Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/499)

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Genel Müdürlüğü
Sayı: B.02.0.KKG.0.10/101-1075/293

22/1/2008

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 24/12/2007 tarihinde kararlaştırılan "Türk Borçlar Kanunu Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan

GENEL GEREKÇE

I. Genel Olarak

Türk Hukuk devriminin temel taşlarının en büyüğü olan "Türk Kanunu Medenîsi"nin tamamlayıcısı ve âdeta beşinci kitabı olarak bilinen 818 sayılı "Borçlar Kanunu"; Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 22 Nisan 1926 tarihinde kabul edilmiş, 8 Mayıs 1926 tarihli ve 366 sayılı Resmî Ceride'de yayımlanmış ve 4 Ekim 1926 tarihinde, 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi ile birlikte yürürlüğe girmiştir.

Yürürlüğe girdiği tarihten günümüze kadar geçen 80 yıllık süreçte, Borçlar Kanununun içeriğinde bazı değişiklikler yapılmış olmakla birlikte, bunlar köklü ve önemli değişiklikler değildir. Kanunların birer sosyal varlık olarak, aynen canlı varlıklar gibi zamanla yaşlanmaları, kendilerinden beklenen işlevleri tam anlamıyla yerine getirmekte güçsüz kalmaları, bu sebeple de günün şartlarına ve ihtiyaçlarına gereği gibi cevap vermemeleri, herkesçe kabul edilebilecek bir gerçektir.

Bu gerçek, kanunların ve özellikle hukuk hayatında büyük önemi olan temel kanunların baştan sona gözden geçirilerek, o günün şartlarına ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek hâle getirilmesini zorunlu kılar. Nitekim, aynı ihtiyaç ve zorunluluk, daha önce Türk Kanunu Medenîsi için de söz konusu olmuş, bu ihtiyaç, uzun çalışmalar sonucunda hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe konulmasıyla karşılanmıştır.

Aynı ihtiyaç ve zorunluluk, temel kanunlardan birisi olan, 818 sayılı Borçlar Kanunumuz için de söz konusudur. Bu nedenle, Adalet Bakanlığı'nca, yürürlükteki Kanunu baştan sona gözden geçirmek, tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası niteliği ile beşinci kitabını oluşturduğu Türk Medenî Kanunu ile uyumunu sağlamak ve özellikle günümüzün ihtiyaçlarına cevap verecek yeni bir tasarı hazırlamak üzere, akademisyenlerden ve uygulayıcılardan oluşan bir "Borçlar Kanunu Komisyonu" kurulmuştur.

Borçlar Kanunu Komisyonu, yaklaşık sekiz yıllık bir çalışma sonucunda hazırladığı "Türk Borçlar Kanunu Tasarısı"nda, yürürlükteki Borçlar Kanununun genel yapısının ve sistematiğinin bozulmaması için gerekli özen ve gayreti göstermiştir.

Tasarının birinci ve ikinci kısmında, yürürlükteki 818 sayılı Borçlar Kanununa göre hüküm farklılığı bulunmayan birçok düzenlemeye yer verilmiştir. Bununla birlikte, hüküm farklılığı bulunmayan düzenlemelerle ilgili maddelerin bir kısmının sadece metinleri arılaştırılmış; bir kısmının metinleri düzeltilmiş ve arılaştırılmış, nihayet bir kısmının da, hem sistematik yapıları değiştirilmiş, hem de metinleri düzeltilmiş ve arılaştırılmıştır.

Tasarıda, ayrıntıları aşağıda (VI, 3, d altında) belirtilen ve yürürlükteki 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen birçok yeni düzenleme de yapılmıştır. Ancak, yasalaşması durumunda, temel bir kanun niteliği kazanması söz konusu olacak bir metin hazırladığı bilinciyle hareket eden Borçlar Kanunu Komisyonu, Tasarının amacına ve özüne uygun bulmadığı bazı düzenlemeleri, bunlara ulusal veya uluslararası mevzuatta yer verilmiş olsa bile, Tasarı metnine almamayı tercih etmiştir. Aynı şekilde, uygulamada sıkça karşılaşılmakla birlikte, kendisine özgü yapısı olan sözleşmelerin de, gerektiğinde özel kanunlarla düzenlenmesinin daha isabetli olacağı düşüncesiyle, Tasarı metnine alınması uygun görülmemiştir. Ayrıca, öğretide tartışmalı olan bazı konularda da, uygulamada karşılaşılan hukukî problemlerin çözümlenmesi bakımından zorunluluk olmadıkça, bu konularda düzenleme yapılmasından veya bazı yazarlarca kullanılması önerilen terimlerin veya ifadelerin, Tasarı metnine yansıtılmasından kaçınılmıştır.

Ayrıca belirtilmelidir ki, günümüzde, borçlar hukukunun "uluslararası ve/veya uluslar üstü" kılınması çalışmaları sözkonusudur. Meselâ, Türkiye'nin de üyesi bulunduğu Unidroit (International Institute for the Unification of Private Law) ve Birleşmiş Milletler bünyesinde kurulmuş olan Uncitral (United Nations Commission on International Trade Law) gibi kuruluşların, bu alanda önemli çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca, uzun yıllardan beri, Avrupa Birliği içinde de ortak bir borçlar kanunu yaratma düşüncesi varlığını sürdürmektedir. Bu amaçla, bütün Avrupa Birliği ülkelerinden bilim adamları, Avrupa borçlar hukukunun ortak mirasını tespit etmek için çalışmakta ve teklifler yayınlamaktadırlar. Avrupa Birliği Komisyonu da, 2003 yılında "Daha Uyumlu bir Avrupa Sözleşme Hukuku için Faaliyet Planı"; 2004 Ekim ayında da "Avrupa Sözleşme Hukuku ve Topluluk Mevzuatının Gözden Geçirilmesi - İleriye Dönük Adımlar" başlıklı Bildirimleri yayınlamak suretiyle bu çalışmaları yönlendirme konumunda olmuştur. Anılan bütün bu faaliyetlerin en önemli ürünleri olarak, Milletlerarası Ticarî Sözleşmelere İlişkin İlkeler (Principles of International Commercial Contracts), Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods), Avrupa Sözleşme Hukukunun Temel İlkeleri (Principles of European Contract Law) ve Avrupa Haksız Fiil Hukukunun Temel İlkeleri (Principles of European Tort Law) isimli metinler sayılabilir. Borçlar hukuku alanında çalışmaları olan İsviçre hukukçularınca da, bu çalışmalar, borçlar hukukunun uluslararası kaynakları olarak değerlendirilmektedir. Ancak, bu çalışmaların varlığı ve hattâ bazılarının sonuçlanmış olması, ulusal nitelikli borçlar kanununa sahip olmayı gereksiz kılmadığı gibi, ulusal nitelikli borçlar kanununun, bu metinlerin bir ürünü olarak ortaya çıkması gerektiği düşüncesinin savunulmasını da gerektirmemektedir. Borçlar Kanunu Tasarısı hazırlığında da, bu metinlerin esas alınması değil, bu metinlerden yararlanılması söz konusu olmuştur.

Son yıllarda, önemli borçlar kanunu revizyonlarının gerçekleştirildiği bilinmektedir. Bunların başında, Alman Medenî Kanunu ve Hollanda Medenî Kanunu gelmektedir. Tasarı çalışmalarında, anılan Tasarı çalışmalarında gözönünde tutulmuş; ancak bu çalışmalardan, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun yapısını ve özünü etkileyecek biçimde yararlanılması söz konusu olmamıştır.

II. Tasarının Sistematik Yapısı

Tasarı, yürürlükteki 818 sayılı Borçlar Kanununda olduğu gibi, iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci Kısım "Genel hükümler", İkinci Kısım "Özel Borç İlişkileri" başlığını taşımaktadır. Kısımlar, bölümlere; bölümler, ayırımlara ayrılmıştır.

Kısımların, bölümlerin ve ayırımların kendilerine özgü başlıkları mevcuttur. Ancak, bölümlere numara verilirken, aynen Türk Medenî Kanununda yapıldığı gibi, yürürlükteki Kanundan farklı bir yol izlenmiştir. Yürürlükteki Kanunda, bölümlerin (bapların) numaraları her kısmı için birden başlanarak ayrı ayrı verilmediği, numaralama, Kanunun sonuna kadar devam ettirildiği için, Kanun "yirmi üç" bölümden (baptan) oluşmuştur. Oysa Tasarıda, her kısımda yer alan bölümlere yeni baştan numara verilmiş, böylece her kısmın kaç bölümden oluştuğu belirtilmek istenmiştir. Meselâ, "Genel Hükümler" başlığını taşıyan Birinci Kısımda beş bölüm mevcuttur. Bu kısmı izleyen ve "Özel Borç İlişkileri" başlığını taşıyan İkinci Kısmının ilk bölümünün başlığı "Altıncı Bölüm" değil, "Birinci Bölüm" olarak isimlendirilmiştir. Oysa, Yürürlükteki Kanunda, aynı bölüm "Altıncı Bap" olarak numaralandırılmıştır. Tasarıda, her kısmın ilk bölümünün, bir önceki bölümden gelen numarayı izleyecek yerde, yeniden birden başlanarak numaralandırılması, sistematiğe daha uygun görülmüştür. Böylece, her kısma ait bölümler bir bütün olarak ele alınmış ve her kısmın kaç bölümden oluştuğu belirlenmiş olmaktadır.

Alışılmış olması bakımından, yürürlükteki Kanunun madde numaralarının aynen korunması, yeni maddelere a, b ve c gibi harfler verilmesi düşünülmüş ise de, zorunluluk karşısında, bu düşüncenin gerçekleştirilmesi maalesef mümkün olamamıştır. Böylece, madde numaralandırılması, yürürlükteki Kanundan farklı olarak yapılmıştır. Aynı zorunluluk, daha önce Türk Medenî Kanunu için de söz konusu olmuştur. Bu yolun seçilmesindeki zorunluluk, Tasarının Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesindeki yöntemle ilgilidir. Tasarı "Borçlar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Kanuna Bazı Yeni Maddeler Eklenmesi" şeklinde ve bu isim altında düzenlenecek olursa, Tasarının bölüm bölüm görüşülerek oylanması mümkün olmayacak, her madde tek tek görüşülerek oya sunulacaktır. Bu ise, verilecek çeşitli değişiklik önergeleriyle Tasarının bütünlüğünü ve sistematiğini bozabilecektir.

Maddelerin konu ve kenar başlıkları, genellikle, yürürlükteki Kanunda olduğu gibi aynen korunmuştur. Ancak, madde metinleri, kaynak İsviçre Borçlar Kanununa uydurulmak ve ifadeler, günümüzde geçerli Türkçe'ye uygun şekilde arılaştırılmak suretiyle, maddelerin daha kolay anlaşılır hâle gelmesi sağlanmıştır. Ayrıca, yürürlükteki 818 sayılı Borçlar Kanununun, tek fıkra hâlinde kaleme alınmış olan bazı maddeleri, fıkrada birbirinden farklı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkraya veya bentlere dönüştürülmüştür. Aynı şekilde, 818 sayılı Borçlar Kanununun, iki fıkra hâlinde kaleme alınmış olan bazı maddeleri ise, aynı konuya ilişkin bu fıkraların birbiriyle sıkı bir bağlantı içinde olmaları nedeniyle, Tasarıda tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

III. Madde Gerekçeleri

Tasarının büyük bir bölümü, yaklaşık 80 yıldan beri uygulanan, birçok genel eserin, monografinin ve makalenin konusu olan 818 sayılı Borçlar Kanunundaki maddelerden oluştuğu için, Tasarının her maddesi ilk kez düzenleniyormuşçasına, ayrıntılı gerekçe yazılmasından özellikle kaçınılmıştır.

Hüküm değişikliği yapılmayan maddelere de ayrıntılı gerekçe yazma çabasının, bazı maddelerin, sadece belirli bir görüşe göre yorumlanmasının bir sonucu olarak, yeni tartışmalara sebep olabileceği düşünülmüştür. Mevcut hükümlerin yorumlanıp uygulanma biçiminin nasıl olması gerektiği konusu da, bu yüzden, öğretiye ve uygulamaya bırakılmıştır.

Tasarının yasalaşması hâlinde, ilk kez uygulanmaları söz konusu olacağı için, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni hükümlerin düzenlendiği maddelerin gerekçelerinin, daha ayrıntılı biçimde yazılmasına özen gösterilmiştir.

Tasarıdaki maddelerde, 818 sayılı Borçlar Kanununun maddelerine göre, sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma ve düzeltme dışında bir değişiklik yoksa, bu durum, madde gerekçesinin sonunda belirtilmiş ve maddede bir hüküm değişikliğinin bulunmadığı açıklanmasına yer verilmiştir. "Maddenin sistematik yapısı" sözcükleriyle, 818 sayılı Borçlar Kanununda aynı fıkrada düzenlenen bir konunun, Tasarıda ayrı bir fıkrada veya ilişkili olduğu başka bir maddede ya da tek fıkra iken ayrı fıkralar hâlinde düzenlenmesi kastedilmektedir. Buna karşılık, Tasarıdaki maddelerde, 818 sayılı Borçlar Kanununun maddelerine göre, bir hüküm değişikliği varsa, böyle maddelerin sonuna, diğer maddelerin sonunda kullanılan "şablon cümle" yazılmamıştır.

Tasarının, kaynak İsviçre Borçlar Kanununda da yer verilen maddelerine ait gerekçelerinin sonunda, "Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun … maddesi göz önünde tutulmuştur." şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Ancak, bu cümlede kullanılan "…göz önünde tutulmuştur." şeklinde ibare, Tasarıdaki maddenin, kaynak Kanundaki metnine tam bir uygunluğu ifade etmediği için, sadece o metinden yararlanıldığı şeklinde anlaşılmalıdır. Tasarıda, kaynak Kanundaki metinden aynen veya farklı bir şekilde kaleme alınan ya da aynı madde ile ilgili olduğu hâlde, Tasarıya alınmasına gerek görülmeyen maddelerin bulunduğu göz önünde tutulmalıdır.

IV. Tasarının, 818 Sayılı Borçlar Kanununa Göre Hüküm Farklılığı Bulunmayan Düzenlemeleri

1. Tasarının Birinci Kısmında

Tasarının "Genel Hükümler" başlıklı olup, beş bölüme ayrılan Birinci Kısmının Dördüncü Bölümünde, "Borç İlişkilerinde Özel Durumlar", 161 ilâ 181 inci maddelerde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeler ile yürürlükteki 818 sayılı Borçlar Kanunu arasında bir hüküm farklılığı bulunmamaktadır.

2. Tasarının İkinci Kısmında

Tasarının "Özel Borç İlişkileri" başlıklı olup, onsekiz bölüme ayrılan İkinci Kısmında, 818 sayılı Borçlar Kanununa göre hüküm farklılığı bulunmayan bölümler, bunların düzenleme konuları ve kapsadığı maddeler şunlardır:

Beşinci Bölüm: Bu bölümde, "Ödünç Sözleşmeleri" başlığı altında, "Kullanım Ödüncü" 378 ilâ 384 üncü maddelerde, "Tüketim Ödüncü" ise, 385 ilâ 391 inci maddelerde düzenlenmiştir.

Yedinci Bölüm: "Eser Sözleşmesi"nin düzenlendiği bu bölüm, 470 ilâ 486 ncı maddelerden oluşmaktadır.

Dokuzuncu Bölüm: Bu bölümde "Vekâlet İlişkileri", 502 ilâ 525 inci maddelerde, üç ayırım hâlinde düzenlenmiştir. Birinci Ayırımda "Vekâlet Sözleşmesi", İkinci Ayırımda "Kredi Mektubu ve Kredi Emri", Üçüncü Ayırımda da "Simsarlık Sözleşmesi" yer almıştır.

Onuncu Bölüm: "Vekâletsiz İşgörme"nin düzenlendiği bu bölüm, 526 ilâ 531 inci maddeleri kapsamaktadır.

Onbirinci Bölüm: Bu bölümde "Komisyon Sözleşmesi", 532 ilâ 546 ncı maddelerde düzenlenmiştir.

Onikinci Bölüm: "Ticarî Temsilciler ve Diğer Tacir Yardımcıları"nın düzenlendiği bu bölüm, 547 ilâ 554 üncü maddelerinden oluşmaktadır.

Onüçüncü Bölüm: Bu bölümde "Havale", 555 ilâ 560 ıncı maddelerde düzenlenmiştir.

Ondördüncü Bölüm: "Saklama Sözleşmeleri"nin düzenlendiği bu bölüm, 561 ilâ 580 inci maddeleri kapsamaktadır. Bu bölümde "Genel saklama sözleşmesi"nden başka, "Mislî şeylerin saklanması", "Ardiyeciye bırakma" ve "Konaklama yeri, ahır, garaj ve otopark işletenlere bırakma" sözleşmeleri de düzenlenmiştir.

Onaltıncı Bölüm: Bu bölümde "Kumar ve Bahis", 604 ilâ 606 ncı maddelerde düzenlenmiştir.

Onyedinci Bölüm: "Ömür Boyu Gelir ve Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmeleri"nin düzenlendiği bu bölümün Birinci Ayırımında "Ömür Boyu Gelir Sözleşmesi"ne, 607 ilâ 610 uncu maddelerde; İkinci Ayırımında ise, "Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi"ne, 611 ilâ 619 uncu maddelerde yer verilmiştir.

V. Tasarıda Aynen Korunmak Zorunda Kalınan Terimler

Gösterilen bütün çabalara karşın, aşağıdaki bazı terimlere uygun düşebilen arı Türkçe karşılıklar bulunamamış, bunları aynen kullanmak zorunda kalınmıştır.

Feragat, tasarruf, muacceliyet, menfaat, muvazaa, müteselsil, halefiyet, rücu, mahsup, takip, fer'i, miktar, tahsil, tazminat, ifa, ibra, kısmî ifa, iradî devir, bedel, zilyetlik, def'i, müdahale, şerh, mislî şey, fesih, hasar. Ayrıca, Tasarıda kullanılan terimlerin, Türk Medenî Kanunu'nun terminolojisi ile uyumlu olmasına özen gösterilmiştir.

VI. Tasarının, 818 sayılı Borçlar Kanununa Göre Değişiklikleri ve Yenilikleri

1. Genel Olarak

Tasarıda, yürürlükteki Kanunda düzenlenmiş olan bazı kurumlarda önemli sayılabilecek değişiklikler yapılırken, Kanunda düzenlenmiş olmayan bazı konularda yeni kurum ve hükümlere de yer verilmiştir. Bu değişiklikler, günümüzde ortaya çıkan bir takım yeni ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla yapılırken, yenilikler yabancı hukuk sistemlerinde, özellikle İsviçre ve Alman hukuklarında son zamanlarda gerçekleşmiş olan değişiklik ve gelişmelerden esinlenmek suretiyle Tasarı metnine yansıtılmıştır.

2. Şekil ve İfadeye İlişkin Değişiklikler ve Yenilikler

Şekil olarak, yürürlükteki Kanunun bölüm ve madde numaralarından ayrılınmış, bölüm ve maddelere birbirini izleyen yeni numaralar verilmiştir.

Tasarıda kullanılan dil oldukça arılaştırılmış, yürürlükteki Kanunun günümüzde geçerli olan dile oranla eskimiş olan ifadeleri, kolay anlaşılabilir bir ifadeye dönüştürülmüştür. Tasarıda, genellikle T.C. Anayasasında kullanılan dil esas alınmıştır.

Kanunda kullanılan kavram, deyim ve terimler, imkânlar ölçüsünde arılaştırılmış ve Tasarının tümünde "terim birliğinin sağlanmasına" büyük çaba harcanmıştır. Birçok kavram, deyim ve terimler günümüzde yerleşmiş veya kullanılmaya başlanmış olan ve Türk Medenî Kanununda da yer almış bulunan yeni karşılıkları ile değiştirilmiştir. Bu değişikliklerin başlıcalarını aşağıdaki kavram, terim ve deyimler oluşturmaktadır:

Akit: Sözleşme; Akdin in'ikadı: Sözleşmenin kurulması; Borç münasebeti: Borç ilişkisi; İcap: Öneri; Gaipler arasında: Hazır olmayanlar arasında; Zımnî kabul: Örtülü kabul; İltizamsız icap: Bağlayıcı olmayan öneri; İlân suretiyle vaat: İlân yoluyla ödül sözü verme; Rükunlar: Unsurlar; Tahrirî

şekil: Yazılı şekil; Mutlak butlan: Kesin hükümsüzlük; Batıl: Hükümsüz; Rızadaki fesat: İrade bozukluğu; Gabin: Aşırı yararlanma; Hata: Yanılma; Hile: Aldatma; İkrah: Korkutma; Salâhiyeti natık vesika: Yetki belgesi; İcazet: Onama; Haksız muamele: Haksız fiil; İlliyet: Nedensellik; Iztırar hâli: Zorunluluk hâli; Ağır Kusur: Kast veya ağır ihmal; Tazminata mahsup: Tazminattan indirme; Taksimi kabil olmayan borç: Bölünemeyen borç; Borç ödemeden aciz: İfa güçsüzlüğü; Tediye: Ödeme; Munzam zarar: Aşkın zarar; Tecdit: Yenileme; Muayyen zamanlarda verilen ivazlar: Dönemsel edimler; Müruruzaman: Zamanaşımı; Müruruzamanın kat'ı: Zamanaşımının kesilmesi; Müruruzamanın tatili: Zamanaşımının durması; Talikî şart: Geciktirici koşul; İnfisahî şart: Bozucu koşul; Pey akçesi: Bağlanma parası; Zamânı rücu: Cayma parası; Cezaî şart: Ceza koşulu; Alacağın temliki: Alacağın devri; Borcun nakli: Borcun üstlenilmesi; Nef'i: Yarar; Semen: Satış bedeli; Ayıba karşı tekeffül: Ayıptan sorumluluk; Zapta karşı teminat: Zapttan sorumluluk; Bey'i bilvefa: Geri alım hakkı; Şuf'a hakkı: Önalım hakkı; İştira hakkı: Alım hakkı; Tecrübe ve muayene şartıyla satım: Beğenme koşuluyla satış; Muayene: Gözden geçirme; Müzayede: Artırma yoluyla satış; Tazmin etme: Giderim; Trampa: Mal değişim sözleşmesi; Mükellefiyetli bağışlama: Yüklemeli bağışlama; Hâsılat kirası: Ürün kirası; Ariyet: Kullanım ödüncü; Karz: Tüketim ödüncü; İstisna akdi: Eser sözleşmesi; Müteahhit: Yüklenici; Neşir mukavelesi: Yayım sözleşmesi; Nâşir: Yayımcı; Müvekkil: Vekâlet veren; Tellâllık: Simsarlık sözleşmesi; Vekâleti olmadan başkası hesabına tasarruf: Vekâletsiz işgörme; Komisyon: Komisyon sözleşmesi; Muhanülaleyh: Havale ödeyicisi; Muhalünleh: Havale alıcısı; Muhil: Havale eden; Vedia akdi: Saklama sözleşmesi; Mudi: Saklatan; Müstevdi: Saklayan; İstirdat: Geri alma; Yediemine tevdi: Güvenilir kişiye bırakma; Kaydı hayat ile irat: Ömür boyu gelir; Âdi şirket: Âdi ortaklık.

3. Esasa İlişkin Değişiklikler ve Yenilikler

a) Kanunun Adı Bakımından

Esasa ilişkin en büyük ve en anlamlı değişiklik, Kanunun adında gerçekleştirilmiştir. Bilindiği üzere, yürürlükteki Kanunun adı "Borçlar Kanunu"dur. Oysa, Medenî Kanun ve hattâ Ticaret Kanunu, Ceza Kanunu gibi temel kanunların adlarının başında "Türk" sözcüğü yer aldığı ve bu kanunlar "Türk Medenî Kanunu", "Türk Ticaret Kanunu" ve "Türk Ceza Kanunu" olarak anıldıkları hâlde, yine bir temel kanun olan Borçlar Kanununun adının başında "Türk" sözcüğünün yer almamış olmasının sebebi açıklanamaz. Bu nedenle, Tasarıda Kanunun adı, "Türk Borçlar Kanunu" olarak ifade edilmiştir.

b) Madde Sayısı Bakımından

Tasarı, 649 maddeden oluşmaktadır. Yürürlükteki 818 sayılı Borçlar Kanununun 544 maddeden ibaret olduğu göz önünde tutulduğunda, Tasarı maddelerinin sayısında, 105 maddelik bir artış olduğu görülmektedir. Bu artış, Tasarıya yeni bazı hükümler eklenmesinden ve yürürlükteki Kanunda da mevcut olan bazı hükümlerin, aynı maddede düzenlenmesi yerine, ayrı bir maddede düzenlenmesinin, sistematik bakımdan daha uygun görülmesinden ileri gelmiştir.

c) Madde Metinlerinde Yapılan Düzeltmeler Bakımından

Esasa ilişkin değişikliklerden biri, kaynak İsviçre Borçlar Kanunundan çeviri yapılırken, yürürlükteki Kanunda kullanılmış olan bazı terimlerin gerçek anlamı ifade etmemesi sebebiyle, düzeltilmeleri olmuştur.

Yürürlükteki Kanunda, gerek başlıklarda, gerek madde metinlerinde daima "borç" terimi kullanılmaktadır. Nitekim, Birinci Bap: Borçların Teşekkülü, Birinci Fasıl: Akitten Doğan Borçlar, İkinci Fasıl: Haksız Muamelelerden Doğan Borçlar ve Üçüncü Fasıl: Haksız Bir Fiil ile Mal İktisabından Doğan Borçlar başlığını taşımaktadır. Aynı şekilde, İkinci Bap: Borçların Hükmü, Üçüncü Bap:

Borçların Sukûtu, Dördüncü Bap: Borçların Nev'ileri başlığı altında düzenlenmiştir. Yürürlükteki Kanunda kullanılan "borç" terimi ile, taraflar arasındaki ilişkiden doğan dar anlamdaki borçlardan (dette) her biri değil, geniş anlamdaki borç, yani taraflar arasında kurulmuş olan hukukî ilişki; gerçek adıyla "borç ilişkisi" (obligation) ifade edilmek istenmektedir. Nitekim, kaynak İsviçre Borçlar Kanununda da borç ilişkisi (obligation) sözcüğü kullanılmıştır. Alman Medenî Kanununda da, aynı şekilde borç ilişkisi (Schuldverhaeltnis) terimi kullanılmaktadır. Bu sebeple, yürürlükteki Kanunda kullanılmış olan bu terim yanlışlıkları düzeltilmiş ve "Borçların Teşekkülü" yerine, "Borç İlişkisinin Kaynakları","Akitten Doğan Borçlar" yerine, "Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri", "Haksız Muamelelerden Doğan Borçlar" yerine, "Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri", "Haksız bir Fiil ile Mal İktisabından Doğan Borçlar" yerine, "Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri","Borçların Hükmü" yerine, "Borç İlişkisinin Hükümleri" şeklindeki ifadelere yer verilmiş, "Borçların Sukutu" ifadesi ise, "Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi" şeklinde arılaştırılmıştır. Aynı şekilde, yürürlükteki Kanunun 182 ilâ 541 inci maddelerini kapsayan İkinci Kısmının başlığında kullanılan "Akdin Muhtelif Nevileri" ibaresi, bu kısımda düzenlenen ilişkilerin hepsinin akit (sözleşme) olmaması sebebiyle doğru olmadığından, bu başlık, Tasarıda "Özel Borç İlişkileri" olarak ifade edilmiştir.

d) Yeni Hükümlere Yer Verilmesi Bakımından

aa) Genel Hükümlerde

Tasarının "Genel Hükümler" başlıklı olup, beş bölüme ayrılan Birinci Kısmındaki yeni hükümler ve içerikleri, her bir bölüm itibarıyla, aşağıda özetlenmiştir. Ancak, Tasarının Birinci Kısmının Dördüncü Bölümünde, yukarıda (IV altında) da belirtildiği gibi, yürürlükteki 818 sayılı Borçlar Kanununda mevcut olmayan yeni bir hükme yer verilmemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Borç İlişkisinin Kaynakları

Madde 7 (4. Ismarlanmayan şeyin gönderilmesi)

"Genel Hükümler" başlıklı Birinci Kısmın "Borç İlişkisinin Kaynakları" başlığını taşıyan Birinci Bölümünün Birinci Ayırımında "Sözleşmenin Kurulması" konusunda yeni bir hüküm, "Ismarlanmayan şeyin gönderilmesi" kenar başlığını taşıyan 7 nci maddedir. Yürürlükteki Kanunda bulunmayan bu yeni hükümle, ısmarlanmadığı hâlde bir mal göndermenin öneri sayılmayacağı yasal bir tercih olarak kabul edilmiş, böyle bir şeyi alan kişinin, onu geri göndermek veya saklamakla yükümlü olmayacağı açıkça ifade edilmiş ve ısmarlanmayan şeyin yanlışlıkla gönderildiğinin anlaşılması durumunda, onu alana, uygun bir sürede gönderene haber verme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu maddeyle, kişilerin, arzu etmedikleri hâlde kendilerine gönderilmiş olan bir şeyi geri göndermek veya saklamak zorunda bırakılmaları önlenmek istenmiştir.

Madde 14 ve 15 (Yazılı şeklin unsurları ve imza)

Tasarıdaki yeniliklerden biri, yazılı şekil konusunda Tasarının 14 ve 15 inci maddelerinde yer almaktadır. 14 üncü maddenin ikinci fıkrasına, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu ile uyumlu olarak, güvenli elektronik imzayla veya teyit edilmiş olmaları kaydıyla faks veya buna benzer iletişim araçları ile gönderilip saklanabilen metinlerin de yazılı şekil yerine geçeceği hükmü eklenmiştir. Buna bağlı bir diğer yenilik ise, 15 inci maddenin birinci fıkrasına eklenen "güvenli elektronik imzanın da el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukukî sonuçlarını doğuracağına" ilişkin hükümdür. Aynı maddede, "açığa atılan imza"yla ilgili yeni bir hükme de yer verilmiştir.

Madde 20 ilâ Madde 25 (Genel işlem koşulları)

Tasarıyla getirilen çok önemli yeniliklerden biri de "Genel İşlem Koşulları"dır. Yürürlükteki Kanunda bulunmayan, fakat günümüzde ihtiyacı şiddetle hissedilen ve yabancı hukuk sistemlerinde, meselâ, Alman hukukunda "Genel İşlem Şartları Hakkında Kanun" adıyla özel bir kanun tarafından ayrıntılı bir biçimde düzenlenen bu kurum, Tasarıda 20 ilâ 25 inci maddeler arasında, altı maddeyle düzenlenmiştir. Bu düzenleme yapılırken, yabancı kaynaklardan yararlanılmış ve bu konuda bilimsel çalışma yapanların da görüşleri alınmıştır.

Borçlar Kanunumuz, bireysel sözleşme modeline dayanmaktadır. Bireysel sözleşme denilince, Borçlar Kanununun 1 inci ve devamı maddeleri anlamında öneri, öneriye karşı öneri ve kabul gibi aşamaların sonunda, irade açıklamalarının uygunluğu ve uyuşması sağlanıncaya kadar, sözleşmenin her hükmünün tartışma ve pazarlık konusu yapıldığı sözleşmeler anlaşılır. Ancak, çağımızın sosyal ve ekonomik gelişmeleri, kitlelere yönelik hizmet gereksinimini yaratmış ve yığınlar için üretim zorunluluğu doğurmuştur. Buna bağlı olarak bireysel sözleşme modeli yanında, kitle sözleşmesi veya formüler sözleşme denilen, yeni bir sözleşme modeli ortaya çıkmıştır. Bankalar, sigorta şirketleri, seyahat ve taşıma işletmeleri, dayanıklı tüketim malları üretimi ve pazarlaması yapan teşebbüsler, bireysel sözleşmelerin kurulmasından önce, soyut olarak tek yanlı kaleme alınmış sözleşme koşulları hazırlamakta ve bunlarla gelecekte kurulacak belirsiz sayıda, fakat aynı şekil ve tipteki hukukî işlemleri düzenlemektedirler. İşte, önceden hazırlanan tipik sözleşme koşulları için genel işlem koşulları terimi kullanılmakta; bu tip sözleşmelere "kitle sözleşme", "katılmalı sözleşme" ya da "formüler sözleşme" denilmektedir. Kitlelere, yığınlara yönelik bu sözleşmelerde, sözleşmenin kurulması ile ilgili görüşmeler ve pazarlıklar yapılması söz konusu değildir. Hattâ, çoğu zaman fiyat konusu bile, tarifelerle belirlenmekte ve pazarlık dışı bırakılmaktadır. Girişimci karşısında diğer sözleşen, ya karşı tarafın koşulları içinde sözleşmeyi kuracak ya da söz konusu sözleşmenin içerdiği edim ya da hizmetten yararlanmayacaktır. Başka bir ifadeyle, sözleşmenin diğer tarafını oluşturan birey, önüne hazır getirilen metin karşısında "evet" ya da "hayır" diyebilecek, "evet, ama" seçeneğinden yoksun olacaktır. Hizmet ya da edimden hiç yararlanmama söz konusu olamayacağına göre, "evet, ama" deme imkânının olmaması karşısında, bireyin, bu türden sözleşmeler uygulamasında yasalarla korunması gereği ve zorunluluğu ortadadır. İşte, Borçlar Kanunumuzun tümüyle değiştirilmesine ilişkin olarak hazırlanan Tasarıda, genel işlem koşullarının tâbi olduğu geçerlilik kuralları ile bunlara aykırılığın yaptırımları ve genel işlem koşullarının yorumlanması gibi konular açıklığa kavuşturulmuş ve tüm sözleşmeleri kapsayacak şekilde, genel hükümler kısmında emredici biçimde düzenlenmiştir.

"Borç İlişkisinin Kaynakları" bölümünün "Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri" başlığını taşıyan İkinci Ayırımında, yürürlükte bulunan Kanundaki hükümlerden pek çoğu aynen alınmış olmakla birlikte, bazı yeni düzenlemelere de yer verilmiştir.

Madde 59 (V. Sorumluluk sebeplerinin çokluğu / 1. Sebeplerin yarışması)

Tasarının 59 uncu maddesinde, "Sorumluluk sebeplerinin çokluğu" başlığı altında, sorumluluk sebeplerinin yarışması konusunda yeni bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile, öğreti ve uygulamadaki çağdaş gelişmeler göz önünde tutularak, bir kişinin sorumluluğunun birden çok hukukî sebebe dayandırılabilmesi durumunda, hâkimin, kanunda aksine bir hüküm yoksa, zarar görene en iyi giderim olanağı sağlayan sorumluluk sebebine göre karar vermesi öngörülmektedir.

Madde 60 ve 61 (Müteselsil sorumluluk)

818 sayılı Borçlar Kanununun 51 inci maddesinin birinci fıkrasındaki hâl için "eksik teselsül", aynı Kanunun 50 nci maddesindeki hâl için de "tam teselsül" şeklinde yapılan ayırımın öğretide eleştirildiği göz önünde tutulmuş ve Tasarıda bu ayırıma yer verilmemiştir. Buna bağlı olarak, 818 sayılı Borçlar Kanununun ikili teselsül sistemi terkedilmiş ve her iki teselsül durumu bir bütün olarak değerlendirilip, aynı hükümlere tâbi tutulmuştur.

Müteselsil sorumluların yükümlü tutulacakları tazminat miktarının üst sınırına ilişkin Tasarının 60 ıncı maddesinin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen yeni bir hükümdür. Söz konusu hükme göre, her bir müteselsil sorumlunun yükümlü tutulacağı tazminat miktarı, tek başına sorumlu olması durumunda yükümlü tutulacağı tazminat miktarından fazla olamaz. Bu yeni düzenlemeyle, müteselsil sorumlulardan her birinin, kendisi yönünden tazminatın azaltılmasını gerektiren nedenlerin, dış ilişkide göz önünde tutulmasının hakkaniyete uygun olacağı kabul edilmiştir.

Madde 64 (B. Kusursuz sorumluluk / I. Hakkaniyet sorumluluğu)

Tasarının 64 üncü maddesindeki "Hakkaniyet sorumluluğu", Tasarıda kusursuz sorumluluk hâllerinin ilki olarak, 818 sayılı Borçlar Kanunundan kısmen farklı biçimde düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, tarafların ekonomik durumları göz önünde tutulduğunda, hakkaniyet gerektiriyorsa, hâkimin, zarar verenin kusuru olmasa bile, sebep olduğu zararın uygun şekilde giderilmesine karar verebileceği öngörülmektedir. Böylece, 818 sayılı Borçlar Kanununun 54 üncü maddesinde sadece ayırt etme gücünden yoksun olanların (yani kusurlu olmaları söz konusu edilemeyecek kişilerin) hakkaniyet sorumluluğuna tâbi oldukları şeklindeki düzenlemenin kapsamı genişletilmiştir. Ayırt etme gücüne sahip olmakla birlikte kusuru olmaksızın başkalarına zarar verenlerin de, tarafların ekonomik durumları göz önünde tutulduğunda, hakkaniyet gerektiriyorsa sorumlu tutulmaları zorunlu görülmüştür.

Madde 70 (III. Tehlike sorumluluğu ve denkleştirme)

Borçlar Kanunumuzun kaynağını oluşturan İsviçre hukukunda, tehlike sorumluluğunun öngörüldüğü birçok özel kanun bulunduğu hâlde, Hukukumuzda bu konuya ilişkin yeterli sayılabilecek yasal düzenlemelerin olmaması karşısında, söz konusu maddede tehlike sorumluluğunun genel ilkesinin ve koşullarının düzenlenmesi uygun görülmüştür. Yürürlükteki Kanunda, genel hükümler arasında böyle bir düzenleme yapılmamış olmakla birlikte, Tasarıda, kusursuz sorumluluk hâlleri ile ilgili sistematik bütünlüğün sağlanması ve özel kanunî düzenleme yapılması beklenmeksizin, gerektiğinde mahkeme kararlarıyla, tehlike sorumluluğunun kabulünün mümkün kılınması amaçlanmıştır.

Madde 71 (c. Zamanaşımı / 1. Kural)

818 sayılı Borçlar Kanununun 60 ıncı maddesinde, on yıllık uzun zamanaşımı süresi için kullanılan "zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren" şeklindeki ibarenin, haksız fiilin "zarar" unsuru gerçekleşmedikçe, fiilin işlendiği tarihten itibaren kaç yıl geçerse geçsin, haksız fiil nedeniyle tazminat isteminin zamanaşımına uğramayacağı şeklinde yorumlanmasını önlemek amacıyla, bu ibare Tasarının 71 inci maddesinde, "her hâlde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak" şeklinde değiştirilmiş ve bu değişiklik göz önünde tutularak 818 sayılı Borçlar Kanunundaki on yıllık uzun zamanaşımı süresinin de, yirmi yıla çıkarılması öngörülmüştür. Nitekim, haksız fiil zamanaşımı süreleri olarak Alman Medenî Kanununun (BGB) 852 nci maddesinde on ve otuz yıllık süreler öngörülmüştür.

Madde 72 (II. Rücu isteminde zamanaşımı)

Yürürlükteki 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu hüküm ile, tazminat yükümlüsünün zarar görenin uğradığı zararı tamamen ödedikten sonra diğer sorumlulara rücu hakkının tâbi olduğu zamanaşımı süresine ilişkin düzenleme boşluğunun doldurulması ve bu konuda özellikle uygulamada duyulan bir ihtiyacın karşılanması amaçlanmıştır.

Madde 75 (III. Geçici ödemeler)

Bu yeni düzenlemeyle, meselâ, hiçbir sosyal güvenceden yararlanamayacak durumda bulunmakla birlikte, somut olayda uğradığı zararın giderilmesi için âcilen parasal bir desteğe ihtiyaç duyan ve tazminat yükümlüsünün, uğradığı zarardan sorumluluğunu hâkime sunduğu inandırıcı kanıtlarla ortaya koyan zarar görenlerin korunması amaçlanmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında, zarar görenin iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunması ve ekonomik durumunun da gerektirmesi koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, hâkime, istem üzerine tazminat yükümlüsünün zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verme yetkisi tanınmıştır. Ancak, bu düzenlemeyle, geçici ödeme kararıyla, kesin hüküm sonucunun, eda amaçlı bir ihtiyatî tedbir aracılığıyla elde edilmesinin amaçlanmadığı belirtilmelidir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, aynı maddenin birinci fıkrası uyarınca zarar görene yapılan geçici ödemelerin nihaî kararda hükmedilmiş olan tazminata mahsup edileceği; zarar görenin açtığı davanın reddine karar verilmesi durumunda ise, hâkim tarafından, aynı davada, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine hükmedileceği öngörülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

Borç İlişkisinin Hükümleri

Madde 87 (Faiz) ve Madde 119 (Temerrüt faizi)

"Borç İlişkisinin Hükümleri" başlığını taşıyan İkinci Bölümde, "Faiz" kenar başlığını taşıyan 87 nci maddenin içeriği ile "Temerrüt faizi" kenar başlığını taşıyan 119 uncu maddenin düzenlenmesinde, 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda yapılan son değişiklik dikkate alınarak, faiz oranının belirlenmesi, yürürlükteki mevzuata bırakılmıştır.

Madde 125 (Sürekli edimli sözleşmelerde borçlunun temerrüdü)

Borçlunun temerrüdünün sürekli edimli sözleşmelere ilişkin sonucu, yeni bir madde olarak, Tasarının 125 inci maddesinde düzenlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Zamanaşımı

Madde 131 (B. İbra)

818 sayılı Borçlar Kanununun kaynağını oluşturan İsviçre Borçlar Kanununun 115 inci maddesinde ibra düzenlenmiştir. Borçlar Kanunumuza her nasılsa alınmayan ibranın, öğreti ve uygulamada borcu sona erdiren sebeplerden biri olduğunda duraksama bulunmamaktadır. Sistematik bir eksikliği gidermek amacıyla, ibranın yeni bir madde olarak Tasarıya alınması uygun görülmüştür.

Madde 136 (II. Kısmî ifa imkânsızlığı)

818 sayılı Borçlar Kanununun 117 nci maddesinde borcu sona erdiren sebepler arasında sadece tam imkânsızlığın düzenlenmesi nedeniyle, borcun ifasının kısmen imkânsızlaşmasının sonuçlarının ayrı bir maddede düzenlenmesi zorunlu görülmüştür.

Madde 137 (III. Aşırı ifa güçlüğü)

Tasarının 137 nci maddesinde, aşırı ifa güçlüğü konusundaki bu yeni düzenleme, öğreti ve uygulamada sözleşmeye bağlılık (ahde vefa) ilkesinin istisnalarından biri olarak kabul edilen, "işlem temelinin çökmesi"ne ilişkindir. İmkânsızlık kavramından farklı olan aşırı ifa güçlüğüne dayanan uyarlama isteminin temeli, Türk Medenî Kanununun 2 nci maddesinde öngörülen dürüstlük kurallarıdır. Ancak, aşırı ifa güçlüğü hâlinde, sözleşmenin değişen koşullara uyarlanması ya da dönme hakkının kullanılması, maddede ve gerekçesinde belirtilen dört koşulun birlikte gerçekleşmesine bağlanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri

Bazı hukuk düzenlerinde, meselâ İtalyan Medenî Kanununun 1406 ilâ 1410 uncu maddelerinde, sözleşmenin devri ve sözleşmeye katılma; 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 66 ncı maddesi ile 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 16 ncı maddesinde ise, sözleşmenin devri düzenlenmiştir. Bu hukukî yapıların, Türk öğreti ve uygulamasında da açıkça kabul edildiği göz önünde tutularak, Tasarının Beşinci Bölümünde, borca katılma yanında, sözleşmenin devri ile sözleşmeye katılmanın da düzenlenmesi uygun görülmüştür.

Madde 200 (E. Borca katılma)

Bilindiği gibi, borcun üstlenilmesi sonucunda eski borçlu borcundan kurtulmakta, onun yerini yeni borçlu almaktadır. Borca katılmada ise, borçlu borcundan kurtulmamakta, "katılan" da borçlu ile birlikte aynı borçtan müteselsilen sorumlu olmaktadır. Uygulamada sıkça karşılaşılan borca katılmanın, "Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri" başlığını taşıyan Beşinci Bölümünün 200 üncü maddesinde, yasal bir düzenlemeye kavuşturulması yerinde görülmüştür.

Madde 204 (A. Sözleşmenin devri)

"Sözleşmenin devri", Tasarının 204 üncü maddesinin birinci fıkrasında, "sözleşmeyi devralan ile devreden ve sözleşmede kalan taraf arasında yapılan ve devredenin bu sözleşmeden doğan taraf olma sıfatı ile birlikte bütün hak ve borçlarını devralana geçiren bir anlaşma" olarak tanımlanmaktadır.

Madde 205 (B. Sözleşmeye katılma)

"Sözleşmeye katılma", Tasarının 205 inci maddesinin birinci fıkrasında, "mevcut bir sözleşmeye taraflardan birinin yanında yer almak üzere, katılan ile bu sözleşmenin tarafları arasında yapılan ve katılanın, yanında yer aldığı tarafla birlikte, onun hak ve borçlarına sahip olması sonucunu doğuran bir anlaşma" olarak tanımlanmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasında, sözleşmeye katılmanın hukukî sonuçları, son fıkrasında ise, şekli düzenlenmektedir.

bb) Özel borç ilişkilerinde

Tasarının "Özel Borç İlişkileri" başlıklı olup, onsekiz bölüme ayrılan İkinci Kısmındaki yeni hükümler ve içerikleri, her bir bölüm itibarıyla, aşağıda özetlenmiştir. Ancak, yukarıda (IV altında) da belirtildiği gibi, Tasarının İkinci Kısmının Üçüncü, Beşinci, Yedinci, Dokuzuncu ilâ Ondördüncü, Onaltıncı ve Onyedinci Bölümlerinde, yürürlükteki 818 sayılı Borçlar Kanununda mevcut olmayan yeni bir hükme yer verilmemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Satış Sözleşmesi

"Özel Borç İlişkileri" başlıklı İkinci Kısmın "Satış Sözleşmesi" başlığını taşıyan Birinci Bölümün Üçüncü Ayırımında "Satış İlişkisini Doğuran Haklar" başlığı altındaki 237, 238, 239, 240 ve 241 inci maddelerde, yürürlükteki Kanunda yer almayan yeni düzenlemeler yapılmış, özellikle

"sözleşmeden doğan önalım hakkı" düzenlenmiştir. Aynı Bölümün Dördüncü Ayırımında, yürürlükteki Kanunda tanımlanmayan "Tecrübe ve muayene şartıyla satım", bu kez "Beğenme koşuluyla satış" adı altında, 248 inci maddede tanımlanmıştır. "Kısmî Ödemeli Satışlar" başlığı altında yer verilen "Taksitle satış", yürürlükteki Kanundan farklı biçimde ve oldukça ayrıntılı olarak, 252 ilâ 262 nci maddelerde düzenlenmiştir. Aynı şekilde, yürürlükteki Kanunda yer verilmeyen "Önödemeli Taksitle Satış", Tasarının 263 ilâ 271 inci maddelerinde düzenlenmiş yeni bir satış türüdür.

"Kısmî ödemeli satışlar" hakkında düzenleme yapılırken, İsviçre Borçlar Kanununun 23 Mart 2001 tarihli "Tüketici Kredilerine İlişkin Federal Kanun"dan önceki düzenlemesi ile hukukumuzdaki 4077 sayılı "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun"daki düzenleme göz önünde tutulmuştur.

Yapılan değişikliklerin bazılarının gerekçeleri aşağıda açıklanmıştır:

Madde 207 (B. Yarar ve hasar)

818 sayılı Borçlar Kanununun 183 üncü maddesinin birinci fıkrasında, parça borçlarında yarar ve hasarın, kural olarak sözleşmenin kurulduğu anda alıcıya geçtiği kabul edilmektedir. Türk-İsviçre Borçlar Kanununda, satılanın mülkiyetinin, borçlandırıcı işlem niteliğindeki satış sözleşmesinin kurulduğu anda değil, tasarruf işlemi niteliğindeki zilyetliğin devri veya tescil işleminin gerçekleştiği anda alıcıya geçtiği hâlde, onun, henüz malik olmadığı bir malın hasarına katlanmak ve bedeli ödemek zorunda bırakılması, hakkaniyete aykırı görülerek, öğretide haklı olarak eleştirilmektedir. Uluslararası taşınır malların satışına ilişkin sözleşmelere uygulanacak kurallarda da, hasarın teslim anında alıcıya geçmesi kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu nedenle, Tasarıda 818 sayılı Borçlar Kanununda yapılan düzenlemeden farklı olarak, satış sözleşmesinde hasarın, taşınırlarda zilyetliğin devri, taşınmazlarda ise tescil anına kadar satıcıya ait olduğu, istisnasız bir kural hâline getirilmiştir. Bu değişikliğe ve yeniliğe bağlı olarak, 818 sayılı Borçlar Kanununun, çeşit (cins) borçlarında hasarın alıcıya geçmesinin koşullarına ilişkin ikinci fıkrası ile geciktirici koşula bağlı satış sözleşmesinde hasarın alıcıya geçtiği ana ilişkin son fıkra hükümleri, Tasarının 207 nci maddesine alınmamıştır.

Maddenin ikinci fıkrası 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkraya göre, taşınır satışlarında, alıcı, satılanın zilyetliğini devralmada temerrüde düştüğü takdirde taşınırın yarar ve hasarı, zilyetliğin devri gerçekleşmişçesine alıcıya geçecektir. Buna benzer bir düzenleme, Alman Medenî Kanununun taşınır ve taşınmaz satışı ayrımı yapılmaksızın, yarar ve hasarın geçişine ilişkin 446 ncı paragrafında da yer almaktadır. Ancak, taşınmaz satışlarında teslimin tescil tarihinden sonra gerçekleştirilmesine ilişkin bir sözleşmenin varlığı hâlinde, yarar ve hasarın hangi anda alıcıya geçeceğine ilişkin düzenleme, Tasarının 244 üncü maddesinin birinci fıkrasında yapılmıştır.

Maddenin son fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu hüküm uyarınca satıcı, alıcının isteği üzerine satılanı ifa yerinden başka bir yere gönderdiği takdirde, yarar ve hasar, satılanın taşıyıcıya teslim edildiği anda alıcıya geçecektir. Buna benzer bir düzenleme, 11/04/1980 tarihli "Milletlerarası Menkul Mal Satışları Hakkında Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi"nin 67 nci maddesinde ve Alman Medenî Kanununun (BGB) 447 nci maddesinin birinci fıkrasında da bulunmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununda, satılanın yarar ve hasarının hangi anda alıcıya geçeceği düzenlendiği hâlde, Tasarıda, yarar ve hasarın hangi âna kadar satıcıya ait olacağı düzenlenmiştir.

Madde 237 (B. Satış ilişkisi doğuran haklar / I. Süresi ve şerhi)

Maddeye göre, önalım ve geri alım hakları en çok yirmibeş yıllık, alım hakkı ise en çok on yıllık süre için kararlaştırılabilir ve kanunlarda belirlenen süre ile tapu siciline şerh edilebilir.

Kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 216a maddesinde de aynı düzenlemeye yer verilmekle birlikte, bu hakların tapu siciline şerhin süresi bakımından bir farklılık bulunmaktadır. Gerçekten, kaynak Kanunda söz konusu hakların tapu siciline şerhi bir süreyle sınırlanmadığı hâlde, Tasarının 237 nci maddesinde, "kanunlarda belirlenen süreyle" tapu siciline şerh edilebileceği öngörülmüştür.

Böylece, madde, sözleşmeden doğan önalım hakkı ile alım ve geri alım haklarının şerhinin, her durumda on yıllık süre için etkisini göstereceğine ilişkin 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 735 inci ve 736 ncı maddelerinin ikinci fıkralarındaki düzenlemelerle uyumlu olacak biçimde kaleme alınmıştır.

Madde 238 (II. Devredilmesi ve miras yoluyla geçmesi)

Maddenin birinci fıkrasında, aksine anlaşma olmadıkça, sözleşmeden doğan önalım, alım ve geri alım haklarının devredilemeyeceği, ancak miras yoluyla geçeceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, bu hakların devrine ilişkin sözleşmelerin geçerliliğinin, hakkın kurulması için öngörülen şekilde yapılmasına bağlı olduğu ifade edilmektedir.

Madde 239 (III. Önalım hakkı /1. İleri sürülmesi)

Maddenin birinci fıkrasında kullanılan "taşınmazın satışı ya da ekonomik bakımdan satışa eşdeğer her türlü işlem" şeklindeki ibare, satış ve onunla eşdeğerli bütün hukukî işlemleri kapsamaktadır. Böylece, önalım hakkı taşınmaz satışında ve ekonomik bakımdan satışa eşdeğer işlemler yapılması hâlinde kullanılabilecektir. Meselâ, bir gayrimenkul yatırım ortaklığına ait hisselerin bütünüyle devri hâlinde bu işlem, fıkra anlamında ekonomik bakımdan satışa eşdeğer işlem niteliğinde sayılabilecektir. Ancak, bir taşınmazın anonim veya limited şirkete aynî sermaye olarak konulmasında önalım hakkı kullanılamayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise taşınmazın, mirasın paylaşılması kapsamında mirasçılardan birine özgülenmesi, cebrî artırma yoluyla satışı ve kamusal yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla kazanılması hâllerinde, önalım hakkının kullanılamayacağı düzenlenmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 216c maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 240 (2. Koşulları ve hükümleri)

Maddenin birinci fıkrasında, satıcının veya alıcının taşınmaz satış sözleşmesinin yapıldığını ve içeriğini, noter aracılığıyla önalım hakkı sahibine bildirmek zorunda olduğu belirtilmektedir. Gerçekten, Türk Medenî Kanununun 735 inci maddesinin son fıkrasına göre de, yasal önalım hakkının kullanılmasına ilişkin hükümler sözleşmeden doğan önalım hakkında da uygulanır. Yine Türk Medenî Kanununun 733 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre, yapılan satış, satıcı veya alıcı tarafından önalım hakkı sahibine noter aracılığıyla bildirilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında kullanılan "satış sözleşmesi … alıcının şahsından kaynaklanan sebeplerle onaylanmazsa" şeklindeki ibareyle, sınırlı ehliyetsiz olan alıcı tarafından tek başına hareket edilerek yapılan satış sözleşmesine Türk Medenî Kanununun 16 ncı maddesi uyarınca, yasal temsilcisinin rıza göstermemesi yanında, ayırt etme gücüne sahip kısıtlı olan alıcı tarafından, tek başına hareket edilerek yapılan taşınmaz satış sözleşmesine, Türk Medenî Kanununun 462 nci maddesinin (1) numaralı bendi uyarınca vesayet makamının izin vermemesi de kastedilmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, aksi kararlaştırılmadıkça önalım hakkı sahibi, taşınmazı satıcının üçüncü kişiyle yaptığı satışın koşulları çerçevesinde kazanır.

Maddenin son fıkrasında sözü edilen satışa eşdeğer işlemlerin başlıca örneğini, İsviçre Federal Mahkemesinin bazı kararlarında da kabul edildiği gibi, taşınmazın tamamı üzerinde üst hakkı kurulması oluşturmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kira Sözleşmesi

"Kira Sözleşmesi" başlığını taşıyan Dördüncü Bölüm, üç ayırıma bölünerek, Birinci Ayırımda "Genel Hükümler"e, İkinci Ayırımda "Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları"na ve Üçüncü Ayırımda da "Ürün Kirası"na yer verilmiştir. Birinci Ayırımda, 299 uncu maddede yer alan "Kira süresi" yeni bir düzenlemedir. Aynı şekilde, "Üçüncü kişinin sınırlı aynî hak sahibi olması" kenar başlığını taşıyan 310 uncu madde, "Kiralananda kiracı tarafından değişiklik yapılması"nı düzenleyen 320 nci madde, "Kiranın devri" kenar başlığını taşıyan 322 nci madde, "Takastan feragat yasağı" kenar başlıklı 325 inci madde, "Kiralananın geri verilmesinde gözden geçirme ve bildirme" konusundaki 334 üncü madde, yürürlükteki Kanunda mevcut olmayan yeni hükümlerdir. Dördüncü Bölümün İkinci Ayırımı 338 ilâ 355 inci maddelerden oluşmakta ve "Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları" başlığını taşımaktadır. 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanun hükümleri, Tasarıda kira sözleşmesi düzenlenmesine dâhil edildiği içindir ki, bu özel Kanuna tâbi kira sözleşmelerinin konusunu oluşturan taşınmazlar, bu ayırım altında düzenlenmiştir. Bu nedenle, Tasarının yasalaşması durumunda, 6570 sayılı Kanunun da yürürlükten kaldırılması öngörülmektedir. Bu ayırımda yer verilen hükümlerin pek çoğu, 6570 sayılı Kanunda bulunduğu hâlde, yürürlükteki Kanunda mevcut olmayan hükümlerdir. Meselâ, "Uygulama alanı", "Kiracının güvence vermesi", "Kira bedeli", "Kira bedelinin belirlenmesi", "Sözleşmenin sona ermesi", "Yeniden kiralama yasağı", "Kiracının ölümünde sözleşmenin sürdürülmesi" kenar başlıklarını taşıyan 338, 341, 342, 343, 346 vd., 354 ve 355 inci maddeler böyledir. Buna karşılık; "Bağlantılı sözleşme", "Dava açma süresi ve kararın etkisi", "Kiracı aleyhine düzenleme yasağı" ve "Aile konutu" kenar başlıklı 339, 344, 345 ve 348 inci maddeler, yürürlükteki Kanunda ve 6570 sayılı Kanunda bulunmayan, yeni hükümlerdir. Kira sözleşmelerinin düzenlenmesinde de, Tasarının bütününde olduğu gibi, Yargıtay kararları ve Avrupa mevzuatı göz önünde tutulmuştur.

Yapılan değişikliklerin bazılarının gerekçeleri aşağıda açıklanmıştır:

Madde 299 (B. Kira süresi)

Maddenin birinci fıkrasında, kira sözleşmesinin bir unsurunu oluşturmamakla birlikte, kira sözleşmesinin sona ermesi bakımından önemli olan kira süresinin düzenlenmesi zorunlu görülmüştür. Böylece, türü ne olursa olsun, tüm kira sözleşmelerinin, belirli veya belirli olmayan bir süre için yapılabileceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre: "Kararlaştırılan sürenin geçmesiyle her hangi bir bildirim olmaksızın sona erecek kira sözleşmesi belirli sürelidir; diğer kira sözleşmeleri belirli olmayan bir süre için yapılmış sayılır".

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 255 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 320 (2. Kiracı tarafından)

Maddenin birinci fıkrasında, kiracının kiraya verenin yazılı rızasıyla kiralananda yenilik ve değişiklikler yapabileceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, kiraya verenin bu yenilik ve değişikliklere rıza göstermesi durumunda, yazılı olarak kararlaştırılmış olmadıkça, kiralananın eski durumuyla geri verilmesini isteyemeyeceği öngörülmektedir. Böylece, kiracının kiralananı sözleşme sonunda, ne durumda teslim almışsa, o durumda geri verme borcuna ilişkin Tasarının 333 üncü maddesinin bir istisnasına yer

verilmiştir. Bu düzenleme çerçevesinde, kiracının, kiralananda yenilik ve değişiklikler yapabilmesi için kiraya verenin yazılı rızasını alması koşulu aranmış ve bu rızayı alan kiracının, aksi yazılı olarak kararlaştırılmadıkça, kiralananı eski durumuyla geri verme sorumluluğundan kurtulacağı esası benimsenmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, aksine yazılı bir anlaşma yoksa, kiracının, sözleşmenin sona ermesinden sonra da, bu yenilik ve değişikliklerin kiralananda meydana getirdiği önemli değer artışının karşılığını kiraya verenden isteyebileceği esası benimsenerek, bu konudaki tartışmalar sona erdirilmek istenmiştir. Bu konuda kiracının korunması amacıyla, göreceli (nisbî) bir emredici kural getirilmiştir. Kiracının önemli değer artışı yaratmış değişiklikler ve iyileştirmeler için karşılık isteme hakkının anlaşma ile kaldırılması veya sınırlandırılmasına imkân tanınmamış; buna karşılık, yazılı anlaşmada, daha fazla bir giderim talebine yer verilebileceği kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 260a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 322 (III. Kira ilişkisinin devri)

Maddenin birinci fıkrasında, kiracının kira ilişkisini başkasına devredebilmesi, kiraya verenin yazılı rızasına bağlanmış; ancak, kiraya verenin işyeri kiralarında haklı sebep olmadan bu rızayı vermekten kaçınamayacağı öngörülmüştür. "Haklı sebep", somut olaydaki durum ve koşullar göz önünde tutularak, hâkim tarafından belirlenecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, kira ilişkisinin devrinin, kira sözleşmesinin kiracı tarafını değiştirdiği açıkça ifade edilmiştir. Devir ile birlikte devreden kiracı, kiraya verene karşı tüm borçlarından kurtulacak ve devralan, devredenin yerine geçerek, kiraya verene karşı sorumlu olacaktır. Bu devir, kiraya verenin rızasıyla gerçekleşebileceği için, borçlunun değişmesinin kiraya verenin sözleşmedeki durumunu olumsuz yönde etkilediği söylenemeyecektir.

Maddenin son fıkrasında, işyeri kiralarında, devreden kiracının, devir konusu kira sözleşmesi süresinin bitimine kadar ve en fazla iki yıl süreyle devralanla birlikte müteselsilen sorumlu olacağı belirtilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 263 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur. Bununla birlikte, kaynak Kanunda sadece işyeri kira ilişkisinin devri düzenlendiği hâlde, Tasarıda 818 sayılı Borçlar Kanunundaki konut ve işyeri ayrımı yapılmaksızın buna imkân veren düzenlemesi korunmuştur.

Madde 325 (V. Takastan feragat yasağı)

Maddede, takastan önceden feragat edilebileceğine ilişkin Tasarının 144 üncü maddesindeki kurala, kira ilişkisinden doğan alacaklar bakımından emredici bir istisna getirilmiştir. Özellikle, uygulamada sıkça görüldüğü gibi, kira sözleşmelerinde kiraya veren lehine olarak, kiracının, meselâ kiralananın ayıplı olması sebebiyle sahip olduğu alacağının takas edilemeyeceğine ilişkin düzenleme yapılması engellenerek, bu konuda kiraya veren ile kiracı arasında, menfaat dengesi sağlanmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 265 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 334 (II. Kiralananın gözden geçirilmesi ve kiracıya bildirme)

Madde ile, kiracının kiralananı geri verme borcunu gereği gibi ifası konusunda kiraya verenin sonradan ortaya çıkarabileceği çekişmelerin önlenmesi amaçlanmıştır. Kiraya veren, kiralananı teslim aldığında kiralananın durumunu gözden geçirecek; kiracının sorumluluğuna yol açacak nitelikte

bir eksikliğin ve ayıbın varlığı hâlinde, bunu hemen, kiracıya yazılı olarak bildirecektir. Bu bildirimin yapılmaması, kiracıyı her türlü sorumluluktan kurtaracaktır. Öte yandan, teslim alma sırasında yapılacak olağan inceleme ile belirlenemeyecek nitelikteki eksikliklerden ve ayıplardan, kiracının sorumluluğu devam edecektir. Ancak, kiraya veren, bu nitelikteki eksiklik ve ayıpları sonradan belirlediği takdirde, durumu hemen kiracıya bildirecektir. Bu bildirim yükünün yerine getirilmemesi de, kiracının sorumluluktan kurtulması sonucunu doğuracaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 267a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 339 (B. Bağlantılı sözleşme)

Maddede, kiracıyı koruma amacıyla, kiracının yararı olmaksızın, konut ve çatılı işyeri kirasına ilişkin sözleşmenin kurulması veya devamının bir başka sözleşmeyle kiracılık ile ilişkisi olmayan bir borç altına girmesine bağlanması hâlinde, kira ile bağlantılı bu sözleşmenin geçersiz olduğu hükme bağlanmıştır. Burada 818 sayılı Borçlar Kanununun 20 nci maddesi anlamında her zaman ileri sürülebilen ve hâkim tarafından re'sen nazara alınması gereken kesin hükümsüzlük söz konusudur, burada geçersiz olan bağlantı sözleşmesidir. Kira sözleşmesi geçerliliğini korur; yani kısmî geçersizlik söz konusudur.

Kiracı, bu madde ile kiraya verenin kiracı karşısında güçlü olma konumunu kullanarak kiracılıkla ilgisi olmayan başkaca borçları kendisine yüklemesine karşı korunmuştur. Meselâ, kiracının, kiralayana karşı kiralananı satın alma yükümlülüğü altına girmesi veya önceki kiracının bıraktığı eşyayı satın almayı borçlanması ya da kiralananla ilgili bir sigorta sözleşmesi yapmayı üstlenmesi geçersiz olacaktır.

Öte yandan kiracılıkla bağlantısı bulunmayan, borç altına girmenin geçersiz olması bakımından, bu borçlanmanın kiraya verene veya üçüncü kişiye karşı olmasında fark yoktur. Her iki durumda da geçersizlik söz konusu olacaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 254 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 344 (III. Dava açma süresi)

Maddenin birinci fıkrasında uygulamada da kabul edilen esaslara uygun olarak, kira bedelinin belirlenmesine ilişkin davanın (uygulamadaki adıyla kira tespit davasının), her zaman açılabileceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında belirli süreli kira sözleşmelerinde, mahkemece belirlenen kira bedelinin, kiracıyı hangi tarihten geçerli olmak üzere bağlayacağı düzenlenmektedir. Buna göre, dava, dava dilekçesinin yeni dönemin başlangıcından en geç otuz gün önceki bir tarihte kiracıya tebliğ edilmiş olması koşuluna uyularak açılmışsa, mahkemece belirlenecek kira bedeli, bu yeni kira döneminin başlangıcından itibaren kiracıyı bağlayacaktır. Aynı sonuç, kiraya veren tarafından bu süre içinde, kiracıya yazılı bildirimde bulunulmuş olması koşuluna uyularak, kira bedelinin belirlenmesine ilişkin davanın, izleyen yeni kira döneminin sonuna kadar açılması durumunda da geçerli olacaktır.

Maddenin son fıkrasında, sözleşmede yeni kira döneminde kira bedelinin artırılacağı hakkında bir hükmün bulunması koşuluyla, kiraya veren kira bedelinin belirlenmesine ilişkin davayı yeni kira döneminin sonuna kadar açtığı takdirde, mahkemece belirlenecek kira bedelinin, bu yeni dönemin başlangıcından itibaren geçerli olacağı kabul edilmiştir. Nitekim, yerleşmiş uygulama da aynı yöndedir.

Madde 345 (IV. Kiracı aleyhine düzenleme yasağı)

Kiracının kira borcu bakımından korunmaması yönünde, uygulamada ortaya çıkan görüşler benimsenmediği için, madde ile, kiracıya kira bedeli ve yan giderler dışında başka bir ödeme yükümlülüğü getirilmesi önlenmiş; kira bedelinin zamanında ödenmemesi durumunda, sözleşme cezası (ceza koşulu) ödenmesi veya sonraki kira bedellerinin muaccel olması şeklindeki anlaşmalar da geçersiz kılınmıştır.

Madde 347 (2. Bildirimin geçerliliği/a. Şekil)

Maddede, konut ve çatılı işyeri kiralarında, sözleşmenin sona ermesine ilişkin bildirimlerin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmasına bağlanmış ve böylece 6570 sayılı Kanunun 11 inci maddesindeki geçerlilik şekli aynen korunmuştur. Madde kapsamından anlaşılacağı üzere, geçerlilik için yazılı şekil zorunluluğu, kiraya verenin, Tasarının 346 ncı maddesinde öngörülen fesih bildirimi için de aranacaktır.

Madde 348 (b. Aile konutu)

Madde, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 194 üncü maddesinin birinci, ikinci ve son fıkralarında yapılan düzenleme ile uyumlu olarak kaleme alınmıştır. Bu düzenlemede, aile konutu olarak kullanılmak üzere kiralanan taşınmazlarda kiracının, eşinin açık rızası olmadıkça kira sözleşmesini feshedemeyeceği; bu rızanın alınması mümkün olmazsa veya eş haklı sebep olmaksızın rızasını vermekten kaçınırsa kiracının, hâkimden bu konuda bir karar vermesini isteyebileceği ve sözleşmenin tarafı olmayan eşin, kiralayana (kiraya verene) yapacağı bildirimle sözleşmenin tarafı hâline geleceği öngörülmektedir. Tasarıda da, aynı esaslar korunmuş, buna bağlı olarak, maddenin son fıkrasında, kiracı olmayan eşin, kiraya verene bildirimde bulunarak kira sözleşmesinin tarafı sıfatını kazanması hâlinde, kiraya verenin, fesih bildirimi ile fesih ihtarına bağlı bir ödeme süresini kiracıya ve eşine ayrı ayrı bildirmek zorunda olduğu belirtilmiştir. Böylece, bu durumda, evlilik birliğinin korunması amacıyla, eşlerden birinin, kiracı sıfatıyla, tek başına hareket ederek, diğer eşin açık rızası olmaksızın sözleşmeyi sona erdirmesi önlenmek istenmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

Hizmet Sözleşmeleri

Altıncı Bölüm, "Hizmet Sözleşmeleri" başlığı altında üç ayırımdan oluşmaktadır. Hizmet sözleşmeleri, 4857 sayılı İş Kanununun kapsamı dışında kalan işçileri kapsamaktadır. Bu işçiler ile İş Kanununun kapsamına giren işçiler arasında çok büyük farklılık yaratılmamaya çalışılmıştır. Bu düzenlemelerde, İş Kanunu Tasarısını hazırlamış olan akademisyenlerden oluşan bir heyetin hazırladığı rapordan geniş ölçüde yararlanılmıştır. Birinci Ayırımda "Genel Hizmet Sözleşmesi", İkinci Ayırımda "Pazarlamacılık Sözleşmesi" ve Üçüncü Ayırımda "Evde Hizmet Sözleşmesi" düzenlenmiştir. Birinci Ayırımda, genel hizmet sözleşmesinin kurulmasını düzenleyen 393 üncü maddenin son fıkrasına, "Geçersizliği sonradan anlaşılan hizmet sözleşmesi, hizmet ilişkisi ortadan kaldırılıncaya kadar, geçerli bir hizmet sözleşmesinin bütün hüküm ve sonuçlarını doğurur." hükmü eklenerek, işçilerin menfaati korunmuştur. Yürürlükteki Kanunda yer almayan "Teslim ve hesap verme borcu", 396 ncı maddede düzenlenmiş yeni bir hükümdür. Aynı şekilde, "Düzenlemelere ve talimata uyma borcu" da 398 inci maddede düzenlenmiş yeni bir hükümdür. Yeni hükümlerden biri de, 403 üncü maddede yer verilen "Aracılık ücreti"dir. Aynı şekilde "İkramiye"yi düzenleyen 404 üncü madde, "Ücret alacağının haczi, devri ve rehnedilmesi" konusunu düzenleyen 409 uncu madde, "Birim ücreti" düzenleyen 411 inci madde, "Giderler" kenar başlığını taşıyan 413 üncü madde, "Taşıma araçları" kenar başlıklı 414 üncü madde, "Giderlerin ödenmesi" konusunu düzenleyen 415 inci madde, "İşçinin kişiliğinin

korunması” ile ilgili 418 ve ibraya ilişkin 419 uncu maddeler, “Yıllık izin” ile ilgili 421 ilâ 424 üncü maddeler ile “Hizmet ilişkisinin devri”, “Sözleşmenin devri”, “Feshe karşı koruma”, “Haklı sebebe dayanmayan feshin sonuçları”, “İşçinin haksız olarak işe başlamaması veya işi bırakması”, “Sözleşmenin sona ermesinin sonuçları”, “Geri verme yükümlülüğü” ile “Makbuz hükmünde sayılmama” konularını düzenleyen 427, 428, 433, 437, 438, 441, 442 ve 447 nci maddeler, yürürlükteki Kanunda mevcut olmayan yeni hükümlerdir.

İkinci Ayırımda düzenlenen “Pazarlamacılık Sözleşmesi”, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer almamış olmakla birlikte, uygulamada çok sık karşılaşılan, hizmet sözleşmesinin özel bir türüdür. Bu ayırımın içerdiği hükümlerin yer aldığı 448 ilâ 460 ıncı maddeler, tamamen yeni düzenlemelerdir. Üçüncü Ayırımda yer verilen “Evde Hizmet Sözleşmesi”ne ilişkin 461 ilâ 469 uncu maddeler de yeni düzenlemeler arasındadır.

Yapılan değişikliklerin bazılarının gerekçeleri aşağıda açıklanmıştır:

Madde 398 (V. Düzenlemelere ve talimata uyma borcu)

Maddede, işverenin işin görülmesi ve işyerinde işçilerin davranışlarına ilişkin olarak genel düzenlemeler yapabilmesi ve ayrıca özel talimat verebilmesi kabul edilmiştir. İşverenin koyduğu genel düzenlemeler bütün işçiler ve işyeri için bağlayıcı düzenlemeler olduğu hâlde, özel talimat, ancak işin özelliği gerektirdiği ölçüde konulabilen ve sadece muhataplarının bilgisine ulaştırıldığı takdirde bağlayıcı olabilen düzenlemelerdir. Bununla birlikte, söz konusu özel talimatın bağlayıcı olması için, 818 sayılı Borçlar Kanununun 315 inci maddesindeki düzenlemeden farklı olarak, mutlaka önceden yazılı biçimde belirlenmesi koşulunun aranmasından vazgeçilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 321d maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 403 (d. Aracılık ücreti)

Maddenin birinci fıkrasında, işçiye belli işlerde aracılık yapması karşılığında işverence bir ücret ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde, işçinin istem hakkının, aracılık yapılan işlemin üçüncü kişi ile geçerli olarak kurulduğu anda doğacağı belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, “borçların kısım kısım ifa edileceği sözleşmeler ile sigorta sözleşmelerinde, her kısma ilişkin ücret isteminin, bu kısma ilişkin borcun muaccel olmasıyla veya yerine getirilmesiyle doğacağı yazılı olarak kararlaştırılabilir.”

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, işçinin aracılığı suretiyle işveren ile üçüncü kişi arasında kurulan sözleşme işverence kusuru olmaksızın ifa edilmezse veya üçüncü kişi borçlarını yerine getirmezse, ücret istemine yönelik hak sona erer; sadece kısmî ifa hâlinde ise, ücretten orantılı olarak indirim yapılır.

Maddenin dördüncü fıkrasında, sözleşmeyle işçiye, kendisine ödenecek aracılık ücretinin hesabını tutma yükümlülüğü getirilmemişse, işverenin işçiye ücretin muaccel olduğu her dönem için bu ücrete tâbi işlemleri de içeren yazılı şekilde hesap vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin son fıkrasına göre, “hesabı gözden geçirme ihtiyacı ortaya çıkarsa işveren, işçiye veya onun yerine birlikte kararlaştırdıkları ya da hâkimin atadığı bilirkişiye bilgi vermek ve bilginin dayanağını oluşturan işletmeyle ilgili defter ve belgeleri onun incelemesine sunmak zorundadır.”

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 322b ve 322c maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 404 (e. İkramiye)

Maddenin birinci fıkrasına göre, işveren, bayram, yılbaşı ve doğum günü gibi belirli günler dolayısıyla işçilerine özel ikramiye verebilir; işçilerin bu ikramiyeye ilişkin istem hakları, bu konuda anlaşma olması hâlinde doğacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, hizmet sözleşmesinin ikramiyenin verildiği dönemden önce sona ermesi durumunda, işçinin ikramiyeden çalıştığı süreyle orantılı bir bölümünü isteme hakkının, yine bu konuda anlaşma olması hâlinde doğacağı açıklanmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 322d maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 409 (Ücret alacağının haczi, devri ve rehnedilmesi)

Maddenin birinci fıkrasına göre, işçilerin ücretinin dörtte birinden fazlası haczedilemez veya başkasına devredilemez ve rehnedilemez; ancak, işçinin bakmakla yükümlü olduğu aile bireyleri için hâkim tarafından takdir edilecek miktar bu orana dâhil değildir; nafaka alacaklılarının hakları saklıdır. Nitekim, aynı düzenlemeye, 4857 sayılı İş Kanununun "Ücretin saklı kısmı" kenar başlıklı 35 inci maddesinde de yer verilmiştir. Tasarının 409 uncu maddesi, "Ücretin korunması" kenar başlıklı 406 ncı maddesinin tamamlayıcısı niteliğindedir.

Aynı fıkraya göre, işçinin bakmakla yükümlü olduğu aile bireyleri için hâkim tarafından takdir edilecek miktar bu orana dâhil değildir. Yani, aile hukukundan doğan bakım ve yardım yükümlülüğüyle ilgili olarak, mahkemece hükmedilecek nafaka borçlarında, ücretin sınırlı olarak haczedilebileceği ileri sürülemeyecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, gelecekteki ücret alacaklarının, devredilmesi veya rehnedilmesine ilişkin anlaşmaların geçersiz olduğu öngörülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 325 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 413 (III. Giderler/1. Genel olarak)

Maddenin birinci fıkrasında, işverenin, işin görülmesinin gerektirdiği her türlü gideri ve işçiyi işyeri dışında çalıştırdığı takdirde, geçimi için zorunlu harcamaları ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, yazılı olarak yapılmış bir hizmet sözleşmesinde veya toplu iş sözleşmesinde, bizzat işçi tarafından karşılanması kararlaştırılan harcamaların, kendisine götürü biçimde, günlük, haftalık veya aylık olarak ödenmesinin öngörülebileceği ifade edilmiştir. Söz konusu yazılı anlaşmada, böyle bir ödeme kararlaştırılmışsa, işçi tarafından meselâ, işyerine gidiş-dönüş, yemek, konaklama ve buna benzer amaçlarla yapılmış olan harcamaların, işverence, duruma göre her gün, her hafta veya her ay itibarıyla hesaplanacak tutarının da ödenmesi gerekecektir. Ancak, fıkra uyarınca işveren, "götürü biçimde" ödemeyi üstlendiği bu tür harcamaların, işçi tarafından fiilen yapılmadığını ileri sürerek bunları ödemekten kaçınamayacaktır. Fıkranın son cümlesine göre, işveren tarafından yapılacak ödeme, işçinin bu tür harcamalarının zorunlu kıldığı miktardan az olamayacaktır.

Maddenin son fıkrasında, işçiyi korumaya yönelik emredici bir kural getirilmiştir. Buna göre, zorunlu harcamaların tamamen veya kısmen işçi tarafından bizzat karşılanmasına ilişkin anlaşmaların yapılamayacağı, aksi hâlde bunların geçersiz olduğu kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 327a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 414 (2. Taşıma araçları)

Maddenin birinci fıkrasında, işçinin, işin görülmesi için işverenle anlaşarak işverenin veya kendisinin sağladığı bir taşıma aracı kullanması durumunda, taşıtın işletilmesinin ve bakımının gerektirdiği olağan giderlerin, hizmet için kullanıldığı ölçüde işverence karşılanacağı belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin işverenle anlaşarak işin görülmesinde kendi motorlu aracını kullanması durumunda, işverenin sadece motorlu aracın işletilmesinin ve bakımının gerektirdiği olağan giderlerden değil, aynı zamanda bunların vergi, zorunlu malî sorumluluk sigortası primlerini ve aracın yıpranması karşılığında uygun bir tazminatı da ödemekle yükümlü olduğu kabul edilmiştir. Ancak, işveren tarafından karşılanacak olan bu giderler, "hizmet için kullanıldığı ölçüde" sınırlamasına tâbi tutulmuştur.

Maddenin son fıkrasında, işçinin işverenle anlaşarak, hizmetin görülmesinde kendisine ait diğer taşıma araçlarını ve hayvanlarını kullanması durumunda, işverenin, bunların kullanımının ve bakımının gerektirdiği olağan giderleri, yine hizmet için kullanıldığı ölçüde karşılamakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 327b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 415 (3. Giderlerin ödenmesi)

Maddenin birinci fıkrasında, işçinin yapmış olduğu giderlerden doğan alacağının, daha kısa bir süre kararlaştırılmamışsa veya yerel âdet yoksa, her defasında ücretle birlikte ödeneceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin hizmetinin ifasının gerektirdiği giderler için avans alacağı düzenlenmiştir. İşçinin avans alacağı, hizmetin ifası için "düzenli olarak yapılması gerekli masraflar" için söz konusu olacaktır. Bu koşulun gerçekleşmesi hâlinde, işçiye en az ayda bir olmak üzere, belirli aralıklarla avans verilmesi zorunluluğu öngörülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 327c maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 418 (3. Kişisel verilerin kullanılmasında)

Maddenin birinci fıkrasında, teknolojik gelişmeler sonucu günlük yaşantının bir parçası hâline gelen ve bilgisayar ortamında saklanabilen verilerin kullanılması konusunda işçinin korunması amacıyla bazı sınırlamalar yapılmıştır. Buna göre, işveren, işçiye ait kişisel verileri ancak işçinin işe yatkınlığıyla ilgili veya hizmet sözleşmesinin ifası için zorunlu olduğu ölçüde kullanabilir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, özel kanun hükümlerinin saklı olduğu belirtilmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 328b maddesi göz önünde tutulmak suretiyle kaleme alınmıştır.

Madde 419 (V. Ceza koşulu ve ibra)

Maddenin birinci fıkrasına göre, hizmet sözleşmelerine sadece işçi aleyhine konulacak ceza koşulu geçersizdir. Buna karşılık hizmet sözleşmelerine işçi lehine ceza koşulu konulabilir. Böylece fıkra hükmü nispi emredici bir nitelik taşımaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin işverenden olan alacağına ilişkin ibra sözleşmesinin geçerliliği şu iki koşulun birlikte gerçekleşmiş olmasına bağlanmıştır:

1. İbra sözleşmesi yazılı şekilde yapılmış olmalıdır.

2. Sözleşmede ibra konusu alacağın türü ve miktarı açıkça belirtilmiş olmalıdır.

Maddenin üçüncü fıkrasında, hizmet sözleşmesinin devam ettiği sırada veya sona ermesinden başlayarak bir ay geçmeden, işçi aleyhine yapılan ibra sözleşmelerinin hükümsüz olduğu belirtilmektedir.

Maddenin son fıkrasında ise, ibra sözleşmesinin iptalinin istenebilmesinin koşulları düzenlenmektedir. Buna göre, ibra sözleşmesi işçinin haklarını yeterince korumuyor veya aşırı ölçüde sınırlıyorsa ve bu durumlar açıkça belli ise işçi, böyle bir ibra sözleşmesinin, hizmet ilişkisinin sona erdiği tarihten başlayarak iki yıl içinde iptalini isteyebilecektir.

Madde 421 (2. Yıllık izin /a. Süresi)

Maddede, işverenin, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yılda en az iki hafta ve onsekiz yaşından küçük işçiler ile elli yaşından büyük işçilere de en az üç hafta ücretli yıllık izin verme zorunda olduğu belirtilmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 329a maddesi göz önünde tutulmak suretiyle kaleme alınmıştır.

Madde 422 (b. İndirimi)

Maddenin birinci fıkrasına göre, işçi, bir hizmet yılı içinde kendi kusuruyla toplam bir aydan daha uzun bir süreyle hizmeti yerine getirmezse işveren, çalışılmayan her tam ay için, yıllık ücretli izin süresinden bir gün indirim yapabilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin, bir hizmet yılı içinde kendi kusuru olmaksızın hastalık, kaza, yasal bir yükümlülüğün veya kamu görevinin yerine getirilmesi gibi kişiliğine bağlı sebeplerle en çok üç ay süreyle işgörme edimini yerine getirememesi durumunda, işverenin yıllık ücretli izin süresinden indirim yapamayacağı belirtilmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, işveren, kadın işçinin gebelik ve doğum yapma sebebiyle işgörme edimini yerine getirememesinin üç ayı geçmemesi durumunda, yıllık ücretli izin süresinden indirim yapamayacaktır.

Maddenin son fıkrasında ise, hizmet veya toplu iş sözleşmeleriyle, işçinin aleyhine hüküm doğuracak şekilde, ikinci ve üçüncü fıkra hükümlerine aykırı düzenleme yapılamayacağı öngörülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 329b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 423 (c. Kullanılması)

Maddenin birinci fıkrasında, yıllık ücretli izinlerin kural olarak aralıksız biçimde verileceği; ancak tarafların anlaşmasıyla ikiye bölünerek de kullanılabileceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işveren yıllık ücretli izin tarihlerini, iş yerinin veya ev düzeninin çıkarlarıyla bağdaştığı ölçüde, işçinin isteklerini göz önünde tutarak belirler.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 329c maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 424 (d. Ücreti)

Maddenin birinci fıkrasına göre, "işveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye, yıllık ücretli izin süresine ilişkin ücretini, ilgili işçinin izne başlamasından önce peşin olarak ödemek veya avans olarak vermekle yükümlüdür." Benzer bir düzenleme, 4857 sayılı İş Kanununun 57 nci maddesinin birinci fıkrasında "İşveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye, yıllık izin dönemine ilişkin ücretini ilgili işçinin izine başlamasından önce peşin olarak ödemek veya avans olarak vermek zorundadır." şeklinde yer almaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin, hizmet ilişkisi devam ettiği sürece, işverenden alacağı para ve başka menfaatler karşılığında, yıllık ücretli izin hakkından feragat edemeyeceği belirtilmiştir. Yine, 4857 sayılı İş Kanununun 53 üncü maddesinin ikinci fıkrasında, yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği ifade edilmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, hizmet sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi hâlinde, işçinin hak kazanıp da kullanamadığı yıllık izin sürelerine ait ücreti, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödenecektir. Bu ücrete ilişkin zamanaşımının başlangıcı, hizmet sözleşmesinin sona erdiği tarihtir. Bu fıkra, 4857 sayılı İş Kanununun 59 uncu maddesinin birinci fıkrasından aynen alınmıştır.

Maddenin son fıkrasında ise, yıllık ücretli iznini kullanmakta olan işçinin bu süre içinde ücret karşılığı bir işte çalıştığının anlaşılması durumunda, işverenin izin süresi için ödediği ücreti geri alabileceği belirtilmiştir. Bu fıkra da, 4857 sayılı İş Kanununun 58 inci maddesinden aynen alınmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 329d maddesi de göz önünde tutulmuştur.

Madde 427 (F. Hizmet ilişkisinin devri / I. İşyerinin tamamının veya bir bölümünün devri)

Maddenin birinci fıkrasında, bir işletmenin kısmen ya da tamamen bir üçüncü kişiye devri hâlinde, hizmet ilişkisinin bütün hakları ve borçları ile birlikte devir tarihinden itibaren, kendiliğinden devralana geçeceği hükme bağlanmıştır. Benzer bir düzenleme, 4857 sayılı İş Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında da bulunmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin hizmet süresine bağlı hakları bakımından, işçinin devreden işveren yanında işe başladığı tarihin esas alınacağı belirtilmektedir. Benzer bir düzenleme, 4857 sayılı İş Kanununun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında da bulunmaktadır.

Maddenin son fıkrasına göre: "Yukarıdaki hükümlere göre devir hâlinde, devirden önce doğmuş olan ve devir tarihinde ödenmesi gereken borçlardan devreden ve devralan işveren müteselsilen sorumludurlar. Ancak, bu yükümlülüklerden devreden işverenin sorumluluğu, devir tarihinden itibaren iki yıl ile sınırlıdır." Benzer bir düzenleme, 4857 sayılı İş Kanununun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında da bulunmaktadır.

Maddenin düzenlenmesinde kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 333 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 428 (II. Sözleşmenin devri)

Maddenin birinci fıkrasında, hizmet sözleşmesinin, ancak işçinin yazılı rızası alınmak suretiyle sürekli olarak başka bir işverene devredilebileceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, devir işlemiyle devralanın, bütün hak ve borçları ile birlikte hizmet sözleşmesinin işveren tarafını oluşturacağı ifade edilmektedir. Gerçekten, hizmet sözleşmesinin devralınmasıyla, hizmet ilişkisi sona ermemekte, devralan, sözleşmenin işveren tarafı hâline gelmektedir. Bu durumda, işçinin, hizmet süresine bağlı hakları bakımından, devreden işverenin yanında işe başladığı tarih esas alınacaktır. Benzer bir düzenleme, geçici iş ilişkisi bakımından 4857 sayılı İş Kanununun 7 nci maddesinde de yapılmıştır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Yayım Sözleşmesi

Tasarının 488 inci maddesi, yürürlükteki 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hüküm içermektedir. Bu hüküm ile, yayım sözleşmesinin, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 51 inci maddesinde olduğu gibi, geçerlilik şekline bağlanması uygun görülmüştür. Bu değişikliğin gerekçesi, aşağıda açıklanmıştır:

Madde 488 (B. Şekli)

Maddeye göre, yayım sözleşmesinin, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 51 inci maddesinde olduğu gibi, geçerlilik şekline bağlanması uygun görülmüştür. Söz konusu maddeye göre de: "Malî haklara dair sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır."

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

Kefalet Sözleşmesi

Onbeşinci Bölümde "Kefalet Sözleşmesi", 581 ilâ 603 üncü maddelerde düzenlenmiştir. Bu bölümde getirilen yeniliklerden biri "Eşin rızası" kenar başlığını taşıyan 584 üncü maddedir. Diğer yeni bir hüküm "Kefaletten dönme" kenar başlığını taşıyan 599 uncu maddedir. Nihayet, "Uygulama alanı" kenar başlıklı 603 üncü madde hükmü de, ne yürürlükteki Kanunda, ne de kaynak İsviçre Borçlar Kanununda mevcuttur. Tek fıkradan oluşan bu yeni hükümle, kefalet hükümlerinin uygulama alanının genişletilmesi düzenlenmiştir. Madde, kefili koruyucu hükümlerden kurtulmak amacıyla, başka adlar altında yapılan sözleşmelere de kefalet hükümlerinin uygulanacağını hüküm altına almaktadır. Yapılan değişikliklerin bazılarının gerekçeleri aşağıda açıklanmıştır:

Madde 584 (III. Eşin rızası)

Maddenin birinci fıkrasına göre, kefalet sözleşmesinde eşin rızasının, sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması şarttır. Ancak, fıkrada bu kuralın iki istisnasına yer verilmiştir. Birinci istisna, mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olması, ikincisi eşlerden birinin yasal olarak ayrı yaşama hakkının doğmuş olmasıdır. Söz konusu istisnalardan birinin varlığı durumunda, eşin rızası aranmayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, eşin rızasının aranmadığı diğer bir istisnalara yer verilmiştir. Buna göre, kefalet sözleşmesinde sonradan yapılan ve kefilin sorumlu olacağı miktarın artmasına veya âdi kefaletin müteselsil kefalete dönüşmesine ya da kefil yararına olan güvencelerin önemli ölçüde azalmasına sebep olmayan değişiklikler için de kefilin eşinin rızası aranmayacaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 494 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 599 (II. Ortak hükümler/1. Kefil ile alacaklı arasındaki ilişki / a. Sorumluluğun kapsamı)

Maddenin birinci fıkrasında, gelecekte doğacak bir borca kefalette, borçlunun borcun doğumundan önceki malî durumunun, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulması veya malî durumunun kefalet sırasında kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü olduğunun ortaya çıkması hâlinde, kefilin alacaklıya yazılı bir bildirimde bulunarak, borç doğmadığı sürece her zaman kefalet sözleşmesinden dönebileceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, kefilin, kefaletten dönmesi sonucunda, alacaklının kefalete güvenmesi sebebiyle uğradığı zararı gidermekle yükümlü olacağı hükme bağlanmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 510 uncu maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 603 (E. Uygulama alanı)

Maddede, kefili koruyucu hükümlerden kurtulmak amacıyla, başka adlar altında yaptıkları sözleşmelere de kefalet hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Böylece, meselâ kefalet sözleşmesi yerine, üçüncü kişinin fiilini üstlenme sözleşmesi yapılmasında olduğu gibi, alacaklıların kefili koruyucu hükümlerden kurtulmalarının ve bunları dolanmalarının önlenmesi amaçlanmıştır.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Âdi Ortaklık Sözleşmesi

Özel borç ilişkilerinin düzenlendiği İkinci Kısmın son bölümü olan Onsekizinci Bölümde "Âdi Ortaklık" düzenlenmiştir. Esas itibarıyla, ticaret hukukunu ilgilendiren bu ortaklık türünün, Türk Ticaret Kanununda yer alması gerekirse de, tüzel kişiliğinin bulunmamasından olsa gerek, Borçlar Kanununda yer alması yadırganmamaktadır. Tasarının 620 ilâ 645 inci maddelerinde düzenlenmiş olan âdi ortaklıkta ortakların koyacakları "sermaye" yerine, daha doğru olan "katılım payı" terimi kullanılmıştır. Ayrıca, "ortaklıktan çıkma ve çıkarılma" konuları da düzenlenmiştir (m.633–636). Yapılan değişikliklerin bazılarının gerekçeleri aşağıda açıklanmıştır:

Madde 633 (2. Ortaklıktan çıkma ve çıkarılma / a. Genel olarak)

Maddeye göre, sözleşmede ortaklığın diğer ortaklarla devam edeceğine ilişkin bir hüküm bulunması koşuluyla, aşağıdaki durumlardan biri gerçekleştiği takdirde ilgili ortağın veya temsilcisinin ya da ölen ortağın mirasçısının ortaklıktan çıkabileceği veya diğer ortaklar tarafından, yazılı olarak yapılacak bir bildirimle ortaklıktan çıkarılabileceği belirtilmektedir:

1. Bir ortağın fesih bildiriminde bulunması,
2. Kısıtlanması,
3. İflâsı,
4. Tasfiyedeki payının cebrî icra yoluyla paraya çevrilmesi,
5. Ölmesi.

Böylece, âdi ortaklıktan çıkma ve çıkarılma konusundaki önemli bir ihtiyacın giderilmesine yönelik çağdaş bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemenin amacı, ortaklardan birinin ortaklıktan ayrılmak istediği veya ortaklıktan ayrılmasını gerektirecek yasal bir durum ortaya çıktığı takdirde, diğer ortaklara, ortaklığın sürdürülmesi konusunda, henüz ortaklığın kurulması aşamasında irade açıklamasında bulunma olanağını vermek ve bu suretle işleyen bir ortaklık sisteminin sona ermesini önlemektir. Ayrıca bu düzenleme, ölen ortağın mirasçılarıyla ortaklığı sürdürmek istemeyen diğer ortakları, ortaklığı tasfiye edip yeni bir ortaklık kurma zahmetinden kurtaracaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, Alman Medenî Kanununun (BGB) 736 ve 737 nci maddeleri göz önünde tutulmuştur.

Madde 634 (b. Ortaklık payının tasfiyesi)

Maddenin birinci fıkrasında, bir ortağın ortaklıktan çıkması veya çıkarılması durumunda payının diğer ortaklara ortaklıktaki payları oranında kendiliğinden geçeceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, diğer ortaklar, ortaklıktan çıkan veya çıkarılan ortağa, kullanımını ortaklığa bıraktığı eşyayı geri vermekle yükümlü olacaklar; ayrıca, kendisini ortaklığın muaccel borçlarından doğan müteselsil sorumluluktan kurtarmak suretiyle, ortak sıfatının sona erdiği tarihte ortaklık tasfiye edilmiş olsaydı ödenmesi gereken tasfiye payını ödemek zorunda kalacaklardır. Bu durumda, fıkrada kullanılan "ortaklık tasfiye edilmiş olsaydı" şeklindeki ibare karşısında, tasfiye usulüne ilişkin Tasarının 644 üncü maddesinin göz önünde tutulması gerektiği açıktır. Buna karşılık, ortaklığın henüz muaccel olmayan borçları için diğer ortaklar, çıkan veya çıkarılan ortağı borçtan kurtarma yerine kendisine bir güvence verebileceklerdir.

Maddenin son fıkrasında ise, çıkan veya çıkarılan ortağın tasfiye payının, ortaklık sıfatının sona erdiği tarih itibarıyla, malî işlerde uzman bir kişiye hesaplattırılacağı ve tarafların uzman kişi üzerinde anlaşamamaları durumunda bu kişinin, hâkim tarafından atanacağı öngörülmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, Alman Medenî Kanununun (BGB) 738 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 635 (c. Malvarlığının yetersizliği)

Maddeye göre, ortaklık sıfatının sona erdiği tarihte, ortaklığın malvarlığı, borçlarını karşılamaya yetmediği takdirde, çıkan veya çıkarılan ortak, payına düşen borç tutarını, zarara katılmaya ilişkin düzenlemeler çerçevesinde diğer ortaklara ödemekle yükümlüdür.

Maddenin düzenlenmesinde, Alman Medenî Kanununun (BGB) 739 uncu maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 636 (d. Tamamlanmamış işler)

Maddenin birinci fıkrasına göre, çıkan veya çıkarılan ortak, ortak olduğu dönemde henüz sonuçlanmamış işlerden doğan kâra veya zarara katılacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, ortaklık sıfatı sona eren kişinin, o hesap yılı sonu itibarıyla, tamamlanmış olan işler sebebiyle varsa ortaklıktan kendisine düşecek kâr payının ödenmesini; devam eden işler hakkında da gerekli bilginin verilmesini isteyebileceği belirtilmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, Alman Medenî Kanununun (BGB) 740 ıncı maddesi göz önünde tutulmuştur.

MADDE GEREKÇELERİ

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanununda "Birinci Kısım / Umumî Hükümler" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Birinci Kısım / Genel Hükümler" şeklinde değiştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Borç İlişkisinin Kaynakları

818 sayılı Borçlar Kanununda "Birinci Bap / Borçların Teşekkülü" şeklindeki üst başlık, bu bölümde borç ilişkisini doğuran olgular düzenlendiğinden, Tasarıda "Birinci Bölüm / Borç İlişkisinin Kaynakları" şekline dönüştürülmüştür.

BİRİNCİ AYIRIM

Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri

818 sayılı Borçlar Kanununun 1 inci maddesiyle başlayan "Birinci Fasıl / Akitten doğan borçlar" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Birinci Ayırım / Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri" şeklinde düzenlenmiştir.

Madde1- 818 sayılı Borçlar Kanununun 1 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 1 inci maddesinde, sözleşmenin kurulması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 1 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Akdin İnikadı / I. İki tarafın muvafakati / 1. Umumî şartlar" şeklindeki ibareler, Tasarıda "A. Sözleşmenin kurulması / I. İrade açıklaması / 1. Genel olarak" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 2- 818 sayılı Borçlar Kanununun 2 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 2 nci maddesinde, sözleşmenin ikinci derecedeki noktaları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 2 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. İkinci derecedeki noktaların meskût kalması" şeklindeki ibare, "2. İkinci derecedeki noktalar" şeklinde kısaltılmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında kullanılan "üzerinde durulmamış olsa bile" şeklindeki ibare ile, tarafların sözleşmenin ikinci derecedeki noktalarını hiç ele almamış veya ele almakla birlikte çözümünü ileriye bırakmış olmaları kastedilmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 3- 818 sayılı Borçlar Kanununun 3 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 3 üncü maddesinde, süreli öneride bulunanın, bu önerisiyle bağlılık süresi ve önerisiyle bağlı olmaktan kurtulacağı an düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun "II. İcap ve kabul" şeklindeki 3 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "icap" şeklindeki ibare, Tasarıda "öneri" olarak; "1. Kabul için müddet tayini" şeklindeki ibare ise, madde içeriğiyle uyumlu hâle getirilmek amacıyla, "1. Süreli öneri" olarak değiştirilmiştir.

Maddede, önerenin önerisiyle bağlılık süresinin düzenlendiği göz önünde tutularak, 818 sayılı Borçlar Kanununun 3 üncü maddesinde kullanılan "icabından dönemez." şeklindeki ibare, "önerisiyle bağlıdır." şeklinde ve "icap ile bağlı kalmaz." şeklindeki ibare de, "önerisiyle bağlılıktan kurtulur." şekline dönüştürülmüştür.

Madde 4- 818 sayılı Borçlar Kanununun 4 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 4 üncü maddesinde, hazır olanlar arasında yapılan süresiz öneride, önerenin önerisiyle bağlı olmaktan kurtulacağı an ile hangi önerilerin, hazır olanlar arasında yapılmış sayılacağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 4 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Kabul için müddet tayin olunmaksızın icap" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Süresiz öneri"; "a. Hazırlar beyninde" şeklindeki ibare de "a. Hazır olanlar arasında" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen telefon yanında, teknolojik gelişmeler göz önünde tutularak, Tasarıda "bilgisayar gibi iletişim sağlayabilen araçlarla doğrudan iletişim sırasında yapılan öneri"nin de, hazır olanlar arasında yapılmış sayılması öngörülmüştür. Ancak, bu sonucun, önerenin sadece "doğrudan iletişim" sağlayabilen araçlarla yaptığı, yani muhatabın da aynı anda içeriğini öğrenebildiği bir öneri bakımından geçerli olduğu kabul edilmiştir.

Madde 5- 818 sayılı Borçlar Kanununun 5 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 5 inci maddesinde, önerenin hazır olmayanlar arasında yaptığı süresiz önerisiyle bağlılık süresi, önerene tanınan, önerisini muhataba zamanında ulaşmış sayma yetkisi ve zamanında gönderilen kabul açıklamasının önerene geç ulaşması durumunda, onunla bağlı olmak istemeyen önerenden beklenen davranış biçimi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 5 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Gaipler arasında" ibaresi, "b. Hazır olmayanlar arasında" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 6- 818 sayılı Borçlar Kanununun 6 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 6 ncı maddesinde, hangi koşullar gerçekleşince, sözleşmenin örtülü kabul açıklamasıyla kurulmuş sayılacağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 6 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Zımnî kabul" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Örtülü kabul" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 7- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "Ismarlanmayan bir şeyin gönderilmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 7 nci maddesinde, ısmarlanmayan şeyin gönderilmesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, ısmarlanmamış bir şeyin gönderilmesinin öneri sayılmadığı ve bu şeyi alan kişinin, onu geri göndermek veya saklamakla yükümlü olmadığı belirtilmektedir. Böylece, bu tür taşınırları posta kutusunda veya kapısının önünde bulan ya da başka bir yolla alan kişilerin, bunları geri göndermemesi, saklamaması hattâ kullanması sebebiyle, taraflar arasında örtülü irade açıklaması sonucunda bir sözleşme ilişkisinin doğmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında ise, ısmarlanmamış bir şeyin yanlışlıkla gönderildiği açıkça anlaşıldığı takdirde, onu alan kişinin, dürüstlük kurallarının bir sonucu olarak, uygun bir sürede, durumu gönderene haber vermesi gerektiği öngörülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde 5 Ekim 1990 tarihli Federal Kanunla kaynak İsviçre Borçlar Kanununa 6a maddesi olarak eklenmiş olup, 1 Temmuz 1991 tarihinden beri yürürlükte olan düzenlemeler göz önünde tutulmuştur. Kaynak İsviçre Borçlar Kanununda üç fıkradan oluşan söz konusu maddenin, ilk iki fıkrası birleştirilerek, iki fıkra hâlinde Tasarıya alınması uygun görülmüştür.

Madde 8- 818 sayılı Borçlar Kanununun 7 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 8 inci maddesinde, bir önerinin hangi durumlarda önereni bağlamayacağı; öneri niteliğinde olan ve olmayan davranışlar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 7 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. İltizamsız icap ve alenî icap" ibaresi, Tasarıda "4. Bağlayıcı olmayan öneri ve herkese açık öneri" şeklinde değiştirilmiştir.

Ülkemizde giderek yoğunlaşan bir biçimde ticarî kuruluşların reklâm ve pazarlama faaliyetleri sırasında kişilerin posta kutularına varıncaya kadar sattıkları ürünlere veya sundukları hizmetlere ilişkin tarife, fiyat listesi ya da benzerlerini ulaştırdıkları görülmektedir. Bu tür belgeler kendilerine ulaşanlar, belgelerde yer alan ürünlerden veya hizmetlerden yararlanma amacıyla söz konusu ticari kuruluşlara başvurduklarında, belirtilen fiyatların veya niteliklerin değiştirildiği ya da belgede basım hatası olduğu gibi açıklamalarla karşılaşmaktadırlar. Bu olgunun göz önünde tutulması sonucunda, 818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olarak, Tasarıda "aksi açıkça ve kolaylıkla anlaşılmadıkça", bu tür belgelerdeki açıklamaların öneri sayılacağı kabul edilmiştir.

Madde 9- 818 sayılı Borçlar Kanununun 8 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 9 uncu maddesinde, ilân yoluyla ödül sözü verenin yükümlülüğü ve tazminat sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 8 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "5. İlân suretiyle vuku bulan vaatler" şeklindeki ibare, Tasarıda "5. İlân yoluyla ödül sözü verme"; metninde kullanılan "bedel" sözcüğü ise, "ödül" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 8 inci maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde, ödül sözü verenin, sadece sonucun gerçekleşmesinden önceki cayması göz önünde tutulduğu hâlde, Tasarının 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde, ödül sözü verenin, cayması yanında, sonucun gerçekleşmesini engellemesi durumunda da, bundan doğan zararları dürüstlük kuralları çerçevesinde kalınarak yapılan giderlerle sınırlı olmak üzere karşılamakla yükümlü olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca, Tasarının 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında, ödül sözüne güvendiği için bazı giderler yapması sebebiyle zarar gören bir ya da birden çok kişinin isteyebileceği toplam tazminatın, söz verilen ödülün değerini aşamayacağı belirtilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 8 inci maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesinde kullanılan "Fakat umulan muvaffakiyetin elde edilemeyeceğini vaadi yapan kimse ispat ettiği surette, bu mecburiyete mahal kalmaz." şeklindeki hüküm, Tasarının 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında, şöylece ifade edilmiştir: "Ödül sözü veren, giderlerinin ödenmesini isteyenlerin beklenen sonucu gerçekleştiremeyeceklerini ispat ederse, giderleri ödeme yükümlülüğünden kurtulur." Bu hükümle, ödül sözüne güvenerek bazı giderler yaptıklarını ileri sürenlerin, ödül sözü veren tarafından, beklenen sonucu gerçekleştiremeyeceklerinin ispat edilmesi durumunda, Tasarının 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasından yararlanmaları önlenmek istenmiştir.

Madde 10- 818 sayılı Borçlar Kanununun 9 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 10 uncu maddesinde, öneri ve kabul açıklamalarının hangi durumlarda yapılmamış sayılacağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 9 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "6. İcap ve kabulün geri alınması" şeklindeki ibare, Tasarıda "7. Önerinin ve kabulün geri alınması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının sonunda kullanılan "icap keenlemyekün addolunur." şeklindeki ibare, Tasarıda, "öneri yapılmamış sayılır." şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 11- 818 sayılı Borçlar Kanununun 10 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 11 inci maddesinde, hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmelerde ve taraflar arasında, süregelen bir iş ilişkisinin varlığında olduğu gibi, açık bir kabule gerek bulunmayan durumlarda, sözleşmenin hangi andan başlayarak hükümlerini doğuracağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun söz konusu maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Gaipler arasında vuku bulan bir akdin hangi zamana istinat ettiği" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmenin hüküm anı" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 12- 818 sayılı Borçlar Kanununun 11 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 12 nci maddesinde, sözleşmelerin şekle bağlı olmaması ilkesi ile kural olarak geçerlilik şekli niteliğinde olmak üzere Kanunda öngörülen şekle uyulmaksızın yapılan sözleşmelerin geçersizliği düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 11 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Akitlerin Şekli" ibaresi yerine, Tasarıda "B. Sözleşmelerin şekli" ibaresi kullanılmıştır. Yine aynı kenar başlıkta kullanılan "I. Umumî kaide ve emrolunan şekillerin şümulü" ibaresi, Tasarıda "I. Genel kural" şeklinde kısaltılmış; madde metni de arılaştırılmıştır.

Tasarının 12 nci maddesinin ikinci fıkrasına eklenen ilk cümle hükmüyle, Kanunda sözleşmeler için öngörülen şeklin, kural olarak geçerlilik şekli olduğu belirtilerek, bu konudaki duraksamalar ortadan kaldırılmak istenmiştir. Aynı fıkranın son cümlesinde de, öngörülen şekle uyulmadan kurulan sözleşmelerin kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlı olduğu açıklanmıştır.

Madde 13- 818 sayılı Borçlar Kanununun 12 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 13 üncü maddesinde, yasal yazılı şekle bağlanan bir sözleşmenin değiştirilmesinde uyulacak şekil düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 12 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Tahrirî şekil" ibaresi, Tasarıda "II. Yazılı şekil" olarak; "1. Kanunen muayyen olan şekil" ibaresi, "1. Yasal şekil" olarak, "a. Şümulü" ibaresi de "a. Kapsamı" olarak değiştirilmiştir. Aynı maddenin ilk fıkrasının son cümlesinde, sözleşmeye ters düşmeyen, özellikle (ifa yeri ve zamanında değişiklik yapılmasında olduğu gibi) üstlenilen edimlerin kapsamını genişletmeyen, tamamlayıcı yan hükümler için yazılı şekle uyulması zorunluluğunun bulunmadığı belirtilmiş ve madde metni arılaştırılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olarak, Tasarının 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası hükmüyle, birinci fıkrada öngörülen kuralın, yazılı şekil dışında kalan diğer geçerlilik şekilleri hakkında da uygulanması öngörülmüştür. Kanunda yazılı şekilden söz edildiğinde, bundan âdi yazılı şekil anlaşılır. Oysa, âdi yazılı şekil dışında, resmî senet düzenleme ve imzaların noterce onaylanmasının zorunlu olduğu başka geçerlilik şekilleri de bulunmaktadır. Fıkraya göre, yazılı şekil dışındaki geçerlilik şekline tâbi sözleşmelerin değiştirilmesi hakkında da Kanunda öngörülen şekle uyulması zorunludur. Ancak, bu durumda da sözleşme ile çelişmeyen değişiklikler, tamamlayıcı yan hükümler niteliğinde ise, bu değişikliklerin gerçekleştirilmesi, kanunda öngörülen şekle uyulmasına bağlı olmayacaktır.

Madde 14- 818 sayılı Borçlar Kanununun 13 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 14 üncü maddesinde, yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunluluğu ve yazılı şekil yerine geçen belgeler düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 13 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Rükünleri" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Unsurları" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasında, kanunda aksine bir hüküm yoksa, imzalı bir mektup ile aslı borç altına girenlerce imzalanmış bir telgrafnamenin, yazılı şekil yerine geçmesi kabul edildiği hâlde, Tasarının 14 üncü maddesinin ikinci fıkrasında, iletişim teknolojisinde ortaya çıkan yeni gelişmeler göz önünde tutularak, bunlara teyit edilmiş olmaları kaydıyla, faks veya buna benzer iletişim araçları ile güvenli elektronik imzayla gönderilip saklanabilen metinler de eklenmiş ve hükmün kapsamı genişletilmiştir. Ancak, söz konusu iletişim araçlarıyla gönderilen metinlerin yazılı şekil yerine geçmesi için, bunları alanlar tarafından teyit edilmiş olması şarttır. Güvenli elektronik imzayla gönderilen metinlerin ise, yazılı şekil yerine geçmesi için, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa uygun olarak gönderilmesi ve alanlar tarafından bilgisayar ortamında kaydedilerek saklanabilmesi gerekir.

Madde 15- 818 sayılı Borçlar Kanununun 14 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 15 inci maddesinde, imza düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında olduğu gibi, imzanın borç altına girenin el yazısıyla atılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, aynı fıkraya, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 4 üncü maddesinde güvenli elektronik imzanın tanımlandığı göz önünde tutularak, güvenli elektronik imzanın da el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukukî sonuçlarını doğurduğunu belirten yeni bir hüküm eklenmiştir. Nitekim, 5070 sayılı Kanunun 5 inci maddesine göre de: "Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur." Yine aynı Kanunun 22 nci maddesiyle, 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir: "Güvenli elektronik imza elle atılan imza ile aynı ispat gücünü hâizdir." Bu durum karşısında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında olduğu gibi, Tasarının 15 inci maddesinin birinci fıkrası iki cümle hâlinde kaleme alınarak fıkranın, güvenli elektronik imzayı da kapsayacak biçimde düzenlenmesinde zorunluluk görülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrasında, imzanın el yazısı dışında bir araçla atılmasının yeterli olduğu durumlar belirtilmiştir.

Aynı maddenin üçüncü fıkrasında körlerin imzalarının, onları bağlamayacağı kuralı ile bu kuralın istisnası düzenlenmiştir. "Görme özürlülerin imzaları" şeklindeki nitelendirmenin, "görme yeteneğinin tam olarak kaybı"nı ifade etmekte yetersiz kaldığı düşüncesiyle, "körlerin imzaları" ifadesinin kullanılması zorunlu görülmüştür. Ayrıca, 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 50 nci maddesinin (c) bendi ile, 818 sayılı Borçlar Kanununun 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının yürürlükten kaldırılmasının, görme yeteneğinden tamamen yoksun kişilerin, imzaladıkları sırada içeriğini bildiklerinin ispat edilmesine gerek olmaksızın, kendilerini borç altına sokan hukukî işlemler karşısında korumasız bırakılmaları sonucunu doğuracağı için, bu fıkranın Tasarı metninden çıkarılması uygun görülmemiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununda mevcut olmadığı için yeni bir hüküm niteliğindeki Tasarının 15 inci maddesinin dördüncü fıkrasında ise, açığa atılan imzanın hükmü ile açığa atılan imzanın üstündeki metnin, anlaşmaya aykırı olarak yazıldığı iddiasında ispat yükü düzenlenmektedir. Bu yeni hükümle, aslında bir ispat hukuku sorunu olmakla birlikte, uygulamada sıkça karşılaşılan, doktrinde ve mahkeme kararlarında "açığa imza" veya "beyaza imza" olarak nitelendirilen hukukî olguyla ilgili bir düzenleme yapılması yararlı görülmüştür. Boş bir kâğıda (veya buna benzer diğer maddelere) atılan imzaların üstünün, sonradan doldurulup borç senedine dönüştürülmesi durumunda, sonradan yazılan metnin, o metindeki imzayı atanın iradesine uygun olduğu, bir âdi karine olarak kabul edilmiştir. Buna göre, durumun özelliği aksini göstermedikçe, açığa imza atan, sonradan yazılan metnin anlaşmaya aykırılığını ispat yükü altında olacaktır.

Madde 16- 818 sayılı Borçlar Kanununun 15 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 16 ncı maddesinde, imza yerine geçen işaretler düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 15 inci maddenin kenar başlığında kullanılan "d. İmza makamına kaim olacak işaretler" ibaresi, Tasarıda, "d. İmza yerine geçen işaretler" şeklinde değiştirilmiştir.

Tasarının 16 ncı maddesinde, imza yerine geçen işaretler düzenlenmekle birlikte, kambiyo senetlerine ilişkin hükümler saklı tutulmaktadır. Nitekim, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun poliçelere ilişkin 668 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre: "El yazısı ile olan imza yerine, mihaniki herhangi bir vasıta veya el ile yapılan veyahut tasdik edilmiş olan bir işaret yahut resmî bir şahadetname kullanılamaz." Bu hüküm, aynı Kanunun 690 ıncı maddesinin birinci fıkrasında yapılan yollama uyarınca, bonolar hakkında da uygulanır. Yine aynı Kanunun 730 uncu maddesinin (19) numaralı bendinde, poliçelere ilişkin 668 inci maddeye yapılan yollama uyarınca, çeklerde de imzanın keşideci tarafından elle atılması yasal bir zorunluluktur.

818 sayılı Borçlar Kanununun 15 inci maddesinde, imza atamayan kişilerin "usulen tasdik olunmuş ve el ile yapılmış bir alâmet vazetmeye yahut resmî bir şahadetname kullanmaya mezun" oldukları belirtildiği hâlde, Tasarının 16 ncı maddesinde, imza atamayanların "imza yerine, parmak izi veya usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, el ile yapılmış bir işaret veya mühür" kullanabilecekleri öngörülerek, söz konusu maddenin, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunumuzun 297 nci maddesindeki düzenlemeyle uyumlu bir hâle gelmesi sağlanmıştır.

Madde 17- 818 sayılı Borçlar Kanununun 16 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 17 nci maddesinde, iradî şekle uyulmamasının hukukî sonucu ve herhangi bir belirleme olmaksızın kararlaştırılan yazılı şekle uygulanacak hükümler düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 16 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Akitte mahfuz kalan şekil" ibaresi yerine, Tasarının 17 nci maddesinin kenar başlığında, "2. İradî şekil" ibaresi kullanılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında, iradî şekle uyulmaması durumunda, tarafların, o sözleşmeyle bağlı olmadıkları mutlak bir ifadeyle belirtildiği hâlde, Tasarının 17 nci maddesinin birinci fıkrasında, bu sonuç bir âdi karine olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 17 nci maddesinin ikinci fıkrasında, tarafların, âdi veya resmî yazılı şekil gibi herhangi bir belirleme yapmaksızın iradî şekil olarak, sadece yazılı şekli kararlaştırmaları durumunda, bu şekle uymamalarının yaptırımı da belirtilmiştir. Gerçekten, 818 sayılı Borçlar Kanununun 16 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, "iki tarafın ona riayet etmesi lâzımdır." şeklinde ve niteliği pek de açık olmayan bir ibare kullanıldığı hâlde, Tasarının 17 nci maddesinin ikinci fıkrasında, bu durumda "yasal yazılı şekle ilişkin hükümler uygulanır." şeklinde bir ibarenin kullanılması tercih edilmiştir.

Madde 18- 818 sayılı Borçlar Kanununun 17 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 18 inci maddesinde, borcun sebebini içermeyen borç tanıması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 17 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Borcun sebebi" şeklindeki ibare, madde içeriğiyle uyumlu hâle getirilerek, "C. Borç tanıması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 17 nci maddesinde kullanılan "…borç ikrarı muteberdir." şeklindeki ibare yerine, Tasarının 18 inci maddesinde, "Borç tanıması… geçerlidir." şeklindeki ibarenin kullanılması, teorik esaslara daha uygun görülmüştür. Gerçekten, söz konusu maddeyle, medenî yargılama usulünde, davanın tarafları arasında bir çekişmenin varlığını gerektiren bir borç ikrarının düzenlenmesi amaçlanmamıştır. Tasarının 18 inci maddesinde, borcun sebebi (ifa sebebi, alacak sebebi, bağışlama sebebi veya rücu alacağına sahip olma sebebi) belirtilmemiş olsa bile, böyle bir borç tanımasının geçerli olduğu kabul edilmektedir. 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 236 ncı ve onu izleyen maddelerinde düzenlenen "ikrar" terimiyle karıştırılmaması için, "borç ikrarı" yerine, "borç tanıması" teriminin kullanılması tercih edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 19- 818 sayılı Borçlar Kanununun 18 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 19 uncu maddesinde, sözleşmelerin yorumunda göz önünde tutulacak ilke ile işlemin muvazaalı olduğu savunmasının ileri sürülemeyeceği durum düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 18 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "d. Akitlerin tefsiri, muvazaa" şeklindeki ibare, Tasarıda "D. Sözleşmelerin yorumu, muvazaalı işlemler" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenip yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcükler değil, onların gerçek ve ortak iradeleri esas alınacağı düzenlenmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, Tasarının 17 nci maddesinin gerekçesinde de açıklandığı gibi, yazılı bir "borç tanıması"na güvenerek alacağı kazanmış üçüncü kişiye karşı, işlemin muvazaalı olduğu savunmasında bulunulamayacağı belirtilmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 20- 818 sayılı Borçlar kanununda yer verilmeyen, "E. Genel işlem koşulları / I. Genel olarak" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 20 nci maddesinde, genel olarak genel işlem koşulları düzenlenmektedir.

Borçlar hukukunun temelini bireysel sözleşme modeli oluşturmaktadır. Bireysel sözleşme denilince, Borçlar Kanununun 1 inci ve devamı maddeleri anlamında öneri, karşı öneri ve kabul gibi en sonunda irade açıklamalarının uygunluğu ve uyuşması sağlanıncaya kadar, sözleşmenin her hükmünün tartışma ve pazarlık konusu yapıldığı sözleşmeler anlaşılır. Ancak, çağımızın sosyal ve ekonomik gelişimleri, kitlelere yönelik hizmet gereksinimini yaratmış ve bunlar için üretim zorunluluğu doğurmuştur. Buna bağlı olarak, bireysel sözleşme modeli yanında, yeni bir sözleşme modeli or-

taya çıkmıştır. Bankalar, sigorta şirketleri, seyahat ve taşıma işletmeleri, dayanıklı tüketim malları üretimi ve pazarlaması yapan girişimciler, bireysel sözleşmenin kurulmasından önce soyut ve tek yanlı olarak kaleme alınmış sözleşme koşulları hazırlamakta, bunlarla gelecekte kurulacak belirsiz sayıda, ancak aynı şekil ve tipteki hukukî işlemleri düzenlemektedirler. Önceden hazırlanan tipik sözleşme koşulları için genel işlem koşulları terimi kullanılmakta; bu tür sözleşmelere, "tip sözleşme", "kitle sözleşme", "katılmalı sözleşme" ya da "formüler sözleşme" denilmektedir. Kitlelere yönelik bu sözleşmelerde, sözleşmenin kurulmasına ilişkin görüşmeler ve pazarlıklar yapılması söz konusu değildir. Hattâ, çoğu zaman fiyat konusu bile tarifelerle belirlenmekte ve pazarlık dışı bırakılmaktadır. Girişimci karşısında sözleşmenin diğer tarafı, ya kendisine dayatılan koşullarla sözleşmeyi kuracak ya da söz konusu sözleşmenin içerdiği edim veya hizmetten vazgeçmek zorunda kalacaktır. Başka bir ifadeyle, birey önüne konulan metin karşısında, sadece "evet" ya da "hayır" diyebilecek, buna karşılık, "evet, ama" seçeneğinden yoksun olacaktır. Hizmet ya da edimden hiç yararlanmamanın söz konusu olmaması ve "evet, ama" deme olanağı bulunmaması karşısında, bireyin bu tür sözleşmelerin uygulanmasında kanunla korunması zorunluluğu ortadadır. Tasarıda, genel işlem koşullarının tâbi olduğu geçerlilik kuralları, bunlara aykırılığın yaptırımları ve genel işlem koşullarının yorumlanması gibi konuların açıklığa kavuşturulması amacıyla, bütün sözleşmeleri kapsayacak emredici genel hükümler şeklinde düzenlenmesi zorunlu görülmüştür. Nitekim, Avrupa Birliği mevzuatı kapsamında olmak üzere, 5 Nisan 1993 tarihli ve 93/13/EWG sayılı "Tüketici Sözleşmelerindeki Kötüye Kullanılabilecek Şartlara İlişkin Direktif"te ve Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa Parlamentosuna sunulan Avrupa Sözleşme Hukukuna yönelik 2003/C 63/01 sayılı Eylem Plânının 4.2 maddesinde genel işlem koşullarına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler öngörülmüştür. Alman hukukunda daha önce özel bir kanunla düzenlenmiş olan genel işlem koşulları, belirtilen hükümler de göz önünde tutularak, Alman Medenî Kanununun (BGB) 305 ve devamı maddelerinde genel hüküm niteliği kazandırılarak yeniden düzenlenmiştir. Böylece, söz konusu hükümlerin uygulama alanının sadece tüketicilerle sınırlı kalması önlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, öncelikle genel işlem koşulları tanımlanmıştır. Buna göre, genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken, ileride çok sayıdaki sözleşmelerde kullanma amacıyla taraflardan birinin tek başına önceden hazırlayıp diğer tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir. Aynı fıkranın ikinci cümlesinde, genel işlem koşulu olma bakımından, diğer tarafa sunuluş biçiminin önemli olmadığı, bu koşulların sözleşme metninde veya ekinde yer alabileceği, kapsamının, yazı türünün ve şeklinin, nitelendirmede önem taşımadığı açıklanmıştır. Bu düzenleme kapsamında, genel işlem koşullarının tamamının veya bir kısmının sözleşme metninde ya da ekinde değişik karakterlerle yazılmak suretiyle, bunların emredici yasal düzenleme kapsamı dışında bırakılması önlenmek istenmiştir. Aynı şekilde, hangi konudaki hükümlerin genel işlem koşulu sayılacağı yönünde bir liste verme yerine, her türden sözleşme hükmü, bu tanım kapsamına girdiği takdirde, genel işlem koşulu olarak kabul edilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle, sözleşme koşullarını dayatma konumunda olan tarafın, hazırladığı tip sözleşmelerde çağımızın teknolojik imkânlarından da yararlanarak, farklı yöntemler kullanarak, bunların tip sözleşme olmaktan çıktığını ve bu sözleşmelerin bireysel sözleşme olduğunu ileri sürmesi engellenmiştir. Kısacası, sözleşme metinlerindeki farklılıklar, birinci fıkradaki tanım kapsamında olmaları kaydıyla, sözleşme hükümlerinin genel işlem koşulu hükümlerine tâbi olması bakımından önemsiz sayılmıştır. Meselâ, delil sözleşmelerine ilişkin bir genel işlem koşulunun bu sözleşmenin asıl metnine alınması, bu sözleşmelerin ekinde yer alması veya sözleşme metni ya da ekinde yer almakla birlikte yerinin değiştirilmesi, uygulama farklılığı doğurmayacaktır. Aynı şekilde, tip sözleşme yöntemine başvuran tarafın, çok sayıda farklı tipte sözleşme hazırlayarak, müşterileri ile ilişkilerinde, genel işlem koşulları hükümlerini dolanması yolu da kapatılmıştır.

Maddenin üçüncü fıkrasında yapılan düzenlemede, uygulamada sıkça rastlanan bir olgu göz önünde tutulmuştur. Gerçekten, çok sayıda tip sözleşmede, metinde sözleşmenin tüm hükümlerinin her birinin okunduğu, tartışıldığı ve bu şekilde kabul edildiğine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Hattâ, sözleşme sırasında imza ile birlikte ek düzenleme yapılarak, sözleşme metninin ve/veya genel işlem koşullarının okunduğuna, anlaşıldığına ve bu yolla kabul edildiğine ilişkin açıklamaları içeren tutanaklar düzenlenebilmektedir. Aynı şekilde, çok sayfalı tip sözleşmelerde sayfalardan her birine katılanın yalnızca imza atması ya da bu türden açıklamalarla birlikte imza atması farklı bir uygulamaya yol açmayacaktır. Hattâ, her maddenin ayrı ayrı ya da bu tür açıklamalarla imzalanması da genel işlem koşullarına ilişkin emredici hükümleri dolanmaya yetmeyecektir. Çünkü, fıkra hükmüyle, böyle kayıtların tek başına genel işlem koşullarına ilişkin emredici düzenlemenin uygulanmasını önleyemeyeceği kabul edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında, sundukları hizmetleri kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi ve kurumların hazırladıkları sözleşmeler, her durumda tip sözleşme olarak kabul edilmekte, böylece mutlak surette genel işlem koşullarının emredici düzenlemesine bağlı tutulmuş olmaktadır. Genel işlem koşullarının tâbi olduğu emredici düzenleme açısından sözleşme ve koşullarını hazırlayan tarafın kamu tüzel kişisi olması, uygulama farklılığı doğurmayacaktır.

Madde 21- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “II. Kapsamı / 1. Yazılmamış sayılma” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 21 inci maddesinde, genel işlem koşullarının sözleşme metnine yazılmamış sayılacağı durumlar düzenlenmektedir.

Sözleşme metninde genel işlem koşullarına yollama yapılmakla yetinilmesi, uygulamada sıkça karşılaşılan bir durumdur.

Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında kullanılan “yazılmamış sayılır.” şeklindeki ibareye, İsviçre Borçlar Kanununun 995 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında, 999 uncu maddesinin ikinci fıkrasında, 1002 ve 1006 ncı maddelerinin birinci fıkralarında, 1104 üncü, 1106 ncı maddelerinde, 1109 uncu maddesinin birinci fıkrasında, 1110 uncu maddesinde yer verildiği görülmektedir. Alman Medenî Kanununun (BGB) genel işlem koşullarına ilişkin 305c maddesinde de, aynı hukukî etkiye sahip benzer bir ifade kullanılmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında, genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, düzenleyenin sözleşmenin yapılması sırasında diğer tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi vermesi, bunların içeriğini öğrenme olanağını sağlaması ve onun da söz konusu koşulları kabul etmesine bağlı kılınmıştır. Aksi takdirde, böyle genel işlem koşulları yazılmamış sayılacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, sözleşmenin niteliğine ve işin özelliğine yabancı genel işlem koşullarının da yazılmamış sayılacağı belirtilmiştir. Bu nitelikteki genel işlem koşullarının, düzenleyence, bunlar hakkında açıkça bilgi verilip, içeriğini öğrenme olanağının sağlanması ve diğer tarafın da bunu kabul etmesi, yazılmamış sayılma yaptırımının uygulanmasını engellemez. Böylece, Alman Medenî Kanununun (BGB) 305c maddesinde olduğu gibi, şaşırtıcı kuralların sözleşmenin içeriğinden sayılmaması ilkesi benimsenmiştir. Meselâ, uygulamada döviz tevdiat hesabı sözleşmelerinde, yatırılan yabancı paradan farklı bir yabancı para ya da Türk Lirası ile hesaptaki meblâğın ödenebileceği genel işlem koşuluna sıkça rastlanmaktadır. Döviz hesabını belli bir yabancı para cinsinden açtıran kişiye, hesabın bulunduğu kurumca farklı bir yabancı para ya da Türk Lirası ile ödeme yapılması, olağan dışı sayılacağı için, bu tür bir genel işlem koşulu yazılmamış sayılacaktır.

Nitekim, İsviçre Federal Mahkemesinin bir kararında da, carî hesap şeklinde işleyen bir kredi işleminde, ipoteğe ilişkin metnin içine örtülü olarak konulmuş olan bir kefalet yüklenimi olağan dışı bulunmuştur (BGE 49 II 185). Ayrıca kredi sözleşmelerinde, neredeyse ayrıksız olarak yer verilen, kredi kurumunun dilediği anda hiçbir gerekçe göstermeksizin hesabı kat edeceği, ilişkiye son vereceğine ilişkin hükümler de olağan dışı olduklarından yazılmamış sayılacaktır.

Madde 22- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Yazılmamış sayılmanın sözleşmeye etkisi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 22 nci maddesinde, yazılmamış sayılmanın sözleşmeye etkisi düzenlenmektedir.

Maddeye göre, yazılmamış sayılan genel işlem koşullarını içeren bir sözleşmenin, bu genel işlem koşulları dışındaki diğer hükümleri geçerli olmaya devam edecektir. Nitekim, aynı konuyu düzenleyen Alman Medenî Kanununun (BGB) 306 ncı maddesinde yazılmamış sayılmanın sözleşmeye etkisi ile ilgili olarak geçerlilik ilkesi benimsenmiş ve oluşabilecek sözleşme boşluklarının kanun hükümleriyle doldurulacağı ifade edilmiştir. Bu sonuç, Hukukumuza yabancı değildir. Meselâ, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1266 ncı maddesinin son fıkrasında, sigorta poliçelerinde okunamayan genel işlem koşulları yerine kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmekle, sözleşmelerin geçerli kalacağı esası benimsenmiş bulunmaktadır. Tasarının 22 nci maddesinin ikinci cümlesinde ise, düzenleyen tarafından, yazılmamış sayılan genel işlem koşulları olmasaydı asıl sözleşmenin yapılmayacağı ve bu sözleşmeyle bağlı olunmayacağının ileri sürülemeyeceği öngörülmüştür. Bu düzenlemeyle, Alman Medenî Kanununun (BGB) 306 ncı maddesinin üçüncü fıkrasından ayrılınmıştır. Böylece sözleşmeyi düzenleyenin Tasarının 27 nci maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi hükmünden kıyas yoluyla yararlanması önlenmiş bulunmaktadır. Sözleşmenin diğer tarafının ise, söz konusu hükümden yararlanabileceğinde duraksama yoktur. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1466 ncı maddesinde de özdeş bir düzenlemeye yer verilmiştir. Gerçekten bu düzenlemede, kanun ya da yetkili makamlarca belirlenen en yüksek bedeli aşan sözleşmelerin bu bedel üzerinden yapılmış sayılacağı ve bu bedelden fazla olarak yerine getirilmiş edimlerin iadesinin gerekeceği, bu durumlarda 818 sayılı Borçlar Kanununun 20 nci maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesinin uygulanmayacağı öngörülmüştür.

Madde 23- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "III. Yorumlanması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 23 üncü maddesinde, genel işlem koşullarının yorumlanması düzenlenmektedir.

Maddeye göre, açık ve anlaşılır olmayan veya birden çok anlama gelen genel işlem koşulları, düzenleyenin aleyhine ve diğer tarafın lehine yorumlanır. Bu esaslar, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 2 nci maddesinde öngörülen dürüstlük kurallarının, genel işlem koşullarının yorumlanması bakımından özel bir uygulama alanı oluşturur. Gerçekten, düzenleyenden, sözleşme koşullarını dürüstlük kurallarının gerektirdiği önemi vererek hazırlaması beklenir. Sözleşmede açık olmayan veya duraksamaya sebep olan noktalar, düzenleyen aleyhine yorumlanacaktır. Sözleşme hükümlerinin düzenleyen aleyhine yorumlanması için, düzenleyenin o sözleşme bakımından uzman olması da gerekmez. Aksine bir çözüm tarzı, bir genel hukuk ilkesi olan, "çelişkili davranma yasağı"na (nemo audiatur propriam turpitudinem allegans) aykırı düşer. Sonuç olarak, bu tür genel işlem koşulları daima diğer taraf lehine yorumlanır.

Nitekim, Roma hukukundan gelen “in dubio contra stipulatorem” (Sözleşme, şüphe hâlinde düzenleyen aleyhine yorumlanır) genel ilkesinden de aynı sonuç çıkmaktadır. Bu genel ilke ve buna uygun olan madde, sözleşmeyi veya sözleşmedeki bir hükmü ya da bir sözcüğü kaleme alanın, onu istediği gibi ifade etme olanağına sahip bulunması sebebiyle, kaleme aldığı metnin kendi aleyhine yorumlanmasına katlanması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. Aynı şekilde, bir hükmü düşündüğü gibi yazmamış olan kişinin, “bu hüküm şöyle anlaşılmalıdır.” şeklinde, sonradan yapacağı yorum haklı sayılamaz. Alman Medenî Kanunun (BGB) 305c maddesinin ikinci fıkrasında benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir.

Madde 24- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “IV. Değiştirme yasağı” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 24 üncü maddesinde, genel işlem koşullarını değiştirme yasağı düzenlenmektedir.

Maddede, tip sözleşmede veya ayrı bir sözleşmede yer alan ve düzenleyene tek yanlı olarak karşı taraf aleyhine genel işlem koşulları içeren sözleşmenin bir hükmünü değiştirme ya da yeni düzenleme yapma yetkisi veren kayıtlara yer verilemeyeceği belirtilmektedir. Bir tip sözleşmede veya ayrı bir sözleşmede yer verilen bu tür kayıtlar, Tasarının 27 nci maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi anlamında kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlı olacaktır. Başka bir ifadeyle, burada aynı fıkranın ikinci cümlesinin uygulanması söz konusu değildir.

Genel işlem koşullarının, düzenleyen tarafından tek yanlı ve önceden hazırlanmış olması, bunların Tasarının 21 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca sözleşmenin kapsamına girmesi, bu sözleşmenin düzenleyen tarafından tek yanlı olarak değiştirebileceği anlamına gelmez. Ancak, uygulamada genel işlem koşulları içinde, bu koşulların tamamının veya bir kısmının değiştirilmesi konusunda düzenleyene yetki verildiği görülmektedir. Maddede, kendisinde böyle bir yetkiyi saklı tutmuş olsa bile, düzenleyenin bu yetkisine dayanarak, sözleşmeyi tek yanlı, yani dilediği gibi değiştirme ya da yeni düzenleme yapma yolu kapatılmış ve bu tür kayıtların yazılmamış sayılacağı öngörülmüştür.

Bu tür düzenlemeler de, Hukukumuza yabancı değildir. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 6 ve 6/A maddelerinde de sözleşmedeki haksız şartlara ilişkin düzenlemeyle tüketicileri koruyucu nitelikte benzer hükümlere yer verilmiştir. Aynı Kanunun tüketici kredisine ilişkin 10 uncu maddesinde, sözleşmede öngörülen kredi koşullarının sözleşme süresi içinde tüketici aleyhine değiştirilemeyeceği öngörülmüştür. Uygulamada, hemen hemen bütün tip sözleşmelerde, düzenleyenlere, böyle bir yetkinin verilmiş olduğu ve uyuşmazlık hâlinde bu düzenlemelere geçerlilik tanındığı göz önünde tutulduğunda, bu madde hükmünün önemi kendiliğinden anlaşılır.

Maddede söz konusu edilen kayıtlar, sadece düzenleyen lehine, diğer taraf aleyhine olan değişiklik ya da yeni düzenleme yapma yetkisi veren genel işlem koşullarına ilişkindir. Buna karşılık, diğer taraf lehine yapılacak değişikliklerin ya da yeni düzenlemelerin geçerli olduğu konusunda duraksama yoktur.

Madde 25- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “V. İçerik denetimi” kenar başlıklı yeni bir maddedir. Aynı kenar başlık, Alman Medenî Kanununun (BGB) 307 nci maddesinde de kullanılmıştır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 25 inci maddesinde, genel işlem koşullarına ilişkin içerik denetimi düzenlenmektedir.

Maddede, genel işlem koşullarına, dürüstlük kurallarına aykırı olarak, karşı taraf aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hükümler konulamayacağı belirtilmektedir. Maddede yapılan düzenleme ile, ahlâka aykırılık ölçüsünde olmasa bile, öğretide dürüstlüğe aykırı olarak nitelendirilen bu tür davranışların, genel işlem koşulları alanında da önlenmesi amaçlanmıştır.

Bu tür hükümlerin yaptırımı, Tasarının 27 nci maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi anlamında kesin hükümsüzlük olacaktır. Başka bir ifadeyle burada, aynı fıkranın ikinci cümlesinin uygulanması söz konusu değildir. Bu sebeple, sözleşmenin kapsamına dahil edilen hükümlerden genel işlem koşullarına konulması yasak olanlar dışındakiler, geçerliliklerini koruyacaktır. Tasarının 21 inci maddesinde genel işlem koşullarının bağlayıcılığı, bu maddede ise, söz konusu koşulların içerik denetimi düzenlenmektedir.

Buna benzer bir düzenlemeye, Alman Medenî Kanununun (BGB) 307 nci maddesinde de yer verilmiştir.

Madde 26- 818 sayılı Borçlar Kanununun 19 uncu maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 26 ncı maddesinde, sözleşme özgürlüğü ilkesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 19 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "E. Akdin Mevzuu / 1. Erkânı" şeklindeki ibareler, maddenin içeriğine uygun olarak, Tasarının 26 ncı maddesinde, "F. Sözleşmenin içeriği / I. Sözleşme özgürlüğü" şeklinde değiştirilmiş; ikinci fıkrası ise, birinci fıkrada öngörülen sözleşme özgürlüğü ilkesinin sınırlarını açıklamaktan ibaret olan bir hüküm niteliği taşıması sebebiyle gereksiz görülerek, metinden çıkarılmıştır. Gerçekten, sözleşme özgürlüğü ilkesinin sınırlarının aşılmasının yaptırımı niteliğindeki Tasarının 27 nci maddesinin birinci fıkrasından, sözleşme özgürlüğünün sınırları belirlenebilmektedir.

Madde 27- 818 sayılı Borçlar Kanununun 20 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 27 nci maddesinde, sözleşmenin kesin hükümsüzlük sebepleri ve sözleşmenin bazı hükümlerinin hükümsüz olması durumunda, kısmî hükümsüzlük yaptırımının uygulanacağı kuralı ile bu kuralın istisnası düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 20 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Butlan" şeklindeki ibare, Tasarının 27 nci maddesinde, "II. Kesin hükümsüzlük" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 20 nci maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde, kısmî butlan yaptırımı açıklanırken kullanılan "yalnız şart lağvolur." şeklindeki ibarenin yanıltıcı nitelikte olması nedeniyle, Tasarının 27 nci maddesinin ikinci fıkrasında, "diğerlerinin geçerliliğini etkilemez." şeklindeki ibarenin kullanılması uygun görülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 28- 818 sayılı Borçlar Kanununun 21 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 28 inci maddesinde, aşırı yararlanma koşulları, zarar görenin bu koşullar gerçekleşince, ifa ettiği edimi nasıl ve hangi süre içinde geri alabileceği ile söz konusu sürenin başlangıç ânı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 21 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Gabin" şeklindeki ibare, Tasarının 28 inci maddesinde, "III. Aşırı yararlanma" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olarak maddenin birinci fıkrasında, aşırı yararlanma durumunda zarar görene, sözleşmeyle bağlı olmadığını diğer tarafa bildirerek ediminin geri verilmesini isteme yanında, sözleşmeyle bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteme hakkı da tanınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 21 inci maddesinde öngörülen bir yıllık süre, Tasarının 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, aşırı yararlanmanın söz konusu olduğu bir sözleşmede zarar gören, sözleşmeyle bağlı olmaktan kurtulmak ya da oransızlığın giderilmesini sağlamak istiyorsa, bu hakkını, düşüncesizlik veya deneyimsizliğini öğrendiği; zor durumda kalmada ise, bu durumun ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her iki durumda da sözleşmenin kurulduğu tarihten başlayarak on yıllık hak düşürücü süreler içinde kullanabilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, bir yıllık sürenin, sözleşmenin kurulduğu tarihten değil; öğrenme veya zor durumun ortadan kalktığı tarihten başlaması kabul edilmiştir. Ayrıca, zarar görenin sözleşmeyle bağlı olmama iradesini diğer tarafa açıklayabileceği on yıllık azamî (mutlak) bir süre öngörülmüş ve bu sürenin başlangıcı, bütün durumlarda sözleşmenin kurulduğu tarih olarak benimsenmiştir. Öte yandan, öğretide ileri sürülen görüşlere uygun olarak, aşırı yararlanmanın söz konusu olduğu bir sözleşmede zarar görenin, her zaman sadece sözleşmeyle bağlı olmaktan kurtulması yerine, oransızlığın giderilmesini istemek suretiyle sözleşmeyle bağlılığını sürdürmesi olanağı da tanınmıştır.

Madde 29- 818 sayılı Borçlar Kanununun 22 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 29 uncu maddesinde, bir sözleşmenin ileride kurulmasına ilişkin sözleşmelerin geçerli olduğu belirtilmekte ve önsözleşmenin şekli düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 22 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Akit yapmak vaadi" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. Önsözleşme" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 30- 818 sayılı Borçlar Kanununun 23 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 30 uncu maddesinde, sözleşmenin kurulduğu sırada esaslı yanılmaya düşen tarafın, o sözleşmeyle bağlı olmayacağı düzenlenmektedir. Esaslı yanılma hâllerine ilişkin Tasarının 31 inci maddesinden de anlaşılacağı gibi, esaslı yanılma, sözleşmenin geçerliliğini etkileyebilen bir irade bozukluğudur.

818 sayılı Borçlar Kanununun 23 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "F. Rızadaki Fesat / I. Hata / 1. Hatanın hükümleri" şeklindeki ibareler, Tasarının 30 uncu maddesinde, "G. İrade bozuklukları / I. Yanılma / 1. Yanılmanın hükümleri" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 31- 818 sayılı Borçlar Kanununun 24 üncü maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 31 inci maddesinde, açıklamada yanılmanın esaslı olduğu beş durum ile basit hesap yanlışlıklarının sözleşmenin geçerliliğine etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 24 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Hata hâlleri" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Yanılma hâlleri" şeklinde değiştirilmiş ve "a. Açıklamada yanılma" şeklinde yeni bir alt başlık eklenmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Esaslı hatalar hassaten şunlardır:" şeklindeki ifade yerine, Tasarının 31 inci maddesinde, özellikle bu maddede sayılan yanılma hâllerinin esaslı olduğunun belirtilmesi, yapılan sayımın sınırlayıcı (tahdidî) nitelikte olmayıp, örnekleyici (tadadî) nitelikte olduğu sonucunun çıkartılması bakımından daha elverişli görülmüştür.

Tasarının 31 inci maddesinde, irade açıklamasında yanılma (beyanda hata) hâlleri düzenlenmektedir. Oysa, 818 sayılı Borçlar Kanununun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi, saikte esaslı yanılmaya (mevsuf saik hatasına) ilişkin olduğu için, yeni bir madde numarası verilerek, bir sonraki maddede ayrıca düzenlenmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında, dört bent hâlinde sayılan esaslı yanılma hâllerinde, yine de bir azalma değil, artış olmuştur. Bunun sebebi, 818 sayılı Borçlar Kanununun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde, sözleşmenin konusunda ve karşı tarafın şahsında yanılma, esaslı yanılma hâlleri arasında sayıldığı hâlde, bunların, Tasarının 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (2), (3) ve (4) numaralı bentlerinde, ayrı ayrı sayılmış olmasıdır.

Maddenin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde, sayılan esaslı yanılmada, yanılanın, sözleşmenin niteliğinde yanılması söz konusudur. Meselâ, (B)'nin evini satın almak isteyen (A)'nın, ona bu evi kiralamak istediğini açıklamasında olduğu gibi.

Maddenin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde öngörülen esaslı yanılma hâlinde ise, yanılan, sözleşmenin konusunda yanılmaktadır. Meselâ, (B)'nin otomobilini satın almak isteyen (A)'nın, sözleşme yapma iradesini onun deniz motorunu satın almak için açıklamasında olduğu gibi.

Maddenin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde, yanılanın, sözleşme yapma iradesini gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkasına açıklaması söz konusudur. Gerçekte (B) ile sözleşme yapmak isteyen (A)'nın, yanılarak, bu iradesini (C)'ye açıklamasında olduğu gibi.

Maddenin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinde öngörülen esaslı yanılma hâlinde yanılan, sözleşmeyi yaparken belli bir kişiyi göz önünde tuttuğu hâlde, sözleşme yapma iradesini başka bir kişi için açıklamaktadır. Meselâ, belirli kişisel veya meslekî özellikleri olan (B) ile sözleşme yapmak isteyen (A)'nın, yanılarak, sözleşme yapma iradesini, bu özelliklerden yoksun olan ya da farklı özellikleri bulunmakla birlikte, aynı adı taşıyan (B) isimli başka bir kişiye açıklamasında olduğu gibi.

Maddenin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde ise, yanılanın, gerçekte üstlenmek istediğinden önemli ölçüde fazla bir edim için veya gerçekte istediğinden önemli ölçüde az bir karşı edim için iradesini açıklaması durumu düzenlenmiştir. Meselâ, yanılanın iradesini bin birim ürün yerine onbin birim ürün olarak açıklamasında olduğu gibi.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 32- 818 sayılı Borçlar Kanununun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 32 nci maddesinde, saikte yanılma düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 24 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Hata halleri" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Saikte yanılma" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olarak saikte yanılmanın ayrı bir maddede düzenlenmesi uygun görülmüştür. Çünkü, "işlem iradesi" ile "açıklanan irade" arasındaki farklılığı ifade eden "açıklamada yanılma"dan farklı olarak, saikte yanılmada, işlem iradesi ile açıklanan irade birbirine uygun olup, iradenin oluşumunu sağlayan etkenlerde yanılma söz konusudur.

Maddede saikte yanılmanın esaslı yanılma niteliğinde olmadığı kuralı öngörülmekte ve bu kuralın istisnası niteliğinde olmak üzere, saikte yanılmanın esaslı yanılma sayılmasının koşulları düzenlenmektedir. Saikte esaslı yanılmanın kabul edilebilmesi için, yanılanın, karşı tarafça bilinebilir biçimde yanıldığı saiki sözleşmenin temeli sayması ve bunun da iş ilişkilerinde geçerli dürüstlük ku-

rallarına uygun olması koşullarının birlikte gerçekleşmesi aranmıştır. Aksi takdirde, saikte esaslı yanılma değil, sözleşmenin geçerli olarak kurulmasını engellemeyen, saikte âdi yanılma (âdi saik hatası) söz konusu olur. Maddede kullanılan "iş ilişkilerinde geçerli dürüstlük kuralları" şeklindeki ibare, geniş biçimde yorumlanmalıdır. Bu ibareden, iş hayatında sıkça karşılaşılan her türlü hukukî ilişkide geçerli olan dürüstlük kuralları anlaşılmalıdır.

Madde 33- 818 sayılı Borçlar Kanununun 27 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 33 üncü maddesinde, irade açıklamasının yanlış iletilmesinin sebep olduğu yanılma durumunda uygulanacak hükümler düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 27 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "5. Bir vasıtanın hatası" şeklindeki ibare, Tasarının 33 üncü maddesinde, "c. İletmede yanılma" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 27 nci maddesinden farklı olarak, taraflardan birinin iradesinin, haberci ve çevirmen gibi bir aracı yanında, bir iletişim aracı tarafından yanlış iletilmesi hâlinde de, yanılma hükümlerinin uygulanması öngörülmektedir.

Madde 34- 818 sayılı Borçlar Kanununun 25 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 34 üncü maddesinde, yanılmada dürüstlük kurallarının etkisi ve işlevi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 25 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Hüsnüniyet kaidelerine muhalif hareket davası" şeklindeki ibare, Tasarının 34 üncü maddesinde "3. Yanılmada dürüstlük kuralları" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 25 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre: "Bilhassa, yapmayı kasdettiği akdi diğer taraf icraya hazır olduğunu beyan ettiği takdirde, bu akit onun hakkında lüzum ifade eder." Bu fıkra, Tasarının 34 üncü maddesinin ikinci fıkrasında, "Özellikle diğer tarafın, sözleşmenin yanılanın kasdettiği anlamda kurulmasına razı olduğunu bildirmesi durumunda", sözleşmenin bu anlamda kurulmuş sayıldığı şeklinde ve daha anlaşılır biçimde yazılmıştır. Gerçekten, meselâ, alıcı (A), bir kilogramı için iki lira ödemek istediği bir malı, yanılarak kilosu üç liraya satın almayı kabul ettiğini ileri sürdüğü takdirde, satıcının aynı malı ona iki liraya satmaya hazır olduğunu açıklaması durumunda, (A)'nın esaslı yanılma hükümlerine dayanarak sözleşmenin kurulmadığı hakkındaki savunması, dürüstlük kurallarına aykırı düşer. Bu sebeple, bu örnekte satış sözleşmesi, söz konusu madde uyarınca, alıcının kasdettiği anlamda, yani kilosu iki lira üzerinden kurulmuş sayılır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 35- 818 sayılı Borçlar Kanununun 26 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 35 inci maddesinde, yanılmada kusurlu olan tarafın, tazminat sorumluluğu ve kapsamı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun kenar başlığında kullanılan "4. İhmal yüzünden hata" şeklindeki ibare, Tasarıda "4. Yanılmada kusur" olarak değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 26 ncı maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde kullanılan "mukavelenin bu suretle feshinden mütevellit zarar" şeklindeki ibare, Tasarıda "sözleşmenin hükümsüzlüğünden doğan zarar" şeklinde değiştirilmiştir.

Tasarının 35 inci maddesinin birinci fıkrasına göre yanılan, esaslı yanılmaya dayanarak sözleşmenin hükümsüz kalmasına sebep olursa, bunda kusurlu olması durumunda, kural olarak, diğer tarafın uğradığı olumsuz (menfî) zararı gidermekle yükümlüdür. Ancak, diğer taraf yanılmayı bildiği veya bilmesi gerektiği takdirde, yanılandan tazminat isteyemez.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, hâkimin, hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda, yanılanı diğer tarafın sözleşmenin hükümsüzlüğünden doğan olumsuz zararını aşabilmekle birlikte, onun ifadan beklenen yararını, yani olumlu zararını aşmaması kaydıyla, daha fazla tazminat ödemekle yükümlü kılacak bir tazminat kararı da verebileceği belirtilmiştir. Nitekim, uygulamada da durum bu yöndedir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 36- 818 sayılı Borçlar Kanununun 28 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 36 ncı maddesinde, taraflardan birinin ve üçüncü kişinin aldatması sonucunda kurulan sözleşmenin bağlayıcı olmadığı durumlar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 28 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Hile" ibaresi, Tasarının 36 ncı maddesinde, "II. Aldatma" şeklinde değiştirilmiştir.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında, üçüncü kişinin aldatması sonucunda kurulan sözleşmenin bağlayıcı olması ve olmaması olasılıklarının hukukî sonucu, iki cümle hâlinde belirtilmişse de, bu hukukî sonuç, Tasarının 36 ncı maddesinde, üçüncü kişinin aldatması sonucunda kurulan sözleşmenin bağlayıcı olmadığı olasılık göz önünde tutularak, tek cümlede açıklanmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 37- 818 sayılı Borçlar Kanununun 29 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 37 nci maddesinde, taraflardan birinin veya üçüncü kişinin korkutması sonucunda yapılan bir sözleşmenin hükmü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 29 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. İkrah / 1. Akdin inkızası" şeklindeki ibare, Tasarının 37 nci maddesinde, "III. Korkutma / 1. Hükmü" olarak değiştirilmiştir. Aynı maddenin birinci fıkrasında kullanılan "kendi hakkında lüzum ifade etmez" şeklindeki ibare yerine, Tasarıda "o sözleşmeyle bağlı değildir." şeklinde, daha açık bir ibarenin kullanılması tercih edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 38- 818 sayılı Borçlar Kanununun 30 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 38 inci maddesinde, korkutmanın koşulları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 30 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. İkrahın şartları" şeklindeki ibare, bir önceki maddenin kenar başlığının "III. Korkutma" şeklinde olduğu göz önünde tutularak, Tasarının 38 inci maddesinde, "2. Koşulları" şeklinde kısaltılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrası, iki cümleden oluştuğu hâlde, Tasarının 38 inci maddesinde, tek cümle olarak kaleme alınmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 39- 818 sayılı Borçlar Kanununun 31 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 39 uncu maddesinde, irade bozukluğu sonucunda bir sözleşme yapan tarafın, bu sözleşmenin onanmış sayılmasının koşulları ile aldatma sebebiyle veya korkutulma sonucunda sözleşme yapan tarafın tazminat hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 31 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Akde icazet ile rızanın fesadı (nın) bertaraf edilmesi" şeklindeki ibare, Tasarının 39 uncu maddesinde, "IV. İrade bozukluğunun giderilmesi" şeklinde değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrası, iki cümleden oluştuğu hâlde, Tasarıda tek cümleye dönüştürülmüştür. Ayrıca, "akde icazet vermiş nazariyle bakılır." şeklindeki ibare yerine, Tasarıda "sözleşmeyi onamış sayılır."; "bir akde icazet" yerine de "bir sözleşmenin onanmış sayılması" şeklindeki ibareler kullanılmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında öngörülen bir yıllık süre, hak düşürücü niteliktedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 40- 818 sayılı Borçlar Kanununun 32 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 40 ıncı maddesinde, yetkili temsilde genel olarak temsilin hükmü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 32 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "G. Salâhiyete müstenit temsil / I. Umumiyet itibariyle / 1. Temsilin hükümleri" şeklindeki ibareler, Tasarının 40 ıncı maddesinde, "H. Temsil / I. Yetkili temsil / 1. Genel olarak /a. Temsilin hükmü" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 32 nci maddesinin birinci fıkrasında, yetkili temsilcinin "diğer bir kimse nâmına" yaptığı sözleşmeden doğan alacak ve borçların, "o kimseye intikal edeceği" öngörülmüştür. Tasarıda, burada doğrudan doğruya temsilin söz konusu olduğu göz önünde tutularak, yetkili temsilci tarafından "bir başkası adına ve hesabına" yapılan hukukî işlemin sonuçlarının, doğrudan doğruya temsil olunana ait olduğu belirtilmiştir.

Tasarının 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında, öğretide "ilgili için örtülü işlem" olarak adlandırılan, doğrudan doğruya temsilin özel bir görünümü düzenlenmektedir.

Madde 41- 818 sayılı Borçlar Kanununun 33 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 41 inci maddesinde, temsil yetkisinin kapsamı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 33 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Salâhiyetin derecesi" şeklindeki ibare, Tasarının 41 inci maddesinde, "b. Temsil yetkisinin kapsamı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun iki cümleden oluşan 33 üncü maddesinin birinci fıkrası, Tasarıda tek cümleye dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 33 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "salâhiyetinin derecesi" şeklindeki ibare, fıkraya açıklık kazandırmak amacıyla, Tasarının 41 inci maddesinin ikinci fıkrasında, "yetkinin varlığının ve kapsamının belirlenmesinde" şeklinde değiştirilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan değişiklik ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 42- 818 sayılı Borçlar Kanununun 34 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 42 nci maddesinde, temsil yetkisinin sınırlanması ve geri alınması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 34 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “3. Hukukî muameleden neşet eden salâhiyet / a. Salâhiyetin tahdidi ve ref’i” şeklindeki ibareler, Tasarının 42 nci maddesinde, “2. Hukukî işlemden doğan yetki / a. Yetkinin sınırlanması ve geri alınması” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 34 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında kullanılan “üçüncü şahıslara karşı dermeyan edemez.” şeklindeki ibare, öğretideki genel eğilim göz önünde tutularak, Tasarıda “iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremez.” şeklinde düzeltilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 43- 818 sayılı Borçlar Kanununun 35 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 43 üncü maddesinde, temsil olunanın veya temsilcinin ölümünün, ehliyetsizliğinin ve diğer durumların temsil ilişkisi üzerindeki etkileri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 35 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “b. Ölüm ve ehliyetsizliğin ve sairenin hükümleri” şeklindeki ibare, Tasarının 43 üncü maddesinde, “b. Ölüm, ehliyetsizlik ve diğer durumlar” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 44- 818 sayılı Borçlar Kanununun 36 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 44 üncü maddesinde, yetki belgesinin geri verilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 36 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “c. Salâhiyeti havi olan senedin iadesi” şeklindeki ibare, Tasarının 44 üncü maddesinde, “c. Yetki belgesinin geri verilmesi” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 36 ncı maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “mahkemeye” şeklindeki ibare, yetki belgesinin bırakılacağı yerin hâkim tarafından belirlenmesi sebebiyle, Tasarının 44 üncü maddesinin birinci fıkrasında “hâkimin” şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 45- 818 sayılı Borçlar Kanununun 37 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 45 inci maddesinde, yetkinin sona erme ânı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 37 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “d. Salâhiyetin hangi zamandan itibaren nihayet bulacağı” şeklindeki ibare, Tasarının 45 inci maddesinde, “d. Yetkinin sona erdiğinin ileri sürülememesi” olarak değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 37 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “...onun muamelesi ile alacaklı veya borçlu olurlar.” şeklindeki ibare ise, Tasarıda “temsilcinin yapmış olduğu hukukî işlemlerin sonuçları ile bağlıdırlar.” şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 46- 818 sayılı Borçlar Kanununun 38 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 46 ncı maddesinde, yetkisiz temsilcinin yaptığı işlemi, adına sözleşme yapılan kişi tarafından onanması durumu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 38 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Salâhiyetin fıkdanı / 1. İcazet" şeklindeki ibareler, Tasarının 46 ncı maddesinde, "II. Yetkisiz temsil / 1. Onama hâlinde" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununda tek fıkradan oluşan madde, Tasarıda iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 38 inci maddesinde kullanılan "alacaklı veya borçlu olmaz." Şeklindeki ibare, burada yetkisiz temsilcinin yaptığı işlemin bağlayıcılığının söz konusu olduğu göz önünde tutularak, Tasarının 46 ncı maddesinin birinci fıkrasında "temsil olunanı bağlar." şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 47- 818 sayılı Borçlar Kanununun 39 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 47 nci maddesinde, temsil olunan tarafından, yetkisiz temsilcinin yaptığı hukukî işlemlerin onanmamasının sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 39 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. İcazetin bulunmaması" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Onamama hâlinde" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 39 uncu maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde kullanılan "…hâkim onu daha fazla zarar ve ziyan itasına mahkûm eder." şeklindeki ibare yerine, Tasarının 47 nci maddesinin ikinci fıkrasında, "…kusurlu yetkisiz temsilciden diğer zararların giderilmesi de istenebilir." şeklindeki ibare kullanılmıştır. Tasarıda kullanılan "diğer zararlar" sözcükleri ile, üçüncü kişinin, kendisiyle hukukî işlem yapan yetkisiz temsilciden, ancak sözleşme geçerli olarak kurulmuş olsaydı istenebilecek olan olumlu zararlarının da, hakkaniyet gerektirdiği takdirde, giderilmesini isteyebileceği kastedilmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 48- 818 sayılı Borçlar Kanununun 40 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 48 inci maddesinde, temsil yetkisine ilişkin özel hükümlerin saklı olduğu belirtilmektedir. Bu sebeple, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Borçlar Kanununda düzenlenen çeşitli ortaklıkların temsilcilerinin, organlarının ve Türk Borçlar Kanununda düzenlenen ticarî vekillerin yetkisi hakkında, Tasarının temsile ilişkin genel hükümleri değil, öncelikle söz konusu özel hükümler uygulanacaktır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 40 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Mahfuz hükümler" şeklindeki ibare, Tasarının 48 inci maddesinde, "III. Saklı hükümler" şeklinde değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan "Şirket mümessil ve memurlarının ve tüccar vekillerinin" şeklindeki ibare yerine, Tasarıda "Ortaklık temsilcileri ile organlarının ve ticarî vekillerinin" şeklindeki ibare kullanılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

İKİNCİ AYIRIM

Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri

818 sayılı Borçlar Kanununun 41 inci maddesiyle başlayan "İkinci Fasıl / Haksız muamelelerden doğan borçlar" şeklindeki alt başlık, burada hukukî işlemden (muameleden) doğan borçların değil, haksız fiilden doğan borçların söz konusu olduğu göz önünde tutularak, Tasarıda "İkinci Ayırım / Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri" şekline dönüştürülmüştür.

Madde 49- 818 sayılı Borçlar Kanununun 41 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 49 uncu maddesinde, haksız fiil sorumluluğunda, zarar verenin tazminat yükümlülüğüne ilişkin kural düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununda, 41 inci maddeyle başlayan "İkinci Fasıl / Haksız muamelelerden doğan borçlar" şeklindeki üst başlık, burada hukuki işlemden (muameleden) doğan borçların değil, haksız fiilden doğan borçların söz konusu olduğu göz önünde tutularak, Tasarıda "İkinci Ayırım / Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri" şekline dönüştürülmüştür. 818 sayılı Borçlar Kanununun 41 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Umumî kaideler / 1. Mesuliyetin şartları" şeklindeki ibareler, Tasarıda "A. Sorumluluk / I. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 41 inci maddesinin birinci fıkrasına göre, kasten veya ihmal sonucunda, "haksız bir surette", diğer bir kimseye bir zarar ika eden şahıs, o zararı tazmin etmek zorundadır. Tasarıda ise, kast ve ihmalin, kusurun çeşitlerinden olduğu göz önünde tutularak, söz konusu fıkra, kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren kişinin, bu zararı gidermekle yükümlü olduğu şekline dönüştürülmüştür.

Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun 41 inci maddesinin ikinci fıkrasından farklı olarak, Tasarının 49 uncu maddesinin ikinci fıkrasının başına "Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile" şeklinde bir ibare eklenmiştir. Aynı fıkrada, 818 sayılı Borçlar Kanununda olduğu gibi, ahlâka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren kişinin de, bu zararı gidermekle yükümlü olduğu belirtilerek, bu kural açıklığa kavuşturulmuştur.

Tasarının 49 uncu ve devamındaki maddelerinde, 818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olan diğer bir düzenleme de, haksız fiil unsurlarının her birinin ayrı ayrı belirtilmiş olmasıdır.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırmalar dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 50- 818 sayılı Borçlar Kanununun 42 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 50 nci maddesinde, zararın ve kusurun ispatı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 42 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Zararın tayini" şeklindeki ibare, Tasarının 50 nci maddesinde, "II. Zararın ve kusurun ispatı" şeklinde değiştirilmiştir. Gerçekten, Tasarının 50 nci ve devamı maddelerinde haksız fiilin düzenlendiği ve kusurun da haksız fiilin unsurlarından biri olduğu göz önünde tutularak, zararın ispatına ilişkin düzenlemenin metninde ve dolayısıyla kenar başlığında bunu yansıtacak bir ibareye yer verilmesi zorunlu olmuştur.

818 sayılı Borçlar Kanununun 42 nci maddesinde kullanılan "zararın hakiki miktarını ispat etmek mümkün olmadığı takdirde" şeklindeki ibare, Tasarının 50 nci maddesinin ikinci fıkrasında "uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 51- 818 sayılı Borçlar Kanununun 43 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 51 inci maddesinde, tazminatın kapsamının ve ödenme biçiminin hâkim tarafından belirlenmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 43 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Tazminat miktarının tayini" şeklindeki ibare, Tasarının 51 inci maddesinde, "III. Tazminat / I. Belirlenmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 43 üncü maddesinde "hâkimin, tazminatın suretini ve şümulünün derecesini, hâl ve mevkiin icabına ve hatanın ağırlığına göre tayin eyleyeceği" öngörüldüğü hâlde, Tasarıda, hâkimin tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirleyeceği öngörülmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 43 üncü maddesinde yer verilmediği hâlde, Tasarının 51 inci maddesinin birinci fıkrasında, haksız fiil sorumluluğunda kusurun özel bir önem taşıdığının belirtilmesi amacıyla, "özellikle" sözcüğü kullanılmıştır.

Madde 52- 818 sayılı Borçlar Kanununun 44 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 52 nci maddesinde, tazminatın indirilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 44 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Tazminatın tenkisi" şeklindeki ibare, Tasarının 52 nci maddesinde, "2. İndirilmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 44 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "zararı yapan şahsın" şeklindeki ibare yerine, Tasarıda "tazminat yükümlüsü" ibaresi kullanılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 44 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "borçluyu müzayakaya maruz bıraktığı takdirde" şeklindeki ibare, Tasarının 52 nci maddesinin ikinci fıkrasında "tazminat yükümlüsü… yoksulluğa düşecek olur… ise" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 53- 818 sayılı Borçlar Kanununun 45 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkraya bağlı üç bentten oluşan 53 üncü maddesinde, ölüm hâlinde uğranılan zararlar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 45 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Hususî hâller / 1. Adam ölmesi ve cismanî zarar / a. Ölüm takdirinde zarar ve ziyan" şeklindeki ibareler, cismanî zararın, Tasarının "Bedensel bütünlüğün zedelenmesi" kenar başlıklı 53 üncü maddesinde ayrıca düzenlenmesi nedeniyle, Tasarının 53 üncü maddesinde "IV. Özel durumlar/ 1. Ölüm ve bedensel zarar / a. Ölüm" şekline dönüştürülmüştür. İki fıkradan oluşan 818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olarak, haksız fiilin ölümle sonuçlanması durumunda istenebilecek zarar kalemleri, Tasarıda üç bent hâlinde sayılmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan değişiklik ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 54- 818 sayılı Borçlar Kanununun 46 ncı maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkraya bağlı dört bentten oluşan 54 üncü maddesinde, bedensel zararlar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 46 ncı maddesinde kullanılan “b. Cismanî zarar hâlinde lâzım gelen zarar ve ziyan” şeklindeki kenar başlık, Tasarıda “b. Bedensel zarar” şekline dönüştürülmüş ve bedensel bütünlüğün zedelenmesi durumunda uğranılan zararlar, dört bent hâlinde sayılmıştır. 818 sayılı Borçlar Kanununun 46 ncı maddesinin ikinci fıkrası, Tasarının 74 üncü maddesinde düzenlendiği için, bu maddeye alınmamıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan değişiklik, düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 55- 818 sayılı Borçlar Kanununun 47 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 55 inci maddesinde, bedensel bütünlüğün zedelenmesi ve ölüm hâlinde manevî tazminatın belirlenmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 47 nci maddesinde, hâkimin, bir kimsenin hukuka aykırı olarak cismanî zarara uğraması veya ölmesi durumunda, zarar görene ya da ölenin ailesine “adalete muvafık tazminat verilmesine karar verebileceği” öngörülmüştür. Tasarının 55 inci maddesinin birinci fıkrasında ise, bedensel bütünlüğün zedelenmesi durumunda, hâkimin, “uygun bir miktar paranın manevî tazminat olarak ödenmesine karar verebileceği” belirtilmiştir.

Tasarının 55 inci maddesinin ikinci fıkrası, bedensel zararlara ilişkin olmak üzere, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Öğreti ve uygulamadaki çağdaş gelişmeler göz önünde tutularak, hâkimin sadece ölüm hâlinde değil, ağır bedensel zararlarda da zarar görenin yakınlarına, manevî tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verebileceği kabul edilmiştir. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununda, ölüm hâlinde, “ölünün ailesi” yararına olmak üzere manevî tazminata karar verilebileceği öngörüldüğü hâlde, Tasarıda “ölenin yakınları” yararına olmak üzere manevî tazminata karar verilebileceği belirtilerek, hükmün kapsamı genişletilmiştir.

Madde 56- 818 sayılı Borçlar Kanununun 48 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 56 ncı maddesinde, haksız rekabet düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 48 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “yanlış ilânlar” şeklindeki ibare, iletişim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler göz önünde tutularak, Tasarıda “gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilânların yapılması” şekline dönüştürülerek, hükmün kapsamı genişletilmiştir.

Madde 57- 818 sayılı Borçlar Kanununun 49 uncu maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 57 nci maddesinde, kişilik hakkının zedelenmesinde manevî tazminat düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 49 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “3. Şahsî menfaatlerin haleldar olması” şeklindeki ibare, Tasarının 57 nci maddesinde, “3. Kişilik hakkının zedelenmesi hâlinde” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 49 uncu maddesine, 4/5/1988 tarih ve 3444 sayılı Kanunla eklenen ikinci fıkrası gereksiz görülerek, Tasarının 57 nci maddesine alınmamıştır. Gerçekten, 818 sayılı Borçlar Kanununun 43 üncü ve Tasarının 51 inci maddeleri uyarınca, hâkim tazminat miktarını belirlerken, “hâl ve mevkiin icabını / durumun gereğini”, yani saldırının kişilik hakkı zedelenen kişinin manevî kişilik değerlerinde sebep olduğu eksilmeyi göz önünde tutmalıdır. Bu eksilmenin ise, sıfatı ve makamı daha yüksek ve ekonomik durumu daha iyi olan taraf bakımından çok, diğer taraf için az

olduğu şeklinde bir kurala bağlanması yanlış olur. Bu nedenle, Tasarının 57 nci maddesinde, hâkimin manevî tazminat miktarını belirlerken, tarafların sıfatını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumları da dikkate alması gerektiğinin belirtilmesinde bir zorunluluk yoktur. Ayrıca, bunların maddede gereksiz yere tekrar edilmesi, herkesin kanun önünde eşit olduğu ilkesine de aykırı görülmüştür.

Madde 58- 818 sayılı Borçlar Kanununun 54 üncü maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 58 inci maddesinde, ayırt etme gücünün geçici kaybı hâlinde verilen zarardan sorumluluk düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 54 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Temyiz kudretini haiz olmayanların mes'uliyeti" ibaresi, Tasarıda "4. Ayırt etme gücünün geçici kaybı" şekline dönüştürülmüştür.

Maddede, ayırt etme gücünü geçici olarak kaybeden kişinin, bu sırada verdiği zararları gidermekle yükümlü olduğu öngörülmektedir. Bu hüküm uyarınca, meselâ ayırt etme gücünü geçici olarak kaybedecek ölçüde sarhoş olan veya uyuşturucu madde kullanan bir kişi, bu sırada sebep olduğu zararları gidermekle yükümlüdür. Ancak, bu durumda bulunan kişi, ayırt etme gücünü geçici olarak kaybetmesinde kendi kusurunun bulunmadığını, meselâ; içeceğine uyuşturucu madde konulduğunu veya istemediği hâlde korkutularak içki içmeye zorlandığını ispat ettiği takdirde sorumluluktan kurtulur.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 59- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "V. Sorumluluk sebeplerinin çokluğu / 1. Sebeplerin yarışması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 59 uncu maddesinde, sorumluluk sebeplerinin yarışması düzenlenmektedir.

Maddede, öğreti ve uygulamadaki çağdaş gelişmeler göz önünde tutularak, bir kişinin sorumluluğunun birden çok hukukî sebebe dayandırılabilmesi durumunda, hâkimin, kanunda aksine bir hüküm yoksa, zarar görene en iyi giderim olanağı sağlayan sorumluluk sebebine göre karar vermesi öngörülmektedir.

Madde 60- 818 sayılı Borçlar Kanununun 50 nci maddesi ile 51 inci maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 60 ıncı maddesinde, müteselsil sorumluluğun dış ilişki bakımından hükümleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 50 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "VI. Müteselsil mesuliyet / 1. Haksız fiil hâlinde" şeklindeki ibareler, Tasarının 60 ıncı maddesinde, "2. Müteselsil sorumluluk / a. Dış ilişkide" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 51 inci maddesinin birinci fıkrasındaki hâl için "eksik teselsül", aynı Kanunun 50 nci maddesindeki hâl için de "tam teselsül" şeklinde yapılan ayırımın öğretide eleştirildiği göz önünde tutulmuş ve Tasarıda bu ayırıma yer verilmemiştir. Buna bağlı olarak, 818 sayılı Borçlar Kanununun ikili teselsül sistemi terkedilmiş ve her iki teselsül durumu bir bütün olarak değerlendirilip, aynı hükümlere tâbi tutulmuştur.

818 sayılı Borçlar Kanununun 50 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "müşevvik ile asıl fail ve fer'an methali olanlar, tefrik edilmeksizin" şeklindeki ibare, ceza hukuku kavramlarını içermesi nedeniyle, Tasarının 60 ıncı maddesine alınmamış; birden çok kişinin bir zarara birlikte sebep oldukları veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu bulundukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Müteselsil sorumluların birbirlerine rücu haklarına ilişkin 818 sayılı Borçlar Kanununun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi, müteselsil sorumlular arasındaki iç ilişkiyi ilgilendiren bir hüküm olup, 61 inci maddede ayrıca düzenlendiği için, Tasarının 60 ıncı maddesine alınmamıştır. Aynı şekilde, yeni düzenleme karşısında gereksiz görülerek, yataklık eden kimsenin sorumluluğuna ilişkin 818 sayılı Borçlar Kanununun 50 nci maddesinin ikinci fıkrasına, Tasarıda yer verilmemiştir.

Müteselsil sorumluların yükümlü tutulacakları tazminat miktarının üst sınırına ilişkin Tasarının 60 ıncı maddesinin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen yeni bir hükümdür. Söz konusu hükme göre, her bir müteselsil sorumlunun yükümlü tutulacağı tazminat miktarı, tek başına sorumlu olması durumunda yükümlü tutulacağı tazminat miktarından fazla olamaz. Bu yeni düzenlemeyle, müteselsil sorumlulardan her birinin, kendisi yönünden tazminatın azaltılmasını gerektiren nedenlerin, dış ilişkide göz önünde tutulmasının hakkaniyete uygun olacağı kabul edilmiştir. Böylece, her bir müteselsil sorumlunun kendisi yönünden tazminatın azaltılmasını gerektiren nedenleri, sadece iç ilişkide diğer sorumlulara karşı ileri sürmesi yerine, bunu dış ilişkide zarar görene karşı da ileri sürme olanağı sağlanmıştır.

Madde 61- 818 sayılı Borçlar Kanununun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile 51 inci maddesinin ikinci fıkrasını kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 61 inci maddesinde, müteselsil sorumluluğun iç ilişki bakımından hükümleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 51 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Muhtelif sebeplerin içtimaı hâlinde" şeklindeki ibare, Tasarının 61 inci maddesinde, "b. İç ilişkide" şeklinde değiştirilmiştir.

Tasarının 61 inci maddesinin birinci fıkrasında, tazminatın aynı zarardan sorumlu olan müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşulların, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğunun göz önünde tutulması öngörülmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, aynı zarardan sorumlu olan bir müteselsil borçlunun, tazminatın birinci fıkraya göre belirlenecek olan kendi payına düşeninden fazlasını ödemesi durumunda, bu fazla ödemesi için diğer müteselsil sorumlulara karşı, zarar görenin haklarına halef olan kişi sıfatıyla rücu hakkının bulunduğu belirtilmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 51 inci maddesinin birinci fıkrasında, aynı zarardan değişik hukukî sebeplerle (haksız fiil, sözleşme, kanun) sorumlu tutulan kişilerin sorumluluklarının, aynı zarara birden çok kişinin birlikte sebep olmasına ilişkin hükümlere göre belirleneceği düzenlenmiştir. Ancak, aynı düzenleme, Tasarının 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasında yapıldığı için, söz konusu fıkra, Tasarının 61 inci maddesine alınmamıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 51 inci maddesinin ikinci fıkrasında ise, aynı zarardan değişik hukukî sebeplerle sorumlu olan kişilerin, birbirlerine hangi sıraya göre rücu edebilecekleri düzen-

lenmiştir. Tasarının 61 inci maddesinin birinci fıkrasında, aynı zarara birlikte sebep olanlar veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu bulunanlar arasında, tazminatın nasıl ve hangi esaslara göre paylaştırılacağı; müteselsil sorumluların birbirlerine ne zaman ve hangi ölçüde başvurma hakkına sahip olacakları düzenlendiği için, rücu sırasına ilişkin 818 sayılı Borçlar Kanununun 51 inci maddesinin ikinci fıkrası da, Tasarının 61 inci maddesine aynen alınmamıştır.

Madde 62- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "VI. Hukuka aykırılığı kaldıran hâller / 1. Genel olarak" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 62 nci maddesinde, hukuka aykırılığı kaldıran hâller düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, öğreti ve uygulamada da kabul edildiği gibi, yasal bir yetkiye dayanan ve bu yetkinin sınırları içinde kalan bir fiilin, zarara sebep olması durumunda bile, hukuka aykırı sayılmayacağı öngörülmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında da, zarar görenin geçerli bir rızasının bulunması, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar, zarar verenin davranışının haklı savunma (meşru müdafaa) niteliği taşıması, yetkili kamu organlarının zamanında müdahalesini sağlayamayacak olan kişinin hakkını kendi gücüyle koruması ve zorunluluk hâllerinde de fiilin hukuka aykırı sayılmayacağı belirtilmektedir.

Maddede sayılan hukuka aykırılığı kaldıran hâllerin sorumluluk doğurup doğurmadıkları, Tasarının 63 üncü maddesinde ayrıca düzenlenmiştir.

Madde 63- 818 sayılı Borçlar Kanununun 52 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 63 üncü maddesinde, hukuka aykırılığı kaldıran hâllerde sorumluluk düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 52 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "VII. Meşru müdafaa, ıztırar ve kendi hakkını vikaye için kuvvet kullanılması" ibaresi Tasarıda "3. Sorumluluk" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 52 nci maddesinin ikinci fıkrasında, "kendisini veya diğerini zarardan yahut derhâl vukubulacak bir tehlikeden vikaye için" şeklindeki ibare, Tasarıda "kendisini veya bir başkasını açık ya da yakın bir zarar tehlikesinden korumak için..." şeklinde ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 52 nci maddesinin üçüncü fıkrasında kullanılan "hükümetin müdahalesi" şeklindeki ibare, Tasarının 63 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında "kolluk gücünün yardımını" şeklinde değiştirilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 64- 818 sayılı Borçlar Kanununun 54 üncü maddesini kısmen karşılayan "B. Kusursuz sorumluluk / I. Hakkaniyet sorumluluğu" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 64 üncü maddesinde, kusursuz sorumluluk hâllerinden biri olan hakkaniyet sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 54 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Temyiz Kudretini Haiz Olmayanların Mesuliyeti" ibaresi, Tasarının 64 üncü maddesinde "B. Kusursuz sorumluluk / I. Hakkaniyet sorumluluğu" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 41 inci ve devamındaki maddelerinde de kusura dayanan sorumluluk (haksız fiil sorumluluğu) yanında kusursuz sorumluluk düzenlendiği hâlde, "kusursuz sorumluluk" kenar başlığı kullanılmamıştır. Tasarının 64 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Kusursuz sorumluluk" ibaresiyle, bu sistematik eksiklik giderilmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, tarafların ekonomik durumları göz önünde tutulduğunda, hakkaniyet gerektiriyorsa, hâkimin, zarar verenin kusuru olmasa bile, sebep olduğu zararın uygun şekilde giderilmesine karar verebileceği öngörülmektedir. Böylece, 818 sayılı Borçlar Kanununun 54 üncü maddesinde sadece ayırt etme gücünden yoksun olanların (yani kusurlu olmaları söz konusu edilemeyecek kişilerin) hakkaniyet sorumluluğuna tâbi oldukları şeklindeki düzenlemenin kapsamı genişletilmiştir. Ayırt etme gücüne sahip olmakla birlikte kusuru olmaksızın başkalarına zarar verenlerin de, hakkaniyet gerektiriyorsa sorumlu tutulmaları zorunlu görülmüştür.

Aynı maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 54 üncü maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır. Ayırt etme gücü olmayanların verdikleri zararlar için de, Tasarının hakkaniyet sorumluluğuna ilişkin 64 üncü maddesinin ilk fıkrasının uygulanacağı belirtilmiştir. Buna karşılık, ayırt etme gücünün geçici olarak kaybedildiği sırada verilen zararlardan sorumluluğa ilişkin 818 sayılı Borçlar Kanununun 54 üncü maddesinin ikinci fıkrası, Tasarının 58 inci maddesinde, "4. Ayırt etme gücünün geçici kaybı" başlığı altında, ayrıca düzenlendiği için, bu maddeye alınmamıştır.

Madde 65- 818 sayılı Borçlar Kanununun 55 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 65 inci maddesinde, adam çalıştıranın sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 55 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. İstihdam edenlerin mesuliyeti" ibaresi, Tasarıda "II. Özen sorumluluğu / 1. Adam çalıştıranın sorumluluğu" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 55 inci maddesinde kullanılan "istihdam eden" şeklindeki ibare yerine, Tasarıda "adam çalıştıran"; "maiyetinde istihdam ettiği kimseler ve amele" şeklindeki ibare yerine de, "çalışan" terimi kullanılmıştır.

Kusursuz sorumluluk türlerinden biri olan olağan sebep sorumluluğuna ilişkin 818 sayılı Borçlar Kanununun 55 inci maddesi iki fıkra, Tasarının 65 inci maddesi ise, dört fıkra hâlinde düzenlenmiştir.

Gözetimleri altındaki kişiler üzerinde, objektif özen gösterme borcuna aykırılıktan doğan sorumluluğa ilişkin Tasarının 65 inci maddesinin ikinci fıkrasında da, 818 sayılı Borçlar Kanununda olduğu gibi, sorumluluktan kurtuluş kanıtına yer verilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 55 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde, ayrı bir kurtuluş kanıtı olarak düzenlenmiş görünen "yahut bu dikkat ve itinada bulunmuş olsa bile zararın vukuuna mâni olamayacağını ispat ederse mesul olmaz." şeklindeki hüküm, nedensellik bağının kesilmesi ile ilgili olduğu göz önünde tutularak, madde metnine alınmamıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen üçüncü fıkrasında ise, sahibi olduğu işletmede adam çalıştıranın, işletmenin çalışma düzeninin zararın doğmasını önlemeye elverişli olduğunu ispat edemezse, o işletmenin faaliyetleri dolayısıyla sebep olunan zararı gidermekle yükümlü olduğu öngörülmüştür. Böylece, işletmesinde zararın doğmasını önlemeye elverişli bir çalışma düzeni kurduğunu ispat edemeyen adam çalıştıranların, Tasarının 65 inci maddesinin ikinci fıkrasından yararlanamayacakları kabul edilmiş olmaktadır. Bu yeni düzenleme, uygulama ve öğretide savunulan görüşü yansıtmış olmaktadır.

Maddenin son fıkrasında, çalıştıranın zararı vermiş olan çalışana rücu hakkı düzenlenmektedir. Ancak, rücu hakkının kapsamı zararı vermiş olan çalışanın bizzat sorumlu tutulacağı miktarla sınırlandırılmıştır.

Madde 66- 818 sayılı Borçlar Kanununun 56 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 66 ncı maddesinde, hayvan bulunduranın giderim yükümlülüğü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 56 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Hayvanlar tarafından yapılan zarardan mesuliyet / 1. Zarar ve ziyan" şeklindeki ibareler, Tasarıda "2. Hayvan bulunduranın sorumluluğu / a. Giderim yükümlülüğü" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 56 ncı maddesi, "bir hayvan tarafından yapılan zarar" ile "sorumluluktan kurtulma olanağı" birinci fıkrada ve birlikte düzenlendiği için, iki fıkradan oluştuğu hâlde, Tasarının 66 ncı maddesi, bu iki durumun ayrı fıkralarda düzenlenmesi nedeniyle üç fıkradan oluşmaktadır.

Tasarının 66 ncı maddesinin birinci fıkrasında, bir hayvanın bakım ve yönetimini sürekli veya geçici olarak üstlenen kişinin, kural olarak hayvanın verdiği zararı gidermekle yükümlü olduğu öngörülmüştür. Böylece, 818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olarak, "hayvan bulundurma" kavramına açıklık kazandırılmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında, bir olağan sebep sorumluluğuna tâbi olan hayvan bulunduranın, objektif özen borcunu yerine getirdiğini ispat ettiği takdirde, sorumluluktan kurtulabileceği kabul edilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 56 ncı maddesinin birinci fıkrasında, ayrı bir kurtuluş kanıtı olarak düzenlenmiş görünen "yahut bu dikkat ve itinada bulunmuş olsa bile zararın vukuuna mâni olamayacağını ispat etmedikçe tazmine mecburdur." şeklindeki hüküm, nedensellik bağının kesilmesi ile ilgili olduğu göz önünde tutularak, madde metnine alınmamıştır.

Maddenin son fıkrasında da, bir başkası veya başkasına ait bir hayvan tarafından ürkütülmüş hayvanın verdiği zarardan sorumlu olan hayvan bulunduranın, bu kişilere rücu hakkının saklı olduğu belirtilmiştir.

Madde 67- 818 sayılı Borçlar Kanununun 57 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 67 nci maddesinde, bir taşınmazın zilyedinin, bu taşınmaz üzerinde zarar veren, başkasına ait bir hayvanı alıkoyma hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 57 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Hayvan üzerinde hapis hakkı" şeklindeki ibare, Tasarının 67 nci maddesinde "b. Alıkoyma hakkı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununda tek fıkradan oluşan madde, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında, Türk Medenî Kanununun 4 üncü maddesi uyarınca, uyuşmazlık hâlinde, hâkimin takdir yetkisine dayanarak değerlendirmesi gereken, somut olaydaki durum ve koşullar haklı gösteriyorsa, taşınmazın zilyedinin, söz konusu hayvanı öldürme hakkına da sahip olduğu kabul edilmektedir. Maddede kullanılan "taşınmazı üzerinde bir zarar" ibaresinden anlaşılması gereken, hayvanın o taşınmaz üzerinde bulunan bitkiler, diğer hayvanlar, ürünler, geçici veya sabit yapı eserleri ve hatta insanlara verdiği zararlardır.

Maddenin ikinci fıkrasına göre de, bu durumda taşınmazın zilyedinin hayvan sahibine hemen bilgi vermek ve sahibini bilmiyorsa, onun bulunması için (meselâ, kolluk güçlerine haber vermek gibi) gerekli girişimleri yapmak zorunda olduğu belirtilmektedir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 68- 818 sayılı Borçlar Kanununun 58 inci maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 68 inci maddesinde, yapı malikinin, intifa ve oturma hakkı sahiplerinin sorumluluğu ve bu sorumluluğun yaptırımı olan giderim yükümlülüğü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 58 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "E. Bina ve diğer şeylerde mesuliyet / 1. Zarar ve ziyan" şeklindeki ibareler, Tasarının 68 inci maddesinde, "3. Yapı malikinin sorumluluğu / a. Giderim yükümlülüğü" şeklinde değiştirilmiştir. Her ne kadar, Tasarının 68 inci maddesinde, yapı maliki yanında, intifa ve oturma hakkı sahiplerinin müteselsil sorumluluğundan da söz edilmekte ise de, maddenin kenar başlığının uzatılmaması düşüncesiyle, kısaca "Yapı malikinin sorumluluğu" ibaresinin kullanılmasıyla yetinilmiştir. Maddede, söz konusu edilen intifa ve oturma hakkı sahipleri terimleriyle kast edilen kişiler, Türk Medenî Kanununun 794 ve 823 üncü maddelerine göre belirlenecektir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 58 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan, "bir bina veya imal olunan herhangi bir şeyin maliki" şeklindeki ibare, Tasarının 68 inci maddesinde, "Bir binanın veya diğer yapı eserlerinin maliki" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, bir binanın veya taşınmazla bağlantılı diğer yapı eserlerinin malikinin, bunların yapım bozukluğundan veya bakım eksikliğinden doğan zararı gidermekle yükümlü olduğu belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hüküm olup, intifa ve oturma hakkı sahiplerinin, sadece binanın bakımındaki eksikliklerden doğan zararlardan, malikle birlikte müteselsilen sorumlu tutulmaları öngörülmektedir. Gerçekten, intifa ve oturma hakkı sahiplerinin de geniş yetkilere dayanarak binayı fiilen ellerinde bulundurdukları göz önünde tutularak, bakım eksikliğinden doğan zararlardan malikle birlikte müteselsilen sorumlu tutulmaları uygun görülmüştür. Buna karşılık, intifa ve oturma hakkı sahiplerinin, binanın yapımındaki bozukluklardan, malikle birlikte müteselsilen sorumlulukları söz konusu değildir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 58 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "Bu cihetten dolayı" şeklindeki ibare yerine, Tasarının 68 inci maddesinin son fıkrasında, maddenin birinci ve ikinci fıkralarında değişik sebeplerle sorumlu olanlara ilişkin bir düzenleme yapıldığı göz önünde tutularak, "Sorumluların, bu sebeplerle" şeklinde bir ibare kullanılmıştır.

Madde 69- 818 sayılı Borçlar Kanununun 59 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 69 uncu maddesinde, başkasına ait bir bina veya diğer yapı eserlerinden zarar görme tehlikesiyle karşılaşan kişinin, bu tehlikenin önlenmesini isteme hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 59 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Tedbirleri temin" şeklindeki ibare, Tasarının 69 uncu maddesinde, "b. Zarar tehlikesini önleme" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 59 uncu maddesinin birinci fıkrasında, "zuhura gelecek bir zarara maruz olan kimsenin, tehlikeyi bertaraf etmek için" şeklindeki ibare yerine, Tasarıda, "zarar görme tehlikesiyle karşılaşan kişi" ibaresi kullanılarak, maddede öngörülen önlemlerin alınmasının istenebilmesi için zararın doğmasının şart olduğu şeklindeki yanlış izlenimin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 70- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "III. Tehlike sorumluluğu ve denkleştirme" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 70 inci maddesinde, kusursuz sorumluluk türlerinden biri olan tehlike sorumluluğunun genel ilkesi düzenlenmektedir.

Borçlar Kanunumuzun kaynağını oluşturan İsviçre hukukunda, tehlike sorumluluğunun öngörüldüğü birçok özel kanun bulunduğu hâlde, Hukukumuzda bu konuya ilişkin yeterli sayılabilecek yasal düzenlemelerin olmaması karşısında, söz konusu maddede tehlike sorumluluğunun genel ilkesinin belirtilmesi uygun görülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında belirtilen ilkeye göre: "Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur." Bu nedenle, önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetlerini yürüten kişiler, bu faaliyetlerin gerektirdiği izni veya ruhsatı almış olsalar bile, tipik tehlike olgusunun doğurduğu tipik zarardan sorumlu olmaktan kurtulamazlar.

Maddenin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde, bir işletmenin, hangi durum ve koşullarda, "önemli ölçüde tehlike arzettiği"nin kabul edileceği düzenlenmiştir. Buna göre: "Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir." Bu hüküm uyarınca, önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin beklenmedik hâl sonucunda, sık olarak ya da zaman zaman ağır zararlar doğurmaya elverişli ise, söz konusu işletmeyi işleten kişiler hakkında, maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanabilir. Aynı fıkranın son cümlesinde de, özellikle herhangi bir kanunda, benzeri tehlikeler arzeden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğunun öngörülmüş olması durumunda, bu işletmenin de önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme sayılacağı belirtilmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, tehlike sorumluluğu öngören özel kanun hükümlerinin saklı olduğu belirtilmektedir.

Maddenin son fıkrasında ise, hukuk düzenince, önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetine izin verilmiş olsa bile, zarar görenlerin, bu işletmenin faaliyetinden doğan zararlarının, uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilecekleri kabul edilmiştir.

Haksız fiil dolayısıyla zarar gören bakımından bir borç doğmuşsa zarar gören, haksız fiilden doğan tazminat istemi zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcu ifadan kaçınabilir.

Madde 71- 818 sayılı Borçlar Kanununun 60 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 71 inci maddesinde, haksız fiilden doğan tazminat isteminin zamanaşımı süresi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun söz konusu maddesinin kenar başlığında kullanılan "F. Müruruzaman" şeklindeki ibare, Tasarının 71 inci maddesinde, "C. Zamanaşımı / I. Kural" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 60 ıncı maddesinin ikinci fıkrası hükmü, Tasarının 71 inci maddesinin birinci fıkrasıyla birleştirildiği için, 818 sayılı Borçlar Kanununda üç fıkradan oluşan madde, Tasarıda iki fıkraya dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Zarar ve ziyan yahut manevî zarar namiyle nakdî bir meblâğ tediyesine müteallik dava" şeklindeki ibare yerine, Tasarının 71 inci maddesinin birinci fıkrasında, kısaca "Tazminat istemi" ibaresi kullanılmıştır. Gerçekten, tazminat isteminin mutlaka bir dava açılarak ileri sürülmesi şart olmayıp, bu istem dava dışında da ileri sürülebilir. Haksız fiil tazminatı için, 818 sayılı Borçlar Kanununda öngörülen bir yıllık kısa zamanaşımı süresinin, yetersiz bulunması nedeniyle, Tasarıda iki yıla çıkarılması öngörülmüştür. Nitekim, motorlu taşıt işletenlerin sebep oldukları maddî zararlar da, niteliği itibarıyla bir haksız fiil oluşturduğu hâlde, bu tür zararlardan doğan sorumluluk, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununda iki yıllık zamanaşımı süresine tâbi tutulmuştur.

Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununda on yıllık uzun zamanaşımı süresi için kullanılan "zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren" şeklindeki ibarenin, haksız fiilin "zarar" unsuru gerçekleşmedikçe, fiilin işlendiği tarihten itibaren kaç yıl geçerse geçsin, haksız fiil nedeniyle tazminat isteminin zamanaşımına uğramayacağı şeklinde yorumlanmasını önlemek amacıyla, bu ibare "her hâlde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak" şeklinde değiştirilmiş ve 818 sayılı Borçlar Kanunundaki on yıllık uzun zamanaşımı süresinin de, bu değişiklik göz önünde tutularak yirmi yıla çıkarılması öngörülmüştür. Nitekim, haksız fiil zamanaşımı süreleri olarak Alman Medenî Kanununun (BGB) 852 nci maddesinde on ve otuz yıllık süreler öngörülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 60 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "Eğer haksız bir fiil, mutazarrır olan taraf aleyhinde bir alacak tevlit etmiş olursa" şeklindeki ibare, "Haksız fiil dolayısıyla zarar gören bakımından bir borç doğmuşsa" şeklinde değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 60 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "mutazarrır kendisinin tazminat talebi müruru zaman ile sakıt olsa bile o alacağı vermekten imtina edebilir" şeklindeki hüküm ise, Tasarının 71 inci maddesinde "zarar gören, haksız fiilden doğan tazminat istemi zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcu ifadan kaçınabilir." şeklinde ifade edilmiştir.

Madde 72- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "II. Rücu isteminde" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 72 nci maddesinde rücu isteminin tâbi olduğu zamanaşımı süreleri ile bu sürelerin başlangıç anı düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrayacaktır. Böylece, tazminat yükümlüsünün zarar görenin uğradığı zararı tamamen ödedikten sonra diğer sorumlulara rücu hakkının tâbi olduğu zamanaşımı süresine ilişkin düzenleme boşluğunun doldurulması ve bu konuda özellikle uygulamada duyulan bir ihtiyacın karşılanması amaçlanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, kendisinden tazminat istenen kişinin, bu durumu birlikte sorumlu olduğu kişilere bildirim yükü altında olduğu; bildirmezse zamanaşımının, bu bildirimin dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlayacağı öngörülmektedir. Böylece, bu durumda, zamanaşımının başlangıç anı, maddenin birinci fıkrasında öngörülen tazminatın tamamının ödendiği tarih değil, bu bildirimin yapılması gereken tarih olacaktır.

Madde 73- 818 sayılı Borçlar Kanununun 53 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 73 üncü maddesinde, sorumlu kişi hakkında ceza yargılaması sonucunda verilen kararların, tazminat davasına ilişkin medenî yargılama üzerindeki etkisi düzenlenmektedir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 53 üncü maddesi, tek fıkradan oluşmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 53 üncü maddesinin "VIII. Ceza hukuku ile medenî hukuk arasında münasebet" şeklindeki ibare, Tasarıda "D. Yargılama / I. Ceza hukuku ile ilişkisi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 53 üncü maddesinde kullanılan "ceza mahkemesi" sözcükleri yerine, Tasarının 73 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında "ceza hâkimi" sözcükleri kullanılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 74- 818 sayılı Borçlar Kanununun 46 ncı maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 74 üncü maddesinde, hâkimin tazminat hükmünü değiştirme yetkisi ve bunun koşulları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 46 ncı maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "hükmün tefhimi tarihinden itibaren iki sene zarfında, hâkimin, tetkik salâhiyetini muhafaza etmeğe hakkı vardır" şeklindeki ibare, Tasarının 74 üncü maddesinde, "hâkim, kararın kesinleşmesinden başlayarak iki yıl içinde, tazminat hükmünü değiştirme yetkisini saklı tutabilir." şeklinde değiştirilmiştir. Böylece, söz konusu iki yıllık sürenin, hükmün kesinleşmesine kadar geçecek süre içinde sona ermesi tehlikesi ortadan kaldırılmıştır.

Madde 75- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "III. Geçici ödemeler" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 75 inci maddesinde, geçici ödemeler düzenlenmektedir. Bu yeni düzenlemeyle, meselâ, hiçbir sosyal güvenceden yararlanamayacak durumda bulunmakla birlikte, somut olayda uğradığı zararın giderilmesi için âcilen parasal bir desteğe ihtiyaç duyan ve tazminat yükümlüsünün, uğradığı zarardan sorumluluğunu hâkime sunduğu inandırıcı kanıtlarla ortaya koyan zarar görenlerin korunması amaçlanmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında, zarar görenin iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunması ve ekonomik durumunun da gerektirmesi koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, hâkime, istem üzerine tazminat yükümlüsünün zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verme yetkisi tanınmıştır. Ancak, fıkrada yapılan düzenlemeyle, geçici ödeme kararıyla kesin hüküm sonucunun, eda amaçlı bir ihtiyati tedbir aracılığıyla elde edilmesi amaçlanmamaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, aynı maddenin birinci fıkrası uyarınca zarar görene yapılan geçici ödemelerin nihaî kararda hükmedilmiş olan tazminata mahsup edileceği; zarar görenin açtığı davanın reddine karar verilmesi durumunda ise hâkim tarafından, aynı davada, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine hükmedileceği öngörülmektedir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri

818 sayılı Borçlar Kanununun 61 inci maddesiyle başlayan "Üçüncü Fasıl / Haksız bir fiil ile mal iktisabından doğan borçlar" şeklindeki alt başlık, öğretideki eleştiriler göz önünde tutularak, Tasarıda "Üçüncü Ayırım / Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 76- 818 sayılı Borçlar Kanununun 61 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 76 ncı maddesinde, sebepsiz zenginleşmenin koşulları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununda, 61 inci maddeyle başlayan "Üçüncü Fasıl / Haksız bir fiil ile mal iktisabından doğan borçlar" şeklindeki üst başlığın öğretide eleştirildiği göz önünde tutularak, bu üst başlık, Tasarıda "Üçüncü Ayırım / Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri" şekline dönüştürülmüştür. 818 sayılı Borçlar Kanununun 61 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Şartlar / I. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "A. Koşulları / I. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 61 inci maddesinde, "Haklı bir sebep olmaksızın âharın zararına mal iktisap eden kimse, onu iadeye mecburdur" denildiği hâlde, öğreti ve uygulamada ortaya çıkan yeni anlayışa uygun olarak Tasarının 76 ncı maddesinin birinci fıkrasında "Haklı bir sebep olmaksızın bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür." denilmektedir.

Tasarının 76 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, başlıca sebepsiz zenginleşme çeşitleri sayılmıştır.

Madde 77- 818 sayılı Borçlar Kanununun 62 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 77 nci maddesinde, sebepsiz zenginleşmenin özel bir çeşidi olan borçlanılmamış edimin ifası düzenlenmektedir.

Para borçlarının ifası için kullanılması uygun olan "tediye" teriminin, diğer borçların ifasını belirtmek amacıyla kullanılmasının yanlış olduğu göz önünde tutularak, Tasarıda, maddenin kenar başlığı "II. Borçlanılmamış edimin ifası" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 62 nci maddesinin, yüklemi olumsuz fiil olan ilk cümlesi, Tasarıda yüklemi olumlu fiil olan bir cümleye dönüştürülmüştür. Aynı maddenin ikinci cümlesi ise, Tasarıda ikinci fıkra olarak düzenlenmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrası kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 63 üncü maddesinin üçüncü fıkrasından alınmıştır. Bu fıkrada, borçlanılmamış edimin geri istenmesine ilişkin diğer kanun hükümlerinin saklı tutulduğu belirtilmektedir.

Madde 78- 818 sayılı Borçlar Kanununun 63 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 78 inci maddesinde, sebepsiz zenginleşenin geri verme yükümlülüğü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 63 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. İadenin Şümulü / I. Müddeaaleyhin borcu" şeklindeki ibareler, Tasarıda "B. Geri vermenin kapsamı / I. Zenginleşenin yükümlülüğü" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 63 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan olumsuz ifade, Tasarının aynı maddesinin birinci fıkrasında olumlu şekilde ifade edilerek, daha kolay anlaşılması ve kenar başlığıyla uyumlu olması sağlanmıştır. 63 üncü maddenin ikinci fıkrasında kullanılan "kâbız o şeyi suiniyet ile elden çıkarmış" şeklindeki ibare, Tasarıda "zenginleşen, zenginleşmeyi iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmışsa" şeklinde değiştirilmiştir. Gerçekten, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununda "kötüniyetli" terimi yerine "iyiniyetli olmama" terimi kullanıldığı göz önünde tutularak, Tasarı da "iyiniyetli olmaksızın" ibaresi kullanılmıştır.

Madde 79- 818 sayılı Borçlar Kanununun 64 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 79 uncu maddesinde, sebepsiz zenginleşenin geri vermekle yükümlü olduğu şeylere yaptığı harcamalardan doğan hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 64 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Masraftan mütevellit haklar" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Giderleri isteme hakkı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 64 üncü maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, farklı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 79 uncu maddesinde üç fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 64 üncü maddesinin birinci ve ikinci cümlelerinde kullanılan "müddeaaleyh" terimi yerine, zenginleşmenin geri verilmesinin her zaman dava yoluyla gerçekleşmesinde bir zorunluluk bulunmadığı için, Tasarıda "zenginleşen" terimi kullanılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 64 üncü maddesinin birinci cümlesinde zorunlu veya faydalı masraflarının geri verilmesini isteyebileceğinin belirtilmesi karşısında iyiniyetli sebepsiz zenginleşenden örtülü olarak söz edildiği anlaşıldığı hâlde, Tasarının 79 uncu maddesinin birinci fıkrasında, bu kişinin iyiniyetli sebepsiz zenginleşen olduğu açıkça belirtilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma ve düzeltme dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 80- 818 sayılı Borçlar Kanununun 65 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 80 inci maddesinde, hukuka veya ahlâka aykırı bir amaca ulaşmak için verilen şeyin geri istenememesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 65 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. İstirdadın Caiz Olmaması" şeklindeki ibare, Tasarının 80 inci maddesinde "C. Geri istenememe" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci cümlesi, 818 sayılı Borçlar Kanununun 65 inci maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır. Metninde yapılan arılaştırma dışında, cümlede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Maddenin ikinci cümlesinde ise, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hüküm öngörülmektedir. Buna göre, hukuka veya ahlâka aykırı bir sonucun gerçekleşmesi amacıyla verilen şey geri istenememekle birlikte, bu konuda bir dava açılmışsa, davanın reddine karar veren hâkim, dava konusu şeyin davalıda bırakılmasını uygun görmezse, bunun Devlete mal edilmesine de karar verebilir.

Madde 81- 818 sayılı Borçlar Kanununun 66 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 81 inci maddesinde, sebepsiz zenginleşme nedeniyle açılacak davanın tâbi olduğu zamanaşımı süresi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 66 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Müruruzaman" şeklindeki ibare, Tasarının 81 inci maddesinde "D. Zamanaşımı" şeklinde değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 66 ncı maddesinin birinci cümlesinde kullanılan "mutazarrır olan taraf aleyhinde" ibaresi de, Tasarıda geri verme borcunun alacaklısını ifade etmek üzere, "diğer taraf" şeklinde değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 66 ncı maddesinin son cümlesinde kullanılan "…borç teşkilinden ibaret ise" şeklindeki ifade, Tasarının 81 inci maddesinin ikinci fıkrasında "zenginleşenin bir alacak hakkı kazanması" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 66 ncı maddesinde öngörülen bir yıllık kısa zamanaşımı süresi, Tasarıda iki yıla çıkarılmıştır. Bununla birlikte, aynı maddede öngörülen on yıllık zamanaşımı süresi korunmuştur. Sebepsiz zenginleşmenin kanunda düzenlenmesinin amacı, iki mal varlığı arasındaki sebepsiz değer kaymasının geri verilmesinin sağlanmasıdır. Zenginleşenin geri verme borcunun doğumu için kusurlu olması şartının aranmaması nedeniyle, meselâ doğal bir olay olan rüzgârın etkisiyle komşu tarlaya sürüklenen ekinleri, bu tarla malikinin geri vermekle yükümlü olduğu göz önünde tutularak maddede, haksız fiil zamanaşımına ilişkin yirmi yıllık süreyle paralellik sağlanması uygun görülmemiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, geri verme borcunun alacaklısı durumundaki diğer tarafa "daimî def'î hakkı" tanınmaktadır. Bu hükme göre, sebepsiz zenginleşmenin nedeni, diğer tarafın zenginleşene karşı bir borç tanımasında bulunması ise, diğer taraf, borç tanımasının geçersiz bir hukukî sebebe dayandığı iddiasıyla sebepsiz zenginleşme davası açma hakkı zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman, geçersiz hukukî sebebe dayanan borcu ifadan kaçınabilir. Meselâ, (B)'nin, (A)'ya sebebini belirtmeksizin, bin lira borçlu olduğunu kabul etmekle birlikte, borç tanımasının sebebini oluşturan borçlandırıcı işlemin (meselâ, konusu taşınır bir mal olan satış sözleşmesinin), (B)'nin ehliyetsizliği nedeniyle geçersiz olduğunu varsayalım. Borç tanıması hakkında sebebe bağlı olmama ilkesinin geçerli olduğu, yani temel borçlandırıcı işlemin geçersizliğinden etkilenmeyeceği kabul edilirse (A), bu borç tanımasına dayanarak bin liranın ödenmesi istemiyle (B)'ye karşı alacak davası açtığı takdirde, (B) temel borçlandırıcı işlemin, ehliyetsizlik nedeniyle geçersizliğini, bir def'î olarak ileri sürüp ispat ederse, sebepsiz zenginleşme davası için öngörülen iki ve on yıllık zamanaşımı süreleri dolmuş olsa bile, (A)'ya karşı sebepsiz zenginleşme def'i ileri sürerek, her zaman bin liralık borcu ifadan kaçınabilir.

Öğretide tartışmalı olmakla birlikte, (B) tarafından yapılan bin liralık borç tanımasının, (A)'ya alacak hakkı kazandırmasının sebebe bağlı olduğu (yani, temel borçlandırıcı işlemin geçerliliğine bağlı bulunduğu) kabul edilirse, (B)'nin sebepsiz zenginleşme def'i ileri sürmesine de gerek olmaksızın, hâkimin, dosyadaki bilgi ve belgelerden, (B)'nin taşınır satış sözleşmesini yaptığı sırada ehliyetsizliği sonucuna varması durumunda, ehliyetsizlik bir itiraz niteliğinde olduğu için, bunu kendiliğinden göz önünde tutarak, davanın reddine karar vermesi gerektiği ileri sürülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

Borç İlişkisinin Hükümleri

818 sayılı Borçlar Kanununda "İkinci Bap / Borçların Hükmü" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "İkinci Bölüm / Borç İlişkisinin Hükümleri" şeklinde değiştirilmiştir.

BİRİNCİ AYIRIM

Borçların İfası

818 sayılı Borçlar Kanununun 67 nci maddesiyle başlayan "Birinci Fasıl / Borçların ifası" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Birinci Ayırım / Borçların İfası" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 82- 818 sayılı Borçlar Kanununun 67 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 82 nci maddesinde, hangi durumda borcun, borçlu tarafından şahsen ifasının zorunlu olmadığı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 67 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Umumî Esaslar / I. Bizzat borçlu tarafından ifa" şeklindeki ibareler, Tasarıda "A. Genel olarak / I. Şahsen ifa zorunluluğunun olmaması" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 83- 818 sayılı Borçlar Kanununun 68 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 83 üncü maddesinde, kısmen ifa düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 68 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. İfanın mevzuu / 1. Kısmen tediye" şeklindeki ibareler, tediyenin sadece para borçlarının ifası için kullanılabileceği göz önünde tutularak, Tasarıda "II. İfanın konusu / 1. Kısmen ifa" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 84- 818 sayılı Borçlar Kanununun 69 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 84 üncü maddesinde, bölünemeyen borç düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 69 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Taksimi kabil olmayan borç" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Bölünemeyen borç" şeklinde değiştirilmiştir.

Tasarının 84 üncü maddesinin birinci fıkrasında, bölünemeyen bir borcun alacaklılarından her birinin, ancak, borcun alacaklılardan birine değil, tamamına ifasını isteyebileceği, borçlunun da, ancak alacaklıların tamamına ifada bulunarak borcundan kurtulabileceği ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 69 uncu maddesinin üçüncü cümlesi, Tasarının 84 üncü maddesinin ikinci fıkrasına alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 85- 818 sayılı Borçlar Kanununun 70 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 85 inci maddesinde, çeşit borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 70 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Muayyen olmayan bir şeye taallûk eden borç" şeklindeki ibare, Tasarının 85 inci maddesinde "3. Çeşit borcu" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 70 inci maddesinin ilk cümlesinde, sadece "işin mahiyetinden hilâfı anlaşılmadıkça" ibaresi kullanıldığı hâlde, Tasarının 85 inci maddesinin ilk cümlesinde, "hukukî ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça" ibaresinin kullanılması uygun görülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 86- 818 sayılı Borçlar Kanununun 71 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 86 ncı maddesinde, seçimlik borç düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 71 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. Birden ziyade şeylere taallûk eden borç" şeklindeki ibare, Tasarıda "4. Seçimlik borç" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 71 inci maddesinde kullanılan "Borç birden ziyade şeylerin yapılmasını veya verilmesini şâmil olup da..." şeklindeki ibare, Tasarıda "Seçimlik borçlarda" şeklinde; "işin mahiyetinden hilâfı anlaşılmadıkça" şeklindeki ibare de "hukukî ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 87- 818 sayılı Borçlar Kanununun 72 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 87 nci maddesinde, yasal faiz düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 72 nci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkrada, faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranının sözleşmede kararlaştırılmaması durumunda, bu oranın faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirleneceği öngörülmektedir. Faiz oranının, zaman içinde sıkça değiştirilebildiği göz önünde tutularak, temel bir kanun olan Türk Borçlar Kanununda sabit bir oranın belirtilmesi uygun görülmemiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, sözleşmede kararlaştırılacak yıllık faiz oranının, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamayacağı öngörülerek, bu emredici hükümle, uygulamada örnekleri sıkça görülen olağanüstü faiz oranları karşısında, borçluların korunması amaçlanmıştır.

Madde 88- 818 sayılı Borçlar Kanununun 73 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 88 inci maddesinde, borcun ifa yeri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 73 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Borcun İfa Edileceği Mahal" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. İfa yeri" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 73 üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde kullanılan "alacaklının verme zamanında mukim bulunduğu yerde" şeklindeki ibare, Tasarıda "alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde" şeklinde; 818 sayılı Borçlar Kanununun aynı maddesinin (2) numaralı bendinde kullanılan "Borç muayyen bir şeye taallûk ediyorsa" şeklindeki ibare, Tasarıda "Parça borçları" şeklinde; nihayet 818 sayılı Borçlar Kanununun yine aynı maddesinin (3) numaralı bendinde kullanılan "borçlunun mukim bulunduğu yerde" şeklindeki ibare de, Tasarıda "borçlunun yerleşim yerinde" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 89- 818 sayılı Borçlar Kanununun 74 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 89 uncu maddesinde, süreye bağlanmamış borçta ifa zamanı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 74 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. İfanın Zamanı / 1. Muaccel borç" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. İfa zamanı / 1. Süreye bağlanmamış borç" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 74 üncü maddesinde kullanılan "Ecel meşrut olduğu veya işin mahiyetinden anlaşılmadıkça" şeklindeki ibare, Tasarıda "İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 90- 818 sayılı Borçlar Kanununun 75 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 90 ıncı maddesinde, aya ilişkin sürelerde vade düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 75 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Müeccel borç / 1. Ay üzerine ecel" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Süreye bağlı borç / 1. Aya ilişkin sürelerde vade" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 75 inci maddesi iki cümleden oluştuğu hâlde, Tasarının 90 ıncı maddesinin birinci fıkrası, tek cümle hâlinde kaleme alınmıştır.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 75 inci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Buna göre, sözleşmede borcun ifa günü (vade) belirtilmeden, sadece ifanın gerçekleştirileceği ay belirlenmişse, bundan o ayın son günü anlaşılacaktır. Böylece, yürürlükteki Kanunda düzenlenmeyen bu olasılık, yasal bir düzenlemeye kavuşturulmuştur.

Madde 91- 818 sayılı Borçlar Kanununun 76 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 91 inci maddesinde, diğer sürelerde vade düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 76 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Diğer eceller" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Diğer sürelerde vade" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 76 ncı maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "veya sair herhangi bir tasarruf" şeklindeki ibare, Tasarıda "veya taraflardan birine düşen her hangi bir yükümlülüğün" şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca 818 sayılı Borçlar Kanununun 76 ncı maddesinin son fıkrasının ikinci cümlesi, Tasarının 91 inci maddesinin son fıkrası olarak düzenlenmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 92- 818 sayılı Borçlar Kanununun 77 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 92 nci maddesinde, tatil günlerinin ifaya etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 77 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Pazar ve tatil günleri" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Tatil günleri" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 93- 818 sayılı Borçlar Kanununun 78 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 93 üncü maddesinde, iş saatlerinde ifa düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 78 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. İşlere tahsis olunan saatlerde ifa" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. İş saatlerinde ifa" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 94- 818 sayılı Borçlar Kanununun 79 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 94 üncü maddesinde, sürenin uzatılması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 79 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Ecelin uzatılması" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. Sürenin uzatılması" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 95- 818 sayılı Borçlar Kanununun 80 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 95 inci maddesinde, erken ifa düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 80 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Vaktinden evvel ifa" şeklindeki ibare, Tasarıda "V. Erken ifa" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 80 inci maddesinin son cümlesinde kullanılan "bir miktar tenzilât icrasına hakkı yoktur." şeklindeki ibare, Tasarıda "indirim yapamaz." şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 96- 818 sayılı Borçlar Kanununun 81 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 96 ncı maddesinde, ifada sıra düzenlenmektedir. Öğreti ve uygulamada maddenin, "ödemezlik def'i"ne ilişkin olduğu bilinmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 81 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "VI. Mütekabil taahhüdatı ihtiva eden akitte / 1. İfanın tarzı" şeklindeki ibare, maddede ifa sırasının düzenlendiği göz önünde tutularak "VI. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde / 1. İfada sıra" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede kullanılan "karşılıklı borç yükleyen bir sözleşme" şeklindeki terim ile, tarafların edimlerinin karşılıklılık (sinallagma) ilişkisi içinde bulunduğu borçlar hukuku sözleşmeleri kastedilmektedir. Aynı terim, öğretide "tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme" olarak da ifade edilmektedir. Meselâ, satış, kira, hizmet, eser ve ölünceye kadar bakma, Tasarının 96 ncı maddesi anlamında, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerdendir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 97- 818 sayılı Borçlar Kanununun 82 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 97 nci maddesinde, ifa güçsüzlüğüne düşen borçlu karşısında alacaklının sahip olduğu haklar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 82 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Borcunu ödemekten aciz hâlinde bir tarafın fesih hakkı" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. İfa güçsüzlüğü" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 82 nci maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, Tasarıda iki fıkraya bölünerek düzenlenmiştir. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununda "akdi feshedebilir." şeklindeki ibare, "sözleşmeden dönebilir." şeklinde ifade edilmiştir. Çünkü, kural olarak; sürekli borç ilişkilerinin ileriye etkili olacak şekilde ortadan kaldırılmasını ifade etmek için "fesih" teriminin kullanılmasına karşılık, ani edimli borç ilişkilerinin geriye etkili olacak şekilde ortadan kaldırılmasını ifade etmek için "dönme" teriminin kullanılması yerinde olur.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 98- 818 sayılı Borçlar Kanununun 83 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 98 inci maddesinde, para borçlarının ödenmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 83 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Tediye / 1. Memleket parasıyla" şeklindeki ibare, Tasarıda "D. Ödeme / I. Ülke parası ile" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 83 üncü maddesinin birinci fıkrasında "Mevzuu para olan borç memleket parasıyla ödenir." denildiği hâlde, Tasarıda aynı hüküm şöyle ifade edilmiştir: "Konusu para olan borç, Ülke parasıyla ödenir."

818 sayılı Borçlar Kanununun 83 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "Akit tediye mahallinde kanunî rayici olmayan bir para üzerine varit olmuş ise" şeklindeki ibare, Tasarıda "Ülke parası dışında başka bir para birimiyle ödeme yapılması kararlaştırılmışsa," şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 83 üncü maddesinin son fıkrasında kullanılan "yabancı para borcunun" şeklindeki ibare, Tasarının 98 inci maddesinin son fıkrasında "Ülke parası dışında başka bir para birimi", şekline dönüştürülmüş ve fıkraya "sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifade de bulunmadıkça" şeklinde bir ibare eklenmiştir. Böylece fıkra, aynı maddenin ikinci fıkrasıyla uyumlu hâle getirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 99- 818 sayılı Borçlar Kanununun 84 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 99 uncu maddesinde, para borcunun kısmen ödenmesinde mahsup düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 84 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Mahsup / 1. Kısmen tediye hâlinde" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Mahsup / 1. Kısmen ödemede" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 84 üncü maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak, Tasarının 99 uncu maddesinin birinci fıkrasına eklenen bir cümle ile, bu hükmün emredici nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

Madde 100- 818 sayılı Borçlar Kanununun 85 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 100 üncü maddesinde, birden çok borçta ödemenin hangi borç için yapıldığı veya yapılmış sayılacağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 85 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Birden fazla borçlar olduğu surette borçlu veya alacaklının beyanı üzerine mahsup" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Birden çok borçta / a. Borçlu ve alacaklının bildirimine göre" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 101- 818 sayılı Borçlar Kanununun 86 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 101 inci maddesinde, birden çok borcu bulunan borçlunun yaptığı ödemenin, hangi borcu için olduğunu bildirmemesi ve bu konuda makbuzda da bir açıklık bulunmaması durumunda, ödemenin kanunen hangi borç için yapılmış sayılacağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 86 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Kanunen mahsup" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Kanuna göre" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 102- 818 sayılı Borçlar Kanununun 87 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 102 nci maddesinde, borcunu tamamen veya kısmen ödeyen borçlunun, makbuz ve senetlerin geri verilmesini veya iptalini ya da ödemenin borç senedine işlenmesini isteme hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 87 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Makbuz ve senetlerin iadesi" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Makbuz ve senetlerin geri verilmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 87 nci maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddede iki ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 102 nci maddesi iki fıkraya bölünerek düzenlenmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, borcun tamamının ödenmemiş olması hâlinde veya borç tamamen ödenmiş olmasına karşın, senette ayrıca alacaklıya bir takım haklar tanınmışsa, senedin geri verilmesinin istenemeyeceği; ancak, makbuz verilmesi ve borç senedine işlenmesinin istenebileceği öngörülmektedir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 103- 818 sayılı Borçlar Kanununun 88 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 103 üncü maddesinde, makbuz ve senetlerin geri verilmesinin hükümleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 88 inci maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddede birbirinden ayrı üç karineye yer verildiği göz önünde tutularak, Tasarının 103 üncü maddesi üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir.

Maddede, faiz veya kira bedeli gibi dönemsel edimlerde, alacaklı tarafından, bir döneme ilişkin yaptığı ödeme veya anaparanın tamamı için borçluya makbuz vermesinin, önceki dönemlere ilişkin olmak üzere ortaya çıkardığı karineler düzenlenmektedir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 104- 818 sayılı Borçlar Kanununun 89 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 104 üncü maddesinde, borcu ödemek isteyen borçluya, alacaklının borç senedini geri verememesi durumunda, borçlunun istem hakları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 89 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Senedin iadesinin mümkün olamaması" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Senedin geri verilememesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 89 uncu maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddede iki ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 104 üncü maddesi iki fıkraya bölünerek düzenlenmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 105- 818 sayılı Borçlar Kanununun 90 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 105 inci maddesinde, alacaklının temerrüdünün koşulları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 90 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "E. Alacaklının Temerrüdünün / I. Şartları" şeklindeki ibare, Tasarıda "E. Alacaklının temerrüdü / I. Koşulları" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 90 ıncı maddesinde kullanılan "Yapılacak veya verilecek şey" şeklindeki ibare, Tasarıda "Yapma veya verme edimi" şeklinde; "tekaddümen kendi tarafından yapılması lâzım gelen muameleleri icradan imtina eder ise, mütemerrit addolunur." şeklindeki ibare ise, Tasarıda "kendisi tarafından yapılması gereken hazırlık fiillerini yapmaktan kaçınırsa, temerrüde düşmüş olur." şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkraya göre, alacaklının müteselsil borçlulardan birine karşı temerrüde düşmesi, diğerlerine karşı da temerrüde düşmüş olması sonucunu doğurur. Böylece, müteselsil borçlulardan birinin usulüne uygun bir ifa önerisi, haklı bir sebep olmaksızın alacaklı tarafından reddedilirse, diğer müteselsil borçluların da aynı edimi alacaklıya yeniden ifa önerisinde bulunmaktan kurtarılmaları amaçlanmıştır.

Madde 106- 818 sayılı Borçlar Kanununun 91 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 106 ncı maddesinde, verme edimlerinde borçlunun tevdi hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 91 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "1. Borcun mevzuu bir şey olduğu surette" şeklindeki ibare, Tasarıda "1. Bir şeyin teslimine ilişkin edimlerde" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 91 inci maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddede iki ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 106 ncı maddesi iki fıkraya bölünerek düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 91 inci maddesinin ikinci cümlesinde kullanılan "tevdi edilecek yeri tediye yerindeki hâkim tayin eder." şeklindeki ibare, yanıltıcı olduğu için Tasarıda "Tevdi yerini ifa yerindeki hâkim belirler." şekline dönüştürülmüştür.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 107- 818 sayılı Borçlar Kanununun 92 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 107 nci maddesinde, alacaklının temerrüde düşmesi durumunda, tevdi edilmeye elverişli olmayan verme edimlerinde, borçlunun onu nasıl sattırıp bedelini tevdi etmek suretiyle borcundan kurtulabileceği düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 92 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Satmak hakkı" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Satma hakkı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 92 nci maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddede iki ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 107 nci maddesi iki fıkraya bölünerek düzenlenmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 108- 818 sayılı Borçlar Kanununun 93 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 108 inci maddesinde, borçlunun tevdi ettiği edimi aynı maddede öngörülen durumlarda, tevdi yerinden geri almasının hukukî sonucu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 93 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "c. Tevdi edilecek şeyin istirdadı" şeklindeki ibare, Tasarıda "c. Tevdi konusunu geri alma" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 93 üncü maddesinin ikinci cümlesinde kullanılan "alacak bütün teferruatıyla yeniden tevellüt eder." şeklindeki ibare, Tasarıda "alacak, bütün yan haklarıyla birlikte varlığını sürdürür." şekline dönüştürülmüştür. Gerçekten, bu durumda alacağın sona ermesi söz konusu olmadığı için, "alacak yeniden tevellüt eder (doğar)." denilmesi, hukuk tekniğine uygun değildir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 93 üncü maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddede iki ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 108 inci maddesi iki fıkraya bölünerek düzenlenmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 109- 818 sayılı Borçlar Kanununun 94 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 109 uncu maddesinde, alacaklının temerrüde düşmesi durumunda, yapma edimi borçlusunun sözleşmeden dönmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 94 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Borcun mevzuu bir şey olmadığı surette" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Diğer edimlerde" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 94 üncü maddesinin sonunda kullanılan "akdi feshedebilir." şeklindeki ibare, Tasarıda "sözleşmeden dönebilir." şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 110- 818 sayılı Borçlar Kanununun 95 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 110 uncu maddesinde, borçlunun kusuru olmaksızın, alacağın kime ait olduğunda veya alacaklının kimliğinde duraksama sebebiyle ya da alacaklıdan kaynaklanan diğer kişisel bir sebeple ifa engelinin ortaya çıkması durumunda, borçlunun sahip olduğu haklar düzenlenmektedir. Bu hüküm, niteliği gereği, yapma ve verme edimlerini kapsamaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 95 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "F. Borcun İfasına Mani Diğer Sebepler" şeklindeki ibare, Tasarıda "F. Diğer ifa engelleri" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 95 inci maddesinin sonunda kullanılan "veya akdi fesheylemek hakkını hâizdir." şeklindeki ibare, Tasarıda "ya da sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir." şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

İKİNCİ AYIRIM

Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları

818 sayılı Borçlar Kanununun 96 ncı maddesiyle başlayan "İkinci Fasıl / Borçların ödenmemesinin neticeleri" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "İkinci Ayırım / Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 111- 818 sayılı Borçlar Kanununun 96 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 111 inci maddesinde, borcun ifa edilmemesi durumunda, genel olarak giderim borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 96 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Borcun İfa Edilmemesi / I. Borçlunun mesuliyeti / 1. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Borcun ifa edilmemesi / I. Giderim borcu / 1. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 96 ncı maddesinde kullanılan "Alacaklı, hakkını kısmen veya tamamen istifa edemediği takdirde" şeklindeki ibare, Tasarıda "Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse" şekline dönüştürülmüştür.

Maddede, borçlunun borcunu hiç veya gereği gibi ifa etmemesi durumunda, alacaklının ifaya olan menfaatinin (olumlu zararının) karşılanması amaçlanmıştır.

Maddede borçlunun, "kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe" borca aykırılık nedeniyle alacaklının uğradığı zararı gidermekle yükümlü olduğu belirtilmektedir. Burada,

borca aykırı davranış söz konusu olduğu için, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 6 ncı maddesinde öngörülen genel ispat kuralından farklı olarak kusursuzluğunu ispat yükü, tazminat sorumluluğundan kurtulmak isteyen borçluya yükletilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 112- 818 sayılı Borçlar Kanununun 97 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 112 nci maddesinde, yapma ve yapmama borcunun ifa edilmemesinin sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 97 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Bir şeyin yapılması veya yapılmaması borçları" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Yapma ve yapmama borçlarında" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 97 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "borcun kendisi tarafından ifasına izin verilmesini talep edebilir." şeklindeki ibare, öğreti ve uygulamada benimsenen görüşe uygun olarak, Tasarıda "edimin kendisi veya başkası tarafından ifasına izin verilmesini isteyebilir." şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 97 nci maddesinin son fıkrasının birinci cümlesinde kullanılan "taahhüde muhalif olarak yapılan şeyin ref'ini" şeklindeki ibare, Tasarıda "borca aykırı durumun ortadan kaldırılmasını" şeklinde; 818 sayılı Borçlar Kanununun aynı fıkrasının son cümlesinde kullanılan "kendisi tarafından ref'e izin verilmesini de isteyebilir." şeklindeki ibare ise, Tasarıda "kendisinin yetkili kılınmasını isteyebilir." şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin son fıkrası, ilk iki fıkradaki durumlarda uygulanabilecek bir hüküm içermektedir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 113- 818 sayılı Borçlar Kanununun 98 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 113 üncü maddesinde, borcun ifa edilmemesi durumunda, borçlunun sorumluluğunun ölçüsü ve giderim borcunun kapsamı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 98 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Mesuliyetin vüs'ati / 1. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "II. Sorumluluğun ölçüsü ve giderim borcunun kapsamı / 1. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 98 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde: "Bu mesuliyetin vüs'ati işin hususî mahiyetine göre çok veya az olabilir." denilmektedir. Bu cümle, Tasarıda şöyle ifade edilmiştir: "Borçlunun sorumluluğunun ölçüsü, işin özel niteliğine göre belirlenir."

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 114- 818 sayılı Borçlar Kanununun 99 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 114 üncü maddesinde, sorumsuzluk anlaşması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 99 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Mesuliyetten beraet şartı" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Sorumsuzluk anlaşması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 99 uncu maddesi iki fıkradan oluştuğu hâlde, üç ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak, madde, Tasarıda üç fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 99 uncu maddesinin birinci fıkrasında “hile veya ağır kusur” ibaresi kullanılmışsa da, ağır kusurun, kastı ve ağır ihmali kapsadığı göz önünde tutularak, Tasarıda “hile” ibaresinin de kullanılması gereksiz görülmüş ve madde metnine alınmamıştır. Aynı fıkrada kullanılan “batıldır.” sözcüğü, Tasarının 114 üncü maddesinin birinci fıkrasında, yine Tasarının 27 nci maddesinin gerekçesinde açıklandığı gibi, “kesin olarak hükümsüzdür.” sözcükleriyle ifade edilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında kullanılan “hafif kusur” şeklindeki ibare, “hafif ihmal”i ifade etmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 99 uncu maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “hükûmet tarafından imtiyaz suretiyle verilen bir sanatın icrasından tevellüt ediyorsa” şeklindeki ibare, Tasarının 114 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında “Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya san’at, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa” şeklinde değiştirilmiştir. Böylece, fıkra hükmünün, kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebilen her türlü faaliyet için değil, sadece uzmanlığı gerektiren hizmet, meslek veya san’atlar için uygulanması amaçlanmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 99 uncu maddesinin ikinci fıkrasındaki düzenlemeden farklı olarak, kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülen hizmetlerde hafif kusurdan sorumlu olunamayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma, bu tür hizmetleri yürütenlerin hafif kusurlarının varlığı hâlinde de olsa, sorumsuzluk kaydına yer vermelerinin uygun görülmemesi nedeniyle, hâkime takdir yetkisi verilmeksizin, kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlanmıştır.

Madde 115- 818 sayılı Borçlar Kanununun 100 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 115 inci maddesinde, yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 100 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “3. Muavin şahısların mesuliyeti” şeklindeki ibare, Tasarıda “3. Yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 100 üncü maddesinin son fıkrasında, sorumsuzluk anlaşması yapıldığı sırada alacaklının borçlunun hizmetinde olması veya sorumluluğun, hükûmetçe imtiyaz suretiyle verilen bir meslek veya sanatın icrasından doğması durumunda, sorumsuzluk anlaşmasıyla, borçlunun yardımcı kişilerin sadece hafif kusurlarından sorumlu olmayacağının kararlaştırılabileceği öngörülmüştür. Tasarının 115 inci maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde öngörülen yeni hükme göre ise: “Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya san’at, ancak, kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.” Böylece, uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya san’at, ancak, kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebildiği takdirde, borçlunun, ifa yardımcılarının hafif kusurundan bile sorumluluktan kurtulması yolunun kapatılması amaçlanmıştır. Gerçekten, bu durumda borçlunun değil, alacaklının korunması, menfaatler dengesine de uygun düşer. Bu nedenle, söz konusu hükme aykırı olarak yapılan bir anlaşma, Tasarının 27 nci maddesinin birinci fıkrası anlamında, kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlanmıştır.

Maddenin son fıkrasında, sorumsuzluk anlaşması yapıldığı sırada alacaklının borçlunun hizmetinde olması durumunda, borçlunun sadece hafif kusuru için geçerli bir sorumsuzluk anlaşması yapabileceği kabul edilmiştir.

Madde 116- 818 sayılı Borçlar Kanununun 101 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 116 ncı maddesinde, borçlunun temerrüdünün koşulları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 101 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Borçlunun Temerrüdü / I. Şartlar" şeklindeki ibareler, Tasarıda "B. Borçlunun temerrüdü / I. Koşulları" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 117- 818 sayılı Borçlar Kanununun 102 nci maddesinin birinci fıkrasının gecikme tazminatına ilişkin kısmını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 117 nci maddesinde, gecikme tazminatı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrası, Tasarının 118 inci maddesinde ayrıca düzenlendiği için, madde metnine alınmamıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 118- 818 sayılı Borçlar Kanununun 102 nci maddesinin birinci fıkrasının beklenmedik hâlde sorumluluğa ilişkin kısmı ile ikinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 118 inci maddesinde, temerrüde düşen borçlunun beklenmedik hâlde sorumluluğu ve bu sorumluluktan nasıl kurtulabileceği düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 102 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "1. Kaza hâlinde mesuliyet" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Beklenmedik hâlden sorumluluk" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "tediye olunacak şeye" şeklindeki ibare, Tasarının 118 inci maddesinde "ifa konusu şeye" şeklinde ifade edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 119- 818 sayılı Borçlar Kanununun 103 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 119 uncu maddesinde, genel olarak temerrüt faizi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 103 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Geçmiş günler faizi / a. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "2. Temerrüt faizi / a. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun iki fıkradan oluşan 103 üncü maddesi, Tasarının 119 uncu maddesinde üç fıkra hâlinde, tamamen farklı bir hüküm olarak düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 103 üncü maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkrada, faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranının sözleşmede kararlaştırılmaması durumunda, bu oranın, Tasarısının 87 nci maddesinde olduğu gibi, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirleneceği öngörülmektedir. Faiz oranının, ekonomik koşullara göre, zaman içinde sıkça değiştirilebildiği göz önünde tutularak, temel bir kanun olan Türk Borçlar Kanununda, sabit bir oranın belirtilmesi uygun görülmemiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranının, aynı maddenin birinci fıkrası uyarınca belirlenen yıllık ortalama faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamayacağı kabul edilmiştir. Bu emredici hükümle, temerrüde düşmüş olsa bile, Anayasanın 2 nci maddesinde ifadesini bulan sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak, uygulamada örnekleri sıkça görülen olağanüstü faiz oranları karşısında, borçluların korunmaları amaçlanmıştır.

Maddenin son fıkrasına göre, taraflarca akdî faiz oranı kararlaştırıldığı hâlde sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamış ve yıllık akdî faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı olarak akdî faiz oranı uygulanır. Böylece, temerrüde düşen borçlunun, sözleşmede temerrüt faizi oranına ilişkin bir düzenleme yapılmadığı gerekçesiyle, akdî faizden daha düşük bir temerrüt faizi ödemek suretiyle, temerrüdünden yarar sağlamasının önlenmesi amaçlanmıştır.

Madde 120- 818 sayılı Borçlar Kanununun 104 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 120 nci maddesinde, faiz, irat ve bağışlamalarda temerrüt faizi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 104 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Faizin, mütedahil taksitlerin, bağışladığı mebaliğin tediyesinde mütemerrit olan borçlu" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Faizlerde, iratlarda ve bağışlamada temerrüt faizi" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 121- 818 sayılı Borçlar Kanununun 105 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 121 inci maddesinde, temerrüt faiziyle karşılanmayan zarar, yani aşkın zarar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 105 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Munzam zarar" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Aşkın zarar" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 105 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "…derhal takdir olunabilirse" şeklindeki ibare yerine, Tasarının 121 inci maddesinin ikinci fıkrasında, "…görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine" şeklindeki ibare kullanılmıştır. Böylece, uygulamaya uygun olarak, hâkimin, bu konuda, ayrıca ve özel bir soruşturmaya girişmeksizin, zarar miktarını belirleyebilmesi durumunda, davacının istemi üzerine, aynı davada, söz konusu zarar miktarına hükmedebileceği öngörülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 122- 818 sayılı Borçlar Kanununun 106 ncı maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 122 nci maddesinde, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde borçluya süre verilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 106 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. Bir mehil tayini suretiyle / a. Fesih hakkı" şeklindeki ibareler, Tasarıda "4. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde / a. Süre verilmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 106 ncı maddesi iki fıkradan oluştuğu hâlde, Tasarının 122 nci maddesi tek fıkradan oluşmaktadır. Bunun sebebi, 818 sayılı Borçlar Kanununun aynı maddesinin ikinci fıkrasının, Tasarının 124 üncü maddesinde ayrıca düzenlenmiş olmasıdır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 106 ncı maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Karşılıklı taahhütleri hâvi olan bir akitte" şeklindeki ibare, Tasarıda "Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde" şeklinde ifade edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 123- 818 sayılı Borçlar Kanununun 107 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkraya bağlı üç bentten oluşan 123 üncü maddesinde, süre verilmesini gerektirmeyen durumlar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 107 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Derhâl fesih" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Süre verilmesini gerektirmeyen durumlar" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 107 nci maddesinin (1) numaralı bendi, Tasarıda "Borçlunun içinde bulunduğu durumdan veya tutumundan süre verilmesinin etkisiz olacağı anlaşılıyorsa" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 107 nci maddesinin (3) numaralı bendi, Tasarıda "Borcun ifasının, belirli bir zamanda veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği sözleşmeden anlaşılıyorsa" şeklinde kaleme alınmıştır. Tasarıda kullanılan "…ifanın artık kabul edilmeyeceği" şeklindeki ibare, 818 sayılı Borçlar Kanununun 107 nci maddesinin (3) numaralı bendinde bulunmamakla birlikte, bu durumda kesin vadeli sözleşme söz konusu olduğu için, borçlunun ifa imkânsızlığıyla karşı karşıya kalacağı göz önünde tutulursa, alacaklının ifayı kabul etmesinden de söz edilemez.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 124- 818 sayılı Borçlar Kanununun 106 ncı maddesinin ikinci fıkrası ile 108 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 124 üncü maddesinde, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde temerrüde düşen borçlu karşısındaki alacaklının seçimlik hakları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 108 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "c. Feshin hükümleri" şeklindeki ibare, Tasarıda "c. Seçimlik haklar" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 106 ncı maddesinin ikinci fıkrası, Tasarının 124 üncü maddesinde, iki fıkraya bölünerek düzenlenmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun söz konusu fıkrasında kullanılan "Bu mehil zarfında borç ifa edilmemiş bulunduğu surette" şeklindeki ibare, Tasarının 124 üncü maddesinin birinci fıkrasında "Temerrüde düşen borçlu, verilen süre içinde borcunu ifa etmemişse" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 108 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Akitten rücu eden alacaklı" şeklindeki ibare, Tasarının aynı maddesinin üçüncü fıkrasında "Sözleşmeden dönme hâlinde taraflar" şeklinde değiştirilmiştir. Gerçekten, karşılıklı edimleri içeren bir sözleşmede tarafların, birbirlerine karşı, aynı zamanda hem alacaklı ve hem de borçlu oldukları göz önünde tutulursa, Tasarıda kullanılan "taraflar" şeklindeki ibare yerindedir. Çünkü, böyle bir sözleşmede, kendi edimini ifa eden taraf, bir yandan "borçlu" sıfatıyla hareket etmekte, diğer yandan karşı edim alacağı yönünden "alacaklı" sıfatını kazanmaktadır.

Maddenin son fıkrasında, borçlunun temerrüdü nedeniyle sözleşmeden dönen alacaklının uğradığı zararın giderilmesini isteyebileceği belirtilmektedir. Burada, alacaklının giderilmesini isteyebileceği zarar, olumsuz zarar, yani sözleşme yapılmamış olsaydı uğramayacak olduğu zarardan ibarettir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 125- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "d. Sürekli edimli sözleşmelerde" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 125 inci maddesinde, ifasına başlanmış sürekli edimli sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü hâlinde, alacaklının seçimlik hakları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 106 ilâ 108 inci maddeleri ile Tasarının 124 üncü maddesinde, ani edimli sözleşmelerde borçlunun temerrüdünün hukukî sonuçlarının düzenlendiği göz önünde tutularak, ifasına başlanmış sürekli edimli sözleşmeler için de, bu konuda ayrı bir düzenleme yapılması zorunlu görülmüştür. Bu yeni düzenlemeyle, ifasına başlanmış sürekli edimli sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü hâlinde, alacaklının, ifa ve gecikme tazminatı isteyebileceği gibi, sözleşmeyi feshederek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini isteyebileceği kabul edilmiştir. Maddede, alacaklıya seçimlik bir hak olarak, sözleşmeyi feshederek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini isteme hakkının tanındığı ve bu zararın olumlu (müspet) zarar niteliği taşıdığı göz önünde tutulursa, ifasına başlanmış sürekli edimli sözleşmelerde borçlunun temerrüdü hâlinde, onun sahip olduğu seçimlik hakların kapsamında, ani edimli sözleşmelere göre herhangi bir sınırlama söz konusu değildir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Borç İlişkilerinin Üçüncü Kişilere Etkisi

818 sayılı Borçlar Kanununun 109 uncu maddesiyle başlayan "Üçüncü Fasıl / Borçların üçüncü şahıs hakkındaki tesiri" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Üçüncü Ayırım / Borç İlişkilerinin Üçüncü Kişilere Etkisi" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 126- 818 sayılı Borçlar Kanununun 109 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 126 ncı maddesinde, borcu ifa eden üçüncü kişinin alacaklıya halef olması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 109 uncu maddesinde kullanılan "tediye eylediği miktar nispetinde" şeklindeki ibare, Tasarıda "ifası ölçüsünde" şeklinde ifade edilmiştir. Tediyenin, para borçlarının ifasını belirtmek için kullanılabileceği; fakat diğer borçların ifasını belirtmek üzere kullanılmasının hatalı olduğu göz önünde tutulmuştur. Maddede sayılan durumlarda alacaklıya ifada bulunan kişinin ona kanun gereği halef olacağı açıkça anlaşıldığı için, madde metninde "kanunen" ibaresinin kullanılması gereksiz görülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 109 uncu maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkra ile, diğer halefiyet hâllerinin öngörüldüğü kanun hükümleri saklı tutulmuştur.

Madde 127- 818 sayılı Borçlar Kanununun 110 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 127 nci maddesinde, üçüncü kişinin fiilini üstlenme düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 110 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Başkasının Fiilini Taahhüt" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Üçüncü kişinin fiilini üstlenme" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 110 uncu maddesine, 8/7/1981 tarihli ve 2486 sayılı Kanunla eklenen ikinci fıkra hükmü aynen korunmuş, ancak fıkraya açıklık kazandırılmak amacıyla "edimini ifa etmesi için" ibaresi eklenmiştir. Ayrıca, fıkrada kullanılan "taahhüdün hükümsüz olacağına dair sözleşme muteberdir." şeklindeki ibare yerine, maddenin amacına uygun olarak, "üstlenenin sorumluluğunun sona ereceği kararlaştırılabilir." şeklindeki ibare kullanılmıştır.

Madde 128- 818 sayılı Borçlar Kanununun 111 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 128 inci maddesinde, üçüncü kişi yararına sözleşme düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 111 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Başkası Lehine Şart / I. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "C. Üçüncü kişi yararına sözleşme / I. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

Üç fıkradan oluşan 818 sayılı Borçlar Kanununun 111 inci maddesi, Tasarıda iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 111 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "üçüncü şahıs lehine bir borç şart etmiş ise" şeklindeki ibare, Tasarıda "üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurmuşsa" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 111 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "alacaklının borçluyu ibraya hakkı kalmaz." şeklindeki ibare, "alacaklı borçluyu ibra edemeyeceği gibi, borcun nitelik ve kapsamını da değiştiremez." şeklinde yazılmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 129- 818 sayılı Borçlar Kanununun 112 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 129 uncu maddesinde, başkasını çalıştıran kişinin, çalıştırdığı kişiye karşı hukukî sorumluluğunu sigorta ettirmesi durumunda, sigorta tazminatının kime ait olacağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 112 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Sigorta ile temin edilmiş hukukî mesuliyetler" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Sorumluluk sigortalarında" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun tek fıkradan oluşan 112 nci maddesinden farklı olarak, yeni bir hüküm eklenmesi nedeniyle, Tasarının 129 uncu maddesi üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 112 nci maddesinde kullanılan "sigorta ücretinin en aşağı yarısını tediyeye iştirak etmiş ise" şeklindeki ibare, Tasarıya alınmamıştır. Böylece çalıştıran, çalıştırdığı kişi yararına hukukî sorumluluk sigortası yaptırmışsa, çalıştırılanın sigorta primlerinin en az yarısını ödemesi koşulu kaldırılarak, sigortadan doğan hakların, doğrudan doğruya çalışana ait olması kabul edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 112 nci maddesinde yer verilmeyen, Tasarının 129 uncu maddesinin ikinci fıkrasında, çalışana ödenecek sigorta tazminatının genel hükümlere göre ödenecek tazminattan indirilmesi öngörülmektedir. Böylece, borçlar hukukumuzda geçerli olan zarar görenin, zarar verici olay nedeniyle elde ettiği yararların, uğradığı zararlardan indirilmesini ifade eden denkleştirme (mahsup) ilkesi gözetilmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 112 nci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkra ile, diğer hukukî sorumluluk sigortalarına ilişkin kanun hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Zamanaşımı

818 sayılı Borçlar Kanununda "Üçüncü Bap / Borçların sukutu" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Üçüncü Bölüm / Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Zamanaşımı" şekline dönüştürülmüştür. Gerçekten, 818 sayılı Borçlar Kanununun 113 ve devamı maddelerinde, dar anlamda borçların sona erme sebeplerinin düzenlendiği, buna karşılık Tasarının aşırı ifa güçlüğüne ilişkin 137 nci maddesinde geniş anlamda borcun, yani borç ilişkisinin sona erdirilmesinin de söz konusu olduğu göz önünde tutularak, Tasarının Üçüncü Bölümünün başlığında buna uygun değişiklik yapılmıştır.

BİRİNCİ AYIRIM

Sona Erme Hâlleri

Tasarının 130 uncu maddesiyle başlayan Birinci Ayırımında "Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Erme Hâlleri" düzenlenmiştir.

Madde 130- 818 sayılı Borçlar Kanununun 113 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 130 uncu maddesinde, asıl borca bağlı hak ve borçların sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 113 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Borçların Ferilerinin Sukutu" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Asıl borca bağlı hak ve borçların sona ermesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 113 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "kefalet ve rehin ve sair fer'î haklar dahi sâkıt olur." şeklindeki ibare, Tasarıda "rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur." şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 113 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan olumsuz ifade, olumluya çevrilmiş ve fıkra yeniden kaleme alınarak, "saklı tutma koşulu"na açıklık kazandırılmıştır. Buna göre, asıl borcun ifasını kabul eden alacaklının, faizleri ve ceza koşulunu isteyebilmesi için, bu hakkını sözleşmeyle veya ifa anına kadar yapacağı bir bildirimle saklı tutması veya durum ve koşullardan bunu saklı tuttuğunun anlaşılması gerekir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 131- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "B. İbra" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 131 inci maddesinde, ibra sözleşmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun kaynağını oluşturan İsviçre Borçlar Kanununun 115 inci maddesinde ibra düzenlenmiştir. Borçlar Kanunumuza her nasılsa alınmayan ibranın, öğreti ve uygulamada borcu sona erdiren sebeplerden biri olduğunda duraksama bulunmamaktadır. Sistematik bir eksikliği gidermek amacıyla, ibranın yeni bir madde olarak Tasarıya alınması uygun görülmüştür.

Madde 132- 818 sayılı Borçlar Kanununun 114 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 132 nci maddesinde, yenileme düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 114 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Tecdit / I. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "C. Yenileme / I. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 114 üncü maddesinin birinci fıkrasına göre: “Borcun tecdidi akitten vazıh surette anlaşılmak lâzımdır.” Bu hüküm, Tasarıda “Yeni bir borçla mevcut bir borcun sona erdirilmesi, ancak tarafların bu yöndeki açık iradesi ile olur.” şeklinde ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 114 üncü maddesinin, “Bununla beraber, bu hükmün aksine dair akdolunan mukaveleler muteberdir.” şeklindeki ikinci fıkrasının son cümlesi hükmü ise, Tasarı metnine alınmamıştır. Çünkü, Tasarının 132 nci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça” şeklindeki ibareyle, bu hüküm korunmuş olmaktadır.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 133- 818 sayılı Borçlar Kanununun 115 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 133 üncü maddesinde, cari hesap ile yenileme arasındaki ilişki düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununu 115 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. Cari hesap” ifadesi, Tasarın 133 üncü maddesinde “II. Cari hesaplarda” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 134- 818 sayılı Borçlar Kanununun 116 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 134 üncü maddesinde, alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 116 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “C. Alacaklı ve Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi” şeklindeki ibare, sona erme hâllerinin düzenlendiği Tasarının 130 ve devamı maddelerinin kenar başlıklarında kısa sözcüklerin kullanıldığı göz önünde tutularak uyumluluğun sağlanması bakımından, Tasarıda kısaca “D. Birleşme” şeklinde ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 116 ncı maddesinin birinci fıkrası tek cümleden oluştuğu hâlde, Tasarıda aynı fıkraya, ikinci cümle olarak eklenen hüküm şöyledir: “Ancak, üçüncü kişilerin, alacak üzerinde önceden mevcut olan hakları birleşmeden etkilenmez.” Bu hükümle, birleşme sonucunda, borç sona ereceği için, üçüncü kişilerin birleşmeden önce mevcut olan haklarının kaybı önlenmek istenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 116 ncı maddesinin ikinci fıkrası, Tasarıda “Birleşme, geçmişe etkili olarak ortadan kalkarsa, borç varlığını sürdürür.” şeklinde değiştirilerek, hükme açıklık kazandırılmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 135- 818 sayılı Borçlar Kanununun 117 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 135 inci maddesinde, borcun ifa imkânsızlığı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 117 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “D. İfanın Mümkün Olmaması” şeklindeki ibare, Tasarıda “E. İfa imkânsızlığı / I. Genel olarak” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 117 nci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “haksız iktisaplara müteallik hükümlere tevfikan” şeklindeki ibare, Tasarıda “sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca” şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun üç fıkradan oluşan 117 nci maddesi, Tasarının 135 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına alınmış ve maddeye bir üçüncü fıkra eklenmiştir. Bu yeni hükümle, ifanın imkânsızlaştığını alacaklıya gecikmeksizin bildirmeyen ve zararın artmaması için gerekli önlemleri almayan borçlu, bundan doğan zararları gidermekle yükümlü tutulmuştur. Bu düzenleme dürüstlük kurallarının bir gereği olarak yapılmıştır.

Madde 136- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "II. Kısmî ifa imkânsızlığı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 136 ncı maddesinde, kısmî ifa imkânsızlığı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 117 nci maddesinde borcu sona erdiren sebepler arasında sadece tam imkânsızlığın düzenlenmesi nedeniyle, borcun ifasının kısmen imkânsızlaşmasının sonuçlarının ayrı bir maddede düzenlenmesi zorunlu görülmüştür.

Tasarının 136 ncı maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde, borcun ifasının borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle kısmen imkânsızlaşması durumunda borçlunun, borcunun sadece ifası imkânsızlaşan kısmından kurtulacağı kuralı öngörülmektedir. Aynı fıkranın ikinci cümlesinde, bu kuralın istisnasına yer verilmektedir. Buna göre, tarafların bu kısmî ifa imkânsızlığını önceden öngörebilselerdi, böyle bir sözleşme yapmayacakları açıkça anlaşılırsa, borcun tamamının sona ereceği kabul edilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde ise, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, bir tarafın borcunun ifasının kısmen imkânsızlaşması durumunda, alacaklının kısmî ifaya razı olması koşuluyla, karşı edimin de o oranda ifa edileceği öngörülmektedir. Yine aynı fıkranın son cümlesine göre alacaklı, bu durumda kısmî ifaya razı olmazsa veya karşı edim bölünemez nitelikte olursa, tam imkânsızlık hükümleri uygulanır.

Madde 137- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "III. Aşırı ifa güçlüğü" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 137 nci maddesinde, aşırı ifa güçlüğü düzenlenmektedir.

Bu yeni düzenleme, öğreti ve uygulamada sözleşmeye bağlılık (ahde vefa) ilkesinin istisnalarından biri olarak kabul edilen, "işlem temelinin çökmesi"ne ilişkindir. İmkânsızlık kavramından farklı olan aşırı ifa güçlüğüne dayanan uyarlama isteminin temeli, Türk Medenî Kanununun 2 nci maddesinde öngörülen dürüstlük kurallarıdır. Ancak, sözleşmenin değişen koşullara uyarlanması ya da dönme hakkının kullanılması, Tasarının 137 nci maddesinde belirtilen şu dört koşulun birlikte gerçekleşmesine bağlıdır:

1. Sözleşmenin yapıldığı sırada, taraflarca öngörülmeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum ortaya çıkmış olmalıdır.

2. Bu durum borçludan kaynaklanmamış olmalıdır.

3. Bu durum, sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirmiş olmalıdır.

4. Borçlu, borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olmalıdır.

Maddeye göre, uyarlamanın bütün koşulları gerçekleşmişse borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteyebilir. Bunun mümkün olmaması hâlinde borçlu, sözleşmeden dönebilir; sürekli edimli sözleşmelerde ise kural olarak, fesih hakkını kullanır.

Madde 138- 818 sayılı Borçlar Kanununun 118 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 138 inci maddesinde, takas düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 118 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "E. Takas / I. Şartları / 1. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "F. Takas / I. Koşulları / 1. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 118 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "yekdiğerine mümasil başka malları" şeklindeki ibare, Tasarıda "özdeş diğer edimleri" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 139- 818 sayılı Borçlar Kanununun 119 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 139 uncu maddesinde, asıl borçlunun alacaklıya karşı takas ileri sürme hakkı bulunduğu sürece, kefilin de ifadan kaçınabileceği düzenlenmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 140- 818 sayılı Borçlar Kanununun 120 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 140 ıncı maddesinde, üçüncü kişi yararına borçlanan kişinin, kendi borcu ile sözleşmenin diğer tarafından olan herhangi bir alacağını takas edemeyeceği öngörülmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 120 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Üçüncü şahıs lehine taahhüt hâlinde" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Üçüncü kişi yararına sözleşme hâlinde" olarak değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 141- 818 sayılı Borçlar Kanununun 121 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 141 inci maddesinde, borçlunun iflâsı hâlinde takas düzenlenmektedir.

Maddede, Tasarının 138 inci maddesinde öngörülen koşullardan muacceliyetin aranmayacağı bir durum düzenlenmektedir. Böylece, takasın koşullarına ilişkin bir istisnaya yer verilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 142- 818 sayılı Borçlar Kanununun 122 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 142 nci maddesinde, takasın hükümleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun üç fıkradan oluşan 122 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, birbiriyle bağlantılı iki konuya ilişkin olması nedeniyle, Tasarıda tek fıkrada birleştirildiği için madde iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 143- 818 sayılı Borçlar Kanununun 123 üncü maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkraya bağlı üç bentten oluşan 143 üncü maddesinde, alacaklının rızasıyla takas edilebilir alacaklar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 123 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Takası kabil olmayan alacaklar” şeklindeki ibare, Tasarıda “III. Alacaklının rızasıyla takas edilebilir alacaklar” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 123 üncü maddesinin başlangıcında kullanılan “takas ile ıskat edilemez.” şeklindeki olumsuz ifade yerine, Tasarıda “takas edilebilir.” şeklinde ve olumlu ifade kullanılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 123 üncü maddesinin (1) numaralı bendi, Tasarıda iki bent hâlinde düzenlenmiş; 818 sayılı Borçlar Kanununun kamu hukuku tüzel kişilerinin borçlularının, bu tüzel kişilerden olan alacaklarını, ancak onların rızası ile takas edebileceklerine ilişkin aynı maddenin üçüncü bendi hükmü, yerinde olmadığı düşüncesiyle Tasarı metnine alınmamıştır.

Madde 144- 818 sayılı Borçlar Kanununun 124 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 144 üncü maddesinde, borçlunun takas hakkından önceden de feragat edebileceği düzenlenmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

İKİNCİ AYIRIM

Zamanaşımı

Tasarının 145 inci maddesiyle başlayan İkinci Ayırımında, zamanaşımı düzenlenmiştir.

Madde 145- 818 sayılı Borçlar Kanununun 125 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 145 inci maddesinde, on yıllık genel zamanaşımı süresi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 125 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “F. Müruruzaman / I. Müddetler / 1. On senelik müruruzaman” şeklindeki ibareler, Tasarının “İkinci Ayırım / Zamanaşımı” şeklindeki üst başlığı altındaki 145 inci maddesinde, “A. Süreler / I. On yıllık zamanaşımı” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 125 inci maddesinde kullanılan “her dava” şeklindeki ibare, Tasarıda “her alacak” şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 146- 818 sayılı Borçlar Kanununun 126 ncı maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkraya bağlı altı bentten oluşan 146 ncı maddesinde, beş yıllık zamanaşımı süresinin uygulanacağı hâller düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 126 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “2. Beş senelik müruruzaman” şeklindeki ibare, Tasarıda “II. Beş yıllık zamanaşımı” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 126 ncı maddesinin (1) numaralı bendinde kullanılan “Alelumum kiralar” ibaresi, Tasarıda “Kira bedelleri” şeklinde; maddenin aynı bendinde kullanılan “muayyen zamanlarda meşrut aidat” şeklindeki ibare ise, Tasarıda “…ücret gibi diğer dönemsel edimler” şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 126 ncı maddesinin (2) numaralı bendi, Tasarıda “2. Otel, motel, pansiyon ve tatil köyü gibi yerlerdeki konaklama bedelleri ile lokanta ve benzeri yerlerdeki yeme içme bedelleri” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 126 ncı maddesinin (3) numaralı bendi, Tasarıda "3. Küçük sanat işleri ve küçük çapta perakende satışlardan doğan alacaklar" şeklinde kaleme alınmış; aynı maddenin (3) numaralı bendinde kullanılan "noterlerin meslekî hizmetleri karşılığı, başkalarının maiyetinde çalışan veya müstahdemi olan kimselerin, hizmetçilerin, yevmiyecilerin ve işçilerin ücretleri hakkındaki davalar" şeklindeki ibareler, Tasarı metnine alınmamıştır. Gerçekten, kamu hizmeti yapmakta olan noterlerin, meslekî hizmetleri karşılığında hak ettikleri ücretleri, 1512 sayılı Noterlik Kanunu hükümleri çerçevesinde, genellikle peşin olarak tahsil edip ödeme makbuzlarını düzenledikleri göz önünde tutulursa, özel hukuk hükümlerine tâbi gerçek ve tüzel kişilerin, birbirlerinden olan alacakları için öngörülen zamanaşımı süresine ilişkin maddede, noter ücretlerinin zamanaşımının düzenlenmesi gereksiz görülmüştür. Hizmet sözleşmesi hükümlerine göre çalışanların "dönemsel edimler" niteliğindeki ücret alacakları, Tasarının 146 ncı maddesinin (1) numaralı bendinin kapsamına girdiği için, (3) numaralı bendinde yeniden düzenlenmemiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 126 ncı maddesinin (4) numaralı bendinde düzenlenen hâller, Tasarının 146 ncı maddesinin (4), (5) ve (6) numaralı bentlerinde ayrı ayrı düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 126 ncı maddesinin (4) numaralı bendinde kullanılan "ticarî olsun olmasın, bir şirket akdine dayanan ve ortaklar arasında veya şirketle ortaklar arasında açılmış bulunan bütün davalar ile bir şirketin müdürleri, temsilcileri, murakıplarıyla şirket veya ortaklar arasındaki dâvalar" şeklindeki ibare, Tasarının 146 ncı maddesinin (4) numaralı bendinde "Bir ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki; bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 126 ncı maddesinin (5) numaralı bendinde kullanılan "vekâlet akdinden, komisyon acentelik mukavelesinden, ticarî tellaklık ücreti davası hariç, tellallık akdinden doğan bütün davalar" şeklindeki ibare, Tasarının 146 ncı maddesinin (5) numaralı bendinde "Vekâlet, komisyon ve acentelik sözleşmelerinden, ticarî simsarlık ücreti alacağı dışında, simsarlık sözleşmesinden doğan alacaklar" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 126 ncı maddesinin (4) numaralı bendinde kullanılan "müteahhidin kasıt veya ağır kusuru ile akdi hiç veya gereği gibi yerine getirmemiş ve bilhassa ayıplı malzeme kullanmış veya ayıplı bir iş meydana getirmiş olması sebebiyle açılacak davalar hariç olmak üzere, istisna akdinden doğan bütün davalar" şeklindeki ibare de, Tasarının 146 ncı maddesinin (6) numaralı bendinde "Yüklenicinin yükümlülüklerini ağır kusuruyla hiç ya da gereği gibi ifa etmemesi dışında, eser sözleşmesinden doğan alacaklar." şekline dönüştürülmüştür. Bu hüküm uyarınca, yüklenicinin yükümlülüklerini ağır kusuruyla (yani kasten ya da ağır ihmaliyle) hiç ya da gereği gibi ifa etmemesi durumunda, eserin taşınır veya taşınmaz eser niteliğine bakılmaksızın, sözleşmeden doğan alacaklar, Tasarının 145 inci maddesinde öngörülen on yıllık genel zamanaşımına tâbi olacaktır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 126 ncı maddesinin (4) numaralı bendinde söz konusu edilen "bilhassa ayıplı malzeme kullanmış veya ayıplı bir iş meydana getirmiş olması sebebiyle açılacak davalar"ın tâbi olduğu zamanaşımı, Tasarının 478 inci maddesinde yeniden düzenlendiği için, (6) numaralı bende alınmamıştır.

Madde 147- 818 sayılı Borçlar Kanununun 127 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 147 nci maddesinde, Tasarının İkinci Ayırımında belirlenen zamanaşımı sürelerinin, sözleşmeyle değiştirilemeyeceği öngörülmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 127 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Müruru zaman müddetlerinin katiyeti" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Sürelerin kesinliği" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 148- 818 sayılı Borçlar Kanununun 128 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 148 inci maddesinde, zamanaşımının başlangıcı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 128 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. Müruru zamanın başlangıcı / a. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "IV. Zamanaşımının başlangıcı / 1. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun tek fıkradan oluşan 128 inci maddesi, daha kolay anlaşılmasını sağlamak amacıyla Tasarıda iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 149- 818 sayılı Borçlar Kanununun 129 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 149 uncu maddesinde, dönemsel edimlerde zamanaşımı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 129 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Muayyen zamanlarda verilen ivazlarda" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Dönemsel edimlerde" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede, dönemsel edimlerde zamanaşımının başlangıcı ile alacağın tamamının zamanaşımına uğramasının, henüz ifa edilmemiş dönemsel edimler üzerindeki sonucu açıklanmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 129 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Kaydı hayat şartiyle irat ve muayyen zamanlarda tediye olunan sair şeylerin…" şeklindeki ibare yerine, Tasarının 149 uncu maddesinin birinci fıkrasında, daha geniş bir terim olan "Ömür boyunca gelir ve benzeri dönemsel edimlerde…" şeklindeki ibarenin kullanılması tercih edilmiştir. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun 129 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "…müruruzaman ilk tediye edilmemiş olarak kalan taksitin muacceliyet kesbettiği günden başlar." şeklindeki ibare, Tasarının 149 uncu maddesinin birinci fıkrasında, "zamanaşımı ifa edilmemiş ilk dönemsel edimin muaccel olduğu günde işlemeye başlar." şeklinde ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 129 uncu maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "mütedahil taksitler" şeklindeki ibare, Tasarıda "ifa edilmemiş dönemsel edimler" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 150- 818 sayılı Borçlar Kanununun 130 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 150 nci maddesinde, zamanaşımı sürelerinin hesaplanması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 130 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "5. Müddetlerin hesabı" şeklindeki ibare, Tasarıda "V. Sürelerin hesaplanması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 130 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "müddetin son günü kullanılmaksızın geçtiği" şeklindeki ibare, daha açık hâle getirilerek, "sürenin son günü de hak kullanılmaksızın geçince" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 151- 818 sayılı Borçlar Kanununun 131 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 151 inci maddesinde, bağlı alacaklarda zamanaşımı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 131 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Feriler hakkında müruru zaman" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Bağlı alacaklarda zamanaşımı" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 152- 818 sayılı Borçlar Kanununun 132 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 152 nci maddesinde, zamanaşımının durması ve durma sebepleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 132 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Müruru zamanın cereyanına mani olan ve müruru zamanı tatil eden sebepler" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. Zamanaşımının durması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 132 nci maddesinin (2) numaralı bendinde "Vesayet devam ettiği müddetçe vesayet altında bulunanların vasi veya Sulh Hâkimi ve Mahkemei Asliye Hâkimleri zimmetinde olan alacakları hakkında." ifadesi kullanıldığı hâlde, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 467 nci ve 468 inci maddelerinde yapılan yeni düzenlemeye uygun olarak, Tasarının 152 nci maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde "Vesayet süresince vesayet altında bulunanların vasiden veya vesayet işlemleri nedeniyle Devletten olan alacakları için" şeklinde bir ifadenin kullanılması zorunlu görülmüştür. Gerçekten, Türk Medenî Kanununun belirtilen maddeleri uyarınca, vesayet altında bulunanların, dolayısıyla Tasarının 152 nci maddesinin (2) numaralı bendi anlamında alacaklı olanların, bu alacaklarının, vesayet işlemlerinden doğması gerekmektedir. Ayrıca, vesayet makamlarının sebep oldukları zararlardan Devletin doğrudan doğruya (birinci derecede) sorumluluğunun kabul edilmiş olması, açıklanan ifade değişikliğinin yapılması sonucunu doğurmuştur.

Maddenin birinci fıkrasına, 818 sayılı Borçlar Kanununun 132 nci maddesinde yer verilmeyen (7) numaralı bent eklenmiştir. Buna göre, alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesi, ileride geçmişe etkili olarak ortadan kalktığı takdirde, bu durumun ortaya çıkmasına kadar geçecek süre içinde de zamanaşımı duracaktır. Çünkü, Tasarının 134 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, birleşmenin geçmişe etkili olarak ortadan kalkması durumunda, borcun varlığını sürdüreceği kabul edilmiştir.

Madde 153- 818 sayılı Borçlar Kanununun 133 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkraya bağlı iki bentten oluşan 153 üncü maddesinde, zamanaşımının kesilmesi ve kesilme sebepleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 133 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Müruru zamanın kat'ı / 1. Katı sebepleri" şeklindeki ibare, Tasarıda, "D. Zamanaşımının kesilmesi / I. Sebepleri" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 133 üncü maddesinin (1) numaralı bendinde kullanılan "…mahsuben bir miktar para" şeklindeki ibare, Tasarının 153 üncü maddesinin (1) numaralı bendinde "…kısmen ifada bulunmuşsa" şeklinde ifade edilmiştir. Ancak, burada Tasarının 83 üncü maddesinin ikinci fıkrası anlamında bir kısmen ifanın söz konusu olduğu göz önünde tutulmalıdır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 154- 818 sayılı Borçlar Kanununun 134 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 154 üncü maddesinde, zamanaşımının kesilmesinin birlikte borçlulara etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 134 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Borçlulara karşı kat'ın neticeleri" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Birlikte borçlulara etkisi" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 155- 818 sayılı Borçlar Kanununun 135 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 155 inci maddesinde, borcun ikrar edilmesi veya karara bağlanması durumunda, yeni zamanaşımının işlemeye başlaması ve süresi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 135 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Yeni müddetin mebdei / a. İkrar ve hüküm hâlinde" şeklindeki ibareler, Tasarıda "III. Yeni sürenin başlaması / 1. Borcun ikrar edilmesi veya karara bağlanması durumunda" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 156- 818 sayılı Borçlar Kanununun 136 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 156 ncı maddesinde, alacaklının dava açması, def'i ileri sürmesi, icra takibi yapması ve iflâs masasına başvurması şeklindeki fiillerinden biriyle zamanaşımının kesilmesi durumunda, yeni zamanaşımı süresinin hangi anda başlayacağı düzenlenmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 157- 818 sayılı Borçlar Kanununun 137 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 157 nci maddesinde, bir alacaklı tarafından açılan davanın, yetkisizlik veya görevsizlik nedeniyle reddedilmesi ve bu arada zamanaşımı süresinin dolması durumunda, alacaklıya, borçluya karşı olan haklarını kullanabilmesi için tanınan ek süre düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 137 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Davanın reddi hâlinde munzam müddet" şeklindeki ibare, Tasarıda "E. Davanın reddinde ek süre" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 137 nci maddesinin sonunda kullanılan "altmış günlük munzam bir müddetten istifade eder." şeklindeki ibare, Tasarıda "altmış günlük ek süre işlemeye başlar." şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 158- 818 sayılı Borçlar Kanununun 138 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 158 inci maddesinde, taşınır rehniyle güvenceye bağlanmanın, alacağın tâbi olduğu zamanaşımına etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 138 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "VI. Menkul rehni ile temin edilmiş alacak hâlinde" şeklindeki ibare, Tasarıda "F. Taşınır rehni ile güvenceye bağlanmış alacakta" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 159- 818 sayılı Borçlar Kanununun 139 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 159 uncu maddesinde, zamanaşımından feragat düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 139 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "VII. Müruru zamandan feragat" şeklindeki ibare, Tasarıda "G. Zamanaşımından feragat" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 139 uncu maddesinin üçüncü fıkrası, daha kolay anlaşılmasını sağlamak amacıyla, Tasarının 159 uncu maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında ayrı ayrı düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 139 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "…feragat batıldır." şeklindeki ibare yerine, Tasarının 159 uncu maddesinin birinci fıkrasında "…feragat edilemez." şeklindeki ibare kullanılmıştır. Bunun sebebi, borçlunun zamanaşımı def'ini ileri sürmekten önceden feragat etmesi durumunda, Tasarının 27 nci maddesi anlamında, kanunun emredici nitelikteki bir hükmüne aykırılığın söz konusu olmasıdır. Bu durumda uygulanacak yaptırımın, aynı maddenin birinci fıkrası uyarınca kesin hükümsüzlükten ibaret olduğunda bir duraksama yoktur. Bundan dolayı, emredici nitelikteki bir kanun hükmüne aykırılığın söz konusu olduğu her durumda, kesin hükümsüzlük yaptırımının tekrar edilmesine gerek görülmemiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 160- 818 sayılı Borçlar Kanununun 140 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 160 ıncı maddesinde, zamanaşımının ileri sürülmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 140 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "VIII. Müruru zamanın dermeyanı lüzumu" şeklindeki ibare, Tasarıda "H. İleri sürülmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Borç İlişkilerinde Özel Durumlar

818 sayılı Borçlar Kanununda, "Dördüncü Bap / Borçların nevileri" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Dördüncü Bölüm / Borç İlişkilerinde Özel Durumlar" şeklinde değiştirilmiştir.

BİRİNCİ AYIRIM

Teselsül

818 sayılı Borçlar Kanununun 141 inci maddesiyle başlayan "Birinci Fasıl / Müteselsil borçlar" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Birinci Ayırım / Teselsül" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 161- 818 sayılı Borçlar Kanununun 141 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 161 inci maddesinde, müteselsil borçluluğun doğuşu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 141 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Borçlular Arasında Teselsül / I. Şartları" şeklindeki ibareler, Tasarıda "A. Müteselsil borçluluk / I. Doğuşu" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 162- 818 sayılı Borçlar Kanununun 142 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 162 nci maddesinde, müteselsil borçluların, alacaklıya karşı sorumlulukları ile bu sorumluluğun devam edeceği süre düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 142 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Alacaklı ve borçlu arasındaki münasebet / 1. Hükümleri / a. Müşterek borçluların mesuliyeti" şeklindeki ibareler, Tasarıda "II. Dış ilişki / 1. Hükümleri / a. Borçluların sorumluluğu" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 163- 818 sayılı Borçlar Kanununun 143 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 163 üncü maddesinde, müteselsil borçluların savunmaları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 143 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Müşterek borçlulara ait def'iler" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Borçluların savunmaları" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun tek fıkradan oluşan 143 üncü maddesinde iki ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 164- 818 sayılı Borçlar Kanununun 144 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 164 üncü maddesinde, borçluların bireysel davranışlarının diğer müteselsil borçlulara etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 144 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "c. Müşterek borçlulardan birinin şahsî fiili" şeklindeki ibare, Tasarıda "c. Borçluların bireysel davranışı" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 165- 818 sayılı Borçlar Kanununun 145 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 165 inci maddesinde, borcun müteselsil borçlular bakımından sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 145 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Müteselsil borcun sukutu" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Borcun sona ermesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 145 inci maddesi iki fıkradan oluştuğu hâlde, Tasarıda üç fıkra olarak düzenlenmiştir.

Tasarının 165 inci maddesine eklenen ve 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen son fıkrasında, alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesinin, diğer borçluları da sınırlı olarak borçtan kurtaracağı kabul edilmiştir. Buna göre, bu durumda diğer borçlular, ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtulacaklardır. Aslında, maddenin son fıkrasında öngörülen durumda da, alacaklının, müteselsil borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi sonucunda,

o müteselsil borçlunun, aynı maddenin ikinci fıkrası anlamında, ifada bulunmaksızın borcundan kurtulması söz konusu olmakla birlikte, ibranın diğer müteselsil borçlulara etkisinin öğretide de tartışmalı olduğu göz önünde tutularak, yasal bir çözüme bağlanması uygun görülmüştür.

Madde 166- 818 sayılı Borçlar Kanununun 146 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 166 ncı maddesinde, borcu ifa eden bir müteselsil borçlunun, kendisi ile diğer müteselsil borçlular arasındaki iç ilişkide sorumluluklarının ve onlara karşı rücu hakkının kapsamı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 146 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Müşterek borçlular arasındaki münasebetler / 1. Taksim" şeklindeki ibareler, Tasarıda "III. İç ilişki / 1. Paylaşım" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 146 ncı maddesinin birinci fıkrası, daha kolay anlaşılmasını sağlamak amacıyla, Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 146 ncı maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Borcun mahiyetinden hilâfı istidlâl olunmadıkça" şeklindeki ibare, Tasarıda "Aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukukî ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi, 818 sayılı Borçlar Kanununun 146 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkraya eklenen bu hüküm uyarınca, müteselsil borçlulardan birinin iç ilişkide kendisine düşen paydan fazlasını ödemesi durumunda, diğer müteselsil borçlulara ancak payı oranında rücu edebilecektir.

Madde 167- 818 sayılı Borçlar Kanununun 147 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 167 inci maddesinde, ifada bulunan müteselsil borçlunun alacaklıya halef olması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun söz konusu maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Halefiyet" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Alacaklıya halef olma" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 168- 818 sayılı Borçlar Kanununun 148 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının beş fıkradan oluşan 168 inci maddesinde, müteselsil alacaklılık düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 148 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Alacaklıların Arasında Teselsül" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Müteselsil alacaklılık" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 148 inci maddesi üç fıkradan oluştuğu hâlde, Tasarının 168 inci maddesi beş fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Maddenin dördüncü fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 148 inci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu hükme göre, "aksi kararlaştırılmadıkça veya alacaklılar arasındaki hukukî ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça," alacaklılardan her biri edim üzerinde eşit hak sahibidir. Buna benzer bir düzenleme, Alman Medenî Kanununun (BGB) 430 uncu maddesinde de bulunmaktadır.

Maddenin son fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 148 inci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu hüküm uyarınca, müteselsil alacaklılardan biri, kendisine düşen paydan fazlasını elde ettiği takdirde, bu fazlalığı, payını alamamış olan diğer müteselsil alacaklılara ödemekle yükümlü olacaktır.

İKİNCİ AYIRIM

Koşullar

818 sayılı Borçlar Kanununun 149 uncu maddesiyle başlayan "İkinci Fasıl / Şarta bağlı borçlar" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "İkinci Ayırım / Koşullar" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 169- 818 sayılı Borçlar Kanununun 149 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 169 uncu maddesinde, geciktirici koşul düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 149 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Talikî Şart / I. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "A. Geciktirici koşul / I. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 170- 818 sayılı Borçlar Kanununun 150 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 170 inci maddesinde, koşulun askıda olduğu sıradaki durum düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 150 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Şartın muallâk olduğu sıradaki vaziyet" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Koşulun askıda olduğu sıradaki durum" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 171- 818 sayılı Borçlar Kanununun 151 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 171 inci maddesinde, koşulun gerçekleşmesine kadar elde edilen yararların kime ait olacağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 151 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Fasıla esnasında tahakkuk eden menfaatler" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Koşul gerçekleşinceye kadar elde edilen yararlar" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 151 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "elde ettiği menfaatleri ret ile mükelleftir." şeklindeki ibare, Tasarıda "elde ettiği yararları geri vermekle yükümlüdür." şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 172- 818 sayılı Borçlar Kanununun 152 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 172 nci maddesinde, bozucu koşul düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 152 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. İnfisahî Şartlar" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Bozucu koşul" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 152 nci maddesi iki fıkradan oluştuğu hâlde, Tasarının 172 nci maddesine yeni bir fıkra eklenerek, madde üç fıkra hâlinde kaleme alınmıştır. Eklenen birinci fıkrada, bozucu koşulun tanımlanması sistematik bakımdan uygun görülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 152 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "akit, şartın tahakkuku anından itibaren hüküm ifade etmez." şeklindeki ibare, Tasarıda "sözleşmenin hükümleri, koşulun gerçekleştiği anda ortadan kalkar." şeklinde ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 152 nci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “Kaideten” şeklindeki ibare, Tasarıda “Aksi kararlaştırılmadıkça veya işin niteliğinden anlaşılmadıkça” şekline dönüştürülmüştür.

Madde 173- 818 sayılı Borçlar Kanununun 153 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 173 üncü maddesinde, koşulun gerçekleşmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 153 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “C. Müşterek Hükümler / I. Şartın Tahakkuku” şeklindeki ibareler, Tasarıda “C. Ortak hükümler / I. Koşulun gerçekleşmesi” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 174- 818 sayılı Borçlar Kanununun 154 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 174 üncü maddesinde, taraflardan birinin, koşulun gerçekleşmesini, dürüstlük kurallarına aykırı olarak önlemesinin ya da sağlamasının hukukî sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 154 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. Hileli mümanaat” şeklindeki ibare, Tasarıda “II. Dürüstlük kurallarına aykırı engelleme” şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 154 üncü maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, eklenen yeni bir fıkrayla birlikte, Tasarıdaki madde iki fıkradan oluşmaktadır. Eklenen ikinci fıkrada, taraflardan birinin, koşulun gerçekleşmesini dürüstlük kurallarına aykırı biçimde sağlaması durumunda, koşulun gerçekleşmemiş sayılacağı öngörülmektedir. Gerçekten, dürüstlük kurallarına aykırılık sadece koşulun gerçekleşmesinin engellenmesinde değil, koşulun gerçekleşmesinin sağlanmasında da söz konusu olabilir.

Madde 175- 818 sayılı Borçlar Kanununun 155 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 175 inci maddesinde, yasak koşullar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 155 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Memnu şartlar” şeklindeki ibare, Tasarıda “III. Yasak koşullar” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 155 inci maddesinde kullanılan “bir fiil veya ihmal” şeklindeki ibare, Tasarıda “bir yapma veya yapmama fiilini” şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 155 inci maddesinde kullanılan “…bu şarta bağlı olan borç hükümsüz olur.” şeklindeki ibare, Tasarının 175 inci maddesinde “…bu koşula bağlı hukukî işlem kesin olarak hükümsüzdür.” şeklinde ifade edilmiştir. Gerçekten, hukuka veya ahlâka aykırı bir yapma ya da yapmama fiili, yapılan hukukî işlemin koşulu hâline getirilmişse, böyle bir koşulu içeren hukukî işlemin de kesin hükümsüzlük yaptırımına tâbi olacağında bir duraksama yoktur. Meselâ, bir kişi bir sözleşme ile, husumet duyduğu kişiyi öldürmesi koşuluyla bir miktar para vermeyi veya herhangi bir malını, bu fiili gerçekleştirecek olan kişiye devretmeyi üstlenmiş olsa, sözleşmeye konulan bu koşul hukuka aykırı olduğu için, sözleşmenin de kesin olarak hükümsüzlüğü sonucu doğacaktır.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Bağlanma Parası, Cayma Parası ve Ceza Koşulu

818 sayılı Borçlar Kanununun 156 ncı maddesiyle başlayan “Üçüncü Fasıl / Pey akçesi, zamânı rücu, ücret tevkifi ve cezaî şart” şeklindeki alt başlık, Tasarıda “Üçüncü Ayırım / Bağlanma Parası, Cayma Parası ve Ceza Koşulu” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 176- 818 sayılı Borçlar Kanununun 156 ncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 176 ncı maddesinde, bağlanma parası düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 156 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Pey Akçesi ve Zamânı Rücu" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Bağlanma parası" şeklinde kısaltılmış, "zamânı rücu" ise, bir sonraki maddede "cayma parası" olarak ayrıca düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 156 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, "pey akçesini alan, alacağına mahsup etmeyerek onu muhafaza eder." şeklindeki hüküm, iş hayatındaki uygulamalar göz önünde tutularak, Tasarıda "bağlanma parası esas alacaktan düşülür." şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 177- 818 sayılı Borçlar Kanununun 156 ncı maddesinin üçüncü fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 177 nci maddesinde, cayma parası düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 156 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "Zamânı Rücu" şeklindeki ibare, Tasarının 177 nci maddesinde, "B. Cayma parası" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 156 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında kullanılan "akitten rücu salâhiyetini haiz addolunur." şeklindeki ibare, Tasarıda "sözleşmeden caymaya yetkili sayılır." şekline; 818 sayılı Borçlar Kanununun aynı fıkrasında kullanılan "rücu ederse" şeklindeki ibare ise, Tasarıda "cayarsa" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun "B. Ücret Tevkifi" kenar başlıklı 157 nci maddesi, işçinin korunması ilkesi gözetilerek, Tasarı metnine alınmamıştır.

Madde 178- 818 sayılı Borçlar Kanununun 158 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 178 inci maddesinde, ceza koşulu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 158 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Cezaî Şart / I. Alacaklının hakları / 1. İcra ile eda arasında münasebet" şeklindeki ibareler, Tasarıda "C. Ceza koşulu / I. Alacaklının hakları / 1. Cezanın sözleşmenin ifası ile ilişkisi" şeklinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 158 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Akdin icra edilmemesi veya nâtamam olarak icrası hâlinde" şeklindeki ibare, Tasarıda "Bir sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumu için"; 818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan "ya akdin icrasını veya cezanın tediyesini isteyebilir." şeklindeki ibare ise, Tasarıda "ya borcun ya da cezanın ifasını isteyebilir." şeklinde değiştirilmiştir. Burada düzenlenen ceza koşulu türüne öğretide "ifa yerine (seçimlik) ceza koşulu" denilmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 158 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "Akdin muayyen zamanda veya meşrut mahalde icra edilmemesi hâlinde tediye olunmak üzere cezaî şart kabul edilmiş ise" şeklindeki ibare, Tasarıda "Ceza, borcun belirlenen zaman veya yerde ifa edilmemesi durumu için kararlaştırılmışsa" şeklinde; 818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan "alacaklı hem akdin icrasını hem meşrut cezanın tediyesini talep edebilir." şeklindeki ibare ise, Tasarıda "alacaklı...asıl borçla birlikte cezanın ifasını da isteyebilir." şeklinde ifade edilmiştir. Burada düzenlenen ceza koşulu türüne öğretide "ifaya eklenen (kümülatif) ceza koşulu" denilmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 158 inci maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesi ise, Tasarının 178 inci maddesinin ikinci fıkrasına "alacaklı hakkından açıkça feragat etmiş veya ifayı çekincesiz olarak kabul etmiş olmadıkça" şeklindeki ibareyle aktarılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 158 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan “akitten rücu etmek hakkını” şeklindeki ibare, Tasarıda “sözleşmeyi, dönme veya fesih suretiyle sona erdirmeye yetkili olduğunu” şeklinde değiştirilmiştir. Burada düzenlenen ceza koşulu türüne öğretide “dönme (veya fesih) cezası” denilmektedir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 179- 818 sayılı Borçlar Kanununun 159 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 179 uncu maddesinde, ceza koşulu ile zarar arasındaki ilişki düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 159 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “2. Ceza ile zarar arasındaki münasebet” şeklindeki ibare, Tasarıda “2. Ceza ile zarar arasındaki ilişki” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 180- 818 sayılı Borçlar Kanununun 160 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 180 inci maddesinde, kısmi ifanın yanması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 160 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “3. Fesih hâlinde alacaklının kısmen vukubulan tediyeye müteallik hakları” şeklindeki ibare, Tasarıda “3. Kısmî ifanın yanması” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 181- 818 sayılı Borçlar Kanununun 161 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 181 inci maddesinde, ceza koşulunun miktarı, geçersizliği ve indirilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 161 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. Cezanın butlanı ve tenkisi” şeklindeki ibare, Tasarıda “II. Cezanın miktarı, geçersizliği ve indirilmesi” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 161 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer verilmemekle birlikte, Tasarının 181 inci maddesinin ikinci fıkrasına eklenen bir cümleyle, ceza koşulunun geçersiz olmasının veya borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir sebeple sonradan imkânsız hâle gelmesinin, asıl borcun geçerliliğini etkilemeyeceği kabul edilmiştir. Gerçekten, 818 sayılı Borçlar Kanununun 161 inci maddesinin ikinci fıkrasında sadece asıl borcun geçersiz olması veya imkânsız hâle gelmesi durumu göz önünde tutulduğu hâlde, bağlı borç niteliğindeki ceza koşulunun geçersizliği veya imkânsız hâle gelmesinin göz önünde tutulmaması bir eksiklik olarak görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri

818 sayılı Borçlar Kanununda “Beşinci Bap / Alacağın Temliki ve Borcun Nakli” şeklindeki üst başlık, Tasarıda “Beşinci Bölüm / Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri” şeklinde değiştirilmiştir.

BİRİNCİ AYIRIM

Alacağın Devri

Tasarının 182 nci maddesiyle başlayan Birinci Ayırımında "Alacağın Devri" düzenlenmiştir.

Madde 182- 818 sayılı Borçlar Kanununun 162 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 182 nci maddesinde, alacağın iradî devrinin mümkün olduğu durumlar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 162 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Alacağın Temliki / I. Şartları / 1. Rızaî temlik / a. Cevazı" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Koşulları / I. İradî devir / 1. Genel olarak" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 183- 818 sayılı Borçlar Kanununun 163 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 183 üncü maddesinde, alacağın devri sözleşmesinin şekli düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 163 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Akdin şekli" ibaresi, Tasarıda "2. Şekli" olarak değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 163 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan olumsuz ifade, Tasarıda alacağın devrinin geçerliliğinin, yazılı şekilde yapılmasına bağlı olduğu belirtilerek, olumlu ifadeye dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 184- 818 sayılı Borçlar Kanununun 164 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 184 üncü maddesinde, yasal veya yargısal devir ve etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 164 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Kanunî veya kazaî temlik" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Yasal veya yargısal devir ve etkisi" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 185- 818 sayılı Borçlar Kanununun 165 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 185 inci maddesinde, alacağın devrinden sonra, borçlunun eski alacaklıya iyiniyetle yaptığı ifanın hukukî sonucu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 165 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Temlikin hükümleri / 1. Borçlunun vaziyeti / a. Hüsnüniyetle yapılan tediye" şeklindeki ibareler, Tasarıda "B. Devrin hükümleri / I. Borçlunun durumu / 1. İyiniyetle yapılan ifa" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 165 inci maddesinde kullanılan "temlik veya temellük eden" şeklindeki ibare, Tasarıda "devreden veya devralan" şekline; "alacağı temellük edenlerden tercihi lâzım gelen biri var iken diğerine" şeklindeki ibare ise, "son devralan yerine önceki devralanlardan birine" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 186- 818 sayılı Borçlar Kanununun 166 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 186 ncı maddesinde, çekişmeli bir alacağın devri durumunda, borçlunun borcunu ifadan kaçınması ve tevdii düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 166 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Tediyeden imtina ve tevdi" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. İfadan kaçınma ve tevdi" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin ilk iki fıkrasında, borçlunun, alacağın birden çok alacaklı arasında çekişmeli olması durumunda, borcunu onlardan her hangi birine ifa etmek suretiyle borcundan kurtulamaması riskine katlanmasının önlenmesi amaçlanmıştır. Böyle bir durumda borçlunun, çekişmeli alacağı gerçek alacaklı olmadığı sonradan anlaşılan bir kişiye ifa etmesi kendisini borçtan kurtarmayacak, yani aynı borcu yeniden gerçek alacaklıya ifa etmek zorunda kalacaktır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 187- 818 sayılı Borçlar Kanununun 167 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 187 nci maddesinde, alacağın devri durumunda, borçlunun yapabileceği savunmalar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 167 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "c. Borçluya ait def'iler" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Borçluya ait savunmalar" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 188- 818 sayılı Borçlar Kanununun 168 inci maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 188 inci maddesinde, alacağın devri durumunda, öncelik hakları ve bağlı hakların devralana geçmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 168 inci maddesinin ikinci fıkrası, Tasarının 189 uncu maddesinde ayrıca düzenlendiği için, madde metnine alınmamıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 168 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Fer'î hakların ve senetlerin ve esbabı sübutiyenin devri" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Öncelik hakları ve bağlı hakların geçişi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 168 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "rüçhan hakları ve diğer müteferri haklar" şeklindeki ibare, Tasarıda "öncelik hakları ve bağlı haklar" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 168 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "gecikmiş faizler" şeklindeki ibare, Tasarıda "işlemiş faizler" şeklinde düzeltilmiştir.

Madde 189- 818 sayılı Borçlar Kanununun 168 inci maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 189 uncu maddesinde, alacağın devri durumunda, senetlerin ve ispatla ilgili diğer belgelerin devralana teslimi ve bilgi verilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 168 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Fer'i hakların ve senetlerin ve esbabı sübutiyenin devri" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Senet ve belgelerin teslimi ve bilgi verilmesi" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 190- 818 sayılı Borçlar Kanununun 169 uncu maddesi ile 171 inci maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 190 ıncı maddesinde, alacağın devrinde, devredenin devralana kanuna göre vermiş sayıldığı garanti düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 169 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Zamân / a. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. Garanti / 1. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 169 uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, birbirleriyle ilişkili olduğu göz önünde tutularak, Tasarının 190 ıncı maddesinin birinci fıkrasında birleştirilerek, tek fıkraya dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 169 uncu maddesinin ikinci fıkrasından farklı olarak, Tasarının 190 ıncı maddesinin birinci fıkrasında, borçlunun ödeme gücüne sahip olduğu konusunda devredenin özel bir taahhütte bulunmasına gerek görülmemiştir. Buna göre, alacağın bir edim karşılığında devredilmiş olması durumunda, devredenin, alacağını devrettiği sırada bu alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti ettiği kabul edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen durumun, devredenin garanti sorumluluğu ile ilgili olduğu göz önünde tutularak, bu fıkra, Tasarının 190 ıncı maddesinin ikinci fıkrası olarak düzenlenmiştir.

Madde 191- 818 sayılı Borçlar Kanununun 170 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 191 inci maddesinde, ifa uğruna devir düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 170 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Tediye makamına yapılan temlik" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. İfaya yönelik devir" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 170 inci maddesinde kullanılan "temellük eden" şeklindeki ibare, Tasarıda "devralan" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 192- 818 sayılı Borçlar Kanununun 171 inci maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkraya bağlı dört bentten oluşan 192 nci maddesinde, alacağın devrinde, devredenin sorumluluğunun kapsamı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 171 inci maddesinde devredenin sorumluluğu tek fıkra olarak düzenlendiği hâlde, Tasarının 192 nci maddesinde dört bent hâlinde düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 171 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "c. Zamânın şümulü" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Sorumluluğun kapsamı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 171 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Temlik eden zamân ile mükellef ise" şeklindeki ibare, Tasarıda "Devralan garanti ile yükümlü olan devredenden" şekline; 818 sayılı Borçlar Kanununun 171 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "resülmal ve faiz olarak almış olduğu miktar nispetinde" şeklindeki ibare ise, Tasarının 192 nci maddesinin (1) numaralı bendinde "İfa ettiği karşı edimin faizi ile birlikte geri verilmesini" şekline dönüştürülmüştür. 818 sayılı Borçlar Kanununun 171 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi, Tasarının 192 nci maddesinin (2) ve (3) numaralı bentlerinde ayrı ayrı düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, Tasarının 192 nci maddesinin (4) numaralı bendi olarak eklenen yeni bir hükümle, devredenin kusursuzluğunu ispat edememesi durumunda, devralanın uğradığı ve maddede öngörülenleri aştığını ispat ettiği diğer zararlarını da gidermekle yükümlü olduğu kabul edilmiştir.

Madde 193- 818 sayılı Borçlar Kanununun 172 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 193 üncü maddesinde, özel hükümlerin saklılığı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 172 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Hususî kaidelerin mahfuziyeti" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. Özel hükümlerin saklılığı" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

İKİNCİ AYIRIM

Borcun Üstlenilmesi

Tasarının 200 üncü maddesiyle başlayan İkinci Ayırımında "Borcun Üstlenilmesi" düzenlenmiştir.

Madde 194- 818 sayılı Borçlar Kanununun 173 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 194 üncü maddesinde, iç üstlenme sözleşmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 173 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "1. Borçlu ve borcun nakli müteahhidi" şeklindeki ibareler, Tasarıda "A. İç üstlenme sözleşmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 173 üncü maddesinin ikinci fıkrası ile diğer maddelerinde kullanılan "borcun nakli müteahhidi" şeklindeki ibare, Tasarıda "borcu üstlenen" veya kısaca "üstlenen" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 195- 818 sayılı Borçlar Kanununun 174 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 195 inci maddesinde, dış üstlenme sözleşmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 174 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Nakil müteahhidi ile borçlu arasındaki akit / 1. İcap ve kabul" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Dış üstlenme sözleşmesi / I. Öneri ve kabul" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 196- 818 sayılı Borçlar Kanununun 175 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 196 ncı maddesinde, dış üstlenme sözleşmesinin kurulması için yapılmış olan önerinin bağlayıcılığı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 175 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. İptal olunan icap" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Önerinin bağlayıcılığı" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 175 inci maddesinin birinci fıkrası iki cümleden, Tasarının 196 ncı maddesinin birinci fıkrası ise, üç cümleden oluşmaktadır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 197- 818 sayılı Borçlar Kanununun 176 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 197 nci maddesinde, borçlunun değişmesinin, bağlı hak ve borçlar üzerindeki etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 176 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Borçlunun değişmesinin hükmü / 1. Borcun ferileri" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. Borçlunun değişmesinin sonuçları / I. Bağlı hak ve borçlar" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 176 ncı maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "müteferri haklar" şeklindeki ibare, Tasarıda "bağlı haklar" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 176 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, aynı borç için rehin veren üçüncü kişi ve kefilin, borcun üstlenilmesine razı oldukları takdirde, sorumluluklarının devam edeceği öngörülmekte; ancak bu rızanın şekline ilişkin bir açıklık bulunmamaktadır. Tasarının 197 nci maddesinin ikinci fıkrasında ise, bu rızanın yazılı şekilde verilmesi, rehin veren üçüncü kişi ve kefilin, borcun üstlenilmesinden sonra da alacaklıya karşı sorumluluklarının devam etmesinin geçerlilik koşulu olarak öngörülmektedir.

Madde 198- 818 sayılı Borçlar Kanununun 177 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 198 inci maddesinde, üstlenilen borca ilişkin savunmaları ileri sürme hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 177 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. İstisnalar" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Savunmalar" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 177 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Nakledilen borca müteferri hakları dermeyan etmek hakkı" şeklindeki ibare, Tasarıda kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 179 uncu maddesinin birinci fıkrasına uygun olarak, "Üstlenilen borca ilişkin savunmaları ileri sürme hakkı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 177 nci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "alacaklı ile yapılan akitten hilâfı anlaşılmadıkça" şeklindeki ibare, Tasarıda "Dış üstlenme sözleşmesinden aksi anlaşılmadıkça" şeklinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 177 nci maddesinin son fıkrasında kullanılan "borcun naklini tevlit etmiş olan hâdiseler dolayısıyla evvelki borçluya karşı dermeyan edebileceği def'ileri" şeklindeki ibare, Tasarıda "iç üstlenme sözleşmesinden kaynaklanan savunmaları" şeklinde kısaltılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 199- 818 sayılı Borçlar Kanununun 178 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 199 uncu maddesinde, dış üstlenme sözleşmesinin hükümsüzlüğünün hukukî sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 178 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Akdin iptali" şeklindeki ibare, Tasarıda "D. Sözleşmenin hükümsüzlüğü" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 178 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Borcun nakli mukavelesi iptal edildiği hâlde" şeklindeki ibare, Tasarıda "Dış üstlenme sözleşmesi hükümsüz hâle gelirse" şekline; 818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan "evvelki borç, bütün ferileriyle birlikte avdet eder." şeklindeki ibare ise, Tasarıda "eski borç, bütün bağlı borçlarıyla birlikte varlığını sürdürür." şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 178 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “akdin iptali ve ika olunan zarar kendisine isnat olunamayacağını nakil müteahhidi ispat edemez ise” şeklindeki ibare, Tasarıda “borcu üstlenen, üstlenme sözleşmesinin hükümsüz hâle gelmesinde ve alacaklının zarara uğramasında kendisine bir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe” şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 200- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “E. Borca katılma” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 200 üncü maddesinde, borca katılma düzenlenmektedir.

Borç ilişkilerinde, taraf değişikliği her zaman alacaklı veya borçlu tarafın değişmesi şeklinde gerçekleşmemekte, bunlar yanında mevcut bir borca borçlunun yanında yer almak üzere üçüncü bir kişinin de katılması şeklinde de ortaya çıkmaktadır.

Bilindiği gibi, borcun üstlenilmesi sonucunda eski borçlu borcundan kurtulmakta, onun yerini yeni borçlu almaktadır. Borca katılmada ise, borçlu borcundan kurtulmamakta, “katılan” da borçlu ile birlikte aynı borçtan müteselsilen sorumlu olmaktadır. Uygulamada sıkça karşılaşılan borca katılmanın, yasal bir düzenlemeye kavuşturulması yerinde görülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, borca katılma tanımlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, borca katılan ile borçlunun, alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu oldukları belirtilmektedir.

Madde 201- 818 sayılı Borçlar Kanununun 179 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 201 inci maddesinde, malvarlığının veya işletmenin devralınması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 179 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “V. Bir mâmelekin veya işletmenin devralınması” şeklindeki ibare, Tasarıda “F. Malvarlığının veya işletmenin devralınması” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun iki fıkradan oluşan 179 uncu maddesi, Tasarının 201 inci maddesinde dört fıkraya bölünerek düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 179 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “bunu alacaklılara ihbar veya gazetelerde ilân ettiği tarihten itibaren” şeklindeki ibare, Tasarıda “bunu alacaklılara bildirdiği veya ticarî işletmeler için Ticaret Sicili Gazetesinde, diğerleri için Türkiye genelinde dağıtımı yapılan gazetelerden birinde yayımlanacak ilânla duyurduğu tarihten başlayarak” şeklinde değiştirilmiştir. Böylece, devralanın bu devri tirajı düşük veya yerel bir basım organında ilân etmek suretiyle, alacaklıların zarara uğramasının önlenmesi amaçlanmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 179 uncu maddesinin son fıkrasında kullanılan “tek bir borcun nakli akdinden” şeklindeki ibare, Tasarının 201 inci maddesinin üçüncü fıkrasında “dış üstlenme sözleşmesinden” şekline dönüştürülmüştür.

Tasarının 201 inci maddesine son fıkra olarak eklenen yeni bir hükümle, devralanın, bildirme veya ilânla duyurma yükümlülüğünü yerine getirmedikçe, maddenin ikinci fıkrasında öngörülen iki yıllık sürenin işlemeye başlamayacağı kabul edilmiştir.

Madde 202- 818 sayılı Borçlar Kanununun 180 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 202 nci maddesinde, işletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 180 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "VI. Bir işletmenin diğerleriyle birleşmesi ve şeklini değiştirmesi" şeklindeki ibare, Tasarıda "G. İşletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi" şeklinde ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 180 inci maddesinin birinci fıkrasında, sadece iki işletmenin karşılıklı olarak aktif ve pasifleriyle birlikte devralınması suretiyle birleştirilmesi düzenlendiği hâlde, Tasarının 202 nci maddesinin birinci fıkrasında, bu tür birleştirme yanında, bir işletmenin diğer bir işletmeye katılması yoluyla birleştirme de düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 180 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "hakikî veya hükmî tek bir şahsa ait olup da" şeklindeki ibare, "kişi" kavramının hem gerçek hem de tüzel kişiyi belirttiği göz önünde tutularak, Tasarıda "Bir tek kişiye ait olup da" şeklinde kısaltılmıştır.

Madde 203- 818 sayılı Borçlar Kanununun 181 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 203 üncü maddesinde, özel hükümlerin saklılığı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 181 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "VII. Taksim hâlinde ve gayrimenkulün satımı hâlinde" şeklindeki ibare, maddenin içeriğine daha uygun olduğu göz önünde tutularak, Tasarıda "H. Özel hükümlerin saklılığı" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Sözleşmenin Devri ve Sözleşmeye Katılma

Tasarının 204 üncü maddesiyle başlayan Üçüncü Ayırımında, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "Sözleşmenin Devri ve Sözleşmeye Katılma" iki madde hâlinde düzenlenmiştir.

Gerçekten, bazı hukuk düzenlerinde, meselâ İtalyan Medenî Kanununun 1406 ilâ 1410 uncu maddelerinde de, bu kurumlara yer verildiği görülmektedir. Türk öğreti ve uygulamasında, sözleşmenin devri ve sözleşmeye katılma açıkça kabul edilmiştir. Hattâ bazı kanunlarda, meselâ 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 66 ncı maddesi ile 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 16 ncı maddesinde, sözleşmenin devri düzenlenmiştir. Bu durum karşısında, temel bir kanun olan Türk Borçlar Kanununda da aynı kurumların düzenlenmesi zorunlu görülmüştür. İsviçre ve Alman hukukunda da, bu konuda yasal bir düzenleme mevcut olmamakla birlikte, sözleşme serbestisi ilkesi çerçevesinde, sözleşmenin devrinin ve sözleşmeye katılmanın geçerli olduğu kabul edilmektedir.

Madde 204- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "A. Sözleşmenin devri" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 204 üncü maddesinde, sözleşmenin devri düzenlenmektedir.

Bu sözleşmeyle, devir konusu sözleşmeden doğan bütün haklar ve borçlar bir üçüncü kişiye devredilmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, sözleşmenin devri, sözleşmeyi devralan ile devreden ve sözleşmede kalan taraf arasında yapılan ve devredenin bu sözleşmeden doğan taraf olma sıfatı ile birlikte bütün hak ve borçlarını devralana geçiren bir anlaşma olarak tanımlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, sözleşmeyi devralan ile devreden arasında yapılan ve sözleşmede kalan diğer tarafça önceden verilen izne dayanan veya sonradan onaylanan anlaşma ile de sözleşmenin devrinin gerçekleşebileceği belirtilmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, sözleşmenin devrinin geçerliliğinin, devredilen sözleşmenin şekline bağlı olduğu ifade edilmektedir. Alacağın devrinde âdi yazılı şeklin yeterli olmasına ve borcun dış üstlenilmesinde ise, her hangi bir geçerlilik şekli aranmamasına karşılık, sözleşmenin devri, sözleşmenin tarafı olma hukukî konumunun bir bütün olarak devir konusu yapıldığı göz önünde tutularak, devir konusu sözleşmeyle aynı geçerlilik şekline bağlı tutulmuştur.

Maddenin son fıkrasında ise, kanundan doğan halefiyet hâlleri ile diğer özel hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir.

Madde 205- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "B. Sözleşmeye katılma" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 205 inci maddesinde, sözleşmeye katılma düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, sözleşmeye katılma, mevcut bir sözleşmeye taraflardan birinin yanında yer almak üzere katılan ile bu sözleşmenin tarafları arasında yapılan ve katılanın, yanında yer aldığı tarafla birlikte, onun hak ve borçlarına sahip olması sonucunu doğuran bir anlaşma olarak tanımlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, anlaşmada aksi kararlaştırılmamışsa, sözleşmeye katılan ile yanında yer alan tarafın, sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen alacaklı ve borçlu olduğu kabul edilmiştir. Ancak, emredici nitelikte olmadığı için, taraflarca bu hükmün aksi kararlaştırılabilir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, sözleşmeye katılmanın geçerliliğinin, katılma konusu sözleşmenin şekline bağlı olduğu belirtilmektedir.

İKİNCİ KISIM

Özel Borç İlişkileri

818 sayılı Borçlar Kanununda "İkinci Kısım / Akdin muhtelif nevileri" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "İkinci Kısım / Özel Borç İlişkileri" şeklinde değiştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Satış Sözleşmesi

818 sayılı Borçlar Kanununda "Altıncı Bap / Satım ve Trampa" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Birinci Bölüm / Satış Sözleşmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

BİRİNCİ AYIRIM

Genel Hükümler

818 sayılı Borçlar Kanununun 182 nci maddesiyle başlayan "Birinci Fasıl / Umumî Hükümler" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Birinci Ayırım / Genel Hükümler" şeklinde değiştirilmiştir.

Tasarının İkinci Kısmında sözleşme niteliği taşımamakla birlikte, meselâ vekâletsiz işgörme ve havalenin de düzenlendiği göz önünde tutularak, bu Kısmın başlığında "Özel Borç İlişkileri" ibaresi kullanılmıştır.

"Satım" sözcüğünün, sözleşmenin her iki tarafını değil de, sadece satıcı tarafını ifade ettiği sanılarak, günlük dilde, hattâ 818 sayılı Borçlar Kanununun bazı hükümlerinde "alım satım"dan söz edildiği ve uygulamada da genellikle "satım" yerine "satış" sözcüğünün kullanıldığı göz önünde tu-

tularak, Tasarıda “satış sözleşmesi” teriminin kullanılması tercih edilmiştir. Yine, ayrı bir sözleşme olan trampa, mal değişim sözleşmesi adı ile ayrı bir bölümde düzenlenmiştir. Bu nedenle, Tasarının İkinci Kısmının Birinci Bölüm başlığında 818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olarak, sadece “Satış Sözleşmesi” ibaresi kullanılmıştır.

Madde 206- 818 sayılı Borçlar Kanununun 182 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 206 ncı maddesinde, satış sözleşmesi tanımlanmakta ve hükümleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 182 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “A. İki tarafın hak ve vazifeleri” şeklindeki ibare, Tasarıda “A. Tanımı ve hükümleri” şeklinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 182 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “alıcıya teslim ve mülkiyetini ona nakleylemek borcunu” şeklindeki ibare, Tasarıda “satılanın zilyetlik ve mülkiyetinin alıcıya devretme borcunu” şeklinde değiştirilmiştir. Taşınır bir malın mülkiyetinin devrinin, sadece satılanın fiilen teslimi yoluyla değil, zilyetliğin teslime bağlı olmaksızın kazanıldığı diğer yollarla da (kısa elden teslim veya hükmen teslim gibi) gerçekleşebileceği göz önünde tutularak, maddede “teslim” yerine, daha kapsamlı olan “zilyetliğin devri” terimi kullanılmıştır. Aynı maddenin birinci ve ikinci fıkraları ile diğer maddelerde kullanılan “semen” şeklindeki ibare, Tasarıda “bedel” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 207- 818 sayılı Borçlar Kanununun 183 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 207 nci maddesinde, satılanın yarar ve hasarının hangi âna kadar satıcıya ait olduğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 183 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “B. Nefi ve Hasar” şeklindeki ibare, Tasarıda “B. Yarar ve hasar” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 183 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “Hâlin icabından veya hususî şartlardan mütevellit istisnaların maadasında” şeklindeki ibare, Tasarıda “Kanundan, durumun gereğinden veya sözleşmede öngörülen özel koşullardan doğan ayrık hâller dışında” şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 183 üncü maddesinin birinci fıkrasında, parça borçlarında yarar ve hasarın, kural olarak sözleşmenin kurulduğu anda alıcıya geçtiği kabul edilmektedir. Türk-İsviçre Borçlar Kanununda, satılanın mülkiyetinin, borçlandırıcı işlem niteliğindeki satış sözleşmesinin kurulduğu anda değil, tasarruf işlemi niteliğindeki zilyetliğin devri veya tescil işleminin gerçekleştiği anda alıcıya geçtiği hâlde, onun, henüz malik olmadığı bir malın hasarına katlanmak ve bedeli ödemek zorunda bırakılması, hakkaniyete aykırı görülerek, öğretide haklı olarak eleştirilmektedir. Uluslararası taşınır malların satışına ilişkin sözleşmelere uygulanacak kurallarda da, hasarın teslim anında alıcıya geçmesi kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu nedenle, Tasarıda 818 sayılı Borçlar Kanununda yapılan düzenlemeden farklı olarak, satış sözleşmesinde hasarın, taşınırlarda zilyetliğin devri, taşınmazlarda ise tescil anına kadar satıcıya ait olduğu, istisnasız bir kural hâline getirilmiştir. Bu nedenle, 818 sayılı Borçlar Kanununun, çeşit (cins) borçlarında hasarın alıcıya geçmesinin koşullarına ilişkin ikinci fıkrası ile geciktirici koşula bağlı satış sözleşmesinde hasarın alıcıya geçtiği ana ilişkin son fıkra hükümleri, Tasarının 207 nci maddesine alınmamıştır.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen yeni bir hükümdür. Fıkraya göre, taşınır satışlarında, alıcı, satılanın zilyetliğini devralmada temerrüde düştüğü takdirde

taşınırın yarar ve hasarı, zilyetliğin devri gerçekleşmişçesine alıcıya geçecektir. Buna benzer bir düzenleme, Alman Medenî Kanununun taşınır ve taşınmaz satışı ayrımı yapılmaksızın, yarar ve hasarın geçişine ilişkin 446 ncı paragrafında da yer almaktadır. Ancak taşınmaz satışlarında teslimin tescil tarihinden sonra gerçekleştirilmesine ilişkin bir sözleşmenin varlığı hâlinde yarar ve hasarın hangi anda alıcıya geçeceğine ilişkin düzenleme, Tasarının 244 üncü maddesinin birinci fıkrasında yapılmıştır.

Maddenin son fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu hüküm uyarınca, satıcı alıcının isteği üzerine satılanı ifa yerinden başka bir yere gönderdiği takdirde, yarar ve hasar, satılanın taşıyıcıya teslim edildiği anda alıcıya geçecektir. Buna benzer bir düzenleme, 11/04/1980 tarihli "Milletlerarası Menkul Mal Satışları Hakkında Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi"nin 67 nci maddesinde ve Alman Medenî Kanununun (BGB) 447 nci maddesinin birinci fıkrasında da bulunmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununda, satılanın yarar ve hasarının hangi anda alıcıya geçeceği düzenlendiği hâlde, Tasarıda, yarar ve hasarın hangi âna kadar satıcıya ait olacağı düzenlenmiştir.

İKİNCİ AYIRIM

Taşınır Satışı

818 sayılı Borçlar Kanununun 184 üncü maddesiyle başlayan "İkinci Fasıl / Menkul Satımı" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "İkinci Ayırım / Taşınır Satışı" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 208- 818 sayılı Borçlar Kanununun 184 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 208 inci maddesinde, taşınır satışının konusu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 184 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Mevzuu" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Konusu" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 184 üncü maddesinin birinci fıkrasında taşınmazları belirtmek üzere yapılan sayımın eksik olduğu göz önünde tutularak, Tasarıda, taşınır satışının, Türk Medenî Kanunu uyarınca taşınmaz sayılanlar dışında kalan ve diğer kanunlarda taşınır olarak belirtilen şeylerin satışı olduğu belirtilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 209- Madde, kenar başlığı bakımından, 818 sayılı Borçlar Kanununun 185 inci maddesini kısmen karşılamaktadır. Çünkü, 818 sayılı Borçlar Kanununun 185 inci maddesinin metninde, teslim borcundan söz edilmemekle birlikte, kenar başlığında "satıcının borçları" arasında satıcının borçlarından biri olarak "teslim" borcuna yer verilmiştir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 209 uncu maddesinde, satıcının satılanın zilyetliğini devir borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 185 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Satıcının Borçları / I. Teslim / 1. Teslim masrafları" şeklindeki ibareler, Tasarıda "B. Satıcının borçları / I. Zilyetliğin devri / 1. Kural" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun teslim giderlerine ilişkin 185 inci maddesi, Tasarının 210 uncu maddesinde düzenlendiği için, Tasarının 209 uncu maddesinde satıcının aslî borcu belirtilmiştir. Buna göre satıcı, satılanın mülkiyetini geçirmek amacıyla, zilyetliğini alıcıya devretmekle yükümlüdür. Fiilî teslim dışında, zilyetliğin teslimsiz kazanıldığı durumlar (kısa elden teslim ve hükmen teslim gibi) göz önünde tutularak, taşınır satışında satıcının aslî borcu açıklanırken, sadece "teslim"den söz edilmesi uygun görülmemiş; bunun yerine, "mülkiyetin devri amacıyla zilyetliğin devri borcu"ndan söz edilmiştir.

Madde 210- 818 sayılı Borçlar Kanununun 185 ve 186 ncı maddelerini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 210 uncu maddesinde, devir ve taşıma giderlerinin hangi tarafa ait olacağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 186 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Nakil masrafları" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Devir ve taşıma giderleri" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 211- 818 sayılı Borçlar Kanununun 187 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 211 inci maddesinde, satıcının temerrüdüne uygulanacak hükümler ve bu durumda alıcının hakları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 187 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Satıcının temerrüdü / a. Ticarî alım satımlar" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Satıcının temerrüdü / a. Kural ve ayrık durum" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin ilk fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olarak, âdi satışta satıcının temerrüdü hâlinde, borçlunun temerrüdüne ilişkin genel hükümlerin uygulanacağı öngörülmektedir. Bu nedenle, 818 sayılı Borçlar Kanununun 187 nci maddesi iki fıkradan, Tasarının söz konusu maddesi ise üç fıkradan oluşmaktadır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 212- 818 sayılı Borçlar Kanununun 188 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 212 nci maddesinde, satıcının temerrüdü durumunda giderim borcu ve borcun neleri kapsadığı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 188 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Tazmin borcu ve zararın nasıl hesap edileceği" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Giderim borcu ve kapsamı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 188 inci maddesinin ikinci fıkrasında, ticarî satışlarda satıcının temerrüdü hâlinde, alıcının ifa yerine isteyebileceği tazminatın, öğretide somut yöntem olarak adlandırılan hesaplanma tarzı düzenlenmektedir. Oysa, öğretide fark teorisinin yasal bir örneği olan bu hesaplama tarzının, âdi satışlarda da uygulanmasının, hakkaniyete daha uygun olacağı ve zararın hesaplanmasında fark teorisinin mübadele teorisine tercih edilmesi gerektiği görüşü ileri sürülmektedir. Bu nedenle, 818 sayılı Borçlar Kanununun 188 inci maddesinin ikinci fıkrasının başında kullanılan "Ticarî muamelesinde satıcı" şeklindeki ibare, Tasarıda "Satıcı borcunu ifa etmezse" şeklinde değiştirilmiştir. Böylece, menfaatler durumunda farklılık olmadığı gözetilerek, âdi satışlarda da satıcının temerrüdü hâlinde, alıcıya, somut yönteme göre hesaplanacak zararını satıcıdan isteme hakkı tanınmıştır. Bu hükme göre, satıcının temerrüdü hâlinde alıcı, aynı veya benzer özellikleri olan taşınır bir malı, başka bir satıcıdan, dürüstlük kurallarına uygun olarak, "ikame alımı" yoluyla sağlamışsa, ilk satıcıya ödemeyi üstlendiği bedele göre, yeni satıcıya ödediği satış bedeli farkından doğan zararının, satıcı tarafından giderilmesini isteyebilir.

Tasarının 212 nci maddesinin son fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununda olduğu gibi, satıcının temerrüdü hâlinde alıcının uğradığı zararın, öğretide soyut yöntem olarak adlandırılan hesaplanma tarzı düzenlenmektedir. Buna göre, satılanın borsaya kayıtlı veya piyasa fiyatı (cari fiyatı) bulunan

mallardan olması koşuluyla, ikame alımı yapmak zorunda olmaksızın, alıcı satılanın teslimi için belirlenmiş ifa gününde geçerli fiyatı, temerrüde düşen satıcıya ödemeyi üstlendiği bedelden yüksek ise, aradaki farktan doğan zararının giderilmesini satıcıdan isteyebilir.

Madde 213- 818 sayılı Borçlar Kanununun 189 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 213 üncü maddesinde, satıcının zapttan sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 189 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Zapta karşı teminat / 1. Teminat borcu" şeklindeki ibareler, Tasarıda "II. Zapttan sorumluluk / 1. Konusu" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 189 uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca, satıcının zapttan sorumluluğunun doğması için, üçüncü kişi tarafından, satış sözleşmesinin kurulmasından önce veya en geç sözleşmenin kurulduğu sırada, zaptı sağlayacak özel hukuktan doğan (sübjektif nitelikte) üstün bir hakkının varlığı nedeniyle, satılanın tamamen veya kısmen alıcının elinden alınması gerekir. Bu üstün hak, mülkiyet hakkı, sınırlı bir aynî hak ya da etkisi kuvvetlendirilmiş (şerh verilmiş) bir kişisel hak olabilir. Aynı fıkrada kullanılan "elinden alınırsa" şeklindeki ibareden anlaşılması gereken, üçüncü kişinin alıcıya karşı zapt girişiminde bulunmasıdır. Tasarının 214 üncü maddesinin birinci fıkrasından, kural olarak zapt girişiminin dava yoluyla olabileceği anlaşılmaktadır. Ancak, Tasarının "Mahkeme kararı olmaksızın geri verme" kenar başlıklı 215 inci maddesinde öngörülen koşulların gerçekleşmesi hâlinde de, satıcının zapttan sorumluluğu söz konusu olabilecektir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 214- 818 sayılı Borçlar Kanununun 190 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 214 üncü maddesinde, üçüncü kişinin satılan üzerinde üstün hak ileri sürerek, alıcıya karşı dava açması durumunda, bu davanın alıcı tarafından satıcıya bildirilmesi ve verilecek kararın satıcı bakımından da ortaya çıkan etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 190 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Usulü muhakeme / a. Davayı ihbar" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Yargılama usulü / a. Davanın bildirimi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 190 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "alıcının hilesi veya ağır bir hatası eseri" şeklindeki ibare, Tasarının 214 üncü maddesinin ikinci fıkrasında, kastın aldatmayı da içerdiği göz önünde tutularak, "onun ağır kusuru yüzünden" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 215- 818 sayılı Borçlar Kanununun 191 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 215 inci maddesinde, alıcının mahkeme kararı olmaksızın satılanı üstün hak iddiasında bulunan üçüncü kişiye geri verme usulü ve bu usule uyarak ya da uymaksızın satılanı geri vermesinin hukukî sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 191 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Mahkeme kararı olmaksızın iade" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Mahkeme kararı olmaksızın geri verme" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 191 inci maddesinden farklı olarak, Tasarının bu maddeyi karşılayan 215 inci maddesinin birinci fıkrasında, iki bent hâlinde, satılanın mahkeme kararı olmaksızın üçüncü kişiye verilmesine karşın, satıcının zapttan sorumlu tutulduğu durumlar düzenlenmiştir. Bu konuda 818 sayılı Borçlar Kanununun 191 inci maddesinde kullanılan "istihkak müddeisiyle sulh akdetmiş olsa bile" şeklindeki ibarenin çeviri yanlışlığı da düzeltilmiştir. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun 191 inci maddesinden farklı olarak, alıcı kendisine karşı dava açılmasını beklemeden, satıcıyı üçüncü kişinin satılan üzerindeki hak iddiasına ilişkin uyuşmazlığı dava yoluyla çözümlemesi, bu yola başvurmazsa tahkim yoluna gidebileceği konusunda uyarabilecek ve bu uyarısı sonuçsuz kaldığı için tahkim yoluna gitmişse bu durumda hakem kararına göre hareket edebilecektir.

Tasarının 215 inci maddesine, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 194 üncü maddesinin ikinci fıkrasına uygun olarak, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, ikinci bir fıkra eklenmiştir. Fıkraya göre, alıcı satılanı geri vermekle yükümlü olduğunu ispat ederse, satılan üzerinde zaptı sağlayacak nitelikte, özel hukuktan doğan üstün hak (mülkiyet hakkı, sınırlı aynî hak veya etkisi kuvvetlendirilmiş kişisel hak) iddiasında bulunan üçüncü kişiye, satılanı bir mahkeme veya hakem kararı beklemeden geri vermiş olsa bile, satıcının zapttan doğan sorumluluğu devam edecektir.

Madde 216- 818 sayılı Borçlar Kanununun 192 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 216 ncı maddesinde, tam zapt hâlinde alıcının hakları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 192 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Alıcının hakları / a. Tamamen zabıt hâlinde" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Alıcının hakları / a. Tam zapt hâlinde" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 192 nci maddesinin dört bentten oluşan birinci fıkrasında, alıcının tam zapt hâlinde, satıcıdan isteyebileceği olumsuz (doğrudan) zararlar sayılmıştır. Alıcı, satıcının zaptta bir kusuru olmasa da, bu zararlarının giderilmesini isteyebilir.

Tasarının 216 ncı maddesinin son fıkrasında ise, alıcının olumlu (dolaylı) zarar niteliğindeki zararlarının da satıcı tarafından giderilmesini isteyebileceği öngörülmüştür. Ancak, satıcı zaptın gerçekleşmesinde bir kusurunun bulunmadığını ispat ederek, alıcının olumlu zararları nedeniyle tazminat sorumluluğundan kurtulabilir.

Madde 217- 818 sayılı Borçlar Kanununun 193 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 217 nci maddesinde, kısmî zapt hâlinde alıcının hakları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 193 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Kısmen zabıt hâlinde" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Kısmî zapt hâlinde" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 193 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "satımın feshini talep edemeyip" şeklindeki ibare Tasarının 217 nci maddesinin birinci fıkrasında "sadece bu yüzden uğradığı zararın giderilmesini isteyebilir." denildiği ve bu ifadeden söz konusu durumda, sözleşmenin sona erdirilmesinin istenemeyeceği sonucu açıkça çıkartılabileceği için, fıkra metninden çıkartılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 193 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "…feshi dava edebilir." şeklindeki ibare, satış sözleşmesinin ani edimli bir borç ilişkisi doğurduğu göz önünde tutularak, Tasarının 217 nci maddesinin ikinci fıkrasında "hâkimden sözleşmenin sona ermesine karar vermesini isteyebilir." şeklinde düzeltilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 218- 818 sayılı Borçlar Kanununun 194 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 218 inci maddesinde, satıcının genel olarak ayıptan sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 194 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Satılanın ayıptan salim olmasını tekeffül / 1. Mevzuu / a. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "III. Ayıptan sorumluluk / 1. Konusu / a. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede satıcının ayıptan sorumluluğunun konusu, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri de göz önünde tutularak, yeniden kaleme alınmıştır. Ancak, Tasarı ile söz konusu Kanunun uygulama alanlarının farklı olduğu açıktır. Ayrıca, ayıplı ürünler bakımından 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun hükümlerinin saklı olduğunda bir duraksama yoktur.

Madde 219- 818 sayılı Borçlar Kanununun 195 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 219 uncu maddesinde, ayıplı hayvan satışında satıcının sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 195 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Hayvan alım satımında" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Hayvan satışında" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 195 inci maddesinde kullanılan "iğfal etmiş olmadıkça" şeklindeki ibare, Tasarıda "ağır kusuru olmadıkça" şekline dönüştürülmüştür. Böylece, ağır kusurun aldatma yanında ağır ihmali de kapsadığı göz önünde tutularak, hayvan satıcısının ayıptan sorumluluğu genişletilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 195 inci maddesinde, İsviçre Borçlar Kanununun 198 inci maddesinde yapıldığı gibi, hangi cins hayvanların madde kapsamına girdiğinin sayılması doğru görülmemiş, maddenin amacını, Ülkemizdeki hayvan cinslerini ve özelliklerini göz önünde tutarak, buna ilişkin belirlemenin ve yorumun, öğreti ve uygulamaya bırakılması tercih edilmiştir.

Madde 220- 818 sayılı Borçlar Kanununun 196 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 220 nci maddesinde, satıcının alıcı ile yaptığı ayıptan sorumsuzluğa ilişkin anlaşma düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 196 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Tekeffüle karşı" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Sorumsuzluk anlaşması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 196 ncı maddesinde kullanılan "hile ile gizlemiş ise" şeklindeki ibare yerine, ağır kusurun kastı, dolayısıyla hileyi ve ağır ihmali içerdiği göz önünde tutularak, Tasarının 220 nci maddesinde "ağır kusurlu ise" şeklinde ifade edilmiştir. Tasarının 114 üncü maddesinde öngörülen borçlunun ağır kusuru hâlinde sorumsuzluk anlaşmasının kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlı olacağına ilişkin kural burada da geçerli olacaktır.

Tasarının satıcılığı meslek edinmiş kişilerin bilmesi gereken ayıplara ilişkin 224 üncü maddesinin ikinci fıkrasındaki düzenleme burada da göz önünde tutulmalıdır.

Madde 221- 818 sayılı Borçlar Kanununun 197 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 221 inci maddesinde, alıcının bildiği ayıplardan (açık ayıplardan) satıcının sorumlu olmadığı ve yeterince gözden geçirmekle görebileceği ayıplardan da (âdi ayıplardan), ancak böyle bir ayıbın bulunmadığını ayrıca üstlenmişse, sorumlu olacağı öngörülmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 197 nci maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddede iki ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak, Kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 200 üncü maddesinde olduğu gibi Tasarının 221 inci maddesi iki fıkraya bölünerek düzenlenmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 222- 818 sayılı Borçlar Kanununun 198 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 222 nci maddesinde, genel olarak satılanın, alıcı tarafından gözden geçirilmesi ve varsa ayıplarının satıcıya bildirilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 198 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. Keşif ve muayene ve satıcıya ihbar / a. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, "4. Gözden geçirme ve satıcıya bildirme / a. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 198 inci maddesi üç fıkradan oluştuğu hâlde, ikinci ve üçüncü fıkralarda düzenlenen konular arasında sıkı bir bağlantının varlığı göz önünde tutularak, madde Tasarıda iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 198 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "derhal" şeklindeki ibare yerine, Tasarının 222 nci maddesinin birinci fıkrasında, kendisine ayıplı mal teslim edilen alıcının menfaatinin korunması bakımından daha elverişli olduğu göz önünde tutularak, "uygun bir süre" şeklindeki ibarenin kullanılması tercih edilmiştir. Böylece, Tasarının 222 nci maddesinin birinci fıkrasında âdi ayıplara ilişkin bildirimin "uygun bir süre içinde"; aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, gizli ayıplara ilişkin bildirimin "hemen" yapılması arasındaki fark belirgin hâle getirilmiştir.

Madde 223- 818 sayılı Borçlar Kanununun 199 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 223 üncü maddesinde, hayvan satışında alıcının satılanı gözden geçirmesi ve varsa ayıplarını satıcıya bildirmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 199 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Hayvan alım satımında" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Hayvan satışında" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 199 uncu maddesinin, hâkimin bilirkişi raporunu serbestçe takdir edeceğine ilişkin son fıkrası, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 286 ncı maddesi hükmünün bir tekrarı niteliğinde olduğu için, Tasarının 223 üncü maddesine alınmamıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 224- 818 sayılı Borçlar Kanununun 200 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 224 üncü maddesinde, satıcının ağır kusurunun sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 200 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "5. Satıcının hilesine müterettip hükümler" şeklindeki ibare, Tasarıda "5. Satıcının ağır kusurunun sonuçları" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 200 üncü maddesinde kullanılan “Alıcıyı iğfal etmiş olan satıcı” şeklindeki ibare, ağır kusurun kastı dolayısıyla aldatmayı da içerdiği göz önünde tutularak, Tasarının 224 üncü maddesinin birinci fıkrasında “Ağır kusurlu olan satıcı” şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 200 üncü maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu hükme göre, satıcılığı meslek edinmiş bir kişi, bilmesi gereken ayıpların alıcı tarafından kendisine süresinde bildirilmemiş olduğunu ileri sürerek sorumluluktan kurtulamayacaktır. Ayrıca, fıkrada kullanılan “bilmesi gereken” şeklindeki ibare, satıcılığı meslek edinmiş kişilerin her türlü ihmalini kapsamaktadır.

Madde 225- 818 sayılı Borçlar Kanununun 201 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 225 inci maddesinde, gönderme yoluyla satışta satılanın ayıplı olması durumunda, alıcıya düşen yük ve yükümlülükler düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 201 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “6. Başka mahalden vâki olan satım” şeklindeki ibare, Tasarıda “6. Satılanın başka yerden gönderilmesi” şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında kullanılan “başka yerden gönderilen satılanın” şeklindeki ibareyle, satıcının sözleşme veya ticarî teâmül gereğince, satılanı ifa yerinden başka bir yere (meselâ, alıcının yerleşim yerine veya işyerine) göndermek suretiyle yaptığı satış kastedilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında kullanılan “usulüne göre” şeklindeki ibareyle, alıcının satılandaki ayıbın varlığını sadece mahkemeye başvurarak değil, mahkeme dışındaki ilgili diğer kurum ve kuruluşlara da başvurarak tespit ettirebileceği kastedilmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 226- 818 sayılı Borçlar Kanununun 202 nci ve 203 üncü maddelerini karşılamaktadır.

Tasarının beş fıkradan oluşan 226 ncı maddesinde, satıcının ayıptan sorumluluğu çerçevesinde, alıcının seçimlik hakları ve sınırları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 202 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “7. Tekeffüle müstenit dâva / a. Satımın feshi yahut semenin tenzili” şeklindeki ibareler, Tasarıda “7. Alıcının seçimlik hakları / a. Genel olarak” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 203 üncü maddesinde düzenlenen satılanı değiştirme hakkına ve bunun sınırlarına da, alıcının diğer seçimlik haklarıyla, bütünlük sağlanması amacıyla, Tasarının 226 ncı maddesinde yer verilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 202 nci maddesinin birinci fıkrasında öngörülen seçimlik haklara, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinden farklı olarak, alıcının bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere, satılanın onarılmasını isteme hakkını kullanabilmesi, bu onarımın “aşırı bir masraf gerektirmemesi” koşuluna bağlı olarak dördüncü bir seçimlik hak eklenmiştir. Çünkü, ayıplı satılan nedeniyle, tüketiciye karşı imalâtçı-üretici, satıcı, bayi, acente, ithalatçı ve belirli koşullar altında kredi kurumunun müteselsilen sorumluluklarının ve garanti belgesi ile satılması zorunlu olan sanayi malları bakımından servis sağlama borçlarının varlığı göz önünde tutulursa, satıcının ayıplı satılanı ücretsiz olarak onarma yükümlülüğüne tâbi tutulması uygun ve yerindedir. Buna karşılık, taraflardan birini tüketicinin oluşturmadığı diğer satışlarda, satıcının, aşırı bir masraf gerektirse bile, satılanı ücretsiz onarma yükümlülüğüne tâbi tutulması hakkaniyete uygun görülmemiştir.

Tasarının 226 ncı maddesinin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olarak, alıcının tüm seçimlik hakları dört bent hâlinde sayılmıştır. Böylece, 818 sayılı Borçlar Kanununun 202 nci maddesinin birinci fıkrasında, alıcının kullanabileceği seçimlik haklar, sadece sözleşmeden dönme ve satış bedelinin indirilmesini isteme ve aynı Kanunun 203 üncü maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen değiştirme hakkından ibaret iken, bunlara yukarıda açıklanan onarım hakkı da eklenmiştir. Burada ayrıca, söz konusu seçimlik hakların kullanılabilme koşulları da her bir hak için ayrı ayrı düzenlenmiş olup, bu düzenleme 818 sayılı Borçlar Kanununa göre önemli farklılıklar taşımaktadır. Gerçekten, 818 sayılı Borçlar Kanununun 203 üncü maddesinin birinci fıkrasında değiştirme hakkı sadece çeşit satışları için kabul edildiği hâlde, Tasarıda, "imkân varsa" denilmek suretiyle, bu seçimlik hakkın kullanılabileceği durumlar genişletilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 202 nci maddesinde "fesih" teriminin kullanılması hatalı olduğu için, Tasarıda, bunun yerine "dönme" terimi kullanılmıştır.

Tasarının 226 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte, öğreti ve uygulamada da kabul edildiği gibi, alıcının hangi seçimlik hakkı kullanmış olursa olsun, ayrıca satılanın ayıplı tesliminden dolayı uğradığı zararlar için genel hükümlere göre tazminat isteme hakkının saklı tutulduğu belirtilmektedir. Ancak, alıcının, satılanın ayıplı olması nedeniyle dönme hakkını kullanmasının sonuçlarının, Tasarının 228 inci maddesinde düzenlendiği göz önünde tutulursa, onun dönme dışındaki diğer seçimlik hakları ile birlikte, uğradığı zararının giderilmesini, genel hükümlere göre isteyebileceğinde bir duraksama yoktur.

Maddenin üçüncü fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 203 üncü maddesinin ikinci fıkrasından farklı olarak, "satılanın başka bir yerden gönderilmemesi" koşulu aranmaksızın, satıcıya, alıcıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararı da tamamen gidererek, alıcının seçimlik haklarını kullanmasını önleme olanağı tanınmıştır.

Maddenin dördüncü fıkrasında, hâkime verilen yetkinin kapsamı, satış bedelinin indirilmesi yanında, satılanın onarılmasına karar verme yetkisi de eklenerek, 818 sayılı Borçlar Kanununa göre genişletilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 202 nci maddesinin son fıkrasında kullanılan "müsavi ise" şeklindeki ibare, öğreti ve uygulama göz önünde tutularak, Tasarının 226 ncı maddesinin beşinci fıkrasında "çok yakın ise" şekline dönüştürülmüştür. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun 202 nci maddesinin son fıkrasından farklı olarak, Tasarının 226 ncı maddesinin son fıkrasında, bu durumda alıcının sözleşmeden dönme yanında satılanın ayıpsız benzeriyle değiştirilmesini isteme hakkını da kullanabileceği kabul edilmiştir.

Madde 227- 818 sayılı Borçlar Kanununun 204 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 227 nci maddesinde, ayıplı satılanın yok olmasının hukukî sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 204 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "c. Satılanın ziyaı hâlinde satımın feshi" şeklindeki ibare, Tasarıda "c. Satılanın yok olması veya ağır biçimde zarara uğraması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 204 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinden farklı olarak bu fıkrada sayılan hâllere mücbir sebep de eklenmiş, ayrıca, "satılanın…hasara uğraması" şeklindeki ibare, Tasarının 227 nci maddesinin birinci fıkrasında "satılanın…ağır biçimde zarara uğra-

ması” şekline dönüştürülmüştür. Böylece, ayıplı satılanın beklenmedik hâl yanında, mücbir sebepten yok olması veya ağır biçimde zarara uğraması aynı hükmün kapsamına dahil edilmiştir. Fıkrada yapılan değişiklik uyarınca, ayıplı satılanın zarara uğradığı her durumda değil, ancak ağır biçimde zarara uğraması durumunda bu fıkra uygulanabilecektir.

Madde 228- 818 sayılı Borçlar Kanununun 205 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 228 inci maddesinde, ayıp nedeniyle sözleşmeden dönmenin sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 205 inci maddesi üç fıkradan oluştuğu hâlde, maddenin ilk iki fıkrasının birbiriyle bağlantılı olduğu göz önünde tutularak, Tasarıda birleştirilerek tek fıkraya dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 205 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “8. Feshin hükümleri / a. Umumiyet itibariyle” şeklindeki ibareler, Tasarıda “8. Dönmenin sonuçları/ a. Genel olarak” şeklinde değiştirilmiştir.

Satılanın ayıplı olması nedeniyle sözleşmeden dönen alıcının, satıcıya karşı ileri sürebileceği haklara ilişkin 818 sayılı Borçlar Kanununun 205 inci maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen haklar, Tasarının 228 inci maddesinin birinci fıkrasında, 216 ncı maddesinde yapıldığı gibi bentler hâlinde sayılmıştır.

Maddede yer verilen “doğrudan zarar” ve “diğer zararlar” ibarelerine verilecek anlam hakkında, Tasarının 216 ncı maddesinin gerekçesi göz önünde tutulmalıdır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 229- 818 sayılı Borçlar Kanununun 206 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 229 uncu maddesinde, birden çok mal satışında, satılanın ayıplı olmasının sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 206 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “b. Birden ziyade şeyin satımı hâlinde fesih” şeklindeki ibare, Tasarıda “b. Birden çok mal satışında” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 206 ncı maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “Birden ziyade şey veya parça birlikte satılmış olup da” şeklindeki ibare, Tasarıda “Birden çok mal veya birden çok parçadan oluşan bir mal” şeklinde ifade edilmiştir. Bu ibareyle, satış sözleşmesinin konusunu, aynı cinsten, bağımsız ekonomik değeri bulunan birçok taşınır mal yanında öğretide “eşya topluluğu” (Sachgesamtheit) kavramıyla ifade edilen, ekonomik bütünlük oluşturan, birlikte satılan birden çok eşya kastedilmektedir. Aynı fıkrada kullanılan “eklentilerini” şeklindeki ibare, eklenti sayılmamakla birlikte, öğretideki adlandırmayla “bağlı eşya” sayılanları da kapsamaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 206 ncı maddesinin birinci, ikinci ve son fıkralarında hatalı olarak kullanılan “fesih” ve “fesih hakkı” şeklindeki ibareler, Tasarıda “dönme” ve “dönme hakkı” şeklinde düzeltilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 206 ncı maddesinin ikinci fıkrası, Tasarının 229 uncu maddesinin birinci fıkrasına, ikinci cümle olarak alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 206 ncı maddesinin son fıkrasında kullanılan “ferilerine de şâmil olur; amma” şeklindeki ibare, Tasarıda “eklentilerini de kapsar; fakat” şeklinde değiştirilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 230- 818 sayılı Borçlar Kanununun 207 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 230 uncu maddesinde, satıcının ayıptan sorumluluğu nedeniyle açılacak davaların tâbi olduğu zamanaşımının başlangıcı ve süresi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 207 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "9. Müruru zaman" şeklindeki ibare, Tasarıda "9. Zamanaşımı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 207 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "sakıt olur." şeklindeki ibare, burada hak düşürücü sürenin söz konusu olmadığı göz önünde tutularak Tasarıda "zamanaşımına uğrar." şekline dönüştürülmüştür. Aynı fıkrada öngörülen bir yıllık zamanaşımı süresi, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında olduğu gibi, Tasarıda iki yıla çıkarılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 207 nci maddesinin ikinci fıkrası Tasarının aynı maddesinin birinci fıkrasına alınmış ve "bir sene geçmeksizin" şeklindeki ibare de, Tasarının birinci fıkrasında yapılan değişikliğe paralel olarak, "iki yıl içinde" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 207 nci maddesinin son fıkrasında kullanılan "Satıcı alıcıyı iğfal etmiş ise" şeklindeki ibare, Tasarının 230 uncu maddesinin son fıkrasında "satıcı… ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise" şeklinde; 818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan "bu bir senelik müruru zamandan" şeklindeki ibare de, Tasarıda "iki yıllık zamanaşımı süresinden" şekline dönüştürülmüştür. Ağır kusurun, kastı, dolayısıyla aldatmayı ve ağır ihmali de içerdiği göz önünde tutularak, Tasarının 230 uncu maddesinin ikinci fıkrasında "ağır kusurlu" teriminin kullanılmasıyla yetinilmiştir.

Madde 231- 818 sayılı Borçlar Kanununun 208 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 231 inci maddesinde, satış bedelinin ödenmesi ve satılanın devralınması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 208 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Alıcının Borçları / 1. Semenin edası ve satılanın kabzı" şeklindeki ibareler, Tasarıda "C. Alıcının borçları / I. Satış bedelinin ödenmesi ve satılanın devralınması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 208 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "kabz etmekle mükelleftir." şeklindeki ibare, Tasarıda "devralmakla yükümlüdür." şekline dönüştürülmüştür. Gerçekte, satış sözleşmesinde satılanın devralınması bakımından alacaklı durumunda olan alıcı, kural olarak bir hakkın sahibi olması nedeniyle edimi kabule zorlanamaz. Bununla birlikte, öğretide ve uygulamada da kabul edildiği gibi, alıcının satılanı devralmaktan kaçınması, çoğu zaman satış bedelini ödememe iradesini de ortaya koyar. Bu durumda, satıcının, yapacağı seçime göre, alacaklının temerrüdü yanında, borçlunun temerrüdü hükümlerinden de yararlanması söz konusu olabileceği için, maddede alıcının satılanı devralmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 208 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "kabzın derhâl vukuu lâzımdır." şeklindeki ibare, Tasarıda "satılanın hemen devralınması gereklidir." şeklinde yazılmıştır.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 232- 818 sayılı Borçlar Kanununun 209 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 232 nci maddesinde, satış bedelinin belirlenmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 209 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Semenin tayini" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Satış bedelinin belirlenmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 209 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “satım siparişin yapıldığı gün ve mahalde cari fiyat üzerinden” şeklindeki ibare, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 212 nci maddesinin birinci fıkrasına uygun olarak, Tasarıda “satış, ifa yeri ve zamanındaki ortalama piyasa fiyatı üzerinden” şeklinde düzeltilmiştir.

Maddenin ikinci ve son fıkralarında kullanılan “dara” sözcüğüyle, satılanın ambalajının (yani, içine konulduğu kabın) ağırlığı kastedilmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 209 uncu maddesinin son fıkrasında kullanılan “semenin gayri sâfi vezin üzerinden yahut muayyen bir miktar” şeklindeki ibare, Tasarıda “daralı ağırlıktan miktar olarak” şeklinde ifade edilmiştir. Gerçekten, bazı ticarî mallarda, herhangi bir indirim yapılmaksızın, bedelin satılanın daralı ağırlığı üzerinden ödenmesi şeklinde bir ticarî teâmülün de bulunduğu bilinmektedir. Ayrıca, Tasarının 232 nci maddesinin son fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 209 uncu maddesinin son fıkrasında yer verilmeyen bir durum olarak satış bedelinin daralı ağırlık üzerinden belirlenmesine ilişkin ticarî teamülün de saklı olduğu belirtilmiştir.

Madde 233- 818 sayılı Borçlar Kanununun 210 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 233 üncü maddesinde, satış bedelinin muacceliyeti ve faizi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 210 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Semene istihkak ve semenin faizi” şeklindeki ibare, Tasarıda “III. Satış bedelinin muacceliyeti ve faizi” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 210 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “satılan alıcının zilyetliğine girince satıcı semene müstahak olur.” şeklindeki ibare, Tasarıda “satılan, alıcının zilyetliğine girince, satış bedeli muaccel olur.” şeklinde düzeltilmiştir. Aynı fıkraya göre, aksine sözleşme varsa, bu hüküm uygulanmaz. Gerçekten, veresiye satışlar, taksitle satışlar ve ön ödemeli satışlar, 210 uncu maddenin birinci fıkrasının kapsamı dışındadır. Veresiye satışlarda, satılanın alıcıya teslim edilmesinden sonra, satış bedelinin tamamının, taraflarca belirlenen vadede, bir defada ödenmesi kararlaştırılmaktadır. Taksitle satışlarda, satış bedelinin, yine satılanın alıcıya tesliminden sonra, kısım kısım (taksitler hâlinde) ödenmesinin kararlaştırılması söz konusudur. Ön ödemeli taksitle satışlarda ise, alıcı satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcı da bedelin ödenmesinden sonra satılanı teslim etmeyi üstlenmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, ihtara gerek olmaksızın, satış bedeline faiz istenebileceği üç durum düzenlenmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 234- 818 sayılı Borçlar Kanununun 211 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 234 üncü maddesinde, alıcının temerrüdü durumunda, satıcının sözleşmeden dönme hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 211 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “IV. Alıcının temerrüdü / 1. Satıcının fesih hakkı” şeklindeki ibareler, Tasarıda “IV. Alıcının temerrüdü / 1. Satıcının dönme hakkı” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 211 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “hiçbir merasime muhtaç olmaksızın” şeklindeki ibare, Tasarıda “herhangi bir işlem gerekmeksizin” şekline

dönüştürülmüştür. Bu ibareyle, fıkrada öngörülen durumlarda, satıcının, temerrüde düşen alıcıya Tasarının 122 nci maddesinde öngörülen ek süreyi vermek zorunda olmaksızın sözleşmeden dönme hakkını kullanabileceği kastedilmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 211 inci maddesinin ikinci fıkrasının sonunda kullanılan "mükelleftir." şeklindeki ibare, bu fıkrada satıcıya düşen bir yükümlülük değil, bir yük (külfet) söz konusu olduğu için, Tasarıda "zorundadır." şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 211 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "Satılan alıcıya teslim edilmiş ise" şeklindeki ibare, Tasarıda "Satılanın zilyetliği satış bedeli ödenmeden alıcıya devredilmişse" şeklinde düzeltilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 235- 818 sayılı Borçlar Kanununun 212 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 235 inci maddesinde, alıcının temerrüdü hâlinde, satıcının uğradığı zararın hesaplanması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 212 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Zarar ve ziyanın nasıl hesap edileceği" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Zararın hesaplanması ve giderimi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununda bulunmamakla birlikte, satıcının temerrüdüne ilişkin 188 inci maddenin birinci fıkrası hükmüne paralel olarak, Tasarının 235 inci maddesinin birinci fıkrasına da, alıcının temerrüdüne ilişkin olmak üzere, benzer bir hüküm eklenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 212 nci maddesinin birinci fıkrasında, satıcının temerrüdüne ilişkin 188 inci maddesine benzer şekilde, ticarî satışlarda alıcının temerrüdü hâlinde, satıcının uğradığı zararın, öğretide somut yöntem olarak adlandırılan hesaplanma tarzı düzenlenmektedir. Öğretide, fark teorisinin yasal bir örneği olan bu hesaplama tarzının, âdi satışlarda da uygulanmasının, hakkaniyete daha uygun olacağı ve zararın hesaplanmasında fark teorisinin mübadele teorisine tercih edilmesi gerektiği görüşü ileri sürülmektedir. Bu nedenle, 818 sayılı Borçlar Kanununun 212 nci maddesinin birinci fıkrasının başında kullanılan "Ticarî muamelelerde satıcı" şeklindeki ibare, Tasarıda "Satıcı satış bedelini ödemede temerrüde düşmüş olan alıcıdan" şeklinde değiştirilmiştir. Böylece, menfaatler durumunda farklılık olmadığı gözetilerek, hem âdi satışlarda hem de ticarî satışlarda alıcının temerrüdü hâlinde, satıcıya, somut yönteme göre hesaplanacak zararını alıcıdan isteme hakkı tanınmıştır. Bu hükme göre, alıcının temerrüdü hâlinde satıcı, sözleşme konusu taşınır malı, başka bir alıcıya, dürüstlük kurallarına uygun olarak, "ikame satımı" yoluyla satmışsa, ilk alıcının ödemeyi üstlendiği bedele göre, yeni alıcıdan elde ettiği satış bedeli farkından doğan zararının, alıcı tarafından giderilmesini isteyebilir.

Maddenin son fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununda olduğu gibi, alıcının temerrüdü hâlinde satıcının uğradığı zararın, öğretide "soyut yöntem" olarak adlandırılan hesaplanma tarzı düzenlenmektedir. Buna göre, satılanın borsaya kayıtlı veya piyasa fiyatı (cari fiyatı) bulunan mallardan olması koşuluyla, ikame satımı yapmak zorunda olmaksızın, satıcı alıcıdan, satış bedeli ile malın ödeme günündeki fiyatı arasındaki farktan doğan zararının giderilmesini isteyebilir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Taşınmaz Satışı ve Satış İlişkisi Doğuran Haklar

818 sayılı Borçlar Kanununun 213 üncü maddesiyle başlayan "Üçüncü Fasıl / Gayrimenkul satımı" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Üçüncü Ayırım / Taşınmaz Satışı ve Satış İlişkisi Doğuran Haklar" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 236- 818 sayılı Borçlar Kanununun 213 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 236 ncı maddesinde, taşınmaz satış sözleşmesinin ve satış ilişkisi doğuran sözleşmelerin şekli düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 213 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Akdin Şekli" ibaresi, Tasarıda "A. Şekil" ibaresine dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 213 üncü maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde kullanılan "bey'i bilvefa" şeklindeki ibare, Tasarıda "geri alım" şeklinde; yanlış çevrilen "istimlâk mukavelesi" şeklindeki ibare ise, "alım sözleşmesi" şeklinde düzeltilmiş olup, söz konusu cümle, Tasarının aynı maddesinin ikinci fıkrası olarak düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 213 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "…tahrirî şekil kâfidir." şeklindeki ibare, bu şeklin geçerlilik şekli olduğunu belirtmek üzere, Tasarının 236 ncı maddesinin son fıkrasında "…geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır." şekline dönüştürülmüştür.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 237- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "B. Satış ilişkisi doğuran haklar / I. Süresi ve şerhi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 237 nci maddesinde, sözleşmeden doğan önalım, geri alım ve alım haklarının geçerli olarak kurulabilecekleri süre ile bu hakların tapu siciline şerhi düzenlenmektedir.

Maddeye göre, önalım ve geri alım hakları en çok yirmibeş yıllık, alım hakkı ise en çok on yıllık süre için kararlaştırılabilir ve kanunlarda belirlenen süre ile tapu siciline şerh edilebilir.

Kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 216a maddesinde de aynı düzenlemeye yer verilmekle birlikte bu hakların tapu siciline şerhin süresi bakımından bir farklılık bulunmaktadır. Gerçekten, kaynak Kanunda söz konusu hakların tapu siciline şerhi bir süreyle sınırlanmadığı hâlde, Tasarının 237 nci maddesinde, "kanunlarda belirlenen süreyle" tapu siciline şerh edilebileceği öngörülmüştür.

Böylece, madde, sözleşmeden doğan önalım hakkı ile alım ve geri alım haklarının şerhinin, her durumda on yıllık süre için etkisini göstereceğine ilişkin 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 735 inci ve 736 ncı maddelerinin ikinci fıkralarındaki düzenlemelerle uyumlu olacak biçimde kaleme alınmıştır.

Madde 238- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "II. Devredilmesi ve miras yoluyla geçmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 238 inci maddesinde, sözleşmeden doğan önalım, geri alım ve alım haklarının devredilmesi ve miras yoluyla geçmesi konuları düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, aksine anlaşma olmadıkça, sözleşmeden doğan önalım, alım ve geri alım haklarının devredilemeyeceği, ancak miras yoluyla geçeceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, bu hakların devrine ilişkin sözleşmelerin geçerliliğinin, hakkın kurulması için öngörülen şekilde yapılmasına bağlı olduğu ifade edilmektedir.

Madde 239- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "III. Önalım hakkı / 1. İleri sürülmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 239 uncu maddesinde, sözleşmeden doğan önalım hakkının kullanılabileceği ve kullanılamayacağı durumlar düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında kullanılan "taşınmazın satışı ya da ekonomik bakımdan satışa eşdeğer her türlü işlem" şeklindeki ibare, satış ve onunla eşdeğerli bütün hukukî işlemleri kapsamaktadır. Böylece, önalım hakkı taşınmaz satışında ve ekonomik bakımdan satışa eşdeğer işlemler yapılması hâlinde kullanılabilecektir. Meselâ, bir gayrimenkul yatırım ortaklığına ait hisselerin bütünüyle devri hâlinde bu işlem, fıkra anlamında ekonomik bakımdan satışa eşdeğer işlem niteliğinde sayılabilecektir. Ancak, bir taşınmazın anonim veya limited şirkete aynî sermaye olarak konulmasında önalım hakkı kullanılamayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise taşınmazın, mirasın paylaşılması kapsamında mirasçılardan birine özgülenmesi, cebrî artırma yoluyla satışı ve kamusal yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla kazanılması hâllerinde, önalım hakkının kullanılamayacağı düzenlenmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 216c maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 240- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Koşulları ve hükümleri" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 240 ıncı maddesinde, sözleşmeden doğan önalım hakkının ileri sürülmesinin koşulları ve hükümleri düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, satıcının veya alıcının taşınmaz satış sözleşmesinin yapıldığını ve içeriğini, noter aracılığıyla önalım hakkı sahibine bildirmek zorunda olduğu belirtilmektedir. Gerçekten, Türk Medenî Kanununun 735 inci maddesinin son fıkrasına göre de, yasal önalım hakkının kullanılmasına ilişkin hükümler sözleşmeden doğan önalım hakkında da uygulanır. Yine Türk Medenî Kanununun 733 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre, yapılan satış, satıcı veya alıcı tarafından önalım hakkı sahibine noter aracılığıyla bildirilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında kullanılan "satış sözleşmesi … alıcının şahsından kaynaklanan sebeplerle onaylanmazsa" şeklindeki ibareyle, sınırlı ehliyetsiz olan alıcı tarafından tek başına hareket edilerek yapılan satış sözleşmesine Türk Medenî Kanununun 16 ncı maddesi uyarınca, yasal temsilcisinin rıza göstermemesi yanında, ayırt etme gücüne sahip kısıtlı olan alıcı tarafından, tek başına hareket edilerek yapılan taşınmaz satış sözleşmesine, Türk Medenî Kanununun 462 nci maddesinin (1) numaralı bendi uyarınca vesayet makamının izin vermemesi de kastedilmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, aksi kararlaştırılmadıkça önalım hakkı sahibi, taşınmazı satıcının üçüncü kişiyle yaptığı satışın koşulları çerçevesinde kazanır.

Maddenin son fıkrasında sözü edilen satışa eşdeğer işlemlerin başlıca örneğini, İsviçre Federal Mahkemesinin bazı kararlarında da kabul edildiği gibi, taşınmazın tamamı üzerinde üst hakkı kurulması oluşturmaktadır.

Madde 241- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "3. Kullanılması ve hükümleri" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 241 inci maddesinde, sözleşmeden doğan önalım hakkının kullanılması ve hükümleri düzenlenmektedir.

Maddeye göre, Türk Medenî Kanununun yasal önalım hakkının kullanılmasının tâbi olduğu süreyi düzenleyen 733 üncü maddesinin son fıkrasında olduğu gibi, ancak dava açılarak kullanılabilecektir. Sözleşmeden doğan önalım hakkını kullanmak isteyen kişi, bu hakkın tapu siciline şerhedilmiş olup olmadığına ve taşınmazın mülkiyetinin alıcı adına tescil edilip edilmediğine göre farklı kişilere karşı dava açmak zorunda olacaktır. Söz konusu hakkın tapu siciline şerh edilmesi ve taşınmazın mülkiyetinin alıcı adına tescil edilmesi durumunda hak sahibi açacağı davayı alıcıya; aksi takdirde satıcıya yöneltecektir. Ayrıca, maddede, bu davanın açılması bir süreye bağlanmıştır. Buna göre davanın, satışın veya ekonomik bakımdan satışa eşdeğer başka bir işlemin kendisine bildirildiği tarihten başlayarak üç ay ve her hâlde satışın yapılmasından başlayarak iki yıl içinde açılması zorunludur.

Madde 242- 818 sayılı Borçlar Kanununun 214 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 242 nci maddesinde, bir taşınmazın koşullu satışı ve mülkiyetin saklı tutulması konuları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 214 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Şartla Satım ve Mülkiyetin Muhafazası" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. Taşınmaz satışı / I. Koşullu satış ve mülkiyetin saklı tutulması" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddeye göre, bir taşınmazın koşula bağlı satışında, koşul gerçekleşmedikçe, mülkiyetin alıcı adına tapu siciline tescil edilemeyeceği gibi, mülkiyetin satıcıda kalmasına ilişkin koşulun da tapu siciline tescil edilemeyeceği öngörülmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 243- 818 sayılı Borçlar Kanununun 215 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 243 üncü maddesinde, taşınmaz satışında, satılanın miktarındaki eksikliğinden satıcının sorumlu olup olmadığı ve ayıplı bir yapının satışında, satıcıya karşı açılacak davalarda zamanaşımının başlangıcı ve süresi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 215 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Tekeffül" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Sorumluluk" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 215 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "Bir binanın" şeklindeki ibare, Tasarıda "Bir yapının" şeklinde değiştirilerek, hükmün kapsamı genişletilmiştir. Aynı fıkrada kullanılan "sâkıt olur." şeklindeki ibare, Tasarıda "zamanaşımına uğrar." şeklinde düzeltilmiştir.

Maddenin son fıkrasına, Tasarının 230 uncu maddesinin son fıkrasıyla uyumlu olarak, eklenen yeni bir cümle ile, ağır kusurlu olan satıcının beş yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamayacağı belirtilmiştir. Ağır kusurun, kastı, dolayısıyla aldatmayı ve ağır ihmali de içerdiği göz önünde tutularak, Tasarının 243 üncü maddesinin son fıkrasının ikinci cümlesinde "ağır kusurlu" teriminin kullanılmasıyla yetinilmiştir.

Madde 244- 818 sayılı Borçlar Kanununun 216 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 244 üncü maddesinde, taşınmaz satışında yarar ve hasarın alıcıya hangi anda geçeceği düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 216 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Menfaat ve Muhatara" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Yarar ve hasar" şeklinde değiştirilmiştir. Tasarının 207 nci maddesinde, taşınmazlarda yarar ve hasarın, "tescil" anında alıcıya geçmesi öngörüldüğü için, 244 üncü maddesinin uygulama alanı dardır. Kaldı ki, tapu siciline alıcı adına yapılacak tescil, taşınırlarda zilyetlik ve mülkiyetin devri sonucunu doğuran tasarruf işlemi işlevini görmektedir. Maddede, açıklık sağlamak ve öğretideki tartışmaları ortadan kaldırmak amacıyla, "tescilden sonraki bir zamanda alıcı tarafından teslim alınması için sözleşmeyle bir süre belirlenmişse" şeklinde düzeltilmiştir. Böylece, bu olasılıkta yarar ve hasarın alıcıya teslimle geçmesi söz konusu olacaktır. Meselâ, bir konut satışında alıcı adına tescil yapılmış olmakla birlikte, satıcının kendisine yeni bir konut bulması için teslimin altı ay sonra yapılacağı kararlaştırıldığında, bu süre içinde satıcının kusuru olmaksızın konut yanarsa, teslim henüz gerçekleşmediği için hasara satıcı katlanacaktır. Maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile, Tasarının 207 nci maddesinin ikinci fıkrasında taşınır satışlarına benzer biçimde, alıcı, satılanı teslim almada temerrüde düştüğü takdirde, taşınmazın yarar ve hasarının, teslim gerçekleşmişçesine alıcıya geçeceği kabul edilmiştir. Buna benzer bir düzenleme, Alman Medeni Kanununun 446 ncı paragrafında da yer almaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, uygulama göz önünde tutularak, teslimin tescil tarihinden sonra gerçekleştirilmesine ilişkin sözleşmelerin geçerliliği için âdi yazılı şeklin yeterli olduğu kabul edilmiştir.

Madde 245- 818 sayılı Borçlar Kanununun 217 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 245 inci maddesinde, taşınır satışına ilişkin kuralların taşınmaz satışında da uygulanması düzenlenmektedir.

Maddede, taşınır satışına ilişkin kuralların, kıyas yoluyla taşınmaz satışında da uygulanacağı kabul edilmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 217 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "E. Menkul Satımı Hakkındaki Hükümlere Müracaat" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. Taşınır satışına ilişkin kuralların uygulanması" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

DÖRDÜNCÜ AYIRIM

Bazı Satış Türleri

818 sayılı Borçlar Kanununun 218 inci maddesiyle başlayan "Dördüncü Fasıl / Satımın bazı nevileri" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Dördüncü Ayırım / Bazı Satış Türleri" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 246- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "A. Örnek üzerine satış / I. Tanımı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 246 ncı maddesinde, örnek üzerine satış tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 218 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan ibare, "A. Nümune Üzerine Satım" şeklindedir.

Maddeye göre, örnek üzerine satış, tarafların sözleşmenin konusu olan malın alıcıya veya üçüncü bir kişiye bırakılan bir örneğe ya da tespit ettikleri bir mala uygun olması üzerinde anlaşmalarıyla yapılan satıştır.

Madde 247- 818 sayılı Borçlar Kanununun 218 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 247 nci maddesinde, örnek üzerine satışta ispat yükü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 218 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Nümune Üzerine Satım" şeklindeki ibare, içeriğiyle uyumlu olmadığı için, Tasarıda "II. İspat yükü" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 218 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "..."satılanın nümuneye muvafakatini ispat" şeklindeki ibare, Tasarıda "satılanın örneğe uygun olmadığını ispat" şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 218 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "ispata mecbur olmayıp" şeklindeki ibare, ispatın bir yükümlülük değil yük niteliğinde olduğu göz önünde tutularak, Tasarının 247 nci maddesinin birinci cümlesinde "ispat yükü altında olmayıp" şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 218 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "aksini iddia eden" şeklindeki ibare gereksiz görülerek, Tasarının 247 nci maddesinin ikinci fıkrasına alınmamıştır.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 248- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "B. Beğenme koşuluyla satış / I. Tanımı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 248 inci maddesinde, beğenme koşuluyla satış tanımlanmaktadır.

Maddeye göre, beğenme koşuluyla satış, alıcının satılanı deneyerek veya gözden geçirerek beğenmesi koşuluyla yapılan satıştır.

Madde 249- 818 sayılı Borçlar Kanununun 219 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 249 uncu maddesinde, beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin hükümleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 219 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "I. Mahiyeti" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Hükümleri" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 219 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "kabul yahut reddetmekte serbesttir." şeklindeki ibare, Tasarıda "kabul etmekte veya hiçbir sebep göstermeksizin geri vermekte serbesttir." şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 219 uncu maddesinin ikinci cümlesinde kullanılan “yedine geçmiş olsa bile” şeklindeki ibare, Tasarıda “zilyetliğine geçmiş olsa bile” şekline; “kabul edilinceye kadar satıcının mülkünde kalır.” şeklindeki ibare ise, “satılanın mülkiyeti, beğenme koşulunun gerçekleştiği ana kadar satıcıda kalır.” şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 250- 818 sayılı Borçlar Kanununun 220 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 250 nci maddesinde, beğenme koşuluyla satışta, deneme veya gözden geçirme satıcının yanında yapılmışsa, satıcının sözleşmeyle bağlı olması ile bağlı olmaktan kurtulması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 220 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. Satıcının nezdinde muayene” şeklindeki ibare, Tasarıda “III. Deneme veya gözden geçirme / 1. Satıcının yanında” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 220 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “satıcı serbest olur.” ve ikinci fıkrasında kullanılan “serbest olur.” şeklindeki ibareler, Tasarıda “satıcı, sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur.” şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 251- 818 sayılı Borçlar Kanununun 221 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 251 inci maddesinde, beğenme koşuluyla satışta deneme veya gözden geçirmenin alıcının yanında yapılması durumunda, beğenme koşulunun gerçekleşmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 221 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Alıcı nezdinde muayene” şeklindeki ibare, Tasarıda “2. Alıcının yanında” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 221 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “satım tekemmül etmiş addolunur.” şeklindeki ibare ile ikinci fıkrasının sonunda kullanılan “satım tamam olmuş olur.” şeklindeki ibareler, Tasarıda “beğenme koşulu gerçekleşmiş olur.” şeklinde değiştirilmiştir. Beğenme koşuluyla satışta, taraflar arasında daha önce kurulan sözleşmenin, beğenme koşulunun gerçekleştiği anda hükümlerini doğurmaya başladığı göz önünde tutulursa, Tasarıda böyle bir düzeltmenin yapılması zorunlu görülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrasında kullanılan “gözden geçirme amacını aşacak biçimde kullanmasıyla da” şeklindeki ibareyle, alıcının satılan üzerinde, gözden geçirme için gerekli olanın dışındaki bütün fiilî ve hukukî tasarrufları kastedilmektedir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 252- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “C. Kısmî ödemeli satışlar / I. Taksitle satış / 1. Tanımı, şekli ve içeriği” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 252 nci maddesinde, taksitle satış tanımlanmakta, şekli ve içeriği düzenlenmektedir.

Tasarının "C. Kısmî ödemeli satışlar" hakkındaki düzenlemesinde, İsviçre Borçlar Kanununun, 23 Mart 2001 tarihli Tüketici Kredilerine İlişkin Federal Kanundan önceki düzenlemesi ile hukukumuzdaki 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki düzenleme göz önünde tutulmuştur.

Maddenin birinci fıkrasında, taksitle satış tanımlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, satıcının ticarî faaliyeti kapsamında yapıp yapmamasına bakılmaksızın, bütün taksitle satış sözleşmelerinin geçerliliği yazılı şekle bağlanmıştır.

Maddenin üçüncü fıkrasında, satıcının ticarî faaliyeti kapsamında yaptığı taksitle satış sözleşmelerinde yer verilmesi zorunlu olan hususlar, onbir bent hâlinde sayılmaktadır.

Madde 253- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Yasal temsilcinin rızası" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 253 üncü maddesinde, taksitle satış sözleşmesinde yasal temsilcinin rızası düzenlenmektedir.

Maddede, taksitle satış sözleşmesinin, ayırt etme gücüne sahip bir küçük veya kısıtlı tarafından yapılması durumunda, taksitle satış sözleşmesinin geçerliliği, yasal temsilcinin yazılı rızasına bağlanmıştır. Bu durumda, yasal temsilcinin rızasının en geç sözleşmenin kurulduğu anda vermiş olması zorunludur. Bu nedenle, ayırt etme gücüne sahip bir küçük veya kısıtlının yasal temsilcisinin, genel hükümlerden farklı olarak, böyle bir taksitle satış sözleşmesini, sonradan rızasını açıklamak (sözleşmeyi onamak) suretiyle geçerli hâle getirmesi mümkün değildir.

Madde 254- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "3. Sözleşmenin yürürlüğe girmesi ve geri alma açıklaması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 254 üncü maddesinde, taksitle satış sözleşmesinin yürürlüğe girmesi ve geri alma açıklaması düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, taksitle satış sözleşmesinin, satıcı bakımından, sözleşmenin kurulduğu anda hükümlerini doğurmaya başladığı hâlde alıcı bakımından taraflarca imzalanmış bir nüshasının eline geçmesinden başlayarak yedi gün sonra yürürlüğe gireceği belirtilmektedir. Fıkradaki düzenlemeden, Taksitle satış sözleşmesinin satıcı bakımından sözleşmenin kurulduğu anda hükümlerini doğurmaya başlayacağı anlaşılmalıdır. Fıkrada öngörülen yedi günlük yasal süre içinde alıcı, bir tazminat yükümlülüğü söz konusu olmaksızın, dilerse sözleşmenin kurulmasına ilişkin irade açıklamasını geri alabilecektir. Ancak, alıcı geri alma iradesini satıcıya yazılı olarak bildirmek zorundadır. Geri alma bildiriminin sürenin son gününde postaya verilmiş olması, sonuç doğurması için yeterli olacaktır. Alıcının korunması amacıyla, onun geri alma hakkından önceden feragat edemeyeceği kabul edilmiştir. Böyle bir feragat, Tasarının 27 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlı olacaktır. Yine aynı fıkra uyarınca, Alıcı, bu süre içinde irade açıklamasını geri aldığını satıcıya yazılı olarak bildirebilir. Bu haktan önceden feragat edilemez.

Maddenin ikinci fıkrasında, satıcının malı geri alma süresi içinde alıcıya devretmiş olması durumunda alıcının, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabileceği; aksi takdirde sözleşmenin yürürlüğe gireceği öngörülmektedir.

Maddenin son fıkrasında, geri alma hakkını kullanan alıcıdan cayma parası istenemeyeceği belirtilmektedir.

Madde 255- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "4. Tarafların hak ve borçları / a. Peşinatı ödeme borcu ve sözleşmenin süresi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 255 inci maddesinde, taksitle satış sözleşmesinde peşinat ödeme borcu ve sözleşmenin süresi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, taksitle satışta alıcının peşinat ödeme borcu ve sözleşmenin süresi; ikinci fıkrasında peşinat miktarı ile yasal ödeme sürelerini belirleme konusunda Bakanlar Kuruluna verilen yetki; üçüncü fıkrasında peşinatı almaksızın satılanı alıcıya devreden satıcının hukukî durumu ve son fıkrasında da taraflarca satıcının peşinat almaktan vazgeçmesi karşılığında, satış bedelinin artırılması konusundaki anlaşmanın hükümsüzlüğü düzenlenmektedir.

Madde 256- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "b. Alıcının def'ileri" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 256 ncı maddesinde, alıcının def'ileri düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, taksitle satışta alıcının, satıcıya karşı, satış bedeli ödeme borcu ile ondan olan alacağını takas etme hakkından önceden feragat edemeyeceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, satıcının, satış bedelinden doğan alacağını devretmesi durumunda, alıcının satış bedeline ilişkin def'ilerinin sınırlanamayacağı ve ortadan kaldırılamayacağı kabul edilmektedir.

Madde 257- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "c. Satış bedelinin tamamen ödenmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 257 nci maddesinde, taksitle satışta alıcının, satış bedelini tamamen ödeyerek borcundan kurtulma olanağı ile alıcının bu imkândan yararlanması durumunda, taksitle ödeme nedeniyle satış bedeline yapılan ilâve bedelden yapılması gereken en az indirim tutarı düzenlenmektedir.

Madde 258- 818 sayılı Borçlar Kanununun 222 nci maddesini kısmen, 224 üncü maddesini ise tamamen karşılayan, fakat büyük bölümü bakımından yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 258 inci maddesinde, taksitle satışta alıcının peşinatı ve taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda, satıcının seçimlik hakları düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, peşinatı ödemede temerrüde düşen alıcıya karşı, satıcının sadece peşinatı isteyebileceği veya sözleşmeden dönebileceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, taksitle satışta "muacceliyet kaydı"nın geçerlilik koşulları ile alıcının taksit borcunu ödemede temerrüde düşmesi nedeniyle, satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanmasının koşulları açıklanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 222 nci maddesinde kullanılan "bu hakkı muhafaza etmiş ise" şeklindeki ibare, örtülü saklı tutmayı da içerdiği hâlde, Tasarının 258 inci maddesinin ikinci fıkrasında, hem sözleşmeye muacceliyet kaydının ve hem de sözleşmeden dönme hakkını kapsamak üzere, "bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına" şeklinde bir ibare kullanılmış ve örtülü saklı tutma olanağı ortadan kaldırılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun “III. Muacceliyet şartları” kenar başlıklı 224 üncü maddesinden farklı olarak, “muacceliyet kaydı”nın diğer geçerlilik koşulları da gerçekleşmişse, alıcının, satış bedelinin en az dörtte birini oluşturan bir taksiti veya en son taksiti ödemede temerrüde düşmesi durumunda da satıcının, ondan geri kalan satış bedelinin tamamını ödemesini isteyebileceği öngörülmektedir. Ancak, aynı hükmün bir istisnası olmak üzere, satıcının sözleşmeden dönme dolayısıyla isteyebileceği miktarın, ödenmiş taksitler tutarına eşit veya daha fazla olması durumunda, sözleşmeden dönemeyeceği kabul edilmektedir.

Maddenin son fıkrasına göre, satıcı satış bedelinin geri kalan kısmının tamamen ödenmesini isteme veya sözleşmeden dönme haklarını kullanmadan önce, alıcıya on beş günlük bir ek ödeme süresi tanımak zorundadır.

Madde 259- 818 sayılı Borçlar Kanununun 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasını kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 259 uncu maddesinde, alıcının temerrüdü nedeniyle satıcının sözleşmeden dönmesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, taksitle satışta satıcının alıcıya devrinden sonra, satıcının alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi nedeniyle sözleşmeden dönmesinin hukukî sonuçları, 818 sayılı Borçlar Kanununun 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle uyumludur. 818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan “münasip bir kira bedeli” şeklindeki ibare, Tasarıda “hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli”; “satılan bozulmuş ise” şeklindeki ibare de, “satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin azalması hâlinde” şeklinde değiştirilmiştir. Maddede kullanılan “değer azalması” ifadesi satılanın eskimesini ve bozulmasını kapsamak üzere bir üst kavram olarak kullanılmıştır.

Maddenin 818 sayılı Borçlar Kanununda karşılığı bulunmayan ikinci fıkrasında ise, satıcının, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi yüzünden, satılanın devrinden önce sözleşmeden dönmesinin hukukî sonuçları düzenlenmektedir.

Madde 260- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “c. Hâkimin müdahalesi” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 260 ıncı maddesinde, taksitle satışta alıcının temerrüde düşmesi durumunda hâkimin müdahalesi düzenlenmektedir.

Maddede, belirli koşullar altında, hâkime, sözleşmeye müdahale ederek, temerrüde düşen alıcıya ödeme kolaylıkları sağlama ve satıcının satılanı geri almasını yasaklama yetkileri tanınmaktadır.

Madde 261- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “5. Yetkili mahkeme ve tahkim” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 261 inci maddesinde, yetkili mahkeme ve tahkim düzenlenmektedir.

Maddede, yerleşim yeri Türkiye’de olan alıcının, tarafı olduğu taksitle satış sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda, yerleşim yerindeki mahkemenin yetkisinden önceden feragat edemeyeceği gibi, tahkim sözleşmesi de yapamayacağı öngörülmektedir.

Madde 262- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "6. Uygulama alanı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 262 nci maddesinde, taksitle satışa ilişkin hükümlerin uygulama alanı düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, taksitle satışa ilişkin hükümlerin, aynı ekonomik amaçla yapılan işlemlere de uygulanacağı belirtilmektedir. Taksitle satışta alıcıların korunması amacıyla konulmuş olan hükümlerden kurtulmak (kanuna karşı hile yapmak) amacıyla, uygulamada rastlanan kira-satış vaadi, kira-alım ve kira-bağışlama şeklinde yapılan birleşik sözleşmelere de taksitle satış hükümleri uygulanır. Bu sözleşmelerin yapısını açıklamak amacıyla sadece kira-satış vaadi şeklindeki birleşik sözleşmeden kısaca söz etmekte yarar vardır. Bu sözleşmede, kiraya veren (gerçekte taksitle mal satıcısı), satılanı satış bedelinin tamamen ödenmesi gereken tarihe kadar kiraya vermekte; satış bedeli tamamen ödenince, satılanı ona satmayı vaat etmekte; fakat bir vadeye ilişkin kira bedeli (gerçekte taksit) ödenmezse, fesih bildiriminde bulunarak sözleşmeden dönme hakkını da sadece kendisi için saklı tutmaktadır. Böylece, kiracı (gerçekte taksitle mal alıcısı) bir vadeye ilişkin borcunu ödemezse, kiraya veren (gerçekte taksitle mal satıcısı), fesih bildiriminde bulunarak kira sözleşmesini feshetmekte (gerçekte taksitle satış sözleşmesinden dönmekte) ve o zamana kadar kendisine ödenmiş olan kira bedellerini (gerçekte taksitleri) alıkoymak istemektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde, satıcının mülkiyeti saklı tutma kaydı ile birlikte veya bundan bağımsız olarak, taksitle satış sözleşmesinden doğan satış bedeli alacağını ödünç verene devretmesi veya satıcı ile ödünç verenin başka bir şekilde anlaşarak, satış bedelini daha sonra taksitler hâlinde ödemeyi üstlenen alıcıya satılanın teslimini sağlamaları durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanacağı öngörülmekte ve böyle bir ödünç sözleşmesinde yer verilmesi gerekli hususlar düzenlenmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, satış bedeli taksitle ödünç yoluyla karşılanan peşin mal alımlarına, hangi koşullar altında, taksitle satışa ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı belirtilmektedir.

Maddenin son fıkrasında ise, taksitle satışa ilişkin hükümlerden sadece Tasarının 258 inci maddesinin ikinci fıkrası, 259 uncu maddesinin birinci fıkrası ve 260 ıncı maddesi hükümlerinin uygulanacağı taksitle satışlar belirtilmektedir. Fıkrada yapılan düzenleme ile, tacir sıfatını taşıyan alıcı bakımından, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun uygulanamayacağı göz önünde tutularak, söz konusu alıcılara taksitle satışa ilişkin belirtilen hükümlerden sınırlı biçimde yararlanma olanağı tanınmıştır.

Madde 263- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "II. Ön ödemeli taksitle satış / 1. Tanımı, şekli ve içeriği" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 263 üncü maddesinde, ön ödemeli taksitle satış tanımlanmakta, şekli ve içeriği düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, ön ödemeli taksitle satış tanımlanmaktadır.

İkinci fıkrada, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin geçerliliğinin yazılı şekle bağlı olduğu belirtilmekte ve sözleşmede yer verilmesi zorunlu hususlar, dokuz bent hâlinde sayılmaktadır. Aynı

fıkranın (7) numaralı bendinde kullanılan “sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkı” şeklindeki ibareyle, açıklanan iradenin geri alınması kastedilmektedir. “Geri alma” teriminin kullanılması, “dönme”, “cayma” ve “vazgeçme” terimlerinin tartışılmasından sonra daha uygun görülmüştür.

Madde 264- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “2. Tarafların hak ve borçları / a. Ödemelerin güvenceye bağlanması” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 264 üncü maddesinde, ön ödemeli taksitle satışta, alıcı tarafından yapılan ödemelerin güvenceye bağlanması düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerinde, alıcının ödemelerini sözleşmede belirtilen bir bankada kendi adına açılacak gelir getiren bir tasarruf veya yatırım hesabına yatırmakla yükümlü olduğu açıklanmaktadır.

İkinci fıkrada, bankanın tarafların çıkarlarını gözetmek zorunda olduğu ve alıcı hesabına açılmış hesapta birikmiş paralardan yapılacak herhangi bir ödeme için her iki tarafın rızasının aranacağı, bu konuda önceden rıza verilemeyeceği öngörülmektedir.

Maddenin son fıkrasında, ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerinde, alıcının, satılanın devrine kadar sözleşmeden cayması durumunda, satıcının hesapta birikmiş paralar üzerindeki bütün haklarını kaybedeceği belirtilmektedir. Alıcının, sözleşmeden caymasının hukukî sonuçları, Tasarının 268 inci maddesinde düzenlenmiştir.

Madde 265- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “b. Alıcının malın teslimini isteme hakkı” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 265 inci maddesinde, alıcının malın devrini isteme hakkı düzenlenmektedir.

Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında, ön ödemeli taksitle satışta, alıcının istemesi hâlinde, satıcının hangi maddî veya şeklî koşullar altında, satılanı ona devretmekle yükümlü olduğu belirtilmektedir.

Son fıkrada, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinde alıcının, hangi durumlarda ve hangi koşulun gerçekleşmesiyle satılanın kısım kısım devredilmesini isteyebileceği; hangi durumda bu hakka sahip olmadığı düzenlenmektedir.

Madde 266- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “c. Satış bedelinin ödenmesi” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 266 ncı maddesinde, satış bedelinin ödenmesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci cümlesinde, ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde, satış bedelinin satılanın devri anında tamamen ödenmiş olması gerektiği; ikinci cümlesinde ise, satılanın devrini isteyen alıcının, banka hesabındaki bakiyeden, satış bedelinin en çok üçte birlik kısmını satıcı lehine serbest bırakabileceği; maddenin son cümlesinde ise, alıcının sözleşmenin kurulduğu sırada böyle bir serbest bırakma taahhüdünde bulunamayacağı öngörülmektedir.

Maddenin ikinci cümlesinde, satış bedelinin tamamını ödeyerek, satıcıdan, satılanın kendisine devrini isteyen alıcının, satılan kendisine devredilmedikçe, hesabındaki taksit ödemelerinin en çok üçte bir oranındaki kısmını, satıcı yararına serbest bırakılmasına rıza gösterebileceği öngörülmüş ve böylece alıcı, taksit borçlarını tamamen ödediği hâlde, henüz devralmadığı satılanın satış bedelinin bu oranı aşan kısmını kaybetmesi tehlikesine karşı hukukî koruma altına alınmıştır. Maddenin son cümlesi uyarınca, alıcının sözleşmenin kurulduğu sırada söz konusu hukukî korumayı ortadan kaldıran veya azaltan bir taahhüt geçersiz sayılmış, böylece satıcıların bu hükmün etkisinden kurtulmalarının önlenmesi amaçlanmıştır.

Madde 267- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "d. Satış bedelinin belirlenmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 267 nci maddesinde, satış bedelinin belirlenmesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin kurulduğu sırada belirlenen toplam satış bedeline ek bir bedel isteme hakkını saklı tutan bütün kayıtlar geçersizdir.

Maddenin ikinci fıkrasında, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin bir çeşidi olan ve öğretide "tahsis kaydıyla satış" (vente avec réserve de spécification; Spezifikationskauf) adı verilen sözleşme düzenlenmektedir. Bu sözleşmenin varlığı, aşağıdaki koşulların birlikte gerçekleşmesine bağlanmıştır:

1. Ödenecek toplam satış bedeli önceden sözleşmede belirlenmiş olmakla birlikte, satıcının alıcıya devretmekle yükümlü olduğu eşya belirlenmemiş olmalıdır.

2. Satıcı, alıcıya zilyetlik ve mülkiyetini devralacağı eşyayı seçme hakkı tanımış olmalıdır.

Bu fıkra uyarınca, yukarıda belirtilen koşulların gerçekleşmesi durumunda satıcı, peşin satıştaki olağan bedelleri göz önünde tutmak suretiyle alıcının yapacağı seçime tam olarak uymakla yükümlü olacaktır.

Bu tür satışlara, alıcının bir mobilya mağazasından, ileride evlenecek kızına çeyiz olarak satın almak istediği eşyaya ilişkin yaptığı sözleşme örnek olarak gösterilebilir. Bu durumda alıcı, kendisine tanınan seçim hakkını kullandığında, satıcı, sözleşmede kararlaştırılan toplam satış bedeline (meselâ onbin liraya) kadar olmak üzere, seçtiği çeyizlik eşyayı (oturma veya yatak odası takımı vb.) peşin satıştaki olağan bedellerle devretmekle yükümlüdür.

Maddenin son fıkrasında, aynı maddenin ikinci fıkrasına aykırı anlaşmaların, ancak alıcı için daha elverişli bulunması ölçüsünde geçerli olacağı açıklanmaktadır.

Madde 268- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "3. Sözleşmenin sona ermesi / a. Cayma hakkı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 268 inci maddesinde, sona erme sebeplerinden biri olarak cayma hakkı düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinde alıcının, malın devrine kadar, her zaman sözleşmeden cayabileceği kabul edilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, cayma hâlinde, alıcı tarafından ödenmesi öngörülen cayma parasının nasıl belirleneceği ve miktarı ile yapılmış bulunan ödemelerden, cayma parasını aşan kısmının ne olacağı açıklanmaktadır.

Maddenin son fıkrasına göre, bu fıkrada yazılı üç durumdan birinin gerçekleşmesi sebebiyle sözleşmeden cayılmış olursa, alıcıdan cayma parası istenemeyecektir.

Madde 269- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "b. Sözleşmenin süresi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 269 uncu maddesinde, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin süresi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinde, ön ödemeleri ifa borcunun beş yılın geçmesiyle sona ermesi öngörülmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, ödeme süresi bir yıldan uzun veya belirsiz olan ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinde, fıkrada öngörülen koşulların gerçekleşmesi durumunda, satıcının da sözleşmeden cayan alıcının haklarına sahip olacağı düzenlenmektedir.

Madde 270- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "c. Alıcının temerrüdü" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 270 inci maddesinde, alıcının temerrüdü düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, ön ödemeli taksitle satışta alıcının bir veya birden çok ödemede temerrüde düşmesi durumunda, satıcının vadesi gelmiş olan ön ödemeleri isteme hakkı ile fıkrada öngörülen koşullar gerçekleşmişse, sözleşmeden dönme hakkı düzenleme konusu yapılmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde, satıcının ödeme süresi bir yıl veya daha kısa olan sözleşmeden dönmesi durumunda, Tasarının 259 uncu maddesinin ikinci fıkrasının kıyas yoluyla uygulanacağı kabul edilmektedir. Aynı fıkranın son cümlesi uyarınca, süresi bir yıldan uzun olan sözleşmelerde satıcı, ancak Tasarının 268 inci maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen cayma parasını ve ortalama banka faizlerini aşan zararlarının karşılanmasını isteyebilir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, bir yıldan daha uzun süreli sözleşmelerde temerrüde düşmüş olan alıcının malın devrini istemesi hâlinde satıcıya, yasal anapara faizi ile birlikte devir isteminden sonra malın değerinde oluşacak eksilmelerin giderimini isteme hakkı tanınmakta ve sözleşmede öngörülmesi durumunda ödenecek ceza koşulunun miktarının, satış bedelinin yüzde onunu geçemeyeceği belirtilmektedir.

Maddenin son fıkrasında ise, satılanın devrinden sonra, alıcının temerrüde düşmesi sebebiyle satıcının sözleşmeden dönmesi durumunda, Tasarının 259 uncu maddesinin birinci fıkrası hükmünün uygulanacağı ifade edilmektedir.

Madde 271- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "4. Uygulama alanının sınırlanması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 271 inci maddesinde, uygulama alanının sınırlanması düzenlenmektedir.

Maddeye göre, alıcının tacir sıfatıyla hareket etmesi veya malın bir ticarî işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alınması durumunda, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesine ilişkin 263 ilâ 270 inci maddeleri uygulanmaz.

Madde 272- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "III. Ortak hükümler" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 272 nci maddesinde, ortak hükümler düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, taksitle satışa ilişkin hükümlerden yasal temsilcinin rızasına, alıcının sözleşmenin kurulmasından cayma hakkına ve def'ilerine, satıcının alacağının devrine, hâkim tarafından sağlanan ödeme kolaylıklarına, yetkili mahkeme ve tahkime ilişkin olanların, ön ödemeli taksitle satış sözleşmelerine de uygulanacakları belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, satılanı devir süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan taksitle satışta, alıcının satılanın devrinden önce ödemeleri yapma yükümlülüğü varsa, ön ödemeli taksitle satışa ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanacağı öngörülmektedir.

Madde 273- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "D. Açık artırma yoluyla satış / I. Tanımı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 273 üncü maddesinde, açık artırma yoluyla satış tanımlanmaktadır.

Maddeye göre, "Açık artırma yoluyla satış; yeri, zamanı ve koşulları önceden belirlenerek, hazır olanlar arasından en yüksek bedeli öneren ile yapılan satıştır".

Madde 274- 818 sayılı Borçlar Kanununun 225 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 274 üncü maddesinde, isteğe bağlı açık artırma ve cebrî artırma yoluyla yapılan satışlarda, sözleşmenin kurulduğu an belirtilmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 225 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "I. Satımın inikadı" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Kurulması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 225 inci maddesinin birinci fıkrası, Tasarının 274 üncü maddesinin ikinci fıkrası olarak; 818 sayılı Borçlar Kanununun 225 inci maddesinin ikinci fıkrası ise, Tasarıda birinci fıkra olarak kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 275- 818 sayılı Borçlar Kanununun 227 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 275 inci maddesinde, artırmaya katılanın bağlandığı an düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 227 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Müzayedeye iştirak edenin ne zaman mülzem olacağı / 1. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "III. Hükümleri / 1. Artırmaya katılanın bağlandığı an / a. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununda tek fıkradan oluşan 227 nci maddesi, bu maddede iki ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, artırmaya katılan kişinin, satış için konulmuş olan koşullar çerçevesinde, önerisiyle bağlı olduğu kabul edilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, artırmaya katılan kişinin önerisiyle bağlı olmaktan hangi anda kurtulacağı açıklanmaktadır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 276- 818 sayılı Borçlar Kanununun 228 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 276 ncı maddesinde, taşınmaz artırımında artırmaya katılanın bağlandığı an düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 228 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Gayrimenkul müzayedesi" şeklindeki ibare, Tasarının 276 ncı maddesinde "b. Taşınmazın açık artırma yoluyla satışında" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, taşınmazlara ilişkin açık artırma yoluyla satışlarda, ileri sürülen önerinin kabul edilerek ihalenin yapılmasının veya reddedilerek, ihalenin yapılmamasının, artırmadan hemen sonra gerçekleşmesi gerektiği öngörülmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, bu tür artırmalarda, öneride bulunanın önerisiyle bağlılığının artırmadan sonra da devam edeceğini öngören koşulun, kural olarak geçersiz olduğu belirtilmekte; aynı fıkrada bu kuralın iki istisnasına yer verilmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 277- 818 sayılı Borçlar Kanununun 229 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 277 nci maddesinde, açık artırma yoluyla satılan bir taşınmazın ihale bedelinin peşin ödenmesi gereği ve buna uyulmamasının sonucu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 229 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Tediyenin peşin olması lüzumu" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Ödemenin peşin olması gereği" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununda tek fıkradan oluşan madde, bu maddede iki ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkra hâlinde düzenlenmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 278- 818 sayılı Borçlar Kanununun 231 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 278 inci maddesinde, açık artırma yoluyla satışlara bağlı olarak, mülkiyetin geçmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 231 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "VI. Mülkiyetin intikali" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Mülkiyetin geçmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 231 inci maddesi üç fıkradan oluştuğu hâlde, Tasarıda dört fıkra olarak düzenlenmiştir. Bu çerçevede artırma yoluyla satış türü olarak kabul edilen isteğe bağlı özel artırmalarda mülkiyetin geçmesi konusunun da yeni bir hüküm olarak maddenin son fıkrasında düzenlenmesi uygun görülmüştür.

Madde 279- 818 sayılı Borçlar Kanununun 230 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 279 uncu maddesinde, açık artırma yoluyla satışlarda zapttan ve ayıptan sorumluluk düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 230 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Tekeffül" şeklindeki ibare, Tasarıda "4. Zapttan ve ayıptan sorumluluk" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 230 uncu maddesinin birinci fıkrasında, cebrî artırmalarda "tekeffül"e yer olmamasına ilişkin kuralın iki istisnasına (artırma şartnamesinde aksine açık bir düzenleme olması ile artırmaya katılanlara karşı hile yapılması) ilişkin sorunlara, ancak icra hukuku kurumları çerçevesinde (şikâyet, ihalenin feshi gibi) çözüm bulunabileceği göz önünde tutularak, Tasarı metnine alınmamış; bu tür artırmalarda ayıptan ve zapttan sorumluluğa ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı kabul edilmiştir.

Madde 280- 818 sayılı Borçlar Kanununun 226 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 280 inci maddesinde, artırmanın iptali düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 226 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Müzayedenin butlanı" şeklindeki ibare, Tasarının 280 inci maddesinde, "IV. Artırmanın iptali" şeklinde değiştirilmiştir. Gerçekten, söz konusu maddede ihalenin iptaline karar verilmesi istemiyle, ilgililerin dava açabilecekleri düzenlendiğine göre, 818 sayılı Borçlar Kanununun 226 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan ibare hatalıdır. Çünkü, ihalenin iptali hâlinde fesihten söz edilemeyeceği için iptal, sonuçlarını geriye etkili olmak üzere doğurur.

818 sayılı Borçlar Kanununda, tek fıkradan oluşan maddeye, Tasarıda yeni bir hüküm eklenerek madde, iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 226 ncı maddesinin birinci cümlesinde kullanılan "her alâkadar tarafından on gün içinde itiraz edilebilir." şeklindeki ibare, Tasarıda "her ilgili, iptal sebebini öğrendiği günden başlayarak on gün ve her hâlde ihale tarihini izleyen bir yıl içinde" şeklinde değiştirilmiş; böylece İcra ve İflâs Kanununun 134 üncü maddesinin altıncı fıkrasında öngörülen bir yıllık süreyle paralellik sağlanmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 226 ncı maddesinin ikinci cümlesinde kullanılan "bu itiraz cebrî müzayedelerde icra ve iflâs muamelelerine nezaret eden makamlara arz olunur." şeklindeki ibare, Tasarının 280 inci maddesinin ikinci fıkrasında "Cebrî artırmalar hakkında özel hükümler saklıdır." şeklinde değiştirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Mal Değişim Sözleşmesi

818 sayılı Borçlar Kanununda, 232 nci maddeyle başlayan "Beşinci Fasıl / Trampa" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "İkinci Bölüm / Mal Değişim Sözleşmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 281- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "A. Tanımı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 281 inci maddesinde, mal değişim sözleşmesi tanımlanmaktadır.

Maddeye göre, "Mal değişim sözleşmesi, taraflardan birinin diğer tarafa bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini, diğer tarafın da karşı edim olarak başka bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini devretmeyi üstlendiği sözleşmedir".

Madde 282- 818 sayılı Borçlar Kanununun 232 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 282 nci maddesinde, mal değişim sözleşmesinin tâbi olduğu hükümler düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 232 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Trampa Satım Hükümlerine Tâbidir:" şeklindeki ibare, Tasarının 282 nci maddesinde "B. Tâbi olduğu hükümler" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 283- 818 sayılı Borçlar Kanununun 233 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 283 üncü maddesinde, mal değişim sözleşmesinde ayıptan ve zaptan sorumluluk düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 233 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Tekeffül" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. Zapttan ve ayıptan sorumluluk" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olarak, mal değişim sözleşmesinin konusu olan şeylerin üçüncü kişilerce zapt edilmesi durumunda o şeyleri değişim yoluyla devralanlara ve ayıplı olması sebebiyle geri verenlere tanınan tazminat isteme veya verdiklerini geri alma şeklindeki seçimlik haklar, Tasarıda sayılmamış, bunun yerine, satış sözleşmesinin ayıptan ve zapttan sorumluluğa ilişkin hükümlerinin uygun düştüğü ölçüde, mal değişim sözleşmelerine de uygulanacağı belirtilmiştir. Böylece, taraflara 818 sayılı Borçlar Kanununun 233 üncü maddesinde öngörülen seçimlik hakların dışında yeni haklar da tanınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bağışlama Sözleşmesi

818 sayılı Borçlar Kanununda "Yedinci Bap / Bağışlama" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Üçüncü Bölüm / Bağışlama Sözleşmesi" şeklinde ifade edilmiştir.

Madde 284- 818 sayılı Borçlar Kanununun 234 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 284 üncü maddesinde, bağışlama sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 234 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Mevzuu" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Tanımı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 234 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "malının tamamını veya bir kısmını diğer bir kimseye temlik eder." şeklindeki ibare, Tasarıda "malvarlığından … bir kazandırma yapmayı üstlendiği sözleşmedir" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununda iki fıkradan oluşan madde, bu maddenin ikinci fıkrasında iki ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak, bu fıkra Tasarıda iki fıkraya bölünerek düzenlenmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 285- 818 sayılı Borçlar Kanununun 235 inci maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 285 inci maddesinde, bağışlayanın bağışlama ehliyeti düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 235 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Bağışlamaya Ehliyet / I. Bağışlayan hakkında" şeklindeki ibareler, Tasarıda "B. Bağışlama ehliyeti / I. Bağışlayan için" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 235 inci maddesinin ikinci fıkrasının, fiil ehliyetinden yoksun kişilerin kendilerinin ve onların adına yasal temsilcilerinin bağışlama sözleşmesinin bağışlayan tarafını oluşturmaları konusundaki düzenlemesi Tasarıya alınmamıştır. 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun vesayet altındaki kişi adına önemli olmayan bağışların yapılabileceğine ilişkin 449 uncu maddesi saklı kalmak kaydıyla, bağışlama sözleşmesinin bağışlayan tarafının tam ehliyetli olması zorunlu görülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 235 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "sulh mahkemesince" şeklindeki ibare, "mahkemece" şeklinde değiştirilmiştir. Burada, "mahkeme" sözcüğünden anlaşılması gereken vesayet makamıdır.

Madde 286- 818 sayılı Borçlar Kanununun 236 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 286 ncı maddesinde, bağışlananın bağışlamayı kabul ehliyeti düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 236 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Bağışlamayı kabul eden hakkında" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Bağışlanan için" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 287- 818 sayılı Borçlar Kanununun 238 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 287 nci maddesinde, bağışlama sözü verme düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 238 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Bağışlama vaadi" şeklindeki ibare, Tasarının 287 nci maddesinde, "C. Kurulması / I. Bağışlama sözü verme" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 238 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "Bağışlama taahhüdü tenfiz edilince" şeklindeki ibare, Tasarıda "Şekle uyulmaması sebebiyle geçersiz olan bağışlama sözü verme, bağışlayan tarafından yerine getirildiğinde" şeklinde; "elden yapılmış bağışlama gibi olur." şeklindeki ibare de "elden bağışlama hükmündedir." şeklinde değiştirilmiştir. Aynı fıkranın son cümlesi olarak, Tasarı metnine eklenen hüküm şöyledir: "Ancak, geçerliliği resmî şekle bağlanmış olan bağışlamalarda bu hüküm uygulanmaz."

Madde 288- 818 sayılı Borçlar Kanununun 237 nci maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 288 inci maddesinde, elden bağışlamanın kurulması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 237 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Şekli / I. Elden bağışlama" şeklindeki ibareler yerine, bağışlama sözü verme şeklinin, Tasarının 287 nci maddesinde düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 288 inci maddesinde "II. Elden bağışlama" ibaresi kullanılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 237 nci maddesinin ikinci ve son fıkraları, tanımda taşınır sözcüğüne yer verildiği ve taşınmazlar tanım dışı bırakıldığı için, Tasarının 288 inci maddesine alınmamıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 289- 818 sayılı Borçlar Kanununun 240 ıncı maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 289 uncu maddesinde, koşullu bağışlama düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 240 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Şartları ve Mükellefiyetleri / I. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, yüklemeli bağışlamanın, Tasarının 290 ıncı maddesinde ayrıca düzenlendiği göz önünde tutularak, "III. Koşullu bağışlama" şeklinde değiştirilmiş ve kısaltılmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 290- 818 sayılı Borçlar Kanununun 240 ıncı maddesinin birinci fıkrasını kısmen ve 241 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 290 ıncı maddesinde, yüklemeli bağışlama düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 241 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Şartın icrası" şeklindeki ibare, Tasarının 290 ıncı maddesinde, "IV. Yüklemeli bağışlama" şeklinde değiştirilmiştir. Gerçekten, 818 sayılı Borçlar Kanununun 241 inci maddesinin kenar başlığında "şart" teriminin kullanılmasına karşın, madde metninde "mükellefiyet" teriminin kullanılması yanlış olduğu gibi, "yükleme" denilmesi gerekirken yükümlülük (mükellefiyet) denilmesi de hatalı olmuştur. Öte yandan, Türk Medenî Kanununun 515 inci maddesinde "mükellefiyet" yerine "yükleme" teriminin kullanıldığı göz önünde tutularak, Türk Medenî Kanunu ile Tasarı arasında terim birliği de sağlanmıştır.

Bağışlayan, sözleşmeye koyduğu yüklemelerle, belirli bir amaca ulaşmak için, bağışlanana verme borcunu da kapsayacak şekilde, geniş anlamda yapma veya yapmama borcu yükler. Yüklemeden yararlanacak olanlar, sadece bağışlanandan yüklemeye uygun davranmasını isteyebilirler.

Yüklemeli bağışlama, yüklemeden yararlanacak olanlar lehinde bir alacak hakkı doğurmaz; bu sebeple, yüklemeye aykırı davranan bağışlanan, yüklemeden yararlanacak olanlara tazminat ödemekle yükümlü tutulamaz. Fakat bağışlayan, Tasarının 294 üncü maddesinin (3) numaralı bendine dayanarak, yüklemenin, haklı bir sebep olmaksızın, bağışlananca yerine getirilmemesi sebebiyle, yerine getirdiği bağışlama konusunu geri alabilir.

Üç fıkradan oluşan 818 sayılı Borçlar Kanununun 241 inci maddesi, aynı Kanunun 240 ıncı maddesinin birinci cümlesi, Tasarının 289 uncu maddesinin birinci fıkrasına kısmen alınarak, Tasarıda dört fıkra hâlinde düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasına göre: "Bağışlayan, bağışlamasına yüklemeler koyabilir."

818 sayılı Borçlar Kanununun 241 inci maddesinin ikinci fıkrasının sonunda kullanılan "ait olduğu mercie intikal eder." şeklindeki ibare, Tasarıda "ilgili kamu kurumuna geçer." şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 241 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan “Bağışlanılan şeyin kıymeti masrafını korumaz ve masraf fazlası kendisine tesviye edilmezse” şeklindeki ibare, Tasarıda “Bağışlama konusunun değeri, yüklemenin yerine getirilmesi masraflarını karşılamaz ve aşan kısım kendisine ödenmezse” şekline dönüştürülmüştür.

Madde 291- 818 sayılı Borçlar Kanununun 242 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 291 inci maddesinde, bağışlayana dönme koşullu bağışlama düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 242 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Rücu şartları” şeklindeki ibare, Tasarının 291 inci maddesinde, “V. Bağışlayana dönme koşullu bağışlama” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 292- 818 sayılı Borçlar Kanununun 239 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 292 nci maddesinde, bağışlama önerisinin geri alınması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 239 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Kabulün neticeleri” şeklindeki ibare, Tasarının 292 nci maddesinde “VI. Bağışlama önerisinin geri alınması” şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 239 uncu maddesinde kullanılan “bağışlamasından rücu edebilir.” şeklindeki ibare, Tasarıda “bağışlama önerisini geri alabilir.” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 293- 818 sayılı Borçlar Kanununun 243 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 293 üncü maddesinde, bağışlayanın sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 243 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “E. Bağışlayanın mesuliyeti” şeklindeki ibare, Tasarıda “D. Bağışlayanın sorumluluğu” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununda tek fıkradan oluşan madde, bu maddede iki ayrı konunun düzenlendiği göz önünde tutularak Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan “hileden veya ağır dikkatsizlikten maada hâllerde” şeklindeki ibare, Tasarıda “ağır kusuruyla sebep olmadıkça”; “tekeffülünü vaadetmiş ise” şeklindeki ibare de “garanti sözü vermişse” şeklinde değiştirilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 294- 818 sayılı Borçlar Kanununun 244 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkraya bağlı üç bentten oluşan 294 üncü maddesinde, bağışlamanın ortadan kalkması yollarından biri olarak bağışlamanın geri alınması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 244 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “F. İptal / I. Bağışlanılan malların istirdadı” şeklindeki ibareler, Tasarıda “E. Bağışlamanın ortadan kalkması / I. Bağışlamanın geri alınması” şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin kenar başlığında kullanılan “E. Bağışlamanın ortadan kalkması” şeklindeki ibare, hem bu maddede düzenlenen elden bağışlama ile yerine getirilmiş bağışlama sözü vermenin geri alınmasını hem de bir sonraki maddede düzenlenen henüz yerine getirilmemiş olan bağışlama sözü vermenin geri alınmasını ifade etmek üzere kullanılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 244 üncü maddesinde kullanılan “bağışlananın elinde hâlen ne kalmış ise” şeklindeki ibare, Tasarıda “bağışlananın istem tarihindeki zenginleşmesi ölçüsünde” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 244 üncü maddesinin ilk cümlesinin sonunda “dava edebilir” şeklinde bir ibarenin kullanılması hatalıdır. Çünkü, bağışlamanın geri alınması için dava açılması zorunlu değildir. Bağışlayanın, geri alma konusunda, bağışlanana varması gerekli tek taraflı bozucu yenilik doğurucu irade açıklaması yeterlidir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 295- 818 sayılı Borçlar Kanununun 245 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 295 inci maddesinde, bağışlama sözü vermenin geri alınması ve bağışlayanın ifadan kaçınması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 245 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. Bağışlama taahhüdünden rücu ve iptal” şeklindeki ibare, Tasarıda “II. Bağışlama sözü vermenin geri alınması ve ifadan kaçınma” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 245 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan “iptal olunur” şeklindeki ibare, bağışlama sözü verenin borcunu ödeme güçsüzlüğü belirlenir veya iflâsına karar verilirse, bağışlama sözü verme, bağışlayanın bağışlamayı geri almasına veya iptal davası açmasına gerek olmaksızın, kendiliğinden hükümsüz kalacağı göz önünde tutularak, “ortadan kalkar.” şeklinde; “iflâsı ilân olunur ise” şeklindeki ibare de “iflâsına karar verilirse” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 296- 818 sayılı Borçlar Kanununun 246 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 296 ncı maddesinde, geri alma hakkının süresi ve mirasçılara geçmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 246 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Müruru zaman ve dâva hakkının mirasçılara intikali” şeklindeki ibare, Tasarıda “III. Geri alma hakkının süresi ve mirasçılara geçmesi” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 246 ncı maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “rücu sebebine vâkıf olduğu günden itibaren” şeklindeki ibare, Tasarıda “geri alma sebebini öğrendiği günden başlayarak” şeklinde ve “bağışlamadan rücu etmeğe hakkı vardır.” şeklindeki ibare de, “bağışlamayı geri alabilir.” şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 246 ncı maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “senenin hitamına kadar” şeklindeki ibare, Tasarıda “bu sürenin bitimine kadar” şeklinde; 818 sayılı Borçlar Kanununun son fıkrasında kullanılan “feshini dâva edebilirler.” şeklindeki ibare de “ortadan kaldırılmasını isteyebilirler.” şeklinde değiştirilmiştir. Gerçekten, bu durumda bağışlayanın mirasçılarının,

tıpkı Tasarının 293 üncü maddesinin birinci fıkrasında olduğu gibi, bağışlamanın geri alınması için dava açmaları zorunlu değildir. Bağışlayanın mirasçılarının, geri alma konusunda, bağışlanana varması gerekli tek taraflı bozucu yenilik doğurucu irade açıklamasında bulunmaları yeterlidir.

Bağışlayan bir yıllık süre dolmadan ölürse, geri alma hakkı mirasçılara geçer ve mirasçılar bu sürenin bitimine kadar bu hakkı kullanabilirler.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, bağışlayanın, geri alma sebebini öğrenmekle birlikte, bir yıllık yasal sürenin sona ermesinden önce ölmesi durumunda, mirasçıları, geri kalan süre içinde, bağışlamayı geri alabilirler.

Maddenin üçüncü fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 246 ncı maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu hüküm uyarınca, bağışlayanın, sağlığında bağışlamayı geri alma sebebini de öğrenememesi durumunda, mirasçılarına, bağışlayanın ölümünden başlayarak bir yıl içinde bağışlamayı geri alma hakkı tanınmıştır.

Maddenin son fıkrasına göre, bağışlanan, bağışlayanı hukuka aykırı olarak ve kasten öldürürse ya da onun geri alma hakkını kullanmasını engellerse, bağışlayanın mirasçıları, birinci fıkrada öngörülen bir yıllık süreyle bağlı olmaksızın, bağışlamayı geri alabilirler. Bu sonuç, Türk Medenî Kanununun 578 inci maddesinin (1) ve (3) numaralı bentlerinde düzenlenen mirasçılıktan yoksunluk yaptırımıyla da uyumludur.

Madde 297- 818 sayılı Borçlar Kanununun 247 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 297 nci maddesinde, bağışlayanın ölümünün, bağışlama sözleşmesi üzerindeki etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 247 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “IV. Bağışlayanın vefatı” şeklindeki ibare, Tasarıda “IV. Bağışlayanın ölümü” şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça, bağışlanana dönemsel edimlerde bulunulmasını gerektiren bağışlamanın, bağışlayanın ölümüyle sona ereceği belirtilmektedir. Dönemsel edimlere örnek olarak, bağışlayanın, bağışlanana her ay belirli miktarda öğrenim bursu vermesi veya gıda yardımında bulunması gösterilebilir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kira Sözleşmesi

818 sayılı Borçlar Kanununda “Sekizinci Bâb / Kira” şeklindeki üst başlık, Tasarıda “Dördüncü Bölüm / Kira Sözleşmesi” şekline dönüştürülmüştür.

Tasarının 298 ilâ 377 nci maddelerini kapsayan Dördüncü Bölümünde “Kira Sözleşmesi” üç ayırıma bölünerek düzenlenmiştir. Birinci Ayırımda “Genel Hükümler”e, İkinci Ayırımda “Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları”na ve Üçüncü Ayırımda ise, “Ürün Kirası”na yer verilmiştir.

Esas itibarıyla, 818 sayılı Borçlar Kanununun kira sözleşmesine ilişkin hükümleri göz önünde tutulmakla birlikte, ülkemizde son derece yaygın bir uygulama alanı olan 18/5/1955 tarihli ve 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanun hükümleri de, Tasarı metnine alınmıştır. Çünkü, Tasarının yasalaşması durumunda, hem 818 sayılı Borçlar Kanununun hem de 6570 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılması öngörülmektedir. Ancak, 6570 sayılı Kanun kapsamına giren uyuşmazlık-

lara ilişkin olarak, Türk hukuk uygulamasının çözümleri de göz önünde tutulmuştur. 6570 sayılı Kanunda olduğu gibi, Tasarıda da, kiracıların korunması esası gözetilerek düzenleme yapılması benimsenmiştir. Nitekim, çağdaş hukuk sistemlerinde, meselâ, Fransa, Almanya ve İsviçre'de yasal değişiklikler yapılarak, kiracının korunmasına özel önem verildiği görülmektedir. Tasarının kira sözleşmesine ilişkin hükümleri hazırlanırken, İsviçre Borçlar Kanununun 15 Aralık 1998 tarihinde kabul edilip, l Haziran 1999 tarihinde yürürlüğe giren Federal Kanun hükümleriyle değiştirilen yeni düzenlemesinden de yararlanılmıştır. Ayrıca, belirtilen ülkelerde belli bir kategoriye giren kira sözleşmeleri için özel bir kanuna rastlanmadığı, bütün kira sözleşmelerini kapsayan hükümlere, Medenî Kanun içinde, yani temel kanunlarda yer verildiği göz önünde tutularak, Ülkemizde de, Borçlar Kanunu Tasarısı hazırlanırken, aynı yöntemin izlenmesinin uygun olacağı kabul edilmiştir.

Kiracı lehine koruma, bir yandan, kira sözleşmesinin sona erdirilmesi imkânlarının sınırlı olması, diğer yandan, yenilenen veya süresi uzatılan kira sözleşmelerinde, kira bedellerinin, uyuşmazlık hâlinde belirli ölçütlerden yararlanılarak belirlenmesi biçiminde ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, Tasarıda, kiraya verenin özellikle çeşitli menfaatleri de gözetilmiştir. Meselâ, kira bedelinin ifa zamanına (m.313), yan giderlere (m.314), kiraya verence, konut ve çatılı işyeri kiralarında, sözleşmenin, bir yıldan daha kısa süreli olması durumunda bile iki haklı ihtara dayanılarak (m.351) veya gereksinim ileri sürülerek, dava yoluyla (m.349) ya da onbeş yıllık uzatma döneminin bitiminden sonra, hiçbir gerekçe gösterilmeksizin, bildirim yoluyla, tek yanlı olarak sona erdirilmesine (m.346) ve dava açılacağının, en geç dava açma süresi içinde kiracıya yazılı olarak bildirilmesi koşuluyla, bu hakkın bir kira yılı uzamasına (m.352) ilişkin hükümlere, Tasarıda, kiraya verenin haklı menfaatlerinin de korunması gereğinden hareketle yer verilmiştir.

BİRİNCİ AYIRIM

Genel Hükümler

818 sayılı Borçlar Kanununun 248 inci maddesiyle başlayan "Birinci Fasıl / Âdi Kira" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Birinci Ayırım / Genel Hükümler" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun Sekizinci Bâbının üst başlığında kullanılan "Kira" şeklindeki ibare, Tasarının Dördüncü Bölümünde "Kira Sözleşmesi" şekline; 818 sayılı Borçlar Kanununun Sekizinci Bâbının Birinci Faslının üst başlığında kullanılan "Âdi Kira" şeklindeki ibare ise, Tasarının Dördüncü Bölümünün Birinci Ayırımında "Genel Hükümler" şekline dönüştürülmüştür.

Tasarının 298 ilâ 337 nci maddeleri arasında, kira sözleşmesine ilişkin genel hükümler, 338 ila 355 inci maddeleri arasında da, konut ve çatılı işyeri kiraları düzenlenmiş bulunmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun kira sözleşmesine ilişkin hükümlerinde kullanılan ve sözleşmenin kiracı tarafıyla karışıklığa yol açabilen "kiralayan" yerine, "kiraya veren" teriminin kullanılması tercih edilmiştir.

Madde 298- 818 sayılı Borçlar Kanununun 248 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 298 inci maddesinde, kira sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 248 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Tarifi" şeklindeki ibare ise, Tasarının 298 inci maddesinde, "A. Tanımı" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede, kira sözleşmesi, bütün kira türlerini kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. 818 sayılı Borçlar Kanununun 248 inci maddesine göre: "Âdi kira, bir akittir ki kiralayan onunla, kiracıya ücret mukabilinde bir şeyin kullanılmasını terk etmeği iltizam eder." Tasarıda verilen tanıma göre ise:

“Kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.” Böylece, 818 sayılı Borçlar Kanununun 248 inci maddesindeki tanımdan farklı olarak, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasıyla birlikte, ondan yararlanılmasını da kiracıya bırakmayı üstlenebileceği belirtilmiştir. Buna bağlı olarak, kullandırmayla birlikte yararlandırmanın da kiraya verenin borçlarından birini oluşturabileceği açıkça kabul edilmiştir.

Ayrıca maddede, kiracının aslî edimini ifade etmek üzere, hizmet sözleşmelerinde kullanılması doğru olan “ücret” yerine, "kira bedeli" teriminin kullanılması tercih edilmiştir.

Madde 299- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “B. Kira süresi” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 299 uncu maddesinde, kira süresi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, kira sözleşmesinin bir unsurunu oluşturmamakla birlikte, kira sözleşmesinin sona ermesi bakımından önemli olan kira süresinin düzenlenmesi zorunlu görülmüştür. Böylece, türü ne olursa olsun, tüm kira sözleşmelerinin, belirli veya belirli olmayan bir süre için yapılabileceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre: “Kararlaştırılan sürenin geçmesiyle her hangi bir bildirim olmaksızın sona erecek kira sözleşmesi belirli sürelidir; diğer kira sözleşmeleri belirli olmayan bir süre için yapılmış sayılır”.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 255 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 300- 818 sayılı Borçlar Kanununun 249 uncu maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 300 üncü maddesinde, kiraya verenin kiralananı teslim borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 249 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “B. Kiralayanın vazifeleri / I. Kiralananın teslimi/ 1. Kullanılmağa salih bir halde” şeklindeki ibare, Tasarıda “C. Kiraya verenin borçları / I. Teslim borcu” şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede, kiraya verenin kiralananı teslim borcunu, “sözleşmede amaçlanan kullanıma elverişli bir durumda” olmak üzere, kararlaştırılan tarihte ifa etmekle ve kiralananı sözleşme süresince de bu durumda bulundurmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 249 uncu maddesinin ikinci fıkrası, Tasarının 303 üncü maddesiyle başlayan “V. Kiraya verenin kiralananın ayıplarından sorumluluğu” başlığı altında özel olarak düzenlendiği için, Tasarının 300 üncü maddesine alınmamıştır.

Maddeye göre, konut ve çatılı işyeri kiralarında, kiraya verenin teslim borcuna ilişkin hükümlerinde, hiçbir durumda, diğer kira sözleşmelerinde ise genel işlem koşulları yoluyla kiracı aleyhine düzenleme yapılamayacaktır.

Maddede, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 256 ncı maddesinden yararlanılmıştır.

Madde 301- 818 sayılı Borçlar Kanununun 258 inci maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 301 inci maddesinde, kiraya verenin vergi ve benzeri yükümlülüklere katlanma borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 258 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Mükellefiyet ve vergileri ve tamiri tahammül" şeklindeki ibare, Tasarının 301 inci maddesinde "II. Vergi ve benzeri yükümlülüklere katlanma borcu" şeklinde değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 258 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "tamiri tahammül" şeklindeki ibareye, bu konunun Tasarının 302 nci maddesinde özel olarak düzenlenmesi sebebiyle, Tasarının 301 inci maddesinin kenar başlığında yer verilmemiştir.

Kaynak İsviçre Borçlar Kanunundaki düzenlemeden farklı olarak, Tasarının 301 inci maddesine "aksi kararlaştırılmamış veya kanunda öngörülmemiş ise" şeklindeki ibare eklenmiştir. Böylece, hükmün emredici nitelikte olmadığı belirtilmiştir. Nitekim, İsviçre'de de, kaynak hükmün emredici nitelikte olmadığı kabul edilmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 256b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 302- 818 sayılı Borçlar Kanununun 258 inci maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 302 nci maddesinde, kiraya verenin yan giderlere katlanma borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 258 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Mükellefiyet ve vergileri ve tamiri tahammül" şeklindeki ibare, Tasarının 302 nci maddesinde "III. Yan giderlere katlanma borcu" şeklinde değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 258 inci maddesinin kenar başlığında sözü edilen "Mükellefiyet ve vergileri " konusu, Tasarının 301 inci maddesinde özel olarak düzenlendiği için, 302 nci maddenin kenar başlığına alınmamıştır.

Madde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun kiracının borçlarını düzenleyen hükümlerinden biri olan 257a maddesinden alındığı hâlde, Tasarıda, yan giderlere katlanma, kiraya verene ait bir borç olarak düzenlenmiştir. Gerçekten, maddeye göre, kiraya veren, sözleşmede aksi öngörülmemişse, kiralananın kullanımıyla ilgili olmak üzere kendisi veya üçüncü kişi tarafından yapılan yan giderlere katlanmakla yükümlüdür. Böylece, kiraya veren veya üçüncü kişi tarafından yapılan yan giderler nedeniyle kiracıya başvurulamayacağı öngörülmüştür. Kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 257a maddesinde yan giderlere katlanma, kiracının borçlarından biri olarak düzenlenmişse de, bu borcun, gerçekte kiraya verene ait olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü, kaynak İsviçre Borçlar Kanununa göre de, yan giderlere katlanma borcunun kiracıya ait olması için, sözleşmede özel bir hükmün bulunması aranmıştır.

Yan giderlere katlanma borcu, Tasarının 340 ıncı maddesinde de, konut ve çatılı işyeri kiraları bakımından, "kullanma giderleri" başlığı altında, kiracının borcu olarak ayrıca düzenlenmiştir.

Madde 303- 818 sayılı Borçlar Kanununun 249 uncu maddesinin ikinci ve son fıkrası ile 250 ve 251 inci maddelerini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 303 üncü maddesinde, kiraya verenin, kiralananın teslim anındaki ayıplarından sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 249 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "1. Kullanılmağa salih bir halde", 250 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Bilâhare akde muhalif hal hudusu" ve 251 inci maddesinin kenar başlığından kullanılan "3. Ayıp hâlinde muamele" şeklindeki ibareler kısmen kullanılarak, Tasarının 303 üncü maddesinin kenar başlığında "IV. Kiraya verenin kiralananın ayıplarından sorumluluğu / 1. Kiralananın teslim anındaki ayıplarından sorumluluk" şeklinde ifade edilmiştir.

Maddede, kiralananın teslimi sırasında taşıdığı ayıplar bakımından önemli ayıp - önemli olmayan ayıp ayırımı yapılmış; önemli ayıplardan, kiracının, borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümler çerçevesinde de kiraya vereni sorumlu tutabileceği kabul edilmiştir. Gerçekten, kira sözleşmesi sürekli borç ilişkisi doğurduğu için, kiraya verenin kiralananın sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkan ayıplarından da sorumluluğu söz konusu olabilir. Bu durumda, kiraya veren kiralananı teslim borcunu ifada temerrüde düşebilir. Çünkü, kiraya verenin kiralananı teslim borcu bir defalık (ani) edim niteliğinde değildir. Bu sebeple, maddenin birinci fıkrasında, kiracının duruma göre, Tasarının 303 ve devamı maddelerinde düzenlenen ayıptan sorumluluğa veya Tasarının 122 ilâ 125 inci maddelerinde düzenlenen temerrüde ilişkin hükümlerden yararlanabileceği kabul edilmiştir.

Her iki durumda da, kiracı sözleşme ilişkisini ortadan kaldırma hakkına sahiptir. Ancak, kiracı bu hakkını kiraya verenin ayıptan sorumluluğuna dayanarak kullanırsa, sözleşmenin feshi; borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlere dayanarak kullandığı takdirde, sözleşmeden dönme söz konusu olacaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 258 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 304- 818 sayılı Borçlar Kanununun 249 uncu maddesinin ikinci ve son fıkrası ile 250 nci maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 304 üncü maddesinde, kiraya verenin, kiralananın sonradan ayıplı hâle gelmesinden sorumluluğunun genel olarak kapsamı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 249 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "1. Kullanılmağa salih bir halde" ve 250 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Bilâhare akde muhalif hâl hudusu" ibareleri, Tasarının 304 üncü maddesinde "2. Kiralananın sonradan ayıplı hâle gelmesinden sorumluluk / a. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, kiralananın sonradan, yani kiracının egemenlik alanında bulunduğu sırada, kendisine yüklenemeyen bir sebeple ayıplı hâle gelmesi durumunda, kiracıya ayıpların giderilmesini (bunların ortadan kaldırılması amacıyla onarım) veya kira bedelinden indirim yapılmasını ya da zararın giderilmesini isteme biçiminde üç seçimlik hak tanınmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, ayıbın önemli olması durumunda, maddenin birinci fıkrasında sayılan seçimlik haklara ek olarak, dördüncü bir seçimlik hak niteliğinde olmak üzere, kiracının sözleşmeyi fesih hakkının saklı olduğu belirtilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 259a maddesi göz önünde tutulmuştur. Ancak, kaynak Kanunun 259a maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi, Tasarının "kiraya verenin üçüncü kişinin ileri sürdüğü haklar sebebiyle sorumluluğu" başlığı altında yer verilen 308 ve devamı maddelerinde ayrıca düzenlendiği için, Tasarının 304 üncü maddesine alınmamıştır.

Madde 305- 818 sayılı Borçlar Kanununun 250 nci maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 305 inci maddesinde, ayıbın giderilmesini isteme ve kira sözleşmesinin ayıp sebebiyle feshi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 250 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Bilâhare akde muhalif hâl hudusu" ibaresi, Tasarının 305 inci maddesinde "b. Ayıbın giderilmesini isteme ve fesih" şeklinde ifade edilmiştir.

Maddeye göre, kiralananın sonradan ayıplı duruma gelmesi hâlinde, kiracı ayıbın giderilmesini isteme hakkını kullanabilecektir. Bu hakkı kullanmak isteyen kiracı, kiraya verene uygun bir süre verecektir. Maddede, bu uygun süre içinde ayıp giderilmezse, kiracıya, bir yargı kararına gerek olmaksızın, bunu kiraya veren hesabına gidertme ve bundan doğan alacağını, kira bedelinden indirme hakkı tanınmıştır.

Maddenin, 818 sayılı Borçlar Kanununun 250 nci maddesinde yer verilmeyen üçüncü fıkrasında, kiraya verene, kiralanandaki ayıbı giderme yerine, onu ayıpsız benzeriyle değiştirme hakkı tanınmıştır.

Kiracının maddenin birinci ve üçüncü fıkralarında öngörülen değiştirme hakkını kullanabilmesi için, kiralananın mislî eşya (mal) niteliği taşıması gerektiğinde bir duraksama yoktur.

Maddenin dördüncü fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 250 nci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkrada yapılan düzenleme ile, kiraya verene, kiracıya kira konusu malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararın tamamını gidererek, onun seçimlik haklarını kullanmasını önleme olanağı sağlanmıştır.

Maddenin, birinci ve ikinci fıkralarının düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 259b ve 259c maddeleri göz önünde tutulmuştur.

Madde 306- 818 sayılı Borçlar Kanununun 249 uncu maddesinin ikinci fıkrası ile 250 nci maddesinin birinci fıkrasını kısmen karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 306 ncı maddesinde, ayıp sebebiyle kira bedelinin indirilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 249 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "1. Kullanılmağa salih bir hâlde" ve 250 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Bilâhare akde muhalif hâl hudusu" ibareleri, Tasarının 306 ncı maddesinde "c. Kira bedelinin indirilmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddeye göre, kiralananın kullanımını etkileyen ayıpların varlığı hâlinde, kiracı, bu ayıpların kiraya veren tarafından öğrenilmesinden ayıbın giderilmesine kadar geçen süre için, kira bedelinden ayıpla orantılı bir indirim yapılmasını isteyebilir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 259d maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 307- 818 sayılı Borçlar Kanununun 250 nci maddesinin ikinci fıkrasını kısmen karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 307 nci maddesinde, ayıp sebebiyle uğranılan zararın giderimi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 250 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Bilâhare akde muhalif hâl hudusu" ibaresi, Tasarının 307 nci maddesinde "d. Zararın giderimi" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede, kiraya veren, kusuru olmadığını ispat etmedikçe kiracının, kiraya verenden, kiralananın ayıplı olmasından doğan zararlarının giderilmesini isteyebileceği belirtilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 259e maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 308- 818 sayılı Borçlar Kanununun 253 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 308 inci maddesinde, zapttan sorumluluk düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 253 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Üçüncü şahsın iddiasına karşı mesuliyet / 1. Teminat" ibaresi, Tasarının 308 inci maddesinde "V. Üçüncü kişinin ileri sürdüğü haklar sebebiyle sorumluluk / 1. Zapttan sorumluluk" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddeye göre, üçüncü kişinin kiralananda kiracının hakkıyla bağdaşmayan bir hak ileri sürmesi durumunda, kiraya veren, kiracının bildirimi üzerine davayı üstlenmek ve kiracının uğradığı her türlü zararı gidermekle yükümlüdür.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 259f maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 309- 818 sayılı Borçlar Kanununun 254 üncü maddesinin birinci ve son fıkralarını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 309 uncu maddesinde, üçüncü kişinin sözleşmenin kurulmasından sonra üstün hak sahibi olması durumlarından, kiralananın el değiştirmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 254 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Satım ile kiranın infisahı" şeklindeki ibare, Tasarının 309 uncu maddesinde "2. Üçüncü kişinin sözleşmenin kurulmasından sonra üstün hak sahibi olması / a. Kiralananın el değiştirmesi" şeklinde düzeltilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 254 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarından farklı olarak, kiracıyı yeni malik karşısında korumak amacıyla, kiracının kiracılık hakkını yeni malike karşı da ileri sürebileceği ve yeni malikin kiralananı edindiği anda, kanun gereği, kira sözleşmesinin tarafı olacağı kabul edilmiştir. Bununla birlikte, bu fıkra ile, İcra ve İflâs Kanununun 135 inci maddesinde öngörülen koşulların gerçekleşmesi hâlinde, belirtilen maddenin uygulanması olanağı ortadan kaldırılmamaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, 818 sayılı Borçlar Kanununun 254 üncü maddesinin son fıkrasında olduğu gibi, kamulaştırmaya ilişkin hükümler saklı tutulmuştur.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 261 inci maddesinin birinci ve son fıkrası göz önünde tutulmuştur.

Madde 310- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "b. Üçüncü kişinin sınırlı aynî hak sahibi olması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 310 uncu maddesinde, üçüncü kişinin sözleşmenin kurulmasından sonra, kiralananda sınırlı aynî hak sahibi olması düzenlenmektedir.

Maddeye göre, sözleşmenin kurulmasından sonra, üçüncü bir kişi kiralanan üzerinde, kiracının hakkını etkileyen, mülkiyet hakkı dışında bir aynî hak sahibi olması durumunda, kiracı, kiracılık hakkını bu sınırlı aynî hak sahibine karşı da ileri sürebilecektir. Meselâ, üçüncü kişi, bu koşullar altında kiralananda intifa hakkı sahibi olmuşsa, kiralananın el değiştirmesine ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanması sonucunda, kiraya veren sıfatını kazanacaktır. Mülkiyet hakkına ilişkin düzenlemelerin, kıyas yoluyla sınırlı aynî haklara da uygulanabileceğinin kabul edildiği göz önünde tutulursa, madde ile, kiracının hakkını etkileyen bir aynî hak bakımından da aynı sonuç benimsenmiş olmaktadır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 261a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 311- 818 sayılı Borçlar Kanununun 255 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 311 inci maddesinde, kiracının kiracılık hakkının tapu siciline şerhi düzenlenmektedir.

Maddede, taşınmaz kiralarında, sözleşme ile kiracının kiracılık hakkının tapu siciline şerhinin kararlaştırılabileceği belirtilmektedir. Şerhin kiracılık hakkına etkisine ilişkin 818 sayılı Borçlar Kanununun 255 inci maddesinin ikinci fıkrası ise, bu konunun Türk Medenî Kanununun 1009 uncu maddesinin ikinci fıkrasında düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarıya alınmamıştır.

Tasarıda, kiralananın el değiştirmesinden ya da sözleşmenin kurulmasından sonra üçüncü kişinin, kiralanan üzerinde sınırlı aynî hak sahibi olmasından, kira sözleşmesinin etkilenmeyeceği ve varlığını sürdüreceği esasının benimsenmesine karşın, 818 sayılı Borçlar Kanununda olduğu gibi, kiracılık hakkının tapu siciline şerhi olanağının korunmasında bir sakınca görülmemiştir. Çünkü, bu şerhe dayanan kiracı, yeni malikin, Tasarının 350 nci maddesi uyarınca, gereksinimini ileri sürerek kira sözleşmesini sona erdirme hakkını kullanmasına engel olabilecektir. Zaten, sözleşmenin kiraya veren tarafında bir değişiklik olmasa bile, kiracılık hakkının tapu siciline şerhi, kiraya verenin, Tasarının 349 uncu maddesinde öngörülen gereksinim, yeniden inşa ve imar gibi sebeplerle kira sözleşmesini sona erdirmesini önleyici bir etkiye sahiptir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 261b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 312- 818 sayılı Borçlar Kanununda, ayrı bir madde olarak yer verilmeyen, yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 312 nci maddesinde, kiracının kira bedelini ödeme borcu genel olarak düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 257 nci maddesinin kenar başlığında, "II. Kiranın tediyesi" şeklinde bir ibare kullanılmışsa da, maddenin içeriği, kira borcunun ifa zamanı ile ilgilidir. Her ne kadar, Tasarının, kira sözleşmesinin tanımına ilişkin 298 inci maddesinde, kiracının kira bedeli ödemekle yükümlü olduğu belirtilmişse de, Tasarının 312 nci maddesinin, kiracının borçlarının sayılmaya başlandığı ilk madde olduğu göz önünde tutularak, kiracının aslî edimi olan kira bedelini ödeme borcunun, bu maddede de belirtilmesi, sistematik bakımdan zorunlu görülmüştür.

Madde 313- 818 sayılı Borçlar Kanununun 257 nci maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 313 üncü maddesinde, kiracının kira bedelini ödeme borcunun ifa zamanı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 257 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Kiranın tediyesi" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. İfa zamanı" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede, kiracının kira bedelini ve gerekiyorsa yan giderleri her ayın sonunda ve en geç kira süresinin bitiminde ödemekle yükümlü olduğu; bu kuralın aksine sözleşme yapılabileceği veya aksine yerel âdet olabileceği açıklanmıştır.

İfa zamanının kira süresine göre belirlenmesine ilişkin 818 sayılı Borçlar Kanununun 257 nci maddesinin ikinci fıkrası, Tasarıya alınmamıştır. Sözleşmede ifa zamanı kararlaştırılmamışsa, uygulamada genellikle, kira bedelinin aylık olarak ödendiği göz önünde tutularak, altı ay ve daha uzun süreli kira sözleşmelerinde, kira bedelinin altı ayda bir ödeneceğine ilişkin hükme gerek duyulmamıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 257c maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 314- 818 sayılı Borçlar Kanununun 260 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 314 üncü maddesinde, kiracının temerrüdü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 260 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "F. Hitam / I. Kiracının temerrüdü" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Kiracının temerrüdü" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, kiracı, kiralananın teslimin sonra, muaccel olan kira bedelini veya yan gideri ödeme borcunu ifa etmezse, kiraya veren kiracıya yazılı olarak bir süre verip, bu sürede de ifa etmeme durumunda, sözleşmeyi feshedeceğini bildirebilir. Ancak, 818 sayılı Borçlar Kanununun 260 ıncı maddesinden farklı olarak, yapılacak bildirimin yazılı olması aranmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 260 ıncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında öngörülen süreler, Tasarıda, "Kiracıya verilecek süre en az on gün, konut ve çatılı işyeri kiralarında ise en az otuz gündür. Bu süre, kiracıya yazılı bildirimin yapıldığı tarihi izleyen günden itibaren işlemeye başlar." şeklinde değiştirilmiştir. Böylece, kiracıya yazılı bildirimin yapıldığı tarihin yasal sürelerin hesabında göz önünde tutulmayacağına ilişkin olarak fıkrada yapılan düzenleme, uygulamanın da benimsediği görüşe uygun hâle getirilmiştir. Öte yandan, kira bedeli borcunun ödenmesinde temerrüt ile yan gider borcunun ödenmesinde temerrüt arasındaki fark ortadan kaldırılmıştır. Böylece, öğreti ve uygulamada, kiracı tarafından yan giderlerin ödenmesinde temerrüde bağlı sonuçlar bakımından ortaya çıkan duraksamaların giderilmesi amaçlanmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 257d maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 315- 818 sayılı Borçlar Kanununun 256 ncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarını karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 315 inci maddesinde, kiracının kiralananı özenle kullanma ve komşulara saygı gösterme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 256 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Kiracının borçları / I. Borca muvafık surette takayyüt" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Özenle kullanma ve komşulara saygı gösterme borcu" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin 818 sayılı Borçlar Kanununun 256 ncı maddesinin birinci fıkrasını karşılayan ilk fıkrası, arılaştırılmış ve daha anlaşılır hâle getirilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, kiracının özen ve komşulara saygı göstermesi borcuna aykırı davranması durumunda, konut ve çatılı işyeri kiralarında, kiraya verenin kiracıya yapacağı ihtarın yazılı olması, ihtarda en az otuz gün süre verilmesi ve bu sürede borca aykırılığın giderilmemesi hâlinde sözleşmenin feshedileceği açıklamasının yapılması aranmıştır. Kiraya veren, diğer kira ilişkilerinde ise, kiracıya önceden bir ihtarda bulunmaksızın yapacağı yazılı bir bildirimle sözleşmeyi hemen feshedebilecektir.

Maddenin son fıkrasında ise, konut ve çatılı işyeri kiralarında, kiralanana kasten ağır zarar verilmesi, kiracıya verilecek sürenin yararsız olacağının anlaşılması, yükümlülüğe aykırı davranışın kiraya veren veya aynı taşınmazda oturanlar veya komşular bakımından çekilmez olması durumlarından biri gerçekleştiğinde, kiraya veren, sözleşmeyi, yapacağı yazılı bir bildirimle hemen feshedebilecektir. Böylece, bu gibi durumlarda uyarı zorunluluğu ortadan kaldırılmış, hem de bu tür kira ilişkilerinde herhangi bir fesih bildirim süresine yer verilmemiştir.

Madde 316- 818 sayılı Borçlar Kanununun 258 inci maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 316 ncı maddesinde, kiracının temizlik ve bakım giderlerini ödeme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 258 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Mükellefiyet ve vergileri ve tamiri tahammül" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Temizlik ve bakım giderlerini ödeme borcu" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 258 inci maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen "tamir kiralayana aittir." şeklindeki hüküm, kiralayanın borçlarından biri olarak Tasarının 302 nci maddesinde düzenlendiği için, madde metnine alınmamıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 317- 818 sayılı Borçlar Kanununun 256 ncı maddesinin son fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 317 nci maddesinde, kiracının ayıpları kiraya verene bildirme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 256 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "I. Borca muvafık surette takayyüt" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. Ayıpları kiraya verene bildirme borcu" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 256 ncı maddesinin son fıkrasında kullanılan "... yahut üçüncü bir şahıs kiralananın üzerinde bir hak iddia ettiği takdirde" şeklindeki ibareye, Tasarının zapttan sorumluluğa ilişkin 308 inci maddesinde, "kiracının bildirimi üzerine" şeklinde yer verildiği için, Tasarının 317 nci maddesine alınmamıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 257g maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 318- Maddenin birinci fıkrası 818 sayılı Borçlar Kanununun 251 inci maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 318 inci maddesinde, kiracının ayıpların giderilmesine ve kiralananın gösterilmesine katlanma borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 251 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Ayıp hâlinde muamele" şeklindeki ibare, Tasarıda "V. Ayıpların giderilmesine ve kiralananın gösterilmesine katlanma borcu" şeklinde ifade edilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 251 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "kiracı, hakkına halel gelmemek şartıyla" şeklindeki ibareye yer verilmemiş, ancak maddenin son fıkrasında "Kiracının kira bedelinin indirilmesine ve zararının giderilmesine ilişkin hakları saklıdır." denilmek suretiyle, bu konuda kiracı yönünden gerekli hukukî koruma sağlanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında, öğreti ve uygulamada kiracının borçlarından biri olduğu kabul edildiği hâlde, 818 sayılı Borçlar Kanununun 251 inci maddesinde yer verilmeyen, kiralananın gösterilmesine katlanma borcu açıkça düzenlenmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrası 818 sayılı Borçlar Kanununun 251 inci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkrada, kiracının kiralananın gösterilmesine katlanma borcunun kapsamı ve gerçekleşme koşulları düzenlenmiştir.

Maddenin son fıkrası da, 818 sayılı Borçlar Kanununun 251 inci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkrada, kira bedelinden indirim yapılmasına ve zararın giderilmesine ilişkin hükümlerin saklı olduğu belirtilmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 257h maddesi göz önünde tutulmakla birlikte, kaynak maddenin son fıkrası, ayrı konulara ilişkin olması sebebiyle, Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Madde 319- 818 sayılı Borçlar Kanununun 251 inci maddesinin birinci fıkrasını kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 319 uncu maddesinde, kiraya verenin kiralananda yenilik ve değişiklik yapması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 251 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Ayıp hâlinde muamele" şeklindeki ibare, Tasarıda "E. Özel durumlar / I. Kiralananda yenilik ve değişiklik yapılması / 1. Kiraya veren tarafından" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 251 inci maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak, kiraya verene, kiralananın durumunu iyileştirme yetkisi verilmiştir. Bu yetki, kiralananın değerinin korunmasının gerektirdiği çalışmaların yapılması için kullanılabileceği gibi, kiralananın değerinin artırılması için de kullanılabilir. İlk durum için "yenilik", ikinci durum için "değişiklik" terimleri kullanılmıştır. Kiraya verenin kiralananda yenilik ve değişiklik yapma yetkisini kullanması şu iki koşulun birlikte gerçekleşmesine bağlanmıştır:

1. Kiraya verenin bu yetkisini kullanmasının kira sözleşmesinin sona ermesini gerektirmemesi;

2. Bu iyileştirme ve değişiklik girişiminin, kiracıdan katlanması beklenebilecek nitelikte olması.

Kiracıdan katlanması beklenmeyecek yenilik ve değişikliklerde ise kiraya veren, bu yetkisini, Tasarının 349 uncu maddesinin (2) numaralı bendinde öngörülen koşullar çerçevesinde, kira sözleşmesini dava yoluyla sona erdirerek kullanabilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, kiraya verenin yenilik ve değişiklik yapma yetkisini kullanması karşısında, kiracının korunması amaçlanmıştır. Böylece, yenilik ve değişiklik yapma yetkisini kullanacak olan kiraya veren, kiracının çıkarını gözetmek, gerektiğinde kira bedelinden indirim yapılmasına katlanmak ve tazminat ödemek zorunda kalacaktır. Kiracının kira bedelinden indirim yapılmasını isteme hakkı ile tazminat isteme hakkı, Tasarının 306 ve 307 nci maddelerinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 260 ıncı maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 320- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Kiracı tarafından" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 320 nci maddesinde, kiracı tarafından kiralananda yenilik ve değişiklikler yapılması düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, kiracının kiraya verenin yazılı rızasıyla kiralananda yenilik ve değişiklikler yapabileceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, kiraya verenin bu yenilik ve değişikliklere rıza göstermesi durumunda, yazılı olarak kararlaştırılmış olmadıkça, kiralananın eski durumuyla geri verilmesini isteye-

meyeceği öngörülmektedir. Böylece, kiracının kiralananı sözleşme sonunda, ne durumda teslim almışsa, o durumda geri verme borcuna ilişkin Tasarının 333 üncü maddesinin bir istisnasına yer verilmiştir. Bu düzenleme çerçevesinde, kiracının, kiralananda yenilik ve değişiklikler yapabilmesi için kiraya verenin yazılı rızasını alması koşulu aranmış ve bu rızayı alan kiracının, aksi yazılı olarak kararlaştırılmadıkça, kiralananı eski durumuyla geri verme sorumluluğundan kurtulacağı esası benimsenmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, aksine yazılı bir anlaşma yoksa, kiracının, sözleşmenin sona ermesinden sonra da, bu yenilik ve değişikliklerin kiralananda meydana getirdiği önemli değer artışının karşılığını kiraya verenden isteyebileceği esası benimsenerek, bu konudaki tartışmalar sona erdirilmek istenmiştir. Bu konuda kiracının korunması amacıyla, göreceli (nisbî) bir emredici kural getirilmiştir. Kiracının önemli değer artışı yaratmış değişiklikler ve iyileştirmeler için karşılık isteme hakkının anlaşma ile kaldırılması veya sınırlandırılmasına imkân tanınmamış; buna karşılık, yazılı anlaşmada, daha fazla bir giderim talebine yer verilebileceği kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 260a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 321- 818 sayılı Borçlar Kanununun 259 uncu maddesi ile 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır .

Tasarının üç fıkradan oluşan 321 inci maddesinde, alt kira ve kullanım hakkının devri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 259 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “E. Kiracının kiracısı” şeklindeki ibare, Tasarıda “II. Alt kira ve kullanım hakkının devri” şeklinde ifade edilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, alt kiraya verme ile kiralananı kullanma hakkını başkasına devretme imkânları, kiraya verene zarar verecek bir değişikliğe yol açmaması koşuluyla kiracıya tanınmıştır. Kullanım hakkının devrinde, kira sözleşmesinin taraflarında bir değişiklik olmamakta ve kiracı kira sözleşmesinin kendisine sağladığı kiralananı kullanma alacağını kısmen veya tamamen başkasına devretmektedir. Bu devrin, alacağın devri hükümlerine tâbi olduğu konusunda bir duraksama yoktur.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, kiracı, konut ve çatılı işyeri kiralarında, kiraya verenin yazılı rızası ile alt kira ve kullanım hakkının devri imkânlarından yararlanabilecektir.

Maddenin son fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 259 uncu maddesinin ikinci ve son fıkralarında olduğu gibi, alt kiracının kiraya verene karşı doğrudan sorumlu olacağı ve kiraya verenin de kiracısına karşı sahip olduğu hakları alt kiracıya veya kullanım hakkını devralana karşı da kullanabileceği belirtilmektedir.

Madde 322- 818 sayılı Borçlar Kanununun 259 uncu maddesinin birinci fıkrasında “kiranın üçüncü bir şahsa ferağı” ifadesiyle, sadece ismen belirtilen, “III. Kira ilişkisinin devri” kenar başlıklı maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 322 nci maddesinde, sözleşmenin devri niteliğinde olan kira ilişkisinin devri düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, kiracının kira ilişkisini başkasına devredebilmesi, kiraya verenin yazılı rızasına bağlanmış; ancak, kiraya verenin işyeri kiralarında haklı sebep olmadan bu rızayı vermekten kaçınamayacağı öngörülmüştür. “Haklı sebep”, somut olaydaki durum ve koşullar göz önünde tutularak, hâkim tarafından belirlenecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, kira ilişkisinin devrinin, kira sözleşmesinin kiracı tarafını değiştirdiği açıkça ifade edilmiştir. Devir ile birlikte devreden kiracı, kiraya verene karşı tüm borçlarından kurtulacak ve devralan devredenin yerine geçerek, kiraya verene karşı sorumlu olacaktır. Kiraya verenin rızasıyla bu devir gerçekleşmekle, borçlunun değişmesinin kiraya verenin sözleşmedeki durumunu olumsuz yönde etkilediği söylenemeyecektir.

Maddenin son fıkrasında, işyeri kiralarında, devreden kiracının devir konusu kira sözleşmesi süresinin bitimine kadar ve en fazla iki yıl süreyle devralanla birlikte müteselsilen sorumlu olacağı belirtilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 263 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur. Bununla birlikte, kaynak Kanunda sadece işyeri kira ilişkisinin devri düzenlendiği hâlde, konut ve işyeri ayrımı yapılmaksızın buna imkân veren 818 sayılı Borçlar Kanunundaki düzenleme, Tasarıda da korunmuştur.

Madde 323- 818 sayılı Borçlar Kanununun 252 nci maddesinin birinci fıkrasını tamamen, ikinci fıkrasını kısmen karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 323 üncü maddesinde, genel olarak kiralananın kullanılmamasına bağlanan sonuçlar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 252 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. Kullanmanın mümkün olamaması" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. Kiralananın kullanılmaması / 1. Genel olarak" şeklinde ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 252 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, aralarındaki bağlantı göz önünde tutularak, Tasarıda tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Maddede, kullanıma elverişli bulundurulduğu sürece kiralanan, kiracının kendisinden kaynaklanan bir sebeple kullanılmasa veya sınırlı olarak kullanılsa bile kiracının, kira bedelini ödemekle yükümlü olduğu ve bu durumda kiraya verenin, yapmaktan kurtulduğu giderlerin kira bedelinden indirileceği belirtilmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 252 nci maddesinin, aynı Kanunun 264 üncü madde hükmünün saklı olduğuna ilişkin son fıkrası, Tasarıya alınmamıştır. Bunun sebebi, saklı tutulan durumun, Tasarının 330 uncu maddesinde, olağanüstü fesih yollarından birini oluşturan "önemli sebeplerle fesih" olarak düzenlenmiş olmasıdır. Böylece, kiracının kiralananı kullanamaması Tasarının 330 uncu maddesinde tanımlanan önemli sebeplerden birine dayanmadığı takdirde, Tasarının 323 üncü maddesi uygulama alanı bulacaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 264 üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları göz önünde tutulmuştur.

Madde 324- 818 sayılı Borçlar Kanununun 252 nci maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 324 üncü maddesinde, kiralananın sözleşmenin bitiminden önce geri verilmesinin sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 252 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. Kullanmanın mümkün olamaması" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Kiralananın sözleşmenin bitiminden önce geri verilmesi" şeklinde ifade edilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, kiracının, sözleşme süresine veya fesih dönemine uymaksızın kiralananı geri vermesi hâlinde, kiralananın benzer koşullarla kiraya verilebileceği makul bir süre için sorumlu tutulabileceği; hattâ, ödeme gücüne sahip ve kira ilişkisini devralmaya hazır yeni bir kiracı bularak, kira sözleşmesinden doğan borçlarından kurtulabileceği kabul edilmiştir. Böylece, bir yandan, kendisine teslim edilmiş kiralananı kullanmayan ve ondan yararlanmayan kiracının sorumluluğunun devam edeceği öngörülmüş; diğer yandan, kiracıya, kiralananı geri vermek suretiyle, sözleşmeden doğan sorumluluğunu makul bir süre ile sınırlama olanağı sağlanmıştır. Bu düzenlemeyle, kiracının korunması gereği ilkesi terk edilmemekle birlikte, kiraya verenin menfaatleri de korunmuştur. Nitekim, Tasarının 113 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yapılan yollama uyarınca uygulanması gereken Tasarının 52 nci maddesinin birinci fıkrasında, zarar görenin zararın artmasında birlikte kusurunun bulunması hâlinde, hâkime tazminatı indirme yetkisi verildiği gibi, Yargıtayın yerleşmiş içtihadında da, kiraya verenin, bu durumda, bilirkişi mütalâası göz önünde tutularak belirlenecek olan, kiralananın benzer koşullarla kiraya verilebileceği makul bir süre için, kiracıdan tazminat isteyebileceği kabul edilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 252 nci maddesinin ikinci fıkrasında olduğu gibi, "Kiraya veren, yapmaktan kurtulduğu giderler ile kiralananı başka biçimde kullanmakla elde ettiği veya elde etmekten kasten kaçındığı yararları kira bedelinden indirmekle yükümlüdür." şeklinde, denkleştirme (mahsup) ilkesine uygun bir düzenleme yapılmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, konuya ilişkin öğreti ve uygulama ile kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 264 üncü maddesinin birinci fıkrası göz önünde tutulmuştur

Madde 325- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "V. Takastan feragat yasağı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 325 inci maddesinde, takastan feragat yasağı düzenlenmektedir.

Maddede, takastan önceden feragat edilebileceğine ilişkin Tasarının 144 üncü maddesindeki kurala kira ilişkisinden doğan alacaklar bakımından emredici bir istisna getirilmiştir. Özellikle, uygulamada sıkça görüldüğü gibi, kira sözleşmelerinde kiraya veren lehine olarak, kiracının, meselâ kiralananın ayıplı olması sebebiyle sahip olduğu alacağının takas edilemeyeceğine ilişkin düzenleme yapılması engellenerek, bu konuda kiraya veren ile kiracı arasında, menfaat dengesi sağlanmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 265 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 326- 818 sayılı Borçlar Kanununun 263 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 326 ncı maddesinde, kira süresinin geçmesiyle sözleşmenin sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 263 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Sükût ile tecdit" şeklindeki ibare, Tasarıda "F. Sözleşmenin sona ermesi / I. Sürenin geçmesi" şeklinde ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 263 üncü maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla Tasarıda iki fıkra olarak düzenlenmiştir. Kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 266 ncı maddesi de bu şekildedir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 263 üncü maddesinde kullanılan "kiralayanın malûmatı ile ve muhalefeti olmaksızın" ile "yahut mukavelede fesih hakkında gösterilen ihbarı iki taraftan hiç biri yapmadığı takdirde" ibareleri gereksiz bulunduğundan Tasarıya alınmamıştır.

Maddenin birinci fıkrasında, belirli süreli kira sözleşmesinin, sürenin sonunda kendiliğinden sona ereceği ve sürenin belirlenmesinin de açık ya da örtülü biçimde olabileceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, belirlenen kira süresi sona erdiği hâlde, tarafların kira ilişkisini sürdürmeleri durumunda, kira sözleşmesinin belirsiz süreli sözleşmeye dönüşeceği açıklanmıştır.

Madde 327- 818 sayılı Borçlar Kanununun 262 nci maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 327 nci maddesinde, belirsiz süreli kira sözleşmelerinin fesih bildirimiyle sona ermesi genel olarak düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 262 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Feshin ihbarı" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde fesih bildirimi / 1. Genel olarak" şeklinde ifade edilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, belirsiz süreli kira sözleşmelerinde taraflar, daha uzun bir fesih bildirim süresi ya da başka bir fesih dönemi kararlaştırmış olmadıkça, her birinin, yasal fesih dönemlerine ve fesih bildirim sürelerine uyarak, sözleşmeyi feshedebileceği; fesih dönemlerinin hesabında, kira sözleşmesinin başlangıç tarihinin esas alınacağı belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, fesih dönemine ya da bildirim süresine uyulmadan yapılan feshin bir sonraki fesih dönemi için geçerli olacağı ifade edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 266a maddesi göz önünde tutulmuştur. Ancak, kaynak Kanundan farklı olarak fesih dönemlerinin hesaplanmasında kira sözleşmesinin başlangıcının esas alınacağı konusu açıklığa kavuşturulmuştur.

Madde 328- 818 sayılı Borçlar Kanununun 262 nci maddesinin ikinci fıkrasının (1) ve (2) numaralı bentlerini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 328 inci maddesinde, belirsiz süreli taşınmaz ve taşınır yapı kiralarının fesih bildirimiyle sona erdirilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 262 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Feshin ihbarı" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Taşınmaz ve taşınır yapı kiralarında" şeklinde ifade edilmiştir.

Maddede, taraflardan her birinin, bir taşınmaza veya taşınır bir yapıya ilişkin kira sözleşmesini yerel âdette belirlenen kira döneminin sonu için veya böyle bir âdetin bulunmaması durumunda, altı aylık kira döneminin sonu için, üç aylık fesih bildirim süresine uyarak feshedebileceği belirtilmektedir. Böylece, 818 sayılı Borçlar Kanununun 262 nci maddesindeki (1) ve (2) numaralı bentlerde kiralananın niteliğine göre öngörülen süre farklılıkları kaldırılmıştır. Sonuç olarak, niteliğine bakılmaksızın taşınmazlar ile Türk Medenî Kanununun 728 inci maddesinde tanımlanan taşınır yapılar bakımından aynı hukuksal rejim benimsenmiş, böylece bütünlük sağlanmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 266b maddesi göz önünde tutulmuştur. Ancak, kaynak İsviçre Borçlar Kanunundan farklı olarak, konut, işyeri, mobilyalı oda ve konaklama yeri kiraları bakımından özel düzenlemelere (266/c, 266/d, 266/e) yer verilmemiştir.

Madde 329- 818 sayılı Borçlar Kanununun 262 nci maddesinin ikinci fıkrasının (3) numaralı bendini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 329 uncu maddesinde, belirsiz süreli taşınır kiralarının fesih bildirimiyle sona erdirilmesi düzenlenmektedir. Ancak, 818 sayılı Borçlar Kanununun 262 nci maddesinin (2) numaralı bendinde yer alan "süknaya mahsus mefruşat" bakımından olan farklılık kaldırılmış ve tüm taşınır kiraları aynı hukuksal rejime tâbi tutularak, bütünlük sağlanmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 262 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Feshin ihbarı” şeklindeki ibare, Tasarıda “3. Taşınır kiralarında” şeklinde ifade edilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrası 818 sayılı Borçlar Kanununun 262 nci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkranın uygulanması için, kiraya verenin söz konusu taşınırı meslekî faaliyeti gereği kiraya vermesi ve kiracının da söz konusu taşınırı özel kullanımı için kiralaması şarttır. Bu tür bir taşınırın kiracısı, sözleşmeyi, üç aylık kira dönemi sonu için en az bir ay önce yapacağı bir fesih bildirimiyle sona erdirebilecektir. Kiracının bu madde uyarınca sözleşmeyi feshetmesi hâlinde, kiraya veren ondan tazminat isteyemeyecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 266f ve 266k maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 330- 818 sayılı Borçlar Kanununun 264 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 330 uncu maddesinde, olağanüstü fesih yollarından biri olarak önemli sebeple fesih düzenlenmektedir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 264 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “V. Fesih / 1. Mühim sebeplerden dolayı” şeklindeki ibare, Tasarıda “III. Olağanüstü fesih / 1. Önemli sebepler” şeklinde ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 264 üncü maddesinden farklı olarak kira sözleşmesinin belirli süreli taşınmaz kirası olması aranmadığı gibi, böyle bir fesihte istenecek maddi tazminat ve tutarı ile ilgili bir düzenlemeye yer verilmemiş; aynı zamanda kiracının kiralananı boş olarak teslimi için tazminatın ödenmesi gerektiğine ilişkin hüküm de alınmamıştır. Ancak hâkime, durum ve koşulları göz önünde tutarak, olağanüstü fesih bildiriminin parasal sonuçlarını karara bağlama yetkisi verilmiştir. Böylece kiralananın niteliğine bakılmaksızın tüm kira sözleşmeleri bakımından genel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu durumda, taraflardan her biri, fesih bildiriminin, fesih dönemlerinin sonu itibarıyla yapılması zorunluluğu olmaksızın, Tasarının 367 nci maddesinde öngörülen sürelere uyarak, kira sözleşmesini sona erdirebilecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 266g maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 331- 818 sayılı Borçlar Kanununun 261 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 331 inci maddesinde, olağanüstü fesih yollarından biri olarak kiracının iflâsı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 261 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. Kiracının iflâsı” şeklindeki ibare, Tasarıda “2. Kiracının iflâsı” şeklinde korunmuştur.

Maddede, karşılıklı borç yükleyen sözleşmeler bakımından genel hüküm niteliğindeki Tasarının 97 nci maddesinin özel bir uygulama alanı olarak, sadece iflâsı kapsayacak şekilde düzenleme yapılmıştır. Ayrıca aynı maddede, süre verilmesine ilişkin bildirimin yazılı şekilde olması aranmış, “birikmiş kiralar” ise genel hükümlere tâbi olduğu için, kapsam dışı tutulmuştur.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 266/h maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 332- 818 sayılı Borçlar Kanununun 265 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 332 nci maddesinde, olağanüstü fesih yollarından biri olarak kiracının ölümü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 265 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Kiracının ölümü" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Kiracının ölümü" şeklinde korunmuştur.

Maddede, 818 sayılı Borçlar Kanununun 265 inci maddesinden farklı olarak, kiraya verenin, kiracının ölümüne bağlı olarak sözleşmeyi feshetmesi hakkı kabul edilmemiş; ayrıca, sözleşmenin bir yıl ve daha uzun süreli olması da aranmamıştır. Bu konuda düzenleme yapılmamakla birlikte, kiraya verenin ölümünün sözleşmeye etkili olmayacağı esası benimsenmiştir. Böylece yeni kira düzenlemesinin kiracıyı kollayıcı özüne sadık kalınmıştır. Madde metninde yer alan fesih bildirim süresinin ve fesih döneminin yasal süre ve dönem olduğu açıkça vurgulanmakla, sözleşmedeki ve yerel âdetteki aksine olan süre belirlemelerinin dikkate alınmayacağı açıklanmıştır. Burada, belirli süreli bir kira sözleşmesi söz konusu olsa bile, kiracının ölümünün mirasçılarına sözleşmeyi feshetme hakkı vermesi sebebiyle bu fesih olağanüstü fesih niteliği taşımaktadır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 266i maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 333- 818 sayılı Borçlar Kanununun 266 ncı maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 333 üncü maddesinde, kira sözleşmesinin sona ermesinde kiracının kiralananı geri vermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 266 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "VI. Kiralananın iadesi" şeklindeki ibare, Tasarıda "G. Kiralananın geri verilmesi / I. Genel olarak" şeklinde ifade edilmiştir.

Madde, birinci fıkrası itibarıyla 818 sayılı Borçlar Kanununun 266 ncı maddesini karşılamaktadır. Ancak, 818 sayılı Borçlar Kanununun 266 ncı maddesinin son fıkrası, ispat yükü ile ilgili bir düzenleme olduğu için Tasarıya alınmamış ve bu konu genel hükümlere bırakılmıştır. Böylece, ispat yükünün paylaşımı, Türk Medenî Kanununun 6 ncı maddesi uyarınca gerçekleştirilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, kiracının sözleşmeye aykırı kullanımından doğan zararlar dışında bir tazminat sorumluluğu olmayacağı, sadece sözleşmeye aykırı kullanımdan sorumlu olacağı esası emredici olarak kabul edilmiştir. Böylece, uygulamada kira sözleşmelerinde sıkça rastlanan kiracıya sözleşmeye uygun kullanımın yarattığı eskime, bozulma gibi sonuçların da kiracıya yükletilmesine ilişkin kayıtların geçerli olmayacağı belirtilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 267 nci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 334- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "II. Kiralananın gözden geçirilmesi ve kiracıya bildirme" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 334 üncü maddesinde, kiralananın geri verilmesi sırasında, kiraya verenin kiralananı gözden geçirme ve kiracıya bildirimde bulunma yükü düzenlenmektedir.

Madde ile, kiracının kiralananı geri verme borcunu gereği gibi ifası konusunda kiraya verenin sonradan ortaya çıkarabileceği çekişmelerin önlenmesi amaçlanmıştır. Kiraya veren, kiralananı teslim aldığında kiralananın durumunu gözden geçirecek; kiracının sorumluluğuna yol açacak nitelikte bir eksikliğin ve ayıbın varlığı hâlinde, bunu hemen, kiracıya yazılı olarak bildirecektir. Bu bildirimin yapılmaması, kiracıyı her türlü sorumluluktan kurtaracaktır. Öte yandan, teslim alma sırasında yapılacak olağan inceleme ile belirlenemeyecek nitelikteki eksikliklerden ve ayıplardan, kiracının sorumluluğu devam edecektir. Ancak, kiraya veren, bu nitelikteki eksiklik ve ayıpları sonradan belirlediği takdirde, durumu hemen kiracıya bildirecektir. Bu bildirim yükünün yerine getirilmemesi de, kiracının sorumluluktan kurtulması sonucunu doğuracaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 267a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 335- 818 sayılı Borçlar Kanununun 267 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 335 inci maddesinde, kiraya verenin hapis hakkının konusu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 267 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "G. Kiralayanın hapis hakkı / I. Şümulü" şeklindeki ibare, Tasarıda "H. Kiraya verenin hapis hakkı / I. Konusu" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 336- 818 sayılı Borçlar Kanununun 268 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 336 ncı maddesinde, kiraya verenin üçüncü kişilere ait olan eşya üzerindeki hapis hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 268 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Üçüncü şahıslara ait eşyada" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Üçüncü kişilere ait olan eşya" şeklinde korunmuştur.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 337- 818 sayılı Borçlar Kanununun 269 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 337 nci maddesinde, kiraya verenin hapis hakkının kullanılması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 269 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Nasıl dermeyan edileceği" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Hakkın kullanılması" şeklinde ifade edilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 269 uncu maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak, kiraya verenin, hapis hakkını sulh hâkimi yanında, icra müdürünün kararıyla da kullanabileceği kabul edilmiştir. Böylece, kiraya verene, sulh hâkiminden veya icra müdüründen alacağı kararı uygulatarak, hapis hakkını kullanması konusunda seçim hakkı tanınmıştır.

Maddenin son fıkrasında kullanılan "polis kuvveti" şeklindeki ibare yerine, Tasarıda "kolluk gücü" denilmek suretiyle fıkra, İcra ve İflâs Kanununun 271 inci maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesiyle uyumlu hâle getirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

İKİNCİ AYIRIM

Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları

Tasarının 338 inci maddesiyle başlayan İkinci Ayırımında "Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları" düzenlenmiştir. 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanun hükümleri, Tasarıda kira sözleşmesi düzenlenmesine dahil edildiği için, belirtilen özel Kanuna tâbi kira sözleşmelerinin konusunu oluşturan taşınmazlar, bu Ayırımda düzenlenmiştir.

Madde 338- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "A. Uygulama alanı" kenar başlıklı yeni bir madde olup, 6570 sayılı Kanunun 1 inci maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 338 inci maddesinde, konut ve çatılı işyeri kiralarına ilişkin hükümlerin uygulama alanı düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, kiracının daha yoğun koruma görmesi gereken konut ve çatılı işyeri kiraları açısından "uygulama alanı" düzenlemesi getirilmiştir. 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanununun 1 inci maddesinden farklı olarak, kiralananın bulunduğu yer açısından ayırım yapılmaksızın tüm konut ve çatılı işyeri kiraları kapsama alınmış ve bununla da yetinilmeyerek, bu kiralarla birlikte kullanımı kiracıya bırakılan eşya hakkında da aynı hükümlerin uygulanacağı esası getirilmiştir. Yine 6570 sayılı Kanundan farklı olarak niteliği gereği geçici kullanıma özgülenmiş taşınmazların altı ay ve daha kısa süreyle kiralanmaları da kapsam dışı bırakılmıştır. Niteliği gereği geçici kullanıma özgülenmiş taşınmazlara örnek olarak, yazlık, otel odası, motel, pansiyon ve bunlara benzer yerler gösterilebilir. Bir taşınmazın bu niteliği konusunda ortaya çıkan uyuşmazlığın, somut olaydaki durum ve koşullara göre hâkim tarafından çözümlenmesi gerekecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, kamu kurum ve kuruluşlarının hangi usul ve esaslar içinde olursa olsun kiraya veren veya kiracı olarak taraf olduğu tüm kira sözleşmelerinin de buradaki hükümlere tâbi olacağı açıklıkla ortaya konulmuştur. Böylece 6570 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin düzenlemesi benimsenmiş olmaktadır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 253a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 339- 818 sayılı Borçlar Kanununda ve 6570 sayılı Kanunda yer verilmeyen, "B. Bağlantılı sözleşme" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 339 uncu maddesinde, konut ve çatılı işyeri kiralarında bağlantılı sözleşme konusu düzenlenmektedir.

Maddede, kiracıyı koruma amacıyla, kiracının yararı olmaksızın, konut ve çatılı işyeri kirasına ilişkin sözleşmenin kurulması veya devamının bir başka sözleşmeyle kiracılık ile ilişkisi olmayan bir borç altına girmesine bağlanması hâlinde, kira ile bağlantılı bu sözleşmenin geçersiz olduğu hükme bağlanmıştır. Burada 818 sayılı Borçlar Kanununun 20 nci maddesi anlamında her zaman ileri sürülebilen ve hâkim tarafından re'sen nazara alınması gereken kesin hükümsüzlük söz konusudur, burada geçersiz olan bağlantı sözleşmesidir. Kira sözleşmesi geçerliliğini korur; yani kısmi geçersizlik söz konusudur.

Kiracı, bu madde ile kiraya verenin kiracı karşısında güçlü olma konumunu kullanarak kiracılıkla ilgisi olmayan başkaca borçları kendisine yüklemesine karşı korunmuştur. Meselâ, kiracının kiralayana karşı kiralananı satın alma yükümü altına girmesi veya önceki kiracının bıraktığı eşyayı satın almayı borçlanması ya da kiralananla ilgili bir sigorta sözleşmesi yapmayı üstlenmesi durumları geçerli olmayacaktır.

Öte yandan kiracılıkla bağlantısı bulunmayan, borç altına girmenin geçersiz olması bakımından, bu borçlanmanın kiraya verene veya üçüncü kişiye karşı olmasında fark yoktur. Her iki durumda da geçersizlik söz konusu olacaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 254 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 340- 818 sayılı Borçlar Kanununun 258 inci maddesinin ikinci fıkrasını kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 340 ıncı maddesinde, "C. Kullanma giderleri" kenar başlığıyla, konut ve çatılı işyeri kiralarında kullanma giderleri düzenlenmektedir.

Maddede, konut ve çatılı işyeri kiraları bakımından özel ve yedek bir düzenleme yapılarak, ısıtma, aydınlatma, su gibi kullanma giderlerine, kaynak İsviçre Borçlar Kanunundaki düzenlemeden farklı olarak, sözleşmede aksine bir hüküm yoksa kiracının katlanacağı hükme bağlanmıştır. Kiralananın boyanması, çatısının onarılması gibi kiralananın sözleşme süresince kullanıma elverişli durumda bulundurulmasıyla ilgili olan diğer yan giderler hakkında Tasarının 302 nci maddesi uygulanacaktır. Ancak, aksine sözleşme veya yerel âdet olduğunda, bu yükümlülük, kiraya verene ait olacaktır. Yine aynı maddeye göre, yükümlü kim olursa olsun bu giderleri kanıtlayıcı belgelerin bir örneğini, istemesi hâlinde diğer tarafa verecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 257a ve 257b maddeleri göz önünde tutulmuştur.

Madde 341- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, ancak, 6570 sayılı Kanunun 16 ncı maddesini kısmen karşılayan, "D. Kiracının güvence vermesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 341 inci maddesinde, konut ve çatılı işyeri kiralarında kiracının güvence vermesi konusu düzenlenmektedir.

Maddede, uygulamada kiraya verenlerin, kiracıdan "depozito" veya başka ad altında ve kira bedeli, dışında kira sözleşmesinin yapıldığı sırada veya başka bir zamanda güvence parası aldıklarına sıkça rastlandığından, bu uygulamaya karşı kiracıyı korumak amacıyla düzenleme getirilmiştir. Bu madde ile, bir yandan, sözleşme ile kiracıdan güvence istenilmesi imkânı kabul edilmiş, öte yandan, bunun sınırları açıklıkla ortaya konulmuştur. Maddeye göre, güvence bedeli, üç aylık kira bedelini aşamayacak; güvencenin para olarak verilmesi hâlinde kiraya verenin onayı olmaksızın çekilmemek üzere vadeli bir tasarruf hesabına yatırılması, kıymetli evrak olması hâlinde ise bankaya depo edilmesi söz konusu olacak; banka da, bu güvenceyi ancak iki tarafın rızasıyla veya icra takibinin kesinleşmesiyle ya da kesinleşmiş mahkeme kararına dayanarak geri verebilecek; kiraya verenin, sözleşmenin sona ermesinden itibaren üç ay içinde dava ya da takip ile, kira sözleşmesi ile ilgili bir istemde bulunduğunu, bankaya yazılı olarak bildirmemesi durumunda, banka, bu defa sadece kiracının istemi üzerine güvenceyi kiracıya geri vermekle yükümlü olacaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 257e maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 342- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, ancak, 6570 sayılı Kanunun 9 uncu maddesini karşılayan "E. Kira bedeli / I. Genel olarak" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 342 nci maddesinde, kira sözleşmesinde, kira bedelinin belirlenmesi dışında, kiracı aleyhine değişiklik yapılamayacağı düzenlenmektedir.

Maddede yapılan düzenleme ile, kira sözleşmesinin kurulmasından sonra, sözleşmede kira bedeli dışında kalan hususlarda kiracı aleyhine değişiklik yapılmasının önlenmesi amaçlanmıştır. Böylece, başlangıçta belirlenen kira bedelinin, özellikle kanun gereği sözleşmenin süresinin uzatıldığı ya da yenilendiği durumlarda, ekonomik koşullara bağlı olarak değiştirilmesi olanağı sağlanarak, sözleşmede kiracı aleyhine değişiklik yapılması yasağına bir istisna tanımış olmaktadır. Bu istisnanın kabulü, kiracının korunması ilkesinin gözetildiği yasal bir düzenleme içinde de olsa, kiraya verenin kiralananın durumuna uygun düşecek bir kira bedeli elde etme konusundaki menfaatlerinin de göz ardı edilmemesi zorunluluğundan doğmuştur. Nitekim, kira bedeline ilişkin böyle bir istisnanın öngörülmesinin haklılığı, öğretide ve yerleşmiş uygulamada da kabul edilmektedir. 6570 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinde yer verilen bu istisna, açıklanan sebeplerle Tasarıda da aynen korunmuştur.

Madde 343- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen ve 6570 sayılı Kanunda da düzenlenmemiş olan, "II. Belirlenmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 343 üncü maddesinde, kira bedelinin belirlenmesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında yenilenen kira dönemlerinde uygulanacak kira bedelinin belirlenmesine ilişkin ilkelere yer verilmiştir. Böylece, 6570 sayılı Kanunun 2 ve 3 üncü maddelerinin, Anayasa Mahkemesince iptali üzerine bu konuda ortaya çıkan kanun boşluğunun, uygulamada kabul edilen esaslar göz önünde tutularak, yasal bir düzenlemeye kavuşturulması amaçlanmıştır. Bu düzenlemeyle, yenilenen kira dönemlerinde uygulanacak kira bedellerine ilişkin anlaşmaların geçerliliği, bir önceki kira yılında "üretici fiyat endeksindeki artış oranını geçmemek koşuluyla" kabul edilmiştir; kira sözleşmesinin bir yıldan uzun süreli olması durumunda da aynı sınırlamanın gözetilmesi gerekecektir. Uygulamada, uzun bir süreden beri Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yayımlanan toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranı göz önünde tutulmuş olmakla birlikte, adı geçen Enstitüce bir süreden beri bu endeks yerine üretici fiyat endeksindeki artış oranları yayımlandığı için, kira bedelinin belirlenmesinde objektif bir ölçüt olarak üretici fiyat endeksindeki artış oranından yararlanılması benimsenmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, taraflarca anlaşma olmadığı takdirde, yenilenen kira döneminde uygulanacak kira bedeli, hâkim tarafından, kiralananın durumu göz önüne alınarak, hakkaniyete uygun olarak, bir önceki kira yılındaki üretici fiyat endeksindeki artış oranını geçmemek koşuluyla belirlenecektir.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, kira süresinin beş yıldan uzun süreli olması durumunda veya beş yıldan sonra yenilenen kira sözleşmelerinde ve bundan sonraki her beş yılın sonunda yeni dönemde uygulanacak kira bedeli, hâkim tarafından, yukarıdaki esaslarla birlikte, emsal kira bedelleri de göz önünde tutularak belirlenecektir. Ancak, bu durumda üretici fiyat endeksindeki artış oranı, üst sınır olarak kabul edilmeyecektir.

Her beş yıldan sonraki kira yılında bu biçimde belirlenen kira bedeli önceki fıkralarda yer alan ilkelere göre değiştirilebilir. Böylece, altıncı kira yılına ait kira bedeli, bu şekilde belirlendikten sonra, yine beş yıllık kira dönemi için kira bedellerinin yıldan yıla belirlenmesinde birinci ve ikinci fıkra hükümleri uygulanacak; yani tarafların anlaşması göz önünde tutulabilecek; bu anlaşmanın geçerliliği, üretici fiyat endeksindeki artış oranıyla sınırlı olacak, anlaşma olmadığı takdirde ise ikinci fıkra hükmü uygulanacaktır.

Maddenin son fıkrasında, sözleşmelerde kira bedelinin yabancı para olarak kararlaştırılması da geçerli kabul edilmiş; ancak, bu durumda beş yıl geçmedikçe kira bedelinde değişiklik yapılamayacağı esası getirilmiştir. Beş yıl geçtikten sonra ise, kira bedeli, taraflar anlaşamazlarsa, yabancı paranın değerindeki değişiklikler de göz önünde tutularak, üçüncü fıkra hükmü çerçevesinde belirlenecektir.

Madde 344- 818 sayılı Borçlar Kanununda ve 6570 sayılı Kanunda yer verilmeyen, "III. Dava açma süresi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 344 üncü maddesinde, kira bedelinin belirlenmesine ilişkin davanın açılma süresi ve kararın etkisi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında uygulamada da kabul edilen esaslara uygun olarak, kira bedelinin belirlenmesine ilişkin davanın (uygulamadaki adıyla kira tespit davasının), her zaman açılabileceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında belirli süreli kira sözleşmelerinde, mahkemece belirlenen kira bedelinin, kiracıyı hangi tarihten geçerli olmak üzere bağlayacağı düzenlenmektedir. Buna göre, dava, dava dilekçesinin yeni dönemin başlangıcından en geç otuz gün önceki bir tarihte kiracıya tebliğ edilmiş olması koşuluna uyularak açılmışsa, mahkemece belirlenecek kira bedeli, bu yeni kira döneminin başlangıcından itibaren kiracıyı bağlayacaktır. Aynı sonuç, kiraya veren tarafından bu süre içinde, kiracıya yazılı bildirimde bulunulmuş olması koşuluna uyularak, kira bedelinin belirlenmesine ilişkin davanın, izleyen yeni kira döneminin sonuna kadar açılması durumunda da geçerli olacaktır.

Maddenin son fıkrasında, sözleşmede yeni kira döneminde kira bedelinin artırılacağı hakkında bir hükmün bulunması koşuluyla, kiraya veren kira bedelinin belirlenmesine ilişkin davayı yeni kira döneminin sonuna kadar açtığı takdirde, mahkemece belirlenecek kira bedelinin, bu yeni dönemin başlangıcından itibaren geçerli olacağı kabul edilmiştir. Nitekim, yerleşmiş uygulama da aynı yöndedir.

Madde 345- 818 sayılı Borçlar Kanununda ve 6570 sayılı Kanunda yer verilmeyen, "IV. Kiracı aleyhine düzenleme yasağı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 345 inci maddesinde, kiracı aleyhine düzenleme yasağı öngörülmektedir.

Kiracının kira borcu bakımından korunmaması yönünde, uygulamada ortaya çıkan görüşler benimsenmediği için, madde ile, kiracıya kira bedeli ve yan giderler dışında başka bir ödeme yükümlülüğü getirilmesi önlenmiş; kira bedelinin zamanında ödenmemesi durumunda, sözleşme cezası (ceza koşulu) ödenmesi veya sonraki kira bedellerinin muaccel olması şeklindeki anlaşmalar da geçersiz kılınmıştır.

Madde 346- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, ancak, 6570 sayılı Kanunun 11 inci maddesini kısmen karşılayan, "F. Konut ve çatılı işyeri kiralarında sözleşmenin sona ermesi / I. Bildirim yoluyla / 1. Genel olarak" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 346 ncı maddesinde, genel olarak bildirim yoluyla kira sözleşmesinin sona ermesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, belirli süreli konut ve çatılı işyeri kiralarında, 6570 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde olduğu üzere kiracı, süresinin bitiminden en az onbeş gün önce bildirimde bulunarak kira sözleşmesinin sona ermesini sağlayabilecek; böyle bir bildirim yapılmazsa, sözleşme aynı koşullarla bir yıl uzatılmış olacaktır. Kiraya veren ise, kural olarak, sözleşme süresinin bitimine dayanarak sözleşmeyi sona erdiremeyecektir. Ancak, 6570 sayılı Kanunun 11 inci maddesinden farklı olarak, Tasarıda, onbeş yıllık uzama süresi sonunda kiraya verenin, bu süreyi izleyen her uzama yılının bitiminden en az üç ay önce bildirimde bulunmak koşuluyla, herhangi bir sebep göstermeksizin sözleşmeye son verebileceği öngörülmüştür. Böylece, kira sözleşmesi sebebiyle, kiraya verenin, aradan uzun yıllar geçse bile, kiralananın dolaysız zilyedi olamamasının toplumda yarattığı huzursuzluk dikkate alınmış ve kiraya verene, fıkrada belirtilen koşullar gerçekleşince, tazminat ödemekle yükümlü olmaksızın, sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilme hakkı tanınmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, belirsiz süreli kira sözleşmelerinde ise, yine sadece kiracı, bu defa Tasarının 327 ve 328 inci maddelerindeki düzenleme çerçevesinde fesih bildirimiyle sözleşmeyi sona erdirebilecektir. Buna karşılık, belirsiz süreli kira sözleşmelerinde kiraya veren, onbeş yıl geçtikten sonra, genel hükümlere göre fesih bildirimiyle sözleşme ilişkisini ortadan kaldırabilecektir.

Maddenin son fıkrasında, kiraya verenin veya kiracının fesih hakkının bulunduğu durumlarda, sözleşmeyi sona erdirebileceği belirtilmektedir.

Madde 347- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, ancak, 6570 sayılı Kanunun 11 inci maddesini karşılayan, "2. Bildirimin geçerliliği / a. Şekil" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 347 nci maddesinde, sözleşmeyi sona erdirecek bildirimin geçerliliğinin tâbi olduğu şekil düzenlenmektedir.

Maddede, konut ve çatılı işyeri kiralarında, sözleşmenin sona ermesine ilişkin bildirimlerin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmasına bağlanmış ve böylece 6570 sayılı Kanunun 11 inci maddesindeki geçerlilik şekli aynen korunmuştur. Madde kapsamından anlaşılacağı üzere, geçerlilik için yazılı şekil zorunluluğu, kiraya verenin, Tasarının 346 ncı maddesinde öngörülen fesih bildirimi için de aranacaktır.

Madde 348- 818 sayılı Borçlar Kanununda ve 6570 sayılı Kanunda yer verilmeyen, ancak 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 194 üncü maddesini kısmen karşılayan; "b. Aile konutu" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 348 inci maddesinde, aile konutuna ilişkin kira sözleşmesinin fesih bildiriminin geçerlilik koşulları düzenlenmektedir.

Madde, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 194 üncü maddesinin birinci, ikinci ve son fıkralarında yapılan düzenleme ile uyumlu olarak kaleme alınmıştır. Bu düzenlemede, aile konutu olarak kullanılmak üzere kiralanan taşınmazlarda kiracının, eşinin açık rızası olmadıkça kira sözleşmesini feshedemeyeceği; bu rızanın alınması mümkün olmazsa veya eş haklı sebep olmaksızın rızasını vermekten kaçınırsa kiracının, hâkimden bu konuda bir karar vermesini isteyebileceği ve sözleşmenin tarafı olmayan eşin, kiralayana (kiraya verene) yapacağı bildirimle sözleşmenin tarafı hâline geleceği öngörülmektedir. Tasarıda da, aynı esaslar korunmuş, buna bağlı olarak, maddenin son fıkrasında, kiracı olmayan eşin, kiraya verene bildirimde bulunarak kira sözleşmesinin tarafı sıfatını kazanması hâlinde, kiraya verenin, fesih bildirimi ile fesih ihtarına bağlı bir ödeme süresini kiracıya ve eşine ayrı ayrı bildirmek zorunda olduğu belirtilmiştir. Böylece, bu durumda, evlilik birliğinin korunması amacıyla, eşlerden birinin, kiracı sıfatıyla, tek başına hareket ederek, diğer eşin açık rızası olmaksızın sözleşmeyi sona erdirmesi önlenmek istenmiştir.

Madde 349- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, ancak 6570 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (b), (c) ve (ç) bentlerini karşılayan, "II. Dava yoluyla / 1. Kiraya verenden kaynaklanan sebeplerle / a. Gereksinim, yeniden inşa ve imar" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 349 uncu maddesinde, kiraya verenden kaynaklanan gereksinim, yeniden inşa ve imar sebepleriyle, kira sözleşmesinin dava yoluyla sona erdirilmesi düzenlenmektedir.

Madde, 6570 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (b), (c) ve (ç) bentlerinden alınmıştır. Ancak, kira sözleşmesinin, kiraya veren tarafından, üstsoyunun (meselâ, babasının, büyük babasının) konut veya işyeri gereksinimi sebebiyle de, dava yoluyla sone erdirilebileceği kabul edilmiş, "çocuk" sözcüğü yerine, "altsoy" terimi kullanılarak, 6570 sayılı Kanunun uygulanmasında torun ve torun çocuğu gereksinimi bakımından ortaya çıkan olumsuz çözümlerin terk edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, "Kanun gereği bakmakla yükümlü olduğu diğer kişiler"in gereksinimi de sona erdirme sebebi sayılmıştır. Maddenin (1) numaralı bendi ile, Türk aile içi ilişkileri dikkate alınmış, piyano, otomobil koymak veya hayvan bağlamak için gereksinimi geçerli sayan, ancak ana, baba ve kardeşlerin gereksiniminin dışlanması sonucunu doğuran düzenleme ve buna dayanan uygulama benimsenmemiş olmaktadır. "Kanun gereği bakmakla yükümlü olduğu diğer kişiler" çevresi ise, Türk

Medenî Kanununun 364 üncü maddesi gibi hükümlerle belirlenecektir. 6570 sayılı Kanunda bir düzenleme olmamakla birlikte, belirsiz süreli sözleşmeler bakımından uygulamada benimsendiği gibi, Tasarıda da, genel hükümlere göre fesih dönemine ve fesih bildirim sürelerine uyularak belirlenecek tarihten itibaren bir ay içinde dava açılabileceği açıklığa kavuşturulmuştur.

Maddede, davanın açılma süresi olarak, mahkeme kararlarında, İcra ve İflâs Kanununun 272 nci maddesinin kıyas yoluyla uygulanması sonucunda benimsenen bir aylık süre açıkça belirtilmiştir.

Madde 350- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, ancak, 6570 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendini karşılayan, "b. Yeni malikin gereksinimi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 350 nci maddesinde, yeni malikin gereksinimi sebebiyle, sözleşmenin dava yoluyla sona erdirilmesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, yeni malikin kira sözleşmesini dava yoluyla sona erdirmek amacıyla, konut veya işyeri gereksinimlerini ileri sürebileceği kişiler, Tasarının 349 uncu maddesinin (1) numaralı bendine uygun olarak, sınırlayıcı biçimde sayılmıştır. Ancak, maddede "ihtarname" yerine, yeni malikin kiracıya yapmak zorunda olduğu bildirimin, bir tasavvur açıklaması niteliğinde olduğu göz önünde tutularak, "yazılı olarak bildirme" sözcükleri kullanılmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında, uygulamada da benimsendiği gibi, kiralananı sonradan edinen kişinin, kira süresinin bitiminden başlayarak bir ay içinde dava açarak, Tasarının 349 uncu maddesi çerçevesinde, gereksinim sebebiyle, sözleşmeyi sona erdirebileceği kabul edilmiştir.

Madde 351- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, ancak, 6570 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (e) bentleri ile ikinci fıkrasını karşılayan, "2. Kiracıdan kaynaklanan sebeplerle" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 351 inci maddesinde, kiracıdan kaynaklanan sebeplerle, sözleşmenin dava yoluyla sona erdirilmesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrası, 6570 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinden alınmıştır. Ancak, uygulamadaki adıyla "kiracının tahliye taahhüdü"nün geçerli olması, yine uygulamada benimsendiği gibi, kiracının, bunu kiraya verene karşı, "kiralananın teslim edilmesinden sonra, yazılı olarak ve belirli bir tarih içerecek biçimde üstlenmesi koşullarının birlikte gerçekleşmesine bağlanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrası, 6570 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinden alınmıştır. Ancak, uygulamadan farklı olarak, bir yıldan kısa süreli kira sözleşmelerinde de iki haklı ihtarın, kira sözleşmesini sona erdirmeye yeterli sebep oluşturacağı, açıkça kabul edilmiştir.

Ayrıca, bir yıldan uzun süreli kira sözleşmeleri de, ihtarların yapıldığı kira yılının bitiminden başlayarak bir ay içinde, dava yoluyla sona erdirilebilecektir. Bu sözleşmelerde, bir kira yılını aşan süreler içinde kalması koşuluyla, iki haklı ihtar da, bir yıldan kısa süreli kira sözleşmelerinde olduğu gibi, sözleşmenin dava yoluyla sona erdirilmesi için yeterli olacaktır.

Maddenin üçüncü fıkrası, 6570 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin son fıkrasından alınmıştır. Ancak, bu hükümden farklı olarak, "aynı ilçe veya belde belediye sınırları içinde olma", "kira sözleşmesinin kurulması sırasında bunu bilmeme" ve "sözleşmenin bitiminden başlayarak bir ay içinde sona erdirme" koşullarının birlikte gerçekleşmesi aranmıştır. Böylece, kiracının veya birlikte yaşadığı eşinin konutunun, "aynı belediye sınırları içinde olması"ndan, dolayısıyla büyükşehir belediyelerinin de "aynı belediye" olarak kabul edilmesinden vazgeçilmiş ve "ilçe ya da belde belediye sınırları" esas alınmıştır.

6570 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin son fıkrasında bu konuda bir açıklık olmamakla birlikte, kiraya verenin sözleşmenin kurulduğu sırada, kiracının veya birlikte yaşadığı eşinin aynı şehir veya belediye sınırları içinde oturulabilir bir konutu bulunduğunu bilse bile, başka bir koşul aranmaksızın, kira sözleşmesini derhâl sona erdirmeye yönelik dava açabileceğine ilişkin uygulama, Tasarıda yapılan düzenlemede benimsenmemiştir. Gerçekten, bu uygulama, Türk Medenî Kanununun 2 nci maddesinde öngörülen dürüstlük kurallarına aykırı sonuçlar doğurabilecek nitelikte görülmüştür. Tasarının 351 inci maddesinin son fıkrasındaki düzenlemeye göre, kiraya veren, söz konusu durumu biliyorsa, sözleşmeyi dava yoluyla sona erdiremeyecektir.

Madde 352- 818 sayılı Borçlar Kanununda ve 6570 sayılı Kanunda yer verilmeyen, "3. Dava süresinin uzaması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 352 nci maddesinde, dava süresinin uzaması düzenlenmektedir.

Bu madde ile, dava yoluyla sözleşmenin sona erdirilmesi düzeni içinde dava açma için öngörülen bir ay içinde, dava açma yerine, dava açılacağına ilişkin yazılı bildirimde bulunulması ve buna bağlı olarak bir kira yılı içinde bildirim konusu davanın açılması olanağı getirilmiştir. Kanunda yer almayan bu imkân, yerleşik uygulamanın benimsediği görüşü yansıtmaktadır. Kira sözleşmesinin süresinin sona ermesinden itibaren dava açma süresi olan bir ay içinde yapılacak bildirim de yeterli görüldüğüne göre, yine yerleşik uygulamada kabul edildiği üzere, kira süresi içinde yapılacak bildirim de dava süresini uzatıcı etkiye sahip olacaktır.

Madde 353- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, ancak, 6570 sayılı Kanunun 8 inci maddesini kısmen karşılayan, "4. Dava sebeplerinin sınırlılığı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 353 üncü maddesinde, dava sebeplerinin sınırlılığı düzenlenmektedir.

Madde, 6570 sayılı Kanunun 8 inci maddesinden alınmıştır. Kira sözleşmesini sona erdirme sebeplerinin sınırlı sayıda olması ilkesi, 6570 sayılı Kanunda olduğu gibi, uygulama ve öğretide de kabul edilmektedir.

Madde 354- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, ancak, 6570 sayılı Kanunun 15 inci maddesini karşılayan, "5. Yeniden kiralama yasağı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 354 üncü maddesinde, yeniden kiralama yasağı düzenlenmektedir.

Madde, 6570 sayılı Kanunun 15 inci maddesinden alınmıştır. Ancak, 15 inci maddenin birinci fıkrasında kullanılan "mücbir sebep" şeklindeki ibare yerine, Tasarının 354 üncü maddesinin birinci fıkrasında, "haklı sebep" ibaresi kullanılmıştır. Fıkraya göre, kiraya veren, gereksinim amacıyla kiralananın boşaltılmasını sağladığında, haklı sebep olmaksızın, kiralananı üç yıl geçmedikçe eski kiracısından başkasına kiralayamayacaktır. Fıkrada söz konusu edilen "haklı sebep", kiraya verenin kanunda öngörülen sebeplerden birine dayanarak aldığı mahkeme kararını uygulatmak suretiyle, kiracının kiralanandan tahliyesini sağladıktan sonra, üç yıl süreyle kiralananı başkalarına kiraya verme yasağının bir istisnasını oluşturmaktadır. Bir uyuşmazlık durumunda, haklı sebebin mevcut olup olmadığı, hâkim tarafından, somut olaydaki durum ve koşullar göz önünde tutularak değerlendirilecektir. Somut olayda haklı sebebin varlığı kabul edildiği takdirde, kiraya veren üç yıl geçmeden de kiralananı başkalarına kiraya verebilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında da, yine birinci cümlede geçen "mücbir sebep" yerine, "haklı sebep" kullanılmıştır. Fıkraya göre, yeniden inşa ve imar amacıyla boşaltılması sağlanan taşınmazlar, eski hâli ile, haklı sebep olmaksızın üç yıl geçmedikçe başkasına kiralanamayacaktır. Aynı fıkrada,

eski kiracının, yeniden inşa ve imarı gerçekleştirilen taşınmazları yeni durumu ve yeni kira bedeli ile kiralama konusunda öncelik hakkı bulunduğu; bu hakkın, kiraya verenin yapacağı yazılı bildirimi izleyen bir ay içinde kullanılması gerektiği; bu öncelik hakkı sona erdirilmedikçe, taşınmazın üç yıl geçmeden başkasına kiralanamayacağı belirtilmektedir.

Maddenin son fıkrasında, bu hükümlere aykırı davranan kiraya verenlerin, eski kiracıya bir yıllık kira bedelinden az olmamak üzere tazminat ödemekle yükümlü oldukları belirtilmektedir. Fıkrada yapılan düzenleme ile, bu hükümlere aykırı davranan kiraya verenlere, 6570 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde öngörülen cezaî yaptırımların uygulanması sisteminden vazgeçilmiştir. Bunun yerine, eski kiracıya, fıkrada belirtilen tazminatın kendisine ödenmesini isteme hakkı tanınmıştır. Bu tazminatın belirlenmesinde, eski kiracının kiraya verene ödemiş olduğu son dönemin kira bedeli göz önünde tutulacaktır.

Madde 355- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, ancak, 6570 sayılı Kanunun 13 üncü maddesini karşılayan, "6. Kiracının ölümünde sözleşmenin sürdürülmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 355 inci maddesinde, kiracının ölmesi hâlinde, kira sözleşmesinin sürdürülmesi düzenlenmektedir.

Böylece, kiracının ölümü durumunda, çatılı işyeri kiraları bakımından, kiracının ortaklarının veya bu ortakların kiracıyla aynı meslek ve san'atı yürüten mirasçılarının ve ölen kiracıyla birlikte aynı konutta oturanların, sözleşmeye ve kanun hükümlerine uydukları sürece kira sözleşmesini sürdürebilecekleri kabul edilmiştir. Maddede yapılan düzenlemede, "kiracının mirasçılarına" özellikle yer verilmemiştir. Çünkü mirasçı, Türk Medenî Kanununun miras hukukuna ilişkin hükümleri çerçevesinde, mirasbırakan konumundaki "ölen kiracı"nın küllî halefi olarak, söz konusu konut ya da çatılı işyeri kira sözleşmesinin tarafı hâline gelmiştir. Bu nedenle, "ölen kiracının mirasçısı", kira sözleşmesini Tasarının 332 nci maddesine dayanarak feshetmemişse, kiracı olarak kabul edilecektir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Ürün Kirası

818 sayılı Borçlar Kanununun 270 inci maddesiyle başlayan "İkinci Fasıl / Hasılat icarı" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Üçüncü Ayırım / Ürün Kirası" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 356- 818 sayılı Borçlar Kanununun 270 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 356 ncı maddesinde, ürün kirası tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 270 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Tarifi" şeklindeki ibare, Tasarının 356 ncı maddesinde "A. Tanımı" olarak değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 270 inci maddesinin ikinci ve son fıkrasının aynı konuya ilişkin olduğu göz önünde tutularak, Tasarıda tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 270 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "ücret" sözcüğü yerine, ücretin işgörme sözleşmelerinde işverenin işçiye karşı olan borcunu ifade etmek için kullanılması doğru olmakla birlikte, kira sözleşmesinde kiracının kiraya verene karşı olan borcu her zaman paradan ibaret olmadığı için, Tasarının 356 ncı maddesinin birinci fıkrasında "bedel" sözcüğü kullanılmıştır.

Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun 270 inci maddesinin ikinci ve son fıkralarında kullanılan "iştirakli kira" ibaresi yerine, Tasarının 356 ncı maddesinin ikinci fıkrasında "ürüne katılmalı kira" ibaresi kullanılmıştır. Bununla birlikte, ürün kirasında kira bedeli, bir miktar para veya devşirilecek ürünün belirli bir oranı olarak kararlaştırılabilir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 270 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "hâsılatın bir hissesi" şeklindeki ibare, Tasarının 356 ncı maddesinin ikinci fıkrasında "devşirilecek ürünün belli bir oranı" şeklinde ifade edilmiştir. Fıkrada söz konusu edilen ürüne katılmalı kira, Ülkemizin değişik bölgelerindeki örf ve âdete göre, "ortakçılık", "yarıcılık" ve "marabacılık" gibi isimlerle anılmaktadır.

Metninde yapılan arılaştırma ve düzeltme dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 357- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "B. Genel hükümlerin uygulanması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 357 nci maddesinde, ürün kirasında kira sözleşmesine ilişkin genel hükümlerin uygulanması düzenlenmektedir.

Maddeye göre, ürün kirasında özel hüküm bulunmadığı durumlarda, kira sözleşmesine ilişkin genel hükümler uygulama alanı bulacaktır. Meselâ, Tasarının 298 inci maddesiyle başlayan Dördüncü Bölümünün Birinci Ayırımında, "Genel Hükümler" kapsamında olmak üzere düzenlenen "kiralananda yenilik ve değişiklik yapılması", "kira ilişkisinin devri", "kiralananın kullanılmaması" gibi konular, ürün kirasında farklılık taşımadığı için, ürün kirası içinde ayrıca düzenlenmemiş ve sadece farklılık gösteren "alt kira ve kullanım hakkını devir yasağı" konusu özel olarak düzenlenmekle yetinilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 276 ve 276a maddeleri göz önünde tutulmuştur.

Madde 358- 818 sayılı Borçlar Kanununun 271 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 358 inci maddesinde, tutanak düzenleme yükümlülüğü öngörülmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 271 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Defter tesbiti" ibaresi, Tasarıda "C. Tutanak düzenleme" şekline dönüştürülmüştür.

Maddede, iki nüsha olarak düzenlenecek tutanağın birer nüshasının, taraflardan her birine verilmesi öngörülmüştür. Ayrıca, "defter" yerine, Tasarıda "tutanak" sözcüğü kullanılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 359- 818 sayılı Borçlar Kanununun 272 nci maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 359 uncu maddesinde, kiraya verenin teslim borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununu 272 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Kiralayanın Borçları / I. Kiralananın teslimi / 1. Kullanmağa salih halde teslim" ibaresi, Tasarıda "D. Kiraya verenin borçları / I. Teslim borcu" şekline dönüştürülmüştür.

Tasarının 357 nci maddesinde kira sözleşmesine ilişkin genel hükümlere yollama yapıldığı için, 818 sayılı Borçlar Kanununun 272 nci maddesinin ikinci fıkrasının madde metnine alınmasına gerek görülmemiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 360- 818 sayılı Borçlar Kanununun 273 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 360 ıncı maddesinde, kiraya verenin esaslı onarımları yapma borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 273 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Esaslı tamirat" ibaresi, Tasarıda "II. Esaslı onarımlar" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 361- 818 sayılı Borçlar Kanununun 281 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile 288 inci maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 361 inci maddesinde, kiracının genel olarak kira bedelini ve yan giderleri ödeme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 281 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Kiranın tediyesi / 1. Umumiyet itibariyle" ibaresi, Tasarıda "E. Kiracının borçları / I. Kira bedelini ve yan giderleri ödeme borcu / 1. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede 818 sayılı Borçlar Kanununun 281 inci maddesinden farklı olarak, kiracının yükümlülüğünde olan yan giderler de, kira bedeli ile aynı düzenlemeye tâbi tutulmuştur.

818 sayılı Borçlar Kanununun 281 ve 288 inci maddelerinde yer verilen diğer konuların madde metnine alınmamasının sebebi, bunların kira sözleşmesine ilişkin genel hükümlerde düzenlenmiş olmasıdır.

Maddenin birinci fıkrasının düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 281 inci maddesinin birinci fıkrası göz önünde tutulmuştur.

Madde 362- 818 sayılı Borçlar Kanununun 282 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 362 nci maddesinde, olağanüstü durumlarda kira bedelinden indirim düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 282 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Felâketli vakalarda tenzil" ibaresi, Tasarının 362 nci maddesinde "2. Olağanüstü durumlarda kira bedelinden indirim" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 363- 818 sayılı Borçlar Kanununun 278 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 363 üncü maddesinde, kiralananı kullanma ve işletme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 278 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Kiracının Borçları / I. Borca muvafık surette tekayyüt / 1. İşletme" ibaresi, Tasarıda "II. Kiralananı kullanma ve işletme borcu" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 364- 818 sayılı Borçlar Kanununun 279 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 364 üncü maddesinde, kiracının bakım borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 279 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “2. İyi bir halde muhafaza” ibaresi, Tasarıda “III. Bakım borcu” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 279 uncu maddesinin ikinci fıkrasından farklı olarak¸ tarımsal taşınmazlara ilişkin ürün kirasında yerel âdete göre kiracıya ait bakım borcunun konularına örnek verilmesinden vazgeçilerek, sadece onun “küçük onarımları yapma borcu”ndan söz edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 284 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 365- 818 sayılı Borçlar Kanununun 284 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 365 inci maddesinde, alt kira yasağı ile kullanım ve işletme hakkının devri yasağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 284 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “F. Kiracının kiracısı” ibaresi, Tasarıda “F. Alt kira ve kullanım hakkını devir yasağı” şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasının son cümlesinde kullanılan “kiraya verebilir.” şeklindeki ibarenin, aynı fıkranın birinci cümlesi ışığında değerlendirilerek, kiralananda bulunan bazı yerlerin, ürün kirası dışında başka türden bir kiraya verilebileceği şeklinde anlaşılması gerekir. Meselâ, ürün kirasının konusunu oluşturan bir çiftliğin kurulduğu taşınmazın bir bölümünde, kiracı, bu çiftlikten elde edilecek ürünün verimini etkilemeyecek olan bir binayı çeşitli amaçlarla (depo, konut vb.) kullanmak üzere, başka bir kişiye kiraya verebilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında kıyas yoluyla uygulanacağı belirtilen hükümler ise, Tasarının kira sözleşmesine ilişkin genel hükümlerinden biri olan, 321 inci maddesinde yer almaktadır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 366- 818 sayılı Borçlar Kanununun 287 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 366 ncı maddesinde, sürenin geçmesi ile ürün kirası sözleşmesinin sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 287 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Sükût ile tecdit” ibaresi, madde içeriğine uygun hâle getirilerek, Tasarıda “G. Sözleşmenin sona ermesi / I. Sona erme sebepleri / 1. Sürenin geçmesi” şekline dönüştürülmüştür.

Madde, 818 sayılı Borçlar Kanununun 287 nci maddesinden farklı olarak¸ üç fıkra hâlinde kaleme alınmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında kullanılan “örtülü olarak” ibaresinin tanımı niteliğindeki 818 sayılı Borçlar Kanununun 287 nci maddesinin, “bu müddetin hitamında kiralayanın malûmatile ve muhalefeti olmaksızın kiralananın kullanılmasına devam olunduğu yahut mukavelede fesih hakkında gösterilen ihbarı iki taraftan hiç biri yapmadığı takdirde” şeklindeki açıklamasına yer verilmemiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 295 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 367- 818 sayılı Borçlar Kanununun 285 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 367 nci maddesinde, ürün kirasında fesih bildirimi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 285 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “G. Hitamı / I. Fesih hakkı” ibaresi Tasarıda “2. Fesih bildirimi” şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 368- 818 sayılı Borçlar Kanununun 286 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 368 inci maddesinde, ürün kirası sözleşmesinin önemli sebeplerle olağanüstü feshi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 286 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Mühim sebeplerden dolayı fesih" ibaresi, Tasarıda "3. Olağanüstü fesih / a. Önemli sebepler" şekline dönüştürülmüştür.

Maddede, kira sözleşmesine ilişkin genel hükümlerden biri olan Tasarının 330 uncu maddesine paralel olarak kaleme alınmıştır.

Madde 369- 818 sayılı Borçlar Kanununun 290 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 369 uncu maddesinde, ürün kirası sözleşmesinin kiracının iflası sebebiyle olağanüstü feshi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 290 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "VI. Kiracının iflâsı" ibaresi, Tasarıda "b. Kiracının iflâsı" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 370- 818 sayılı Borçlar Kanununun 291 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 370 inci maddesinde, ürün kirası sözleşmesinin kiracının ölümü sebebiyle olağanüstü feshi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 291 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "VII. Kiracının vefatı" ibaresi, Tasarıda "b. Kiracının ölümü" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 371- 818 sayılı Borçlar Kanununun 292 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 371 inci maddesinde, ürün kirası sözleşmesinin sona ermesinin sonuçlarından biri olan kiracının geri verme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 292 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "H. Kiranın hitamında kiralananın iadesi / I. İade borcu" ibaresi, Tasarıda "II. Sona ermenin sonuçları / 1. Geri verme" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 372- 818 sayılı Borçlar Kanununun 293 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 372 nci maddesinde, tutanağa geçirilmiş eşyaların geri verilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 293 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Defterdeki eşyanın kıymetinin takdiri" ibaresi, Tasarıda "2. Tutanağa geçirilmiş eşya" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrasında, kiracının ürün kirası sözleşmesi çerçevesinde tutanağa geçirilen eşyayı geri verme borcundan doğan sorumluluktan hangi durumlarda kurtulabileceği düzenlenmektedir. Buna göre, kiracı kiraya verenin kusurunu ya da mücbir sebebin varlığını ispat ederse tutanağa geçirilmiş olan eşyayı geri verme borcundan veya bunlar için tazminat ödemekten kurtulabilecektir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 293 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "noksan eşyanın" sözcüklerine, bu ifadenin, Tasarının 372 nci maddesinin birinci fıkrasıyla karşılandığı göz önünde tutularak, fıkra metninde yer verilmemiştir. Aynı düzenleme, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 299b maddesinin ikinci fıkrasında da bulunmaktadır.

Maddenin son fıkrasında, Tasarının 320 nci maddesinin üçüncü fıkrasından farklı olarak, kiracının, kiraya verenden değer artışı için tazminat isteyebilmesi için, bu artışın "önemli" olması koşuluna yer verilmemiştir. Çünkü, ürün kirasında kiracının işletme yükümlülüğü söz konusu olduğu için, kiralanana yaptığı masrafların veya harcadığı emeğin sebep olduğu değer artışından, kiralananı geri vermesinden sonra, kiraya verenin de yararlanabileceğinde bir duraksama yoktur. Bu sebeple, fıkrada kiraya verenin değer artışından doğan tazminat sorumluluğunun kapsamı daha geniş tutulmuştur.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 373- 818 sayılı Borçlar Kanununun 294 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 373 üncü maddesinde, ürün ve yetiştirme giderleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 294 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Kiranın hitamında semereler ve ziraat masrafları" ibaresi, Tasarıda "3. Ürün ve yetiştirme giderleri" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 294 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "işlemekte olan" ibaresi, sözleşmenin sona erdiği göz önünde tutularak "işlemiş" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 374- 818 sayılı Borçlar Kanununun 295 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 374 üncü maddesinde, saman, gübre ve benzerlerinin kiralananda bırakılması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 295 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Saman ve gübre gibi şeyler" ibaresi, Tasarıda "4. Saman, gübre ve benzerleri" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 375- 818 sayılı Borçlar Kanununun 296 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 375 inci maddesinde, hayvan kirasının konusu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 296 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "İ. Hayvan kirası / I. Akdin mevzuu" ibaresi, Tasarıda "H. Hayvan kirası / I. Konusu" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 296 ncı maddesinde yer verilen "mevaşi" sözcüğü yerine, Tasarıda "geviş getirici" sözcükleri kullanılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 376- 818 sayılı Borçlar Kanununun 297 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 376 ncı maddesinde, kiracının kiralanan hayvanlardan sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 297 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Mes'uliyet" ibaresi, Tasarıda "II. Sorumluluk" şekline dönüştürülmüştür.

Maddede, 818 sayılı Borçlar Kanununun 297 nci maddesinin son fıkrasındaki hüküm aynen muhafaza edilmiştir. Çünkü, bu fıkranın olmaması durumunda ortaya çıkabilecek boşluğun Tasarının 317 nci maddesiyle doldurulması imkânsızdır; her iki düzenlemenin konuları farklıdır. Gerçekten, Tasarının 317 nci maddesinde, kiracının ayıpları kiraya verene bildirme borcu düzenlenmiştir. Oysa, Tasarının 376 ncı maddesinin son fıkrasında, ürün kirasına konu olan hayvanın uğradığı önemli kaza ya da hastalıkların kiraya verene bildirilmesi söz konusudur. Kira sözleşmelerinde kiraya verenin, kiralananı kira süresince sözleşmede amaçlanan kullanıma elverişli durumda bulundurma borcu vardır. Hayvan kirasında ise, Tasarının 376 ncı maddesinin birinci fıkrasında ifade edildiği gibi, kiraya verenin böyle bir borcu söz konusu değildir. Yani, kiraya verenin böyle bir durumda ayıptan sorumluluğu yoktur. Aynı düzenleme, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 303 üncü maddesinin eski ve yeni metinlerinde de son fıkra olarak yer almaktadır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 377- 818 sayılı Borçlar Kanununun 298 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 377 nci maddesinde, hayvan kirasının sona erme sebeplerinden fesih düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 298 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "Fesih" ibaresi, Tasarıda da korunmuştur. Çünkü, maddede tüm sona erme hâlleri değil, sadece belirsiz süreli hayvan kirasının fesih yoluyla sona erdirilmesi düzenlenmiştir. Kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 304 üncü maddesinin kenar başlığının eski şeklinde "sona erme" karşılığı olarak "Aufhebung" sözcüğü kullanıldığı hâlde, yeni şeklinde "fesih" karşılığı olarak "Kündigung" sözcüğü kullanılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Ödünç Sözleşmeleri

818 sayılı Borçlar Kanununda "Dokuzuncu Bap / Àriyet ve karz" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Beşinci Bölüm / Ödünç Sözleşmeleri" şekline dönüştürülmüştür.

BİRİNCİ AYIRIM

Kullanım Ödüncü

818 sayılı Borçlar Kanununun 299 uncu maddesiyle başlayan "Birinci Fasıl / Àriyet" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Birinci Ayrım / Kullanım Ödüncü" şekline dönüştürülmüştür.

Madde 378- 818 sayılı Borçlar Kanununun 299 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 378 inci maddesinde, kullanım ödüncü sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 299 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Tarifi" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Tanımı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 299 uncu maddesinde geçen "bedava kullanılmasını" şeklindeki ibare, Tasarıda "karşılıksız olarak" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 379- 818 sayılı Borçlar Kanununun 300 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 379 uncu maddesinde, ödünç alanın kullanım hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 300 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Hükümleri / I. Âriyet alanın borçları" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Hükümleri / I. Ödünç alanın kullanım hakkı" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 300 üncü maddesinde kullanılan "tahsis olunduğu maksattan anlaşılan şekilde" ibaresi, Tasarıda "özgülendiği amaca göre" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 380- 818 sayılı Borçlar Kanununun 301 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 380 inci maddesinde, kullanım ödüncünde bakım ve koruma giderlerini hangi tarafın karşılamakla yükümlü olduğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 301 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Muhafaza masrafları" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Bakım ve koruma giderleri" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 301 inci maddesinde kullanılan "...ve hususiyle âriyet hayvanın yiyecek masraflarını" şeklindeki ibare gereksiz görülerek Tasarı metnine alınmamış; "tahammül eder." şeklindeki ibare de "yükümlüdür." şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 381- 818 sayılı Borçlar Kanununun 302 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 381 inci maddesinde, birlikte ödünç alanların müteselsil sorumlulukları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 302 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Müteselsil mes'uliyet" ibaresi, Tasarıda "III. Müteselsil sorumluluk" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 382- 818 sayılı Borçlar Kanununun 303 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 382 nci maddesinde, amacı belirlenmiş kullanmada ödünç sözleşmesinin sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 303 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Hitamı / I. Muayyen bir kullanmada" şeklindeki ibareler, Tasarıda "C. Sona ermesi / I. Amacı belirlenmiş kullanmada" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 303 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "acele muhtaç bulunduğu takdirde" şeklindeki ibare, Tasarıda "ivedi gereksinimi ortaya çıkarsa" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, kullanma için belirli bir süre öngörülmemesi durumunda, ödünç alanın, ödünç konusunu sözleşme uyarınca kullanmış olmasıyla veya kullanabilecek kadar bir zaman geçmesiyle sözleşmenin sona ereceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, ödünç alanın, ödünç konusunu sözleşmeye aykırı olarak kullanması, onu bozması veya kullanmak için başka bir kimseye vermesi ya da önceden bilinmeyen bir durum yüzünden ödünç verenin ivedi gereksiniminin ortaya çıkması durumlarında, ödünç verenin o şeyi daha önce geri isteyebileceği öngörülmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 383- 818 sayılı Borçlar Kanununun 304 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 383 üncü maddesinde, amacı belirlenmemiş kullanım ödüncünün sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 304 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Âriyetin zamanı muayyen olmayan kullanmada" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Amacı belirlenmemiş kullanmada" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 384- 818 sayılı Borçlar Kanununun 305 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 384 üncü maddesinde, ödünç sözleşmesinin sona erme sebebi olarak ödünç alanın ölümü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 305 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Âriyet alanın vefatı" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Ödünç alanın ölümü" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 305 inci maddesinde kullanılan "...nihayet bulur." şeklindeki ibare, Tasarıda "kendiliğinden sona erer." şeklinde ifade edilerek, ödünç alanın ölümünün, herhangi bir irade açıklamasına gerek olmaksızın sözleşmeyi kendiliğinden sona erdireceği belirtilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

İKİNCİ AYIRIM

Tüketim Ödüncü

818 sayılı Borçlar Kanununun 306 ncı maddesiyle başlayan "İkinci Fasıl / Karz" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "İkinci Ayırım / Tüketim Ödüncü" şekline dönüştürülmüştür.

Madde 385- 818 sayılı Borçlar Kanununun 306 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 385 inci maddesinde, tüketim ödüncü sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 306 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Tarifi" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Tanımı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 306 ncı maddesinde kullanılan "yahut diğer mislî bir şeyin mülkiyetini" şeklindeki ibare, Tasarıda "ya da tüketilebilen bir şeyi" şeklinde; "miktar ve vasıfta müsavi aynı neviden şeyleri" şeklindeki ibare ise, "aynı nitelik ve miktarda şeyi" olarak ifade edilmiştir.

Maddede, 818 sayılı Borçlar Kanununun 306 ncı maddesinde kullanılan "bir şeyin mülkiyetini ödünç alan kimseye nakil" şeklindeki ibareye yer verilmemiş; bunun yerine "bir şeyi ödünç alana devretmeyi" şeklindeki ifade kullanılmıştır. Gerçekten, tüketim ödüncü sözleşmesi, mülkiyetin devri

amacıyla değil, kullanma amacıyla yapılır. Ancak, ödünç alanın, bu sözleşmenin konusunu oluşturan bir miktar para veya tüketilebilen bir şeyi kullanması, zorunlu olarak bunları tüketmesi suretiyle olmaktadır. Bu sebeple, maddede kullanılan "devretmeyi" sözcüğü, mülkiyetin ödünç alana devri şeklinde anlaşılmamalıdır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 386- 818 sayılı Borçlar Kanununun 307 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 386 ncı maddesinde, genel olarak faizin hükümleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 307 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Hükümleri / I. Faiz / 1. Hangi muamelelerde faiz lâzım geleceği" şeklindeki ibareler, Tasarıda "B. Hükümleri / I. Faiz / 1. Genel olarak" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 307 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "faiz lâzım gelmez." şeklindeki ibare, Tasarıda "faiz istenemez." şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 307 nci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "Ticaret muamelelerinde" şeklindeki ibare, Tasarıda "Ticarî tüketim ödüncü sözleşmesinde" şeklinde; "faiz verilmek lâzımdır." şeklindeki ibare ise, "faiz istenebilir." şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 387- 818 sayılı Borçlar Kanununun 308 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 387 nci maddesinde, tüketim ödüncü sözleşmelerinde faize ilişkin özel kurallar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 308 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Faize müteallik kaideler" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Faize ilişkin özel kurallar" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 308 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "karzın alındığı zaman ve mekânda" şeklindeki ibare, Tasarıda "ödünç alma zamanında ve yerinde" şeklinde; "âdet olan" şeklindeki ibare ise, "geçerli olan" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 388- 818 sayılı Borçlar Kanununun 309 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 388 inci maddesinde, tüketim ödüncü sözleşmesinde zamanaşımı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 309 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Karzın teslim ve tesellümü hakkındaki iddialarda müruru zaman" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Zamanaşımı" şeklinde kısaltılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 309 uncu maddesinde kullanılan "...dair olan iddiaları" şeklindeki ibare, Tasarıda "...ilişkin istemleri" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 389- 818 sayılı Borçlar Kanununun 310 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 389 uncu maddesinde, tüketim ödüncü sözleşmesinde, ödünç alanın ödeme güçsüzlüğü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 310 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Ödünç alan kimsenin borcu ödemekten aczi" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Ödünç alanın ödeme güçsüzlüğü" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "aciz hâline girmiş bulunursa" şeklindeki ibare, Tasarıda "ödeme güçsüzlüğüne düşerse" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 390- 818 sayılı Borçlar Kanununun 311 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 390 ıncı maddesinde, ödünç alana para yerine verilen şeylerde, ödünç alanın ödünç konusunu geri verme borcunu hangi hesaplamaya göre ifa edeceği düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 311 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Nakit Yerine Verilen Şeyler" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. Para yerine verilen şeyler" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 311 inci maddesinde kullanılan "emtia" şeklindeki ibare, Tasarıda "ticarî mallar" şeklinde; "borsa rayicinden ve carî fiyattan ibaret olur; bunun hilâfına mukavele batıldır." şeklindeki ibare ise, "borsa ya da piyasa değeri üzerinden hesaplanır. Bunun aksine yapılan sözleşme geçersizdir." şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 391- 818 sayılı Borçlar Kanununun 312 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 391 inci maddesinde, tüketim ödüncünde ödünç alanın ödünç konusunu geri verme zamanı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 312 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. İade zamanı" şeklindeki ibare, Tasarıda "D. Geri verme zamanı" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 312 nci maddesinde kullanılan "altı hafta içinde geri verilmek lâzımdır." şeklindeki ibare, geri verme borcunun ödünç verenin ilk isteminden başlayarak altı hafta sonra muaccel olacağı göz önünde tutularak, Tasarıda "altı hafta geçmedikçe, ödüncü geri vermekle yükümlü değildir." şeklinde düzeltilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

ALTINCI BÖLÜM

Hizmet Sözleşmeleri

818 sayılı Borçlar Kanununda "Onuncu Bap / Hizmet akdi" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Altıncı Bölüm / Hizmet Sözleşmeleri" şeklinde değiştirilmiştir.

BİRİNCİ AYIRIM

Genel Hizmet Sözleşmesi

Tasarının 391 inci maddesiyle başlayan Birinci Ayırımında genel hizmet sözleşmesi düzenlenmiştir.

Madde 392- 818 sayılı Borçlar Kanununun 313 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 392 nci maddesinde, genel hizmet sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 313 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Tarifi" ibaresi, Tasarıda "A. Tanımı" şekline dönüştürülmüştür.

Madde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 319 uncu maddesi ile 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi göz önünde tutularak yeniden kaleme alınmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında kullanılan "bağımlı olarak" ibaresi, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 319 uncu maddesinin birinci fıkrasındaki "işverenin emrinde" (im Dienst des Arbeitgebers, au service de l'employeur) ifadesinin karşılığıdır. İşverene bağımlı olarak çalışma, onun emir ve talimatına uygun işgörmeyi ifade eder. Nitekim, 4857 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasında da "bağımlı olarak işgörme"den söz edilmiştir. İşverene bağımlı olarak çalışma, belirli ya da belirli olmayan süreli olabilir. İşverenin ödemesi gereken ücret ya zamana göre ya da yapılan işe göre belirlenir.

Maddenin ikinci fıkrasında işçinin işverene bir hizmeti kısmî süreli olarak düzenli biçimde yerine getirmeyi üstlendiği sözleşmelerin de hizmet sözleşmesi olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, meselâ, işverenin yanında saatlik, yarım veya tam günlük bir hizmetin düzenli olarak yerine getirilmesi de hizmet sözleşmesi olarak kabul edilecektir.

Maddenin üçüncü fıkrasında ise, aksine özel bir yasal düzenleme olmadığı hâllerde, genel hizmet sözleşmesine ilişkin hükümlerin, kıyas yoluyla çıraklık sözleşmelerine de uygulanacağı belirtilmektedir. Nitekim 29/6/2001 tarihli ve 4702 sayılı Kanunun 22 nci maddesiyle değiştirilen adıyla, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda, çıraklık sözleşmesine ilişkin özel düzenlemelere yer verilmiştir.

Madde 393- 818 sayılı Borçlar Kanununun 314 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 393 üncü maddesinde, genel hizmet sözleşmelerinin kurulması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 314 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Teşekkülü / I. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Kurulması" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, hizmet sözleşmesinin, kanunda aksine bir hüküm yoksa, özel bir şekle bağlı olmadığı belirtilmiştir. Nitekim, 4857 sayılı İş Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde "İş sözleşmesi, Kanunda aksi belirtilmedikçe, özel bir şekle tabi değildir." denilmekle birlikte, ikinci fıkrasında, süresi bir yıl ve daha fazla olan iş sözleşmelerinin yazılı şekilde yapılması zorunluluğu öngörülmüştür. Yine, 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasında, çıraklık sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması aranmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında bir kimsenin, durumun gereklerine göre ancak ücret karşılığında yapılabilecek bir işi belli bir zaman için görmesi ve bu işin de işveren tarafından kabul edilmesi durumunda da aralarında hizmet sözleşmesinin kurulmuş sayılacağı belirtilmektedir. Böylece, taraflar arasındaki fiilî hizmet ilişkisi de, fıkrada açıklanan koşullarla, hizmet sözleşmesi sayılacaktır.

Maddenin son fıkrasında, öğreti ve uygulamada da benimsendiği gibi, geçersizliği sonradan anlaşılan hizmet sözleşmesinin, hizmet ilişkisi ortadan kaldırılıncaya kadar geçerli bir hizmet söz-

leşmesinin bütün hüküm ve sonuçlarını doğurur. İşçi, geçersizliği sonradan ortaya çıkan bir sözleşme gereğince işveren için bir iş gördüğü takdirde; sözleşmenin her iki tarafı da, sözleşmenin geçersizliği sebebiyle hizmet ilişkisine son verilinceye kadar, geçerli bir sözleşme varmışçasına, hizmet ilişkisinden doğan borçlarını ifa etmekle yükümlüdür.

Maddeye göre işçi, hizmet sözleşmesinin geçersiz olduğunu biliyorsa iyiniyetli sayılmayacak; bu durumda ise, fıkrada da belirtildiği gibi geçersizliği sonradan anlaşılan hizmet sözleşmesinden söz edilemeyeceğinden, bu hükümden yararlanamayacaktır. Belirtilmelidir ki, hizmet sözleşmesinin geçersizliğini bilerek işçi çalıştıran bir işveren, sözleşmenin geçersizliğini ileri süremeyecek ve geçerli bir sözleşme varmışçasına, işçiye karşı sorumlu olacaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 320 nci maddesi göz önünde tutulmuş; ancak, işçinin harcadığı emeğin korunması ilkesi gözetilerek, bu maddenin üçüncü fıkrasında aranan "iyiniyetle işgörme" koşuluna Tasarıda yer verilmemiştir.

Madde 394- 818 sayılı Borçlar Kanununun 320 nci maddenin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 394 üncü maddesinde, işçinin bizzat çalışma borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 320 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan " II. İşçinin borçları / 1. Bizzat ifa" ibaresi, Tasarıda " C. İşçinin borçları / I. Bizzat çalışma borcu" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede, işçinin üstlendiği işi bizzat yapma, yani şahsen ifa yükümlülüğü düzenlenmiştir. Burada "borcun ifasında, borçlunun kişisel özelliği önemli ise, borçlu edimini şahsen ifa etmekle yükümlüdür." şeklindeki Tasarının 82 inci maddesindeki genel kuralın özel bir uygulama hâli söz konusudur. Bu maddeyle, işçinin işgörme borcunu ifada kişisel özelliğinin önemli olduğu kabul edilmiş olmaktadır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 395- 818 sayılı Borçlar Kanununun 32l inci maddesinin birinci fıkrasını kısmen karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 395 inci maddesinde, işçinin özen ve sadakat borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununu 321 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. İhtimam mecburiyeti" ibaresi, Tasarıda "II. Özen ve sadakat borcu" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, işçinin özen yükümlülüğü ve işverenin haklı yararlarının korunmasında sadakat yükümlülüğü düzenlenmiştir. Buna göre işçi, hem işini özenle yapacak, hem de işverenin yararları konusunda işverene sadakat borcu altında bulunacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, "işçi, işverene ait makineleri, araç ve gereçleri, teknik sistemleri, tesisleri ve taşıtları usulüne uygun olarak kullanmak ve bunlarla birlikte işin görülmesi için kendisine teslim edilmiş olan malzemeye özen göstermekle yükümlüdür."

Maddenin üçüncü fıkrasında işçinin, işverene rekabet oluşturacak davranışlardan kaçınması öngörülmüştür. İşçi, üçüncü kişilerle ücret karşılığında anlaşmalar yaparak, işverene karşı sadakat yükümlülüğünü ihlâl edemeyeceği gibi, onunla rekabete yol açacak iş ve işlemlerde de bulunamayacaktır.

Maddenin son fıkrasında, özen ve sadakat yükümlülüğünün önemli bir alanını oluşturan sır saklama yükümlülüğü düzenlenmiştir. İşçi, hizmet ilişkisinin devamı süresince iş gördüğü sırada

öğrendiği üretim ve iş sırları gibi bilgileri, kendisinin veya başkalarının yararına olarak kullanamayacaktır. Ayrıca, hizmet ilişkisi sona erse bile, işverenin haklı yararlarının korunması için gerekli olduğu ölçüde işçinin, sır saklama yükümlülüğü devam edecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 321a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 396- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "III. Teslim ve hesap verme borcu" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 396 ncı maddesinde, işçinin teslim ve hesap verme borcu düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, "işçi, üstlendiği işin görülmesi sırasında üçüncü kişiden işveren için aldığı şeyleri ve özellikle paraları derhâl ona teslim etmek ve bunlar hakkında hesap vermekle yükümlüdür."

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin, hizmetin ifasından dolayı elde ettiği şeyleri de derhâl işverene teslim etmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 321b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 397- 818 sayılı Borçlar Kanununun 329 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 397 nci maddesinde, işçinin fazla çalışma borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 329 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "g. Fazla iş için ücret" ibaresi, Tasarıda "IV. Fazla çalışma borcu" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun iki fıkradan oluşan 329 uncu maddesi, Tasarının 396 ncı maddesinin birinci fıkrasında birleştirilerek kaleme alınmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında, fazla çalışma tanımlanmış ve bunun hangi koşullar altında işçi için bir yükümlülük oluşturacağı hükme bağlanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında, fazla çalışma borcuna ilişkin özel kanunlardaki hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir.

Madde 398- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "V. Düzenlemelere ve talimata uyma borcu" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 398 inci maddesinde, işçinin düzenlemelere ve talimata uyma borcu düzenlenmektedir.

Maddede, işverenin işin görülmesi ve işyerinde işçilerin davranışlarına ilişkin olarak genel düzenlemeler yapabilmesi ve ayrıca özel talimat verebilmesi kabul edilmiştir. İşverenin koyduğu genel düzenlemeler bütün işçiler ve işyeri için bağlayıcı düzenlemeler olduğu hâlde, özel talimat, ancak işin özelliği gerektirdiği ölçüde konulabilen ve sadece muhataplarının bilgisine ulaştırıldığı takdirde bağlayıcı olabilen düzenlemelerdir. Bununla birlikte, söz konusu özel talimatın bağlayıcı olması için, 818 sayılı Borçlar Kanununun 315 inci maddesindeki düzenlemeden farklı olarak, mutlaka önceden yazılı biçimde belirlenmesi koşulunun aranmasından vazgeçilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 321d maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 399- 818 sayılı Borçlar Kanununun 321 inci maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 399 uncu maddesinde, işçinin sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 321 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. İhtimam mecburiyeti" ibaresi, Tasarıda "VI. İşçinin sorumluluğu" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, işçinin işverene kusuruyla verdiği her türlü zararlardan sorumluluğu esası getirilmiştir. Buna göre işçi, ancak kusuruyla verdiği zararlardan sorumlu tutulacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, işçinin sorumluluğunun belirlenmesinde göz önünde tutulabilecek ölçütler yer almıştır. Bu ölçütler, işin tehlikeli olup olmaması, işin uzmanlık ve eğitim gerektirip gerektirmemesi, işçinin bilinen veya bilinmesi gereken yetenek ve nitelikleridir. İşçinin sorumlu olup olmadığının belirlenmesinde, bu ölçütlerden yararlanılacaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 321e maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 400- 818 sayılı Borçlar Kanununun 323 üncü maddesinin birinci fıkrası ile 337 nci maddesinin birinci fıkrasını kısmen karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 400 üncü maddesinde, işverenin borçlarından biri olan işçiye ücret ödeme borcu genel olarak düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 323 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. İş sahibinin borçları / 1. Ücret / a. Miktarı" ile 337 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Birlikte yaşama" ibareleri, Tasarıda "D. İşverenin borçları / I. Ücret ödeme borcu / 1. Ücret / a. Genel olarak" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasına göre, işçiye, sözleşmede veya toplu sözleşmede kararlaştırılan ya da sözleşmede hüküm yoksa, bu konuda alışılmış olan ücret ödenecektir. Fıkrada söz konusu edilen "alışılmış ücret"ten, yasal asgarî ücretin altında olmaması koşuluyla, işin niteliğinin gerektirdiği ücret anlaşılmalıdır.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin işverenle birlikte yaşadığı hâllerde, aksine anlaşma veya yerel âdet bulunmadıkça, beslenme ve barınmanın ücretin bir bölümünü oluşturacağı belirtilmiştir. Tasarının 417 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca bu tür çalışmada işverenin işçiye yeterli gıda ve uygun bir barınak sağlamakla yükümlü olması, işçinin kişiliğinin korunması amacıyla kabul edilmiş bir yükümlülüktür. Ancak, fıkrada, bu yükümlülüğün, aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa, işverenin ücret ödeme borcunun bir bölümünü oluşturacağı kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 322 nci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 401- 818 sayılı Borçlar Kanununun 329 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 401 inci maddesinde, fazla çalışma ücreti düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 329 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "g. Fazla iş için ücret" ibaresi, Tasarıda "b. Fazla çalışma ücreti" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, işverenin, fazla çalışması sebebiyle işçiye, normal çalışma ücretinin en az yüzde elli fazlasını ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Nitekim, 4857 sayılı İş Kanununun 41 inci maddesinin ikinci fıkrasında da "Her bir saat fazla çalışma için verilecek ücret, normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde elli yükseltilmesi suretiyle ödenir." denilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin fazla çalışma borcunun bulunduğu hâllerde, fazla çalışma ücreti yerine izin verilmesi olanağı tanınmıştır. Bu iznin "uygun bir zamanda" kullandırılması koşuluna yer verilerek, işin aksamasının önlenmesi amaçlanmıştır. İşçiye verilecek olan izin, fazla çalışmasıyla orantılı olacaktır. Nitekim, 4857 sayılı İş Kanununun 41 inci maddesinin dördüncü fıkrasında da "Fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma yapan işçi, isterse bu çalışmalar karşılığı zamlı ücret yerine, fazla çalıştığı her saat karşılığında bir saat otuz dakikayı, fazla sürelerle çalıştığı her saat karşılığında bir saat onbeş dakikayı serbest zaman olarak kullanabilir." denilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, Kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 321c maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları göz önünde tutulmuştur.

Madde 402- 818 sayılı Borçlar Kanununun 323 üncü maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 402 nci maddesinde, ücretin işin sonucundan pay alma şeklinde olması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 323 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. İş sahibinin borçları / 1. Ücret / a. Miktarı" ibaresi, Tasarıda "c. İşin sonucundan pay alma" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, sözleşmeyle işçiye ücretle birlikte üretilenden, cirodan veya kârdan belli bir pay verilmesinin kararlaştırıldığı durumlarda, hesap dönemi sonunda bu payın belirlenmesinde yasal hükümler ile genellikle kabul edilmiş ticarî esasların göz önüne alınacağı belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçiye belli bir pay verilmesinin kararlaştırıldığı durumlarda ise, payın hesaplanmasında uyuşulamazsa işverenin, işçiye veya onun yerine birlikte kararlaştırdıkları ya da hâkimin atadığı bilirkişiye bilgi vermek ve bilginin dayanağını oluşturan işletmeyle ilgili defter ve belgeleri incelemesine sunmak zorunda olduğu açıklanmıştır. Ayrıca, kârdan bir pay verilmesi kararlaştırılmışsa, işveren işçiye, istemi üzerine yıl sonu kâr zarar cetvelini vermek zorundadır.

Maddenin düzenlenmesinde kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 322a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 403- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "d Aracılık ücreti" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının beş fıkradan oluşan 403 üncü maddesinde, belli işlerde aracılık yapması halinde işçiye ödenecek aracılık ücreti düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işçiye belli işlerde aracılık yapması karşılığında işverence bir ücret ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde, işçinin istem hakkının, aracılık yapılan işlemin üçüncü kişi ile geçerli olarak kurulduğu anda doğacağı belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, "borçların kısım kısım ifa edileceği sözleşmeler ile sigorta sözleşmelerinde, her kısma ilişkin ücret isteminin, bu kısma ilişkin borcun muaccel olmasıyla veya yerine getirilmesiyle doğacağı yazılı olarak kararlaştırılabilir."

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, işçinin aracılığı suretiyle işveren ile üçüncü kişi arasında kurulan sözleşme işverence kusuru olmaksızın ifa edilmezse veya üçüncü kişi borçlarını yerine getirmezse, ücret istemine yönelik hak sona erer; sadece kısmî ifa hâlinde ise, ücretten orantılı olarak indirim yapılır.

Maddenin dördüncü fıkrasında, sözleşmeyle işçiye, kendisine ödenecek aracılık ücretinin hesabını tutma yükümlülüğü getirilmemişse, işverenin işçiye ücretin muaccel olduğu her dönem için bu ücrete tâbi işlemleri de içeren yazılı şekilde hesap vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin son fıkrasına göre, "hesabı gözden geçirme ihtiyacı ortaya çıkarsa işveren, işçiye veya onun yerine birlikte kararlaştırdıkları ya da hâkimin atadığı bilirkişiye bilgi vermek ve bilginin dayanağını oluşturan işletmeyle ilgili defter ve belgeleri onun incelemesine sunmak zorundadır."

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 322b ve 322c maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 404- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "e. İkramiye" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 404 üncü maddesinde, işçiye verilebilecek ikramiye düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, işveren, bayram, yılbaşı ve doğum günü gibi belirli günler dolayısıyla işçilerine özel ikramiye verebilir; işçilerin bu ikramiyeye ilişkin istem hakları, bu konuda anlaşma olması hâlinde doğacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, hizmet sözleşmesinin ikramiyenin verildiği dönemden önce sona ermesi durumunda, işçinin ikramiyeden çalıştığı süreyle orantılı bir bölümünü isteme hakkının, yine bu konuda anlaşma olması hâlinde doğacağı açıklanmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 322d maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 405- 818 sayılı Borçlar Kanununun 326 ve 327 nci maddelerini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 405 inci maddesinde, ücretin ödenme süresi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 326 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "d. Tediye günü" ve 327 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "e. Avans" şeklindeki ibareler, Tasarıda "2. Ücretin ödenmesi / a. Ödeme süresi" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, aksine âdet olmadıkça, işçiye ücretin her ayın sonunda ödeneceği; ancak, hizmet sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesiyle daha kısa ödeme sürelerinin belirlenebileceği açıklanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, "Daha kısa bir ödeme süresi kararlaştırılmamışsa veya aksine âdet yoksa, aracılık ücreti her ayın sonunda ödenir. Ancak, işlemlerin yapılması altı aydan daha uzun bir süre gerektirdiği takdirde, aracılık ücreti asıl ücrete ek olarak kararlaştırılmışsa, yazılı anlaşmayla ödeme daha ileri bir tarihe bırakılabilir."

Maddenin üçüncü fıkrasında, asıl ücrete ek olarak üretilenden pay verilmesinin öngörüldüğü durumlarda, ürün payının belirlendiği anda ödeneceği, cirodan veya kârdan pay verilmesinin kararlaştırıldığı durumlarda ise, payın hesap dönemini izleyen en geç üç ay içinde belirlenerek ödenmesinin şart olduğu belirtilmiştir.

Maddenin son fıkrasında ise işverenin, işçiye zorunlu ihtiyacının ortaya çıkması hâlinde ve hakkaniyet gereği ödeyebilecek durumda ise, hizmetiyle orantılı olarak avans vermekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 323 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 406- 818 sayılı Borçlar Kanununun 333 üncü maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 406 ncı maddesinde, işçinin ücret alacağının korunması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 333 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "5. Mahsup" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Ücretin korunması" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, ücretin, sözleşmeyle aksi kararlaştırılmadıkça, işyerinde veya özel olarak açılan bir banka hesabına ödeneceği; her ödeme döneminde işçiye hesap pusulası verileceği belirtilmiştir. Nitekim, 4857 sayılı İş Kanununun 32 nci maddesinin birinci fıkrasında "Genel anlamda ücret bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır." denildiği gibi, ikinci fıkrasında da "Ücret, kural olarak, Türk parası ile işyerinde veya özel olarak açılan bir banka hesabına ödenir. Ücret yabancı para olarak kararlaştırılmış ise ödeme günündeki rayice göre Türk parası ile ödenebilir." denilmiştir. Aynı Kanunun 37 nci maddesinde de işçiye ücretine ilişkin bir hesap pusulası verileceği öngörülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, işveren, işçiden olan alacağı ile ücret borcunu işçinin rızası olmadıkça takas edemeyecektir. Ancak, işçinin kasten sebebiyet verdiği bir zarardan doğan alacaklar, ücretin haczedilebilir kısmı kadar takas edilebilecektir. Buna göre, işçi rıza gösterirse, işverenin ondan olan alacağını işçiye olan ücret borcuyla takas etmesi mümkündür. İşçi alacaklarının takas edilmesi yasağı 818 sayılı Borçlar Kanununun 123 üncü maddesinde ve bunu karşılayan Tasarının 143 üncü maddesinde de öngörülmüştür. Ancak söz konusu düzenlemelerden farklı olarak Tasarıda, bu yasağın işçinin kasten sebebiyet verdiği bir zarardan doğan işveren alacağı için uygulanmayacağı ve bu durumda işçinin ücretinin haczedilebilir kısmının, işverenin uğradığı zarardan doğan alacağıyla takas edilebileceği kabul edilmiştir.

Borçlunun ücret ya da maaşının ne kadarlık kısmının haczedilebileceği hususu 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun 83 üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirlenmiştir. Buna göre "Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden az olamaz. Birden fazla haciz var ise sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez." denilmiştir.

Maddenin son fıkrasında, ücretin işveren yararına kullanılması konusundaki anlaşmaların geçersiz olduğu hükme bağlanmıştır. Bunun sonucu olarak, işveren, ücret ödemesini, meselâ işçiye, belirli bir işyerinde veya kendi fabrikasında üretilen, satılan ya da dağıtımı yapılan ürünleri satın alma koşuluna bağlayamaz.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 323b maddesi göz önünde tutulmuştur. Ancak, bu maddenin ikinci fıkrasında kasten verilen zararlar bakımından öngörülen "sınırsız takas imkânı" Tasarıya alınmamış, bunun yerine, Borçlar Kanununun hizmet sözleşmesine ilişkin hükümlerine tâbi olarak çalışanların durumları dikkate alınarak, daha fazla korunmaları amacıyla, takas imkânının "ücretin haczedilebilir kısmı" ile sınırlandırılması uygun görülmüştür.

Madde 407- 818 sayılı Borçlar Kanununun 325 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 407 nci maddesinde, işverenin temerrüdü durumunda işçiye ücret ödenmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 325 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "c. İş sahibinin temerrüdü" ibaresi, Tasarıda "3. İşgörme ediminin ifasının engellenmesi durumunda ücret / a. İşverenin temerrüdü durumunda" şekline dönüştürülmüştür.

Maddeye göre, hizmet sözleşmesinde işverenin temerrüdü, alacaklının temerrüdünün özel bir hâlidir. İşverenin, işçinin işgörme ediminin ifasının engellendiği şu iki durumda da ücret ödemekle yükümlü olduğu kabul edilmiştir:

1. İşverenin, işçisinin gereği gibi önerdiği işgörme edimini kabulde temerrüde düşmesi,

2. İşverenin, işçinin işgörme edimini ifasını kusuruyla engellemesi. İşverenin işin görülmesini kusuruyla engellemesi, o işin yapılmasından vazgeçmesi, işçinin yerine başkasını çalıştırması gibi sebeplere dayanabilir.

Yukarıdaki iki durumdan biri gerçekleştiği takdirde işveren, kabulden kaçındığı ya da ifasını kusuruyla engellediği iş görülmediği hâlde, işçiye ücretini ödemekle yükümlü olacak ve daha sonra, aynı işin görülmesini ondan isteyemeyecektir.

Maddenin ikinci cümlesinde, işverenin kabulden kaçındığı veya ifasını kusuruyla engellediği iş sebebiyle, işi yapmayan işçinin, bu şekilde elde ettiği serbest zamanı başka bir işte değerlendirerek elde ettiği veya elde etmekten bilerek kaçındığı yararlar ile yapmaktan kurtulduğu giderlerin ücret alacağından indirilmesi hükme bağlanmıştır.

Maddenin ikinci cümlesinde, Tasarının kira sözleşmesine ilişkin 324 üncü maddesinin ikinci fıkrasına paralel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Gerçekten, 818 sayılı Borçlar Kanununun 252 nci maddesinin ikinci fıkrasında olduğu gibi, Tasarıda da, "Kiraya veren, yapmaktan kurtulduğu giderler ile kiralananı başka biçimde kullanmakla elde ettiği veya elde etmekten kasten kaçındığı yararları kira bedelinden indirmekle yükümlüdür." denilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 324 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 408- 818 sayılı Borçlar Kanununun 328 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 408 inci maddesinde, işçinin çalışmayı durdurması hâlinde ücret konusu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 328 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "f. İş ifa edilmediği hâlde ücret" ibaresi, Tasarıda "b. İşçinin çalışmayı durdurması durumunda" şekline dönüştürülmüştür.

Maddeye göre, "uzun süreli bir hizmet ilişkisinde işçi, hastalık, askerlik veya kanundan doğan çalışma ve benzeri sebeplerle kusuru olmaksızın, iş gördüğü süreye oranla kısa bir süre için işgörme edimini ifa edemezse, işveren, başka bir yolla karşılanmadığı takdirde, o süre için işçiye hakkaniyete uygun bir ücret ödemekle yükümlüdür." Ancak, işçi çalışmadığı süre içinde başka bir yolla, meselâ bir sosyal güvenlik kurumundan gelir elde etmişse, işverenin ücret ödeme borcu olmayacaktır. Nitekim, 4857 sayılı İş Kanununun 48 inci maddesine göre de: "İşçilere geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi gerektiği zamanlarda geçici iş göremezlik süresine rastlayan ulusal bayram, genel tatil ve hafta tatilleri, ödeme yapılan kurum veya sandıklar tarafından geçici iş göremezlik ölçüsü üzerinden ödenir. Hastalık nedeni ile çalışılmayan günlerde Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından ödenen geçici iş göremezlik ödeneği aylık ücretli işçilerin ücretlerinden mahsup edilir."

Madde 409- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "4. Ücret alacağının devri ve rehnedilmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 409 uncu maddesinde, ücret alacağının devri ve rehnedilmesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, işçilerin ücretinin dörtte birinden fazlası haczedilemez veya başkasına devredilemez ve rehnedilemez; ancak, işçinin bakmakla yükümlü olduğu aile bireyleri için hâkim tarafından takdir edilecek miktar bu orana dahil değildir; nafaka alacaklılarının hakları saklıdır. Nitekim, aynı düzenlemeye, 4857 sayılı İş Kanununun "Ücretin saklı kısmı" kenar başlıklı 35 inci maddesinde de yer verilmiştir. Tasarının 409 uncu maddesi, "Ücretin korunması" kenar başlıklı 406 ncı maddesinin tamamlayıcısı niteliğindedir.

Aynı fıkraya göre, işçinin bakmakla yükümlü olduğu aile bireyleri için hâkim tarafından takdir edilecek miktar bu orana dahil değildir. Fıkranın son cümlesinde, nafaka alacaklılarının hakları saklı tutulmak suretiyle, aile hukukundan doğan bakım ve yardım yükümlülüğüyle ilgili olarak, mahkemece hükmedilecek nafaka borçlarında, ücretin sınırlı olarak haczedilebileceğinin ileri sürülemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında, gelecekteki ücret alacaklarının, devredilmesi veya rehnedilmesine ilişkin anlaşmaların geçersiz olduğu öngörülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 325 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 410- 818 sayılı Borçlar Kanununun 324 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 410 uncu maddesinde, parça başına ve götürü işlerde işverenin iş verme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 324 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. İş verilmesini istemek hakkı" şeklindeki ibare, Tasarıda "5. Parça başına veya götürü iş / a. İş verme " şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, işçinin, sözleşme gereğince tek bir işverene bağlı olarak, parça başına veya götürü iş yapmayı üstlenmesi durumunda, işverenin ona yeterli iş vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, "işveren, kendi kusuru olmaksızın sözleşmede öngörülen parça başına veya götürü iş sağlayamayacak durumda bulunduğu veya işletme koşulları geçici olarak gerektirdiği takdirde işçiye, ücreti zaman esasına göre öder. Bu durumda, zamana göre ödenecek ücret anlaşmada veya hizmet ya da toplu iş sözleşmesinde belirlenmemişse işveren, işçiye parça başına veya götürü olarak daha önce aldığı ortalama ücrete eşdeğer bir ücret ödemekle yükümlüdür."

Maddenin son fıkrasında, işçiye parça başına veya götürü ya da zamana göre iş sağlayamayan işverenin ödemekle yükümlü olduğu ücret düzenlenmektedir. Buna göre, bu durumda işveren, en azından temerrüt hükümleri uyarınca zamana göre ödenmesi gereken ücreti ödemekle yükümlüdür.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 326 ncı maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 411- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "b. Birim ücreti" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 411 inci maddesinde, birim ücretin bildirilmesi yükümlüğü düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işçinin, sözleşme gereğince parça başına veya götürü olarak çalışmayı üstlenmesi durumunda, her işin başlamasından önce, kendisine ödenecek birim ücretini, işverenin bildirmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işverenin birim ücreti bildirim yükümlülüğüne aykırı davranışının sonucu hükme bağlanmıştır. Buna göre, işveren işin başlamasından önce işçiye birim ücretini bildirmemişse, aynı veya benzer bir iş için belirlenmiş olan birim ücret esas alınacak ve işçiye ödenecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 326a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 412- 818 sayılı Borçlar Kanununun 331 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 412 nci maddesinde, iş araç ve malzemelerinin işveren tarafından işçiye verilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 331 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Âlât ve malzeme" ibaresi, Tasarıda "II. İş araç ve malzemeleri" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa, işverenin işçiye bu iş için gerekli araçları ve malzemeyi sağlamakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Fıkrada söz konusu edilen araç, işçinin işi yapması için gerekli olan makine, araba, torna, tezgâh, tamir takımı gibi iş âletlerini; malzeme ise, aracın kullanılması veya işin görülmesi için gerekli olan hammadde, yakıt, su, kömür, tohum ve benzerlerini ifade eder.

Maddenin ikinci fıkrasında, araç ve malzemenin işçi tarafından sağlandığı durumlarda, bunun karşılığının işveren tarafından işçiye ödenmesi öngörülmüştür. Ancak, fıkra emredici nitelikte olmadığı için, sözleşmede bunun aksi kararlaştırılabileceği gibi, malzeme ve araçların kullanımına ilişkin işçiye ayrıca ücret ödenmeyeceği konusunda yerel bir âdet de olabilir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 327 nci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 413- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "III. Giderler / 1. Genel olarak" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 413 üncü maddesinde, işin gerektirdiği giderlerden genel olarak sorumluluk düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işverenin, işin görülmesinin gerektirdiği her türlü gideri ve işçiyi işyeri dışında çalıştırdığı takdirde, geçimi için zorunlu harcamaları ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, yazılı olarak yapılmış bir hizmet sözleşmesinde veya toplu iş sözleşmesinde, bizzat işçi tarafından karşılanması kararlaştırılan harcamaların, kendisine götürü biçimde, günlük, haftalık veya aylık olarak ödenmesinin öngörülebileceği ifade edilmiştir. Söz konusu yazılı anlaşmada, böyle bir ödeme kararlaştırılmışsa, işçi tarafından meselâ, işyerine gidiş-dönüş, yemek, konaklama ve buna benzer amaçlarla yapılmış olan harcamaların, işverence, duruma göre her gün, her hafta veya her ay itibarıyla hesaplanacak tutarının da ödenmesi gerekecektir. Ancak, fıkra uyarınca işve-ren, "götürü biçimde" ödemeyi üstlendiği bu tür harcamaların, işçi tarafından fiilen yapılmadığını ileri sürerek bunları ödemekten kaçınamayacaktır. Fıkranın son cümlesine göre, işveren tarafından yapılacak ödeme, işçinin bu tür harcamalarının zorunlu kıldığı miktardan az olamayacaktır.

Maddenin son fıkrasında, işçiyi korumaya yönelik emredici bir kural getirilmiştir. Buna göre, zorunlu harcamaların tamamen veya kısmen işçi tarafından bizzat karşılanmasına ilişkin anlaşmaların yapılamayacağı, aksi hâlde bunların geçersiz olduğu kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 327a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 414- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Taşıma araçları" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 414 üncü maddesinde, taşıma araçlarının gerektirdiği giderlerden sorumluluk düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işçinin, işin görülmesi için işverenle anlaşarak işverenin veya kendisinin sağladığı bir taşıma aracı kullanması durumunda, taşıtın işletilmesinin ve bakımının gerektirdiği olağan giderlerin, hizmet için kullanıldığı ölçüde işverence karşılanacağı belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin işverenle anlaşarak işin görülmesinde kendi motorlu aracını kullanması durumunda, işverenin sadece motorlu aracın işletilmesinin ve bakımının gerektirdiği olağan giderlerden değil, aynı zamanda bunların vergi, zorunlu malî sorumluluk sigortası primlerini ve aracın yıpranması karşılığında uygun bir tazminatı da ödemekle yükümlü olduğu kabul edilmiştir. Ancak, işveren tarafından karşılanacak olan bu giderler, "hizmet için kullanıldığı ölçüde" sınırlamasına tâbi tutulmuştur.

Maddenin son fıkrasında, işçinin işverenle anlaşarak, hizmetin görülmesinde kendisine ait diğer taşıma araçlarını ve hayvanlarını kullanması durumunda, işverenin, bunların kullanımının ve bakımının gerektirdiği olağan giderleri, yine hizmet için kullanıldığı ölçüde karşılamakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 327b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 415- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "3. Giderlerin ödenmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 415 inci maddesinde, işçinin yapmış olduğu giderlere ilişkin alacağının ifa zamanı düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işçinin yapmış olduğu giderlerden doğan alacağının, daha kısa bir süre kararlaştırılmamışsa veya yerel âdet yoksa, her defasında ücretle birlikte ödeneceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin hizmetinin ifasının gerektirdiği giderler için avans alacağı düzenlenmiştir. İşçinin avans alacağı, hizmetin ifası için "düzenli olarak yapılması gerekli masraflar" için söz konusu olacaktır. Bu koşulun gerçekleşmesi hâlinde, işçiye en az ayda bir olmak üzere, belirli aralıklarla avans verilmesi zorunluluğu öngörülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 327c maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 416- 818 sayılı Borçlar Kanununun 332 nci maddesini karşılamaktadır

Tasarının üç fıkradan oluşan 416 ncı maddesinde, işçinin kişiliğinin genel olarak korunması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 332 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. Tedbirler ve mesai mahalleri" ibaresi, Tasarıda "IV. İşçinin kişiliğinin korunması / 1. Genel olarak" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, işverenin işçinin kişiliğini koruması, kişiliğine saygı göstermesi, sağlığını gözetmesi, işyerinde ahlâka uygun bir düzenin gerçekleşmesini sağlama yükümlülüğü öngörülmektedir. Gerçekten, işverenin, işçinin sağlığını korumak amacıyla hastalandığında onu çalış-

maya zorlamama, tedavisi için gerekli izinleri verme, gerektiğinde işyerinde acil tedavi imkânlarını sağlama gibi yükümlülükleri söz konusudur. Böylece, işçilerin rahat ve huzur içinde çalışabilecekleri bir ortamın sağlanması amaçlanmıştır. Bunun bir ölçüsü olarak işverenin işyerinde "ahlâka uygun bir düzeni gerçekleştirmekle" yükümlü olduğu kabul edilmiştir. Bu yükümlülüğünün diğer bir görünümünü ise, işverenin, işçilerin cinsel tacize uğramamaları için gerekli önlemleri alması oluşturmaktadır. İşveren, bu amaçla, işçilerin derhâl yardım isteyebilecekleri bir güvenlik sistemi kurma, güvenlik personeli bulundurma gibi, cinsel tacizle karşılaşma tehlikesini ortadan kaldırmaya yönelik uygun önlemleri almakla yükümlüdür.

Maddenin ikinci fıkrasında, işverenin, işçinin yaşam, sağlık ve bedensel bütünlüğünü korumak için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü öngörülmektedir. Fıkraya göre, işverenin özellikle iş kazalarına karşı gerekli önlemleri alma yükümlülüğü söz konusudur. "Buna göre işveren, hizmet ilişkisinin ve yapılan işin niteliği göz önünde tutulduğunda, hakkaniyet gereği kendisinden beklenen; deneyimlerin zorunlu kıldığı, teknik açıdan uygulanabilir ve işyerinin özelliklerine uygun olan önlemleri almakla yükümlüdür." Nitekim, 4857 sayılı İş Kanununun "İş verenlerin ve işçilerin yükümlülükleri" kenar başlıklı 77 nci maddesinin birinci fıkrasında da benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir.

Maddenin son fıkrasında, işverenin bu önlemleri almaması nedeniyle işçinin ölmesi durumunda işçinin desteğinden yoksun kalanların tazminat alacaklarının, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tâbi olduğu belirtilmektedir. Fıkrada, sözleşmeye aykırılık nedeniyle tazminat sorumluluğuna ilişkin hükümlere yollama yapılmıştır. Bunun bir sonucu olarak, bu tür zararların giderilmesinde, haksız fiillere ilişkin zamanaşımı süreleri değil, sözleşmeye aykırılık nedeniyle zamanaşımına ilişkin hükümler uygulanacaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 328 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 417- 818 sayılı Borçlar Kanununun 337 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 417 nci maddesinde, işçinin, işverenin ev düzeni içinde çalışması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 337 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Birlikte yaşama" ibaresi, Tasarıda "2. Ev düzeni içinde çalışma" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, işçinin işveren ile bir ev düzeni içinde birlikte yaşadığı durumlarda, işverenin işçinin beslenme ve barınma gereksinimlerini karşılamakla yükümlü olduğu öngörülmüştür. Bu yükümlülük, işçinin kişiliğinin korunması amacıyla kabul edilmiş olmakla birlikte aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa, Tasarının 400 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, işverenin ücret ödeme borcunun bir bölümünü oluşturacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin kusuru olmadan hastalanması veya kaza gibi nedenlerle iş görememesi hâlinde, işverenin, en az iki hafta süreyle, işçiye bakma ve onu tedavi ettirme yükümlülüğü öngörülmüştür. Fıkraya göre, işçinin bir yılı aşan her hizmet yılı için söz konusu süre, dört haftayı aşmamak üzere ikişer gün arttırılacaktır.

Maddenin son fıkrasında, kadın işçilerin gebeliğinde ve doğum yapması durumunda da işverenin yine aynı sürelere bağlı olarak, aynı edimleri ifa etmekle yükümlü olduğu kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 328a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 418- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "3. Kişisel verilerin kullanılmasında" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 418 inci maddesinde, işçinin korunması amacıyla kişisel verilerin kullanılması düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, teknolojik gelişmeler sonucu günlük yaşantının bir parçası hâline gelen ve bilgisayar ortamında saklanabilen verilerin kullanılması konusunda işçinin korunması amacıyla bazı sınırlamalar yapılmıştır. Buna göre, işveren, işçiye ait kişisel verileri ancak işçinin işe yatkınlığıyla ilgili veya hizmet sözleşmesinin ifası için zorunlu olduğu ölçüde kullanabilir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, özel kanun hükümlerinin saklı olduğu belirtilmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 328b maddesi göz önünde tutulmak suretiyle kaleme alınmıştır.

Madde 419- 818 sayılı Borçlar Kanunu ile kaynak İsviçre Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "V. Ceza koşulu ve ibra" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 419 uncu maddesinde, işçinin ceza koşuluna ve ibraya karşı korunması düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, hizmet sözleşmelerine sadece işçi aleyhine konulacak ceza koşulu geçersizdir. Buna karşılık hizmet sözleşmelerine işçi lehine ceza koşulu konulabilir. Böylece fıkra hükmü nispi emredici bir nitelik taşımaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin işverenden olan alacağına ilişkin ibra sözleşmesinin geçerliliği şu iki koşulun birlikte gerçekleşmiş olmasına bağlanmıştır:

1. İbra sözleşmesi yazılı şekilde yapılmış olmalıdır.

2. Sözleşmede ibra konusu alacağın türü ve miktarı açıkça belirtilmiş olmalıdır.

Maddenin üçüncü fıkrasında, hizmet sözleşmesinin devam ettiği sırada veya sona ermesinden başlayarak bir ay geçmeden, işçi aleyhine yapılan ibra sözleşmelerinin hükümsüz olduğu belirtilmektedir.

Maddenin son fıkrasında ise, ibra sözleşmesinin iptalinin istenebilmesinin koşulları düzenlenmektedir. Buna göre, ibra sözleşmesi işçinin haklarını yeterince korumuyor veya aşırı ölçüde sınırlıyorsa ve bu durumlar açıkça belli ise işçi, böyle bir ibra sözleşmesinin, hizmet ilişkisinin sona erdiği tarihten başlayarak iki yıl içinde iptalini isteyebilecektir.

Madde 420- 818 sayılı Borçlar Kanununun 334 üncü maddesini kısmen karşılamaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 334 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "6. İstirahat zamanları" şeklindeki ibare, Tasarıda "V. Tatil ve izinler / 1. Hafta tatili ve iş arama izni" şekline dönüştürülmüştür.

Tasarının üç fıkradan oluşan 420 nci maddesinde, işçinin hafta tatili ve iş arama izni düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işçiye haftada bir tam gün tatil verilmesi ve bu günün pazar günü olması öngörülmüştür. İşçiye, pazar günü dışındaki bir günde hafta tatili verilebilmesi için, durum ve koşullar, hafta tatilinin pazar gününde verilmesini imkânsız kılmalıdır.

Maddenin ikinci fıkrasında, işverenin, belirsiz süreli hizmet sözleşmesinin feshi hâlinde, bildirim süresi içinde işçiye ücretinde bir kesinti olmaksızın, günde iki saat iş arama izni vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin son fıkrasına göre, izin saatlerinin ve günlerinin belirlenmesinde, işyerinin ve işçinin haklı menfaatleri göz önünde tutulacaktır.

Madde 421- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “2. Yıllık izin / a. Süresi” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 421 inci maddesinde, işçinin yıllık izin süresi düzenlenmektedir.

Maddede, işverenin, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yılda en az iki hafta ve onsekiz yaşından küçük işçiler ile elli yaşından büyük işçilere de en az üç hafta ücretli yıllık izin verme zorunda olduğu belirtilmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 329a maddesi göz önünde tutulmak suretiyle kaleme alınmıştır.

Madde 422- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “b. İndirimi” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 422 nci maddesinde, işçinin yıllık izin süresinden indirim yapılabilecek ve yapılamayacak hâller düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, işçi, bir hizmet yılı içinde kendi kusuruyla toplam bir aydan daha uzun bir süreyle hizmeti yerine getirmezse işveren, çalışılmayan her tam ay için, yıllık ücretli izin süresinden bir gün indirim yapabilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin, bir hizmet yılı içinde kendi kusuru olmaksızın hastalık, kaza, yasal bir yükümlülüğün veya kamu görevinin yerine getirilmesi gibi kişiliğine bağlı sebeplerle en çok üç ay süreyle işgörme edimini yerine getirememesi durumunda, işverenin yıllık ücretli izin süresinden indirim yapamayacağı belirtilmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, işveren, kadın işçinin gebelik ve doğum yapma sebebiyle işgörme edimini yerine getirememesinin üç ayı geçmemesi durumunda, yıllık ücretli izin süresinden indirim yapamayacaktır.

Maddenin son fıkrasında ise, hizmet veya toplu iş sözleşmeleriyle, işçinin aleyhine hüküm doğuracak şekilde, ikinci ve üçüncü fıkra hükümlerine aykırı düzenleme yapılamayacağı öngörülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 329b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 423- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “c. Kullanılması” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 423 üncü maddesinde, yıllık ücretli izinlerin kullanılmasının tâbi olduğu kurallar düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, yıllık ücretli izinlerin kural olarak aralıksız biçimde verileceği; ancak tarafların anlaşmasıyla ikiye bölünerek de kullanılabileceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işveren yıllık ücretli izin tarihlerini, iş yerinin veya ev düzeninin çıkarlarıyla bağdaştığı ölçüde, işçinin isteklerini göz önünde tutarak belirler.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 329c maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 424- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “d. Ücreti” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının dört fıkradan oluşan 424 üncü maddesinde, işçinin izin süresine ait ücreti düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, "işveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye, yıllık ücretli izin süresine ilişkin ücretini, ilgili işçinin izne başlamasından önce peşin olarak ödemek veya avans olarak vermekle yükümlüdür." Benzer bir düzenleme, 4857 sayılı İş Kanununun 57 nci maddesinin birinci fıkrasında "İşveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye, yıllık izin dönemine ilişkin ücretini ilgili işçinin izine başlamasından önce peşin olarak ödemek veya avans olarak vermek zorundadır." şeklinde yer almaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin, hizmet ilişkisi devam ettiği sürece, işverenden alacağı para ve başka menfaatler karşılığında, yıllık ücretli izin hakkından feragat edemeyeceği belirtilmiştir. Yine, 4857 sayılı İş Kanununun 53 üncü maddesinin ikinci fıkrasında, yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği ifade edilmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, hizmet sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi hâlinde, işçinin hak kazanıp da kullanamadığı yıllık izin sürelerine ait ücreti, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödenecektir. Bu ücrete ilişkin zamanaşımının başlangıcı, hizmet sözleşmesinin sona erdiği tarihtir. Bu fıkra, 4857 sayılı İş Kanununun 59 uncu maddesinin birinci fıkrasından aynen alınmıştır.

Maddenin son fıkrasında ise, yıllık ücretli iznini kullanmakta olan işçinin bu süre içinde ücret karşılığı bir işte çalıştığının anlaşılması durumunda, işverenin izin süresi için ödediği ücreti geri alabileceği belirtilmiştir. Bu fıkra da, 4857 sayılı İş Kanununun 58 inci maddesinden aynen alınmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 329d maddesi de göz önünde tutulmuştur.

Madde 425- 818 sayılı Borçlar Kanununun 335 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 425 inci maddesinde, işçiye verilecek hizmet belgesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 335 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "7. Şehadetname" ibaresi, Tasarıda "VI. Hizmet belgesi" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, işverenin, işçinin isteği üzerine her zaman, işin türünü ve süresini içeren bir hizmet belgesi vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Benzer bir düzenlemeye, 4857 sayılı İş Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrasında da yer verilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, işçinin açıkça istemde bulunması hâlinde, hizmet belgesinde, onun işgörmedeki becerisi ile tutum ve davranışları da belirtilecektir.

Maddenin son fıkrasında ise, hizmet belgesinin zamanında verilmemesinden veya belgede doğru olmayan bilgiler bulunmasından zarar gören işçinin veya işçiyi işe alan yeni işverenin eski işverenden tazminat isteyebileceği ifade edilmiştir. Benzer bir düzenleme, 4857 sayılı İş Kanununun "Çalışma belgesi" kenar başlıklı 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında da bulunmaktadır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 330a maddesinin birinci fıkrası göz önünde tutulmuştur.

Madde 426- 818 sayılı Borçlar Kanununun 336 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 426 ncı maddesinde, işçinin sınaî ve fikrî mülkiyet hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 336 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "8. İşçinin ihtirası" ibaresi, Tasarıda "E. Sınaî ve fikrî mülkiyet hakkı" şekline dönüştürülmüştür.

Maddede, hizmet buluşları üzerinde işçinin ve işverenin hakları, bunların kazanılması ile diğer sınaî ve fikrî mülkiyet haklarına ilişkin özel kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Madde 427- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "F. Hizmet ilişkisinin devri / I. İşyerinin tamamının veya bir bölümünün devri" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 427 nci maddesinde, işyerinin tamamının ya da bir bölümünün devrinin hizmet ilişkisine etkisi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, bir işletmenin kısmen ya da tamamen bir üçüncü kişiye devri hâlinde, hizmet ilişkisinin bütün hakları ve borçları ile birlikte devir tarihinden itibaren, kendiliğinden devralana geçeceği hükme bağlanmıştır. Benzer bir düzenleme, 4857 sayılı İş Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında da bulunmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin hizmet süresine bağlı hakları bakımından, işçinin devreden işveren yanında işe başladığı tarihin esas alınacağı belirtilmektedir. Benzer bir düzenleme, 4857 sayılı İş Kanununun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında da bulunmaktadır.

Maddenin son fıkrasına göre: "Yukarıdaki hükümlere göre devir hâlinde, devirden önce doğmuş olan ve devir tarihinde ödenmesi gereken borçlardan devreden ve devralan işveren müteselsilen sorumludurlar. Ancak, bu yükümlülüklerden devreden işverenin sorumluluğu, devir tarihinden itibaren iki yıl ile sınırlıdır." Benzer bir düzenleme, 4857 sayılı İş Kanununun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında da bulunmaktadır. Fıkrada, Tasarının 201 inci maddesinden farklı olarak ilân zorunluluğu aranmamıştır. Çünkü, iş yerinin devrinde alacaklı konumundaki işçilerin kimler oldukları belirli olup, ayrıca ilân yapılması gereksiz görülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 333 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 428- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "II. Sözleşmenin devri" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 428 inci maddesinde, hizmet sözleşmesinin devri düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, hizmet sözleşmesinin, ancak işçinin yazılı rızası alınmak suretiyle sürekli olarak başka bir işverene devredilebileceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, devir işlemiyle devralanın, bütün hak ve borçları ile birlikte hizmet sözleşmesinin işveren tarafını oluşturacağı ifade edilmektedir. Gerçekten, hizmet sözleşmesini devralınmasıyla, hizmet ilişkisi sona ermemekte, devralan, sözleşmenin işveren tarafı hâline gelmektedir. Bu durumda, işçinin, hizmet süresine bağlı hakları bakımından, devreden işverenin yanında işe başladığı tarih esas alınacaktır. Benzer bir düzenleme, geçici iş ilişkisi bakımından 4857 sayılı İş Kanununun 7 nci maddesinde de yapılmıştır.

Madde 429- 818 sayılı Borçlar Kanununun 338 inci maddesi ile 339 uncu maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 429 uncu maddesinde, belirli süreli sözleşmelerde sona erme düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 338 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Hitamı / I. Müddetin mürurı" ve 339 uncu maddesinde kullanılan "II. Sükût ile tecdit" şeklindeki ibareler, Tasarıda "G. Sözleşmenin sona ermesi / I. Belirli süreli sözleşmede" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 338 ve 339 uncu maddelerinde birbiriyle bağlantılı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarıda tek madde hâlinde kaleme alınmıştır. 818 sayılı Borçlar Kanununun 339 uncu maddesinin ikinci fıkrasının, hizmet sözleşmesinin örtülü olarak yenilenmesinin bir koşulunu oluşturduğu düşünülerek Tasarıya alınmasına gerek görülmemiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 339 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “akit, aynı müddet ve fakat nihayet bir sene için tecdit edilmiş sayılır” şeklindeki ibare, Tasarıda “sözleşme, … belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür.” şeklinde değiştirilmiştir. Böylece fıkra, 4857 sayılı İş Kanununun 11 inci maddesiyle uyumlu hâle getirilmiştir.

Aynı fıkranın son cümlesinde ise, 4857 sayılı İş Kanununun 11 inci maddesinin ikinci ve son fıkralarından yararlanılmıştır. Böylece, esaslı bir sebep olmadıkça, aynı işçi ile belirli süreli hizmet sözleşmesinin üst üste yapılması durumunda bu sözleşmeler belirsiz süreli sözleşmeye dönüşecek, işçi bu tür sözleşmelerin koşullarından ve bu arada feshe karşı korunmaya ilişkin yasal hükümlerden yararlanacaktır. Buna karşılık, belirli süreli sözleşmelerin zincirleme yapılmasında esaslı bir sebep varsa, belirli süreli sözleşme olma özellikleri varlığını sürdürecektir.

Maddenin son fıkrasında ise, 818 sayılı Borçlar Kanununun 339 uncu maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “akit, tecdit edilmiş sayılır.” şeklindeki ibare, sözleşmede kararlaştırılan süre sona erdiği hâlde, tarafların hizmet ilişkisini sürdürmeleri durumunda, ortaya çıkan sözleşmenin örtülü olarak yenilenmesinin sonucunu ifade etmek üzere, Tasarının 429 uncu maddesinde “sözleşme belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür.” şeklinde bir ibare kullanılmakla yetinilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 334 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 430- 818 sayılı Borçlar Kanununun 340 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 430 uncu maddesinde, belirsiz süreli sözleşmelerde fesih hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 340 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Feshin ihbarı ve kanunî müddetler / 1. Umumiyet itibariyle” şeklindeki ibare, Tasarıda “II. Belirsiz süreli sözleşmede / 1. Genel olarak fesih hakkı” şekline dönüştürülmüştür.

Maddede, taraflardan her birinin belirsiz süreli hizmet sözleşmesini Tasarının 431 inci maddesinde öngörülen fesih bildirim sürelerine uymak suretiyle feshedebileceği kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 335 inci maddesinin birinci fıkrası göz önünde tutulmuştur.

Madde 431- 818 sayılı Borçlar Kanununun 340 ve 341 inci maddelerini karşılamaktadır.

Tasarının altı fıkradan oluşan 431 inci maddesinde, belirsiz süreli sözleşmelerde fesih süresi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 340 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Feshin ihbarı ve kanunî müddetler / 1. Umumiyet itibariyle” ve 341 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “2. Bir seneden fazla devam eden işlerde” şeklindeki ibareler, Tasarıda, “2. Fesih bildirim süresi / a. Genel olarak” şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 340 ve 341 inci maddelerinde birbiriyle bağlantılı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarıda tek madde hâlinde ve 4857 sayılı İş Kanununun 17 nci maddesinden yararlanılarak, gerekli değişiklikler yapılmak suretiyle kaleme alınmıştır. Ancak, işçinin aniden işi bırakmasının hukukî sonucuna ilişkin düzenleme, Tasarının 438 inci maddesinde yapılmıştır.

Maddenin son fıkrasında kullanılan “hizmet sözleşmesinin askıya alındığı hâllerde” şeklindeki ibare ile, işçinin askerlik, ağır hastalık, ücretsiz izin ve buna benzer sebeplerle hizmet sözleşmesinden doğan yükümlülüklerin ifasının istenemeyeceği durumlar kastedilmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 335a ve 335c maddeleri göz önünde tutulmuştur.

Madde 432- 818 sayılı Borçlar Kanununun 342 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 432 nci maddesinde, deneme süresinde fesih düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 342 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “3. Tecrübe müddeti” şeklindeki ibare, Tasarıda “b. Deneme süresi içinde” şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 335b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 433- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “III. Feshe karşı koruma” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 433 üncü maddesinde, fesih hakkının kötüye kullanılması durumunda işçinin feshe karşı korunması düzenlenmektedir.

Maddede, hizmet sözleşmesini fesih hakkını kötüye kullanılarak sona erdiren işverenin, işçiye fesih bildirim süresine ait ücretin üç katı tutarında tazminat ödemekle yükümlü olduğu belirtilmektedir. Benzer bir düzenlemeye, 4857 sayılı İş Kanununun 17 nci maddesinin altıncı fıkrasında da yer verilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 336 ve 336a maddeleri göz önünde tutulmuştur.

Madde 434- 818 sayılı Borçlar Kanununun 344 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 434 üncü maddesinde, haklı sebeple derhâl fesih koşulları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 344 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “IV. Fesih / 1. Muhik sebeplerden dolayı / a. Salâhiyet” şeklindeki ibareler, Tasarıda, “IV. Derhâl fesih / 1. Koşulları / a. Haklı sebepler” şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasına göre: “Taraflardan her biri haklı sebeplerle sözleşmeyi derhâl feshedebilir. Sözleşmeyi fesheden taraf, diğer tarafın istemi üzerine fesih sebebini yazılı olarak bildirmek zorundadır.”

Maddenin ikinci fıkrasında, sözleşmeyi fesheden taraftan dürüstlük kurallarına göre hizmet ilişkisini sürdürmesi beklenemeyen bütün durum ve koşulların haklı sebep sayılacağı belirtilmiştir. Hizmet ilişkisini sürdürmenin dürüstlük kurallarına göre mümkün olup olmadığı her somut olaya göre değerlendirilecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 337 nci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 435- 818 sayılı Borçlar Kanununun 346 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 435 inci maddesinde, işverenin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi nedeniyle derhâl fesih düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 346 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “2. Ücretin tehlikede bulunmasından dolayı” şeklindeki ibare, Tasarıda, “b. İşverenin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi” şekline dönüştürülmüştür.

Maddede, işverenin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi nedeniyle işçinin fesih hakkı düzenlenmiştir. Bu durumda, işverenden kendisine bir güvence verilmesini istediği hâlde işveren uygun bir süre içinde bu konuda güvence sağlamazsa işçi, herhangi bir süreye uymak zorunda olmaksızın sözleşmeyi hemen feshedebilecektir. Benzer bir düzenlemeye, 4857 sayılı İş Kanununun “işverenin ödeme aczine düşmesi” kenar başlıklı 33 üncü maddesinde de yer verilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 337a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 436- 818 sayılı Borçlar Kanununun 345 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 436 ncı maddesinde, haklı sebeple feshin sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 345 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “b. Tazminat” şeklindeki ibare, Tasarıda, “2. Sonuçları / a. Haklı sebeple fesihte” şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 337b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 437- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “b. Haklı sebebe dayanmayan fesihte” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 437 nci maddesinde, haklı sebebe dayanmayan feshin sonuçları düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işverenin haklı sebep olmaksızın hizmet sözleşmesini derhâl feshetmesi durumunda işçinin, belirsiz süreli sözleşmelerde fesih bildirim süresine ve belirli süreli sözleşmelerde ise, sözleşme süresine uyulmaması nedeniyle, bu sürelere uyulsaydı kazanabileceği miktarı tazminat olarak isteyebileceği belirtilmektedir. Bu tazminat ile, hizmet sözleşmesinin işveren tarafından haklı bir sebep olmaksızın, taraflarca kararlaştırılan sürenin sona ermesinden önce feshedilmesi yüzünden işçinin uğradığı olumlu (müspet) zararların giderilmesi amaçlanmıştır. Böylece, işveren, haklı bir sebep olmadığı hâlde, hizmet sözleşmesini sona erdirecek olursa, fıkrada öngörülen tazminat yaptırımıyla karşı karşıya kalacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, birinci fıkrada hükmedilecek tazminatlarla ilgili olarak bir denkleştirme (mahsup) kuralına yer verilmektedir. Buna göre, işçinin hizmet sözleşmesinin sona ermesi yüzünden tasarruf ettiği miktar ile başka bir işten elde ettiği veya bilerek elde etmekten kaçındığı gelir, işçinin her iki sözleşme türünden birinde isteyebileceği tazminattan indirilecektir.

Maddenin son fıkrasında ise, birinci fıkrada öngörülen tazminattan ayrı olarak, işçinin altı aylık ücretinden fazla olmamak üzere işverenden tazminat isteyebileceği öngörülmektedir. Bu tazminatın miktarı, hâkim tarafından, somut olayın bütün durum ve koşulları (tarafların sosyal ve ekonomik durumları, sözleşmenin devam süresi, fesih için ileri sürülen sebep) göz önünde tutularak serbestçe belirlenecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 337c maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 438- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "c. İşçinin haksız olarak işe başlamaması veya işi bırakması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 438 inci maddesinde, işçinin haksız olarak işe başlamamasından veya işi bırakmasından doğan sorumluluğu düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işçinin haklı sebep olmaksızın işe başlamaması veya aniden işi bırakması durumunda işverenin, işçinin aylık ücretinin dörtte birine eşit bir tazminatı ve ayrıca uğradığı ek zararların giderilmesini de isteme hakkına sahip olacağı belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işverenin zarara uğramaması veya uğradığı zararın işçinin aylık ücretinin dörtte birinden az olması durumunda, hâkime tazminatı indirme yetkisi verilmektedir.

Maddenin son fıkrasında ise, işverenin işçiden tazminat isteyebilmesi için otuz gün içinde dava ya da takip yoluna başvurması zorunluluğu öngörülmüştür. Hak düşürücü nitelikte olan bu süre, işçinin işe başlaması gereken gün ya da işi bıraktığı gün işlemeye başlayacaktır. Ancak işveren, işçiye karşı olan bu tazminat alacağını takas yoluyla da kullanabilecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 337d maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 439- 818 sayılı Borçlar Kanununun 347 nci maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 439 uncu maddesinde, işçinin ölümüyle sözleşmenin sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 347 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Ölüm" şeklindeki ibare, Tasarıda, "V. İşçinin veya işverenin ölümü / 1. İşçinin ölümü" şekline dönüştürülmüştür.

Maddede, sözleşmenin, işçinin ölümüyle kendiliğinden sona ereceği; bu durumda işverenin, işçinin sağ kalan eşine ve ergin olmayan çocuklarına, yoksa bakmakla yükümlü olduğu kişilere, ölüm gününden başlayarak bir aylık; hizmet ilişkisi beş yıldan uzun bir süre devam etmişse iki aylık ücret tutarında bir ödeme yapmakla yükümlü olduğu belirtilmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 338 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 440- 818 sayılı Borçlar Kanununun 347 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 440 ıncı maddesinde, işverenin ölümünün hizmet sözleşmesine etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 347 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Ölüm" şeklindeki ibare, Tasarıda, "2. İşverenin ölümü" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, işverenin ölümünün kural olarak hizmet sözleşmesini sona erdirmeyeceği, ölen işverenin yerini mirasçılarının alacağı; ancak mirasçılar ile işçi arasındaki hizmet ilişkisine, hizmet ilişkisinin devrine ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanacağı belirtilmektedir. Bilindiği gibi iş yerinin tamamının veya bir bölümünün devri ile gerçekleşen hizmet ilişkisinin devrine ilişkin düzenlemeye, Tasarının 427 nci maddesinde yer verilmiştir. Bu düzenlemenin hükümleri, işverenin mirasçıları ile işçi arasındaki hizmet ilişkisine kıyas yoluyla uygulanacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, hizmet sözleşmesinde işverenin kişiliği ağırlıklı olarak önem taşıyorsa, onun ölümüyle sözleşme kendiliğinden sona erer; ancak işçi, işverenin mirasçılarından, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zarar için, hakkaniyete uygun bir tazminat isteyebilir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 338a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Metninde yapılan arılaştırma ve düzeltme dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 441- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "VI. Sözleşmenin sona ermesinin sonuçları / 1. Borçların muaccel olması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 441 inci maddesinde, sona eren hizmet sözleşmesinden doğmuş borçların muaccel olması düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında hizmet sözleşmesinin sona ermesinin, o sözleşmeden doğan bütün borçları muaccel hâle getireceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, özellik arzeden hizmet sözleşmelerinin sona ermesi nedeniyle sözleşmeden doğan borçların muacceliyet ânının yazılı bir anlaşmayla uzatılabileceği kabul edilmiştir. Buna göre, işçinin aracılığı suretiyle kurulan hukukî ilişkilerde üçüncü kişinin üstlendiği borç, hizmet sözleşmesinin sona ermesinden sonra tamamen veya kısmen ifa edilecekse, muacceliyet ânı altı aya; dönemsel edimler içeren ilişkilerde bir yıla; sigorta sözleşmeleri veya ifası altı aydan daha uzun bir süreye yayılmış olan işlerde ise, iki yıla kadar ertelenebilecektir. Bu fıkra uyarınca, işçinin aracılığıyla kurulan hukukî ilişkilerde hizmet sözleşmesinin sona ermesinden sonra gerçekleştirilen ifa nedeniyle işçinin hak edeceği ücret alacağının muacceliyet ânı, yazılı anlaşmayla en çok iki yıl süreyle ertelenebilecek, böylece söz konusu alacağın, Tasarının 148 inci maddesi karşısında zamanaşımına uğraması önlenerek, işçi korunmuş olacaktır.

Maddenin son fıkrasına, Tasarının 405 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki düzenleme aynen alınmıştır. Böylece asıl ücrete ek olarak üretilenden pay verilmesinin öngörüldüğü durumlarda, ürün payının belirlendiği anda, cirodan veya kârdan pay verilmesinin kararlaştırıldığı durumlarda ise, payın hesap dönemini izleyen en geç üç ay içinde belirlenerek muaccel olacağı kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 339 uncu maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 442- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Geri verme yükümlülüğü" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 442 nci maddesinde, sözleşmenin sona ermesinin sonuçlarından biri olan geri verme yükümlülüğü düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, sözleşmenin sona ermesi durumunda, taraflardan her birinin, diğerinden veya üçüncü bir kişiden diğerinin hesabına, hizmetle ilişkili olarak almış olduğu şeyleri geri vermekle yükümlü olduğu belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin, motorlu taşıtları ve trafik izin belgelerini, alacaklarını aşan miktardaki ücret ve masraf avanslarını işverene geri vermekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında ise, tarafların hapis haklarının saklı olduğu açıklanmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 339a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 443- 818 sayılı Borçlar Kanununun 348 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 443 üncü maddesinde, rekabet yasağının koşulları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 348 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "E. Rekabet memnuiyeti / I. Cevazı" şeklindeki ibareler, Tasarıda, "VII. Rekabet yasağı / 1. Koşulları" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, fiil ehliyetine sahip olan işçinin, işverene karşı, sözleşmenin sona ermesinden sonra herhangi bir yolla onunla rekabet etmemeyi, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmamayı, başka bir rakip işletmede çalışmamayı veya bunların dışında rakip işletmeyle başka türden bir menfaat ilişkisine girişmemeyi yazılı olarak üstlenebileceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, rekabet yasağına ilişkin üstlenme, hizmet ilişkisi işçiye müşteri çevresi veya üretim sırları ya da işverenin yaptığı işler hakkında bilgi edinme olanağı sağladığı ve aynı zamanda bu bilgilerin kullanılması, işverenin önemli bir zararına sebep olacak bir nitelik taşıdığı takdirde geçerli sayılmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 340 ıncı maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 444- 818 sayılı Borçlar Kanununun 349 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 444 üncü maddesinde, rekabet yasağının sınırlandırılması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 349 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Hududu" şeklindeki ibare, Tasarıda, "2. Sınırlandırılması" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, rekabet yasağının, işçinin ekonomik geleceğini hakkaniyete aykırı olarak tehlikeye düşürecek biçimde yer, zaman ve işlerin türü bakımından uygun olmayan sınırlamalar içeremeyeceği ve süresinin, 818 sayılı Borçlar Kanununun 349 uncu maddesinden farklı olarak, özel durum ve koşullar dışında iki yılı aşamayacağı belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, hâkime, aşırı nitelikteki rekabet yasağının kapsamını veya süresini sınırlama yetkisi verilmiştir. Buna göre hâkim, kendisine tanınan yetkiyi, bütün durum ve koşulları serbestçe değerlendirmek ve işverenin üstlenmiş olabileceği karşı edimi de hakkaniyete uygun biçimde göz önünde tutmak suretiyle kullanabilecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 340a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 445- 818 sayılı Borçlar Kanununun 351 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 445 inci maddesinde, rekabet yasağına aykırı davranışların sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 351 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Muhalefetin hükümleri" şeklindeki ibare, Tasarıda, "3. Aykırı davranışların sonuçları" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, rekabet yasağına aykırı davranan işçinin, bunun sonucu olarak işverenin uğradığı bütün zararları gidermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, yasağa aykırı davranışın bir ceza koşuluna bağlanması ve sözleşmede aksine bir hükmün bulunmaması durumunda, işçinin kararlaştırılan miktarı ödeyerek, rekabet yasağına ilişkin borcundan kurtulabileceği; ancak, işçinin bu miktarı aşan zararı giderme yükümlülüğünün varlığını sürdüreceği ifade edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında ise, işverenin, ceza koşulu ve doğabilecek ek zararlarının ödenmesi dışında, sözleşmede yazılı olarak açıkça saklı tutması koşuluyla, kendisinin ihlâl veya tehdit edilen menfaatlerinin önemi ile işçinin davranışının haklı göstermesi durumunda, yasağa aykırı davranışa son verilmesini de isteyebileceği öngörülmüştür. Buna göre, işverenin, rekabet yasağına aykırı davranışa son verilmesini isteyebilmesi için, belirtilen koşulların birlikte gerçekleşmesi gerekir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 340b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre hüküm değişikliği yoktur.

Madde 446- 818 sayılı Borçlar Kanununun 352 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 446 ncı maddesinde, rekabet yasağının sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 352 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Memnuiyetin nihayeti" şeklindeki ibare, Tasarıda, "4. Sona ermesi" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre hüküm değişikliği yoktur.

Madde 447- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "H. Makbuz hükmünde sayılmama" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 447 nci maddesinde, işçinin hizmet sözleşmesinden doğan alacaklarını tahsil ettiğine ilişkin olarak işverene verdiği yazılı belgenin hangi durumda makbuz hükmünde sayılmayacağı düzenlenmektedir.

Maddeye göre, böyle bir belgede işçinin işverenden tahsil ettiği alacakların türü ve miktarı açıkça belirtilmemişse, makbuz hükmünde sayılmayacaktır.

İKİNCİ AYIRIM

Pazarlamacılık Sözleşmesi

Tasarının 447 nci maddesiyle başlayan İkinci Ayırımında, "Pazarlamacılık Sözleşmesi" düzenlenmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununda bu sözleşmeye yer verilmemekle birlikte, uygulamada sıkça karşılaşılan ve kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 347 ilâ 350a maddelerinde düzenlenen bu sözleşmenin, hizmet sözleşmesinin özel bir türü olarak Tasarıda düzenlenmesi yararlı görülmüştür.

Madde 448- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "A. Tanımı ve kurulması / I. Tanımı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 448 inci maddesinde, pazarlamacılık sözleşmesi tanımlanmaktadır.

Maddede yapılan tanıma göre: "Pazarlamacılık sözleşmesi, pazarlamacının sürekli olarak, bir ticarî işletme sahibi işveren hesabına ve işletmesinin dışında her türlü işlemin yapılmasına aracılık etmeyi veya yazılı anlaşma varsa, bu anlaşmada belirtilen işlemleri yapmayı, işletme sahibi işverenin de buna karşılık ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir."

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 347 nci maddesi göz önünde tutulmuştur. Ancak, kaynak İsviçre Borçlar Kanunundaki düzenlemeden farklı olarak, Tasarının 448 inci maddesindeki tanımda, pazarlamacının her türlü işlemi yapabilmesi, yazılı anlaşmanın varlığına bağlanmıştır. Böylece madde, pazarlamacının yetkileri konusunda, kaynak Kanunun 348b maddesi ile aynı madde göz önünde tutularak Tasarının 452 nci maddesinde yapılan düzenlemeyle uyumlu hâle getirilmiştir.

Madde 449- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "II. Kurulması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 449 uncu maddesinde, pazarlamacılık sözleşmesinin kurulması düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, pazarlamacılık sözleşmesinin içeriği belirtilmektedir. Buna göre, sözleşmede, süresine, sona ermesine, pazarlamacının yetkilerine, ücret ve masrafların nasıl ödeneceğine, taraflardan birinin yerleşim yerinin yabancı ülkede olması durumunda uygulanacak hukuka ve yetkili mahkemeye ilişkin hususlara yer verilmesi gerekir. Ancak, maddenin ikinci fıkrasından da anlaşılacağı gibi, sözleşmede bu hususların yer almaması, sözleşmenin geçersizliği sonucunu doğurmayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, birinci fıkrada belirtilen hususların sözleşme metninde yer almaması durumunda kanun hükümlerinin ve alışılmış hizmet koşullarının uygulanacağı öngörülmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 347a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 450- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "II. Pazarlamacının yükümlülük ve yetkileri / 1. Yükümlülükleri" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 450 nci maddesinde, pazarlamacının yükümlülükleri düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, pazarlamacının, haklı bir sebebin, talimata uymamasını zorunlu kılmadıkça, kendisine verilen talimata uygun olarak müşterileri ziyaret etmekle yükümlü olduğu; işverenin yazılı izni yoksa, kendisi veya üçüncü kişiler hesabına işlem yapamayacağı ve aracılık edemeyeceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, pazarlamacının, işlem yapmaya yetkili olması durumunda, talimatta öngörülen fiyatlara ve diğer işlem koşullarına uymak zorunda olduğu; işverenin rızası olmadıkça, bunlarda değişiklik yapamayacağı ifade edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında ise, pazarlamacının, pazarlama faaliyetleri ile ilgili olarak düzenli biçimde ayrıntılı bilgi vermek, aldığı siparişleri işverene derhâl ulaştırmak ve müşteri çevresini ilgilendiren önemli olayları bildirmekle yükümlü olduğu kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 348 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 451- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Garanti" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 451 inci maddesinde, pazarlamacının işletme sahibi işverene verebileceği garantinin geçerliliği ve sınırları düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, pazarlamacının, müşterilerin ödememelerinden veya diğer yükümlülüklerini ifa etmemelerinden sorumlu olacağına ya da alacağın tahsili için yapılacak masrafları tamamen veya kısmen karşılayacağına ilişkin anlaşmaların kesin olarak hükümsüz olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, pazarlamacının, kendi müşteri çevresiyle işlem yapması durumunda, müşterilerin borçlarını ifa etmemesi nedeniyle işverenin her bir işlemde uğrayacağı zararın dörtte birini geçmemek üzere karşılamayı, uygun bir ek komisyon kararlaştırılması koşuluyla yazılı olarak üstlenebileceği kabul edilmiştir.

Maddenin son fıkrasına göre, sigorta sözleşmelerinde aracılık yapan pazarlamacılar, bir primin tamamının veya bir kısmının ödenmemesi ve bunun tahsili için dava açılması veya cebrî icra yollarından birine başvurulması durumunda, alacağın tahsili için yapılacak masrafların en çok yarısını karşılayacaklarını yazılı olarak üstlenebilir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 348a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 452- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "3. Yetkileri" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 452 nci maddesinde, pazarlamacının yetkileri düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, aksine yazılı anlaşma olmadıkça pazarlamacının, sadece işlemlere aracılık etmeye yetkili olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, pazarlamacının işlem yapmaya yetkili kılınması durumunda yetkisinin, bu işlerin icrası için gereken bütün olağan hukukî işlem ve fiilleri kapsayacağı; ticarî işletme sahibi işveren tarafından özel yetki verilmedikçe müşterilerden tahsilât yapamayacağı ve ödeme günlerini değiştiremeyeceği kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 348b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 453- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "III. İşverenin özel yükümlülükleri / 1. Faaliyet alanı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 453 üncü maddesinde, işverenin özel yükümlülüklerinden biri olan faaliyet alanına ilişkin yükümlülüğü düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, ticarî işletme sahibi işverenin, kural olarak başkalarına aynı alan veya çevrede faaliyette bulunma yetkisi veremeyeceği belirtilmiştir. Aynı fıkraya göre, ticarî işletme sahibi işveren, pazarlamacıya belirli bir pazarlama alanında veya belirli bir müşteri çevresinde faaliyette bulunma yetkisi vermiş ve aksine yazılı bir anlaşma da yapmamışsa, sadece kendisi üçüncü kişilerle işlem yapabilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, sözleşmenin pazarlama alanı veya müşteri çevresine ilişkin hükmünün değiştirilmesini gerektiren bir sebep varsa işverenin, sözleşmede fesih süresi öngörülmüş olsa bile, bu hükmü fesih süresine uymaksızın tek taraflı olarak değiştirebileceği; ancak, bu durumda pazarlamacının tazminat ve hizmet sözleşmesini haklı sebeple sona erdirme hakkının saklı olduğu belirtilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 349 uncu maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 454- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Ücret / a. Genel olarak" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 454 üncü maddesinde, ticarî işletme sahibi işverenin özel yükümlülüklerinden birini oluşturan ücret yükümlülüğü düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işverenin, pazarlamacıya sadece belirli bir miktardan veya bu miktarla birlikte komisyondan oluşan bir ücret ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, ücretin tamamının veya önemli kısmının komisyondan oluşacağına ilişkin yazılı anlaşmanın, kararlaştırılan komisyonun, pazarlamacının faaliyetinin uygun karşılığını oluşturması koşuluyla geçerli olduğu kabul edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında ise, deneme süresi için ödenecek ücretin, serbestçe kararlaştırılabileceği, ancak deneme süresinin iki ayı geçemeyeceği öngörülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 349a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 455- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "b. Komisyon" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 455 inci maddesinde, işverenin komisyon ödeme yükümlülüğü düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, pazarlamacının, belirli bir pazarlama alanı veya belirli bir müşteri çevresinde faaliyette bulunma yetkisi sadece kendisine verilmesi durumunda, kendisinin veya işverenin bu alan veya çevrede yaptığı bütün işlerde kararlaştırılmış ya da alışılmış olan komisyonun ödenmesini isteyebileceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, belirli bir pazarlama alanı veya belirli müşteri çevresinde faaliyette bulunma yetkisi pazarlamacıyla birlikte başkalarına da verilmişse pazarlamacıya, sadece kendisinin aracılık ettiği veya bizzat yaptığı işler için komisyon ödeneceği kabul edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında ise, komisyonun muaccel olması anında, yapılan işin değeri henüz kesin olarak belirlenemiyorsa komisyonun, önce alışılmış olan en az değeri üzerinden, geri kalanının ise, en geç işin yerine getirilmesinde ödeneceği kabul edilmiştir. Fıkrayı karşılayan kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 349b maddesinin üçüncü fıkrasında pazarlamacı tarafından yapılan işin değerinin henüz kesin olarak belirlenememesi durumunda ödenecek komisyonun belirlenmesinde, bu işin ticarî işletme sahibi işveren tarafından takdir edilen en az değerinin göz önünde tutulması kabul edildiği hâlde, Tasarıda "alışılmış olan en az değeri" ifadesi kullanılarak bu değerlendirme objektif bir ölçüye bağlanmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 349b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 456- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "c. Pazarlama faaliyetinin engellenmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 456 ncı maddesinde, pazarlama faaliyetinin engellenmesi hâlinde pazarlamacının ücreti düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, pazarlamacının pazarlama işlerini yürütmesinin, kendi kusuru olmaksızın imkânsız hâle gelmesi ve sözleşme veya kanun gereği bu hâlde bile kendisine ücret ödenmesinin gerekmesi durumunda ücret, sabit ücrete ve komisyonun kaybı nedeniyle ödenebilecek uygun tazminata göre belirlenir. Aynı fıkraya göre, komisyonun, ücretin beşte birinden az olması durumunda, komisyon kaybı nedeniyle tazminat ödenmeyeceği yazılı olarak kararlaştırılabilir.

Maddenin ikinci fıkrasında, pazarlamacının, pazarlama işlerini kendi kusuru olmaksızın yürütme olanağı bulamadığı hâlde ücretinin tamamını almışsa, ticarî işletme sahibi işverenin istemi üzerine, kendisinin yapabileceği ve kendisinden beklenebilecek işleri onun işletmesinde yapmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 349c maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 457- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "3. Harcamalar" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 457 inci maddesinde, pazarlamacının harcamalarından ticarî işletme sahibi işverenlerin sorumlulukları düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, pazarlamacının aynı zamanda birden fazla işveren hesabına faaliyette bulunması durumunda, aksi yazılı şekilde kararlaştırılmadıkça, her işverenin pazarlamacının, faaliyeti çerçevesinde yaptığı harcamalara eşit olarak katılmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, harcamaların tamamen veya kısmen sabit ücrete veya komisyona dahil edilmesine ilişkin anlaşmalar, kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlanmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 349d maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 458- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "4. Hapis hakkı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 458 inci maddesinde, pazarlamacının hapis hakkı düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, pazarlamacılık ilişkisinden doğan muaccel alacaklar ile işverenin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi durumunda henüz muaccel olmayan alacakların güvence altına alınması için pazarlamacının, taşınırlar, kıymetli evrak ve tahsil yetkisine dayanarak müşterilerden almış olduğu paralar üzerinde hapis hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, pazarlamacının, araca ve taşımaya ilişkin belgeleri, fiyat tarifelerini, müşterilerle ilgili kayıtlar ile diğer belgeleri alıkoyamayacağı ifade edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 349e maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 459- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "IV. Sona ermesi / 1. Özel fesih süresi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 459 uncu maddesinde, işverene ve pazarlamacıya tanınan özel fesih süresi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işverenin pazarlamacılık sözleşmesini şu üç koşulun birlikte gerçekleşmesi durumunda yeni mevsim sırasında iki aylık fesih süresine uyarak feshedebileceği kabul edilmiştir:

1. Komisyonun, sabit ücretin en az beşte birini oluşturması,

2. Komisyonun önemli mevsimlik dalgalanmalardan etkilenmesi,

3. Pazarlamacının bir önceki mevsimin sona ermesinden beri işverenle çalışmaya devam etmesi.

Maddenin ikinci fıkrasına göre ise, birinci fıkrada belirtilen birinci ve ikinci koşullara ek olarak, şu koşulların gerçekleşmesi durumunda pazarlamacı da, bir sonraki mevsimin başlamasına kadar olan dönemde, iki aylık fesih süresine uyarak sözleşmeyi feshedebilir:

1. İşverenin, pazarlamacıyı bir önceki mevsim sonuna kadar çalıştırmış olması,

2. İşverenin pazarlamacıyı bundan sonra da çalıştırmaya devam etmesi.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 350 nci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 460- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Özel sonuçlar" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 460 ıncı maddesinde, pazarlamacılık sözleşmesinin sona ermesinin özel sonuçları düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, sözleşmenin sona ermesi hâlinde, pazarlamacının bizzat yaptığı veya yapılmasına aracılık ettiği bütün işlemler ile kabul ve yerine getirme zamanına bakılmaksızın, sözleşmenin sona ermesine kadar işverene iletilen bütün siparişler için komisyon ödeneceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, sözleşmenin sona ermesi hâlinde pazarlamacının, pazarlamacılık faaliyetinde bulunması için kendisine verilen örnek ve modelleri, fiyat tarifelerini, müşterilerle ilgili kayıtları ve diğer belgeleri işverene geri vermekle yükümlü olduğu belirtilmekle birlikte, pazarlamacının hapis hakkı saklı tutulmuştur.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 350a maddesi göz önünde tutulmuştur.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Evde Hizmet Sözleşmesi

Tasarının 460 ıncı maddesiyle başlayan Üçüncü Ayırımında, "Evde Hizmet Sözleşmesi" düzenlenmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununda bu sözleşmeye yer verilmemekle birlikte, uygulamada sıkça karşılaşılan ve kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 351 ilâ 355 inci maddelerinde düzenlenen bu sözleşmenin, hizmet sözleşmesinin özel bir türü olarak Tasarıda düzenlenmesi yararlı görülmüştür.

Madde 461- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "A.Tanımı ve çalışma koşulları / I. Tanımı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 461 inci maddesinde, evde hizmet sözleşmesi tanımlanmaktadır. Buna göre: "Evde hizmet sözleşmesi, işverenin verdiği işi, işçinin kendi evinde veya belirleyeceği başka bir yerde, bizzat veya aile bireyleriyle birlikte bir ücret karşılığında görmeyi üstlendiği sözleşmedir."

Maddeye göre, evde hizmet sözleşmesinde işçi, meselâ bir mağazaya, kendi evinde bizzat veya aile bireyleriyle birlikte çeyiz, yatak örtüleri, giysiler dikip vermeyi, kendisine teslim edilen ürünleri paketlemeyi üstlenebilir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 351 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 462- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Çalışma koşullarının bildirilmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 462 nci maddesinde, evde hizmet sözleşmelerinde çalışma koşullarının işçiye bildirilmesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, işveren, işçiye yeni bir iş verdiği sırada, genel çalışma koşulları dışında kalan ve o işe özgü özellikleri bildirecektir. Ayrıca, işveren gerekiyorsa şu hususları da işçiye yazılı olarak bildirmekle yükümlüdür:

1. İşçi tarafından sağlanacak malzeme,

2. Bu malzemenin sağlanması için kendisine yapılacak ödeme miktarı,

3. İş için ödeyeceği ücret.

Maddenin ikinci fıkrasında, işverenin malzeme bedeli ve iş ücretini yazıyla bildirmediği durumlarda, ödenecek bedel ve ücretin bu işlerde uygulanan alışılmış bedel ve ücret olacağı kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 351a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 463- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "II. İşçinin özel borçları / 1. İşin yapılması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 463 üncü maddesinde, işçinin işin yapılmasına ilişkin özel borçları düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işçinin işe zamanında başlamak, işi kararlaştırılan zamanda bitirmek ve çalışmasının sonucunu işverene teslim etmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, yapılan işin işçinin kusuru yüzünden ayıplı olarak görülmesi durumunda, işçinin giderilmesi mümkün olan ayıpları, masrafı kendisine ait olmak üzere gidermekle yükümlü olduğu kabul edilmiştir. İşçinin kusuruyla işin ayıplı olmasına, işçinin sözleşmeyle üstlendiği malzeme sağlama borcu çerçevesinde kalitesiz veya bozuk malzeme kullanması, işveren tarafından kendisine teslim edilen malzemeyi özensiz kullanması gibi durumlar örnek olarak gösterilebilir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 352 nci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 464- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Malzeme ve iş araçları" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 464 üncü maddesinde, işçinin malzeme ve iş araçları konusundaki borçları düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, malzeme ve iş araçlarının işveren tarafından sağlanması durumunda, işçinin bunları gereken özeni göstererek kullanmak, bundan dolayı hesap vermek, ayrıca kalan malzeme ile iş araçlarını da işverene teslim etmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, işçinin, işi gördüğü sırada, kendisine teslim edilen malzemenin veya iş araçlarının bozuk olduğunu belirlemesi durumunda, bunu hemen işverene bildirmek ve işe devam etmeden önce, onun talimatını beklemekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında ise, işçinin kendisine teslim edilen malzeme veya iş araçlarını kendi kusuruyla kullanılmaz hâle getirmesinin, onun işverene karşı bunların kullanılmaz hâle geldiği gündeki rayiç bedeliyle sınırlı bir sorumluluğuna sebep olacağı kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 352a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 465- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "III. İşverenin özel borçları / 1. Ürünün kabulü" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 465 inci maddesinde, işverenin ürünü kabul borcu düzenlenmektedir.

Maddede, işverenin, işçinin üreterek teslim ettiği ürünü inceleme; varsa bulduğu ayıpları teslimden başlayarak bir hafta içinde işçiye bildirme yükü altında olduğu belirtilmiştir. Aynı maddeye göre işveren, bu bildirimi süresinde yapmazsa, ürünü mevcut durumuyla kabul etmiş sayılır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 353 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 466- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Ücret / a. Ödenmesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 466 ncı maddesinde, işverenin özel borçlarından birini oluşturan ücretin ödenmesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, yapılan işin ücretinin, ödenme zamanı (muacceliyet ânı) şöylece belirtilmiştir:

1. İşçi, işveren tarafından aralıksız olarak çalıştırılıyorsa, onbeş günde bir ya da işçinin rızasıyla ayda bir,

2. İşçi, işveren tarafından aralıklı olarak çalıştırılıyorsa, ürünün her tesliminde.

Maddenin ikinci fıkrasına göre ise, her ücret ödemesinde işveren tarafından işçiye, bir hesap özeti verilecek ve bunda, varsa kesintilerin miktarı ile sebebi gösterilecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 353a maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 467- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "b. Çalışmanın engellenmesi durumunda" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 467 nci maddesinde, işçinin çalışmasının engellenmesi durumunda, işverenin ücret ödeme borcu düzenlenmektedir.

Maddenin birinci cümlesine göre, işçiyi aralıksız biçimde çalıştıran işveren, şu iki durumda, ona ücretini ödemekle yükümlüdür:

1. İşverenin, işçi tarafından sözleşmeye uygun olarak kendisine sunulan ürünü kabulden kaçınması. Burada, Tasarının 412 nci maddesinin birinci cümlesindeki, işverenin alacaklının temerrüdüne ilişkin düzenlemenin, evde hizmet sözleşmesi bakımından özel bir uygulaması söz konusudur.

2. İşçinin kişiliğinden kaynaklanan sebeplerle ve kusuru olmaksızın çalışmasının engellenmesi. Meselâ, işçinin kusuru olmaksızın tutuklanmasında veya hastalanmasında olduğu gibi. Tasarının, genel hizmet sözleşmesine ilişkin 392 nci maddesinin birinci cümlesinde, işverenin kusuruyla, işçinin işgörme edimini yerine getirmesinin engellemesi söz konusu olduğu hâlde, evde hizmet sözleşmesine ilişkin 467 nci maddesinde ise, işverenin kusurundan değil, işçinin kişiliğinden kaynaklanan ve kendi kusuru olmaksızın çalışmasının engellenmesi söz konusudur.

Maddenin ikinci cümlesine göre, yukarıda belirtilenler dışında kalan diğer durumlarda, işçi çalışamazsa, işveren ona ücret ödemekle yükümlü olmayacaktır. Başka bir ifadeyle, işverenin ücret ödeme yükümlülüğü, maddenin birinci cümlesinde sayılan iki durumla sınırlıdır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 353b maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 468- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "IV. Sona ermesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 468 inci maddesinde, evde hizmet sözleşmesinin sona ermesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, işçiye deneme amacıyla bir iş verilmesi durumunda, aksi kararlaştırılmadıkça, sözleşmenin deneme için kurulmuş sayılacağı belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, işçi, işveren tarafından aralıksız olarak çalıştırılıyorsa, aksi kararlaştırılmadıkça, sözleşmenin belirsiz süreyle yapılmış sayılacağı; diğer durumlarda ise, sözleşmenin belirli süreyle yapıldığı kabul edilmiştir. Böylece, maddenin ikinci maddesinde, işçinin işveren tarafından aralıksız olarak çalıştırılıp çalıştırılmamasına göre, bir âdi karine olarak, sözleşmenin belirsiz süreyle ve belirli süreyle yapıldığı durumlara yer verilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 354 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 469- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "B. Genel hükümlerin uygulanması" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 469 uncu maddesinde, yine Tasarının 448 ilâ 460 ıncı maddelerini kapsayan pazarlamacılık sözleşmesinde ve 461 ilâ 468 inci maddelerini kapsayan evde hizmet sözleşmesinde hüküm bulunmayan hâllerde uygulanacak hükümler düzenlenmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 355 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

YEDİNCİ BÖLÜM

Eser Sözleşmesi

818 sayılı Borçlar Kanununda On Birinci Bap / İstisna akdi" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Yedinci Bölüm / Eser Sözleşmesi" şeklinde değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun On Birinci Bâbının üst başlığında kullanılan "İstisna akdi" şeklindeki ibare ile 355 – 371 inci maddelerinde kullanılan "müteahhit" şeklindeki terimler yerine, Tasarıda, öğreti ve uygulamada yaygınlık kazanmış olan "Eser sözleşmesi" ve "yüklenici" şeklindeki terimlerin kullanılması tercih edilmiştir.

Madde 470- 818 sayılı Borçlar Kanununun 355 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 470 inci maddesinde, eser sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 355 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Tarifi" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Tanımı" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede yapılan tanıma göre: "Eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, işsahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir." Bu tanımla, 818 sayılı Borçlar Kanununun 355 inci maddesindeki tanımda kullanılan "semen mukabilinde" ve "bir şey imalini" şeklindeki hatalı ibareler düzeltilmiş olmaktadır. Gerçekten, "semen" teriminin, satış bedelini ifade etmek için kullanılması yerinde olmakla birlikte, yükleniciye ödenecek karşılığın, "bedel" terimiyle ifade edilmesi gerekir. "Bir şey imali" şeklindeki ibare yerine, "bir eser meydana getirme"den söz edilmesi yerinde olur. Çünkü, burada "şey" ile "eser" kastedilmekte, ayrıca "imal" sözcüğü yerine, mevcut bir eser üzerinde yapılacak değişikliklerin de eser sözleşmesinin konusunu oluşturabilmesi sebebiyle, "meydana getirme" sözcüklerinin kullanılması daha uygun düşmektedir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 471- 818 sayılı Borçlar Kanununun 356 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 471 inci maddesinde, genel olarak yüklenicinin borçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 356 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Akdin Hükümleri / I. Müteahhidin borçları / 1. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "B. Hükümleri / I. Yüklenicinin borçları / 1. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 356 ncı maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak, yüklenicinin sorumluluğunun belirlenmesinde, hizmet sözleşmesine ilişkin hükümlere yollama yapılması yerine, yüklenicinin, üstlendiği edimleri işsahibinin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle ifa etmek zorunda olduğu belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 356 ncı maddesinden farklı olarak, yükleniciden beklenen özen ölçüsüne yer verilmiştir. Buna göre, yüklenicinin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alandaki işleri üstlenen basiretli bir yüklenicinin göstermesi gereken meslekî ve teknik kurallara uygun davranışının esas alınacağı kabul edilmiştir. Böylece, yükleniciden beklenecek özenin belirlenmesinde, objektif bir ölçütün göz önünde tutulması benimsenmiştir.

Maddenin son fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 356 ncı maddesinin son fıkrasında kullanılan "imal olunacak şeyin icrası için" şeklindeki ibare, Tasarının 471 inci maddesinin gerekçesinde belirtilen sebeplerle, "eserin meydana getirilmesi için" şeklinde düzeltilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 364 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 472- 818 sayılı Borçlar Kanununun 357 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 472 nci maddesinde, yüklenicinin malzeme bakımından borçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 357 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Malzeme itibariyle" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Malzeme bakımından" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 357 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "…malzemenin iyi cinsten olmamasından dolayı işsahibine karşı mesul ve bu hususta bayi gibi mütekeffildir." şeklindeki ibare, Tasarıda "…bu malzemenin ayıplı olması yüzünden işsahibine karşı, satıcı gibi sorumludur." şekline dönüştürülmüştür. Böylece yüklenicinin, kendisi tarafından sağlanan malzeme bakımından, zapttan sorumluluğunun değil, ayıptan sorumluluğunun söz konusu olduğu, fıkrada duraksamaya yer bırakmayacak biçimde belirtilmiştir. Gerçekten, genellikle ayıplı eserde kullanılan malzeme üzerinde bir üçüncü kişinin üstün hak ileri sürerek, bu malzemenin eserden sökülüp kendisine verilmesini istemesi, "yaratılan değerin korunması ilkesi"ne aykırı olduğu gibi, burada meselâ satış sözleşmesinde tam zapt hâlinde, sözleşmenin kendiliğinden sona ermesine ilişkin Tasarının 216 ncı maddesinin uygulanması, fıkrada yapılan düzenlemenin amacı ile bağdaşmayacaktır. Bu nedenle, ayıplı eserde kullanılan malzeme üzerinde bir üçüncü kişinin özel hukuktan doğan bir üstün hakka sahip olması durumunda, genel hükümlerin uygulanması söz konusu olacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, malzemenin işsahibi tarafından sağlanması durumunda yüklenicinin, onları gereken özeni göstererek kullanmak ve bundan dolayı hesap vermekle yükümlü olduğu gibi, eserin meydana getirilmesinde kullanılmayan, başka bir ifadeyle artan malzemeyi de geri vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 365 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 473- 818 sayılı Borçlar Kanununun 358 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 473 üncü maddesinde, yüklenicinin işe başlama ve işi yürütme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 358 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Akit Dairesinde İşe Başlama ve İcra" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. İşe başlama ve yürütme"; aynı maddenin birinci fıkrasının sonunda kullanılan "akdi feshedebilir." şeklindeki ibare ise, "sözleşmeden dönebilir." şeklinde değiştirilmiştir. Aynı maddenin birinci fıkrasında kullanılan "…müteahhidin işi muayyen zamanda bitirmesine imkân vermeyecek derecede olursa" şeklindeki ibare de, Tasarıda "…yüklenicinin işi kararlaştırılan zamanda bitiremeyeceği açıkça anlaşılırsa" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 358 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "…icabını icra etmediği hâlde" şeklindeki ibare, daha kolay anlaşılmasını sağlamak amacıyla, Tasarıda "…ayıbın veya aykırılığın giderilmesi; aksi takdirde" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 474- 818 sayılı Borçlar Kanununun 359 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 474 üncü maddesinde, ayıp sebebiyle yüklenicinin sorumluluğunda ayıbın belirlenmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 359 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. İşin kusuruna mütedair teminat / a) Kusurun tespiti" şeklindeki ibareler, Tasarıda "4. Ayıp sebebiyle sorumluluk / a. Ayıbın belirlenmesi" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 359 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "İmal olunan şeyin tesliminden sonra iş sahibi, işlerin mutat cereyanına göre imkânını bulur bulmaz" şeklindeki ibare, Tasarıda "İşsahibi, eserin tesliminden sonra, işlerin olağan akışına göre imkân bulur bulmaz" şeklinde; aynı fıkrada kullanılan "o şeyi muayeneye ve kusurları varsa bunları müteahhide bildirmeğe mecburdur." şeklindeki ibare ise, "eseri gözden geçirmek ve ayıpları varsa bunu uygun bir süre içinde yükleniciye bildirmek zorundadır." şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 475- 818 sayılı Borçlar Kanununun 360 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 475 inci maddesinde, ayıp hâlinde işsahibinin seçimlik hakları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 360 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "Kusur hâlinde işsahibinin hakkı" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. İşsahibinin seçimlik hakları" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 360 ıncı maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, Tasarının 474 üncü maddesinin birinci fıkrasına bağlı üç bent hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 360 ıncı maddesinin birinci fıkrasından ve bunu karşılayan kaynak İsviçre Borçlar Kanununun Fransızca metninden farklı olarak, "o şeyi kabulden imtina edebilir." şeklindeki ibare, Tasarıda "sözleşmeden dönme" şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 360 ıncı maddesinden farklı olarak, işsahibinin genel hükümlere göre tazminat isteme hakkının saklı olduğu, Tasarının 475 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 360 ıncı maddesinin "Yapılan şey iş sahibinin arsası üzerine yapılmış olup da mahiyeti itibariyle refi ve kal'i fazla bir zararı mucip ise iş sahibi, ancak ikinci fıkra mucibince muamele yapar." şeklindeki son fıkrası, Tasarıda "Eser, işsahibinin taşınmazı üzerinde yapılmış olup, sökülüp kaldırılması aşırı zarar doğuracaksa, işsahibi sözleşmeden dönme hakkını kullanamaz." şeklinde düzeltilmiş ve daha açık bir ifadeye kavuşturulmuştur.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 476- 818 sayılı Borçlar Kanununun 361 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 476 ncı maddesinde, eserin ayıplı olmasından işsahibinin sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 361 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "c. İşsahibinin mesuliyeti" şeklindeki ibare, Tasarıda "c. İşsahibinin sorumluluğu" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 361 inci maddesinde kullanılan "Yapılan şeyin kusurlu olması" şeklindeki ibare, Tasarıda "Eserin ayıplı olması" şeklinde; "sarahaten beyan eylediği mütalâaya mugayir olarak" şeklindeki ibare de, "açıkça yaptığı ihtara karşın" şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 361 inci maddesinde kullanılan "işsahibinin verdiği emirlerden neşet etmiş bulunur veya her hangi bir sebeple iş sahibine isnadı kabil olursa" şeklindeki ibare, Tasarıda, "işsahibinin verdiği talimattan doğmuş bulunur veya herhangi bir sebeple işsahibine yüklenebilecek olursa" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 361 inci maddesinin sonunda kullanılan "o şeyin kusurlu olmasından" şeklindeki ibare ise, "eserin ayıplı olmasından" şeklinde düzeltilmiştir. Gerçekten, eserin kusurlu olmasından değil, ayıplı olmasından söz edilmelidir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 477- 818 sayılı Borçlar Kanununun 362 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 477 nci maddesinde, eserin kabulü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 362 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "d. İşin kabulü" şeklindeki ibare, Tasarıda "d. Eserin kabulü" şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 362 nci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde kullanılan "Ancak, müteahhidin kasten sakladığı usulü veçhile muayenesinde müşahede edilemeyecek olan kusurlar hakkında, mesuliyeti bakidir." şeklindeki ibare, Tasarının, tek cümleye dönüştürülen 477 nci maddesinin birinci fıkrasında, "ancak, onun tarafından kasten gizlenen ve usulüne göre gözden geçirme sırasında fark edilemeyecek olan ayıplar için sorumluluğu devam eder." şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 362 nci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "Eğer iş sahibi kanunen tayin olunan muayene ve ihbarı ihmal ederse zımnen kabul etmiş sayılır." şeklindeki ibare, Tasarıda "İşsahibi, gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal ederse, eseri kabul etmiş sayılır." şeklinde ifade edilmiştir. Tasarıdaki metnin "zımnen" sözcüğünü de kapsadığı göz önünde tutularak, bu sözcük fıkraya alınmamıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 362 nci maddesinin son fıkrasında kullanılan "Yapılan şeydeki kusur" şeklindeki ibare, Tasarıda "Eserdeki ayıp" şeklinde; "…keyfiyeti müteahhide haber vermeğe mecburdur." şeklindeki ibare ise, "…gecikmeksizin durumu yükleniciye bildirmek zorundadır." şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 362 nci maddesinin son fıkrasının “Aksi takdirde iş sahibi kabul etmiş sayılır.” şeklindeki ikinci cümlesi, Tasarının tek cümleye dönüştürülen 477 nci maddesinin son fıkrasında, “bildirmezse eseri kabul etmiş sayılır.” şeklinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 478- 818 sayılı Borçlar Kanununun 363 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarını karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 478 inci maddesinde, işsahibinin kendisine ayıplı eser teslim edilmesi sebebiyle, yükleniciye karşı açabileceği davaların tâbi olduğu zamanaşımı süreleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 363 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “e. Müruruzaman” şeklindeki ibare, Tasarıda “e. Zamanaşımı” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 363 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “gayrimenkul inşaata müteallik” şeklindeki ibare yerine, Tasarının 478 inci maddesinde “…taşınmaz yapılarda” şeklindeki ibare kullanılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 363 üncü maddesinin birinci fıkrasından ve bu fıkrayı karşılayan kaynak İsviçre Borçlar Kanununun birinci fıkrasından farklı olarak, Tasarıda, kendisine ayıplı mal teslim edilen alıcının, ayıptan doğan haklarının tâbi olduğu zamanaşımı süresine yollama yapılması yerine, çeşitli olasılıklar ve eserin niteliği göz önünde tutularak, her birinin tâbi olduğu zamanaşımı süresi ayrı ayrı belirtilmiştir. Buna göre:

1. Yüklenicinin, eserin ayıplı olarak meydana getirilmesinde ağır kusurunun (kastının veya ağır ihmalinin) bulunmaması koşuluyla açılacak davalar, eserin teslim tarihinden başlayarak, taşınmaz yapılar dışındaki eserlerde iki yıllık; taşınmaz yapılarda ise beş yıllık zamanaşımına tâbi olacaktır.

2. Yüklenicinin, eserin ayıplı olarak meydana getirilmesinde ağır kusuru varsa bu takdirde açılacak davalar, eserin niteliğine bakılmaksızın, teslim tarihinden başlayarak yirmi yıllık zamanaşımına tâbi olacaktır.

Böylece, 818 sayılı Borçlar Kanunundan farklı olarak, haksız fiillerde zamanaşımına ilişkin Tasarının 71 inci maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesiyle uyumlu bir düzenleme yapılmıştır. Ancak, haksız fiiller için öngörülen iki yıllık kısa zamanaşımına, taraflar arasındaki ilişkinin bir eser sözleşmesi olduğu göz önünde tutularak Tasarıda yer verilmemiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 363 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “…işsahibinin müteahhide ve inşaata iştirak eyleyen mimar ve mühendise karşı mütalebesi” şeklindeki ibarenin, Tasarının 478 inci maddesinde “ayıplı eser sebebiyle açılacak davalar” söz konusu olduğu için, madde metnine alınması gereksiz görülmüştür.

Maddede yapılan düzenleme karşısında, Tasarının 146 ncı maddesinin (6) numaralı bendi, yüklenici yönünden, ayıplı eser meydana getirilmesi dışında kalan diğer sözleşmeye aykırılık hâllerinde uygulama alanı bulacaktır.

Madde 479- 818 sayılı Borçlar Kanununun 364 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 479 uncu maddesinde, işsahibinin bedel ödeme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 364 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “1. Ücretin muacceliyeti” şeklindeki ibare, Tasarıda “1. Bedelin muacceliyeti” şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 364 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “İşin parası, teslim zamanında ödenir.” şeklindeki ibare, Tasarıda “İşsahibinin bedel ödeme borcu, eserin teslimi anında muaccel olur.” şeklinde ifade edilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında kullanılan “Yapılan şey” şeklindeki ibare, Tasarıda “Eser” şeklinde; “ödenmek lâzımdır.” şeklindeki ibare ise, “muaccel olur.” şeklinde düzeltilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 480- 818 sayılı Borçlar Kanununun 365 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 480 inci maddesinde, eserin bedelinin götürü olarak belirlenmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 365 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “2. Ücretin Miktarı / a) Götürü Taahhüt” şeklindeki ibare, Tasarıda “2. Bedel / a. Götürü bedel” şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında kullanılan “Götürü pazarlık edilmiş ise, müteahhit yapılacak şeyi kararlaştırılan fiyata yapmağa mecburdur.” şeklindeki ibare, Tasarıda “Bedel götürü olarak belirlenmişse, yüklenici eseri o bedelle yapmak zorundadır.” şeklinde ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 365 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde kullanılan “Yapılacak şey, tahmin edilen miktardan fazla say ve masrafı mucip olsa bile” şeklindeki ibare, Tasarıda “Eser, öngörülenden fazla emek ve masrafı gerektirmiş olsa bile” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 365 inci maddesinin ikinci fıkrasından farklı olarak, Tasarıda yükleniciye tanınan uyarlama hakkı çerçevesinde hâkimin takdir yetkisinden söz edilmesi yerine, bu hakkın mutlaka dava yoluyla kullanılması zorunlu olmayan yenilik doğurucu haklar içerdiği göz önünde tutularak, yüklenicinin hangi seçimlik haklarını ve hangi sıraya uyarak kullanabileceği belirtilmiştir. Buna göre, yüklenici, fıkrada öngörülen koşullar gerçekleşmişse, önce sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme hakkını kullanabilecektir. Yüklenici, aynı fıkrada kendisine tanınan sözleşmeden dönme hakkını ise, ancak şu koşullardan biri gerçekleşirse kullanabilecektir:

1. Sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasının mümkün olmaması,

2. İşsahibinden, yüklenicinin uyarlama istemini kabul etmesinin beklenememesi. Bu koşul, meselâ, uyarlama sonucunda işsahibinden ödemesinin istenmesi söz konusu olabilecek bedel artışının, sözleşmede kararlaştırılan götürü bedelle bağdaştırılamayacak bir miktara ulaşması durumunda gerçekleşebilir.

Maddenin ikinci fıkrasına, 818 sayılı Borçlar Kanununun 365 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer verilmeyen bir cümle eklenmiştir. Buna göre: “Dürüstlük kurallarının gerektirdiği durumlarda, dönme hakkının yerini fesih hakkı alır.” Böylece, eser sözleşmesinin her zaman ani edimli bir sözleşme olarak kabul edilmesinin doğurabileceği hakkaniyete aykırı sonuçların önlenmesi amaçlanmıştır. Bilindiği gibi, 25/01/1984 tarih ve 1983/3 E., 1984/1 K. sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı’nda, eser sözleşmesinin yüklenicinin temerrüde düşmesi nedeniyle, sözleşmenin işsahibi tarafından feshi hâlinde, uyuşmazlığın kural olarak 818 sayılı Borçlar Kanununun 106 ilâ 108 inci

maddeleri hükümleri çerçevesinde çözümlenmesi gerektiği, ancak, olayın niteliği ve özelliğinin haklı gösterdiği durumlarda, Medenî Kanunumuzun 2 nci maddesi hükmünün gözetilerek, sözleşmenin feshinin ileriye etkili sonuç doğuracağı kabul edilmiştir. Tasarının 480 inci maddesinin ikinci fıkrasına eklenen cümleyle, yüklenicinin aynı maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde öngörülen sözleşmeden dönme hakkını kullanması durumunda da, menfaatler dengesinin gözetilmesi bakımından, öğretide savunulan ve Yüksek Mahkememizin de kabul ettiği görüşe uygun bir düzenleme yapılması zorunlu görülmüştür. Böylece, dürüstlük kurallarının gerektirdiği durumlarda yüklenici, ancak sürekli borç ilişkilerinde olduğu gibi, sadece ileriye etkili sonuçlar doğuran fesih hakkını kullanabilecektir.

Madde 481- 818 sayılı Borçlar Kanununun 366 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 481 inci maddesinde, yükleniciye ödenecek değere göre bedel düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 366 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan " b. İşin kıymetine göre bedelin tayini" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Değere göre bedel" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 366 ncı maddesinde kullanılan "..yapılan şeyin kıymetine ve müteahhidin masrafına göre" şeklindeki ibare, Tasarıda "yapıldığı yer ve zamanda eserin değerine ve yüklenicinin giderine bakılarak" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 482- 818 sayılı Borçlar Kanununun 367 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 482 nci maddesinde, yaklaşık bedelin aşılması nedeniyle sözleşmenin sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 367 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Akdin hitamı / I. Keşif bedelinin tecavüzü hâlinde fesih" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. Sözleşmenin sona ermesi / I. Yaklaşık bedelin aşılması" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında kullanılan "Yapılan şeyin masrafı, evvelce müteahhit ile takribî bir surette tespit edilen keşfi" şeklindeki ibare, Tasarıda "Başlangıçta yaklaşık olarak belirlenen bedelin" şeklinde; "…mukaveleyi feshedebilir." Şeklindeki ibare ise "sözleşmeden dönebilir." şeklinde değiştirilmiştir. Gerçekten, fıkrada öngörülen durumda, işsahibinin kusuru olmaksızın, başlangıçta yaklaşık olarak belirlenen bedelin aşırı ölçüde aşılacağının anlaşılması nedeniyle, tek yanlı ve geçmişe etkili olarak sözleşmeden dönmesi söz konusudur. Yine aynı fıkrada kullanılan "gerek o şeyin imali esnasında gerek imalinden sonra" şeklindeki ibare de "eser henüz tamamlanmadan veya tamamlandıktan sonra" şeklinde düzeltilmiş ve böylece işsahibinin eserin tamamlanmasını beklemeden, henüz yapımı aşamasında da sözleşmeden dönme hakkını kullanabileceği açıkça ifade edilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, eserin işsahibinin arsası üzerine yapılması durumunda, eserin henüz tamamlanmamış olması koşuluyla, işsahibinin, tamamlanan kısım için hakkaniyete uygun bir bedel ödeyerek, sözleşmeyi feshedebileceği belirtilmiştir. Fıkrada, işsahibine, eser sözleşmesini yüklenici tarafından tamamlanan kısmın bedelini ödemesi koşuluyla, yani tek yanlı ve ileriye etkili olarak sona erdirme hakkı tanındığı için, aynı maddenin birinci fıkrasında kullanılan "sözleşmeden dönebilir". şeklindeki ibare yerine, "sözleşmeyi feshedebilir." şeklindeki ibare kullanılmıştır.

Madde 483- 818 sayılı Borçlar Kanununun 368 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 483 üncü maddesinde, eserin yok olmasının sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 368 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Yapılan şeyin telefi" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Eserin yok olması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 368 inci maddesinin ikinci fıkrasının, birinci fıkrasıyla bağlantılı olduğu göz önünde tutularak, Tasarının 483 üncü maddesinin birinci fıkrasıyla birleştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 368 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Yapılan şey teslimden evvel kazara telef olmuş ise" şeklindeki ibare, Tasarıda "Eser teslimden önce beklenmedik olay sonucu yok olursa" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 368 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "…müteahhit, bu tehlikeleri zamanında ihbar eylemiş bulunduğu takdirde, yaptığı işin kıymetini ve bu kıymette dahil olmayan masrafın tesviyesini" şeklindeki ibare, Tasarıda "…yüklenici, doğabilecek olumsuz sonuçları zamanında bildirmişse, yaptığı işin değerini ve bu değere girmeyen giderlerinin ödenmesini" şeklinde ifade edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 484- 818 sayılı Borçlar Kanununun 369 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 484 üncü maddesinde, eser sözleşmesinin tazminat karşılığında feshi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 369 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Zararı bâliğan mâbelâğ tazmin ederek fesih" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Tazminat karşılığı fesih" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddede kullanılan "müteahhidin zarar ve ziyanını bâliğan mâbelâğ tazmin etmek şartıyla" şeklindeki ibare, Tasarıda "yüklenicinin bütün zararlarını gidermek koşuluyla" şekline dönüştürülmüştür. Gerçekten, öğretide ve uygulamada kabul edildiği gibi, işsahibi eser sözleşmesini tek yanlı olarak feshederse, yüklenicinin bütün zararlarını, teknik bir ifadeyle, onun ifaya olan menfaatini (yani, olumlu zararını) gidermekle yükümlüdür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 485- 818 sayılı Borçlar Kanununun 370 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 485 inci maddesinde, işsahibi yüzünden ifanın imkânsızlaşmasının sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 370 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. İş sahibinin yüzünden hizmetin ifası mümkün olmaması" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. İşsahibi yüzünden ifanın imkânsızlaşması" şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 370 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Taahhüt olunan şeyin yapılması iş sahibi nezdinde zuhur eden bir kaza yüzünden mümkün olamıyorsa" şeklindeki ibare, Tasarıda "Eserin tamamlanması işsahibi ile ilgili beklenmedik olay dolayısıyla imkânsızlaşırsa" şeklinde; "müteahhit yaptığı işin kıymetini ve bu kıymette dahil olmayan masrafını alır." şeklindeki ibare ise, Tasarıda "yüklenici, yaptığı işin değerini ve bu değere girmeyen giderlerini isteyebilir." şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 370 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “Bu hususta iş sahibinin taksiri varsa” şeklindeki ibare, Tasarıda “İfa imkânsızlığının ortaya çıkmasında işsahibi kusurluysa,” şeklinde düzeltilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 486- 818 sayılı Borçlar Kanununun 371 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 486 ncı maddesinde, yüklenicinin ölümünün veya yeteneğini kaybetmesinin eser sözleşmesi üzerindeki etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 371 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “V. Müteahhidin vefatı yahut aczi” şeklindeki ibare, Tasarıda “V. Yüklenicinin ölümü veya yeteneğini kaybetmesi” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 371 inci maddesi iki fıkradan oluştuğu hâlde, bu fıkralarda birbiriyle bağlantılı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 485 inci maddesi, tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 371 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “mukavele müteahhidin şahsı nazara alınarak yapılmış ise” şeklindeki ibare, Tasarıda “Yüklenicinin kişisel özellikleri göz önünde tutularak yapılmış olan sözleşme” şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 371 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “Bu takdirde yapılan miktarın kullanılması kabil ise” şeklindeki ibare, Tasarıda “Bu durumda işsahibi eserin tamamlanan kısmından yararlanabilecek ise” şeklinde ifade edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Yayım Sözleşmesi

818 sayılı Borçlar Kanununda “On İkinci Bap / Neşir mukavelesi” şeklindeki üst başlık Tasarıda, Sekizinci Bölüm / Yayım Sözleşmesi” şeklinde değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun Onikinci Bâbının üst başlığında kullanılan “Neşir Mukavelesi” terimi yerine, “yayım sözleşmesi”, bu sözleşmeye ilişkin maddelerde kullanılan “eserin müellifi” yerine, “yayımlatan”, “nâşir” yerine de “yayımcı” terimlerinin kullanılması tercih edilmiştir.

Madde 487- 818 sayılı Borçlar Kanununun 372 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 487 nci maddesinde, yayım sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 372 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “A. Tarifi” şeklindeki ibare, Tasarıda “A. Tanımı” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 372 nci maddesinde kullanılan “edebî ve sınaî bir eserin müellifi” şeklindeki ibare, 05/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 2 nci maddesinde olduğu gibi Tasarıda, “bir ilim veya edebiyat eseri sahibinin” şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 372 nci maddesinde kullanılan “az çok” ifadesi gereksiz görülerek, Tasarıya alınmamıştır.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 488- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "B. Şekli" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 488 inci maddesinde, yayım sözleşmesinin şekli düzenlenmektedir.

Maddeye göre: "Yayım sözleşmesinin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır." Böylece, yayım sözleşmesinin, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 51 inci maddesinde olduğu gibi, geçerlilik şekline bağlanması uygun görülmüştür. Söz konusu maddeye göre de: "Malî haklara dair sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır."

Madde 489- 818 sayılı Borçlar Kanununun 373 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 489 uncu maddesinde, yayımlatma hakkının geçişi ve yayımlatanın yayımcıya karşı sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 373 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Hükümleri / I. Telif Hakkının Nakli ve Teminatı" şeklindeki ibareler, Tasarıda "C. Hükümleri / I. Yayımlatma hakkının geçişi ve sorumluluk" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 373 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "mukavelenin ifasının icap ettirdiği miktar ve zaman için" şeklindeki ibare, Tasarıda "sözleşmenin ifasının gerektirdiği ölçüde ve süreyle" şeklinde düzeltilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 373 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "akit zamanında o eserde tasarruf etmek hakkını kullanmağa muktedir olmalıdır." şeklindeki ibare, Tasarıda "sözleşmenin kurulduğu anda eseri yayımlatma hakkının bulunmamasından" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 490- 818 sayılı Borçlar Kanununun 374 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 490 ıncı maddesinde, yayımlatanın tasarruf hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 374 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Müellifin tasarrufu" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Yayımlatanın tasarruf hakkı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 374 üncü maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak, yayımlatanın sözleşmede kararlaştırılan süre sona ermedikçe veya süre belirlenmemişse kararlaştırılan baskı adedinin tükenmesi için alışılmış süre geçmedikçe, eserin tamamı veya bir bölümü üzerinde tasarrufta bulunamayacağı belirtilmiştir. Böylece, yayımlatanın, kararlaştırılan sürenin sona ermesinden ya da kararlaştırılan baskı adedinin tükenmesi için alışılmış sürenin geçmesinden sonra, eserin tamamı veya bir bölümü üzerinde tasarrufta bulunabileceği kabul edilerek, bu konuda uygulamada görülen bazı kötüye kullanmaların önlenmesi amaçlanmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 374 üncü maddesinin son fıkrasında kullanılan "Müşterek bir eserin kısımlarından olan yazılar ve mevkut bir risalenin uzun olan makaleleri" şeklindeki ibare, Tasarıda "Yayımlatan, toplama bir eserin kendisine ait bölümlerini veya dergilerde çıkan uzun yazılarını" şekline dönüştürülmüştür. Toplama esere, ünlü kişilerin hâtırasına yayımlanan armağanlar, belirli konuları değişik yazarlar tarafından kaleme alınan yazılarla oluşturulan bir ansiklopedinin çeşitli ciltleri veya fasikülleri örnek olarak gösterilebilir.

Madde 491- 818 sayılı Borçlar Kanununun 375 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 491 inci maddesinde, basım sayısının ve baskı adedinin belirlenmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununu 375 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Basılacak nüshaların tayini" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Basım sayısı ve baskı adedinin belirlenmesi" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 375 inci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hüküm içermektedir. Fıkraya göre: "Taraflar, süreli sözleşmelerde sözleşmenin süresini veya baskı adedini kararlaştırmak zorundadırlar." Böylece, 818 sayılı Borçlar Kanununun 375 inci maddesinin ikinci fıkrasında yapılan ve aksi kararlaştırılmamışsa, kural olarak, baskı adedini belirlemekte yayımcıyı serbest bırakan düzenlemesi, Tasarıya alınmayarak, bu konuda uygulamada görülen bazı kötüye kullanmaların önlenmesi amaçlanmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 375 inci maddesinin son fıkrasında öngörülen durumda, yayımlatanın veya haleflerinin istemi üzerine, yeni bir basım için yayımcıya verilecek sürenin hâkim tarafından belirlenmesinden söz edildiği hâlde, Tasarıda, yayımlatan tarafından uygun bir sürenin verilmesi yeterli görülmüştür. Aynı fıkrada "veya halefleri" sözcüklerinin kullanılmasında bir zorunluluk olmaması nedeniyle, bu sözcükler Tasarıya alınmamıştır. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun 375 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "hakkı sâkıt olur." şeklindeki ibarenin, her durumda tarafların menfaatlerine uygun düşmeyebileceği göz önünde tutularak, Tasarının 491 inci maddesinin son fıkrasında, bu ibare yerine, "yayımlatan sözleşmeden cayabilir." şeklindeki ibarenin kullanılması tercih edilmiştir.

Madde 492- 818 sayılı Borçlar Kanununun 376 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 492 nci maddesinde, yayımcının çoğaltma ve dağıtım yapma yükümlülükleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 376 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Teksir ve satış için mesai" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. Çoğaltma ve dağıtım" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 376 ncı maddesinin "Naşir aynı zamanda lâzım olan ilânları yapmağa ve satışın muvaffakiyetini temin için mutat tedbirleri ittihaza mecburdur." şeklindeki birinci fıkrasının ikinci cümlesi, Tasarının tek cümleden ibaret olan birinci fıkrasında, "yayımcı, ayrıca satışın artırılması için gerekli tanıtım ve dağıtımı yapmak ve bu konuda her türlü önlemi almak zorundadır." şeklinde düzeltilerek, yeniden kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 493- 818 sayılı Borçlar Kanununun 377 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 493 üncü maddesinde, eser sahibinin ve haleflerinin eseri düzeltme ve iyileştirme hakları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 377 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Tashih ve Islah" şeklindeki ibare, Tasarıda "V. Düzeltme ve iyileştirme" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 377 nci maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak, eser sahibinin haleflerine de, aynı koşullar altında, eseri güncelleştirme hakkı tanın-

mıştır. Genellikle ilim eserlerinde söz konusu olabilecek güncelleştirme hakkı, ancak eser sahibi tarafından kullanılabilen düzeltme hakkını kapsamamakla birlikte, onun haleflerine, meselâ, bir hukuk kitabındaki görevli mahkemeye veya değere ya da miktara ilişkin bilgileri, bunlarda bir değişiklik olması durumunda, yenileriyle değiştirme yetkisini verir. Bu yeni düzenlemeyle, eser sahibinin ölümünden sonra, mirasçılarının da eseri güncelleştirmek suretiyle, bu eserden doğan malî haklardan, gerektiği gibi yararlanmaları amaçlanmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 377 nci maddesinin ikinci fıkrasından farklı olarak, yayımcının, eser sahibinin haleflerine güncelleştirme olanağı vermeden, yeni bir basım yapamayacağı ve onu çoğaltamayacağı kabul edilmiştir.

Madde 494- 818 sayılı Borçlar Kanununun 378 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 494 üncü maddesinde, bir arada basım ve ayrı ayrı yayım düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 378 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "VI. Bir arada ve ayrı ayrı neşir" şeklindeki ibare, Tasarıda "VI. Birarada basım ve ayrı ayrı yayım" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 378 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "Bir müellifin külliyatını veya müellifin eserlerinden bir nevini neşreylemek hakkı" şeklindeki ibare, Tasarıda "eser sahibinin bütün eserlerini veya bunlardan yalnız bir türünü birarada yayım hakkı" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 495- 818 sayılı Borçlar Kanununun 379 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 495 inci maddesinde, çeviri hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 379 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "VII. Tercüme hakkı" şeklindeki ibare, Tasarıda "VII. Çeviri hakkı" şeklinde değiştirilmiştir

818 sayılı Borçlar Kanununun 379 uncu maddesinin "Hilâfı şart edilmedikçe, tercüme hakkı müellifte veya halefinde mahfuz kalır." şeklindeki olumsuz ifadeli metni, Tasarıda "Çeviri hakkının yayımcıya geçebilmesi, bunun sözleşmede açıkça belirtilmiş olmasına bağlıdır." şeklinde ve olumlu ifadeye dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 496- 818 sayılı Borçlar Kanununun 380 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 496 ncı maddesinde, eser sahibinin bedel isteme hakkı kapsamında bedelin belirlenmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 380 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "VIII. Eser Sahibinin Bedele İstihkakı / 1. Bedelin Miktarı" şeklindeki ibare, Tasarıda "VIII. Bedel isteme hakkı / 1. Bedelin belirlenmesi" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 380 inci maddesinin birinci fıkrasının "Eser sahibinin bedelden feragat eylediği hâl icabından anlaşılmadıkça, bedele istihkakı, asıldır." şeklindeki metni, Tasarıda "Sözleşmede aksi kararlaştırılmış olmadıkça yayımlatan, bedel ödenmesini isteyebilir." şeklinde değiştirilmiştir." Böylece, yayımlatanın bedel ödenmesini isteyememesi için, "hâl icabı" yeterli görülmemiş, bunun aksinin kararlaştırılmış olması gerektiği kabul edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 380 inci maddesinin ikinci fıkrasından farklı olarak, hâkim tarafından, yayımlatana ödenecek bedelin miktarının belirlenmesi, her zaman değil, sadece bu miktarın belli olmaması durumunda söz konusu olacaktır.

Madde 497- 818 sayılı Borçlar Kanununun 381 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 497 nci maddesinde, bedelin ödenme zamanı, satış hesapları ve bedelsiz alma hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 381 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Bedelin zamanı tediyesi, satış hesapları ve bedava nüsha" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Bedelin ödenme zamanı, satış hesapları ve bedelsiz alma hakkı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 381 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "satışın neticesine" şeklindeki ibare, Tasarıda "satış miktarına" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 381 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "halefinin" sözcüğü, yayım sözleşmesine ilişkin hükümlerin yayımlatan taraf göz önünde tutularak düzenlenmesi nedeniyle, gereksiz görülerek Tasarıya alınmamıştır. Yine 818 sayılı Borçlar Kanununun 381 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "örfün tayin eylediği miktarda" şeklindeki ibare, Tasarıda "teamül uyarınca verilmesi gereken miktarda" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 498- 818 sayılı Borçlar Kanununun 382 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 498 inci maddesinde, yayım sözleşmesini sona erme sebeplerinden birini oluşturan, eserin yok olmasının, tarafların edimleri üzerindeki etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 382 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Akdin hitamı / 1. Eserin zıyaı" şeklindeki ibare, Tasarıda "D. Sona ermesi / I. Eserin yok olması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 382 nci maddesi üç fıkradan oluştuğu hâlde, ikinci ve üçüncü fıkralarında, birbiriyle bağlantılı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarıda tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 382 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Eser, naşire tevdi edildikten sonra kazaen zayi olsa bile" şeklindeki ibare, Tasarıda "Eser, yayımcıya teslimden sonra beklenmedik hâl sonucu yok olsa bile" şeklinde düzeltilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 499- 818 sayılı Borçlar Kanununun 383 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 499 uncu maddesinde, basılanın yok olmasının sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 383 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Tabolunan eserin zıyaı" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Basılanın yok olması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 383 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "Tabolunan eser satışa çıkarılmazdan evvel tamamen veya kısmen kazara zayi olduğu takdirde" şeklindeki ibare, Tasarıda "baskı adedinin tamamı veya bir bölümü, satışa sunulmadan önce beklenmedik hâl sonucu yok olursa" şeklinde düzeltilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 500- 818 sayılı Borçlar Kanununun 384 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 500 üncü maddesinde, yayım sözleşmesinin kişisel nedenlerle sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 384 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Müellifin ve naşirin şahsında hadis olan hitam" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Kişisel nedenlerle sona erme" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 384 üncü maddesi üç fıkradan oluştuğu hâlde, birinci ve ikinci fıkralarında, birbiriyle bağlantılı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarıda tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 384 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "mukavelenin muhafaza edilmesine" şeklindeki ibare, Tasarıda "sözleşme ilişkisinin devam etmesine" şeklinde ifade edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 501- 818 sayılı Borçlar Kanununun 385 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 501 inci maddesinde, yayımcının plânına göre eser meydana getirilmesinin sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 385 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Naşirin planı dairesinde eser telifi" şeklindeki ibare, Tasarıda "E. Yayımcının plânına göre eser meydana getirilmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Vekâlet İlişkileri

818 sayılı Borçlar Kanununda "On Üçüncü Bap / Alelıtlak vekâlet" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Dokuzuncu Bölüm / Vekâlet İlişkileri" şeklinde değiştirilmiştir.

BİRİNCİ AYIRIM

Vekâlet Sözleşmesi

818 sayılı Borçlar Kanununun 386 ncı maddesiyle başlayan "Birinci Fasıl / Vekâlet" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Birinci Ayırım / Vekâlet Sözleşmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 502- 818 sayılı Borçlar Kanununun 386 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 502 nci maddesinde, vekâlet sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 386 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Tarifi" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Tanımı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 386 ncı maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "mukavele dairesinde" şeklindeki ibare, vekilin vekâlet sözleşmesinden doğan borçlarının söz konusu olması nedeniyle, gereksiz görülerek Tasarı metnine alınmamıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 503- 818 sayılı Borçlar Kanununun 387 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 503 üncü maddesinde, vekâlet sözleşmesinin kurulması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 387 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Teşekkülü" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Kurulması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 387 nci maddesinde kullanılan "Vekilin tevdi edilen işi idare hususunda" şeklindeki ibare, vekâlet verenin resmî bir sıfata sahip olan vekile yaptığı önerinin söz konusu olduğu göz önünde tutularak, Tasarıda "Kendisine bir işin görülmesi önerilen kişi" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 504- 818 sayılı Borçlar Kanununun 388 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 504 üncü maddesinde, vekâlet sözleşmesinin kapsamı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 388 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Hükümler / I. Vekâletin şümulü" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. Hükümleri / I. Vekâletin kapsamı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 388 inci maddesinin son fıkrasında sayılan ve vekilin özel yetkisini gerektiren işlemler arasında "kefil olamaz" şeklinde bir düzenlemeye yer verilmediği hâlde, Tasarının 581 ve devamı maddelerinde düzenlenen kefalet sözleşmesine ilişkin yeni hükümler göz önünde tutularak, bu ibare de Tasarı metnine eklenmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 505- 818 sayılı Borçlar Kanununun 389 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 505 inci maddesinde, vekilin borçlarından birini oluşturan talimata uygun ifa borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 389 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Vekilin borçları / 1. Talimat dairesinde vekâleti ifa" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Vekilin borçları / 1. Talimata uygun ifa" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 389 uncu maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi "Vekil, müvekkilinin sarih olan talimatına muhalefet edemez." şeklinde ve olumsuz olarak ifade edildiği hâlde, Tasarıda vekilin, vekâlet verenin açık talimatına uymakla yükümlü olduğu belirtilerek, bu ifade olumlu cümleye dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 389 uncu maddesinin ikinci fıkrasından farklı olarak, Tasarı metnine "işi görmüş olsa bile" şeklinde bir ibare eklenmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 506- 818 sayılı Borçlar Kanununun 390 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 506 ncı maddesinde, vekilin genel olarak şahsen ifa, sadakat ve özen gösterme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 390 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Hüsnü suretle ifa mükellefiyeti / a. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "2. Şahsen ifa, sadakat ve özen gösterme / a. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, vekilin, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlü olduğu, ancak vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekilin, işi başkasına yaptırabileceği öngörülmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 390 ıncı maddesinin birinci fıkrasında öngörülen ve vekilin sorumluluğunun genel olarak işçinin sorumluluğuna tâbi olduğuna ilişkin düzenleme Tasarı metnine alınmamış; bunun yerine, Tasarının 506 ncı maddesinin ikinci fıkrasında vekilin vekâlet sözleşmesinden doğan sorumluluğuna özgü bir düzenleme yapılması daha doğru görülmüştür.

Maddenin üçüncü fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 390 ıncı maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkrada, vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, objektif bir ölçüte yer verilmiştir. Buna göre, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınacaktır.

Madde 507- 818 sayılı Borçlar Kanununun 391 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 507 nci maddesinde, işin üçüncü kişiye yaptırılması hâlinde özen ve sadakat borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 391 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. İşi bir üçüncü şahsa yaptırmak hâlinde" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. İşin üçüncü kişiye gördürülmesi hâlinde" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 391 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "kendi yerine ikame ettiği şahsa" şeklindeki ibare, Tasarıda "vekilin kendi yerine koyduğu kişiye" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 508- 818 sayılı Borçlar Kanununun 392 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 508 inci maddesinde, vekilin hesap verme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 392 nci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "müvekkile tediyeye mecburdur." şeklindeki ibare, "tediye" sözcüğünün para borçlarının ifasını ifade etmek için kullanılmasının doğru olduğu göz önünde tutularak, Tasarıda "vekâlet verene vermekle yükümlüdür." şeklinde ifade edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 392 nci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "zimmetinde kalan paranın" şeklindeki ibare, Tasarıda "tesliminde geciktiği paranın" şeklinde; aynı fıkrada kullanılan "faizini de vermeye" şeklindeki ibare, faizin para borçlarında söz konusu olduğu göz önünde tutularak, Tasarıda "paranın faizini de ödemekle" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 509- 818 sayılı Borçlar Kanununun 393 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 509 uncu maddesinde, vekil tarafından edinilen hakların vekâlet verene geçişi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 393 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. Vekilin iktisap ettiği hakların müvekkiline intikali" şeklindeki ibare, Tasarıda "4. Edinilen hakların vekâlet verene geçişi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 393 üncü maddesinin son fıkrasında kullanılan “istihkak iddiasında bulunabilir.” şeklindeki ibare, Tasarıda “iflâs masasından ayrılarak kendisine verilmesini isteyebilir.” şekline dönüştürülmüştür.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 510- 818 sayılı Borçlar Kanununun 394 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 510 uncu maddesinde, vekâlet verenin borçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 394 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Müvekkilin borçları” şeklindeki ibare, Tasarıda “III. Vekâlet verenin borçları” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 511- 818 sayılı Borçlar Kanununun 395 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 511 inci maddesinde, birlikte vekâlet verenlerin ve birlikte vekillerin sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 395 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “IV. Birden ziyade müvekkillerin mes’uliyetleri” şeklindeki ibare, Tasarıda “IV. Birlikte vekâlet verenlerin ve birlikte vekillerin sorumluluğu” şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 395 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “kendi sıfatlarını” şeklindeki ibare, Tasarıda “yetkilerini”; “yaptıkları tasarrufla” şeklindeki ibare ise, “birlikte yaptıkları fiil ve işlemleriyle” şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 512- 818 sayılı Borçlar Kanununun 396 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 512 nci maddesinde, vekâlet sözleşmesinin tek taraflı olarak sona erdirilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 396 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “D. Vekâletin Hitamı / I. Sebepleri / 1. İstifa, azil” şeklindeki ibareler, Tasarıda “A. Sona ermesi / I. Sebepleri / 1. Tek taraflı sona erdirme” şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 513- 818 sayılı Borçlar Kanununun 397 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 513 üncü maddesinde, ölüm, ehliyetin kaybedilmesi ve iflâs nedenleriyle sözleşmenin sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 397 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “2. Ölüm, ehliyetsizlik, iflâs” şeklindeki ibare, Tasarıda “2. Ölüm, ehliyetin kaybedilmesi ve iflâs” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 514- 818 sayılı Borçlar Kanununun 398 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 514 üncü maddesinde, vekâlet sözleşmesinin sona ermesinin hükümleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 398 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. Hitamın hükümleri” şeklindeki ibare, Tasarıda “II. Hükümleri” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

İKİNCİ AYIRIM

Kredi Mektubu ve Kredi Emri

818 sayılı Borçlar Kanununun 399 uncu maddesiyle başlayan “İkinci Fasıl / İtibar mektubu ve itibar emri” şeklindeki alt başlık, Tasarıda “İkinci Ayırım / Kredi Mektubu ve Kredi Emri” şeklinde değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun “İtibar mektubu ve itibar emri” üst başlıklı ikinci faslında kullanılan “memur” terimi, Tasarının 514 üncü maddesiyle başlayan İkinci Ayırımında “kredi emri verilen”; “amir” terimi ise “kredi emri veren” şeklinde ifade edilmiştir.

Madde 515- 818 sayılı Borçlar Kanununun 399 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 515 inci maddesinde, kredi mektubu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 399 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “A. İtibar mektubu” şeklindeki ibare, Tasarıda “A. Kredi mektubu” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 399 uncu maddesinin tek cümleden oluşan birinci fıkrası Tasarıda iki cümle hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 399 uncu maddesinin son fıkrasının “İtibar mektubunun tazammun ettiği vekâlet ile mürselünileyhin mülzem olması, muayyen bir meblağ için kabul etmesine mütevakkıftır.” şeklindeki hükmü, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 407 nci maddesinin son fıkrası göz önünde tutularak, Tasarıda “Kredi mektubuyla verilen vekâlet, ancak gönderilen tarafından belirli bir miktar için kabul edildiği takdirde geçerli olur.” şeklinde ifade edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 516- 818 sayılı Borçlar Kanununun 400 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 516 ncı maddesinde, kredi emri tanımlanmakta ve şekli düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 400 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “B. İtibar emri / I. Tarifi ve şekli” şeklindeki ibare, Tasarıda “B. Kredi emri / I. Tanımı ve şekli” olarak değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 400 üncü maddesi iki fıkradan oluştuğu hâlde, bu fıkralarda birbiriyle bağlantılı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 516 ncı maddesi tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 517- 818 sayılı Borçlar Kanununun 401 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 517 nci maddesinde, kredi emrinden yararlananın ehliyetsizliğinin, kredi emrini verene etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 401 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. İtibar verilen kimsenin ehliyetsizliği” şeklindeki ibare, Tasarıda “II. Kredi emrinden yararlananın ehliyetsizliği” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 518- 818 sayılı Borçlar Kanununun 402 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 518 inci maddesinde, kredi emri verilenin, kredi emrinden yararlanana önel vermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 402 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Memurun kendi kendine mühlet vermesi" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Kredi emri verilenin önel vermesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 402 nci maddesinden farklı olarak, Tasarıda "kredi emrinden yararlanana başvurmayı ihmal ederse" denilmek suretiyle, maddeye açıklık kazandırılmıştır.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 519- 818 sayılı Borçlar Kanununun 403 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 519 uncu maddesinde, taraflar arasındaki ilişki düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 403 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. İki tarafın hakları ve borçları" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. Taraflar arasındaki ilişki" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 403 üncü maddesinde kullanılan "kefile ve asıl borçluya müteallik hükümler" şeklindeki ibare, Tasarıda "kefil ile asıl borçlu arasındaki ilişkiyi düzenleyen hükümler" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Simsarlık Sözleşmesi

818 sayılı Borçlar Kanununun 404 üncü maddesiyle başlayan "Üçüncü Fasıl / Tellallık (simsarlık)" şeklindeki alt başlık, Tasarıda "Üçüncü Ayırım / Simsarlık Sözleşmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 520- 818 sayılı Borçlar Kanununun 404 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 520 nci maddesinde, simsarlık sözleşmesi tanımlanmakta ve şekli düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 404 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Tarifi ve şekli" ibaresi, Tasarıda "A. Tanımı ve şekli" olarak değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 404 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "akdin icrasına tavassut etmeğe" şeklindeki ibare, Tasarıda "bir sözleşme… kurulmasına aracılık etmeyi" şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca 818 sayılı Borçlar Kanununun 404 üncü maddesinde verilen tanımdan farklı olarak, Tasarıda simsarın sözleşme kurulması olanağının hazırlanmasını veya kurulmasına aracılık etmeyi üstlendiği sözleşmenin kurulması durumunda ücrete hak kazanacağı belirtilmiştir. Böylece, madde Tasarının "B. Ücret / I. Hak etme zamanı" kenar başlıklı 521 inci maddesiyle uyumlu hâle getirilmiştir.

Madde 521- 818 sayılı Borçlar Kanununun 405 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 521 inci maddesinde, simsarın ücreti hak etme zamanı ve koşulu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 405 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Tellal ücreti / I. İstihkak zamanı" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Ücret / I. Hak etme zamanı" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 522- 818 sayılı Borçlar Kanununun 406 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 522 nci maddesinde, simsara ödenecek ücretin belirlenmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 406 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Ücretin tesbiti" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Ücretin belirlenmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 406 ncı maddesinin ikinci cümlesinde kullanılan "müteamil" sözcüğü yerine, Tasarıda "alışılmış" sözcüğü kullanılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 523- 818 sayılı Borçlar Kanununun 407 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 523 üncü maddesinde, simsarın haklarını kaybetmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 407 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Tellalın haklarını zayi etmesi" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Simsarın haklarını kaybetmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 524- 818 sayılı Borçlar Kanununun 408 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 524 üncü maddesinde, evlenme simsarlığında ücret düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 408 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Evlenme tellallığı" şeklindeki ibare yerine, Tasarıda, 520 nci maddeyle başlayan Üçüncü Ayırımın üst başlığında ve bu ayırımı oluşturan maddelerde kullanılan "simsarlık" terimi ile uyumluluk sağlanmak üzere, "IV. Evlenme simsarlığı" şeklindeki ibarenin kullanılması tercih edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 408 inci maddesinde kullanılan "ücrete hak bahşetmez" şeklindeki ibare, Tasarıda, burada bir eksik borcun söz konusu olduğu göz önünde tutularak "ücret dava edilemez" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 525- 818 sayılı Borçlar Kanununun 409 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 525 inci maddesinde, simsara ödenecek ücretten indirim yapılması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 409 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Ücretten tenzil" şeklindeki ibare, Tasarıda "V. Ücretten indirim" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 409 uncu maddesinde kullanılan “Hizmet mukavelesi ve gayrimenkul satışı imkânını hazırlamak veya bunlardan birinin icrasına tavassut etmek için fahiş bir ücret şart edilmiş ise” şeklindeki ibare, böyle bir sınırlamaya yer verilmesi için haklı bir sebep olmadığı göz önünde tutularak, Tasarıda “Sözleşmede aşırı bir ücret kararlaştırılmışsa” şekline dönüştürülmüştür.

ONUNCU BÖLÜM

Vekâletsiz İşgörme

818 sayılı Borçlar Kanununun 410 uncu maddesiyle başlayan “On Dördüncü Bap / Vekaleti olmadan başkası hesabına tasarruf” şeklindeki üst başlık, Tasarıda “Onuncu Bölüm / Vekâletsiz İşgörme” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 526- 818 sayılı Borçlar Kanununun 410 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 526 ncı maddesinde, vekâletsiz işgörenin işi yapma biçimi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 410 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “A. İş yapan kimsenin hakları ve borçları / I. İşin icrası” şeklindeki ibareler, Tasarıda “A. İşgörenin hak ve borçları / I. İşin görülmesi” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 410 uncu maddesinde kullanılan “tasarrufta bulunan kimse” şeklindeki ibare, Tasarıda “işgören” şekline; “tahmin olunan maksadına göre” şeklindeki ibare ise “varsayılan iradesine uygun olarak” şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 527- 818 sayılı Borçlar Kanununun 411 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 527 nci maddesinde, vekâletsiz işgörenin sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 411 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. Mes’uliyet” şeklindeki ibare, Tasarıda “II. Sorumluluk” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 411 inci maddesi üç fıkradan oluştuğu hâlde, birinci ve ikinci fıkralar, birbiriyle bağlantılı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarının 526 ncı maddesinde, tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 411 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “her türlü ihmal ve ihtiyatsızlıktan” şeklindeki ibare, Tasarıda “özensizliğinden” şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 411 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “maruz bulunduğu zararı” şeklindeki ibareye, Tasarıda “zarar tehlikesini” şeklindeki ibare de eklenerek, hükmün kapsamı genişletilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 411 inci maddesinin son fıkrasının birinci cümlesinde kullanılan “kazadan” şeklindeki terim, Tasarıda “beklenmedik hâlden” şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 411 inci maddesinin son fıkrasının ikinci cümlesinin “Meğer ki o kimse müdahalesi olmasa bile kazanın vukua geleceğini ispat etsin” şeklindeki hükmü, Tasarıda “işgören o işi yapmamış olsaydı bile beklenmedik hâl sonucunda bu zararın gerçekleşeceğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur.” şeklinde ifade edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 528- 818 sayılı Borçlar Kanununun 412 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 528 inci maddesinde, vekâletsiz işgörenin, sözleşme ehliyetinden yoksunluğu hâlinde sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 412 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. İşi yapan kimsenin ehliyeti olmaması" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. İşgörenin ehliyetsizliği" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 529- 818 sayılı Borçlar Kanununun 413 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 529 uncu maddesinde, işin işsahibi yararına yapılması hâlinde, işsahibinin hak ve borçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 413 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. İş sahibinin hakları ve borçları / I. İş sahibinin menfaatine yapıldığı halde" şeklindeki ibareler, Tasarıda "B. İşsahibinin hak ve borçları / I. İşin işsahibinin menfaatine yapılması hâlinde" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 413 üncü maddesi üç fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları, birbiriyle bağlantılı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 529 uncu maddesinin birinci fıkrası olarak, tek fıkra hâlinde, kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 413 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "bu kabil taahhütlerini ifaya" şeklindeki ibare, Tasarıda "gördüğü iş dolayısıyla üstlendiği edimleri ifa etmek" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 413 üncü maddesinin son fıkrasında kullanılan "haksız bir fiil ile mal iktisabı faslındaki hükümlere göre" şeklindeki ibare, Tasarıda "sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre" şeklinde; "yaptığı şeyi ref ettirebilir." şeklindeki ibare ise, "ayırıp alma hakkına sahiptir." şeklinde ifade edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 530- 818 sayılı Borçlar Kanununun 414 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 530 uncu maddesinde, işin işgörenin menfaatine yapılması hâlinde, işsahibinin hak ve borçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 414 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. İş, yapan kimsenin kendi menfaati için yapıldığı halde" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. İşin işgörenin menfaatine yapılması hâlinde" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 414 üncü maddesinin ikinci cümlesinde kullanılan "Temellük ettiği faydalara göre" şeklindeki ibare yerine, "zenginleştiği ölçüde" şeklindeki ibare kullanılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 531- 818 sayılı Borçlar Kanununun 415 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 531 inci maddesinde, işsahibinin yapılan işi onamasının sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 415 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. İcazet” terimi, Tasarıda “III. Onama” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 415 inci maddesinde kullanılan “cari olur.” şeklindeki ibare, “uygulanır.” şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Komisyon Sözleşmesi

818 sayılı Borçlar Kanununun 416 ncı maddesiyle başlayan “On Beşinci Bap / Komisyon” şeklindeki üst başlık, Tasarıda “Onbirinci Bölüm / Komisyon Sözleşmesi” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 532- 818 sayılı Borçlar Kanununun 416 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 532 nci maddesinde, alım veya satım komisyonculuğu tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 416 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “A. Alım ve satım komisyoncusu / I. Tarifi” şeklindeki ibare, Tasarıda “A. Alım veya satım komisyonculuğu / I.Tanımı” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 416 ncı maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “Alım ve satım işlerinde komisyoncu” şeklindeki ibare, Tasarıda “Alım veya satım komisyonculuğu”na dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 533- 818 sayılı Borçlar Kanununun 417 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 533 üncü maddesinde, komisyoncunun bildirme ve sigortalama borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 417 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. Komisyoncunun borçları / 1. Mecburî ihbar ve sigorta” şeklindeki ibareler, Tasarıda “II. Komisyoncunun borçları / 1. Bildirme ve sigortalama borcu” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 417 nci maddesinde kullanılan “mecburdur.” şeklindeki ibare, burada bir borcun söz konusu olması nedeniyle, “yükümlüdür.” şeklinde; “mecbur değildir.” şeklindeki ibare ise, “yükümlü değildir.” şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 534- 818 sayılı Borçlar Kanununun 418 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 534 üncü maddesinde, komisyoncunun özen borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 418 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “2. Eşyaya ihtimam” şeklindeki ibare, Tasarıda “2. Özen borcu” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 418 inci maddesi üç fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları, birbiriyle bağlantılı oldukları göz önünde tutularak, Tasarının 534 üncü maddesinin birinci fıkrasında, tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 418 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “eşyanın bozukluğu göze çarpıyorsa” şeklindeki ibare, Tasarıda “eşya açıkça ayıplı ise” şeklinde düzeltilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 535- 818 sayılı Borçlar Kanununun 419 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 535 inci maddesinde, vekâlet verenin belirlediği bedelden farklı bir bedelle satış yapan komisyoncunun sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 419 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “3. Müvekkil tarafından tayin olunan fiyat” şeklindeki ibare, Tasarıda “3. Vekâlet verenin belirlediği bedel” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 419 uncu maddesi üç fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları, birbiriyle bağlantılı oldukları göz önünde tutularak, Tasarının 535 inci maddesinin birinci fıkrasında, tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 419 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “asgari” sözcüğü, vekâlet verenin belirlediği bedelin, her zaman en az bedel olduğu göz önünde tutularak, Tasarıya alınmamıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 419 uncu maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “şarta muhalefetinden dolayı başkaca tazminat” şeklindeki ibare, Tasarıda “talimatına aykırı davranmasından dolayı vekâlet verenin uğradığı diğer zararlardan” şekline dönüştürülmüştür.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 536 -818 sayılı Borçlar Kanununun 420 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 536 ncı maddesinde, komisyoncunun, vekâlet verenin izni olmaksızın malı veresiye satmasının ya da malı teslim almadan bedelini ödemesinin sonuçları ile malı veresiye de satabileceği durum düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 420 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “4. Veresiye mal satma, mal tesellüm etmeden tediye” şeklindeki ibare, Tasarıda “4. Veresiye satma ve teslim almadan ödeme” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 420 nci maddesi iki fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları, birbiriyle bağlantılı oldukları göz önünde tutularak, Tasarının 536 ncı maddesinde, tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 420 nci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “satış mahallindeki örfe göre” şeklindeki ibare, Tasarıda “satış yerindeki ticarî teamüle göre” şeklinde ifade edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 537- 818 sayılı Borçlar Kanununun 421 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 537 nci maddesinde, komisyoncunun garantisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 421 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "5. Komisyoncunun kefaleti" şeklindeki ibare, Tasarıda "5. Komisyoncunun garantisi" şekline dönüştürülmüştür. Gerçekten, burada bir kefalet değil, garanti borcunun söz konusu olması nedeniyle, kenar başlıkta ve madde metninde "garanti" teriminin kullanılması yerinde görülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 421 inci maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde kullanılan "tediyelerinden" sözcüğü, Tasarıda "ödememelerinden" şeklinde düzeltilmiştir. Aynı fıkranın ikinci cümlesinde kullanılan "sarahaten kefil veya mesuliyeti mütearif olunca" şeklindeki ibare, Tasarıda "açıkça garanti vermişse" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 538- 818 sayılı Borçlar Kanununun 422 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 538 inci maddesinde, komisyoncunun ödediği paralar ve giderleri bakımından hakları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 422 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Komisyoncunun hakları / 1. Verdiği paralar ve masraflar" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Komisyoncunun hakları / 1. Ödediği paralar ve yaptığı giderler" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 539- 818 sayılı Borçlar Kanununun 423 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 539 uncu maddesinde, komisyoncunun komisyon ücreti isteme hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 423 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Komisyon ücreti / a) İstemek hakkı" şeklindeki ibareler, Tasarıda "2. Komisyon ücreti / a. İsteme hakkı" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 423 üncü maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "lâzım gelen tazminatı" şeklindeki ibare, Tasarıda "belirlenecek karşılığını" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 540- 818 sayılı Borçlar Kanununun 424 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 540 ıncı maddesinde, komisyoncunun ücret isteme hakkını kaybetmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 424 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Ücret hakkının sükutu ve müvekkilin aradan çıkması" ifadesi, Tasarıda "b. Kaybedilmesi" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 424 üncü maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "suiniyet ile" şeklindeki ibare, Tasarıda "dürüstlük kurallarına aykırı" şeklinde düzeltilmiştir. İkinci fıkrasında kullanılan "müvekkil … aradan çıkabilir" şeklindeki ibare, Tasarıda "vekâlet veren … alıcısı veya satıcısı sayma hakkına sahiptir" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 541- 818 sayılı Borçlar Kanununun 425 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 541 inci maddesinde, komisyoncunun hapis hakkı düzenlenmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 542- 818 sayılı Borçlar Kanununun 426 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 542 nci maddesinde, malın açık artırmayla satılması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 426 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. Emtianın müzayede ile satılması" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Malın açık artırmayla satılması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 426 ncı maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak Tasarının 542 nci maddesinin birinci fıkrasına, "Ancak, mal borsada kayıtlıysa veya piyasa fiyatı varsa ya da yapılacak masrafa oranla değeri azsa, hâkim satışın başka bir yolla yapılmasına da karar verebilir." cümlesi eklenerek madde, Tasarının 107 nci maddesinin ikinci fıkrası ile uyumlu hâle getirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 426 ncı maddesinin son fıkrasında kullanılan "resmen ihbar edilmek lâzımdır" şeklindeki ibare, Tasarının alacaklının temerrüdüne ilişkin 107 nci maddesine benzer biçimde, Tasarıda "mahkemece vekâlet verene bildirilmesi zorunludur" şekline dönüştürülmüştür.

Madde 543- 818 sayılı Borçlar Kanununun 427 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 543 üncü maddesinde, komisyoncunun kendisi ile işlem yapması hâlinde bedel ve ücret düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 427 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "5. Komisyoncunun bizzat alıcı veya satıcı olması / a. Ücreti ve masrafları" şeklindeki ibareler, Tasarıda "3. Komisyoncunun kendisiyle işlem yapması / a. Bedel ve ücret" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 427 nci maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde kullanılan "… nazara almaya mecburdur" şeklindeki ibare, objektif bir ölçüte bağlanarak, Tasarıda "… esas alınır" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Buna göre, komisyoncu, kendisiyle işlem yaptığı takdirde, bunu işlemi yaptığı gün vekâlet verene bildirmek zorundadır.

Madde 544- 818 sayılı Borçlar Kanununun 428 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 544 üncü maddesinde, komisyoncunun işlemi kendisiyle yapmış sayıldığı durumlar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 428 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "b. Komisyoncunun zımnî kabulü" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. İşlemi kendisiyle yapmış sayılma" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 428 inci maddesinde kullanılan "âkide ait olabilecek borçları bizzat deruhte etmiş sayılır." şeklindeki ibare, Tasarıda "işlemi kendisiyle yapmış sayılır" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 545- 818 sayılı Borçlar Kanununun 429 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 545 inci maddesinde, komisyoncunun işlemi kendisiyle yapma hakkının düşmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 429 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "c. Hakkının sukutu" şeklindeki ibare, Tasarıda "c. İşlemi kendisiyle yapma hakkının düşmesi" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 429 uncu maddesinde kullanılan "artık bizzat satıcı ve alıcı olamaz" şeklindeki ibare yerine, Tasarıda "bu hüküm uygulanmaz" ibaresi kullanılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 546- 818 sayılı Borçlar Kanununun 430 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 546 ncı maddesinde, diğer komisyon işleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 430 uncu maddesinde kullanılan "alım ve satım komisyonu" terimleri yerine, Tasarıda "alım ve satım komisyonculuğu" terimleri kullanılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

ONİKİNCİ BÖLÜM

Ticarî Temsilciler, Ticarî Vekiller ve Diğer Tacir Yardımcıları

818 sayılı Borçlar Kanununun 449 uncu maddesiyle başlayan "On Yedinci Bap / Ticarî Mümessiller ve Diğer Ticarî Vekiller" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Onikinci Bölüm / Ticarî Temsilciler, Ticarî Vekiller ve Diğer Tacir Yardımcıları" şeklinde değiştirilmiştir. Bununla, ticarî temsilcilerin ve ticarî vekillerin de tacir yardımcılarından olduğu vurgulanmak istenmiştir. Bu bölümde, gerek ticarî temsilciler ve ticarî vekiller, gerekse diğer tacir yardımcıları, temsil yetkileri yönüyle ele alınmıştır. Bu düzenlemeye göre, ticarî temsilcilerin geniş yetkileri, ticarî vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının ise sınırlı yetkileri bulunmaktadır.

Madde 547- 818 sayılı Borçlar Kanununun 449 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 547 nci maddesinde, ticarî temsilci tanımlanmakta ve ticarî temsilciye yetki verilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 449 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Ticarî mümessil / I. Tarifi, salâhiyet itası" şeklindeki ibare, Tasarıda, "A. Ticarî temsilci / I. Tanımı ve yetki verilmesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 449 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "bir ticarethane veya fabrika veya ticarî şekilde işletilen diğer bir müessese" şeklindeki ibare, 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 11 inci maddesi göz önünde tutularak, Tasarıda "ticarî işletme" şeklinde kısaltılmıştır. Yine aynı fıkrada kullanılan "müessesenin imzasını kullanarak bilvekâle imza vazetmek üzere" şeklindeki ibare, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 458 inci maddesinin birinci fıkrasının almanca metni göz önünde tutularak, Tasarıda "işletme sahibinin, … ticaret unvanı altında, ticarî temsil yetkisi ile kendisini temsil etmek üzere" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 449 uncu maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "vekâletnameyi" sözcüğü, Tasarıda "ticarî temsilcilik yetkisi verildiğini" şeklinde düzeltilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 548- 818 sayılı Borçlar Kanununun 450 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 548 inci maddesinde, ticarî temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 450 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Vekâletin şümulü" şeklindeki ibare, Tasarıda, "II. Temsil yetkisinin kapsamı" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 549- 818 sayılı Borçlar Kanununun 451 inci maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 549 uncu maddesinde, temsil yetkisinin sınırlandırılması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 451 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Tahdidi" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Temsil yetkisinin sınırlandırılması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 451 inci maddesi üç fıkradan oluştuğu hâlde, Tasarının 549 uncu maddesi, bu maddeye eklenen üçüncü fıkra ile birlikte, dört fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Maddenin üçüncü fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkrada, temsil yetkisine ilişkin olarak, aynı maddenin birinci ve ikinci fıkralarında öngörülen sınırlamaların, tescil edilmedikçe, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm doğurmayacağı belirtilmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 451 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "muteber değildir." şeklindeki ibare yerine, Tasarıda "hüküm doğurmaz." şeklindeki ibare kullanılmıştır. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun 451 inci maddesinin son fıkrasından farklı olarak, Tasarının 549 uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında, temsil yetkisine ilişkin öngörülen sınırlamalar dışında kalan diğer sınırlamaların, tescil edilmiş olsalar bile, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecekleri, açıkça belirtilmiştir.

Madde 550- 818 sayılı Borçlar Kanununun 452 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 550 nci maddesinde, ticarî temsilcinin temsil yetkisinin sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 452 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. İstirdadı" şeklindeki ibare, Tasarıda, "IV. Temsil yetkisinin sona ermesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 452 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında temsil yetkisinin "istirdadından" söz edildiği hâlde, Tasarıda "istirdat" sözcüğü yerine "sona erme" sözcükleri kullanılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 452 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında kullanılan "ticaret siciline kayıt" ibaresi yerine, Tasarıda "ticaret siciline tescil" ibaresinin kullanılması yerinde görülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 551- 818 sayılı Borçlar Kanununun 453 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 551 inci maddesinde, ticarî vekil düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 453 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “B. Diğer ticaret vekilleri” şeklindeki ibare, Tasarıda, “B. Ticarî vekil” şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 453 üncü maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak, “bir ticarethane veya fabrika veya ticarî şekilde işletilen diğer bir müessese sahibi” şeklindeki ibare, “ticarî işletme sahibi” şeklinde kısaltılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 453 üncü maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde kullanılan “muhakeme ve murafaada bulunamaz.” şeklindeki ibare, Tasarıda “dava açamaz ve açılmış davayı takip edemez.” şeklinde ifade edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 552- 818 sayılı Borçlar Kanununun 453 üncü maddesinin son fıkrasını karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 552 nci maddesinde, diğer tacir yardımcıları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 453 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “B. Diğer ticaret vekilleri” şeklindeki ibare, Tasarıda, “C. Diğer tacir yardımcıları” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 453 üncü maddesine 29/6/1956 tarihli ve 6763 sayılı Türk Ticaret Kanununun Mer’iyet ve Tatbik Şekli Hakkında Kanunun 41 inci maddesiyle eklenen son fıkrada ticarî temsilci ve ticarî vekil dışında kalan diğer tacir yardımcılarının düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarıda ayrı bir madde hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 453 üncü maddesinin son fıkrası, farklı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak Tasarıda iki ayrı fıkraya bölünmüş ve bunlardan ilki üç bent hâlinde kaleme alınmıştır. Aynı fıkrada kullanılan “mağaza” sözcüğü yerine de, Tasarıda “ticarî işletme” sözcükleri kullanılmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 553- 818 sayılı Borçlar Kanununun 455 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 553 üncü maddesinde, rekabet yasağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 455 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “D. Rekabet yapmak memnuiyeti” şeklindeki ibare, Tasarıda, “C. Rekabet yasağı” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 455 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında kullanılan “müessese” ve “müessese sahibi” sözcükleri, Tasarıda “işletme” ve “işletme sahibi” şeklinde ifade edilmiştir. Ancak, burada ticarî işletme olsun veya olmasın, bütün işletmeler göz önünde tutulmuştur.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 455 inci maddesinin birinci fıkrasında yer verilmeyen, “doğrudan doğruya veya dolaylı olarak” ibaresi kullanılmıştır. Ayrıca, ticarî temsilcilerin, ticarî vekillerin veya diğer tacir yardımcılarının, işletme sahibinin izni olmaksızın, işletmenin yaptığı türden işleri, kendi hesaplarına üçüncü kişilere yaptırmaları da, rekabet yasağının kapsamına dahil edilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 455 inci maddesinin ikinci fıkrasından farklı olarak, işletme sahibinin, rekabet yasağına aykırı davranan ticarî temsilcilere, ticarî vekillere veya diğer tacir yardımcılarına karşı, aralarındaki hukukî ilişkiden doğan hakları saklı kalmak kaydıyla, kendisine tanınan seçimlik hakları kullanabileceği kabul edilmiştir. Ayrıca, işletme

sahibinin, rekabet yasağına aykırı davranan ticarî temsilcilere, ticarî vekillere veya diğer tacir yardımcılarına karşı, onlar tarafından kendi hesaplarına yapılan veya üçüncü kişilere yaptırılan işlerin kendi hesabına yapılmış sayılmasını istemesi durumunda, bu işler dolayısıyla aldıkları ücretin kendisine verilmesini veya aynı işlerden doğan alacağın devredilmesini isteyebileceği belirtilmiştir.

Madde 554- 818 sayılı Borçlar Kanununun 456 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 554 üncü maddesinde, ticarî temsilcilerin, ticarî vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının yetkilerinin sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 456 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "E. Mümessil ve diğer tüccar vekillerinin vekâletlerinin hitamı" şeklindeki ibare, Tasarıda, diğer tacir yardımcılarının da düzenlendiği göz önünde tutularak, "D. Ticarî temsilcilerin, ticarî vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının yetkilerinin sona ermesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 456 ncı maddesinin birinci fıkrasında "ticarî mümessiller ve ticarî vekiller"; ikinci fıkrasında ise, "ticarî mümessil ve ticari vekil" terimleri kullanılmakla yetinilmiştir. Aynı maddenin kenar başlığında kullanılan "Diğer Tüccar Vekilleri" şeklindeki ibare diğer tacir yardımcılarını ifade ettiği hâlde, madde metninde onlarla ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Bu düzenleme eksikliği Tasarının 554 üncü maddesinde, "ticari temsilci, ticarî vekil ve diğer tacir yardımcıları"na birlikte yer verilerek giderilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Havale

818 sayılı Borçlar Kanununun 457 nci maddesiyle başlayan "On Sekizinci Bap / Havale" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Onüçüncü Bölüm / Havale" şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun On Sekizinci Babında kullanılan "muhil" terimi, Tasarının Onüçüncü Bölümünde "havale eden"; "muhalünaleyh" terimi, "havale ödeyicisi" ve "muhalünleh" terimi ise "havale alıcısı" şeklinde ifade edilmiştir.

Madde 555- 818 sayılı Borçlar Kanununun 457 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 555 inci maddesinde, havale tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 457 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Tarifi" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Tanımı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 457 nci maddesinde havalenin bir "akit" olarak nitelendirilmesi, teknik bakımdan hatalı bulunduğu için, Tasarı'da yapılan tanımda havalenin bir "hukukî işlem" olduğu belirtilmiştir. Gerçekten, havale bir sözleşme olmayıp, çifte yetkilendirme içeren bir hukukî işlemdir.

Her ne kadar maddede yapılan tanımda, havalenin konusunu para veya kıymetli evrak ya da başka mislî bir eşyanın oluşturabileceği belirtilmişse de, uygulamada havalenin konusunu genellikle paranın oluşturduğu göz önünde tutularak, Tasarıda "havale ödeyicisi" teriminin kullanılmasında bir sakınca görülmemiştir.

Madde 556- 818 sayılı Borçlar Kanununun 458 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 556 ncı maddesinde, havale eden ile havale edilen arasındaki ilişki düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 458 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Akdin hükümleri / I. Muhil ile muhalünleh arasındaki münasebet" şeklindeki ibare, Tasarıda, "B. Hükümleri / I. Havale eden ile havale alıcısı arasındaki ilişki" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 557- 818 sayılı Borçlar Kanununun 459 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 557 nci maddesinde, havale ödeyicisinin borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 459 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Mühalünaleyhin borcu" şeklindeki ibare, Tasarıda, "II. Havale ödeyicisinin borcu" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 459 uncu maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları, birbiriyle bağlantılı oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 459 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "tediye" sözcüğü yerine, Tasarıda "ifa" terimi; ikinci fıkrasında kullanılan "mecburdur" sözcüğü yerine, "yükümlüdür" sözcüğü kullanılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 459 uncu maddesinin son fıkrasında kullanılan "bile" sözcüğü, gereksiz görülerek Tasarı metnine alınmamıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 558- 818 sayılı Borçlar Kanununun 460 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 558 inci maddesinde, havale konusunun ifa edilmemesi durumunda, havale alıcısının bildirim yükümlülüğü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 460 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Tediye olunmamak hâlinde ihbar" şeklindeki ibare, Tasarıda, "III. İfa edilmeme durumunda bildirim" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 559- 818 sayılı Borçlar Kanununun 461 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 559 uncu maddesinde, havale edenin, havale yetkisini geri alması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 461 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Rücu" şeklindeki ibare, Tasarıda, "C. Geri alma" şeklinde değiştirilmiştir. Aynı değişiklik, maddenin metninde de yapılmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 461 inci maddesinin son fıkrasında kullanılan "havalenin hükümsüzlüğünü istilzam eder." şeklindeki ibare, Tasarıda "havale kendiliğinden sona erer." şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 560- 818 sayılı Borçlar Kanununun 462 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 560 ıncı maddesinde, kıymetli evraka bağlanmış alacakların havalesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 462 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “D. Kıymetli evrak işlerinde havale” şeklindeki ibare, Tasarıda, “D. Kıymetli evrak konusunda havale” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 462 nci maddesinin son fıkrasında kullanılan “kambiyo senetlerine mümasil havaleler” şeklindeki ibare yerine, Tasarının 560 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında “poliçe benzeri havaleler” şeklindeki ibare kullanılmıştır. Gerçekten, emre muharrer senet ya da bono, çek ve poliçe gibi, kambiyo senedi niteliğinde olmakla birlikte, havalede görülen üçlü ilişkiden yoksun bulunduğu için, fıkra hükmü, Tasarıda kullanılan “poliçe benzeri havaleler” şeklindeki ibare ile düzeltilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Saklama Sözleşmeleri

818 sayılı Borçlar Kanununun 463 üncü maddesiyle başlayan “On Dokuzuncu Bap / Vedia” şeklindeki üst başlık, Tasarıda “Ondördüncü Bölüm / Saklama Sözleşmeleri” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun On dokuzuncu Babında kullanılan “ida; vedia” terimi, Tasarının Ondördüncü Bölümünde “saklama”; “müstevdi” terimi, “saklayan” ve “mudi” terimi ise, “saklatan” şeklinde ifade edilmiştir.

Tasarının 561 ilâ 569 uncu maddelerinde, genel saklama sözleşmesinin hükümleri; 570 inci maddesinde, saklama sözleşmelerinin alt türleri olmak üzere, mislî şeylerin saklanması; 571 ilâ 575 inci maddelerinde, ardiyeciye bırakma ve 576 ilâ 580 inci maddelerinde ise, konaklama yeri, ahır, garaj ve otopark işletenlere bırakma düzenlenmiştir.

Madde 561- 818 sayılı Borçlar Kanununun 463 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 561 inci maddesinde, genel saklama sözleşmesi tanımlanmakta ve saklayanın ücret isteyebileceği durumlar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 463 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “A. Vedia / I. Tarifi” şeklindeki ibare, Tasarıda, “A. Genel saklama sözleşmesi / I. Tanımı” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 463 üncü maddesinin ikinci fıkrası, Tasarıda olumlu cümleyle ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 562- 818 sayılı Borçlar Kanununun 464 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 562 nci maddesinde, saklatanın borçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 464 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. Mûdiin borçları” şeklindeki ibare, Tasarıda “II. Saklatanın borçları” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 563- 818 sayılı Borçlar Kanununun 465 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 563 üncü maddesinde, saklayanın borçlarından saklama konusunu kullanım yasağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 465 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “III. Müstevdiin borçları / 1. Vedianın kullanılması mes’uliyeti” şeklindeki ibare, Tasarıda, “III. Saklayanın borçları / 1. Kullanım yasağı” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 465 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan “muhik bir tazminat” şeklindeki ibare, Tasarıda “uygun bir kullanım bedeli” ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 564- 818 sayılı Borçlar Kanununun 466 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 564 üncü maddesinde, saklatanın geri verme borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 466 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “2. İstirdat / a. Mûdiin hakları” şeklindeki ibare, Tasarıda, “2. Geri verme / a. Genel olarak” şekline dönüştürülmüştür. Böylece 818 sayılı Borçlar Kanununun 466 ncı maddesindeki düzenlemeden farklı olarak, “III. Saklayanın borçları” başlığıyla uyumlu hâle getirmek için saklatanın geri alma hakkından değil, saklayanın borcundan söz edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 466 ncı maddesi iki fıkradan oluştuğu hâlde, bu fıkraların birbiriyle bağlantıları göz önünde tutularak, Tasarının 564 üncü maddesi tek fıkra olarak kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 565- 818 sayılı Borçlar Kanununun 467 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 565 inci maddesinde, geri vermede özel durumlar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 467 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “b. Müstevdiin hakları” şeklindeki ibare, Tasarıda, “b. Özel durumlar” şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin son fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Buna göre “Birden çok kişi bir şeyi saklanmak üzere verirse, sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça veya hepsinin rızası olmadıkça, saklayan saklananı onlardan birine geri vermekle sorumluluktan kurtulamaz.”. Bu yeni hükümle, saklayanın, saklananı, saklatanlardan herhangi birine verme yetkisinin olmadığı, aksi takdirde diğerlerine karşı sorumlu olacağı öngörülmüştür. Fıkraya göre, saklayanın, birden çok saklatandan herhangi birine saklananı geri vererek sorumluluktan kurtulabilmesi ancak şu iki durumda kabul edilmiştir: 1) Sözleşmede saklayana böyle bir yetkinin tanınmış olması; 2) Saklatanların hepsinin rızasının olması.

Madde 566- 818 sayılı Borçlar Kanununun 468 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 566 ncı maddesinde, geri verme yeri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 468 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “c. İade mahalli” şeklindeki ibare, Tasarıda, “c. Geri verme yeri” şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 567- 818 sayılı Borçlar Kanununun 469 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 567 nci maddesinde, saklayanların sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 469 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan “3. Müştereken vedia alınması halinde mes’uliyet” şeklindeki ibare, Tasarıda, “3. Saklayanların sorumluluğu” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 568- 818 sayılı Borçlar Kanununun 470 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 568 inci maddesinde, saklanan üzerinde üçüncü kişilerin iddiaları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 470 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “4. Üçüncü şahıslar tarafından istihkak davaları” şeklindeki ibare, Tasarıda, “4. Üçüncü kişilerin iddiaları” şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 470 inci maddesinde kullanılan “istihkak iddiasında bulunulsa bile” şeklindeki ibare, Tasarıda “aynî hak iddiasında bulunsa bile” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 569- 818 sayılı Borçlar Kanununun 471 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 569 uncu maddesinde, güvenilirkişiye bırakma düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 471 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “IV. Yediemine tevdi” şeklindeki ibare, Tasarıda, “IV. Güvenilirkişiye bırakma” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 471 inci maddesinde kullanılan “müstevdi” veya “yediadil” sözcükleri, Tasarıda “güvenilirkişi” olarak belirtilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 570- 818 sayılı Borçlar Kanununun 472 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 570 inci maddesinde, mislî şeylerin saklanması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 472 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan “B. Usulsüz tevdi” şeklindeki ibare, Tasarıda, “B. Mislî şeylerin saklanması” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 472 nci maddesi iki fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddenin ikinci fıkrası ayrı konulara ilişkin olması nedeniyle, Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 571- 818 sayılı Borçlar Kanununun 473 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 571 inci maddesinde, ardiyecinin bırakılan ticarî mala karşılık senet çıkarma hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 473 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “C. Ardiye mukavelesi / I. Kıymetli evrak ihracı salâhiyeti” şeklindeki ibare, Tasarıda, “C. Ardiyeciye bırakma / I. Senet çıkarma” şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 572- 818 sayılı Borçlar Kanununun 474 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 572 nci maddesinde, ardiyecinin saklama borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 474 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Ardiye sahibinin muhafaza borcu" şeklindeki ibare, Tasarıda, "II. Ardiyecinin saklama borcu" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 474 üncü maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu fıkranın birinci ve ikinci cümleleri, birbiriyle bağlantılı oldukları göz önünde tutularak, Tasarının 572 nci maddesinin birinci fıkrasında birlikte kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 573- 818 sayılı Borçlar Kanununun 475 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 573 üncü maddesinde, ardiyecinin, kendisine bırakılan şeyleri karıştırma yasağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 475 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Tevdi olunan eşyanın diğerleriyle karıştırılması" şeklindeki ibare, Tasarıda, "III. Bırakılan şeylerin karışması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 475 inci maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddenin içerdiği üç cümle, farklı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda üç ayrı fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 574- 818 sayılı Borçlar Kanununun 476 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 574 üncü maddesinde, ardiyecinin hakları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 476 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Ardiye sahibinin hakları" şeklindeki ibare, Tasarıda, "IV. Ardiyecinin hakları" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 476 ncı maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile aynı maddenin ikinci fıkrası, birbiriyle bağlantılı oldukları göz önünde tutularak Tasarıda tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 575- 818 sayılı Borçlar Kanununun 477 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 575 inci maddesinde, ardiyecinin malları geri verme yükümlülüğü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 477 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Emtianın iadesi" şeklindeki ibare, Tasarıda, "V. Malların geri verilmesi" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 576- 818 sayılı Borçlar Kanununun 478 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 576 ncı maddesinde, konaklama yeri işletenlerin sorumluluk koşulları ve kapsamı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 478 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Otelciye tevdi / I. Otelcilerin mesuliyeti / 1. Şartları ve şümulü" şeklindeki ibareler, Tasarıda, "D. Konaklama yeri, garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenlere bırakma / I. Konaklama yeri işletenlerin sorumluluğu / 1. Koşulları ve kapsamı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 478 inci maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddenin ikinci cümlesi farklı bir konuya ilişkin olduğu göz önünde tutularak, Tasarının 576 ncı maddesinin ikinci fıkrası olarak kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 478 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "otelciler, hancılar" sözcükleri, Tasarıda "Otel, motel, pansiyon, tatil köyü gibi yerleri işletenler" sözcükleriyle ifade edilerek, bu sayımın sınırlayıcı nitelikte olmadığı kabul edilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 478 inci maddesinden farklı olarak, kusursuz sorumluluk miktarının her bir konaklayan için günlük konaklama ücretinin üç katını aşamayacağı belirtilmiştir. Böylece, parasal değerlerdeki değişimler karşısında hükmün güncel durumda kalması amaçlanmıştır.

Madde 577- 818 sayılı Borçlar Kanununun 479 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 577 nci maddesinde, konaklama yeri işletenlerin kıymetli eşyadan sorumluluk düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 479 uncu maddesinin ikinci cümlesinde kullanılan "mes'uliyeti mahdut değildir." şeklindeki ibare, Tasarıda "tam değerinden sorumludur." şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 578- 818 sayılı Borçlar Kanununun 480 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 578 inci maddesinde, konaklama yeri işletenin sorumluluğunun kalktığı ve devam ettiği durumlar düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 480 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Mes'uliyetin hitamı" şeklindeki ibare, Tasarıda, "3. Sorumluluğun kalkması" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 480 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "yapıştırdığı ilânlarda bildirse bile" şeklindeki ibare, Tasarıda "herhangi bir yolla ilân etse bile" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 579- 818 sayılı Borçlar Kanununun 481 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 579 uncu maddesinde, garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenlerin sorumluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 481 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Umumî ahır idare edenlerin mes'uliyeti" şeklindeki ibare, Tasarıda, "II. Garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenlerin sorumluluğu" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasının kapsamına, 818 sayılı Borçlar Kanununun 481 inci maddesinden farklı olarak, günümüzde garaj dışında, otopark işletmeciliği ve bu işletmecilerin sorumluluklarının da önem kazandığı göz önünde tutularak, garaj sahiplerinin yanında otopark işletenler de dahil edilmiştir. Ancak, maddenin kenar başlığı ile birinci ve ikinci fıkralarında "…ve benzeri yerleri

işletenler” ifadesi kullanılarak, bu sayımın örnekleyici nitelikte olduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle, söz konusu ifadenin kapsamına, 818 sayılı Borçlar Kanununun 481 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer verilmekle birlikte, Tasarıda belirtilmeyen “ahır sahibi”nin de dahil olduğu konusunda bir duraksama yoktur.

Maddenin ikinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 481 inci maddesinden farklı olarak, kusursuz sorumluluk miktarının, her bir saklanan için, günlük saklama ücretinin on katını aşamayacağı belirtilmiştir. Böylece, parasal değerlerdeki değişimler karşısında hükmün güncel durumda kalması amaçlanmıştır.

Maddenin son fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 481 inci maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkraya göre işleten, maddenin birinci ve ikinci fıkralarında söz konusu edilen türden bir sorumluluk üstlenmediğini veya sorumluluğunu bu Kanunda gösterilmemiş olan bir koşula bağladığını, herhangi bir yolla ilân etmiş olsa bile, sorumluluktan kurtulamayacaktır.

Madde 580- 818 sayılı Borçlar Kanununun 482 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 580 inci maddesinde, işletenlerin hapis hakkı düzenlenmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

Kefalet Sözleşmesi

818 sayılı Borçlar Kanununun 483 üncü maddesiyle başlayan “Yirminci Bap / Kefalet” şeklindeki üst başlık, Tasarıda “Onbeşinci Bölüm / Kefalet Sözleşmesi” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 581- 818 sayılı Borçlar Kanununun 483 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 581 inci maddesinde, kefalet sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 483 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “A. Tarifi” şeklindeki ibare, Tasarıda, “A. Tanımı” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 483 üncü maddesinde kullanılan “… borçlunun akdettiği borcun edasını temin etmeği alacaklıya karşı taahhüt eder.” şeklindeki ibare, Tasarıda “borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir.” şeklinde ifade edilmiştir. Böylece, kefalet sözleşmesinin yasal tanımına ilişkin yanlışlıklar düzeltilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 492 nci maddesinin birinci fıkrası göz önünde tutulmuştur.

Madde 582- 818 sayılı Borçlar Kanununun 485 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 582 nci maddesinde, kefalet sözleşmesinin koşullarından, asıl borç düzenlenmektedir.

Maddenin son fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu hükme göre: “Kanundan aksi anlaşılmadıkça kefil, bu bölümde kendisine tanınan haklardan önceden feragat edemez.”

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 492 nci maddesinin ikinci, üçüncü ve son fıkraları göz önünde tutulmuştur.

Madde 583- 818 sayılı Borçlar Kanununun 484 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 583 üncü maddesinde, kefalet sözleşmesinin şekli düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 484 üncü maddesinde kullanılan "muayyen bir miktar" şeklindeki ibare, Tasarıda "azamî miktar" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasının ilk cümlesinde, kefalet sözleşmesinin geçerliliği, sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasına, kefilin sorumlu olacağı azamî miktarın ve kefalet tarihinin sözleşmede belirtilmiş olmasına bağlanmıştır. 818 sayılı Borçlar Kanununun 484 üncü maddesinde yapılan düzenlemeden farklı olarak kefalet tarihinin de sözleşmede belirtilmesi, geçerlilik koşulu hâline getirilmiştir. Çünkü, Tasarının 589 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen hüküm uyarınca, kefil, sözleşmede aksi açıkça kararlaştırılmadıkça borçlunun sadece kefalet sözleşmesinin kurulmasından sonraki borçlarından sorumludur. Belirtilen hükmün uygulanabilmesi ve Tasarının 600 üncü maddesinde öngörülen süreli kefaletin sonunun belirlenebilmesi bakımından, kefalet sözleşmesinin kurulduğu tarihin sözleşmeden açıkça anlaşılması şarttır.

Maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu cümlede, kefilin, kendi el yazısıyla belirtmesinin şart olduğu hususlar açıklanmıştır. Buna göre, kefalet sözleşmesinde, kefilin sorumlu olduğu azamî miktarın, kefalet tarihinin ve müteselsil kefalet söz konusu ise, müteselsil kefil sıfatının veya bu anlama gelen herhangi bir ifadenin yer alması gerekmektedir.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Buna göre, kefil, kendi adına kefil olma konusunda özel yetki verecekse ve diğer tarafa veya bir üçüncü kişiye kefil olma vaadinde bulunacaksa, aynı şekil koşullarına uymak zorundadır. Aynı fıkranın son cümlesinde tarafların, yazılı şekle uyarak, kefilin sorumluluğunu borcun belirli bir miktarıyla sınırlandırmayı kararlaştırabilecekleri öngörülmüştür.

Maddenin son fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 484 üncü maddesinde yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu hükme göre, kefalet sözleşmesinde sonradan yapılan ve kefilin sorumluluğunu artıran değişikliklerin, kefalet sözleşmesinin şekline uygun olarak yapılması da geçerlilik koşulu olarak kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 493 üncü maddesinin birinci, ikinci ve altıncı fıkraları göz önünde tutulmuştur.

Madde 584- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "III. Eşin rızası" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 584 üncü maddesinde, kefalette eşin rızası düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, kefalet sözleşmesinde eşin rızasının, sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması şarttır. Ancak, fıkrada bu kuralın iki istisnasına yer verilmiştir. Birinci istisna, mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olması, ikincisi eşlerden birinin yasal olarak ayrı yaşama hakkının doğmuş olmasıdır. Söz konusu istisnalardan birinin varlığı durumunda eşin rızası aranmayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, eşin rızasının aranmadığı diğer istisnalara yer verilmiştir. Buna göre, kefalet sözleşmesinde sonradan yapılan ve kefilin sorumlu olacağı miktarın artmasına veya âdi kefaletin müteselsil kefalete dönüşmesine ya da kefil yararına olan güvencelerin önemli ölçüde azalmasına sebep olmayan değişiklikler için de kefilin eşinin rızası aranmayacaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 494 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 585- 818 sayılı Borçlar Kanununun 486 ncı maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 585 inci maddesinde, âdi kefaletin içeriği düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 486 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Nevileri / I. Âdi kefalet" şeklindeki ibare, Tasarıda, "C. İçeriği / I. Türlerine göre / 1. Âdi kefalet" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 486 ncı maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak âdi kefalette alacaklının borçluya başvurmadıkça, doğrudan doğruya kefili takip edemeyeceği açıkça belirtilmiştir. Fıkra 818 sayılı Borçlar Kanununun 486 ncı maddesine benzer bir içeriğe sahip olmakla birlikte, bu fıkraya, "iflâsına karar verilmesi" yanında "borçluya konkordato mehli verilmiş olması" durumu da eklenmiştir. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun 486 ncı maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak, Tasarıda alacaklının doğrudan doğruya kefile başvurabileceği hâller, dört bent hâlinde sayılmıştır.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 486 ncı maddesinin ikinci fıkrasıyla benzer içeriğe sahiptir. Ancak, maddenin birinci fıkrasında olduğu gibi, bu fıkraya da "iflâsı" yanında "borçluya konkordato mehli verilmesi" durumu eklenmiştir. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun 486 ncı maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesinde yer verilen "borçlunun iflâsı ilân olunmadıkça rehnin nakde tahvili kabil olmazsa" şeklindeki ibare gereksiz görülerek, Tasarıya alınmamıştır.

Maddenin üçüncü fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkraya göre, sadece açığın kapatılması için kefil olunmuşsa, borçlu aleyhine yapılan takibin kesin aciz belgesi alınmasıyla sonuçlanması veya borçlu aleyhine Türkiye'de takibatın imkânsız hâle gelmesi ya da konkordatonun kesinleşmesi durumlarında, doğrudan doğruya kefile başvurulabilecektir. Ancak, fıkraya eklenen ikinci cümle ile, kaynak İsviçre Borçlar Kanunundan farklı olarak, kefilin korunması ilkesinden hareketle, sözleşmede, bu durumlarda alacaklının, önce asıl borçluya başvurmak zorunda olduğunun kararlaştırılabileceği kabul edilmiştir. Böylece, sadece açığın kapatılması için kefalete özgü, ayrık bir düzenleme olmak üzere, sözleşmede öngörülmesi koşuluyla, fıkrada belirtilen durumlarda, kefile, alacaklıya karşı, öğretide kullanılan terimle, "tartışma def'i" ya da "peşin dava def'i" ileri sürme olanağı sağlanmıştır.

Maddenin son fıkrasının nisbî emredici nitelikte olması dışında, birinci ve ikinci fıkralarının mutlak emredici nitelikte hükümler içermesi, kefilin korunması ilkesine daha uygun görüldüğü için, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 495 inci maddesinin son fıkrasındaki "Aksine anlaşmalar saklıdır." şeklindeki hüküm, Tasarı metnine alınmamıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 495 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 586- 818 sayılı Borçlar Kanununun 487 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 586 ncı maddesinde, alacaklının, müteselsil kefile başvurma konusu düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 487 nci maddesinin birinci fıkrasıyla benzer içeriğe sahip olmakla birlikte, bu maddede kullanılan "müşterek müteselsil borçlu" şeklindeki ibare, müteselsil kefalet ile müteselsil borçlunun farklı hukukî müesseseler olduğu göz önünde tutularak, Tasarı metnine alınmamıştır. Fıkrada yapılan diğer önemli bir değişikliğe göre de, alacaklı borçluyu takip etmeden veya taşınmaz rehnini paraya çevirmeden önce de doğrudan doğruya müteselsil kefile başvurabilecek; ancak, bunun için, borçlunun açıkça ödeme güçsüzlüğü içinde olması veya ifada gecikmesi ve ihtarın sonuçsuz kalması aranacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, alacak, teslime bağlı taşınır rehni veya alacak rehni ile güvenceye alınmışsa, alacaklı rehnin paraya çevrilmesinden önce kefile başvuramaz. Yine aynı fıkraya göre, alacağın rehnin paraya çevrilmesi yoluyla tamamen karşılanamayacağının önceden hâkim tarafından belirlenmesi veya bunun anlaşmayla öngörülmesi veya borçlunun iflâs etmesi ya da konkordato mehli verilmesi hâllerinde, alacaklı rehnin paraya çevrilmesinden önce de kefile başvurabilecektir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 487 nci maddesinin ikinci fıkrası ise, Tasarının yeni sistematik yapısı karşısında gereksiz görülerek Tasarıya alınmamıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 496 ncı maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 587- 818 sayılı Borçlar Kanununun 488 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 587 nci maddesinde, birlikte kefalet konusu düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 488 inci maddesinin birinci cümlesinde kullanılan "mütecezzi bir borca" şeklindeki ibare, Tasarının 586 ncı maddesinin birinci fıkrasında "aynı borca" şeklinde değiştirilmiştir. Borcun bölünebilir veya bölünemez nitelikte olması önem taşımaksızın, asıl borçlunun borcunu ifa etmemesi durumunda kefilin borcunun, öğretide ve uygulamada hâkim olan görüşte, tazminat borcu niteliğinde kabul edildiği göz önünde tutularak, fıkrada böyle bir değişikliğin yapılması yerinde görülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 488 inci maddesinin ikinci cümlesini kısmen karşılamaktadır. Buna göre, borçluyla birlikte veya kendi aralarında müteselsil kefil olarak yükümlülük altına giren kefillerden her biri, kural olarak borcun tamamından sorumludur. Ancak, birlikte kefillerden biri, kendisiyle daha önce veya aynı zamanda birlikte müteselsilen yükümlü bulunan ve Türkiye'de takip edilebilen bütün kefillere karşı takibe girişilmemişse, kendi payından fazlasını ödemekten kaçınabilir. Bununla birlikte, bu kefillerden birinin kendine düşen paydan fazlasını ödemekten kaçınabilmesi için, kendi payına düşeni ödemiş veya kendi payı için alacaklıya aynî güvence sağlamış olması gerekir. Aksine anlaşmalar saklı kalmak kaydıyla, borcu ödeyen kefil, kendi paylarını daha önce ödememiş olmaları ölçüsünde, diğer kefillere karşı rücu hakkına sahiptir ve bu hakkını, borçluya rücudan önce de kullanabilir.

Maddenin üçüncü fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 488 inci maddesinin üçüncü cümlesini karşılamaktadır. Buna göre, alacaklı, kefilin aynı alacak için başka kişilerin de kefil olduğunu veya olacağını varsayarak kefalet ettiğini biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, bu varsayım sonradan gerçekleşmezse veya kefillerden birinin alacaklı tarafından kefalet borcundan kurtarılması ya da kefaletinin hükümsüz olduğuna karar verilirse, kefil kefalet borcundan kurtulacaktır.

Maddenin son fıkrasına göre ise, birbirlerinden bağımsız olarak aynı borç için kefil olanlardan her biri, borcun tamamından sorumlu olur. Ancak, borcu ödeyen kefil, aksine anlaşma olmadıkça, toplam kefalet miktarındaki payı oranında, diğerlerine rücu hakkına sahiptir. Meselâ, kefil olunan asıl borç 150 lira ise ve bu borca da birbirinden bağımsız olarak, (K1) 200 lira için, (K2) 50 lira için ve (K3) de 50 lira için kefil olmuşsa, toplam kefalet miktarı 300 lira olmaktadır. (K1) 150 liranın tamamını ödediğinde, diğer kefillere olan rücu hakkının hesaplanmasında, önce kefil olduğu miktarın toplam kefalet miktarına oranı 2/3 olarak bulunacak ve (K1)'in asıl borçtan sorumluluğu, bu orana denk düşen 100 lira olacaktır. Bu durumda, (K1) fazladan ödediği 50 lira için, yine aynı hesaplamayla bulunacak 1/6 oranında, yani 25'er lira için diğer kefillerin her birine (K2 ve K3'e) rücu edebilecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 497 nci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 588- 818 sayılı Borçlar Kanununun 489 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 588 inci maddesinde, kefile kefil ve rücua kefil düzenlenmektedir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 498 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 589- 818 sayılı Borçlar Kanununun 490 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 589 uncu maddesinde, kefil ile alacaklı arasındaki ilişkide, kefilin sorumluluğunun kapsamı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 490 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "D. Kefilin mes'uliyeti / I. Şümulü" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Ortak hükümler / 1. Kefil ile alacaklı arasındaki ilişki / a. Sorumluluğun kapsamı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 490 ıncı maddesinde, kefilin sorumluluğunun kapsamı üç fıkra hâlinde kaleme alındığı hâlde, bu üç fıkra Tasarının 589 uncu maddesinin ikinci fıkrasında, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 499 uncu maddesinin ikinci fıkrası da göz önünde tutularak, üç bent hâlinde düzenlenmiştir. Bununla birlikte, 818 sayılı Borçlar Kanununun 490 ıncı maddesinin ikinci fıkrasından farklı olarak, kaynak Kanunda olduğu gibi, Tasarının 589 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (2) numaralı bendine "… ile gerektiğinde rehinlerin kefile tesliminin ve rehin haklarının devrinin sebep olduğu masraflar" ve (3) numaralı bendine ise "… işlemekte olan yıla ait akdî faizler ile gerektiğinde tahvil karşılığında ödünç verilen anaparanın işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan yıla ait faizleri." şeklindeki ibareler eklenmiştir. Bu düzenlemenin emredici nitelikte olmadığı, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 499 uncu maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "Aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa" şeklindeki ibareye yer verilmek suretiyle açıklığa kavuşturulmuştur.

Maddenin birinci fıkrası ise, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Buna göre, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 499 uncu maddesinin birinci fıkrasında olduğu gibi, kefil her durumda kefalet sözleşmesinde belirtilen azamî miktara kadar sorumlu olacaktır.

Maddenin üçüncü fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkrada, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 499 uncu maddesinin son fıkrasında olduğu gibi, sözleşmede açıkça kararlaştırılmamışsa kefilin, borçlunun sadece kefalet sözleşmesinin kurulmasından sonraki borçlarından sorumlu olacağı belirtilmektedir.

Maddenin son fıkrası da, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen ve kaynak İsviçre Borçlar Kanunundan da farklı olan, yeni bir hükümdür. Fıkra ile, kefilin, asıl borç ilişkisinin hükümsüz hâle gelmesinin sebep olduğu zarardan ve ceza koşulundan sorumlu olacağına ilişkin anlaşmaların kesin olarak hükümsüz olacağı kabul edilmiştir.

Madde 590- 818 sayılı Borçlar Kanununun 491 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 590 ıncı maddesinde, alacaklının kefili takibi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 491 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Muacceliyet" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Kefilin takibi" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 491 inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde olduğu gibi, borçlunun iflâsı nedeniyle asıl borç muaccel hâle gelse bile, kefile

karşı, vadeden önce takibat yapılamayacağı belirtilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununun 491 inci maddesinin birinci cümlesinde kullanılan "icbar olunamaz" şeklindeki ibare, dava ve icra takibini kapsamak üzere "takibat yapılamaz" şeklinde ifade edilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Buna göre, bütün kefalet türlerinde kefilin aynî güvence karşılığında hâkimden, mevcut rehinler paraya çevrilinceye ve borçlu aleyhine yapılan takip sonucunda kesin aciz belgesi alınıncaya veya konkordato kararına kadar kendisine karşı yöneltilen takibin durdurulmasına karar verilmesini isteyebileceği belirtilmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre, 818 sayılı Borçlar Kanununun 491 inci maddesinin ikinci ve son cümlelerinde öngörüldüğü gibi, asıl borcun muaccel olması, alacaklı veya borçlunun önceden süre içeren bildirimde bulunmasına bağlıysa, kefalet borcu için bu süre, bildirimin kefile yapıldığı tarihte işlemeye başlayacaktır.

Maddenin son fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu fıkrada, yerleşim yeri yabancı ülkede olan borçlunun borcunu ödemesi, döviz işlemleri veya havale ile ilgili yasaklar gibi sebeplerle, o yabancı ülkenin yasal düzenlemeleri gereği imkânsız hâle gelmiş veya sınırlandırılmışsa, yerleşim yeri Türkiye'de olan kefilin, takibe bu sebeple itiraz edebileceği kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 501 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 591- 818 sayılı Borçlar Kanununun 497 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 591 inci maddesinde, kefilin alacaklıya karşı ileri sürebileceği def'iler düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 497 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Kefilin defileri" şeklindeki ibare, Tasarıda, "c. Def'iler" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, kefilin asıl borçluya ait def'ileri ileri sürme hakkı ve ödevi düzenlenmiştir. Buna karşılık, yanılma veya ehliyetsizlik nedeniyle geçersiz veya zamanaşımına uğramış bir borca bu durumları bilerek kefil olunması hâlinde, kefilin alacaklıya karşı bunları def'i olarak ileri sürme hakkına sahip olmadığı açıkça hükme bağlanmıştır.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Buna göre, asıl borçlu kendisine ait olan bir def'iden vazgeçmiş olsa bile kefil, yine de bu def'i alacaklıya karşı ileri sürebilecektir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 497 nci maddesinin ikinci fıkrasından farklı olarak kefilin, asıl borçluya ait def'ilerin varlığını bilmeksizin ödemede bulunursa, kural olarak rücu hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Buna karşılık, asıl borçlunun, kefilin bu def'ileri bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat etmesi hâlinde kefil, bunlar ileri sürülmüş olsaydı borcun ödenmesinden kurtulacağı ölçüde rücu hakkını kaybedecektir.

Maddenin son fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Bu fıkrada, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 502 nci maddesinin son fıkrasında olduğu gibi, kumar veya bahisten doğan bir borca kefalet hâlinde, kefilin, borcun bu niteliğini bilmiş olsa bile, asıl borçlunun sahip olduğu def'ileri ileri sürebileceği öngörülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 502 nci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 592- 818 sayılı Borçlar Kanununun 499 uncu maddesi ile 500 üncü maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının dört fıkradan oluşan 592 nci maddesinde, alacaklının özen gösterme, borcu ödeyen kefile, rehin ve borç senetlerini teslim etme yükümlülüğü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 499 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Alacaklılara karşı / 1. Esbabı sübutiyenin teslimi", 500 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Borçlarını ifa etmeyen alacaklının mes'uliyeti" şeklindeki ibareler, Tasarıda "d. Özen gösterme, rehin ve borç senetlerinin teslimi" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 500 üncü maddesinin birinci fıkrasıyla benzer bir içeriğe sahiptir. Buna göre, alacaklı, kefalet sırasında var olan veya daha sonra asıl borçludan alacağın özel güvencesi olmak üzere elde ettiği rehin haklarını, güvenceyi ve rüçhan haklarını kefilin zararına olarak azaltırsa, zararın daha az olduğu alacaklı tarafından ispat edilmedikçe, kefilin sorumluluğu da buna uygun düşen bir miktarda azalır. Aynı fıkra uyarınca, kefilin fazladan ödediği miktarın geri verilmesini isteme hakkı saklıdır.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 500 üncü maddesinin ikinci fıkrasını karşılamaktadır. Buna göre, çalışanlara kefalet hâlinde alacaklı, çalışanlar üzerinde yükümlü olduğu gözetimi ihmal ederse veya kendisinden beklenen özeni göstermezse ve borç da bu sebeple doğmuş ya da bu özeni göstermesi hâlinde ulaşamayacağı ölçüde artmış olursa, bu borcu veya borcun artan kısmını kefilden isteyemeyecektir.

Maddenin üçüncü fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 499 uncu maddesini karşılamaktadır. Buna göre alacaklı, borcu ödeyen kefile haklarını kullanmasına yarayabilecek borç senetlerini teslim etmek ve gerekli bilgileri vermekle yükümlü olacak ve kefalet sırasında var olan veya asıl borçlu tarafından alacak için sonradan sağlanan rehinleri ve diğer güvenceleri de kefile teslim etmek veya bunların devri için gerekli işlemleri yapmak zorunda bulunacaktır. Bununla birlikte alacaklının, diğer alacakları sebebiyle sahip olduğu rehin ve hapis hakları, kefilin haklarından sıraca önce geldiği ölçüde saklıdır.

Maddenin son fıkrasında ise, alacaklının, haklı bir sebep olmaksızın yükümlülüklerini yerine getirmemesi, ağır kusuruyla mevcut belgeleri veya rehinleri ya da sorumlu olduğu diğer güvenceleri elinden çıkarması hâlinde, kefilin borcundan kurtulacağı kabul edilmiştir. Aynı fıkraya göre, bu durumda kefil, ödediğinin geri verilmesini ve varsa ek zararının giderilmesini isteyebilecektir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 503 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 593- 818 sayılı Borçlar Kanununun 501 inci maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 593 üncü maddesinde, kefilin ödemenin kabulünü isteme hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 501 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Tediyeyi kabule veya kefaletten tahlise mütedair haklar" şeklindeki ibare, Tasarıda, "e. Ödemenin kabulünü isteme" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, borçlunun iflâsı sebebiyle olsa bile, borç muaccel olduğunda, kefil, alacaklıya yaptığı ifanın kabul edilmesini isteyebilecektir. İkinci cümlede ise, borç için birden fazla kefilin bulunması hâlinde alacaklının kısmî ifayı kabul etme zorunluluğu öngörülmüştür. Ancak, bu durumda kefil, en az kendisine düşen payı ödemeyi önermek zorundadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, alacaklının haklı bir sebep olmaksızın ödemeyi kabulden kaçınması durumunda, kefilin borcundan kurtulacağı; birlikte müteselsil kefalette ise, kefillerin sorumluluğunun kendilerine düşen pay miktarınca azalacağı belirtilmiştir.

Maddenin son fıkrasında, alacaklının rızası varsa kefilin, asıl borcu muaccel olmasından önce de ödeyebileceği; ancak, bu durumda asıl borçluya karşı rücu hakkını borcun muaccel olmasından önce kullanamayacağı kabul edilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 504 üncü maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 594- 818 sayılı Borçlar Kanununun 502 nci maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 594 üncü maddesinde, alacaklının borçlunun borcu ödemekte gecikmesini bildirmesi ile iflâs ve konkordato durumlarında alacağını kaydettirme zorunluluğu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 502 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "4. Borçlunun iflâs masasına alacaklının müracaatı" şeklindeki ibare, Tasarıda, "f. Bildirim, iflâsta ve konkordatoda kayıt" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, asıl borçlu, anaparanın veya yarım yıllık döneme ait faizin ödenmesinde ya da yıldan yıla yapılması öngörülen anapara ödemelerinde altı ay gecikirse, alacaklı durumu kefile bildirmek zorundadır. Aynı fıkra uyarınca, istek hâlinde alacaklı, her zaman asıl borcun durumu hakkında kefile bilgi verecektir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, asıl borçlunun iflâsına karar verilmesi veya borçlunun konkordato istemesi durumunda alacaklı, alacağını kaydettirmek ve haklarının korunması için gerekeni yapmak zorundadır. Bu durumda alacaklı, borçlunun iflâs ettiğini veya borçluya konkordato mehli verildiğini öğrendiği anda, durumu kefile bildirecektir.

Maddenin son fıkrasında ise, alacaklının, yukarıdaki fıkralarda öngörülen gereklerden birini yerine getirmemesi hâlinde, bundan dolayı kefilin uğradığı zarar miktarınca ona karşı haklarını kaybedeceği belirtilmiştir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 505 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 595- 818 sayılı Borçlar Kanununun 503 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkraya bağlı üç bentten oluşan 595 inci maddesinde, kefil ile borçlu arasındaki ilişkide, kefilin güvence verilmesini ve borçtan kurtarılmasını isteme hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 503 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Teminat itasına dair kefilin hakkı" şeklindeki ibare, Tasarıda, "2. Kefil ile borçlu arasındaki ilişki / a. Güvence verilmesini ve borçtan kurtarılmasını isteme hakkı" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 506 ncı maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 596- 818 sayılı Borçlar Kanununun 496 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının altı fıkradan oluşan 596 ncı maddesinde, kefilin rücu hakkı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 496 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Kefilin Hakları / I. Asıl borçluya karşı / 1. Alacaklının haklarına halefiyet" şeklindeki ibare, Tasarıda "b. Kefilin rücu hakkı" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, kefilin, alacaklıya ifada bulunduğu ölçüde, onun haklarına halef olacağı; ancak, bu haklarını asıl borç muaccel olunca kullanabileceği öngörülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrasında, kefilin, aksi kararlaştırılmamışsa, rehin hakları ile aynı alacak için sağlanmış diğer güvencelerden sadece kefalet anında var olan veya bizzat asıl borçlu tarafından, sonradan özellikle bu alacak için verilmiş bulunanlara halef olacağı belirtilmiştir. Aynı fıkra uyarınca kefil, alacaklıya kısmen ifada bulunmuşsa, rehin hakkının sadece bunu karşılayan kısmına halef olur; ancak alacaklının kefilin gerçekleştirdiği bu ifadan sonra, rehin konusu üzerinde geriye kalan alacak hakkı, kefilin rehin hakkından ön sırada gelir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, kefilin alacaklıya halef olmasının, kefil ile asıl borçlu arasındaki iç ilişkiyi etkilemeyeceği, "Kefil ile asıl borçlu arasındaki hukukî ilişkiden doğan istem ve def'iler saklıdır." denilmek suretiyle belirtilmiştir.

Maddenin dördüncü fıkrasında, kefil olunan bir alacağa ilişkin rehnin paraya çevrilmesi veya borcun rehin veren malik tarafından ödenmesi durumunda, malikin, kefile karşı rücu hakkını ancak kefil ile kendisi arasında böyle bir anlaşma varsa ya da rehin sonradan bir üçüncü kişi tarafından verilmişse kullanabileceği öngörülmüştür.

Maddenin beşinci fıkrasına göre: "Kefilin rücu hakkına ilişkin zamanaşımı, kefilin alacaklıya ifada bulunduğu anda işlemeye başlar."

Maddenin son fıkrasında ise, kefilin, dava hakkı vermeyen veya yanılma ya da ehliyetsizlik sebebiyle asıl borçluyu bağlamayan bir borç için ödemede bulunduğu takdirde, asıl borçluya karşı rücu hakkına sahip olmadığı belirtilmiştir. Aynı fıkrada, kefilin zamanaşımına uğramış bir asıl borçtan sorumlu olmayı borçlunun vekili sıfatıyla üstlenmesi durumunda, asıl borçlunun ona karşı vekâlet sözleşmesi hükümleri uyarınca sorumlu olacağı öngörülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 507 nci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 597- 818 sayılı Borçlar Kanununun 498 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 597 nci maddesinde, kefilin alacaklıya yaptığı ödemeyi borçluya bildirme yükü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 498 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Kefilin tediyeyi ihbar borcu" şeklindeki ibare, Tasarıda "c. Kefilin bildirim yükü" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 498 inci maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu fıkranın iki cümlesinin farklı konulara ilişkin olduğu göz önünde tutularak, Tasarının 597 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları olarak kaleme alınmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında, kefilin bildirim yükü, 818 sayılı Borçlar Kanununa göre, daha açık bir biçimde belirtilmiştir.

Maddenin son fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 498 inci maddesinden farklı olarak, kefilin alacaklıya karşı sebepsiz zenginleşmeden doğan dava hakkı saklı tutulmuştur. Bu farklılığın sebebi, kefilin alacaklıya yaptığı ödemeyi asıl borçluya bildirme yükünü ihmal ettiği için, asıl borçlu

tarafından aynı borcun ikinci kez ifa edilmesi sonucunda sebepsiz zenginleşen alacaklıya karşı, ödediği miktarı geri istemekle karşı karşıya bırakılması gereken kişinin asıl borçlu değil, kefil olduğunun kabul edilmesidir.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 508 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 598- 818 sayılı Borçlar Kanununun 492 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının beş fıkradan oluşan 598 inci maddesinde, kanun gereğince kefaletin sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 492 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "E. Kefaletin hitamı / I. Asıl borcun sukutu" şeklindeki ibare, Tasarıda "D. Kefaletin sona ermesi / I. Kanun gereğince" şekline dönüştürülmüştür.

Maddenin birinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununun 492 nci maddesiyle aynı içeriğe sahiptir. Maddenin diğer fıkraları ise, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni hükümlerden oluşmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, borçlu ve kefil sıfatının aynı kişide birleşmesi durumunda, alacaklı için kefaletten doğan özel yararların saklı kalacağı belirtilmiştir. Meselâ, borçlu kefilin ölümüyle onun tek mirasçısı olmuşsa, bu durumda kefil ve asıl borçlu sıfatları aynı kişide birleştiğinden, kefalet borcu sona erecektir. Ancak, kefile kefalet söz konusu olduğunda, böyle bir sona ermenin mutlak olarak kabul edilmesi hâlinde, kefile kefalet de sona ereceği ve bu durum alacaklıyı kefile kefalet güvencesinden yoksun bırakacağı için, fıkrada, alacaklının kefaletten doğan özel yararlarının saklı kalacağı hükme bağlanmış ve kefalet borcu sona ermemiş gibi, kefile kefalet borcunun varlığını sürdüreceği kabul edilmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, bir gerçek kişi tarafından verilmiş olan her türlü kefaletin, buna ilişkin sözleşmenin kurulmasından başlayarak on yılın geçmesiyle kendiliğinden ortadan kalkacağı belirtilmiştir.

Maddenin dördüncü fıkrasında, kefalet, on yıldan fazla bir süre için verilmiş olsa bile, uzatılmış veya yeni bir kefalet verilmiş olmadıkça kefilin ancak on yıllık süre doluncaya kadar takip edilebileceği kabul edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında ise, kefalet süresi, en erken kefaletin sona ermesinden bir yıl önce yapılmak kaydıyla, kefilin kefalet sözleşmesinin şekline uygun yazılı açıklamasıyla azamî on yıllık yeni bir dönem için uzatılabileceği öngörülmüştür.

Maddenin düzenlenmesinde kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 509 uncu maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 599- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "II. Kefaletten dönme" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 599 uncu maddesinde, kefaletten dönme düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, gelecekte doğacak bir borca kefalette, borçlunun borcun doğumundan önceki malî durumunun, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulması veya malî durumunun kefalet sırasında kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü olduğunun ortaya çıkması hâlinde, kefilin alacaklıya yazılı bir bildirimde bulunarak, borç doğmadığı sürece her zaman kefalet sözleşmesinden dönebileceği belirtilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, kefilin, kefaletten dönmesi sonucunda, alacaklının kefalete güvenmesi sebebiyle uğradığı zararı gidermekle yükümlü olacağı hükme bağlanmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 510 uncu maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 600- 818 sayılı Borçlar Kanununun 493 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 600 üncü maddesinde, süreli kefalette kefaletin sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 493 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Mahdut zaman için kefalet" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Süreli kefalette" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 493 üncü maddesi ile kaynak İsviçre Borçlar Kanunundan farklı olarak, süreli kefaletin, sürenin geçmesiyle kefilin sürenin sonunda borcundan kurtulacağı belirtilmiştir. Böylece, diğer sözleşmelerde olduğu gibi, sürenin geçmesi kefalet sözleşmesinde de mutlak bir sona erme sebebi olarak kabul edilmiştir. Kefaletin süreli yapılması alacaklı ile kefil arasında gerçekleşmiş bir anlaşma sonucu olduğundan bu şekilde sona ermenin kabulünde alacaklının iradesine aykırı bir durum söz konusu değildir. Üstelik kefalet sözleşmesi, tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir ve kefil bu sözleşmeyle karşı bir edim elde etmeksizin borç altına girmektedir. Bu durumda karşıt iki menfaatten kefilinkinin korunmasının yeğlenmesi gerektiğinden madde bu şekilde düzenlenmiştir.

Madde 601- 818 sayılı Borçlar Kanununun 494 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 601 inci maddesinde, süreli olmayan kefalette, kefaletin sona ermesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 494 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Mahdut olmayan zaman için kefalet" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. Süreli olmayan kefalette" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 494 üncü maddesinin birinci fıkrasından farklı olarak, süreli olmayan kefaletin, kefalet türlerine göre sona ermesi düzenlenmiştir. Buna göre, asıl borcun muaccel olması koşuluyla, âdi kefalette her zaman, müteselsil kefalette ise kanunun öngördüğü hâllerde, kefil, alacaklıyı bir ay içinde dava ve takip haklarını kullanması, varsa rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe geçmesi ve ara vermeden takibe devam etmesi konusunda istemde bulunabilecektir. Böylece, diğer süreli olmayan sözleşmelere benzer biçimde, kefilin, açıklanan yolu izleyerek kefalet sözleşmesini sona erdirebileceği kabul edilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 494 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yapılan çeviri yanlışlığı düzeltilerek, Tasarıda "alacaklının borçluya yapacağı bildirim sonucunda muaccel olacaksa" denilmiştir.

Maddenin son fıkrası ise, 818 sayılı Borçlar Kanununun 494 üncü maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesiyle benzer içeriğe sahiptir. Ancak bu cümle Tasarıda ayrı bir fıkra hâlinde kaleme alınmış ve böylece maddenin birinci ve ikinci fıkralarını kapsayacak şekilde, kefilin, yaptığı istemlerin gereğinin alacaklı tarafından yerine getirilmemesi durumunda borcundan kurtulacağı hükme bağlanmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Maddenin düzenlenmesinde kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 511 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 602- 818 sayılı Borçlar Kanununun 495 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 602 nci maddesinde, çalışanlara süreli olmayan kefaletin sona erdirilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 495 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Memur ve müstahdem hakkında kefalet" şeklindeki ibare, Tasarıda "V. Çalışanlara kefalette" şekline dönüştürülmüştür.

Maddede, 818 sayılı Borçlar Kanununun 495 inci maddesinde kullanılan "Resmî bir memur" ve "bir müstahdem" sözcüklerini kapsamak üzere Tasarıda "çalışanlar" sözcüğü kullanılmış ve bu suretle, 818 sayılı Borçlar Kanununun 495 inci maddesinin iki fıkrası tek fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Maddenin düzenlenmesinde, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 512 nci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 603- 818 sayılı Borçlar Kanunu ile kaynak İsviçre Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "E. Uygulama alanı" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 603 üncü maddesinde, kefalet hükümlerinin uygulama alanının genişletilmesi düzenlenmektedir.

Madde kefili koruyucu hükümlerden kurtulmak amacıyla, başka adlar altında yaptıkları sözleşmelere de kefalet hükümlerinin uygulanacağı belirtmektedir. Böylece, meselâ kefalet sözleşmesi yerine, üçüncü kişinin fiilini üstlenme sözleşmesi yapılmasında olduğu gibi, alacaklıların kefili koruyucu hükümlerden kurtulmalarının ve bunları dolanmalarının önlenmesi amaçlanmıştır.

ONALTINCI BÖLÜM

Kumar ve Bahis

818 sayılı Borçlar Kanununun 504 üncü maddesiyle başlayan "Yirmi Birinci Bap / Kumar ve bahis" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Onaltıncı Bölüm/ Kumar ve Bahis" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 604- 818 sayılı Borçlar Kanununun 504 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 604 üncü maddesinde, kumar ve bahis alacaklarının dava ve takip edilememesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 504 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Alacağın dava edilememesi" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Alacağın dava ve takip edilememesi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 504 üncü maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu fıkranın her iki cümlesi, ayrı konulara ilişkin olduğu için Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Maddenin birinci fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 504 üncü maddesinin birinci cümlesinde "Kumar ve bahis, bir alacak hakkı tevlit etmez" denildiği hâlde, Tasarının 604 üncü maddesinin birinci fıkrasında "Kumar ve bahisten doğacak alacak hakkında dava açılamaz ve takip yapılamaz" denilmek suretiyle, bunun eksik borç niteliği açıkça ortaya konulmuştur.

Maddenin ikinci fıkrasına, 818 sayılı Borçlar Kanununun 504 üncü maddesinin ikinci cümlesinden farklı olarak, "yabancı paralar" sözcükleri eklenmiştir.

Madde 605- 818 sayılı Borçlar Kanununun 505 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 605 inci maddesinde, kumar ve bahis için borç senedi verilmesi ve borcun istenerek ödenmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 505 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Borç senedi itası ve bilihtiyar tediye" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Borç senedi verme ve isteyerek ödeme" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 505 inci maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde kullanılan "hiçbir kimse bir hak talep edemez." şeklindeki ibare, Tasarıda "hiç kimse… dava açamaz ve takip yapamaz." şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 606- 818 sayılı Borçlar Kanununun 506 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 606 ncı maddesinde, izinsiz düzenlenen piyango ve diğer şans oyunlarından doğacak alacakların durumu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 506 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "C. Piyango" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. Piyango ve diğer şans oyunları" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 506 ncı maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde kullanılan "hiçbir alacak hakkı tevlit etmez." şeklindeki ibare, Tasarıda "alacaklar hakkında dava açılamaz ve takip yapılamaz." şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

ONYEDİNCİ BÖLÜM

Ömür Boyu Gelir ve Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmeleri

818 sayılı Borçlar Kanununda "Yirmi İkinci Bap / Kaydı Hayat ile İrat ve Ölünceye Kadar Bakma Akdi" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Onyedinci Bölüm / Ömür Boyu Gelir ve Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmeleri" şeklinde değiştirilmiştir. Böylece, 818 sayılı Borçlar Kanunundan ve kaynak İsviçre Borçlar Kanunundan farklı olarak, ömür boyu gelirin, bir sözleşme olarak düzenlendiği açıkça ortaya konulmuştur.

BİRİNCİ AYIRIM

Ömür Boyu Gelir Sözleşmesi

Tasarının 606 ncı maddesiyle başlayan Birinci Ayırımında "Ömür Boyu Gelir Sözleşmesi" düzenlenmiştir. Bölüm başlığında olduğu gibi, bu ayırımın başlığında da "ömür boyu gelir" yerine, "ömür boyu gelir sözleşmesi" terimi kullanılmıştır. Madde metinlerinde de 818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan "kaydı hayat ile irat" şeklindeki terim, Tasarıda "ömür boyu gelir" şeklinde ifade edilmiştir.

Madde 607- 818 sayılı Borçlar Kanununun 507 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 607 nci maddesinde, ömür boyu gelir sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 507 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Kaydı hayat ile irat / I. Mevzuu" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Tanımı" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 507 nci maddesinin birinci fıkrasında "kaydı hayat ile tesis olunan irat, ya alacaklının veya borçlunun yahut üçüncü bir şahsın hayatı boyunca takyit olunabilir" denildiği hâlde, Tasarının 607 nci maddesinin birinci fıkrasında, bir sözleşme tipi olarak, "Ömür boyu gelir sözleşmesi, gelir borçlusunun gelir alacaklısına, içlerinden birinin veya üçüncü bir kişinin ömrü boyunca belirli dönemsel edimlerde bulunmayı üstlendiği sözleşmedir." şeklinde tanımlanmıştır.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 608- 818 sayılı Borçlar Kanununun 508 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 608 inci maddesinde, ömür boyu gelir sözleşmesinin şekli düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 508 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Tesisin şekli" ibaresi, Tasarıda "B. Şekli" olarak değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 609- 818 sayılı Borçlar Kanununun 509 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 609 uncu maddesinde, gelir alacaklısının sözleşmeden doğan hakkını kullanması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 509 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Alacaklının hakları / 1. Hakkın kullanılması" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. Gelir alacaklısının hakları / I. Hakkın kullanılması" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin son fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 509 uncu maddesinin son fıkrasında kullanılan "muteber bir irat sandığında" şeklindeki ibare yerine, "ilgili sosyal güvenlik kurumunca" şeklindeki ibare kullanılmıştır. Aynı fıkrada, 818 sayılı Borçlar Kanununun 509 uncu maddesinin son fıkrasında kullanılan "müflisin mükellef bulunduğu irat borcuna muadil bir irat tesisi için iktiza eden resülmale müsavi bir resülmal talep ederek hakkını istihsal edebilir" şeklindeki ibare, "gelir borçlusunun yükümlü olduğu dönemsel gelirin elde edilebilmesi için ilgili sosyal güvenlik kurumunca ödenmesi gereken anaparaya denk düşen bir parayı iflâs masasına kaydettirme hakkını elde eder." şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 610- 818 sayılı Borçlar Kanununun 510 uncu maddesini kısmen karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 610 uncu maddesinde, gelir alacaklısının bu hakkını devredebilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 510 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Temlik ve haciz edilebilmesi" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Devredilebilmesi" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 510 uncu maddesinin ikinci cümlesi, aynı konu 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun 82 nci maddesinin birinci fıkrasının (8) numaralı bendinde "haczolunmamak üzere tesis edilmiş olan kaydı hayatla iratlar", "haczi caiz olmayan mallar ve haklar" arasında sayıldığı göz önünde tutularak, Tasarı metnine alınmamıştır. Ayrıca, günümüzde, genellikle karşılıksız olarak ömür boyu gelir sözleşmesi yapılmadığı göz önünde tutularak, 818 sayılı Borçlar Kanununun 510 uncu maddesinin ikinci cümlesinin Tasarı metnine alınmamasında bir sakınca görülmemiştir.

İKİNCİ AYIRIM

Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi

Tasarının 610 uncu maddesiyle başlayan İkinci Ayırımında "Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi" düzenlenmiştir. Madde metinlerinde, 818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan "kaydı hayat ile bakma" terimi yerine, "ölünceye kadar bakma" terimi kullanılmıştır.

Madde 611- 818 sayılı Borçlar Kanununun 511 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 611 inci maddesinde, ölünceye kadar bakma sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 511 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Ölünceye kadar bakma akdi / I. Tarifi" şeklindeki ibare, Tasarıda "A.Tanımı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 511 inci maddesinin birinci ve ikinci cümleleri, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 612- 818 sayılı Borçlar Kanununun 512 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 612 nci maddesinde, ölünceye kadar bakma sözleşmesinin şekli düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 512 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Şartları / 1. Şekli" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Şekli" olarak değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 512 nci maddesinin birinci ve ikinci cümleleri, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 613- 818 sayılı Borçlar Kanununun 513 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 613 üncü maddesinde, bakım alacaklısının bakım borçlusuna vereceği güvence düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 513 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Teminat" şeklindeki ibare, Tasarıda "C. Güvencesi" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 614- 818 sayılı Borçlar Kanununun 514 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 614 üncü maddesinde, ölünceye kadar bakma sözleşmesinin konusu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 514 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Mevzuu" şeklindeki ibare, Tasarıda "D. Konusu" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 514 üncü maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde kullanılan "… ailesi içinde yaşar" şeklindeki ibare, Tasarının 614 üncü maddesinin birinci fıkrasında "… aile topluluğuna katılmış olur" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 615- 818 sayılı Borçlar Kanununun 515 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 615 inci maddesinde, ölünceye kadar bakma sözleşmesinin iptali ve tenkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 515 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. İtiraz ve tenkis" şeklindeki ibare, Tasarıda "E. İptali ve tenkisi" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 515 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü cümleleri, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda üç fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 616- 818 sayılı Borçlar Kanununun 516 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 616 ncı maddesinde, ölünceye kadar bakma sözleşmesinin fesih yoluyla sona erdirilmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 516 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Fesih / 1. İhbar" şeklindeki ibare, Tasarıda "F. Sona ermesi / I. Önel verilerek fesih" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 516 ncı maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "… takas icra olunur." şeklindeki ibare, Tasarının 616 ncı maddesinin ikinci fıkrasında "… denkleştirme sonucunda alacaklı çıkan tarafa geri verilir." şeklinde ifade edilmiş ve bunun bir takas değil, denkleştirme (mahsup) olduğu açıkça belirtilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 617- 818 sayılı Borçlar Kanununun 517 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 617 nci maddesinde, ölünceye kadar bakma sözleşmesinin önel verilmeksizin feshi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 517 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Bir taraflı fesih" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Önel verilmeksizin fesih" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 618- 818 sayılı Borçlar Kanununun 518 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 618 inci maddesinde, bakım alacaklısının, bakım borçlusunun ölümü nedeniyle sözleşmeyi feshetmesi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 518 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Borçlunun vefatı halinde fesih" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Bakım borçlusunun ölümü" şekline dönüştürülmüştür.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 619- 818 sayılı Borçlar Kanununun 519 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 619 uncu maddesinde, bakım alacağının devredilemezliği ile bakım borçlusunun iflâsı hâlinde iflâs masasına kaydedilmesi ve bakım alacaklısının üçüncü kişilerce borçluya karşı yürütülmekte olan hacze katılması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 519 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "VI. Temlik edilememek ve iflâs ve haciz halinde talep" şeklindeki ibare, Tasarıda "F. Devredilemezlik, iflâs ve haciz hâlinde istem" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun iki cümleden oluşan 519 uncu maddesinin birinci fıkrası, ayrı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 619 uncu maddesinde iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Âdi Ortaklık Sözleşmesi

818 sayılı Borçlar Kanununda "Yirmi Üçüncü Bap / Âdi Şirket" şeklindeki üst başlık, Tasarıda "Onsekizinci Bölüm / Âdi Ortaklık Sözleşmesi" şeklinde değiştirilmiştir. 818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan "şirket" terimi Tasarının 620 ilâ 645 inci maddelerinde "ortaklık" şeklinde ifade edilmiştir.

Madde 620- 818 sayılı Borçlar Kanununun 520 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 620 nci maddesinde, âdi ortaklık sözleşmesi tanımlanmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanununu 520 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "A. Tarifi" şeklindeki ibare, Tasarıda "A. Tanımı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 520 nci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "Ticaret Kanununda" şeklindeki dar kapsamlı ibare yerine, Tasarının 620 nci maddesinin ikinci fıkrasında "kanunla" ibaresi kullanılmıştır. Ayrıca, 818 sayılı Borçlar Kanununun 520 nci maddesinin birinci fıkrasındaki "ve" bağlacı, Tasarının 620 nci maddesinin birinci fıkrasında da, ortakların ortaklık payı olarak sadece emeklerini veya mallarını ya da her ikisini birlikte koyabileceklerini ifade etmek üzere kullanılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 621- 818 sayılı Borçlar Kanununun 521 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 621 inci maddesinde, âdi ortaklıkta, ortakların koyacakları katılım payları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 521 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "B. Şürekânın yekdiğeriyle münasebeti / I. Sermaye" şeklindeki ibare, Tasarıda "B. Ortaklar arasındaki ilişki / I. Katılım payı" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 622- 818 sayılı Borçlar Kanununun 522 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 622 nci maddesinde, âdi ortaklıkta, ortaklar arasında kazancın paylaşılması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 522 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Kâr ve zarar / 1. Kârın taksimi" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Kazanç ve zarar / 1. Kazancın paylaşılması" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 623- 818 sayılı Borçlar Kanununun 523 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 623 üncü maddesinde, âdi ortaklıkta, ortakların kazanç ve zarara katılması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 523 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Kâr ve zarara iştirak" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Kazanç ve zarara katılma" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 523 üncü maddesi iki fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddenin ikinci fıkrasının her iki cümlesi, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarının 623 üncü maddesinde iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 624- 818 sayılı Borçlar Kanununun 524 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 624 üncü maddesinde, âdi ortaklıkta kararların alınması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununu 524 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Şirket kararları" şeklindeki ibare, Tasarıda "III. Ortaklığın kararları" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 524 üncü maddesi tek fıkradan oluştuğu hâlde, bu maddenin her iki cümlesi, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarının 624 üncü maddesinde iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 625- 818 sayılı Borçlar Kanununun 525 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 625 inci maddesinde, âdi ortaklığın yönetimi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 525 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Şirket muamelesinin idaresi" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. Ortaklığın yönetimi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 525 inci maddesinin ikinci fıkrasının ilk iki cümlesi, aynı konuya ilişkin oldukları göz önünde tutularak Tasarının 625 inci maddesinin ikinci fıkrası olarak; son cümlesi ise farklı bir konuya ilişkin olması nedeniyle, Tasarının 625 inci maddesinin son fıkrası olarak kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 626- 818 sayılı Borçlar Kanununun 526 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 626 ncı maddesinde, âdi ortaklıkta, ortaklar arasındaki rekabet yasağı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 526 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "V. Şeriklerin birbirlerine karşı mes'uliyetleri / 1. Rekabet memnuiyeti" şeklindeki ibareler, Tasarıda "V. Ortaklar arasındaki sorumluluk / 1. Rekabet yasağı" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 526 ncı maddesinde kullanılan "kendi hesabına" şeklindeki ibare, Tasarıda "kendilerinin veya üçüncü kişilerin menfaatine" şeklinde ifade edilmiştir.

Metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 627- 818 sayılı Borçlar Kanununun 527 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 627 nci maddesinde, âdi ortaklıkta, ortakların yaptıkları giderler ve işler düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 527 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Masraflar ve şeriklerin yaptığı işler" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Ortakların yaptıkları giderler ve işler" şekline dönüştürülmüştür.

818 sayılı Borçlar Kanununun 527 nci maddesinin ikinci fıkrasının her iki cümlesi, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Maddenin son fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 527 nci maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesinden farklı olarak, yükümlü olmadığı hâlde ortaklık işleri için emek sarfetmiş olan bir ortağın, hakkaniyetin gerektirdiği bir karşılık ödenmesini isteyebileceği hükme bağlanmıştır.

Madde 628- 818 sayılı Borçlar Kanununun 528 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 628 inci maddesinde, âdi ortaklıkta, ortakların özen borcu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 528 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. İhtimamın derecesi" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Özen borcu" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 528 inci maddesinin birinci fıkrasının her iki cümlesi, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 629- 818 sayılı Borçlar Kanununun 529 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 629 uncu maddesinde, âdi ortaklıkta yönetim yetkisinin kaldırılması ve sınırlanması düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 529 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "VI. İdare salâhiyetinin nezi ve tahdidi" şeklindeki ibare, Tasarıda "VI. Yönetim yetkisinin kaldırılması ve sınırlanması" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun tek fıkradan oluşan 529 uncu maddesinin her üç cümlesi de, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda üç fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 529 uncu maddesinin ikinci cümlesinde kullanılan "…diğer şeriklerden her biri, idare salâhiyetini nezi ettirebilir." şeklindeki ibare, Tasarının 629 uncu maddesinin ikinci fıkrasında, "diğer ortaklardan her biri yönetim yetkisini kaldırabilir." şekline dönüştürülerek, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 539 uncu maddesinin ikinci fıkrası ile uyumlu hâle getirilmiştir. Böylece, haklı sebebin varlığı hâlinde, ortaklardan her biri, en azından ilk plânda mahkeme kararına gerek olmaksızın, ortaklardan birine verilmiş olan yönetim yetkisini kaldırabilecektir.

Madde 630- 818 sayılı Borçlar Kanununun 530 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 630 uncu maddesinde, âdi ortaklıkta, yönetici ortaklar ile diğer ortaklar arasındaki ilişki düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 530 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "VII. Şirketi idare eden ve etmeyen şerikler arasındaki münasebet / 1. Umumiyet itibariyle" şeklindeki ibareler, Tasarıda "VII. Yönetici ortaklar ile diğer ortaklar arasındaki ilişki / 1. Genel olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 530 uncu maddesinin birinci fıkrasının her iki cümlesi de, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 530 uncu maddesinin birinci fıkrasında kullanılan "…bâtıldır." sözcüğü yerine, borçlar hukuku sözleşmeleri bakımından daha uygun düştüğü için, Tasarının 630 uncu maddesinin son fıkrasının ilk cümlesinde, "…kesin olarak hükümsüzdür." ibaresinin kullanılması tercih edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 631- 818 sayılı Borçlar Kanununun 531 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 631 inci maddesinde, âdi ortaklıkta, ortakların ortaklık işlerini inceleme yetkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 531 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Şirket işlerini tetkik" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Ortaklık işlerini inceleme" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun tek fıkradan oluşan 531 inci maddesinin her iki cümlesi de, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 531 inci maddesinin ikinci fıkrasında kullanılan "…bâtıldır." şeklindeki ibare yerine, Tasarının 631 inci maddesinin ikinci fıkrasında, borçlar hukuku sözleşmeleri bakımından daha uygun düştüğü için, "kesin olarak hükümsüzdür." şeklindeki ibarenin kullanılması tercih edilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 632- 818 sayılı Borçlar Kanununun 532 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 632 nci maddesinde, âdi ortaklıkta yeni ortak alımı ve alt katılım düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 532 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "VIII. Yeni şerik kabulü ve şirkete iştirak" şeklindeki ibare, Tasarıda "1. Yeni ortak alımı ve alt katılım" şeklinde ifade edilmiş; ancak Tasarıda ortaklık yapısındaki değişiklikler kapsamında olmak üzere, çıkma, çıkarılma gibi başkaca konuların da düzenlenmesi söz konusu olduğu için "VIII. Ortaklar arasındaki ve ortaklık yapısındaki değişiklikler" şeklinde bir üst başlık oluşturulmuştur.

818 sayılı Borçlar Kanununun tek fıkradan oluşan 532 nci maddesinin her iki cümlesi, farklı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda iki fıkra hâlinde kaleme alınmıştır. Ancak, 818 sayılı Borçlar Kanununun 532 nci maddesinin, diğer ortakların rızası olmaksızın, bir ortakla yaptığı sözleşme sonucunda onun payına ortak olan veya payını devralan üçüncü kişinin, ortaklık işleri hakkında bilgi isteme hakkına sahip olmadığına ilişkin hükmü, alt katılım durumunda ortak sıfatının kazanılmaması nedeniyle gereksiz görülerek Tasarı metnine alınmamıştır.

Madde 633- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "2. Ortaklıktan çıkma ve çıkarılma / a. Genel olarak" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 633 üncü maddesinde, ortaklıktan çıkma ve çıkarılma düzenlenmektedir.

Maddeye göre, sözleşmede ortaklığın diğer ortaklarla devam edeceğine ilişkin bir hüküm bulunması koşuluyla, aşağıdaki durumlardan biri gerçekleştiği takdirde ilgili ortağın veya temsilcisinin ya da ölen ortağın mirasçısının ortaklıktan çıkabileceği veya diğer ortaklar tarafından, yazılı olarak yapılacak bir bildirimle ortaklıktan çıkarılabileceği belirtilmektedir:

1. Bir ortağın fesih bildiriminde bulunması,

2. Kısıtlanması,

3. İflâsı,

4. Tasfiyedeki payının cebrî icra yoluyla paraya çevrilmesi,

5. Ölmesi.

Böylece, âdi ortaklıktan çıkma ve çıkarılma konusundaki önemli bir ihtiyacın giderilmesine yönelik çağdaş bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemenin amacı, ortaklardan birinin ortaklıktan ayrılmak istediği veya ortaklıktan ayrılmasını gerektirecek yasal bir durum ortaya çıktığı takdirde, diğer ortaklara, ortaklığın sürdürülmesi konusunda, henüz ortaklığın kurulması aşamasında irade açıklamasında bulunma olanağını vermek ve bu suretle işleyen bir ortaklık sisteminin sona ermesini önlemektir. Ayrıca bu düzenleme, ölen ortağın mirasçılarıyla ortaklığı sürdürmek istemeyen diğer ortakları, ortaklığı tasfiye edip yeni bir ortaklık kurma zahmetinden kurtaracaktır.

Maddenin düzenlenmesinde, Alman Medenî Kanununun (BGB) 736 ve 737 nci maddeleri göz önünde tutulmuştur.

Madde 634- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, "b. Ortaklık payının tasfiyesi" kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının üç fıkradan oluşan 634 üncü maddesinde, çıkan ya da çıkarılan ortağın ortaklık payının tasfiyesi düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, bir ortağın ortaklıktan çıkması veya çıkarılması durumunda payının diğer ortaklara ortaklıktaki payları oranında kendiliğinden geçeceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, diğer ortaklar, ortaklıktan çıkan veya çıkarılan ortağa, kullanımını ortaklığa bıraktığı eşyayı geri vermekle yükümlü olacaklar; ayrıca, kendisini ortaklığın muaccel borçlarından doğan müteselsil sorumluluktan kurtarmak suretiyle, ortak sıfatının sona erdiği tarihte ortaklık tasfiye edilmiş olsaydı ödenmesi gereken tasfiye payını ödemek zorunda kalacaklardır. Bu durumda, fıkrada kullanılan "ortaklık tasfiye edilmiş olsaydı" şeklindeki ibare karşısında, tasfiye usulüne ilişkin Tasarının 644 üncü maddesinin göz önünde tutulması gerektiği açıktır. Buna karşılık, ortaklığın henüz muaccel olmayan borçları için diğer ortaklar, çıkan veya çıkarılan ortağı borçtan kurtarma yerine kendisine bir güvence verebileceklerdir.

Maddenin son fıkrasında ise, çıkan veya çıkarılan ortağın tasfiye payının, ortaklık sıfatının sona erdiği tarih itibarıyla, malî işlerde uzman bir kişiye hesaplattırılacağı ve tarafların uzman kişi üzerinde anlaşamamaları durumunda bu kişinin, hâkim tarafından atanacağı öngörülmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde Alman Medenî Kanununun (BGB) 738 inci maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 635- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “c. Malvarlığının yetersizliği” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının tek fıkradan oluşan 635 inci maddesinde, ortaklık malvarlığının yetersizliği düzenlenmektedir.

Maddeye göre, ortaklık sıfatının sona erdiği tarihte, ortaklığın malvarlığı, borçlarını karşılamaya yetmediği takdirde, çıkan veya çıkarılan ortak, payına düşen borç tutarını, zarara katılmaya ilişkin düzenlemeler çerçevesinde diğer ortaklara ödemekle yükümlüdür.

Maddenin düzenlenmesinde, Alman Medenî Kanununun (BGB) 739 uncu maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 636- 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “d. Tamamlanmamış işler” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

Tasarının iki fıkradan oluşan 636 ncı maddesinde, tamamlanmamış işlerde çıkan veya çıkarılan ortağın durumu düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına göre, çıkan veya çıkarılan ortak, ortak olduğu dönemde henüz sonuçlanmamış işlerden doğan kâra veya zarara katılacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, ortaklık sıfatı sona eren kişinin, o hesap yılı sonu itibarıyla, tamamlanmış olan işler sebebiyle varsa ortaklıktan kendisine düşecek kâr payının ödenmesini; devam eden işler hakkında da gerekli bilginin verilmesini isteyebileceği belirtilmektedir.

Maddenin düzenlenmesinde, Alman Medenî Kanununun (BGB) 740 ıncı maddesi göz önünde tutulmuştur.

Madde 637- 818 sayılı Borçlar Kanununun 533 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 637 nci maddesinde, âdi ortaklıkta temsil konusu düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 533 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “C. Şeriklerin üçüncü şahıslara karşı münasebeti / I. Temsil” şeklindeki ibareler, Tasarıda “C. Ortakların üçüncü kişilerle ilişkisi / I. Temsil” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun tek fıkradan oluşan 533 üncü maddesinin her üç cümlesi de, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda üç fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında, ortaklardan birinin, ortaklık veya bütün ortaklar adına bir üçüncü kişi ile işlem yapması durumunda, diğer ortakların, ancak temsile ilişkin hükümler uyarınca, bu kişinin alacaklısı veya borçlusu olacakları hükme bağlanmıştır. Kendisine yönetim görevi verilen ortağın, üçüncü kişi ile yaptığı hukukî işlemde ortaklık adını veya kaşesini ya da bütün ortakların isimlerini kullanmış olması, bu hukukî sonucu değiştirmeyecektir. Çünkü, âdi ortaklığın tüzel kişiliği bulunmadığı için, yönetici ortak olsa bile, ortaklardan birinin organ sıfatıyla hareket etmesi mümkün değildir.

Maddenin son fıkrasında, 818 sayılı Borçlar Kanununun 533 üncü maddesinden farklı olarak, temsil yetkisine sahip yönetici ortağın yapacağı önemli tasarruf işlemlerine ilişkin yetkinin geçerliliği, bu yetkinin, bütün ortakların oybirliğiyle verilmiş ve yetki belgesinde bu hususun açıkça belirtilmiş olması koşullarına bağlanmıştır.

Madde 638- 818 sayılı Borçlar Kanununun 534 üncü maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 638 inci maddesinde, âdi ortaklıkta temsilin sonuçları düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 534 üncü maddesinin kenar başlığında kullanılan “II. Temsilin hükümleri” şeklindeki ibare, Tasarıda “II. Temsilin sonuçları” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun tek fıkradan oluşan 534 üncü maddesinin her üç cümlesi de, ayrı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarıda üç fıkra hâlinde kaleme alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 534 üncü maddesinin birinci cümlesinde kullanılan “müştereken şeriklere ait olur” şeklindeki ibare, Tasarının 638 inci maddesinin birinci fıkrasında “elbirliği hâlinde bütün ortaklara ait olur” şeklinde düzeltilmiştir.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan düzeltme ve arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 639- 818 sayılı Borçlar Kanununun 535 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkraya bağlı yedi bentten oluşan 639 uncu maddesinde, âdi ortaklıkta ortaklığın genel olarak sona erme sebepleri düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 535 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan “D. Şirketin hitamı / I. Hitam sebepleri / 1. Umumiyet itibariyle” şeklindeki ibareler, Tasarıda “D. Ortaklığın sona ermesi / I. Sona erme sebepleri / 1. Genel olarak” şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin (3) numaralı bendinde, 818 sayılı Borçlar Kanununun 535 inci maddesinin (3) numaralı bendinden farklı olarak “cebrî icra vukuu” şeklindeki ibare yeterli görülmeyerek, “cebrî icra yoluyla paraya çevrilmesiyle” şeklinde bir ifade kullanılmıştır. Ayrıca, aynı bent uyarınca, bir ortağın kısıtlanması, iflâsı yada payının cebrî icra yoluyla paraya çevrilmesi hâllerinde, sözleşmede ortaklığın sürdürülmesine imkân veren bir hüküm yoksa ortaklık, maddenin (2) numaralı bendinde öngörülen durumda olduğu gibi, kendiliğinden sona erecektir. Buna karşılık, sözleşmede, ortaklığın, Tasarının 639 uncu maddesinin (2) numaralı bendinde öngörülen durumlardan biri ortaya çıktığı takdirde de devam edeceğine ilişkin bir hüküm varsa, Tasarının 633 ilâ 636 ncı maddeleri uygulanacaktır.

818 sayılı Borçlar Kanununun 535 inci maddesinin ikinci fıkrası, Tasarının 639 uncu maddesinin (7) numaralı bendinde “her zaman başkaca koşul aranmaksızın” şeklindeki ibare eklenerek düzenlendiği için, Tasarıya alınmamıştır.

Madde 640- 818 sayılı Borçlar Kanununun 536 ncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 640 ıncı maddesinde, belirsiz süreli âdi ortaklıkta sona erme düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 536 ncı maddesinin kenar başlığında kullanılan “2. Muayyen olmayan müddet üzerine şirket” şeklindeki ibare, Tasarıda “2. Belirsiz süreli ortaklık” şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 536 ncı maddesinin ikinci fıkrası ile son fıkrasının birinci cümlesi, aynı konuların düzenlendiği göz önünde tutularak, Tasarının 640 ıncı maddesinin ikinci fıkrası olarak kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 641- 818 sayılı Borçlar Kanununun 537 nci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 641 inci maddesinde, âdi ortaklıkta sona ermenin ortaklık yönetimine etkisi düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 537 nci maddesinin kenar başlığında kullanılan "II. Hitamın şirket işlerine tesiri" şeklindeki ibare, Tasarıda "II. Sona ermenin ortaklığın yönetimine etkisi" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 537 nci maddesinin birinci fıkrasının ikinci ve sonuncu cümlesi ile ikinci fıkrası, aynı konulara ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarının 641 inci maddesinin ikinci fıkrası olarak kaleme alınmıştır.

Sistematik yapısı ile metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 642- 818 sayılı Borçlar Kanununun 538 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 642 nci maddesinde, âdi ortaklığın tasfiyesinde katılım payı için yapılacak işlem düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 538 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "III. Tasfiye / 1. Sermayeler hakkında yapılacak muamele" şeklindeki ibareler, Tasarıda "III. Tasfiye / 1. Katılım payı için yapılacak işlem" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 643- 818 sayılı Borçlar Kanununun 539 uncu maddesini karşılamaktadır.

Tasarının iki fıkradan oluşan 643 üncü maddesinde, âdi ortaklığın sona ermesinde kazanç ve zararın paylaşımı düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 539 uncu maddesinin kenar başlığında kullanılan "2. Fazlanın taksimi ve noksanlar" şeklindeki ibare, Tasarıda "2. Kazanç ve zararın paylaşımı" şeklinde değiştirilmiştir. Kenar başlıktaki "paylaşım" ile maddenin birinci ve ikinci fıkralarının sonundaki "…paylaşılır." sözcükleri, ortaklardan her birine, kazançtan veya zarardan, Tasarının 623 üncü maddesinde öngörülen esaslar çerçevesinde düşecek payı ifade etmek üzere kullanılmıştır.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 644- 818 sayılı Borçlar Kanununun 540 ıncı maddesini karşılamaktadır.

Tasarının üç fıkradan oluşan 644 üncü maddesinde, âdi ortaklığın tasfiyesi usulü düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 540 ıncı maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Tasfiyenin nasıl yapılacağı" şeklindeki ibare, Tasarıda "3. Tasfiye usulü" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanununun iki fıkradan oluşan 540 ıncı maddesi, aynı konuya ilişkin oldukları göz önünde tutularak, Tasarının 644 üncü maddesinin birinci fıkrası olarak kaleme alınmıştır.

Maddenin ikinci fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Buna göre: "Ortaklar, tasfiye işlerini yürütmek üzere tasfiye görevlisi atayabilirler. Bu konuda anlaşamamaları hâlinde ortaklardan her biri, tasfiye görevlisinin hâkim tarafından atanması isteminde bulunabilir."

Maddenin üçüncü fıkrası, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkrada, tasfiye görevlisine ödenecek ücretin, sözleşmede buna ilişkin bir hüküm veya ortaklarca oybirliğiyle verilmiş bir karar yoksa, tasfiyenin gerektirdiği emek ve ortaklık malvarlığının geliri göz önünde tutularak, ortaklık malvarlığından, buna imkân bulunamazsa, ortaklardan müteselsilen karşılanacağı belirtilmektedir. Tasfiye görevlisine ödenecek ücret konusunda, sözleşmede bir hükmün veya ortaklarca oybirliğiyle verilmiş bir kararın bulunması durumunda, ücretin bu hükme ya da karara göre ödenmesi gerektiğinde bir duraksama yoktur.

Maddenin son fıkrası da, 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, yeni bir hükümdür. Fıkrada, tasfiye usulüne ve tasfiye sonucunda her bir ortağa dağıtılacak paya ilişkin olarak doğabilecek uyuşmazlıkların, ilgililerin istemi üzerine hâkim tarafından çözüme bağlanacağı hükme bağlanmaktadır.

Madde 645- 818 sayılı Borçlar Kanununun 541 inci maddesini karşılamaktadır.

Tasarının tek fıkradan oluşan 645 inci maddesinde, âdi ortaklıkta üçüncü kişilere karşı sorumluluk düzenlenmektedir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 541 inci maddesinin kenar başlığında kullanılan "IV. Üçüncü şahıslara karşı mes'uliyet" şeklindeki ibare, Tasarıda "IV. Üçüncü kişilere karşı sorumluluk" şeklinde değiştirilmiştir.

Metninde yapılan arılaştırma dışında, maddede 818 sayılı Borçlar Kanununa göre bir hüküm değişikliği yoktur.

Madde 646- Maddede, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 5 inci maddesinde yapılan yollama uyarınca, Türk Borçlar Kanununun, Türk Medenî Kanununun Beşinci Kitabını oluşturduğu ve onun tamamlayıcısı olduğu belirtilmiştir.

Madde 647- 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunu yürürlükten kaldırıldığı belirtilmektedir.

Madde 648- Yürürlük maddesidir.

Madde 649- Yürütme maddesidir.

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu *12/1/2009*

Esas No.: 1/499

Karar No.: 21

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türk Borçlar Kanunu Tasarısı (1/499), Başkanlığınızca 25/1/2008 tarihinde esas komisyon olarak Komisyonumuza havale edilmiştir.

Tasarı, 5/2/2008 tarihinde, Komisyon Başkanlığı tarafından, önerilerini bildirmeleri için başta Yargıtay, Türkiye Barolar Birliği ve İl Baro Başkanlıkları, Hukuk Fakültesi Dekanlıkları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, Türkiye Bankalar Birliği olmak üzere yüz elliye yakın kurum ve sivil toplum kuruluşuna ve ayrıca Türkiye'de Borçlar Hukuku müktesebatının oluşumunda eserleriyle, içtihatlarıyla katkıları tartışmasız olan bazı hukukçulara gönderilmiştir.

Komisyonumuzun 20/2/2008 tarihli toplantısında Tasarı, geneli üzerindeki görüşmelerden sonra, daha ayrıntılı incelenmesi amacıyla, Kahramanmaraş Milletvekili Veysi KAYNAK, Bursa Milletvekili Mehmet TUNÇAK, Düzce Milletvekili Celal ERBAY, Ordu Milletvekili Rahmi GÜNER ve Kırşehir Milletvekili Metin ÇOBANOĞLU'ndan oluşan beş üyeli bir Alt Komisyona havale edilmiştir.

Alt Komisyon çalışmalarına 1/4/2008 tarihinde başlamış ve yapılan on toplantı sonunda raporunu hazırlayarak Komisyonumuza sunmuştur.

Komisyonumuz; Alt Komisyon metnini esas alarak 5/11/2008, 6/11/2008, 12/11/2008, 13/11/2008, 19/11/2008, 17/12/2008, 18/12/2008, 19/12/2008, 22/12/2008, 23/12/2008, 24/12/2008 ve 25/12/2008 tarihlerinde toplanmış, Tasarı üzerinde görüşmeler yapmış ve bütün görüşmeler tam tutanağa bağlanmıştır. Komisyon, Yüksek Genel Kurulun 2009 Bütçesini müzakere ettiği günlerde tam gün çalışma yöntemini uygulayarak Tasarı üzerindeki görüşmelerini 25/12/2008 tarihinde tamamlamıştır.

Komisyonumuz, metnin özüne dokunulmaksızın ibare değişiklikleri dâhil, redaksiyon yetkisini Komisyon divanına oybirliği ile tanımış; Başkanın istemi üzerine TBMM İçtüzüğünün 24 ve 45 inci maddeleri kapsamında Genel Kurul müzakerelerinde özel sözcüler olarak; Batman Milletvekili Mehmet Emin EKMEN, Aksaray Milletvekili İlknur İNCEÖZ, Kahramanmaraş Milletvekili Veysi KAYNAK, Bursa Milletvekili Mehmet TUNÇAK ve Düzce Milletvekili Celal ERBAY'ı seçmiştir.

Başkan Ahmet İYİMAYA başkanlığında yapılan Komisyon toplantılarına; Adalet Bakanı Mehmet Ali ŞAHİN, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürü Kenan ÖZDEMİR ve Bakanlık bürokratları, Bilim Komisyonu Başkan ve Üyeleri Prof. Dr. Nevzat Koç (İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi), Prof. Dr. Cevdet YAVUZ (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi), Prof. Dr. Haluk BURCUOĞLU (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi), Yargıtay'ı temsilen 19. Hukuk Dairesi Tetkik Hâkimi Adnan DEYNEKLİ, Türkiye Barolar Birliğini temsilen Ankara Barosu avukatlarından Av. Talay ŞENOL, Türkiye Noterler Birliğini temsilen Taslak Komisyonunda Yargıtay'ı temsil edenlerden 2. Hukuk Dairesi Onursal Başkanı Hakkı DİNÇ ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı,

Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, Türkiye Bankalar Birliği temsilcileri ile Komisyon Uzmanları Erdin BAYRAM, Burak BAYLAN ve Şef Erdal ERENOL katılmıştır. Ayrıca Borçlar Hukukuna ve Türk Borçlar Kanunu Tasarısının hazırlanmasına büyük katkılar sağlayan değerli hukukçular, Prof. Dr. Turgut AKINTÜRK ve Prof. Dr. Fikret EREN Komisyon toplantılarına davet edilmiş fakat Prof. Dr. Turgut AKINTÜRK mazeretine binaen toplantıya katılamamış, Prof. Dr. Fikret EREN ise 5/11/2008 tarihli toplantıya katılarak Tasarı hakkındaki görüşlerini Komisyonumuza açıklamıştır.

Tasarı, Komisyonca bir temel kanunun zorunlu kıldığı bilinç ve dikkat düzeyinde müzakere edilmiştir. Komisyon, Tasarıyı borçlar hukukunun üzerinde oturduğu temel felsefeyle birlikte ele almıştır. Özellikle hukuktaki gelişim ve somut adalet ihtiyacını karşılamadığı sonucuna ulaştığı hâllerde Komisyon, Tasarıdaki hükümlere müdahale etmiş, oluşan ortak kanıya denk düşen yeni hüküm inşaında bulunmuştur. Komisyon bu yaklaşımını tamamen hukuk ekseninde yürütmüş ve çoğulcu bir yasamanın örneğini vermiştir.

Komisyonun yaptığı değişiklik ve gerekçeler, temel kanunun uygulanmasındaki önemi ve pratiklik nedeniyle Komisyon Raporunun madde gerekçeleri ile ilgili bölümünde işlenmiştir. Bu bağlamda sorumluluk hukukunda önemli sonuçlara yol açacak köklü değişiklikler, sözleşme hukukunda uygulamadaki sorunları istikrarlı çözüme kavuşturabilecek normatif yapılandırmalar, ilgili bölümler incelendiğinde görülebilecektir.

Komisyon müzakerelerinde, Tasarıdaki çözüme karşı önergeye dönüşmemiş görüşlerin ortaya atıldığı olmuştur. Bu görüşler, ilgili maddenin raporumuzdaki yerinde kısaca, Komisyon tutanağında ise aynen kayda yansıtılmıştır. Bu görüşlerin, yasanın yorum ve uygulamasında teorik ve pratik yarar sağlayacağı kuşkusuzdur.

Gerek yürürlükteki Borçlar Kanunumuzun ve gerekse Tasarının üzerine oturduğu temel felsefeyi ve karakteristiği doğru olarak ortaya koymak gerekir. Buna göre;

1- Borçlar Kanunu, irade özerkliğinin egemen olduğu bir hukuk kodudur. Birey, diğer birey veya öznelerle kuracağı hukuki ilişkinin yapısını, karşılıklı hak ve borçları ve ilişkiye uygulanacak hukuku serbestçe takdir etme yetkisi ile donatılmıştır. Bu yönüyle borçlar kanunu, insanın doğuştan sahip olduğu temel hak ve hürriyetlerin norm seviyesinde düzenlendiği, sınırlarının çizildiği önemli bir hukuk metnidir. Özgürlükler hukuku ile borçlar hukuku arasındaki güçlü bağı dışlayan bir hukuk projesi daima noksan kalacaktır (Any. m.12, 13, 48). Tasarının bu noktada bir sorunu bulunduğu söylenemez.

2- Borçlar Kanunu, tarafların özel konumunu dikkate alan ve modern devletlerin ayrılmaz karakterini oluşturan "sosyal devlet" ilkesinin zorunlu olarak yansıdığı bir barış ve dayanışma kanunudur. Sözleşmenin tipine ve sözleşenlerin konumlarına göre eşitlik terazisinin aleyhe sarktığı durumlarda, yasa koyucu zayıf olanı koruma normuyla adalet ve barış amacına hizmet etmektedir. Tasarının bu karakteri yürürlükteki Kanunumuza göre daha belirgin, somut ve daha baskındır. Zarar görenin, işçinin, kefilin ve kiracının korunmasına ilişkin özel normlar ve genel işlem şartları bu perspektiften okunmalıdır.

3- Borçlar Kanunu, sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü kişiler için borç üretilmesini yasaklayan ve fakat bu kişiler için hak üretilmesini mümkün kılan bir sözleşme temeline oturur. Doktrinde bu özelliğe "nisbilik ilkesi" denmektedir. Mülkiyet gibi ayni hak ilişkilerinin aksine sözleşme ilişkileri kural olarak sözleşenler arasında hüküm ve sonuç doğurur, herkese karşı ileri sürülemez. Hukuki ilişkilerden doğan hakkı, üçüncü kişiye karşı da ileri sürebilir kılan, onlar yönünden borca dönüştüren istisnaî kurumlar vardır. Yasanın özel koşullara bağladığı şahsi hakların şerhi (TMK. m. 1009/II), Tasarı, m.82, Tasarı, m.49/II gibi hükümler nisbilik ilkesine istisna oluştururlar. Şerhedilen kişisel haklar, aktedildiği taşınmazın sonraki aynî hak sahibine karşı da ileri sürülebilir. Şerh, kişisel hakka, nisbilik ile aynî etki arasında kuvvetlendirilmiş bir hukuki avantaj sağlar.

4- Borçlar Kanunu, sözleşmelerde “ivaz” ilkesini benimsemiştir. Çok istisnai hâller dışında ivaz (karşılık) içermeyen bir sözleşme tipine rastlanmaz. Bağışlama, ücretsiz vekâlet ve faizsiz ödünç gibi istisnai hâller dışında bir değer ifade eden veya değer olarak ölçülebilen edimleri içermeyen sözleşme tiplerine hukukumuz yabancıdır. Esasen bu sonuç, yaşam deneyinden çıkarılan olağan bir sonuçtur.

5- Borçlar Kanunumuzun ana parametrelerinden birisi de sorumluluğun kusura dayandırılmış olması (kusur) ilkesidir. Sorumlulukta kusur ilkesi, temel bir ilkedir. Kanunumuz hakkaniyetin gerekli kıldığı kusursuz sorumluluk hâllerinin ancak bir yasa ile üretilebileceği ve genel bir kusursuz yahut hakkaniyet sorumluluğu tipinin öngörülemeyeceği esasını benimsemiştir. Komisyon, temel kanunun bu özelliğini yok eden, genel kusursuz sorumluluk düzenlemesini, haklı müdahale ile Tasarı projesinden çıkarmıştır (bkz. Tasarı m.64).

6- Borçlar Kanunu, niteliği itibariyle, Türk Medeni Kanununun ayrılmaz bir parçasıdır. Bu Kanun, Türk Medenî Kanunumuzdaki düzenlemeyi tamamlayan ve mükemmele ulaştıran bir projedir. Hattâ temel kanun sistematiğimizde bu Kanun, Türk Medenî Kanununun Beşinci Kitabıdır (Tasarı m. 646).

7- Borçlar Kanunu, şekil serbestisi üzerine kurulmuştur. Özel hâller dışında iradenin ve sözleşmenin kurulması yahut hüküm ve sonuç doğurması, herhangi bir şekle bağlı değildir (Tasarı m. 11). Doğruluk ve güven kurallarının (Türk Medenî Kanunu m.2), hakkın kötüye kullanılması yasağını; sözleşmenin yorumunda, tamamlanmasında ve şekle aykırılık itirazının değerlendirilmesinde önemli bir işlevi vardır. Bu itibarla Türk Medenî Kanununun 2 nci maddesi ve hattâ 1 inci maddesi hükmü, Borçlar Kanunu karakteristiği içinde yer alır.

8- Yürürlükteki Borçlar Kanunu 1926 tarihinde kullanılan dil temelinde hayli ileri ve sade kelime ve terimler topluluğudur. (bkz. 1926 Tasarısının geneli üzerindeki konuşmalar. TBMM Zabıt Ceridesi, 22/4/1926 tarih, Devre 2, İçtima 3, syf. 173) O tarihte neredeyse kutsanan 1926 Türkçesi, bugünkü güzel Türkçemiz karşısında anlaşılması zor kelime ve terimlerle doludur. Komisyon, Tasarıda benimsenen dildeki dengeli sadeleştirmeyi aynen korumuştur. Kanunlar, uygulanmak için vardır. Anlaşılmayan metinler uygulanamazlar, ancak farklı yorumlara analık yaparlar.

Komisyon, Borçlar Kanunu alanında bir değişim ihtiyacı ile karşı karşıya olunduğu düşüncesini benimseyerek, Tasarıyı yukarıdaki ilkeler ve toplumsal beklentiler parametresinde müzakere etmiş, değiştirme ve düzeltme işlevini yerine getirmiş; Genel Kurulda müzakereye temel alınacak bir metni oylayarak kabul etmiştir. Ancak projedeki kimi maddelere karşı, bazı değerli üyelerin muhalefet şerhlerinin olması, daha mükemmeli bulma yolculuğunda önemli ve demokratik bir çaba olarak değerlendirilmelidir.

Genel Kurul, Tasarının genel ve madde gerekçelerinden elbette ki yararlanacaktır. Ancak Komisyon Raporunda bir tekrara yol açılmaması için Tasarı gerekçelerine genel atıfla yetinilmiş olmaktadır.

Tasarının görüşülmesi sırasında aşağıda belirtilen görüşler ifade edilmiştir:

Borçlar Hukuku sadece bizim değil tüm devlet ve milletlerin en temel hukukudur. Onun için Borçlar Hukukuna “özel hukukun anayasası” denir. Çünkü özel hukukun kaynağı iradedir, insandır. Burada hem yeni Tasarının öğrencileriyiz hem de yasama sorumluluğu içerisinde insan iradesinin anayasasını yapmak gibi tarihi önemli bir görevle, onurla karşı karşıyayız.

Türk Medenî Kanununun 22/11/2001 tarihinde yasalaşması, sosyal, ekonomik ve teknolojik alanda yaşanan gelişmeler ve Avrupa Birliği hukukuna uyum gerekliliği, seksen yılı aşkın bir süredir yürürlükte olan Borçlar Kanunu yerine, yeni bir Türk Borçlar Kanunu Tasarısı çalışmasının yapılmasını zorunlu hâle getirmiştir. Türk Borçlar Kanunu Tasarısının Komisyonumuzun da katkılarıyla kanunlaşması sonucunda, Türk halkının yaşamış olduğu gerçek hayatın içinden süzüle süzüle gelen duyguları, kolektif kabullenişleri normatif kurallara dönüşmüş olacaktır.

Şunu kabul etmek gerekir ki, gelen tasarılar üzerinde en çok değişiklik yapan, tasarıyı inceleyen komisyonlardan bir tanesi, belki de en önemlisi Adalet Komisyonudur. Türk Ceza Kanunu baştan yeniden yazılmış, diğer kanunlarda da çok önemli değişiklikler yapılmıştır. Bir temel kanun olan Türk Borçlar Kanunu Tasarısında da önemli değişiklikler yapılacaktır.

Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ile yürürlükte olan 818 sayılı Borçlar Kanununun madde numaraları değiştirilmiş ve madde sayısı arttırılmıştır. Seksen yıldan fazla bir süre zarfında mevcut Kanunun madde numaraları, hukuk öğretisi ve mahkeme uygulamalarında yer edinmiş, hafızalardaki yerini almıştır. Madde hafızasının korunması amacıyla madde numaralarının değiştirilmesi yerine, yapılan yeni değişikliklerin mevcut maddelere ek madde veya fıkra olarak ilâve edilmesi daha uygun olacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde olan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile Adalet Komisyonu gündeminde olan Türk Borçlar Kanunu Tasarısı, temel kavramlar bakımından birbiriyle uyum içinde olmalıdır. Birbirini tamamlayan kanunların kullanılan kavramlar açısından farklılık içermesi sakıncalar yaratır. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu Tasarısında yer alması gereken hükümler Türk Borçlar Kanunu Tasarısında yer almaktadır. Örneğin ticari işletmeyle ilgili düzenlemeler Türk Ticaret Kanunu Tasarısında fakat işletmenin devrine ilişkin hükümler ise Türk Borçlar Kanunu Tasarısında düzenlenmektedir. Biri Türkiye Büyük Millet Meclisi ve diğeri de Adalet Komisyonu gündeminde olan bu iki tasarı sistematik açıdan birbiriyle uyumlu hâle getirilmelidir.

Borçlar Kanunu sözleşme serbestisine dayanan, gayrimenkul kiralarıyla ilgili 6570 sayılı Kanun ise kamu yararı gerekçesiyle sözleşme serbestisine sınırlama getiren, sosyal ve ekonomik yaşamın gereklerine göre çok çabuk değişebilen bir kanundur. 6570 sayılı Kanun hükümlerine Türk Borçlar Kanunu Tasarısı gibi temel bir kanun tasarısının içinde yer verilmesi, kanun yapım tekniği açısından ileride sıkıntılar meydana getirecektir.

Komisyonumuzda yapılan görüşmelerde yapılan oylamalarla aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Komisyonumuzca yapılan değişikliklere ilişkin, gerekçe ve görüşlere ilgili maddelerde yer verilmiştir.

- Tasarının 1 ve 2 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında geçen “ulaşmazsa, öneren önerisiyle…”şeklindeki ibarede, “ulaşmazsa” ibaresinden sonraki virgül işareti gereksiz görüldüğünden kaldırılarak “öneren” ibaresinin sonuna konulmuş; Komisyonumuzca da “ulaşmazsa” ibaresinden sonra noktalı virgül işareti konulması anlamı daha netleştireceğinden, redaksiyon yetkisi kapsamında bu ibareden sonra noktalı virgül işareti konularak madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “edilmezse” ibaresinden sonra noktalı virgül işareti konulması anlamı daha netleştireceğinden, redaksiyon yetkisi kapsamında bu ibareden sonra noktalı virgül işareti konularak madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 ve 14 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 15 inci maddesinin üçüncü fıkrası, görme özürlülerin hukuki işlem ehliyetlerine örtülü bir engel oluşturması ve görme özürlülerle sözleşme veya benzer hukuki işlemleri yapacak kişilerin bu hüküm nedeniyle imtina etmeleri ihtimali göz önünde bulundurularak madde metninden çıkarılmış ve Komisyonumuzca da madde bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 16 ncı maddesinin birinci fıkrası, okuryazar olmadığı için parmak basanların sözleşmenin ya da senedin muhtevasından haberdar olmalarının temini için “İmza atamayanlar, imza yerine usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler.” şeklinde değiştirilerek madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 17 nci maddesinin birinci fıkrası, anlamın daha doğru ifade edilmesi amacıyla "Kanunda şekle bağlanmamış bir sözleşmenin taraflarca belirli bir şekilde yapılması kararlaştırılmışsa, belirlenen şekilde yapılmayan sözleşme tarafları bağlamaz." şeklinde değiştirilerek madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 18 inci maddesi, yürürlükteki Borçlar Kanununun, Tasarının bu maddesini karşılayan maddesinde borç ikrarına (borç tanımasına) yapılan vurgu daha yerinde olduğundan redaksiyon yetkisi kapsamında "Borcun sebebini içermemiş olsa bile borç tanıması geçerlidir." şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

- Tasarının 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 ve 27 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "on" ibaresi, sözleşmelerdeki güven ve ahde vefa ilkelerinin sağlanması amacıyla "beş" şeklinde değiştirilerek madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 29 uncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 30 uncu maddesinde yer alan "o" ibaresi gereksiz görüldüğünden redaksiyon yetkisi kapsamında madde metninden çıkartılarak madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 31 inci maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmıştır.

- Tasarının 32, 33, 34 ve 35 inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 36 ncı maddesinin birinci ve ikinci, 37 nci maddesinin ise birinci fıkrasında yer alan "o" ibareleri, gereksiz görüldüğünden redaksiyon yetkisi kapsamında fıkra metinlerinden çıkartılarak maddeler kabul edilmiştir.

- Tasarının 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44 ve 45 inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 46 ncı maddesinin birinci fıkrasında geçen "yaparsa" ibaresinden sonraki noktalı virgül işareti, virgül işareti olarak; maddenin ikinci fıkrasında hatalı yazılmış olan "anamayacağını" ibaresi ise "onamayacağını" olarak değiştirilmiş ve Komisyonumuzca da madde bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 47 nci maddesinin birinci fıkrasında geçen "karşı tarafın" ibaresinden sonra, hükme açıklık sağlanması amacıyla virgül işareti konulmuş ve Komisyonumuzca da madde bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 48, 49, 50 ve 51 inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 52 nci maddesi aynen kabul edilmiş ancak, madde hakkında aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir.

Tasarının tazminatın indirilmesine ilişkin 52 nci maddesi gereğince, hafif kusurlu borçlusunu ekonomik darlığa düşürebileceği durumlarda, hakkaniyet onu gerektiriyorsa hâkim, tazminattan bir miktar indirebilecektir. Bir felâket telafi edilirken başka bir felâkete yol açılmamalıdır. Zarar görenin zarureti ile zarar verenin zarureti (darlığı) birleştiğinde hakkaniyet koşulu, indirimi önler. Ekonomik sıkıntıya (yoksullaşmaya) dayalı indirim hakkı, müteselsil borçlular yönünde, kişisel defi (savunma) oluşturabilir (Tasarı m.163). 52 nci maddenin ikinci fıkrası dışında, çokluğu (miktarın yüksekliğini) esas alan bir başka indirim hâli özellikle bu bağlamda hakkaniyet sebebi ile indirim yoktur. Bu hükmün (m.52/II), insan zararlarında da (m.55/I) uygulanacağı tabiidir.

- Tasarının 53 ve 54 üncü maddelerinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmıştır.

- Tasarının 54 üncü maddesinden sonra gelmek üzere Tasarıya aşağıdaki gerekçelerle yeni bir 55 inci madde eklenmiştir.

Önerge gerekçesi aynen şöyledir:

"Borçlar Kanununda, ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararlar ayrı hükümler hâlinde düzenlenmiştir. Ayrı düzenleme, kodifikasyon tarihi itibariyle bu zararların mahiyetinden, yeni kanunumuz bakımından ise, ek olarak bu zararların insan hakkı niteliklerinden kaynaklanmaktadır.

"İnsan Zararları" olarak da kavramlaştırılabilecek olan bu zararların hesabında Borçlar Kanunu, özellikle yeni 49-52 madde hükümleri, diğer özel yasalar ve sorumluluk hukuku ilkeleri gözetilecektir. Destekten yoksun kalma ve iş-göremezlik tazminatları, bu yönüyle takdir temelinden daha çok, bağımsız bir yapı özelliği kazanmış metrik temele (tazminat metriğine) dayanır (YHGK. 21.3.1990 t, 4-586/199-E/K; YHGK. 21.3.1990 t, 10-688/191-E/K. Any. m.19/ son fıkra,**"…tazminat hukukunun genel prensipleri…"** ibaresi). Bu zararların belirlenmesinde ortaya çıkan farklı uygulamaları yeknesaklaştırıcı yeni ve özel hükümler öngörülmüştür. Bu hükümlerin sevkinde tazminatın önleyici işlevi, insan hakkı karakteri, zarar vereni ödüllendirme sonucunu doğuracak yöntemlerden kaçınma ve sorumluluk hukukunun diğer ilkeleri esas alınmıştır.

Sosyal güvenlik ödemelerinin, denkleştirme (indirim) işlevi görebilmesi, onun sorumluluğu doğuran olaya sebebiyet verenlere rücu edilebilmesine bağlıdır. Bir kural gereği rücu edilemeyen (emekli sandığı maaşı, malüllük aylığı, ölüm sigortası aylığı) sosyal güvenlik ödemeleri; teknik arıza, tam-kaçınılmazlık hâlindeki ödemeler ve benzeri ödemeler bu tazminatlardan indirilemeyecektir. Aynı şekilde prensip olarak rücu edilebilen sosyal güvenlik ödemelerinden bir kısmı rücu edilemeyen miktar dahi denkleştirilemeyecektir. Zarar görenin kusuruna (müterafik kusura) yansıyan sosyal güvenlik ödemeleri, tahsis tarihinden sonra meydana gelen sosyal güvenlik ödemelerindeki artışlar, kısmi kaçınılmazlık ve teknik arıza hâlindeki ödemeler ve benzerleri rücu edilemediğinden bu miktarlar dahi denkleştirilemeyecektir.

İnsan zararlarına ilişkin tazminat hakkının, rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ve ifa amacını taşımayan diğer edinimlerle bir bağı ve bağlantısı yoktur. Bu nevi ödemelerin denkleştirilmesi, zarar vereni ödüllendirme anlamına gelir. Rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemelerinin, sorumluluk hukuku ile koruma altına alınan tazminatı ikame veya telafi fonksiyonları bulunmamaktadır. Tazminata, rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile yahut ifa amacı taşımayan diğer ödemelerle karşılanmayan zarar biçiminde bir yaklaşım, ne onun kaynağı ile ve ne de onun işlevi ile bağdaşmaz. Bu yönüyle sorumluluk (tazminat) hukuku ile sosyal güvenlik hukuku arasında bir mahiyet farkı bulunmaktadır. Öte yandan rücu edilemeyen sosyal güvenlik hak ve ödemelerinin oluşmasında zarar verenin bir katkısı olmadıktan başka, rücu edilen ödemelere nazaran zarar verenin mükerrer ödemesi de yoktur. Rücu edilememe durumunda denkleştirmenin kurucu unsuru olarak illiyet bağı koşulu da gerçekleşmemektedir.

İfa amacı taşımayan ödemeler, tazminattan indirilemeyecektir. Zarar veren yahut üçüncü kişi tarafından ödeme kastı dışında kalan saiklerle yapılan ödemeler (sözgelimi yardımlar ve benzerleri) denkleştirilemeyecektir.

Zarar görenin mamelekine yukarıda belirtilen türden dâhil olan ödemelere, tazminat hakkını veya destek ilişkisini çökerten bir etki tanınamaz. Tersine bir yaklaşım, sorumluluk hukukunun önleyici (tenkil) karakteri ile de bağdaşmaz. Yasa koyucu bu tercihi ile farklı uygulamaları hak ekseninde bütünleştirmiştir.

Tasarının 49-52 hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanan insan zararı kökenli tazminata, hâkim, genel takdir hakkı (TMK m.4) yahut hakkaniyet (818 sayılı BK m.43) kurallarına dayanarak müdahale edemeyecektir. Tazminat, azlığından bahisle takdiren artırılamayacak, çokluğundan bahisle takdiren indirilemeyecektir. **Zarar görenin hafif kusuru ile müzyakaya düşme (yoksullaşma)nin bir arada gerçekleşmiş olması (Tasarının 52/II, 818 sayılı BK m.44) hâli** ve Tasarının m.52/I hükmündeki özel hâller ile denkleştirme dışında, uygulamada adlandırıldığı şekliyle **"çokluk indirimi/hakkaniyet indirimi yahut azlık artırımı/hakkaniyet artırım"** yolu kapatılmıştır. Yürürlükteki hukuka göre objektif veri ve ölçütler temelinde belirlenen tazminat (hakkı), iktisadi görünümü itibarıyla ayrıca bir mülkiyet hakkı karakterindedir. Bu yönüyle tazminat, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 1 Nolu ek-protokolün 1 inci maddesi kapsamında özel koruma görmektedir (Any.m.90). Yasaya ve hesaplama ilkelerine uygun olarak belirlenen ve denkleştirilen tazminata artırıcı veya azaltıcı yönde bir müdahale, bu hakkın ve nesafet hukukunun mahiyeti ile bağdaşmaz. Tazminatın hesaplama sonunda az veya çok çıkması, yargının yahut yargıcın sorunu değildir. Tazminatın önleyici işlevi, kriterlere ve verilere uygun olarak belirlenen sonuca (miktara), alacaklı ve borçlu dışında bir özne tarafından dokunulmamasına bağlıdır. Bu, hâkim de olsa...

Vücut bütünlüğünün bozulmasına veya ölüme bağlı zararların idarenin sorumluluk sebeplerinden doğmuş olması hâlinde dahi bu Kanun hükümleri uygulanacaktır. Doğrusu, insan zararlarında farklı hukuk düzenlemelerinden bütüncül bir düzenlemeye ve yargı birliğine geçmektir. Teklif, bu amaca yönelik ön-adım niteliğindedir."

Madde belirtilen gerekçeyle kabul edilmiş ve Tasarının sonraki maddeleri buna göre teselsül ettirilmiştir.

Bu Maddenin birinci fıkrasının son cümlesinde öngörülen artırma veya azaltma yasağı, sorumluluk hukukunun öngördüğü hesaplama yöntemiyle ortaya çıkan miktarla ilgilidir. Başka deyimle yöntemine göre belirlenen tazminatın çok az çıkması hâlinde artırılması, çok yüksek çıkması hâlinde azaltılması, hâkimin bu yolla belirlenen miktara müdahale yetkisinin bulunmadığı vurgulanmaktadır. **Bünyevi istidat, kaçınılmazlık, hatır taşıması** gibi hesaplama yöntemiyle ilgili bulunmayan nedenler, hakkaniyet hukukunun gerekleri içinde elbette ki birer indirim nedenleridir. Hâkimin, bu hâllerde 818 sayılı Borçlar Kanununun 43 (Tasarı m.51) ve Türk Medenî Kanununun 4 üncü maddeleri kapsamında takdir hakkı vardır. Düzenleme ile amaçlanan husus, yöntemince belirlenen tazminatın miktarı esas alınarak, azlığı yahut çokluğuna dayalı bir takdir hakkının bulunmadığı hususudur. Önergenin gerekçesinde vurgulandığı üzere yasa, yüksek bir miktar içermesi hâlinde tazminattan indirimi, borçluyu aşırı ekonomik zorluğa düşürmüş olması hâli ile sınırlamıştır. Bu hâlde dahi borçlunun kusurunun hafif olması ve hakkaniyetin indirimi gerekli kılması kurucu unsurdur (818 sayılı Borçlar Kanunu m.44/II, Tasarı m.52/II). Yoksullaşmaya dayalı indirim kuralının insan zararlarında da (m.55) uygulanacağı tabiidir (m. 52/II).

Bilirkişi raporlarının sorumluluk davalarındaki delil işlevi diğer davalardakinden farklı değildir. Hâkim tazminat hesabında temel alınan varsayımları, yöntemleri ve hesap işlemini denetleyebilir. Ayrıca tazminat hesabına ilişkin bilirkişi raporu, diğer davalarda olduğu gibi sorumluluk davalarında da hâkimi bağlamaz.

- Tasarının 55 inci maddesi teselsül nedeniyle 56 ncı madde olarak kabul edilmiş ve 56 ncı maddenin başlığındaki "c" harfi "d" şeklinde değiştirilmiş ayrıca, madde hakkında aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir.

Tasarının manevi tazminat başlıklı 55 inci (teselsül eden 56 ncı) maddesi, yürürlükteki yasada yer alan **"aile"** kavramını, içtihat, doktrin ve kaynak ülke uygulaması doğrultusunda **"yakınlar"** olarak düzenlemiştir. Ayrıca ağır bedensel zararlarda, yürürlükteki madde hükmünün aksine yalnızca zarar gören için değil, doktrin ve içtihat doğrultusunda, zarar görenin yakınları için dahi manevi tazminat hakkı tanınmıştır. **"Ağır bedensel zararın takdiri"**nde, zarara uğrayan organların önemi, oluşan iş-görmezlik derecesinin oranı, uğranılan ruhsal zararın niteliği ve diğer durumlar gözetilecektir. **"Yakın"** kavramının belirlenmesinde, ölen yahut ağır bedensel zarara uğrayanla yakın olduğu iddia olunan kişi arasında düzenli ve yoğun bir ilişkinin ve olay sebebiyle bedellendirilebilecek ağır bir teessürün varlığı gözetilecektir.

Tasarının kişilik hakkının zedelenmesi sebebiyle istenecek manevi tazminat hükmünün (Tasarı m. 57) gerekçesinde öngörülen eşitlik düşüncesi bu Maddede düzenlenen manevi tazminatlar bakımından da geçerlidir. Tarafların sosyal ve ekonomik durumları, sıfat ve ihraz ettiği makamlar, ayrı bir takdiri kriter oluşturmaz. Burada aslolan insan ve insanın manevi değerleri soyutlamasıdır. Yoksula az, seçkine çok tazminat fikrinin manevi tazminat hukukunda yeri yoktur.

- Tasarının 56, 57 ve 58 inci maddeleri teselsül nedeniyle 57, 58 ve 59 uncu maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 59 uncu maddesinin birinci fıkrasında geçen "dayandırılabiliyorsa; hâkim," şeklindeki ibarede "dayandırılabiliyorsa" ibaresinden sonra konulmuş olan noktalı virgül işareti gereksiz görüldüğünden kaldırılmış, Komisyonumuzca da tazminat hakkı ve yarışan sebepleri seçme üzerinde tasarruf hakkı zarar görene veya hâleflerine ait olması gerektiğinden, "hâkim," ibaresinden sonra gelmek üzere "zarar gören aksini istemiş olmadıkça veya" ibaresi eklenmiş ve madde teselsül nedeniyle 60 ıncı madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 60 ıncı maddesinin son fıkrası, zincirleme sorumluluğun hukuki yapısına ilk bakışta aykırı görüldüğü ve uygulamada sorun doğurmaya elverişli bulunduğu için madde metninden çıkarılmış, madde teselsül nedeniyle 61 inci madde olarak kabul edilmiş ve madde hakkında aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir.

Tasarının 60 ıncı maddesi, birden çok kişinin birlikte zarar vermeleri hâlinde **"paylaşımlı"** sorumluluğu esas almıştır (m.60/II). Oysa birlikte zarar verenlerin sorumluluğunu düzenleyen tüm hükümler, zarar verenlerin birlikte sorumlulukları/ müteselsil borçluluk esası üzerinde kuruludur (Türk Medenî Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Çevre Kanunu ve diğerleri). Mukayeseli hukuk, özellikle Avrupa Birliği hukuku da aynı ilkeyi benimsemiştir. Öte yandan Tasarının esin kaynağı İsviçre Borçlar Kanunu Tasarısındaki paylaşıma dayalı model, İsviçre'de kabul görmemiştir. İlliyet bağı varolmak şartı ile zarar göreni, zarar verenlerin iç-ilişkisine mahkum etmek, sorumluluk hukukunun temellerinden olan zarar göreni koruma ilkesiyle bağdaşmaz. İç-ilişkideki paylaşım kriterleri (örneğin kusur derecelendirmesi), her zaman nesnel ve gerçeği yansıtan veriler içermez. Aslolan illiyet bağının varlığı ve eylemin birlikteliğidir. Değerli komisyon üyelerimizden bazılarınca öne sürülen **"hakkaniyetle bağdaşmazlık"** argümanını telafi eden koruyucu hüküm yürürlükteki hukukumuzda ve Tasarıda yer almaktadır. Buna göre, tazminatın miktarı, zarar göreni yoksulluğa düşürecek boyutta ise, kusurunun hafif olması ve hakkaniyetin gerekli kılması hâlinde bu borçlu yönünden tazminat indirilebilecektir (818 sayılı BK. m. 44/II, Tasarı, m.55). Kuşkusuz bu durum, koşulların lehine gerçekleştiği borçlunun ancak yararlanabileceği (kişi ile sınırlı etki doğuran) ve diğer borçluların sorumluluğunu etkilemeyen şahsi bir defi (kişisel savunma) oluşturur (818 sayılı BK.m.143, Tasarı m.163). Ayrıca müteselsil sorumluluğun, sorumluluk sigortasını teşvik edici bir işlevi de vardır.

Belirtilen nedenlerle müteselsil sorumluluğu tasfiyeye yönelik hüküm metinden çıkarılmıştır.

- Tasarının 61 ve 62 nci maddeleri teselsül nedeniyle 62 ve 63 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 63 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "saldırana" ibaresi, insan varlığının diğer varlıklardan üstünlüğüne vurgu amacıyla, "saldıranın şahsına" şeklinde değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 64 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 64 üncü maddesindeki, kusur sorumluluğunun içinin boşalacağı, hukuk güvenliğine aykırı ve belirsiz bir sorumluluk alanının üretileceği, kusursuz sorumluluğun somut sebepler temelinde yasayla düzenlenmesi gerektiği, genel bir hakkaniyet sorumluluğunun benimsenemeyeceği gerekçesiyle bu sorumluluğa vücut veren genel düzenlemeyi Komisyon, Tasarı metninden çıkarmış (Tasarı m.64/I) ve madde teselsül nedeniyle 65 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 65 ve 66 ncı maddeleri teselsül nedeniyle 66 ve 67 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 67 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "öldürebilir" ibaresi, hayvan haklarına yönelik hassasiyet nedeniyle "diğer yollarla etkisiz hâle getirebilir" şeklinde değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 68 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 68, 69 ve 70 inci maddeleri teselsül nedeniyle 69, 70 ve 71 inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 71 inci maddesi deprem ve benzeri olaylarda uzun zamanaşımını benimseme temeline dayanarak yirmi yıllık genel bir süre öngörmüştür. Deprem üzerine Yüksek Mahkemenin geliştirdiği yorum, bu düzenlemeyi etkilemiş olmalıdır (YHGK. 04.06.2003 t, 4-400/393- E/K, YCGK. 4.3.2003 t, 9-314/15-E/K).

Komisyon, bu gibi sonuçlarda çözümün **"haksız fiil"** kurumunun analizinde aranması gerektiği değerlendirmesinde bulunmuş, süreyi on yıla indiren önergede temel çözümü ortaya koymuştur. Buna göre, haksız fiilin **"sonuç"** unsurunun üzerinde durulması gerekir. **"Sonuç"**, eylemin **"hareket"** unsurunun dış-dünyada meydana getirdiği ve hukukun hüküm tertip ettiği **"değişiklik"**tir (Prof.Dr. Kaneti, Selim. Haksız Fiilde Ani Sonuçlu Olaylarda Hukuka Aykırılık Unsuru, İst.2007, s.19 ve civ.). Hareketten hemen sonra meydana gelen ölüm, yaralanma ve hasar gibi **"ani sonuç"**lar yönünden bir sorun yoktur. Bu hâllerde, hareketle sonuç arasında uzun bir zaman bulunmamaktadır. Hareketle sonuç arasına uzun bir zamanın girdiği hâllerde sorun doğmaktadır. Sözgelimi kimi kimyasal ya da radyoaktif kökenli kazalarda hareket unsuru ile dış-dünyadaki değişiklik (sonuç) unsuru arasına, yarım asrı aşan bir süre girebilir. Radyoaktif kaza çevresinde 50 yıl sonra elsiz-kolsuz doğumun gerçekleşmesi farazî örneği uyarıcıdır. İlliyet bağının varlığı hâlinde bu örnekte nükleer santraldeki "patlama", haksız fiilin **"hareket unsurunu", "noksan doğum"** ise, haksız fiilin **"sonuç unsurunu"** (cismani zararı) ifade eder. Bu somut örnekte haksız fiilin işlendiği tarih, hareketin oluştuğu "patlama" tarihi değil; sonucun meydana geldiği **"noksan doğum"** tarihidir. Haksız fiil, noksan doğum tarihinde tamamlanmış olmaktadır. (Prof.Dr. Henri Deschenaux, Prof.Dr. Pierre Tercier. Sorumluluk Hukuku. Selim Özdemir çevirisi, Ank.1983.s.12-13). Hareket ve sonuç haksız fiil bütününü oluşturan kurucu unsurlar olup sonucu meydana gelmemiş harekete bir hüküm tertip olunamaz. Öte yandan aynı hareketin farklı zamanlarda birden fazla sonuç doğurması mümkündür. Çernobil kazasından sonra birden fazla özürlü doğum gibi. Her sonucun meydana geldiği tarihe göre zamanaşımının başlangıcı farklı olacaktır. Bu gibi hâllerde zarar, ancak ve ancak sonucun meydana geldiği tarihte oluşmuş olacağından, kısa süreli zamanaşımının da başlangıç tarihi zorunlu olarak, sonucun meydana geldiği tarih sonrasındaki öğrenme tarihi olacaktır.

Tasarının 71 inci maddesinin birinci fıkrası, uzun zamanaşımı başlangıcına temel alınan fiil terimi eylemin sonuç unsurunun meydana geldiği tarihi içerdiğine; fiilin sonucun meydana geldiği tarihte oluşmuş sayıldığına göre, sonucu on yıl sonra meydana gelen fiillerde dahi zamanaşımının dolmamış bulunması karşısında "yirmi yılın" ibaresi "on yılın" şeklinde değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 72 nci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 72 nci maddesinin birinci fıkrası, 71 inci maddedeki süre değişimine paralel olarak ve rücu kurumunun gereklerine uygun olması bakımından zamanaşımını tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlatmak amacıyla, "fiilin işlendiği" ibaresi "tazminatın tamamının ödendiği", "yirmi yılın" ibaresi de "on yılın" şeklinde değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 73 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 73 üncü maddesi teselsül nedeniyle 74 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 74 üncü maddesi teselsül nedeniyle 75 inci madde olarak aynen kabul edilmiş, ancak madde hakkında aşağıdaki açıklamalar yapılmıştır.

Hüküm, hareketin sonuç unsurunun "cismani zararın" belirginlik ve kesinlik kazanamadığı hâllere münhasırdır. Özellikle temadi eden ve sabitlik derecesine ulaşmamış cismani zarar hâli bu gruba girer. Bu durum, hareketin farklı zamanlarda, birden fazla sonuç doğurduğu hâllerle karıştırılmamalıdır. Sözgelimi, bir darbe sonunda doku zararı gören elde meydana gelen cismani sakatlıkta, birinci yıl bir parmağı, ikinci yıl eli, üçüncü yıl kolu kesilmiş olması durumunda her cerrahi müdahale ayrı bir sonuç oluşturup, hareket unsuru tek olmasına karşın her sonucun (ameliyatın) meydana geldiği tarihte ayrı bir haksız fiilin var olduğu (olayımızda üç haksız fiil) açıktır. Zarar gören, talep yığılması içinde, talepleri yığma ya da müstakil dava yoluyla üç ayrı yahut bileşik dava ikame edebilecektir (Komisyon Raporu Tasarı m.71 zamanaşımına ilişkin gerekçe bölümü).

- Tasarının 75 inci maddesi teselsül nedeniyle 76 ncı madde olarak aynen kabul edilmiş, ancak Komisyon çoğunluğu tarafından kabul edilen bu hükme karşı şu görüşler ileri sürülmüştür:

* Hüküm, tazminat ve yargılama hukukunun gerekleri ile bağdaşmamaktadır.

* Geçici ödemenin miktar bakımından ölçütleri yasada yer almamaktadır. Takdir hakkı sınırlarını zorlayacak keyfilik alanı üretilmiş olmaktadır.

* Tazminatın tahsilini imkânsız kılacak borçlu tavırlarına karşı ihtiyati tedbir yolu açıktır.

* Hüküm, hâkimi ihsas-ı reye zorlamaktadır.

* Davanın reddi ve davacının geçici ödemeleri geri verememesi, subjektif ifa imkânsızlığı hâlinde kanun bir çözüm (koruma normu) öngörmemektedir. Bu durumda ancak devletin sorumluluğu ikame edilebilir. Kanun ve hükümle ihdas olunan zararın sorumlusu, bu tasarrufların nihai faili olan devlet olmak gerekir (Yargı veya yasa, sorumsuzun sırtına hiçbir yükü yükleyemez). Aksi durumda yasanın meşruluk (adalete uygunluk) koşulu ortadan kalkmaktadır.(Any. m.2)

* Nafaka ve benzeri geçici veya sürekli ödemelerin borçlularının alacaklı ile aile yahut akrabalık hukukundan kaynaklanan bir statü-koruma bağı içinde oldukları hatırlanmalıdır. Başka deyimle bu durumlar, tazminatta geçici ödemeye meşruiyet zemini oluşturmaz.

* Mukayeseli sorumluluk hukuku, bize, bu tür atipik düzenlemenin tek örneğini dahi sunmamaktadır.

Kabul edilen madde lehine olarak; maddenin bir reform niteliğinde olduğu, aile hukukundaki tedbir nafakası gibi hukukumuzda bazen geçici ödemeye dair hükümlere yer verildiği, madde hükmünde geçici ödemenin yapılabilmesinin inandırıcı deliller sunulması ve zarar görenin ekonomik durumunun bu ödemeyi gerekli kılması gibi koşullara bağlandığı ve bu kapsamda yapılacak ödemelerin de cüz'i miktarlar olacağı ifade edilmiştir.

- Tasarının 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86 ve 87 nci maddeleri teselsül nedeniyle 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87 ve 88 inci maddeler olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 88 inci maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 89 uncu madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 89, 90, 91, 92, 93 ve 94 üncü maddeleri teselsül nedeniyle 90, 91, 92, 93, 94 ve 95 inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 95 inci maddesinde yer alan "anlaşılmadıkça," ve "olmadıkça," ibarelerindeki virgüller gereksiz görüldüğünden kaldırılmış ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 96 ncı madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 96 ncı maddesi teselsül nedeniyle 97 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 97 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "düşerse, bu taraf" ibaresinde bulunan virgül işareti gereksiz görüldüğünden "bu taraf" ibaresinin sonuna konulmuş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 98 inci madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 98 ve 99 uncu maddeleri teselsül nedeniyle 99 ve 100 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

-Alt Komisyonca, Tasarının 100 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "ödeme" ibaresinin sonuna, hükümde açıklığın sağlanması amacıyla virgül işareti konulmuş, Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 101 inci madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 101, 102, 103, 104, 105, 106 ve 107 nci maddeleri teselsül nedeniyle 102, 103, 104, 105, 106, 107 ve 108 inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 108 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "olmadıkça," ibaresinin sonunda bulunan virgül işareti gereksiz görüldüğünden kaldırılarak "borçlu" ibaresinin sonuna konulmuş, Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 109 uncu madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 109, 110 ve 111 inci maddeleri teselsül nedeniyle 110, 111 ve 112 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 112 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "borcu" ibaresinden sonra hükümde açıklığın sağlanması amacıyla virgül işareti konulmuş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 113 üncü madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 113 üncü maddesinin üst kenar başlığı ve birinci fıkrasında yer alan "ölçüsü" ibareleri, terim tutarlılığı ve üst kenar başlığın maddeyi karşılaması bakımından, "II. Sorumluluğun ve giderim borcunun kapsamı" ve " kapsamı" şeklinde değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 114 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 114 üncü maddesinin ikinci fıkrası; hizmet ediminin, insanın bizzat varlığından bir parça olması, emeğin, Borçlar Kanununun kaynak ülkede kodifikasyonu dönemindeki emek anlayışı ile çağımızdaki değerlendirme kriterlerinin değişmesi, angarya yasağı ve hizmet ilişkisinden kaynaklanan alacak ve tazminatların tam ödenmesi ilkeleri birlikte değerlendirildiğinde, bu konudaki hafif kusura veya diğer sebeplere dayalı sorumsuzluk ve tasfiye anlaşmalarının kesin hükümsüz olacağının açık olması, esasen benzeri çözümün Karayolları Trafik Kanununun 111 inci maddesine kısmen intikal etmiş olması, anlaşmanın kusurun hafifliğine ya da başka bir sebebe dayalı olması yahut alacaklının sorumsuzluk sözleşmesi yapılırken borçlu hizmetinde bulunmasının geçersizlik bakımından sonuca etkili olmaması gerekçesiyle, "Borçlunun alacaklı ile hizmet sözleşmesinden kaynaklanan herhangi bir borç sebebiyle sorumlu olmayacağına ilişkin olarak önceden yaptığı her türlü anlaşma kesin olarak hükümsüzdür." şeklinde değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 115 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 115 inci maddesinin ikinci fıkrasının birinci ve ikinci cümleleri, birbiriyle zorunlu bağlantısı bulunmayan iki ayrı hükme yer verildiği göz önünde tutularak, ikinci cümle, maddenin üçüncü fıkrasına dönüştürülmüş ve böylece madde dört fıkradan oluşur hâle getirilmiştir. Komisyonumuzca ise maddenin dördüncü fıkrası, Tasarının 114 üncü maddesinde yapılan değişiklik dikkate alınarak, madde metninden çıkarılmış ve madde teselsül nedeniyle 116 ncı madde olarak bu değişik şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 116 ncı maddesinin ikinci fıkrası, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan borçlarda, faizin başlangıç tarihi bakımından da özel bir önem taşıyan temerrüt sorununun, içtihat ve doktrine uygun olarak norm düzeyinde çözüme bağlanması amacıyla değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 117 nci madde olarak kabul edilmiştir. Yapılan değişiklikle, sözleşme sorumluluğuna dayanan, sözleşmeye aykırılıktan kaynaklanan tazminat alacaklarında da temerrüdün, sözleşmeye aykırılık fiilinin gerçekleştiği tarihte oluşacağı açıktır (Tasarı 113/II, 818 sayılı BK m.98/II).

- Tasarının 117, 118, 119, 120, 121 ve 122 nci maddeleri teselsül nedeniyle 118, 119, 120, 121, 122 ve 123 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 123 üncü maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 124 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 124 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ise;" ibaresinin sonundaki noktalı virgül işareti gereksiz görüldüğünden kaldırılmış ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 125 inci madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 125 inci maddesinde yer alan "giderilmesini" ibaresinden sonra gelmek üzere redaksiyon yetkisi kapsamında "de" ibaresi eklenmiş ve teselsül nedeniyle madde 126 ncı madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 126 ncı maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 127 nci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 127 nci maddesi teselsül nedeniyle 128 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 128 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "o" ibaresi, gereksiz görüldüğünden redaksiyon yetkisi kapsamında fıkra metninden çıkarılmış ve madde teselsül nedeniyle 129 uncu madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 129 ve 130 uncu maddeleri teselsül nedeniyle 130 ve 131 inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 131 inci maddesinde yer alan "bile," ibaresinin sonundaki virgül işareti gereksiz görüldüğünden kaldırılmış ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 132 nci madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 132, 133, 134, 135 ve 136 ncı maddeleri teselsül nedeniyle 133, 134, 135, 136 ve 137 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 137 nci maddesi teselsül nedeniyle 138 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Ancak, Tasarının 137 nci maddesi ile ilgili tekrir-i müzakere talebinde bulunulmuş ve maddenin yeniden görüşülmesi sırasında, madde başlığının **"sözleşmenin uyarlanması"** biçiminde değiştirilmesi, aşırı ifa güçlüğü dışında kalan uyarlama sebeplerinin de mukayeseli hukuk ve doktrin temelinde düzenlenmesi gereği dile getirilmiştir. Sorunla ilgili olarak bir öneri de geliştirilmiş, çözüme bilim kurulu karşı çıkmış, Komisyonca, Genel Kurul aşamasına kadar bir önerge geliştirilmesi temennisi ile madde oylanmıştır.

Konu ile ilgili Avrupa Sözleşme Hukuku maddesi şöyledir:

"Madde 6:111: Hâl ve Şartların Değişmesi

1) Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin, ifa ister edim için gerekli harcamaların artması ister karşı edimin değerinin düşmesi nedeniyle ağırlaşmış olsa dahi, yerine getirilmesi gerekir.

2) Ancak eğer sözleşmesinin ifası şartlardaki değişiklik sonucu aşırı ölçüde güçleşmiş ise taraflar aşağıdaki şartların mevcudiyeti hâlinde sözleşmenin değiştirilmesini veya sona erdirilmesini müzakere etmekle yükümlüdürler:

a) Hâl ve şartların sözleşmenin kurulmasından sonra değişmiş olması;

b) Hâl ve şartların değişme ihtimalinin sözleşmenin kurulduğu anda öngörülemeyecek olması;

c) Sözleşmeyle, hâl ve şartların değişmesi riskinin bundan etkilenen kişiye yükletilmemiş olması.

3) Tarafların uygun bir süre içerisinde mutabakata varamamaları hâlinde, mahkeme,

a) Kendi tespit edeceği bir tarihte ve şartlarla sözleşmeyi sona erdirebilir; veya

b) Hâl ve şartların değişmesinden kaynaklanan kâr ve zararı taraflar arasında adil bir biçimde paylaştırmak suretiyle sözleşmeyi uyarlayabilir.

Her iki durumda da mahkeme, taraflardan birinin müzakereden kaçınmasından veya müzakereleri dürüstlük kuralına aykırı bir biçimde kesmesinden kaynaklanan zararın tazminine de hükmedebilir."

Konu ile ilgili Alman Medeni Kanunu hükümleri şöyledir:

"BGB § 313 İşlem Temelinin Bozulması

1) Sözleşmenin temelini oluşturan hâl ve şartlar sözleşmenin kurulmasından sonra ağır bir biçimde değişmiş ve taraflar bu değişikliği öngörmüş olsalardı sözleşmeyi hiç yapmayacak veya başka bir içerikle yapacaklarsa, somut olayın özelliklerinin, özellikle de kanuni veya sözleşmesel risk dağılımının göz önünde tutulması sonucunda taraflardan birinden sözleşmeye olduğu gibi bağlı kalmasının beklenemeyeceği durumlarda, sözleşmenin uyarlanması istenebilir.

2) Tarafların sözleşmenin temeli hâline gelen esaslı tasavvurlarının sonradan yanlış olduğunun ortaya çıkması, hâl ve şartların değişmesine müsavidir.

3) Sözleşmenin uyarlanmasının mümkün olmadığı veya taraflardan birinden beklenemediği durumlarda, mağdur olan taraf sözleşmeden dönebilir. Sürekli borç ilişkilerinde dönme hakkının yerini fesih hakkı alır.

BGB § 314 Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebeple Feshi Kündigung von Dauerschuldverhältnissen aus wichtigem Grund

1) Taraflardan her biri haklı sebeplerin mevcudiyeti hâlinde sürekli bir borç ilişkisini, bir fesih süresine riayet etmeksizin feshedebilir. Somut olayın bütün özelliklerinin göz önünde bulundurulması ve karşılıklı menfaatlerin değerlendirilmesi sonucunda fesih hakkını kullanan taraftan sözleşmeye kararlaştırılan sürenin veya fesih süresinin dolmasına kadar devamının beklenemeyeceği durumlarda haklı bir sebep mevcuttur.

2) Haklı sebebi sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün ihlalinin oluşturduğu durumlarda, fesih hakkı, verilen ek sürenin sonuçsuz kalmasından sonra kullanılabilir. § 323 fıkra 2 hükmü[1] kıyasen uygulanır.

3) Hak sahibi fesih hakkını sadece, fesih sebebini öğrendikten sonra uygun bir süre içerinde kullanabilir.

4) Fesih hakkının kullanılmış olması, tazminat talep etme hakkını ortadan kaldırmaz."

Tasarı, ifa güçlüğü dışında kalan uyarlama sebeplerini kapsamamaktadır. İfa güçlüğü oluşturmasa bile karşı edimin değerinin azalması sebebiyle edimler-arası dengenin bozulması, sözleşme amacının bozulması gibi işlem temelinin çökmesi hâlleri dışarıda bırakılmıştır. Bu durumda, uyarlamanın düzenlenmemesi tercih olunmalıdır. Çünkü bu hâlde, diğer uyarlama sebeplerinin aksi ile kanıt yorumu yoluyla yasaklandığı sonucuna ulaşılabilir. Doktrin buna özellikle işaret etmektedir (Dr. Arat, Ayşe. Sözleşmenin Değişen Şartlara Uyarlanması, Ank.2006, Dr. Topuz, Seçkin. Denge Bozulması ve İfa Güçlüğü Durumlarında Sözleşmeye Müdahale. Yayınlanmamış (yakında yayımlanacak doktora tezi). Düzenleme yokluğunda yargı (TMK m.2/I veya m.1/II) yoluyla soruna özgü içtihat hukukunu geliştirerek ihtiyacı giderecektir.

- Tasarının 138, 139, 140, 141 ve 142 nci maddeleri teselsül nedeniyle 139, 140, 141, 142 ve 143 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 143 üncü maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 144 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 144 ve 145 inci maddeleri teselsül nedeniyle 145 ve 146 ncı maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 146 ncı maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 147 nci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 147, 148, 149, 150 ve 151 inci maddeleri teselsül nedeniyle 148, 149, 150, 151 ve 152 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 152 ve 153 üncü maddelerinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve maddeler teselsül nedeniyle 153 ve 154 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

---

[1] *Bu hüküm bizim Borçlar Kanununun ek süre tayinine gerek olmayan halleri düzenleyen 107. maddesini karşılamaktadır.*

- Tasarının 154 üncü maddesi teselsül nedeniyle 155 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 155 inci maddesinin kenar başlığında yer alan “durumunda” ibaresi, kavram uyumunu sağlamak amacıyla diğer maddelerin kenar başlıklarında da yer alan “hâlinde” ibaresi ile değiştirilmiş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 156 ncı madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 156 ncı maddesi teselsül nedeniyle 157 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 157 nci maddesi, düzeltilmesi mümkün bir hata sebebiyle davanın usulden reddinde zamanaşımı için tanınan fırsatın hak düşürücü süre için dahi tanınmasının hem hakkın doğası ve hem de adil yargılanma hakkının doğal gereği olması, ayrıca maddedeki ifade bütünlüğünün sağlanması amacıyla, “Dava veya def’i; mahkemenin yetkili veya görevli olmaması ya da düzeltilebilecek bir yanlışlık yapılması yahut vaktinden önce açılmış olması nedeniyle reddedilmiş olup da o arada zamanaşımı veya hak düşürücü süre dolmuşsa, alacaklı altmış günlük ek süre içinde haklarını kullanabilir.” şeklinde değiştirilmiş ve teselsül nedeniyle madde 158 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 158, 159, 160, 161 ve 162 nci maddeleri teselsül nedeniyle 159, 160, 161, 162 ve 163 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 163 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “diğerine” ibaresi, hükümde açıklığın sağlanması amacıyla, “diğerlerine” şeklinde değiştirilmiş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 164 üncü madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 164, 165 ve 166 ncı maddeleri teselsül nedeniyle 165, 166 ve 167 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 167 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “başvurma” ibaresi, terim birliğinin sağlanması amacıyla “rücu” şeklinde değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 168 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 168 inci maddesi teselsül nedeniyle 169 uncu madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 169 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “o” ibaresi, gereksiz görüldüğünden redaksiyon yetkisi kapsamında fıkra metninden çıkarılmış ve madde teselsül nedeniyle 170 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185 ve 186 ncı maddeleri teselsül nedeniyle 171,172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186 ve 187 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 187 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “devredilen alacaktan önce muaccel olması koşuluyla” ibaresi, bu ibarenin 818 sayılı Borçlar Kanununun 167 nci maddesinin ikinci fıkrasında, aynı fıkrayı karşılayan İsviçre Borçlar Kanununun 169 uncu maddesinin ikinci fıkrasına da uygun olarak “…bu alacağın temlik edilen matluptan sonra muacceliyet iktisap etmiş olmaması şartiyle” şeklinde ifade edildiği göz önünde tutularak, borçlunun devri öğrendiği anda henüz muaccel olmayan alacağını, sadece devredilen alacaktan önce değil, onunla aynı anda muaccel olması durumunda da borcu ile takas edebileceğini ifade etmek üzere, “devredilen alacaktan önce veya onunla aynı anda muaccel olması koşuluyla” şeklinde değiştirilmiş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 188 inci madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 188, 189, 190 ve 191 inci maddeleri teselsül nedeniyle 189, 190, 191 ve 192 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 192 nci maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 193 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 193, 194 ve 195 inci maddeleri teselsül nedeniyle 194, 195 ve 196 ncı maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 196 ncı maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "borçlu" ibaresinin sonuna, hükümde açıklığın sağlanması amacıyla virgül işareti konulmuş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 197 inci madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 197 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "kendisine bağlı" ibaresi, hükümde açıklığın sağlanması amacıyla "kişiliğine özgü" şeklinde değiştirilmiş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 198 inci madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208 209, 210 ve 211 inci maddeleri teselsül nedeniyle 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208 209, 210, 211 ve 212 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 212 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan "…farkın ödenmesini" ibareleri, Tasarının 235 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında olduğu gibi "…farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini" şeklinde değiştirilmiş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 213 üncü madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

Ancak, Tasarının 212 nci maddesinin görüşülmesi sırasında, maddede geçen piyasa fiyatı ibaresinden neyin anlaşılması gerektiği ve bu ibarenin ihtilafları gidermeye kâfi gelip gelmeyeceği hususunda tereddütler dile getirilmiştir. Yapılan açıklamalarda, önceki kullanılan tabir olan cari fiyat ibaresinden, belirli bir çevrede ortalama olarak yapılan satışlardan malın ulaştığı fiyatın anlaşıldığı, o itibarla piyasa fiyatı ibaresinin cari fiyatla eş anlamlı olarak kullanıldığı ifade edilmiştir. Yürürlükteki Borçlar Kanununda "Ticari muamelesinde satıcı…" diye başlayan ifade genişletilerek, âdi satışlarda da satıcılar temerrüt ederse satılanı teslim borcunda, alıcının aynı hükümlere göre uğradığı zararın tazminini isteyebileceğinin hükme bağlandığı ifade edilmiştir.

- Tasarının 213 ve 214 üncü maddeleri teselsül nedeniyle 214 ve 215 inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 215 inci maddesinin kenar başlığında geçen "b. Mahkeme kararı olmaksızın geri verme" ibaresi, "geri verme"nin, o şeyin verene teslim edilmesini ifade etmesi, maddede ise, satılanın üçüncü kişiye verilmesinin söz konusu olması karşısında, maddenin kenar başlığı "b. Mahkeme kararı olmaksızın satılanı verme" şeklinde; maddenin ikinci fıkrasında geçen "…satılanı geri vermekle yükümlü olduğunu..." ibaresi de "…satılanı üçüncü kişiye vermekle yükümlü olduğunu…" şeklinde değiştirilmiş, Komisyonumuzca da redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 216 ncı madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 216 ncı maddesinde redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 217 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 217 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında, birbirleriyle zorunlu bağlantısı bulunan bir hükme yer verilmesi nedeniyle bu iki fıkra birleştirilmiş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 218 inci madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 218, 219, 220 ve 221 inci maddeleri teselsül nedeniyle 219, 220, 221 ve 222 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 222 nci maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde geçen "hâlinde" ibaresinden sonra cümleye açıklık sağlanması amacıyla virgül işareti konulmuş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 223 üncü madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 223, 224 ve 225 inci maddeleri teselsül nedeniyle 224, 225 ve 226 ncı maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 226 ncı maddesinde redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 227 nci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 227 nci maddesi teselsül nedeniyle 228 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 228 inci maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 229 uncu madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 229, 230, 231, 232 ve 233 üncü maddeleri teselsül nedeniyle 230, 231, 232, 233 ve 234 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 234 üncü maddesinin birinci fıkrasında geçen "düşerse, satıcı" ibaresindeki "düşerse" ibaresinin sonundaki virgül işareti gereksiz görüldüğünden kaldırılarak, "satıcı" ibaresinden sonra konulmuş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 235 inci madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 235 inci maddesinin üçüncü fıkrasında geçen "farkı alıcıdan giderim olarak" ibaresi, Tasarının 212 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarıyla uyum sağlanması için, "…farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini…" ibaresiyle değiştirilmiş ve "böyle bir satışa gerek kalmaksızın," ibaresinden sonra gelmek üzere, hükme açıklık sağlanması amacıyla "alıcıdan" ibaresi eklenmiş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 236 ncı madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 236 ncı maddesi teselsül nedeniyle 237 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Ancak, Tasarının taşınmaz satışında şekli düzenleyen 236 ncı maddesinin görüşülmesi sırasında, sözleşmeye dayalı ön alım hakkının geçerliliğinin yazılı şekle tâbi olması eleştirilmiş, ön alım sözleşmesinin de resmi şekilde yapılması gerektiği, tapu mevzuatına göre resmi şekilde yapılmayan ön alım sözleşmesinin şerh edilemediği, dolayısıyla yazılı şeklin bir anlam ifade etmediği, karşı görüş olarak da sözleşmeye dayalı ön alım hakkının şahsi hak olduğu, sözleşmeye aykırılığın dava edilebileceği belirtilmiştir.

Madde ile ilgili olarak ayrıca, resmi şekle aykırı biçimde yapılan taşınmaz satışlarında, resmi şekle aykırılığın uzun seneler sonra dürüstlük kurallarına aykırı olarak ileri sürülmesi hâlinde ödenen paranın iadesinin hangi zamandaki değere göre yapılacağı konusu değerlendirilmiş, geri verme günündeki sürüm değerinin esas alınması ve bu yönde maddede bir değişiklik yapılması önerilmiş, karşı görüş olarak da maddeye eklenecek böyle bir hükmün birinci fıkrada belirtilen resmi şekli anlamsız hâle getireceği, gayri resmi şekilde yapılan taşınmaz satışlarını özendireceği ifade edilmiştir.

- Tasarının 237 nci maddesi, hak kategorileri için Tasarıda öngörülen sürenin, kurumun mahiyeti ve hak kavramının özüyle bağdaşmadığı gerekçesiyle “Önalım, geri alım ve alım hakları en çok on yıllık süre için kararlaştırılabilir ve kanunlarda belirlenen süreyle tapu siciline şerh edilebilir.” şeklinde değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 238 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 238, 239, 240, 241 ve 242 nci maddeleri teselsül nedeniyle 239, 240, 241, 242 ve 243 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 243 üncü maddesinin son fıkrasında geçen “…beş yılda zamanaşımına uğrar. Ancak, satıcı ağır kusurlu ise, beş yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamaz.” ibaresi, “…beş yılın ve satıcının ağır kusuru varsa yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.” şeklinde "Fıkranın önceki metni itibarıyla, on yıllık zamanaşımının mı, yoksa yirmi yıllık zamanaşımının mı söz konusu olacağı konusunda ortaya çıkacak tartışmanın önlenmesi amacıyla, önceki ifade biçimi yerine, Tasarının 71 inci maddesinde olduğu gibi, Tasarının 478 inci maddesiyle de uyumlu olacak biçimde, yirmi yıllık haksız fiil zamanaşımının uygulanacağının açıkça belirtilmesi tercih edilmiş” gerekçesiyle değiştirilmiş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 244 üncü madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250 ve 251 inci maddeleri teselsül nedeniyle 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251 ve 252 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 252 nci maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 253 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 253 üncü maddesi teselsül nedeniyle 254 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 254 üncü maddenin kenar başlığındaki “Sözleşmenin yürürlüğe girmesi” ibaresi “Sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması”; madde metnindeki “yürürlüğe girer.” ibaresi “ hüküm ve sonuçlarını doğurur.”, “yürürlüğe girmiş olur.” ibaresi de “hüküm ve sonuçlarını doğurmuş olur.” şeklinde “Yasa ve benzeri kural normlara ilişkin “yürürlüğe girme” teriminin sözleşmelerde uygun düşmeyeceği, sözleşmeler yönünden sözleşmenin hüküm anı (Tasarı m.11) yahut hüküm ve sonuçlarını doğurması deyimlerinin daha doğru olacağı” gerekçesiyle değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 255 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 255, 256, 257 ve 258 inci maddeleri teselsül nedeniyle 256, 257, 258 ve 259 uncu maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 259 uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkralarının ilk cümlelerinde geçen “ödemekte” ibarelerinin, temerrüt ve ifa hukukundaki terim karşılığı “ödeme”dir. Bu itibarla, ibareler “ödemede” şeklinde değiştirilmiş ve Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 260 ıncı madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 260 ve 261 inci maddeleri teselsül nedeniyle 261 ve 262 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 262 nci maddesi teselsül nedeniyle 263 üncü madde olarak kabul edilmiş ve madde metnindeki atıflar değiştirilmiştir.

- Tasarının 263 üncü maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 264 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 264 ve 265 inci maddeleri teselsül nedeniyle 265 ve 266 ncı maddeler olarak kabul edilmiş ve madde metinlerindeki atıflar değiştirilmiştir.

- Tasarının 266, 267, 268 ve 269 uncu maddeleri teselsül nedeniyle 267, 268, 269 ve 270 inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 270 inci maddesinin ikinci fıkrasında geçen "…ortalama banka faizini aşan" ibaresi, bu konuda uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla, "ortalama banka mevduat faizini aşan" şeklindeki ibare ile değiştirilmiş, Komisyonumuzca da madde teselsül nedeniyle 271 inci madde olarak ve madde metnindeki atıflar değiştirilerek kabul edilmiştir.

- Tasarının 271 inci maddesi teselsül nedeniyle 272 nci madde olarak kabul edilmiş ve madde metnindeki atıflar değiştirilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 272 nci maddesinin birinci fıkrasında geçen "…sözleşmenin kurulmasından cayma hakkına ve def'ilerine" ibaresi, Tasarının 254 üncü maddesinin kenar başlığıyla uyumlu hâle getirmek amacıyla, "…sözleşmenin yürürlüğe girmesine ve geri alma açıklamasına, alıcının def'ilerine" şeklinde değiştirilmiş, Komisyonumuzca da yasa ve benzeri kural normlara ilişkin "yürürlüğe girme" teriminin sözleşmelerde uygun düşmeyeceği, sözleşmeler yönünden sözleşmenin hüküm anı (Tasarı md. 11) yahut hüküm ve sonuçlarını doğurması deyimlerinin daha doğru olacağı gerekçesiyle, maddenin birinci fıkrasında yer alan "sözleşmenin yürürlüğe girmesine" ibaresi "sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasına" şeklinde değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 273 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292 ve 293 üncü maddeleri teselsül nedeniyle 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 294 üncü maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 295 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 295 inci maddesinin son fıkrasında geçen "...ödeme güçsüzlüğü saptanır…" ibaresi, Tasarının genelinde, belirlenmek fiilinin kullanıldığı göz önünde tutularak, "…ödeme güçsüzlüğü belirlenir…" ibaresiyle değiştirilmiş, Komisyonumuzca da redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 296 ncı madde olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 296, 297, 298, 299, 300 ve 301 inci maddeleri teselsül nedeniyle 297, 298, 299, 300, 301, 302 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 302 nci maddesi aynen kabul edilmiş ancak TBMM İçtüzüğünün 43 üncü maddesi gereğince yeniden görüşme talep edilmiş ve yapılan müzakere sonucunda maddede yer alan "sözleşmede aksi öngörülmemişse" ibaresi aşağıdaki gerekçelerle madde metninden çıkarılmış ve madde teselsül nedeniyle 303 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

Madde metninde kiraya verenin borçları düzenlenmekte olup bu borçlarını sözleşme ile kiracıya devretme imkânı tanınmaktadır. Kira sözleşmelerinin yapılışının genellikle matbu olması ve kiraya verenlerin istediklerini sözleşmeye yazıp kiracıya imzalatmaları, kiracıların çoğu zaman çaresizlikten bu sözleşmelerin içeriğine itiraz edememeleri sebebiyle imzaladıkları bu sözleşmeden dolayı mağdur olacakları göz önünü alınarak, bu mağduriyete meydan verilmemesi amaçlanmıştır.

Ancak, Tasarının, yan giderlere katlanma borcu başlıklı 302 nci maddesinin görüşülmesi sırasında ortaya atılan bir yanlış yorumun aksine Tasarıdaki şekliyle hüküm, **"çatı akması, dış-boya"** gibi yapı inşaatına (kiralananın önemli onarımına) ait yükümlülükleri, hiçbir şekilde kiracıya yüklememektedir. Çünkü kiralananı kullanıma hazır olarak teslim etmek ve sözleşme boyunca bu durumda bulundurmak, kiralayanın asli borcudur (m.300). Öyleki bu borca aykırılık, Tasarıda özel yaptırıma bağlanmıştır (m.303,304,305). Esasen kiracının borcunu düzenleyen 316 ncı madde de aynı temele dayalıdır.

Yukarıda değinilen yorumun yaygınlık kazanması üzerine verilen ve kabul edilen değişiklik önergesinin yine atfa konu kılınan maddelerin kümülatif değerinin oluşturduğu hukukun içinde kaldığı, Tasarı bütününe hâkim kiracıyı koruma ilkesinin karakterinin önerge öncesinde de, sonrasında da sürdüğü açıktır. Gerek yürürlükteki, gerekse yürürlüğe girecek kira hükümlerinin temel ruhu, zayıf konumdaki kiracıyı korumaktır (6570 sayılı Yasa m. 11, Tasarı m. 345). Kiralananın özenle kullanımı, hasara uğratıcı eylemlerden kaçınma, oturulan iç mekânın da boyanması ve temizliği gibi yükümler, sözleşmenin tabiatı gereği kiracınındır.

- Tasarının 303, 304, 305 ve 306 ncı maddeleri teselsül nedeniyle 304, 305, 306 ve 307 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 307 nci maddesi, hükme açıklık getirmek amacıyla redaksiyon yetkisi kapsamında düzenlenmiş ve madde teselsül nedeniyle 308 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318 ve 319 uncu maddeleri teselsül nedeniyle 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319 ve 320 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 320 nci maddesinin üçüncü fıkrası "Kiralanandaki önemli yapı değişikliğinin tâbi olacağı hukuki rejimin kira sözleşmesindeki özel bir hükümle yahut konuya özgü bir sözleşmeyle belirlenmesi asıldır. Sözleşenler, bu konudaki hukuku serbestçe kurabileceklerdir. Ancak bu konuda herhangi bir sözleşmenin yahut sözleşme şartının olmaması hâlinde, kira hukukunun yedek hukuk kuralı olarak önergedeki şekli ile yeni bir norm teklif edilmektedir." gerekçesiyle "Kiracı, aksine yazılı bir anlaşma yoksa, kiraya verenin rızasıyla yaptığı yenilik ve değişiklikler sebebiyle kiralananda ortaya çıkan değer artışının karşılığını isteyemez." şeklinde değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 321 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 321 inci maddesi teselsül nedeniyle 322 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 322 nci maddesi teselsül nedeniyle 323 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Ancak, Tasarının kira ilişkisinin devri başlıklı 322 nci maddesinin görüşülmesi sırasında, yürürlükteki kanundan farklı olarak, iş yeri kiralarında devir yasağının bertaraf edildiği, bu hükmün kira bedellerini düşürüp, hava paralarını çok yükselteceği, karşı görüş olarak da 6570 sayılı Kanunun 12 nci maddesinde "açıkça rızası olmadıkça devredemez" diye bir devir yasağı öngörüldüğü, kiralananın haklı sebepler olmasına rağmen, bu rızayı kiraya verene vermekten kaçınmasının doğru olmadığı, o itibarla sadece iş yeri kiralarına özgü olarak, haklı bir sebep olmadıkça kiraya verenin kötüniyetli olarak devre engel olmasının önüne geçilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

- Tasarının 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341 ve 342 nci maddeleri teselsül nedeniyle 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342 ve 343 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 343 üncü maddesinin son fıkrası, beş yıllık süre içinde tarafların hakkaniyet ve dürüstlük kurallarına göre katlanamayacakları koşulların doğabilmesi ihtimali nedeniyle, Tasarının "Aşırı ifa güçlüğü" başlıklı maddesine atıf yapılarak değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 344 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 344 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Ancak, bu dava, dava dilekçesinin, yeni dönemin başlangıcından en geç otuz gün önceki bir tarihte kiracıya tebliğ edilmiş" ibaresi "Ancak, bu dava, yeni dönemin başlangıcından en geç otuz gün önceki bir tarihte açıldığı" şeklinde aşağıdaki gerekçelerle değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 345 inci madde olarak kabul edilmiştir.

* Kira tespitine ilişkin hükmün hangi tarihte etki doğuracağı başka deyimle artışın hangi tarihten itibaren uygulanacağı sorunu, sözleşenlerin haklı çıkarları, hukuk bütünü ve göz ardı edilemeyecek riskler gözetilerek düzenlemelidir.

* Kiracının çıkarı, "sözleşmeyi sürdürüp sürdürmeme kararını verebilmek için yeni dönem öncesi artış önerisini dönem başında bilebilmesidir". Kiralayanın çıkarı ise, "yeni dönem için hakkaniyetin gerekli kıldığı ve modellenen yeni kanun maddesinin öngördüğü miktarda bir kira artışı beklentisi yahut bu dönemin artışsız geçmemesidir".

Yasa koyucu, üreteceği kuralda her iki çıkarı denkleştirmek zorundadır. Anayasa Mahkemesinin 6570 sayılı Yasasının ilgili maddesini iptali üzerine Yüksek Yargıtay'ın oluşturduğu İçtihadı Birleştirme Kararı ve izleyen uygulama, kira artışının yeni dönemin başlangıcından itibaren uygulanması için artış ihtarının (doğrusu ihbarının) veya tespit davası dilekçesinin yeni dönemden en az on beş gün önce kiracıya tebliği modeli üzerine kuruludur. Belli ki Yüksek Mahkeme, kiracının bilgilenmesi (enformasyon) ve araştırma yapabilmesi unsurunu öne çıkarmıştır.

* Amaç sorunu tüm boyutları ile ele almak ve menfaat dengelerini gözetici bir eksene oturtmaktır.

* Önerge belirtilen süre içinde davanın açılmasını gerekli ve yeterli görmekte, ayrıca -Tasarının aksine- dava dilekçesinin belirtilen süre içinde kiracıya tebliği koşulunu düşürmektedir. Bu süre içinde davanın açılmaması hâlinde ihbara (ihtara) bağlı seçenek aynen korunmaktadır.

* Tasarıda geliştirilen yeni modele göre izleyen dönem kira artışının nesnel kriterleri bellidir. Taraflar, artışın ne miktarda olacağını, bu yasanın yürürlük öncesi dönemden farklı olarak bilebilecek durumdadırlar. Kiracının yeni dönemde sözleşmeyi sürdürebilme kararı için gerekli enformasyon ihtiyacı, Tasarı tarafından (m.343) büyük ölçüde karşılanmış olmaktadır. İçtihatla artış kriterlerini değiştirme ve belirsizlik dönemi Tasarının kanunlaşması ile kapanacaktır (Any.m.7,87, 132/I).

* Davanın belirtilen sürede açılmış olmasına, yahut ihtarın aynı sürede keşide edilmiş bulunmasına, hukuki deyimle kiralayanın bu konudaki girişiminin kendisine ait olan bölümünün tamamlanmasına rağmen, tebliğ edilememe riskini kiralayana yükleyen bir mantığın hukuk zemini yoktur. Dava dilekçesinin mahkeme kaleminde tebliğe geç çıkarılması (I), posta hizmetlerindeki aksama (II), kiracının bin çeşit yolla tebellüğden kaçınması (III), hayatın olağan akışında rastlanan nadir riskler değildir. Bu risklerden kiracıya artışsız bir kira dönemini lütfetme çıkarı çıkarsanamaz. Edimlerinin ve yeni dönemin farkında olan kiracı, bu durumda evleviyetle kiralayanla iletişim kurmak zorundadır (TMK m.2). Öte yandan mahkemenin kararı, kesinleştiğinde ancak infaz olunabilen ve sürpriz teşkil etmeyecek olan yargısal bir tasarruftur.

* Önerilen model, dava teorisi ve dava pratiği ile de uyumludur. Davanın açılmasının maddi hukuka ilişkin sonuçlarından biri de, davanın açılması ile davalının temerrüde düşmesidir. Gerçi artış bakımından oluşmuş ve temerrüde esas olacak bir borç yoktur. Ancak bu sonuç, dilekçenin tebliği ile amaçlanan hedefi sağlayıcıdır. Kiralayan, önerisini dava yoluyla hüküm makamına sunmuştur. Bu makama ait olan görevin (tebliğin) her nasılsa yerine getirilememesinin sonuçları, kiralayana yüklenemez. Kiracı, davada savunma ve delillerle maksimum çıkarına ulaşma yönünde gereken fırsatlara fazlası ile sahiptir (Any. m.36).

* Öte yandan Yargı uygulamasına konan UYAP Projesi kapsamında, yeni dönemi bilen her kiracı, kira tespit davasının açılmış olup olmadığını dijital yolla öğrenebilecek durumdadır. İyi niyetli ve özenli kiracı yönünden enformasyon ihtiyacı böylelikle giderilmiş olmaktadır.

- Alt Komisyonca, Tasarının 345 inci maddesinde geçen "…sözleşme cezası ödeneceğine ilişkin…" ibaresi, Tasarıda "sözleşme cezası" yerine "ceza koşulu" ibaresinin kullanılması tercih edildiği için, "…ceza koşulu ödeneceğine ilişkin…" şeklinde, Komisyonumuzca da maddenin ikinci cümlesi menfaatler dengesi açısından daha adil bir çözüm olacağı gerekçesiyle "Özellikle, kira bedelinin zamanında ödenmemesi hâlinde sonraki kira bedellerinin muaccel olacağına ilişkin anlaşmalar geçersiz olup en fazla doğmuş olan borcun iki katı tutarında ceza koşulu öngörülebilir." şeklinde değiştirilmiştir. Ancak madde hakkında TBMM İçtüzüğünün 43 üncü maddesi gereğince yeniden görüşme talep edilmiş ve yapılan müzakere sonucunda madde aşağıdaki gerekçesiyle Alt Komisyonun kabul ettiği ilk metne dönülerek ve teselsül nedeniyle 346 ncı madde olarak kabul edilmiştir.

Sözleşme ile ödenmemiş kira borcunun iki katına kadar ceza koşulu konulması imkânı tanınmıştır. Bu durumda sözleşmelerin genellikle matbu olarak yapılarak kiraya verenler tarafından kiracıya imzalatıldığı gerçeğini göz önüne aldığımızda kiracı ödenmemiş kira borcunun yanında bunun iki katına kadar da ceza ödemekle karşı karşıya kalacak ve mağduriyete uğrayacaktır. Esasen hiçbir borcun karşılığında bu şekilde bir ceza hükmü bulunmamaktadır. Para borçlarında dahi borcun ödenmeyen kısımları için en fazla temerrüt faizi işletilmektedir. Bu maddede ise temerrüt faizinin çok çok üzerinde bir cezai şarta imkân verildiği, bunun da adil bir düzenleme olmadığı açıktır.

Maddenin yeniden görüşülmesi sırasında, kiracısı gerçek veya tüzel kişi tacir olan sözleşmelerde ceza koşulu ve muacceliyet şartı konulabilmesi hususu tartışılmıştır. Kiracıların yasayla korunmasının, sosyal devlet ilkesinin zorunlu bir gereği olduğu, bu gerekliliğin kiracıların malike nazaran zayıf konumda olmaları gerçekliğine dayandığı ancak zayıf konumda olmayan kiracıların da kurabilecekleri ve kimi zaman ticari alanla ilgili kira sözleşmelerinde ceza koşulu ve muacceliyet şartının konulabilmesi gerektiği belirtilmiştir.

İşleme alınmayan ve fakat Komisyon tutanaklarına intikal eden aksi doğrultudaki madde sonuna cümle eklenmesine ilişkin önerge ve gerekçesi şöyledir:

"Ancak kiracı tarafı şirket veya diğer bir tüzel kişi yahut kamu kuruluşu olan kira sözleşmeleri ile kiracısı tacir olan işyeri kira sözleşmelerine ceza koşulu ve muacceliyet şartı konabilir."

Kiracıların yasayla korunması, sosyal devlet ilkesinin zorunlu bir gereğidir. Bu gereklilik, kiracıların malike nazaran zayıf konumda olmaları gerçekliğine dayalıdır. Ne var ki kira sözleşmesi, zayıf konumda olmayan kiracıların da kurabilecekleri ve kimi zaman ticari alanla ilgili akitlerdir. Esnaf olmayanların (gerçek kişi tacirlerin) ve tüzelkişi tacirlerin kurduğu işyeri kiralarında durum böyledir. Ayrıca şirketlerin, kamu dâhil diğer tüzel kişilerin kendi özel hukukları dışında genel hükümlerle korunma ihtiyaçları yoktur. Önerge, belirtilen somut ihtiyacı, gerçekliğe uygun şekilde düzenleme amacı taşımaktadır.

- Tasarının 346 ncı madde metninde yer alan “onbeş yıllık ” ve “onbeş yıl” ibareleri maddede geçen sürelerin, mülkiyet hakkının ölçüsüz şekilde sınırlandırılamayacağı temelinde makul bir seviyeye indirilmesi amacıyla “on yıllık” ve “on yıl” şeklinde değiştirilmiş ve madde teselsül nedeniyle 347 nci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 347 ve 348 inci maddeleri teselsül nedeniyle 348 ve 349 uncu maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 349 uncu maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmış ve madde teselsül nedeniyle 350 nci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398 ve 399 uncu maddeleri teselsül nedeniyle 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399 ve 400 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 400 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “alışılmış olan ücreti” ibaresi “asgari ücretten az olmamak üzere emsal ücreti” biçiminde değiştirilmiş ve son fıkra madde metninden çıkarılmıştır. Yapılan değişiklikle, sözleşmede ücret hususunda hüküm bulunmayan hâller için, işçi lehine olmak üzere asgari ücretten az ücret kararlaştırılamayacağı hükme bağlanmıştır. Son fıkra hükmünde yer alan, işçi ve işverenin birlikte yaşaması durumunda barınma ve beslenmenin ücretten sayılacağına ilişkin hükmün işçi aleyhinde kötüye kullanılabileceği düşünülerek metinden çıkarılmış ve madde teselsül nedeniyle 401 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 401, 402 ve 403 üncü maddeleri teselsül nedeniyle 402, 403 ve 404 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 404 üncü maddesinde, ikramiyenin, sözleşme borcuna dönüşmesi ve diğer yan sorunların çözümü amacıyla, maddenin birinci fıkrasındaki “bu” ibaresi metinden çıkarılmış, aynı cümledeki “anlaşma olması” ibaresi “anlaşmanın veya çalışma şartının ya da işverenin tek taraflı taahhüdünün varlığı” şeklinde değiştirilmiş; ikinci fıkrasındaki “sona ermişse” ibaresinden sonra gelen bölümü “ikramiyenin çalıştığı süreye yansıyan bölümü ödenir” biçiminde değiştirilmiş ve teselsül nedeniyle madde 405 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 405 inci maddesi teselsül nedeniyle 406 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 406 ncı maddesinin birinci fıkrasındaki “sözleşmeyle aksi kararlaştırılmadıkça, işyerinde veya” ibaresi madde metninden çıkarılmış, ikinci fıkrasındaki “işçinin kasten sebebiyet verdiği” ibaresi “işçinin kasten sebebiyet verdiği yargı kararıyla sabit” biçiminde değiştirilmiş ve teselsül nedeniyle madde 407 nci madde olarak kabul edilmiştir. Bu maddede yapılan değişiklikle, ücretin sadece banka kanalı ile ödenebilmesi ve işçinin kasten verdiği zararın mahkeme kararı ile tespiti durumunda ücretin haczedilebilir kısmı miktarınca takas edilebileceği hükme bağlanmıştır.

- Alt Komisyonca, Tasarının 407 ve 408 inci maddelerinin kenar başlığında geçen “durumunda” ibaresi, Tasarının diğer madde kenar başlıklarında olduğu gibi, “hâlinde” ibaresi ile değiştirilmiş ve Komisyonumuzca da maddeler teselsül nedeniyle 408 ve 409 uncu maddeler olarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 409, 410, 411, 412, 413, 414 ve 415 inci maddeleri teselsül nedeniyle 410, 411, 412, 413, 414, 415 ve 416 ncı maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 416 ncı maddesinin tamamını kapsayan değişiklikle, işçinin onur ve saygı gösterilmek dâhil bütün kişilik değerlerinin korunması yükümlülüğü düzenlenmiş, cinsel tacizin yanında diğer psikolojik tacizler de (mobbing) kişilik değerlerini ihlal eden sebepler kategorisinde sayılmış, yürürlükteki İş Kanununun 77 nci maddesi ile Borçlar Kanununun konuya ilişkin düzenlemeleri arasında bir bütünlük sağlanmış, hizmet akdinden kaynaklanan sorumluluğun hukuki niteliği konusunda yaşanan tartışmalar, düzenleme ile sona erdirilmiş, sözleşmeye aykırılıktan kaynaklanan ölüme ve vücut bütünlüğünün zedelenmesine veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmininde sözleşmeden doğan sorumluluk hukuku hükümlerinin uygulanacağı kararlaştırılmış ve madde teselsül nedeniyle 417 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Kabul edilen madde ile hizmet sözleşmesine aykırılıktan kaynaklanan sorumluluğun hakkaniyet veya kusursuz sorumluluk olduğu tartışmasına son verilmiştir.

"Ahlâka uygun bir düzenin gerçekleştirilmesi" ibaresinin metinden çıkarılmasına ilişkin önerge, madde ile ilgili genel bir yapı değişikliğini getiren temel önergenin benimsenmesi eğiliminin ortaya çıkması üzerine geri çekilmiştir.

- Tasarının 417 ve 418 inci maddeleri teselsül nedeniyle 418 ve 419 uncu maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 419 uncu maddesinin tamamını kapsayan değişiklikle, ibra sözleşmesinin şekil ve geçerlilik şartları belirgin hâle getirilmiş ve bu hükümlerin destekten yoksun kalanlar ile işçinin diğer yakınlarının isteyebilecekleri dâhil, hizmet sözleşmesinden doğan bütün tazminat alacaklarına da uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Bu sayede, işçi haklarının genellikle kişiliğe bağlı bir insan hakkı olması, bu konuları düzenleyen Anayasa hükümlerinin niteliği (Any. m. 2, 49 vd) ve evrensel müktesabatın eriştiği düzey gözetilerek, koruma normlarının hukuki yapısının, uygulamadaki kimi sorunları olabildiğince arındıracak bir kesinliğe kavuşturulması amaçlanmış ve madde teselsül nedeniyle 420 nci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 420, 421, 422 ve 423 üncü maddeleri teselsül nedeniyle 421, 422, 423 ve 424 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 424 üncü maddesinin son fıkrası, yıllık iznin ücret hakkının kişiye bağlı bir hak olması ve işçinin izin hakkını kullanırken çalışması durumunda, izin süresi için ödenecek ücretin geri alınabilmesinin nasafet ilkesi ile bağdaşmadığı ve bu hakkı kullanılmaz hâle getireceği gerekçesi ile madde metninden çıkarılmış ve madde teselsül nedeniyle 425 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435 ve 436 ncı maddeleri teselsül nedeniyle 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436 ve 437 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarısının 437 nci maddesinin ikinci fıkrasının başına, işçinin korunması amacıyla, "Belirli süreli hizmet sözleşmesinde," ibaresi eklenmiş ve madde teselsül nedeniyle 438 inci madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 438, 439, 440, 441 ve 442 nci maddeleri teselsül nedeniyle 439, 440, 441, 442 ve 443 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 443 üncü maddesinin ikinci fıkrasında geçen "Rekabet yasağı" ibaresinden sonra gelmek üzere, anlam bütünlüğünün korunması amacıyla, redaksiyon yetkisi kapsamında "kaydı" ibaresinin kullanılmasına karar verilmiş ve madde teselsül nedeniyle 444 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

- Tasarının 444, 445 ve 446 ncı maddeleri teselsül nedeniyle 445, 446 ve 447 nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 447 nci maddesi hakkında TBMM İçtüzüğünün 43 üncü maddesi gereğince yeniden görüşme talep edilmiş ve yapılan müzakere sonucunda, ibra iradesini ihtiva etmeyen ve işçinin imzasını muhtevi ödeme belgelerinin makbuz hükmünde olduğuna dair genel hükmün varlığı ve ibra hükmündeki değişiklik karşısında madde hükmüne ihtiyaç kalmaması nedeniyle, maddenin Tasarı metninden çıkarılmasına karar verilmiştir.

- Tasarının 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465 ve 466 ncı maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 467 nci maddesinin kenar başlığında geçen "durumunda" ibaresi, Tasarının diğer madde kenar başlıklarında olduğu gibi, "hâlinde" ibaresi ile değiştirilmiş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 468, 469, 470, 471, 472, 473 ve 474 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 475 inci maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmıştır.

- Tasarının 476 ve 477 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 478 inci maddesine, yüklenicinin ağır kusuruyla ayıplı bir eser meydana getirmesi hâlinde, yirmi yıllık zamanaşımı süresinin, hem taşınmaz yapılar dışındaki eserler, hem de taşınmaz yapılarda uygulanabileceğini daha açık bir biçimde belirtmek amacıyla, maddede geçen "…ve yüklenicinin ağır kusuru varsa" ibaresinden sonra gelmek üzere, "ayıplı eserin niteliğine bakılmaksızın" ibaresi eklenmiş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485 ve 486 ncı maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 487 nci maddesinde yer alan "ilim veya edebiyat" ibaresi 5846 sayılı Kanunla terim birliğinin sağlanması amacıyla "fikir ve sanat" şeklinde değiştirilerek madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 488 ve 489 uncu maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 490 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Gazete makaleleri ve bir dergide yer alan" ibaresi "5187 sayılı Kanunla terim birliğinin sağlanması amacıyla "Süreli yayınlarda yer alan" şeklinde değiştirilerek madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499 ve 500 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 501 inci maddesi, yayım sözleşmelerinin uygulama pratiğinde yerleşen esaslar çerçevesinde, başlığı "Sipariş üzerine yayım sözleşmesi" ve ikinci fıkrasında yer alan "telif hakkı" ibaresi ise "sözleşme konusu mali haklar" şeklinde değiştirilerek madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 502 ve 503 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 504 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "hakeme başvuramaz" ibaresinden sonra gelmek üzere "iflâs, iflâsın ertelenmesi ve konkordato talep edemez," ibaresi eklenmiştir. Bu değişiklik, sözü geçen işlem ve tasarrufların ticari hayattaki önem ve ağırlıkları sebebiyle yapılmıştır.

- Tasarının 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520 ve 521 inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 522 nci maddesinde geçen "…tarife yoksa alışılmış usule göre ödenir." şeklindeki ibare, hükümde açıklığın sağlanması amacıyla, "tarife yoksa teamüle göre ödenir." şeklinde değiştirilmiş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 523 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 524 üncü maddesinde geçen "…ücret dava edilemez." ibaresi, açıklık sağlamak amacıyla, Tasarının 605 inci maddesinde olduğu gibi, "…ücret hakkında dava açılamaz ve takip yapılamaz." olarak değiştirilmiş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 525 ve 526 ncı maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 527 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "özensizliğinden" ibaresi, kaynak İsviçre Borçlar Kanununda geçen ifadeyle paralellik sağlanması bakımından, "ihmalinden" ibaresiyle değiştirilmiş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 528, 529 ve 530 uncu maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 531 inci maddesinin kenar başlığında geçen "III. Onama" ibaresi, sistematik bakımdan aynı yerde bulunan Tasarının 529 uncu ve 530 uncu maddelerinin kenar başlıkları ile uyumlu olması için, "III. İşin işsahibi tarafından uygun bulunması hâlinde" şeklindeki ibare ile değiştirilmiş ve madde metnindeki "onamışsa" ibaresi yerine, aynı maddenin kenar başlığı ile uyumlu olacak biçimde "uygun bulmuşsa" ibaresi kullanılmış, maddede, işsahibinin, vekâletsiz işgörenin sadece hukukî işlemlerini onaması değil, ayrıca onun yaptığı işleri de uygun bulması hâlinde, vekâlet hükümlerinin uygulanması öngörüldüğü için, her iki durumu da kapsamak üzere, 818 sayılı Borçlar Kanununun 415 inci maddesinden farklı olarak, "…uygun bulunması" ve "uygun bulmuşsa" ibaresi kullanılmış ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 532 ve 533 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 534 üncü maddesinin birinci fıkrasında geçen "…özensizliğinden" ibaresi, 818 sayılı Borçlar Kanununun 418 inci maddesi ile kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 427 nci maddelerinin ikinci fıkralarına uygun olarak, "her türlü ihmalinden" ibaresi ile değiştirilmiş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541 ve 542 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 543 üncü maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde geçen "alışılagelmiş" ibaresi, terim birliğinin sağlanması amacıyla "alışılmış" ibaresiyle değiştirilmiş, ayrıca, aynı cümlede geçen "…giderlerini" ibaresinden ve maddenin ikinci fıkrasındaki "Komisyoncu" ibaresinden sonra, hükümde açıklığın sağlanması amacıyla virgül işareti konulmuş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 544, 545, 546, 547 ve 548 inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 549 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında geçen "…tescil edilmedikçe" ibaresi, Tasarının 548 inci maddesi ile 551 inci maddesinin ikinci fıkralarında olduğu gibi, "…ticaret siciline tescil edilmedikçe" şeklinde değiştirilmiş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 550 ve 551 inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 552 nci maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmıştır.

- Tasarının 553 ve 554 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 555 inci maddesinde, geçen "…kendi hesabına" ibaresinden sonra hükümde açıklığın sağlanması amacıyla virgül işareti konulmuş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 556 ve 557 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 558 inci maddesinin kenar başlığında geçen "…durumunda" ibaresi, Tasarının diğer maddelerinin kenar başlıklarında da geçen "…hâlinde" şeklinde değiştirilmiş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580 ve 581 inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 582 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "kefalet konusunda uygulanabilecek ilke ve koşullara" ibaresi sorumluluğa referansın hukuk kuralı olması sebebiyle "kefaletle ilgili kanun hükümlerine" şeklinde değiştirilerek madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 583 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 584 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "için" ibaresinden sonra gelen "de" ibaresi dilbilgisi bakımından gereksiz görüldüğü için redaksiyon yetkisi kapsamında madde metninden çıkartılarak madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 585 inci maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmıştır.

- Alt Komisyonca, Tasarının 586 ncı maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinin "Ancak, bunun için borçlunun, açıkça ödeme güçsüzlüğü içinde olması veya borçlunun ifada gecikmesi ve ihtarın sonuçsuz kalması gerekir." şeklindeki metni, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 496 ncı maddesinin birinci fıkrasına uygun olarak, "Ancak, bunun için borçlunun, ifada gecikmesi ve ihtarın sonuçsuz kalması veya açıkça ödeme güçsüzlüğü içinde olması gerekir." şeklinde düzeltilmiş ve Komisyonumuzca da madde bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 587 nci maddesinin ikinci fıkrasının; "Ancak, bir kefil, kendisiyle birlikte daha önce veya aynı zamanda müteselsilen yükümlü bulunan ve Türkiye'de takip edilebilen bütün kefillere karşı takibe girişilmiş olmadıkça, kendi payını ödemesi veya payı için aynî güvence sağlaması koşuluyla, payından fazlasını ödemekten kaçınabilir." şeklindeki metni, kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 497 nci maddesine uygun olarak "Ancak, bir kefil, kendisiyle birlikte daha önce veya aynı zamanda müteselsilen yükümlü bulunan ve Türkiye'de takip edilebilen bütün kefillere karşı takibe girişilmiş olmadıkça, kendi payından fazlasını ödemekten kaçınabilir. Bir kefil, bu hakkı, diğer kefillerin kendi paylarını ödemiş veya aynî güvence sağlamış olmaları durumunda da kullanabilir." şeklinde düzeltilmiş ve Komisyonumuzca da madde bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 588 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 589 uncu maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmıştır.

- Tasarının 590, 591, 592 ve 593 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 594 üncü maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "durumu" ibaresi redaksiyon yetkisi kapsamında "kapsamı" şeklinde değiştirilerek madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 595 inci maddesinde, redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılmıştır.

- Tasarının 596, 597, 598, 599 ve 600 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 601 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Süreli olmayan kefalette kefil, asıl borç muaccel olunca, âdi kefalette her zaman, müteselsil kefalette kanunun öngördüğü hâllerde," ibaresi, fıkrada söz konusu edilen bir aylık sürenin, her iki kefalet bakımından da uyulması gerekli bir süre olduğunun daha açık biçimde vurgulanması amacıyla "Süreli olmayan kefalette kefil, asıl borç muaccel olunca, âdi kefalette her zaman ve müteselsil kefalette ise, kanunun öngördüğü hâllerde," şeklinde değiştirilmiş ve Komisyonumuzca da madde bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632 ve 633 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 634 üncü maddesinin ikinci fıkrasının sonunda geçen "yerine" ibaresinden sonra, virgül işareti konulmuş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir

- Tasarının 635, 636, 637 ve 638 inci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 639 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan ilk "Ortaklık" ibaresinden sonra virgül işareti konulmuş ve madde Komisyonumuzca da redaksiyon yetkisi kapsamında kanun yapım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla değişiklik yapılarak bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 640 ıncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 641 inci maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde geçen "Mirasçı" ibaresinden sonra virgül işareti konulmuş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 642 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "o şeyi olduğu gibi geri alamayıp, koyduğu katılım payına ne değer biçilmişse, o değeri isteyebilir." şeklindeki ibare, "o şeyi olduğu gibi geri alamaz; ancak koyduğu katılım payına ne değer biçilmişse, o değeri isteyebilir." şeklindeki ibare ile değiştirilmiş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 643 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

- Alt Komisyonca, Tasarının 644 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "dahil" ibaresinin yazım şekli, "dâhil" olarak düzeltilmiş ve madde Komisyonumuzca da bu şekliyle kabul edilmiştir.

- Tasarının 645 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

- Tasarının 646 ncı maddesine, redaksiyon yetkisi kapsamında Türk Medenî Kanununun kabul tarihi olan "22/11/2001 tarihli ve" ibaresi eklenerek madde kabul edilmiştir.

- Tasarının 647, 648 ve 649 uncu maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurula sunulmak üzere Başkanlığınıza saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
Ahmet İyimaya	*Hakkı Köylü*	*Mehmet Emin Ekmen*
Ankara	Kastamonu	Batman
Kâtip	Üye	Üye
İlknur İnceöz	*Ahmet Aydın*	*Halil Ünlütepe*
Aksaray	Adıyaman	Afyonkarahisar (Muhalefet şerhi eklidir)
Üye	Üye	Üye
Zekeriya Aslan	*Osman Ertuğrul*	*Yılmaz Tunç*
Afyonkarahisar	Aksaray (Muhalefet şerhim eklidir)	Bartın
Üye	Üye	Üye
Fatih Metin	*Mehmet Tunçak*	*Mehmet Salih Erdoğan*
Bolu (Son toplantıya katılamadı)	Bursa	Denizli
Üye	Üye	Üye
Celal Erbay	Hamit Geylani	*Veysi Kaynak*
Düzce (Son toplantıya katılamadı)	Hakkâri (Son toplantıya katılamadı)	Kahramanmaraş
Üye	Üye	Üye
Turgut Dibek	*Metin Çobanoğlu*	*Ali Öztürk*
Kırklareli (Muhalefet şerhim vardır)	Kırşehir (Muhalefet şerhim eklidir)	Konya
Üye	Üye	Üye
İhsan Koca	*Ali Rıza Öztürk*	*Mustafa Hamarat*
Malatya	Mersin (Muhalefet şerhi vardır)	Ordu
Üye	Üye	Üye
Rahmi Güner	Rıdvan Yalçın	*Yahya Akman*
Ordu (Muhalefet şerhi vardır)	Ordu (Muhalefet şerhim eklidir) (Son toplantıya katılamadı)	Şanlıurfa
	Üye	
	Ali İhsan Köktürk	
	Zonguldak (Muhalefet şerhi vardır)	

MUHALEFET ŞERHİ

Kabulünden bu yana geçen uzun zaman, ülke ve dünya koşullarındaki değişim ve özel hukuk alanında kaydettiği ilerleme birlikte değerlendirildiğinde Türkiye'nin yeni bir Borçlar Kanunu gereksinimi ile karşı karşıya olduğu açıktır. Cumhuriyet Halk Partisi bu gereksinimin farkında olduğundan tasarı karşısında düzeltici, katılımcı ve pozitif duruş göstermeye özen göstermiştir.

Hükümetin Ticaret Kanununu, Borçlar Kanunundan önce Meclis gündemine getirmesi, hukuk siyaseti ve yasa yapma tekniği bakımından kabul edilemez bir hatadır. Medeni Kanunun 5. kitabı olan Borçlar Kanunundan sonra gelmesi gereken Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunundan önce Komisyondan çıkmış ve Genel Kurulda görüşülmeye başlanmıştır. İki önemli kanunun arasında uyumsuzluk oluşmaması için Borçlar Kanunu, öncelikle görüşülmelidir. Çünkü Borçlar Kanunu, Ticaret Kanununa göre daha temel bir kanundur. Borçlar Kanunu tasarısında geç kalmanın inandırıcı bir açıklaması yoktur. "Olsun da ne olursa olsun" şeklindeki AKP yaklaşımı, kabul edilemez...

Borçlar Kanununun uygulanmasına ilişkin özel kanunun henüz Meclise sevk edilmemiş olması, Hükümetin, temel kanun ihtiyacını ciddiye almadığının somut göstergesidir.

Tasarının katılmadığımız maddeleri, Komisyon tutanaklarında yer alan konuşmalarımızda açıkça ortaya konulmuştur.

Tasarının gerekçesinde her ne kadar Avrupa sözleşmeler hukuku genel ilkeleri, uluslar arası ticari sözleşmelerin genel ilkeleri gibi uluslar arası kuruluşların hazırladığı model kanunlarda yararlanıldığı ifade edilse de tasarı incelendiğinde ne yazık ki bu uluslar arası metinlerin ve birçok AB yönergesinin yeterince dikkate alınmadığı; Avrupa Birliğine üye bile olmayan ve sosyal devlet ilkesine uzak (grev hakkının tanınmadığı) 7 milyon nüfusla İsviçre Borçlar Kanununun esas alındığı anlaşılmaktadır. Tasarının, yürürlükteki kanunu değiştiren veya yeni nitelikli her maddenin gerekçesinde İsviçre Borçlar Kanununa atıf yapılmaktadır. Türk özel hukukundaki gelişme ve hukuksal birikim, İsviçre hukukundaki birikimi çok geride bırakacak bir düzeye ulaşmıştır. Tasarı gerekçesinde sık sık İsviçre hukukuna yollama yapılması, ulusal güven değerine karşı bir güvensizlik olarak değerlendirilmelidir. Bu yaklaşım, ulusal hukuk siyaseti bakımından hiçbir şekilde kabul edilemez.

AB'de yasal faiz oranlarının belirlenmesinde eğilim, Merkez Bankasının uyguladığı faiz oranına göre saptanması şeklinde olmasına karşın tasarıda faiz oranının özel mevzuata bırakılmasının uygun olmayacağı, hakime ceza-i şartda olduğu gibi faiz oranında hakkaniyet indirimi yapma yetkisinin verilmemesinin yanlış olduğu görüşündeyiz.

Tasarının, konut kiralarını düzenleyen hükümlerinin sosyal ve ekonomik yaşantıdaki hızlı ve önemli değişikliklerin görüldüğü bir alan olması nedeni ile özel kanunla düzenlenmesi daha uygundur. Zaman içinde, değişen koşullara göre yasa değişikliği yapılması, gerektiğinde daha çabuk ve kolay bir şekilde yapılabilmesine olanak sağlar. Borçlar Kanununun temel ilkesi, sözleşme serbestisi olmasına karşın cezai hükümler içeren ve kamu hukuku amacı güden kira kanunu ile ilişkilendirilmesi sağlıklı olmamıştır.

Öte yandan kira sözleşmesinde, zayıfın korunması, sosyal hukuk devleti olmanın kaçınılmaz gereğidir. Burada önemli olan sözleşmede hangi tarafın zayıf olduğunun doğru belirlenmesidir. Ticari işyerlerinde yahut konutlarda; esnaf ve benzeri güçteki kişi ve kuruluşların; kiracı olmaları halinde elbette ki zayıf olan taraf kiracıdır. Bu konumdaki kiracının yasa yoluyla korunmaya değer çıkarları vardır. Tasarının buna yönelik hükümleri doğrudur. Ancak işyeri, konut veya diğer kiralarda kiracının

devlet, tüzel kişi şirket yahut ekonomik yönden çok güçlü büyük tacir veya topluluklar olması halinde kira sözleşmesinde zayıf konumda olanın belirlenmesi farklılık gösterir. Genel olarak bu grup kiracılar maliklere nazaran ekonomik olarak zayıf değil, daha güçlüdür. Ayrıca bu gruptakilerin çoğu işlemleri Ticaret Hukukuna bağlı olduğundan koruma hükümlerinden yararlanamazlar. Somut olaya göre kiracının veya kiralayanın farklılık gösterdiği konumlarda eşitlik kuralı uygulanmaz. Yoksul olan konut kiracısı ile ekonomik yönden güçlü tacir kiracı, eşit sayılamaz. Eşitlik, benzer konumda olanların aynı rejime tabi olmalarıdır. Belirtilen nedenlerle tacir ve tüzel kişi kiracıların koruyucu hükümlerin dışında bırakılmasını sağlayacak bir istisna hükmü gerekli görüldüğü inancındayız.

Tasarıda adi ortaklık sözleşmesi şekil yönünden eksik düzenlenmiştir. Adi ortaklık sözleşmesinin kanıtlanması konusunda zorluklarla karşılaşılmaktadır. Kanıt açısından adi ortaklık sözleşmesinin yazılı olarak yapılması koşulu getirilmesi gerekirken bunun düzenlenmemesi eksikliktir.

Muhalefet şerhimiz saygıyla sunulur.

08.01.2009

Halil Ünlütepe	*Ali Rıza Öztürk*	*Turgut Dibek*
Afyonkarahisar	Mersin	Kırklareli

Ali İhsan Köktürk	*Rahmi Güner*
Zonguldak	Ordu

GÖKHAN 321 (311-315) /

MUHALEFET ŞERHİ

Borçlar Kanunu Tasarısına aşağıdaki nedenlerden dolayı karşıyız. Karşı oy yazımızı arz ediyoruz.

4 Ekim 1926'da yürürlüğe giren 818 sayılı Borçlar Yasamızı yürürlükten kaldıran yeni tasarı 649 maddeden oluşmaktadır.

Her şeyden önce mevcut borçlar yasanının yürürlükten kaldırılması yerine, günün koşullarına göre revize edilerek yürürlüğünün sürdürülmesi daha isabetli olurdu. Eugen Huber gibi büyük bir hukuk aliminin elinden çıkmış bir yasanın mehaz teşkil ettiği mevcut borçlar yasamızın revize edilerek yürürlüğünü sürdürmesi daha isabetli olurdu.

Bilindiği gibi 1926 yılında kabul ettiğimiz Borçlar Yasası, mehaz kanunun Fransızca metni esas alınarak iktibas edilmiştir.

Maddelerdeki ifadeler günümüz diline uyarlanmıştır. Bu ifadelerden bir kısmı yadırgatıcı bulunabilir. Bu nedenle bu hususta dil uzmanlarının da görüşlerinin alınması gerekirdi. Böyle bir yol izlenerek bütünlük açısından tümüyle terim değişikliğine gidilmesi isabetli olurdu. Nitekim her sadeleştirmenin isabetli olduğu da söylenemez. Örneğin Tasarının 27. maddesinin kenar başlığında ve içeriğinde kullanılan "kesin hükümsüzlük" terimi, "butlan" terimi ile eş anlamlı değildir.

Madde numaralarının değiştirilmesi isabetsizdir.

Tasarıda en çok yararlanılan kaynak İsviçre Borçlar Kanunu Ön Tasarısı olmuştur. Alman Medeni Kanunu'ndan (BGB) Genel İşlem Şartları ve diğer bazı hükümler kısmen alınmıştır. Bir yasa çalışmasında değişik ülke yasalarından kısmi alıntılar yapılması, yasanın bir sistemden yoksun olmasına yol açar.

Yine 6570 sayılı Taşınmaz Kiraları Hakkındaki Yasada yer alan istisnai hükümlerin yeni tasarıda kalıcı hükümler haline getirilmesi isabetsiz olmuştur.

Ayrıca kefalete ilişkin olarak tüketicinin korunması hakkında kanunda yer alması gerekecek hükümlerin borçlar yasası gibi temel bir yasada yer alması isabetli olmamıştır.

Yine medeni kanunda düzenlenen ön alım hakkı, alım ve geri alım haklarının yeni tasarıda yer alması (m.239-241), temel yasalar arasında irtibat ve uyuma dikkat edilmediğini göstermektedir.

Özetle; özel yasalardaki ve bazı yasalardaki düzenlemeler, hiç gereği yokken borçlar yasa tasarısı kapsamına alınmış, böylece "her derde deva" yasa anlayışı sergilenmiştir. Ayrıca çeşitli ülke yasalarından yararlanılmak suretiyle, yasanın belli bir sisteme sahip olması da engellenmiştir.

Temsil, "yetkili temsil"(m. 40 vd.) ve "yetkisiz temsil (m.46 vd.) olarak ikiye ayrılmıştır. "Yetkili temsil" ibaresinin kullanılması isabetli olmamıştır. Çünkü "temsil yetkisi" bizatihi yetkiyi bünyesinde barındırdığı için, başına "yetkili" ibaresinin eklenmesi gereksizdir.

"Yetkinin sınırlanmasına ve geri alınması"na ilişkin 42. maddenin de şu şekilde düzenlenmesi isabetli olurdu:

"Yetki veren, hukuki bir işlemden doğan temsil yetkisini, aradaki iş görme temel ilişkisinden doğacak haklar saklı kalmak kaydıyla her zaman sınırlayabilir veya geri alabilir. Şayet temsilci, yetki verene karşı, yetkiye konu teşkil eden işlemin yapılması hususunda bir talep hakkına sahipse, o takdirde yetki veren temsil yetkisini geri alamaz."

Tasarının 64. maddesinin 1. fıkrasında "hakkaniyet"in bir genel kusursuz sorumluluk sebebi haline getirilmiş olması, isabetli olmamıştır.

Haksız fiillerde daha uzun ceza aşımı süresinin uygulanması imkanı bulunduğuna göre, 71. maddede haksız fiillerdeki zaman aşımı sürelerinin artırılmasına gerek olup olmadığı tartışılmalıdır. (2-20 yıllık süreler.)

"Faiz"e ilişkin 87. maddede, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun yürürlükte iken bu özel yasanın hükümlerini bu maddede tekrara gerek olup olmadığı tartışılmalıdır. Aynı durum, "direnim faizi"ni düzenleyen 125. madde için de söz konusudur.

"Tatil Günlerine" ilişkin 92. maddenin emredici bir kural olarak düzenlenmesi gereklidir.

"Alacağın Temliki"nde de "Garanti"ye ilişkin 190. maddedeki ifade isabetsizdir. Dili sadeleştirerek, mevcut borçlar yasasının 169. maddesindeki düzenlemenin muhafaza edilmesi isabetli olurdu. Bu maddede sadece temlikin ivazlı olup olmadığı bakımından yapılan bir ayrım söz konusudur. Ayrıca 190. maddede "kanuni temlik"le ilgili olarak yapılan ilave de gereksizdir.

Yine yeni medeni kanuna paralel birtakım düzenlemeler getirilmiştir. Örneğin "Aile Konutu" kenar başlığı taşıyan 348. madde. Medeni Kanunun 194. maddesi hükmü, kira sözleşmeleri için tekrar edilmektedir.

"Vekaletin kapsamı"na ilişkin 504. maddenin "özel yetkiye ilişkin 3. fıkrasında sayılan işlemler arasında "ahz-ü kabz (alacağın tahsili) yetkisi"nin de sayılması isabetli olurdu.

"Havaleye ilişkin 555. maddede mevcut kanundaki "akit" görüşü terk edilmiş ve havalenin çifte yetki verme niteliğinde bir işlem olduğu ifade edilmiştir. Bu maddede "havale eden" terimi yerine havaleci teriminin kullanılması isabetli olurdu.

582. maddenin 2. fıkrasındaki hüküm, kefaletin fer'i niteliğine ters düşmektedir.

584. maddede kefalet için "eşin rızası"nı arayan hükmün, ticari işlem hayatını güçleştirdiği açıktır.

603. maddeye göre; karşılıksız olarak hükümlülük altına giren kefili koruma düşüncesinin ürünü olarak, "kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin hükümler, gerçek kişilerce, kişisel güvence verilmesine ilişkin olarak başka ad altında yapılan diğer sözleşmelere de uygulanır" hükmü getirilmiştir. Örneğin "Garanti" adı altında yapılsa bile, kefalet hükümleri uygulanacaktır. Bu hüküm isabetli değildir.

"Kefalet"le ilgili hükümler, değişiklikler içermekle birlikte mehaz kanundaki 1941 değişiklikleri tümüyle yasaya yansıtılmış değildir. Kadının kocasının borcuna kefil olması için mahkeme izni arayan hükmün yeni medeni yasada kaldırılmasından sonra, gelirden ve mal varlığından yoksun eşin kocasına kefil olması durumunda bir koruma ihtiyacının bulunup bulunmadığının da değerlendirilmesi gerekmektedir.

Tasarının Kira Sözleşmesini düzenleyen Dördüncü Bölümünün İkinci Ayrımında 338-355. maddeleri arasında "Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları" başlığı altında 6570 sayılı Taşınmaz Kiraları Hakkındaki Yasadaki özel hükümler kısmen değiştirilerek Borçlar Kanunu hükümleri (genel hükümler) haline getirilmek istenmiştir. Bu durum isabetli değildir.

Metin Çobanoğlu	*Osman Ertuğrul*	*Rıdvan Yalçın*
Kırşehir	Aksaray	Ordu

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

TÜRK BORÇLAR KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Borç İlişkisinin Kaynakları

BİRİNCİ AYIRIM
Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri

A. Sözleşmenin kurulması

I. İrade açıklaması

1. Genel olarak

MADDE 1- Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur.

İrade açıklaması, açık veya örtülü olabilir.

2. İkinci derecedeki noktalar

MADDE 2- Taraflar sözleşmenin esaslı noktalarında uyuşmuşlarsa, ikinci derecedeki noktalar üzerinde durulmamış olsa bile, sözleşme kurulmuş sayılır.

İkinci derecedeki noktalarda uyuşulamazsa hâkim, uyuşmazlığı işin özelliğine bakarak karara bağlar.

Sözleşmelerin şekline ilişkin hükümler saklıdır.

II. Öneri ve kabul

1. Süreli öneri

MADDE 3- Kabul için süre belirleyerek bir sözleşme yapılmasını öneren, bu sürenin sona ermesine kadar önerisiyle bağlıdır.

Kabul bu süre içinde kendisine ulaşmazsa, öneren önerisiyle bağlılıktan kurtulur.

2. Süresiz öneri

a. Hazır olanlar arasında

MADDE 4- Kabul için süre belirlenmeksizin hazır olan bir kişiye yapılan öneri hemen kabul edilmezse öneren, önerisiyle bağlılıktan kurtulur.

Telefon, bilgisayar gibi iletişim sağlayabilen araçlarla doğrudan iletişim sırasında yapılan öneri, hazır olanlar arasında yapılmış sayılır.

b. Hazır olmayanlar arasında

MADDE 5- Kabul için süre belirlenmeksizin hazır olmayan bir kişiye yapılan öneri, zamanında ve usulüne uygun olarak gönderilmiş bir yanıtın ulaşmasının beklenebileceği ana kadar, önereni bağlar.

Öneren, önerisini zamanında ulaşmış sayabilir.

Zamanında gönderilen kabul, önerene geç ulaşır ve öneren onunla bağlı olmak istemezse, durumu hemen kabul edene bildirmek zorundadır.

3. Örtülü kabul

MADDE 6- Öneren, kanun veya işin özelliği ya da durumun gereği açık bir kabulü beklemek zorunda değilse, öneri uygun bir sürede reddedilmediği takdirde, sözleşme kurulmuş sayılır.

4. Ismarlanmayan şeyin gönderilmesi

MADDE 7- Ismarlanmamış bir şeyin gönderilmesi öneri sayılmaz. Bu şeyi alan kişi, onu geri göndermek veya saklamakla yükümlü değildir.

Ismarlanmamış bir şeyin yanlışlıkla gönderildiği açıkça anlaşılırsa, onu alan kişi, uygun bir sürede gönderene haber vermek zorundadır.

5. Bağlayıcı olmayan öneri ve herkese açık öneri

MADDE 8- Öneren, önerisi ile bağlı olmama hakkının saklı olduğunu açıkça belirtirse veya işin özelliğinden ya da durumun gereğinden bağlanma niyetinde olmadığı anlaşılırsa, önerisi kendisini bağlamaz.

Fiyatını göstererek mal sergilenmesi veya tarife, fiyat listesi ya da benzerlerinin gönderilmesi, aksi açıkça ve kolaylıkla anlaşılmadıkça öneri sayılır.

6. İlân yoluyla ödül sözü verme

MADDE 9- Bir sonucun gerçekleşmesi karşılığında ödül vereceğini ilân yoluyla duyuran kimse, sözünü yerine getirmekle yükümlüdür.

Ödül sözü veren, sonucun gerçekleşmesinden önce sözünden cayarsa veya sonucun gerçekleşmesini engellerse, dürüstlük kurallarına uygun olarak yapılan giderleri ödemekle yükümlüdür. Ancak, bir ya da birden çok kişiye ödenecek giderlerin toplamı, ödülün değerini aşamaz.

Ödül sözü veren, giderlerinin ödenmesini isteyenlerin beklenen sonucu gerçekleştiremeyeceklerini ispat ederse, giderleri ödeme yükümlülüğünden kurtulur.

7. Önerinin ve kabulün geri alınması

MADDE 10- Geri alma açıklaması, diğer tarafa öneriden önce veya aynı anda ulaşmış ya da daha sonra ulaşmakla birlikte diğer tarafça öneriden önce öğrenilmiş olursa, öneri yapılmamış sayılır.

Bu kural, kabulün geri alınmasında da uygulanır.

III. Hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmenin hüküm anı

MADDE 11- Hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmeler, kabulün gönderildiği andan başlayarak hüküm doğurur.

Açık bir kabulün gerekli olmadığı durumlarda, sözleşme önerinin ulaşma anından başlayarak hüküm doğurur.

B. Sözleşmelerin şekli

I. Genel kural

MADDE 12- Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir.

Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.

II. Yazılı şekil

1. Yasal şekil

a. Kapsamı

MADDE 13- Kanunda yazılı şekilde yapılması öngörülen bir sözleşmenin değiştirilmesinde de yazılı şekle uyulması zorunludur. Ancak, sözleşme metniyle çelişmeyen tamamlayıcı yan hükümler bu kuralın dışındadır.

Bu kural, yazılı şekil dışındaki geçerlilik şekilleri hakkında da uygulanır.

b. Unsurları

MADDE 14- Yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunludur.

Kanunda aksi öngörülmedikçe, imzalı bir mektup, asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf, teyit edilmiş olmaları kaydıyla faks veya buna benzer iletişim araçları ya da güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen metinler de yazılı şekil yerine geçer.

c. İmza

MADDE 15- İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukukî sonuçlarını doğurur.

İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve âdetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır.

Usulüne göre onaylanmadıkça veya imza ettikleri sırada metnin içeriğini bildikleri ispat edilmedikçe, körlerin imzaları onları bağlamaz.

Açığa atılan imzanın üzerine sonradan yazılan metnin, imza atanın iradesine uygun olduğu kabul edilir. Durumun özelliği aksini göstermedikçe, yazılan metnin anlaşmaya aykırı olduğunu ispat yükü, açığa imza atana düşer.

d. İmza yerine geçen işaretler

MADDE 16- İmza atamayanlar, imza yerine parmak izi veya usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler.

Kambiyo senetlerine ilişkin hükümler saklıdır.

2. İradî şekil

MADDE 17- Kanunda şekle bağlanmamış bir sözleşmenin belli bir şekilde yapılması kararlaştırılmışsa, bu şekilde yapılmadıkça tarafların bu sözleşmeyle bağlı olmak istemedikleri kabul edilir.

Herhangi bir belirleme olmaksızın yazılı şekil kararlaştırılmışsa, yasal yazılı şekle ilişkin hükümler uygulanır.

C. Borç tanıması

MADDE 18- Borç tanıması, borcun sebebini içermemiş olsa bile geçerlidir.

D. Sözleşmelerin yorumu, muvazaalı işlemler

MADDE 19- Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır.

Borçlu, yazılı bir borç tanımasına güvenerek alacağı kazanmış olan üçüncü kişiye karşı, bu işlemin muvazaalı olduğu savunmasında bulunamaz.

E. Genel işlem koşulları

I. Genel olarak

MADDE 20- Genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir. Bu koşulların, sözleşme metninde veya ekinde yer alması, kapsamı, yazı türü ve şekli, nitelendirmede önem taşımaz.

Aynı amaçla düzenlenen sözleşmelerin metinlerinin özdeş olmaması, bu sözleşmelerin içerdiği hükümlerin, genel işlem koşulu sayılmasını engellemez.

Genel işlem koşulları içeren sözleşmeye veya ayrı bir sözleşmeye konulan bu koşulların her birinin tartışılarak kabul edildiğine ilişkin kayıtlar, tek başına, onları genel işlem koşulu olmaktan çıkarmaz.

Genel işlem koşullarıyla ilgili hükümler, sundukları hizmetleri kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi ve kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de, niteliklerine bakılmaksızın uygulanır.

II. Kapsamı

1. Yazılmamış sayılma

MADDE 21- Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlıdır. Aksi takdirde, genel işlem koşulları yazılmamış sayılır.

Sözleşmenin niteliğine ve işin özelliğine yabancı olan genel işlem koşulları da yazılmamış sayılır.

2. Yazılmamış sayılmanın sözleşmeye etkisi

MADDE 22- Sözleşmenin yazılmamış sayılan genel işlem koşulları dışındaki hükümleri geçerliliğini korur. Bu durumda düzenleyen, yazılmamış sayılan koşullar olmasaydı diğer hükümlerle sözleşmeyi yapmayacak olduğunu ileri süremez.

III. Yorumlanması

MADDE 23- Genel işlem koşullarında yer alan bir hüküm, açık ve anlaşılır değilse veya birden çok anlama geliyorsa, düzenleyenin aleyhine ve karşı tarafın lehine yorumlanır.

IV. Değiştirme yasağı

MADDE 24- Genel işlem koşullarının bulunduğu bir sözleşmede veya ayrı bir sözleşmede yer alan ve düzenleyene tek yanlı olarak karşı taraf aleyhine genel işlem koşulları içeren sözleşmenin bir hükmünü değiştirme ya da yeni düzenleme getirme yetkisi içeren kayıtlar yazılmamış sayılır.

V. İçerik denetimi

MADDE 25- Genel işlem koşullarına, dürüstlük kurallarına aykırı olarak, karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hükümler konulamaz.

F. Sözleşmenin içeriği

I. Sözleşme özgürlüğü

MADDE 26- Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler.

II. Kesin hükümsüzlük

MADDE 27- Kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.

Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur.

III. Aşırı yararlanma

MADDE 28- Bir sözleşmede karşılıklı edimler arasında açık bir oransızlık varsa, bu oransızlık, zarar görenin zor durumda kalmasından veya düşüncesizliğinden ya da deneyimsizliğinden yararlanılmak suretiyle gerçekleştirildiği takdirde, zarar gören, durumun özelliğine göre ya sözleşme ile bağlı olmadığını diğer tarafa bildirerek ediminin geri verilmesini ya da sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteyebilir.

Zarar gören bu hakkını, düşüncesizlik veya deneyimsizliğini öğrendiği; zor durumda kalmada ise, bu durumun ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde sözleşmenin kurulduğu tarihten başlayarak on yıl içinde kullanabilir.

IV. Önsözleşme

MADDE 29- Bir sözleşmenin ileride kurulmasına ilişkin sözleşmeler geçerlidir.

Kanunlarda öngörülen ayrık durumlar dışında, önsözleşmenin geçerliliği, ileride kurulacak sözleşmenin şekline bağlıdır.

G. İrade bozuklukları

I. Yanılma

1. Yanılmanın hükümleri

MADDE 30- Sözleşme kurulurken esaslı yanılmaya düşen taraf, o sözleşme ile bağlı olmaz.

2. Yanılma hâlleri

a. Açıklamada yanılma

MADDE 31- Özellikle aşağıda sayılan yanılma hâlleri esaslıdır:

1. Yanılan, kurulmasını istediği sözleşmeden başka bir sözleşme için iradesini açıklamışsa,

2. Yanılan, istediğinden başka bir konu için iradesini açıklamışsa,

3. Yanılan, sözleşme yapma iradesini, gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkasına açıklamışsa,

4. Yanılan, sözleşmeyi yaparken belirli nitelikleri olan bir kişiyi dikkate almasına karşın başka bir kişi için iradesini açıklamışsa,

5. Yanılan, gerçekte üstlenmek istediğinden önemli ölçüde fazla bir edim için veya gerçekte istediğinden önemli ölçüde az bir karşı edim için iradesini açıklamışsa.

Basit hesap yanlışlıkları sözleşmenin geçerliliğini etkilemez; bunların düzeltilmesi ile yetinilir.

b. Saikte yanılma

MADDE 32- Saikte yanılma, esaslı yanılma sayılmaz. Ancak yanılanın, karşı tarafça bilinebilir biçimde yanıldığı saiki sözleşmenin temeli sayması ve bunun da iş ilişkilerinde geçerli dürüstlük kurallarına uygun olması hâlinde, yanılma esaslı sayılır.

c. İletmede yanılma

MADDE 33- Sözleşmenin kurulmasına yönelik iradenin haberci veya çevirmen gibi bir aracı ya da bir araç tarafından yanlış iletilmiş olması hâlinde de yanılma hükümleri uygulanır.

3. Yanılmada dürüstlük kuralları

MADDE 34- Yanılan, yanıldığını dürüstlük kurallarına aykırı olarak ileri süremez.

Özellikle diğer tarafın, sözleşmenin yanılanın kasdettiği anlamda kurulmasına razı olduğunu bildirmesi durumunda, sözleşme bu anlamda kurulmuş sayılır.

4. Yanılmada kusur

MADDE 35- Yanılan, yanılmasında kusurlu ise, sözleşmenin hükümsüzlüğünden doğan zararı gidermekle yükümlüdür. Ancak, diğer taraf yanılmayı biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, tazminat istenemez.

Hâkim, hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda, ifadan beklenen yararı aşmamak kaydıyla, daha fazla tazminata hükmedebilir.

II. Aldatma

MADDE 36- Taraflardan biri, diğerinin aldatması sonucu bir sözleşme yapmışsa, yanılması esaslı olmasa bile, o sözleşmeyle bağlı değildir.

Üçüncü bir kişinin aldatması sonucu bir sözleşme yapan taraf, sözleşmenin yapıldığı sırada karşı tarafın aldatmayı bilmesi veya bilecek durumda olması hâlinde, o sözleşmeyle bağlı değildir.

III. Korkutma

1. Hükmü

MADDE 37- Taraflardan biri, diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu bir sözleşme yapmışsa, o sözleşmeyle bağlı değildir.

Korkutan bir üçüncü kişi olup da diğer taraf korkutmayı bilmiyorsa veya bilecek durumda değilse, sözleşmeyle bağlı kalmak istemeyen korkutulan, hakkaniyet gerektiriyorsa, diğer tarafa tazminat ödemekle yükümlüdür.

2. Koşulları

MADDE 38- Korkutulan, içinde bulunduğu durum bakımından kendisinin veya yakınlarından birinin kişilik haklarına ya da malvarlığına yönelik ağır ve yakın bir zarar tehlikesinin doğduğuna inanmakta haklı ise, korkutma gerçekleşmiş sayılır.

Bir hakkın veya kanundan doğan bir yetkinin kullanılacağı korkutmasıyla sözleşme yapıldığında, bu hakkı veya yetkiyi kullanacağını açıklayanın, diğer tarafın zor durumda kalmasından aşırı bir menfaat sağlamış olması hâlinde, korkutmanın varlığı kabul edilir.

IV. İrade bozukluğunun giderilmesi

MADDE 39- Yanılma veya aldatma sebebiyle ya da korkutulma sonucunda sözleşme yapan taraf, yanılma veya aldatmayı öğrendiği ya da korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı andan başlayarak bir yıl içinde sözleşme ile bağlı olmadığını bildirmez veya verdiği şeyi geri istemezse, sözleşmeyi onamış sayılır.

Aldatma veya korkutmadan dolayı bağlayıcılığı olmayan bir sözleşmenin onanmış sayılması, tazminat hakkını ortadan kaldırmaz.

H. Temsil

I. Yetkili temsil

1. Genel olarak

a. Temsilin hükmü

MADDE 40- Yetkili bir temsilci tarafından bir başkası adına ve hesabına yapılan hukukî işlemin sonuçları, doğrudan doğruya temsil olunanı bağlar.

Temsilci, hukukî işlemi yaparken bu sıfatını bildirmezse, hukukî işlemin sonuçları kendisine ait olur. Ancak, karşı taraf bir temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarıyor veya çıkarması gerekiyor ya da hukukî işlemi temsilci veya temsil olunandan biri ile yapması farksız ise, hukukî işlemin sonuçları doğrudan doğruya temsil olunana ait olur.

Diğer durumlarda alacağın devri veya borcun üstlenilmesine ilişkin hükümler uygulanır.

b. Temsil yetkisinin kapsamı

MADDE 41- Temsil yetkisinin kapsamı; yetki kamu hukukundan doğmuşsa bu konudaki hükümlere, hukukî bir işlemden doğmuşsa o işleme göre belirlenir.

Temsil yetkisi üçüncü kişilere bildirilmişse, yetkinin varlığının ve kapsamının belirlenmesinde bildirim esas alınır.

2. Hukukî işlemden doğan yetki

a. Yetkinin sınırlanması ve geri alınması

MADDE 42- Temsil olunan, hukukî bir işlemden doğan temsil yetkisini her zaman sınırlayabilir veya geri alabilir. Ancak, taraflar arasındaki hizmet, vekâlet veya ortaklık sözleşmeleri gibi hukukî ilişkilerden doğabilecek haklar saklıdır.

Temsil olunan, bu hakkından önceden feragat edemez.

Temsil olunan verdiği yetkiyi üçüncü kişilere açıkça veya dolaylı biçimde bildirmişse, bu yetkiyi tamamen veya kısmen geri aldığını onlara bildirmediği takdirde, yetkinin geri alındığını iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremez.

b. Ölüm, ehliyetsizlik ve diğer durumlar

MADDE 43- Hukukî işlemden doğan temsil yetkisi, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça veya işin özelliğinden anlaşılmadıkça, temsil olunanın veya temsilcinin ölümü, gaipliğine karar verilmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflâs etmesi durumlarında sona erer.

Bu hüküm, bir tüzel kişiliğin sona ermesi durumunda da uygulanır.

Tarafların karşılıklı kişisel hakları saklıdır.

c. Yetki belgesinin geri verilmesi

MADDE 44- Temsilciye yetki belgesi verilmişse, yetkinin sona ermesi durumunda temsilci, bu belgeyi temsil olunana geri vermekle veya hâkimin belirleyeceği yere bırakmakla yükümlüdür.

Temsil olunan veya halefleri, temsilcinin belgeyi geri vermesi için gerekeni yapmazlarsa, bundan dolayı iyiniyetli üçüncü kişilerin zararını gidermekle yükümlüdürler.

d. Yetkinin sona erdiğinin ileri sürülememesi

MADDE 45- Temsilci, yetkisinin sona ermiş olduğunu bilmediği sürece, temsil olunan veya halefleri, temsilcinin yapmış olduğu hukukî işlemlerin sonuçlarıyla bağlıdırlar.

Bu kural, üçüncü kişilerin yetkinin sona ermiş olduğunu bildikleri durumlarda uygulanmaz.

II. Yetkisiz temsil

1. Onama hâlinde

MADDE 46- Bir kimse yetkisi olmadığı hâlde temsilci olarak bir hukukî işlem yaparsa; bu işlem ancak onadığı takdirde temsil olunanı bağlar.

Yetkisiz temsilcinin kendisiyle işlem yaptığı diğer taraf, temsil olunandan, uygun bir süre içinde bu hukukî işlemi onayıp anamayacağını bildirmesini isteyebilir. Bu süre içinde işlemin onanmaması durumunda, diğer taraf bu işlemle bağlı olmaktan kurtulur.

2. Onamama hâlinde

MADDE 47- Temsil olunanın açık veya örtülü olarak hukukî işlemi onamaması hâlinde, bu işlemin geçersiz olmasından doğan zararın giderilmesi, yetkisiz temsilciden istenebilir. Ancak, yetkisiz temsilci, işlemin yapıldığı sırada karşı tarafın kendisinin yetkisiz olduğunu bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ederse, kendisinden zararın giderilmesi istenemez.

Hakkaniyet gerektiriyorsa, kusurlu yetkisiz temsilciden diğer zararların giderilmesi de istenebilir.

Sebepsiz zenginleşmeden doğan haklar saklıdır.

III. Saklı hükümler

MADDE 48- Ortaklık temsilcileri ile organlarının ve ticarî vekillerin yetkisine ilişkin hükümler saklıdır.

İKİNCİ AYIRIM
Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri

A. Sorumluluk

I. Genel olarak

MADDE 49- Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlâka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

II. Zararın ve kusurun ispatı

MADDE 50- Zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat yükü altındadır.

Uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler.

III. Tazminat

1. Belirlenmesi

MADDE 51- Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler.

Tazminatın irat biçiminde ödenmesine hükmedilirse, borçlu güvence göstermekle yükümlüdür.

2. İndirilmesi

MADDE 52- Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir.

Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir.

IV. Özel durumlar

1. Ölüm ve bedensel zarar

a. Ölüm

MADDE 53- Ölüm hâlinde uğranılan zararlar özellikle şunlardır:

1. Cenaze giderleri,

2. Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar,

3. Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar.

b. Bedensel zarar

MADDE 54- Bedensel zararlar özellikle şunlardır:

1. Tedavi giderleri,

2. Kazanç kaybı,

3. Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar,

4. Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar.

c. Manevî tazminat

MADDE 55- Hâkim, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevî tazminat olarak ödenmesine karar verebilir.

Ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevî tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir.

2. Haksız rekabet

MADDE 56- Gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilânların yapılması ya da dürüstlük kurallarına aykırı diğer davranışlarda bulunulması yüzünden müşterileri azalan veya onları kaybetme tehlikesiyle karşılaşan kişi, bu davranışlara son verilmesini ve kusurun varlığı hâlinde zararının giderilmesini isteyebilir.

Ticarî işlere ait haksız rekabet hakkında Türk Ticaret Kanunu hükümleri saklıdır.

3. Kişilik hakkının zedelenmesi

MADDE 57- Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevî zarara karşılık manevî tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir.

Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.

4. Ayırt etme gücünün geçici kaybı

MADDE 58- Ayırt etme gücünü geçici olarak kaybeden kişi, bu sırada verdiği zararları gidermekle yükümlüdür. Ancak, ayırt etme gücünü kaybetmede kusuru olmadığını ispat ederse, sorumluluktan kurtulur.

V. Sorumluluk sebeplerinin çokluğu

1. Sebeplerin yarışması

MADDE 59- Bir kişinin sorumluluğu, birden çok sebebe dayandırılabiliyorsa; hâkim, kanunda aksi öngörülmedikçe, zarar görene en iyi giderim imkânı sağlayan sorumluluk sebebine göre karar verir.

2. Müteselsil sorumluluk

a. Dış ilişkide

MADDE 60- Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır.

Müteselsil sorumluluk, bu kişilerden her biri için, tek başına sorumlu olsalardı yükümlü tutulacakları tazminat miktarıyla sınırlıdır.

b. İç ilişkide

MADDE 61- Tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur.

Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip ve zarar görenin haklarına halef olur.

VI. Hukuka aykırılığı kaldıran hâller

1. Genel olarak

MADDE 62- Kanunun verdiği yetkiye dayanan ve bu yetkinin sınırları içinde kalan bir fiil, zarara yol açsa bile, hukuka aykırı sayılmaz.

Zarar görenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar, zarar verenin davranışının haklı savunma niteliği taşıması, yetkili kamu makamlarının müdahalesinin zamanında sağlanamayacak olması durumunda kişinin hakkını kendi gücüyle koruması veya zorunluluk hâllerinde de fiil, hukuka aykırı sayılmaz.

2. Sorumluluk

MADDE 63- Haklı savunmada bulunan, saldırana veya mallarına verdiği zarardan sorumlu tutulamaz.

Kendisini veya başkasını açık ya da yakın bir zarar tehlikesinden korumak için diğer bir kişinin mallarına zarar verenin, bu zararı giderim yükümlülüğünü hâkim hakkaniyete göre belirler.

Hakkını kendi gücüyle koruma durumunda kalan kişi, durum ve koşullara göre o sırada kolluk gücünün yardımını zamanında sağlayamayacak ise ve hakkının kayba uğramasını ya da kullanılmasının önemli ölçüde zorlaşmasını önleyecek başka bir yol da yoksa, verdiği zarardan sorumlu tutulamaz.

B. Kusursuz sorumluluk

I. Hakkaniyet sorumluluğu

MADDE 64- Tarafların ekonomik durumları göz önünde tutulduğunda, hakkaniyet gerektiriyorsa hâkim, kusura bağlı olmaksızın zarar verenin sebep olduğu zararın, uygun biçimde giderilmesine karar verebilir.

Ayırt etme gücü olmayanın verdiği zarar için de aynı hüküm uygulanır.

II. Özen sorumluluğu

1. Adam çalıştıranın sorumluluğu

MADDE 65- Adam çalıştıran, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür.

Adam çalıştıran, çalışanını seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse, sorumlu olmaz.

Bir işletmede adam çalıştıran, işletmenin çalışma düzeninin zararın doğmasını önlemeye elverişli olduğunu ispat etmedikçe, o işletmenin faaliyetleri dolayısıyla sebep olunan zararı gidermekle yükümlüdür.

Adam çalıştıran, ödediği tazminat için, zarar veren çalışana, ancak onun bizzat sorumlu olduğu ölçüde rücu hakkına sahiptir.

2. Hayvan bulunduranın sorumluluğu

a. Giderim yükümlülüğü

MADDE 66- Bir hayvanın bakımını ve yönetimini sürekli veya geçici olarak üstlenen kişi, hayvanın verdiği zararı gidermekle yükümlüdür.

Hayvan bulunduran, bu zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse sorumlu olmaz.

Hayvan, bir başkası veya bir başkasına ait hayvan tarafından ürkütülmüş olursa, hayvanı bulunduranın, bu kişilere rücu hakkı saklıdır.

b. Alıkoyma hakkı

MADDE 67- Bir kişinin hayvanı, başkasının taşınmazı üzerinde bir zarar verdiği takdirde, taşınmazın zilyedi, o hayvanı yakalayabilir, zararı giderilinceye kadar alıkoyabilir; hattâ durum ve koşullar haklı gösteriyorsa hayvanı öldürebilir.

Bu durumda, taşınmazın zilyedi derhâl hayvan sahibine bilgi vermek ve sahibini bilmiyorsa, onun bulunması için gerekli girişimleri yapmak zorundadır.

3. Yapı malikinin sorumluluğu

a. Giderim yükümlülüğü

MADDE 68- Bir binanın veya diğer yapı eserlerinin maliki, bunların yapımındaki bozukluklardan veya bakımındaki eksikliklerden doğan zararı gidermekle yükümlüdür.

İntifa ve oturma hakkı sahipleri de, binanın bakımındaki eksikliklerden doğan zararlardan, malikle birlikte müteselsilen sorumludurlar.

Sorumluların, bu sebeplerle kendilerine karşı sorumlu olan diğer kişilere rücu hakkı saklıdır.

b. Zarar tehlikesini önleme

MADDE 69- Bir başkasına ait bina veya diğer yapı eserlerinden zarar görme tehlikesiyle karşılaşan kişi, bu tehlikenin giderilmesi için gerekli önlemlerin alınmasını hak sahiplerinden isteyebilir.

Kişilerin ve malların korunması hakkındaki kamu hukuku kuralları saklıdır.

III. Tehlike sorumluluğu ve denkleştirme

MADDE 70- Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur.

Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir. Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arzeden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arzeden işletme sayılır.

Belirli bir tehlike hâli için öngörülen özel sorumluluk hükümleri saklıdır.

Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin bu tür faaliyetine hukuk düzenince izin verilmiş olsa bile, zarar görenler, bu işletmenin faaliyetinin sebep olduğu zararlarının uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilirler.

C. Zamanaşımı

I. Kural

MADDE 71- Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır.

Haksız fiil dolayısıyla zarar gören bakımından bir borç doğmuşsa zarar gören, haksız fiilden doğan tazminat istemi zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcu ifadan kaçınabilir.

II. Rücu isteminde

MADDE 72- Rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

Tazminatın ödenmesi kendisinden istenilen kişi, durumu birlikte sorumlu olduğu kişilere bildirmek zorundadır. Aksi takdirde zamanaşımı, bu bildirimin dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlar.

D. Yargılama

I. Ceza hukuku ile ilişkisinde

MADDE 73- Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir.

Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz.

II. Tazminat hükmünün değiştirilmesi

MADDE 74- Bedensel zararın kapsamı, karar verme sırasında tam olarak belirlenemiyorsa hâkim, kararın kesinleşmesinden başlayarak iki yıl içinde, tazminat hükmünü değiştirme yetkisini saklı tutabilir.

III. Geçici ödemeler

MADDE 75- Zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunduğu ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde hâkim, istem üzerine davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir.

Davalının yaptığı geçici ödemeler, hükmedilen tazminata mahsup edilir; tazminata hükmedilmezse hâkim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM
Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri

A. Koşulları

I. Genel olarak

MADDE 76- Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.

Bu yükümlülük, özellikle zenginleşmenin geçerli olmayan veya gerçekleşmemiş ya da sona ermiş bir sebebe dayanması durumunda doğmuş olur.

II. Borçlanılmamış edimin ifası

MADDE 77- Borçlanmadığı edimi kendi isteğiyle yerine getiren kimse, bunu ancak, kendisini borçlu sanarak yerine getirdiğini ispat ederse geri isteyebilir.

Zamanaşımına uğramış bir borcun ifasından veya ahlakî bir ödevin yerine getirilmiş olmasından kaynaklanan zenginleşmeler geri istenemez.

Borç olmadığı hâlde ödenmiş olan edimin geri istenmesine ilişkin diğer kanun hükümleri saklıdır.

B. Geri vermenin kapsamı

I. Zenginleşenin yükümlülüğü

MADDE 78- Sebepsiz zenginleşen, zenginleşmenin geri istenmesi sırasında elinden çıkmış olduğunu ispat ettiği kısmın dışında kalanı geri vermekle yükümlüdür.

Zenginleşen, zenginleşmeyi iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmışsa veya elden çıkarırken ileride geri vermek zorunda kalabileceğini hesaba katması gerekiyorsa, zenginleşmenin tamamını geri vermekle yükümlüdür.

II. Giderleri isteme hakkı

MADDE 79- Zenginleşen iyiniyetli ise, yaptığı zorunlu ve yararlı giderleri, geri verme isteminde bulunandan isteyebilir.

Zenginleşen iyiniyetli değilse, zorunlu giderlerinin ve yararlı giderlerinden sadece geri verme zamanında mevcut olan değer artışının ödenmesini isteyebilir.

Zenginleşen, iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın, diğer giderlerinin ödenmesini isteyemez. Ancak, kendisine karşılık önerilmezse, o şey ile birleştirdiği ve zararsızca ayrılması mümkün bulunan eklemeleri geri vermeden önce ayırıp alabilir.

C. Geri istenememe

MADDE 80- Hukuka veya ahlâka aykırı bir sonucun gerçekleşmesi amacıyla verilen şey geri istenemez. Ancak, açılan davada hâkim, bu şeyin Devlete mal edilmesine karar verebilir.

D. Zamanaşımı

MADDE 81- Sebepsiz zenginleşmeden doğan istem hakkı, hak sahibinin geri isteme hakkı olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde zenginleşmenin gerçekleştiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

Zenginleşme, zenginleşenin bir alacak hakkı kazanması suretiyle gerçekleşmişse diğer taraf, istem hakkı zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcunu ifadan kaçınabilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Borç İlişkisinin Hükümleri
BİRİNCİ AYIRIM
Borçların İfası

A. Genel olarak

I. Şahsen ifa zorunluluğunun olmaması

MADDE 82- Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir.

II. İfanın konusu

1. Kısmen ifa

MADDE 83- Borcun tamamı belli ve muaccel ise, alacaklı kısmen ifayı reddedebilir.

Alacaklı kısmen ifayı kabul ederse borçlu, borcun kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınamaz.

2. Bölünemeyen borç

MADDE 84- Bölünemeyen bir borcun birden çok alacaklısı varsa, alacaklılardan her biri, borcun alacaklıların tamamına ifasını isteyebilir. Borçlu, edimini alacaklıların hepsine birden ifa etmek zorundadır.

Bölünemeyen borcun birden çok borçlusu varsa, borçlulardan her biri borcun tamamını ifa etmekle yükümlüdür.

Durumun gereğinden aksi anlaşılmadıkça, ifada bulunan borçlu, alacaklıya halef olur ve diğer borçlulardan payları oranında alacağını isteyebilir.

3. Çeşit borcu

MADDE 85- Çeşit borçlarında hukukî ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça, edimin seçimi borçluya aittir. Ancak borçlunun seçeceği edim, ortalama nitelikten daha düşük olamaz.

4. Seçimlik borç

MADDE 86- Seçimlik borçlarda, hukukî ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça, edimlerden birinin seçimi borçluya aittir.

5. Faiz

MADDE 87- Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz.

B. İfa yeri

MADDE 88- Borcun ifa yeri, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenir. Aksine bir anlaşma yoksa, aşağıdaki hükümler uygulanır:

1. Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde,

2. Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde,

3. Bunların dışındaki bütün borçlar, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde,

ifa edilir.

Alacaklının yerleşim yerinde ifası gereken bir borcun doğumundan sonra alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi sebebiyle ifa önemli ölçüde güçleşmişse borç, alacaklının önceki yerleşim yerinde ifa edilebilir.

C. İfa zamanı

I. Süreye bağlanmamış borç

MADDE 89- İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur.

II. Süreye bağlı borç

1. Aya ilişkin sürelerde vade

MADDE 90- Borcun ifası için bir ayın başlangıcı veya sonu belirlenmişse, bundan ayın birinci ve sonuncu günü; ayın ortası belirlenmişse, bundan da ayın onbeşinci günü anlaşılır.

Borcun ifası için gün belirtilmeksizin sadece ay belirlenmişse, bundan o ayın son günü anlaşılır.

2. Diğer sürelerde vade

MADDE 91- Bir borcun veya taraflardan birine düşen herhangi bir yükümlülüğün sözleşmenin kurulmasından başlayarak belli bir sürenin sonunda ifası gerekiyorsa, ifa zamanı aşağıdaki biçimde belirlenir:

1. Gün olarak belirlenmiş süre, sözleşmenin kurulduğu gün sayılmaksızın, bu sürenin son günü dolmuş olur. Sekiz veya onbeş gün olarak belirlenmiş süre ise, bir veya iki haftayı değil, tam sekiz veya onbeş günü ifade eder.

2. Hafta olarak belirlenmiş süre, son haftanın sözleşmenin kurulduğu güne ismen uyan gününde dolmuş olur.

3. Ay olarak veya yıl, yarıyıl ve yılın dörtte biri gibi birden çok ayı içeren bir zaman olarak belirlenmiş süre, sözleşmenin kurulduğu gün ayın kaçıncı günü ise, son ayın bunu karşılayan gününde dolmuş olur. Son ayda bunu karşılayan gün yoksa süre, bu ayın son günü dolmuş sayılır.

4. Yarım aydan onbeş günlük süre anlaşılır. Bir veya birden çok ay ve yarım ay olarak belirlenmiş sürenin dolduğu gün, son aya onbeş gün eklenerek belirlenir.

Bu kurallar, sürenin sözleşmenin kurulmasından başka bir andan işlemeye başladığı durumlarda da uygulanır.

Borçlu, belirli bir süre içinde yerine getirilmesi gereken bir borcu, bu sürenin dolmasından önce ifa etmekle yükümlüdür.

3. Tatil günleri

MADDE 92- İfa zamanı veya sürenin son günü, kanunlarda tatil olarak kabul edilen bir güne rastlarsa, kendiliğinden bu günü izleyen ve tatil olmayan ilk güne geçer.

Aksine anlaşma geçerlidir.

III. İş saatlerinde ifa

MADDE 93- Borç, alışılmış iş saatlerinde ifa ve kabul edilir.

IV. Sürenin uzatılması

MADDE 94- Süre uzatılmış ise yeni süre, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, önceki sürenin sona ermesini izleyen birinci günden başlar.

V. Erken ifa

MADDE 95- Sözleşmenin hükümlerinden veya özelliğinden ya da durumun gereğinden tarafların aksini kastettikleri anlaşılmadıkça, borçlu, edimini sürenin sona ermesinden önce ifa edebilir. Ancak, kanun veya sözleşme ya da âdet gereği olmadıkça, borçlu, erken ifada bulunması sebebiyle indirim yapamaz.

VI. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde

1. İfada sıra

MADDE 96- Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin ifası isteminde bulunan tarafın, sözleşmenin koşullarına ve özelliklerine göre daha sonra ifa etme hakkı olmadıkça, kendi borcunu ifa etmiş ya da ifasını önermiş olması gerekir.

2. İfa güçsüzlüğü

MADDE 97- Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmede, taraflardan birinin borcunu ifada güçsüzlüğe düşmesi ve özellikle iflâs etmesi ya da hakkındaki haciz işleminin sonuçsuz kalması sebebiyle diğer tarafın hakkı tehlikeye düşerse, bu taraf karşı edimin ifası güvence altına alınıncaya kadar kendi ediminin ifasından kaçınabilir.

Hakkı tehlikeye düşen taraf, ayrıca uygun bir sürede istediği güvence verilmezse sözleşmeden dönebilir.

D. Ödeme

I. Ülke parası ile

MADDE 98- Konusu para olan borç Ülke parasıyla ödenir.

Ülke parası dışında başka bir para birimiyle ödeme yapılması kararlaştırılmışsa, sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmadıkça borç, ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parasıyla da ödenebilir.

Ülke parası dışında başka bir para birimiyle belirlenmiş ve sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifade de bulunmadıkça, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine alacaklı, bu alacağının aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parası ile ödenmesini isteyebilir.

II. Mahsup

1. Kısmen ödemede

MADDE 99- Borçlu, faiz veya giderleri ödemede gecikmemiş ise, kısmen yaptığı ödemeyi ana borçtan düşme hakkına sahiptir. Aksine anlaşma yapılamaz.

Alacaklı, alacağın bir kısmı için kefalet, rehin veya başka bir güvence almış ise, borçlu kısmen yaptığı ödemeyi, güvence altına alınan veya güvencesi daha iyi olan kısma mahsup etme hakkına sahip değildir.

2. Birden çok borçta

a. Borçlu ve alacaklının bildirimine göre

MADDE 100- Birden çok borcu bulunan borçlu, ödeme gününde bu borçlardan hangisini ödemek istediğini alacaklıya bildirebilir.

Borçlu bildirimde bulunmazsa, yapılan ödeme kendisi tarafından derhâl itiraz edilmiş olmadıkça, alacaklının makbuzda gösterdiği borç için yapılmış sayılır.

b. Kanuna göre

MADDE 101- Kanunen geçerli bir açıklama yapılmadığı veya makbuzda bir açıklık bulunmadığı durumda ödeme, muaccel borç için yapılmış sayılır. Birden çok borç muaccel ise ödemenin, borçluya karşı ilk olarak takip edilen borç için yapılmış olduğu kabul edilir. Takip yapılmamış ise ödeme, vadesi ilk önce gelmiş olan borç için yapılmış olur.

Birden çok borcun vadesi aynı zamanda gelmişse, mahsup orantılı olarak; borçlardan hiçbirinin vadesi gelmemişse ödeme, güvencesi en az olan borç için yapılmış sayılır.

III. Makbuz ve senetlerin geri verilmesi

1. Borçlunun hakkı

MADDE 102- Borcu ödeyen borçlu, bir makbuz ve borcun tamamı ödenmişse, buna ilişkin borç senedinin geri verilmesini veya iptalini isteyebilir.

Borcun tamamı ödenmemiş veya borç senedi alacaklıya başkaca haklar da vermekte ise borçlu, ancak makbuz verilmesini ve ödemenin borç senedine işlenmesini isteyebilir.

2. Hükümleri

MADDE 103- Faiz veya kira bedeli gibi dönemsel edimlerden biri için, alacaklı tarafından çekince belirtilmeksizin makbuz verilmişse, önceki dönemlere ait edimler de ifa edilmiş sayılır.

Alacaklı anaparanın tamamı için makbuz vermişse, faizlerini de almış olduğu kabul edilir.

Borç senedi borçluya geri verilmişse, borç sona ermiş sayılır.

3. Senedin geri verilememesi

MADDE 104- Alacaklı, borç senedini kaybettiğini iddia ederse, borçlunun istemi üzerine, borcu ödeme sırasında, kendisine borç senedinin iptalini ve borcun sona ermiş olduğunu gösteren resmen düzenlenmiş veya usulüne göre onaylanmış bir belge vermek zorundadır.

Kıymetli evrakın iptaline ilişkin hükümler saklıdır.

E. Alacaklının temerrüdü

I. Koşulları

MADDE 105- Yapma veya verme edimi gereği gibi kendisine önerilen alacaklı, haklı bir sebep olmaksızın onu kabulden veya borçlunun borcunu ifa edebilmesi için kendisi tarafından yapılması gereken hazırlık fiillerini yapmaktan kaçınırsa, temerrüde düşmüş olur.

Alacaklı, müteselsil borçlulardan birine karşı temerrüde düşerse, diğerlerine karşı da temerrüde düşmüş olur.

II. Hükümleri

1. Bir şeyin teslimine ilişkin edimlerde

a. Tevdi hakkı

MADDE 106- Alacaklının temerrüde düşmesi durumunda borçlu, hasar ve giderleri alacaklıya ait olmak üzere, teslim edeceği şeyi tevdi ederek borcundan kurtulabilir.

Tevdi yerini, ifa yerindeki hâkim belirler. Bununla birlikte ticarî mallar, hâkim kararı olmadan da bir ardiyeye tevdi edilebilir.

b. Satma hakkı

MADDE 107- Sözleşmenin konusu olan şeyin niteliği veya işin özelliği tevdi edilmesine uygun düşmez veya teslim edilecek şey bozulabilir ya da bakımı, korunması veya tevdi edilmesi önemli bir gideri gerektirir ise, borçlu, alacaklıya önceden ihtarda bulunması koşuluyla, hâkimin izniyle onu açık artırma yoluyla sattırıp bedelini tevdi edebilir.

Teslim edilecek şey, borsada kayıtlıysa veya piyasa fiyatı varsa ya da yapılacak gidere oranla değeri az ise, satışın açık artırma yoluyla yapılması zorunlu olmadığı gibi, hâkim, önceden ihtarda bulunma koşulunu aramaksızın satışa izin verebilir.

c. Tevdi konusunu geri alma

MADDE 108- Alacaklı, tevdi edilen şeyi kabul ettiğini açıklamış veya tevdi bir rehnin ortadan kaldırılması sonucunu doğurmuş olmadıkça, borçlu tevdi edilen şeyi geri alabilir.

Tevdi edilen şey geri alındığı anda alacak, bütün yan haklarıyla birlikte varlığını sürdürür.

2. Diğer edimlerde

MADDE 109- Borcun konusu bir şeyin teslimini gerektirmiyorsa, alacaklının temerrüdü hâlinde borçlu, borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlere göre sözleşmeden dönebilir.

F. Diğer ifa engelleri

MADDE 110- Borçlunun kusuru olmaksızın, alacağın kime ait olduğunda veya alacaklının kimliğinde duraksama sebebiyle ya da alacaklıdan kaynaklanan diğer kişisel bir sebeple borç, alacaklıya veya temsilcisine ifa edilemezse borçlu, alacaklının temerrüdünde olduğu gibi, tevdi ya da sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir.

İKİNCİ AYIRIM
Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları

A. Borcun ifa edilmemesi

I. Giderim borcu

1. Genel olarak

MADDE 111- Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.

2. Yapma ve yapmama borçlarında

MADDE 112- Yapma borcu borçlu tarafından ifa edilmediği takdirde alacaklı, masrafı borçluya ait olmak üzere edimin kendisi veya başkası tarafından ifasına izin verilmesini isteyebilir; her türlü giderim isteme hakkı saklıdır.

Yapmama borcuna aykırı davranan borçlu, bu aykırı davranışının doğurduğu zararı gidermekle yükümlüdür.

Alacaklı, ayrıca borca aykırı durumun ortadan kaldırılmasını veya bu konuda masrafı borçluya ait olmak üzere kendisinin yetkili kılınmasını isteyebilir.

II. Sorumluluğun ölçüsü ve giderim borcunun kapsamı

1. Genel olarak

MADDE 113- Borçlu, genel olarak her türlü kusurdan sorumludur. Borçlunun sorumluluğunun ölçüsü, işin özel niteliğine göre belirlenir. İş özellikle borçlu için bir yarar sağlamıyorsa, sorumluluk daha hafif olarak değerlendirilir.

Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler, kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hâllerine de uygulanır.

2. Sorumsuzluk anlaşması

MADDE 114- Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

Hafif kusur hâlinde borçlunun sorumlu olmayacağına ilişkin önceden anlaşma yapılırken, alacaklı borçlunun hizmetinde bulunuyorsa hâkim, bu anlaşmayı hükümsüz sayabilir.

Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya san'at, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

3. Yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk

MADDE 115- Borçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılarına kanuna uygun surette bırakmış olsa bile, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlüdür.

Yardımcı kişilerin fiilinden doğan sorumluluk, önceden yapılan bir anlaşmayla tamamen veya kısmen kaldırılabilir. Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya san'at, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

Alacaklı, sorumsuzluk anlaşması yapıldığı sırada borçlunun hizmetinde ise, sözleşmeyle borçlunun ancak hafif kusurdan sorumlu olmayacağı kararlaştırılabilir.

B. Borçlunun temerrüdü

I. Koşulları

MADDE 116- Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.

Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle borçlu temerrüde düşmüş olur.

II. Hükümleri

1. Genel olarak

a. Gecikme tazminatı

MADDE 117- Temerrüde düşen borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat etmedikçe, borcun geç ifasından dolayı alacaklının uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.

b. Beklenmedik hâlden sorumluluk

MADDE 118- Temerrüde düşen borçlu, beklenmedik hâl sebebiyle doğacak zarardan sorumludur.

Borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını veya borcunu zamanında ifa etmiş olsaydı bile beklenmedik hâlin ifa konusu şeye zarar vereceğini ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir.

2. Temerrüt faizi

a. Genel olarak

MADDE 119- Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz.

Akdî faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdî faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdî faiz oranı geçerli olur.

b. Faizlerde, iratlarda ve bağışlamada temerrüt faizi

MADDE 120- Faiz veya irat borcunu ya da bağışladığı bir miktar parayı ödemekte temerrüde düşen borçlu, icra takibine girişildiği veya dava açıldığı günden başlayarak, temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür.

Buna aykırı olarak yapılan anlaşmalar, ceza koşulu hükümlerine tâbi olur.

Temerrüt faizine, ayrıca temerrüt faizi yürütülemez.

3. Aşkın zarar

MADDE 121- Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür.

Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder.

4. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde

a. Süre verilmesi

MADDE 122- Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde diğeri, borcun ifa edilmesi için uygun bir süre verebilir veya uygun bir süre verilmesini hâkimden isteyebilir.

b. Süre verilmesini gerektirmeyen durumlar

MADDE 123- Aşağıdaki durumlarda süre verilmesine gerek yoktur:

1. Borçlunun içinde bulunduğu durumdan veya tutumundan süre verilmesinin etkisiz olacağı anlaşılıyorsa,

2. Borçlunun temerrüdü sonucunda borcun ifası alacaklı için yararsız kalmışsa,

3. Borcun ifasının, belirli bir zamanda veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği sözleşmeden anlaşılıyorsa.

c. Seçimlik haklar

MADDE 124- Temerrüde düşen borçlu, verilen süre içinde, borcunu ifa etmemişse veya süre verilmesini gerektirmeyen bir durum söz konusu ise; alacaklı, her zaman borcun ifasını ve gecikme sebebiyle tazminat isteme hakkına sahiptir.

Alacaklı, ayrıca borcun ifasından ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirerek, borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir.

Sözleşmeden dönme hâlinde taraflar, karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce ifa ettikleri edimleri geri isteyebilirler. Bu durumda borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat edemezse alacaklı, sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir.

d. Sürekli edimli sözleşmelerde

MADDE 125- İfasına başlanmış sürekli edimli sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü hâlinde alacaklı, ifa ve gecikme tazminatı isteyebileceği gibi, sözleşmeyi feshederek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini isteyebilir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM
Borç İlişkilerinin Üçüncü Kişilere Etkisi

A. Alacaklıya halef olma

MADDE 126- Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi, aşağıdaki hâllerde ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur:

1. Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir aynî hakkı bulunduğu takdirde,

2. Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde.

Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır.

B. Üçüncü kişinin fiilini üstlenme

MADDE 127- Üçüncü bir kişinin fiilini başkasına karşı üstlenen, bu fiilin gerçekleşmemesinden doğan zararı gidermekle yükümlüdür.

Belirli bir süre için yapılan üstlenmede, sürenin bitimine kadar üstlenene edimini ifa etmesi için yazılı olarak başvurulmaması hâlinde, üstlenenin sorumluluğunun sona ereceği kararlaştırılabilir.

C. Üçüncü kişi yararına sözleşme

I. Genel olarak

MADDE 128- Kendi adına sözleşme yapan kişi, o sözleşmeye üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurmuşsa, edimin üçüncü kişiye ifa edilmesini isteyebilir.

Üçüncü kişi veya üçüncü kişiye halef olanlar da, tarafların amacına veya örf ve âdete uygun düştüğü takdirde edimin ifasını isteyebilirler. Bu durumda, üçüncü kişi veya ona halef olanlar bu hakkı kullanmak istediklerini borçluya bildirdikten sonra, alacaklı borçluyu ibra edemeyeceği gibi, borcun nitelik ve kapsamını da değiştiremez.

II. Sorumluluk sigortalarında

MADDE 129- Başkasını çalıştıran kişi, çalıştırdığı kişiye karşı hukukî sorumluluğunu güvence altına almak üzere sigorta yaptırmışsa, sigortadan doğan haklar doğrudan doğruya çalışana ait olur.

Ancak, çalışana ödenecek sigorta tazminatı, genel hükümlere göre ödenecek tazminattan indirilir.

Diğer hukukî sorumluluk sigortalarına ilişkin kanun hükümleri saklıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Zamanaşımı
BİRİNCİ AYIRIM
Sona Erme Hâlleri

A. Asıl borca bağlı hak ve borçların sona ermesi

MADDE 130- Asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur.

İşlemiş faizin ve ceza koşulunun ifasını isteme hakkı sözleşmeyle veya ifa anına kadar yapılacak bir bildirimle saklı tutulmuş ise ya da durum ve koşullardan saklı tutulduğu anlaşılmaktaysa, bu faizler ve ceza koşulu istenebilir.

Taşınmaz rehnine, kıymetli evraka ve konkordatoya ilişkin özel hükümler saklıdır.

B. İbra

MADDE 131- Borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekle bağlı tutulmuş olsa bile, borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilir.

C. Yenileme

I. Genel olarak

MADDE 132- Yeni bir borçla mevcut bir borcun sona erdirilmesi, ancak tarafların bu yöndeki açık iradesi ile olur.

Özellikle mevcut borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması veya yeni bir alacak senedi ya da yeni bir kefalet senedi düzenlenmesi, tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmaz.

II. Cari hesaplarda

MADDE 133- Çeşitli kalemlerin bir cari hesaba sadece kaydedilmiş olması, borcun yenilenmiş olduğu anlamına gelmez.

Ancak, hesabın kesilmiş ve hesap sonucu diğer tarafça kabul edilmiş olması durumunda, borç yenilenmiş olur.

Kalemlerden birinin güvencesi varsa, aksi kararlaştırılmadıkça, hesap kesilip sonucun kabul edilmiş olması, güvenceyi sona erdirmez.

D. Birleşme

MADDE 134- Alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesiyle borç sona erer. Ancak, üçüncü kişilerin alacak üzerinde önceden mevcut olan hakları birleşmeden etkilenmez.

Birleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkarsa, borç varlığını sürdürür.

Taşınmaz rehni ve kıymetli evraka ilişkin özel hükümler saklıdır.

E. İfa imkânsızlığı

I. Genel olarak

MADDE 135- Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erer.

Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybeder. Kanun veya sözleşmeyle borcun ifasından önce doğan hasarın alacaklıya yükletilmiş olduğu durumlar, bu hükmün dışındadır.

Borçlu ifanın imkânsızlaştığını alacaklıya gecikmeksizin bildirmez ve zararın artmaması için gerekli önlemleri almazsa, bundan doğan zararları gidermekle yükümlüdür.

II. Kısmî ifa imkânsızlığı

MADDE 136- Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle kısmen imkânsızlaşırsa borçlu, borcunun sadece imkânsızlaşan kısmından kurtulur. Ancak, bu kısmî ifa imkânsızlığı önceden öngörülseydi taraflarca böyle bir sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, borcun tamamı sona erer.

Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, bir tarafın borcu kısmen imkânsızlaşır ve alacaklı kısmî ifaya razı olursa, karşı edim de o oranda ifa edilir. Alacaklının böyle bir ifaya razı olmaması veya karşı edimin bölünemeyen nitelikte olması durumunda, tam imkânsızlık hükümleri uygulanır.

III. Aşırı ifa güçlüğü

MADDE 137- Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır.

F. Takas

I. Koşulları

1. Genel olarak

MADDE 138- İki kişi, karşılıklı olarak bir miktar para veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise her biri alacağını borcuyla takas edebilir.

Alacaklardan biri çekişmeli olsa bile takas ileri sürülebilir.

Zamanaşımına uğramış bir alacağın takası, ancak takas edilebileceği anda henüz zamanaşımına uğramamış olması koşuluyla ileri sürülebilir.

2. Kefalet hâlinde

MADDE 139- Asıl borçlunun takası ileri sürme hakkı bulundukça, kefili de alacaklıya ifada bulunmaktan kaçınabilir.

3. Üçüncü kişi yararına sözleşme hâlinde

MADDE 140- Üçüncü kişi yararına borçlanan kişi, bu borcu ile sözleşmenin diğer tarafından olan alacağını takas edemez.

4. Borçlunun iflâsı hâlinde

MADDE 141- Borçlunun iflâsı hâlinde alacaklılar, muaccel olmasalar bile, alacaklarını, müflise olan borçları ile takas edebilirler.

II. Hükümleri

MADDE 142- Takas, ancak borçlunun takas iradesini alacaklıya bildirmesiyle gerçekleşir. Bu durumda her iki borç, takas edilebilecekleri anda daha az olan borç tutarınca sona erer.

Cari hesapla ilgili ticarete ilişkin özel teamüller saklıdır.

III. Alacaklının rızasıyla takas edilebilir alacaklar

MADDE 143- Aşağıdaki alacaklar takas haklarının doğumundan sonra, ancak alacaklıların rızasıyla takas edilebilir:

1. Tevdi edilmiş eşyanın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar,

2. Haksız olarak alınmış veya aldatma sonucunda alıkonulmuş eşyanın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar,

3. Nafaka ve işçi ücreti gibi, borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup, özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacaklar.

IV. Takastan feragat

MADDE 144- Borçlu, takas hakkından önceden de feragat edebilir.

İKİNCİ AYIRIM
Zamanaşımı

A. Süreler

I. On yıllık zamanaşımı

MADDE 145- Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tâbidir.

II. Beş yıllık zamanaşımı

MADDE 146- Aşağıdaki alacaklar için beş yıllık zamanaşımı uygulanır:

1. Kira bedelleri, anapara faizleri ve ücret gibi diğer dönemsel edimler,

2. Otel, motel, pansiyon ve tatil köyü gibi yerlerdeki konaklama bedelleri ile lokanta ve benzeri yerlerdeki yeme içme bedelleri,

3. Küçük sanat işlerinden ve küçük çapta perakende satışlardan doğan alacaklar,

4. Bir ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki; bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar,

5. Vekâlet, komisyon ve acentalık sözleşmelerinden, ticarî simsarlık ücreti alacağı dışında, simsarlık sözleşmesinden doğan alacaklar,

6. Yüklenicinin yükümlülüklerini ağır kusuruyla hiç ya da gereği gibi ifa etmemesi dışında, eser sözleşmesinden doğan alacaklar.

III. Sürelerin kesinliği

MADDE 147- Bu ayırımda belirlenen zamanaşımı süreleri, sözleşmeyle değiştirilemez.

IV. Zamanaşımının başlangıcı

1. Genel olarak

MADDE 148- Zamanaşımı, alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar.

Alacağın muaccel olmasının bir bildirime bağlı olduğu hâllerde, zamanaşımı bu bildirimin yapılabileceği günden işlemeye başlar.

2. Dönemsel edimlerde

MADDE 149- Ömür boyunca gelir ve benzeri dönemsel edimlerde, alacağın tamamı için zamanaşımı, ifa edilmemiş ilk dönemsel edimin muaccel olduğu günde işlemeye başlar.

Alacağın tamamı zamanaşımına uğramışsa, ifa edilmemiş dönemsel edimler de zamanaşımına uğramış olur.

V. Sürelerin hesaplanması

MADDE 150- Süreler hesaplanırken zamanaşımının başladığı gün sayılmaz ve zamanaşımı ancak sürenin son günü de hak kullanılmaksızın geçince gerçekleşmiş olur.

Zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasında da, borçların ifasındaki sürelerin hesaplanmasına ilişkin hükümler uygulanır.

B. Bağlı alacaklarda zamanaşımı

MADDE 151- Asıl alacak zamanaşımına uğrayınca, ona bağlı faiz ve diğer alacaklar da zamanaşımına uğramış olur.

C. Zamanaşımının durması

MADDE 152- Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı işlemeye başlamaz, başlamışsa durur:

1. Velâyet süresince, çocukların ana ve babalarından olan alacakları için,

2. Vesayet süresince, vesayet altında bulunanların vasiden veya vesayet işlemleri sebebiyle Devletten olan alacakları için,

3. Evlilik devam ettiği sürece, eşlerin diğerinden olan alacakları için,

4. Hizmet ilişkisi süresince, ev hizmetlilerinin onları çalıştıranlardan olan alacakları için,

5. Borçlu, alacak üzerinde intifa hakkına sahip olduğu sürece,

6. Alacağı, Türk mahkemelerinde ileri sürme imkânının bulunmadığı sürece,

7. Alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesinde, birleşmenin ileride geçmişe etkili olarak ortadan kalkması durumunda, bu durumun ortaya çıkmasına kadar geçecek sürece.

Zamanaşımını durduran sebeplerin ortadan kalktığı günün bitiminde zamanaşımı işlemeye başlar veya durmadan önce başlamış olan işlemesini sürdürür.

D. Zamanaşımının kesilmesi

I. Sebepleri

MADDE 153- Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı kesilir:

1. Borçlu borcu ikrar etmişse, özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa ya da rehin vermiş veya kefil göstermişse,

2. Alacaklı, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa, icra takibinde bulunmuşsa ya da iflâs masasına başvurmuşsa.

II. Birlikte borçlulara etkisi

MADDE 154- Zamanaşımı müteselsil borçlulardan veya bölünemeyen borcun borçlularından birine karşı kesilince, diğerlerine karşı da kesilmiş olur.

Zamanaşımı asıl borçluya karşı kesilince, kefile karşı da kesilmiş olur.

Zamanaşımı kefile karşı kesilince, asıl borçluya karşı kesilmiş olmaz.

III. Yeni sürenin başlaması

1. Borcun ikrar edilmesi veya karara bağlanması durumunda

MADDE 155- Zamanaşımının kesilmesiyle, yeni bir süre işlemeye başlar.

Borç bir senetle ikrar edilmiş veya bir mahkeme ya da hakem kararına bağlanmış ise, yeni süre her zaman on yıldır.

2. Alacaklının fiili hâlinde

MADDE 156- Bir dava veya def'i yoluyla kesilmiş olan zamanaşımı, dava süresince tarafların yargılamaya ilişkin her işleminden veya hâkimin her kararından sonra yeniden işlemeye başlar.

Zamanaşımı, icra takibiyle kesilmişse, alacağın takibine ilişkin her işlemden sonra yeniden işlemeye başlar.

Zamanaşımı, iflâs masasına başvurma sebebiyle kesilmişse, iflâsa ilişkin hükümlere göre alacağın yeniden istenmesi imkânının doğumundan itibaren yeniden işlemeye başlar.

E. Davanın reddinde ek süre

MADDE 157- Davanın açıldığı veya def'inin ileri sürüldüğü mahkemenin yetkili veya görevli olmaması veya düzeltilebilecek bir biçimde yanlışlık yapılması ya da vaktinden önce açılmış olması yüzünden dava reddedilmiş olup da, o arada zamanaşımı süresi dolmuşsa, alacaklının haklarını kullanabilmesi için altmış günlük ek süre işlemeye başlar.

F. Taşınır rehni ile güvenceye bağlanmış alacakta

MADDE 158- Alacağın bir taşınır rehniyle güvenceye bağlanmış olması, bu alacak için zamanaşımının işlemesine engel olmaz; bununla birlikte alacaklının, hakkını rehinden alma yetkisi devam eder.

G. Zamanaşımından feragat

MADDE 159- Zamanaşımından önceden feragat edilemez.

Müteselsil borçlulardan birinin feragat etmiş olması, diğerlerine karşı ileri sürülemez.

Bölünemez bir borcun borçlularından birinin feragat etmiş olması durumunda da aynı hüküm uygulanır.

Asıl borçlunun feragati de kefile karşı ileri sürülemez.

H. İleri sürülmesi

MADDE 160- Zamanaşımı ileri sürülmedikçe, hâkim bunu kendiliğinden göz önüne alamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Borç İlişkilerinde Özel Durumlar
BİRİNCİ AYIRIM
Teselsül

A. Müteselsil borçluluk

I. Doğuşu

MADDE 161- Birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse, müteselsil borçluluk doğar.

Böyle bir bildirim yoksa, müteselsil borçluluk ancak kanunda öngörülen hâllerde doğar.

II. Dış ilişki

1. Hükümleri

a. Borçluların sorumluluğu

MADDE 162- Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını, dilerse borçluların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir.

Borçluların sorumluluğu, borcun tamamı ödeninceye kadar devam eder.

b. Borçluların savunmaları

MADDE 163- Müteselsil borçlulardan biri, alacaklıya karşı, ancak onunla kendi arasındaki kişisel ilişkilerden veya müteselsil borcun sebep ya da konusundan doğan def'i ve itirazları ileri sürebilir.

Müteselsil borçlulardan biri ortak def'i ve itirazları ileri sürmezse, diğerine karşı sorumlu olur.

c. Borçluların bireysel davranışı

MADDE 164- Kanun veya sözleşme ile aksi belirlenmedikçe, borçlulardan biri kendi davranışıyla diğer borçluların durumunu ağırlaştıramaz.

2. Borcun sona ermesi

MADDE 165- Borçlulardan biri, ifa veya takasla borcun tamamını veya bir kısmını sona erdirmişse, bu oranda diğer borçluları da borçtan kurtarmış olur.

Borçlulardan biri, alacaklıya ifada bulunmaksızın borçtan kurtulmuşsa, diğer borçlular bundan, ancak durumun veya borcun niteliğinin elverdiği ölçüde yararlanabilirler.

Alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi, diğer borçluları da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtarır.

III. İç ilişki

1. Paylaşım

MADDE 166- Aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukukî ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, borçlulardan her biri, alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumludurlar.

Kendisine düşen paydan fazla ifada bulunan borçlunun, ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan isteme hakkı vardır. Bu durumda borçlu, her bir borçluya ancak payı oranında rücu edebilir.

Borçlulardan birinden alınamayan miktarı, diğer borçlular eşit olarak üstlenmekle yükümlüdürler.

2. Alacaklıya halef olma

MADDE 167- Diğerlerine başvurma hakkına sahip olan borçlulardan her biri, ifa ettiği miktar oranında alacaklının haklarına halef olur.

Alacaklı diğerlerinin zararına olarak borçlulardan birinin durumunu iyileştirirse, bunun sonuçlarına katlanır.

B. Müteselsil alacaklılık

MADDE 168- Müteselsil alacaklılık, borçlunun, alacaklılardan her birine borcun tamamını isteme hakkını tanıdığı veya kanunun belirlediği durumlarda doğar.

Borçlu, alacaklılardan birine yaptığı ifayla, bütün alacaklılara karşı borcundan kurtulmuş olur.

Alacaklılardan birinin icraya veya mahkemeye başvurmuş olduğu kendisine bildirilmedikçe, borçlu onlardan dilediği birine ifada bulunabilir.

Aksi kararlaştırılmadıkça veya alacaklılar arasındaki hukukî ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, alacaklılardan her birinin edim üzerindeki hakları eşittir.

Kendisine düşen paydan fazlasını elde eden alacaklı, bu fazlalığı payını alamamış olan diğer alacaklılara ödemekle yükümlüdür.

İKİNCİ AYIRIM
Koşullar

A. Geciktirici koşul

I. Genel olarak

MADDE 169- Bir sözleşmenin hüküm ifade etmesi, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bırakılmışsa, o sözleşme geciktirici koşula bağlanmış olur.

Aksi kararlaştırılmamışsa, geciktirici koşula bağlı sözleşme, ancak koşulun gerçekleştiği andan başlayarak hüküm ifade eder.

II. Koşulun askıda olduğu sıradaki durum

MADDE 170- Koşul gerçekleşinceye kadar borçlu, borcun gereği gibi ifasını engelleyecek her türlü davranıştan kaçınmakla yükümlüdür.

Koşula bağlı hakkı tehlikeye düşürülen alacaklı, alacağı koşula bağlı olmayan alacaklıların haklarını korumak üzere başvurabilecekleri önlemleri alabilir.

Koşulun gerçekleşmesinden önce yapılan tasarruflar, koşulun hükümlerini zedelediği oranda geçersiz olur.

III. Koşul gerçekleşinceye kadar elde edilen yararlar

MADDE 171- Borcun konusunu oluşturan şey, koşulun gerçekleşmesinden önce kendisine verilen alacaklı, koşul gerçekleşirse, koşulun gerçekleşmesine kadar elde ettiği yararların sahibi olur.

Koşul gerçekleşmezse alacaklı, elde ettiği yararları geri vermekle yükümlüdür.

B. Bozucu koşul

MADDE 172- Sona ermesi önceden gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bırakılan sözleşme, bozucu koşula bağlanmış olur.

Bozucu koşula bağlanmış sözleşmenin hükümleri, koşulun gerçekleştiği anda ortadan kalkar.

Aksi kararlaştırılmadıkça veya işin niteliğinden anlaşılmadıkça sona erme, geçmişe etkili olmaz.

C. Ortak hükümler

I. Koşulun gerçekleşmesi

MADDE 173- Koşul, taraflardan birinin bizzat yerine getirmesi gerekli bir davranış değilse, o tarafın ölümü hâlinde mirasçısı onun yerine geçebilir.

II. Dürüstlük kurallarına aykırı engelleme

MADDE 174- Taraflardan biri, koşulun gerçekleşmesine dürüstlük kurallarına aykırı olarak engel olursa, koşul gerçekleşmiş sayılır.

Taraflardan biri, koşulun gerçekleşmesini dürüstlük kurallarına aykırı biçimde sağlarsa, koşul gerçekleşmemiş sayılır.

III. Yasak koşullar

MADDE 175- Bir koşul, hukuka veya ahlâka aykırı bir yapma veya yapmama fiilini sağlamak amacıyla konulmuşsa, bu koşula bağlı hukukî işlem kesin olarak hükümsüzdür.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM
Bağlanma Parası, Cayma Parası ve Ceza Koşulu

A. Bağlanma parası

MADDE 176- Sözleşme yapılırken bir kimsenin vermiş olduğu bir miktar para, cayma parası olarak değil sözleşmenin yapıldığına kanıt olarak verilmiş sayılır.

Aksine sözleşme veya yerel âdet olmadıkça, bağlanma parası esas alacaktan düşülür.

B. Cayma parası

MADDE 177- Cayma parası kararlaştırılmışsa, taraflardan her biri sözleşmeden caymaya yetkili sayılır; bu durumda parayı vermiş olan cayarsa verdiğini bırakır; almış olan cayarsa aldığının iki katını geri verir.

C. Ceza koşulu

I. Alacaklının hakları

1. Cezanın sözleşmenin ifası ile ilişkisi

MADDE 178- Bir sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumu için bir ceza kararlaştırılmışsa, aksi sözleşmeden anlaşılmadıkça alacaklı, ya borcun ya da cezanın ifasını isteyebilir.

Ceza, borcun belirlenen zaman veya yerde ifa edilmemesi durumu için kararlaştırılmışsa alacaklı, hakkından açıkça feragat etmiş veya ifayı çekincesiz olarak kabul etmiş olmadıkça, asıl borçla birlikte cezanın ifasını da isteyebilir.

Borçlunun, kararlaştırılan cezayı ifa ederek sözleşmeyi, dönme veya fesih suretiyle sona erdirmeye yetkili olduğunu ispat etme hakkı saklıdır.

2. Ceza ile zarar arasındaki ilişki

MADDE 179- Alacaklı hiçbir zarara uğramamış olsa bile, kararlaştırılan cezanın ifası gerekir.

Alacaklının uğradığı zarar kararlaştırılan ceza tutarını aşıyorsa alacaklı, borçlunun kusuru bulunduğunu ispat etmedikçe aşan miktarı isteyemez.

3. Kısmî ifanın yanması

MADDE 180- Ceza koşuluna ilişkin hükümler, dönme durumunda ifa edilmiş olan kısmın alacaklıya kalacağını öngören sözleşmelere de uygulanır.

Taksitle satışa ilişkin hükümler saklıdır.

II. Cezanın miktarı, geçersizliği ve indirilmesi

MADDE 181- Taraflar, cezanın miktarını serbestçe belirleyebilirler.

Asıl borç herhangi bir sebeple geçersiz ise veya aksi kararlaştırılmadıkça sonradan borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir sebeple imkânsız hâle gelmişse, cezanın ifası istenemez. Ceza koşulunun geçersiz olması veya borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir sebeple sonradan imkânsız hâle gelmesi, asıl borcun geçerliliğini etkilemez.

Hâkim, aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri
BİRİNCİ AYIRIM
Alacağın Devri

A. Koşulları

I. İradî devir

1. Genel olarak

MADDE 182- Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.

Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanımasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez.

2. Şekli

MADDE 183- Alacağın devrinin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.

Alacağın devri sözü verme, şekle bağlı değildir.

II. Yasal veya yargısal devir ve etkisi

MADDE 184- Alacağın devri kanun veya mahkeme kararı gereğince gerçekleşmişse, bu devir özel bir şekle ve önceki alacaklının rızasını açıklamasına gerek olmaksızın, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir.

B. Devrin hükümleri

I. Borçlunun durumu

1. İyiniyetle yapılan ifa

MADDE 185– Borçlu, alacağın devredildiği devreden veya devralan tarafından kendisine bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyiniyetle ifada bulunarak borcundan kurtulur.

2. İfadan kaçınma ve tevdi

MADDE 186- Kime ait olduğu çekişmeli bulunan bir alacağın borçlusu, ifadan kaçınabilir ve alacağın konusunu hâkim tarafından belirlenen yere tevdi etmekle borçtan kurtulur.

Borçlu, alacağın çekişmeli olduğunu bildiği hâlde ifada bulunursa, bundan doğacak sonuçlardan sorumlu olur.

Dava konusu olan çekişme mahkemece henüz sonuca bağlanmamış ve borç da muaccel ise, taraflardan her biri borçluyu, edimi tevdi etmeye zorlayabilir.

3. Borçluya ait savunmalar

MADDE 187- Borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir.

Borçlu, devri öğrendiği anda muaccel olmayan alacağını, devredilen alacaktan önce muaccel olması koşuluyla borcu ile takas edebilir.

II. Öncelik hakları ve bağlı hakların geçişi

MADDE 188- Alacağın devri ile devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer.

Asıl alacakla birlikte işlemiş faizler de devredilmiş sayılır.

III. Senet ve belgelerin teslimi ve bilgi verilmesi

MADDE 189- Devreden, devralana alacak senedi ile elinde bulunan ispatla ilgili diğer belgeleri teslim etmek ve alacağını ileri sürebilmesi için gerekli bilgileri vermekle yükümlüdür.

IV. Garanti

1. Genel olarak

MADDE 190- Alacak, bir edim karşılığında devredilmişse devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur.

Alacak bir edim karşılığı olmaksızın devredilmiş ya da kanun gereğince başkasına geçmişse, devreden veya önceki alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu değildir.

2. İfaya yönelik devir

MADDE 191- Alacaklı, alacağını borcu ifaya yönelik olarak devretmekle birlikte borca mahsup edilecek miktarı belirlememişse devralan, ancak borçludan aldığı veya gereken özeni gösterseydi alabilecek olduğu miktarı, kendi alacağına mahsup etmek zorundadır.

3. Sorumluluğun kapsamı

MADDE 192- Devralan garanti ile yükümlü olan devredenden aşağıdaki istemlerde bulunabilir:

1. İfa ettiği karşı edimin faizi ile birlikte geri verilmesini,

2. Devrin sebep olduğu giderleri,

3. Borçluya karşı devraldığı alacağı elde etmek için yaptığı ve sonuçsuz girişimlerin yol açtığı giderleri,

4. Devreden kusursuzluğunu ispat etmedikçe uğradığı diğer zararlarını.

C. Özel hükümlerin saklılığı

MADDE 193- Bazı hakların devrine özgü olarak kanunla konulmuş bulunan hükümler saklıdır.

İKİNCİ AYIRIM
Borcun Üstlenilmesi

A. İç üstlenme sözleşmesi

MADDE 194- Borçlu ile iç üstlenme sözleşmesi yapan kişi, borcu bizzat ifa ederek veya alacaklının rızasıyla borcu üstlenerek, borçluyu borcundan kurtarma yükümlülüğü altına girmiş olur.

Borçlu, iç üstlenme sözleşmesinden doğan borçlarını ifa etmedikçe, diğer taraftan yükümlülüğünü yerine getirmesini isteyemez.

Borçlu, borcundan kurtarılmamışsa, diğer taraftan güvence isteyebilir.

B. Dış üstlenme sözleşmesi

I. Öneri ve kabul

MADDE 195- Borçlunun yerine yenisinin geçmesi ve borcundan kurtarılması, borcu üstlenen ile alacaklı arasında yapılacak sözleşmeyle olur.

İç üstlenme sözleşmesinin, üstlenen veya onun izni ile borçlu tarafından alacaklıya bildirilmesi, dış üstlenme sözleşmesinin yapılmasına ilişkin öneri anlamına gelir.

Alacaklının kabulü açık veya örtülü olabilir. Alacaklı, çekince ileri sürmeksizin üstlenenin ifasını kabul eder veya onun borçlu sıfatı ile yaptığı diğer herhangi bir işleme rıza gösterirse, borcun üstlenilmesini kabul etmiş sayılır.

II. Önerinin bağlayıcılığı

MADDE 196- Borcun üstlenilmesine ilişkin öneri alacaklı tarafından her zaman kabul edilebilir. Ancak, üstlenen veya önceki borçlu kabul için bir süre koyabilir. Alacaklı bu sürenin bitimine kadar susarsa, öneri reddedilmiş sayılır.

Önerinin alacaklı tarafından kabul edilmesinden önce yeni bir iç üstlenme sözleşmesi yapılır ve bu ikinci üstlenmeye ilişkin olarak alacaklıya öneride bulunulursa, ilk öneride bulunan, önerisi ile bağlı olmaktan kurtulur.

C. Borçlunun değişmesinin sonuçları

I. Bağlı hak ve borçlar

MADDE 197- Borçlu değişmiş olsa bile, alacaklının borçlunun kendisine bağlı olanlar dışındaki bağlı hakları saklı kalır.

Bununla birlikte borcun güvencesi olarak rehin veren üçüncü kişinin ve kefilin sorumlulukları, ancak onların borcun üstlenilmesine yazılı olarak rıza göstermeleri hâlinde devam eder.

II. Savunmalar

MADDE 198- Üstlenilen borca ilişkin savunmaları ileri sürme hakkı, yeni borçluya geçer.

Dış üstlenme sözleşmesinden aksi anlaşılmadıkça yeni borçlu, alacaklıya karşı önceki borçlunun ileri sürebileceği kişisel savunmalarda bulunamaz.

Yeni borçlu, iç üstlenme sözleşmesinden kaynaklanan savunmaları alacaklıya karşı ileri süremez.

D. Sözleşmenin hükümsüzlüğü

MADDE 199- Dış üstlenme sözleşmesi hükümsüz hâle gelirse, iyiniyetli üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak üzere, eski borç bütün bağlı borçlarıyla birlikte varlığını sürdürür.

Bundan başka, borcu üstlenen üstlenme sözleşmesinin hükümsüz hâle gelmesinde ve alacaklının zarara uğramasında kendisine bir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe alacaklı, önceden sağlanmış güvenceyi yitirmesi yüzünden veya başka herhangi bir sebeple uğradığı zararın giderilmesini üstlenenden isteyebilir.

E. Borca katılma

MADDE 200- Borca katılma, mevcut bir borca borçlunun yanında yer almak üzere, katılan ile alacaklı arasında yapılan ve katılanın, borçlu ile birlikte borçtan sorumlu olması sonucunu doğuran bir sözleşmedir.

Borca katılan ile borçlu, alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olurlar.

F. Malvarlığının veya işletmenin devralınması

MADDE 201- Bir malvarlığını veya bir işletmeyi aktif ve pasifleri ile birlikte devralan, bunu alacaklılara bildirdiği veya ticarî işletmeler için Ticaret Sicili Gazetesinde, diğerleri için Türkiye genelinde dağıtımı yapılan gazetelerden birinde yayımlanacak ilânla duyurduğu tarihten başlayarak, onlara karşı malvarlığındaki veya işletmedeki borçlardan sorumlu olur.

Bununla birlikte, iki yıl süreyle önceki borçlu da devralanla birlikte müteselsil borçlu olarak sorumlu kalır. Bu süre, muaccel borçlar için, bildirme veya duyuru tarihinden; daha sonra muaccel olacak borçlar için ise, muacceliyet tarihinden işlemeye başlar.

Borçların bu yoldan üstlenilmesinin sonuçları, dış üstlenme sözleşmesinden doğan sonuçlarla özdeştir.

Bildirme veya ilânla duyurma yükümlülüğü devralan tarafından yerine getirilmedikçe, ikinci fıkrada öngörülen iki yıllık süre işlemeye başlamaz.

G. İşletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi

MADDE 202- Bir işletme, başka bir işletme ile aktif ve pasiflerin karşılıklı olarak devralınması ya da birinin diğerine katılması yoluyla birleştirilirse, her iki işletmenin alacaklıları, bir malvarlığının devralınmasından doğan haklara sahip olup, bütün alacaklarını yeni işletmeden alabilirler.

Bir tek kişiye ait olup da, kollektif veya komandit ortaklık hâline dönüştürülen bir işletmenin borçları hakkında da aynı hüküm uygulanır.

H. Özel hükümlerin saklılığı

MADDE 203- Mirasın paylaşılması ve rehinli taşınmazların devri konusundaki borcun üstlenilmesine ilişkin özel hükümler saklıdır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM
Sözleşmenin Devri ve Sözleşmeye Katılma

A. Sözleşmenin devri

MADDE 204- Sözleşmenin devri, sözleşmeyi devralan ile devreden ve sözleşmede kalan taraf arasında yapılan ve devredenin bu sözleşmeden doğan taraf olma sıfatı ile birlikte bütün hak ve borçlarını devralana geçiren bir anlaşmadır.

Sözleşmeyi devralan ile devreden arasında yapılan ve sözleşmede kalan diğer tarafça önceden verilen izne dayanan veya sonradan onaylanan anlaşma da, sözleşmenin devri hükümlerine tâbidir.

Sözleşmenin devrinin geçerliliği, devredilen sözleşmenin şekline bağlıdır.

Kanundan doğan halefiyet hâlleri ile diğer özel hükümler saklıdır.

B. Sözleşmeye katılma

MADDE 205- Sözleşmeye katılma, mevcut bir sözleşmeye taraflardan birinin yanında yer almak üzere, katılan ile bu sözleşmenin tarafları arasında yapılan ve katılanın, yanında yer aldığı tarafla birlikte, onun hak ve borçlarına sahip olması sonucunu doğuran bir anlaşmadır.

Anlaşmada aksi kararlaştırılmamışsa, sözleşmeye katılan ile yanında yer aldığı taraf, sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen alacaklı ve borçlu olurlar.

Sözleşmeye katılmanın geçerliliği, katılma konusu sözleşmenin şekline bağlıdır.

İKİNCİ KISIM
Özel Borç İlişkileri
BİRİNCİ BÖLÜM
Satış Sözleşmesi
BİRİNCİ AYIRIM
Genel Hükümler

A. Tanımı ve hükümleri

MADDE 206- Satış sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşmedir.

Sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça veya aksine bir âdet bulunmadıkça, satıcı ve alıcı borçlarını aynı anda ifa etmekle yükümlüdürler.

Durum ve koşullara göre belirlenmesi mümkün olan bedel, kararlaştırılmış bedel hükmündedir.

B. Yarar ve hasar

MADDE 207- Kanundan, durumun gereğinden veya sözleşmede öngörülen özel koşullardan doğan ayrık hâller dışında, satılanın yarar ve hasarı; taşınır satışlarında zilyetliğin devri, taşınmaz satışlarında ise tescil anına kadar satıcıya aittir.

Taşınır satışlarında, alıcının satılanın zilyetliğini devralmada temerrüde düşmesi durumunda zilyetliğin devri gerçekleşmişçesine satılanın yarar ve hasarı alıcıya geçer.

Satıcı alıcının isteği üzerine satılanı ifa yerinden başka bir yere gönderirse, yarar ve hasar, satılanın taşıyıcıya teslim edildiği anda alıcıya geçer.

İKİNCİ AYIRIM
Taşınır Satışı

A. Konusu

MADDE 208- Taşınır satışı, Türk Medenî Kanunu uyarınca taşınmaz sayılanlar dışında kalan ve diğer kanunlarda taşınır olarak belirtilen şeylerin satışıdır.

Ürünler, bir yapının yıkıntıları ve taş ocağından çıkarılacak taşlar gibi, taşınmazdan ayrıldıktan sonra mülkiyeti devredilecek bütünleyici parçaların satılması da taşınır satışıdır.

B. Satıcının borçları

I. Zilyetliğin devri

1. Kural

MADDE 209- Satıcı, satılanın mülkiyetini geçirmek amacıyla, zilyetliğini alıcıya devretmekle yükümlüdür.

2. Devir ve taşıma giderleri

MADDE 210- Aksine sözleşme veya âdet yoksa, ölçme ve tartma gibi devir giderleri satıcıya, satılanı devralmak üzere yapılan giderler ve satılanın ifa yerinden başka yere taşınması gerektiğinde, taşıma giderleri alıcıya aittir.

Gidersiz devir kararlaştırılmışsa, satıcı taşıma giderlerini üstlenmiş sayılır.

Liman ve gümrük giderleri olmaksızın devir kararlaştırılmışsa satıcı, dış satım, transit ve dış alım vergilerini üstlenmiş sayılır; ancak satılanın alıcı tarafından devralındığı sırada ödenmiş olan tüketim vergilerini üstlenmiş sayılmaz.

3. Satıcının temerrüdü

a. Kural ve ayrık durum

MADDE 211- Satıcının temerrüdü hâlinde, borçlunun temerrüdüne ilişkin genel hükümler uygulanır.

Zilyetliğin devri için belirli bir süre konulmuş olan ticarî satışlarda, satıcı temerrüde düşerse alıcının, devir isteminden vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararının giderilmesini istediği kabul edilir.

Alıcı, satılanın devredilmesini isteme niyetinde ise, belirlenen sürenin bitiminde bunu satıcıya hemen bildirmek zorundadır.

b. Giderim borcu ve kapsamı

MADDE 212- Borcunu ifa etmeyen satıcı, alıcının bu yüzden uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.

Satıcı borcunu ifa etmezse alıcı, satış bedeli ile kendisine devredilmeyen satılanın yerine, bir başkasını satın almak için dürüstlük kurallarına uygun olarak ödediği bedel arasındaki farkın ödenmesini isteyebilir.

Satılan, borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan mallardan ise alıcı, onun yerine bir başkasını satın alma zorunda olmaksızın, satış bedeli ile belirlenmiş ifa günündeki piyasa fiyatı arasındaki farkın ödenmesini isteyebilir.

II. Zapttan sorumluluk

1. Konusu

MADDE 213- Satış sözleşmesinin kurulduğu sırada var olan bir hak dolayısıyla, satılanın tamamı veya bir kısmı bir üçüncü kişi tarafından alıcının elinden alınırsa satıcı, bundan dolayı alıcıya karşı sorumlu olur.

Alıcı, elinden alınma tehlikesini sözleşmenin kurulduğu sırada biliyor idiyse satıcı, ayrıca üstlenmiş olmadıkça bundan dolayı sorumlu olmaz.

Satıcı, üçüncü kişinin hakkını gizlemişse, sorumluluğunu kaldırma veya sınırlama konusunda yapılmış olan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

2. Yargılama usulü

a. Davanın bildirimi

MADDE 214- Satılanın elinden alınması tehlikesi ile karşılaşan alıcı, kendisine karşı açılan davayı satıcıya bildirdiği zaman satıcı, durumun gereğine göre ve yargılama usulü uyarınca ya alıcının yanında davaya katılmak ya da alıcı yerine geçerek üçüncü kişiye karşı davayı takip etmek ve savunmak zorundadır.

Bildirme, davaya katılmaya ve savunmaya elverişli bir zamanda yapılmışsa, alıcının aleyhinde verilen hüküm, onun ağır kusuru yüzünden verildiği ispat edilmedikçe, satıcı için de sonuç doğurur.

Dava, kendisine yüklenilemeyen sebeplerden dolayı satıcıya bildirilmemişse satıcı, zamanında bildirilmiş olsaydı daha elverişli bir hüküm elde edilebileceğini ispatladığı ölçüde sorumluluktan kurtulur.

b. Mahkeme kararı olmaksızın geri verme

MADDE 215- Satıcının zapttan sorumluluğu aşağıdaki hâllerde devam eder:

1. Alıcı, bir mahkeme kararı beklemeksizin üçüncü kişinin hakkını dürüstlük kurallarına uygun olarak tanımış ve satılanı ona vermişse,

2. Alıcı, üçüncü kişinin kendisine karşı dava açmasını beklemeden, satıcıyı satılan üzerindeki hak iddiasına ilişkin uyuşmazlığı dava yoluyla çözümlemesi, aksi takdirde tahkim yoluna başvuracağı konusunda gecikmeksizin uyarmış ve bundan sonuç alamadığı için tahkim yoluna başvurmuşsa.

Satıcının sorumluluğu, alıcının satılanı geri vermekle yükümlü olduğunu ispat etmesi durumunda da devam eder.

3. Alıcının hakları

a. Tam zapt hâlinde

MADDE 216- Satılanın tamamı alıcının elinden alınmışsa, satış sözleşmesi kendiliğinden sona ermiş sayılır ve alıcı satıcıdan aşağıdaki istemlerde bulunabilir:

1. Satılandan elde ettiği veya elde etmeyi ihmal eylediği ürünlerin değeri indirilerek, ödemiş olduğu satış bedelinin faizi ile birlikte geri verilmesini,

2. Satılanı elinden alan üçüncü kişiden isteyemeyeceği giderleri,

3. Davayı satıcıya bildirmekle kaçınılabilecek olanlar dışında kalan bütün yargılama giderleri ile yargılama dışındaki giderleri,

4. Satılanın tamamen elinden alınması yüzünden doğrudan doğruya uğradığı diğer zararları.

Satıcı, kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alıcının satılanın elinden alınması yüzünden uğramış olduğu diğer zararları da gidermekle yükümlüdür.

b. Kısmî zapt hâlinde

MADDE 217- Satılanın bir kısmı elinden alınmış veya satılan sınırlı aynî bir hakla yüklenmişse alıcı, sadece bu yüzden uğradığı zararın giderilmesini isteyebilir.

Ancak alıcının, satılandaki bu durumu bilseydi onu satın almayacağı durum ve koşullardan anlaşılıyorsa, alıcı hâkimden sözleşmenin sona ermesine karar vermesini isteyebilir.

Bu durumda alıcı, satılanın elinde kalmış olan kısmını o zamana kadar elde etmiş olduğu yararlarla birlikte, satıcıya geri vermekle yükümlüdür.

III. Ayıptan sorumluluk

1. Konusu

a. Genel olarak

MADDE 218- Satıcı, alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılanda bulunmaması sebebiyle sorumlu olduğu gibi, nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan, kullanım amacı bakımından değerini ve alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan maddî, hukukî ya da ekonomik ayıpların bulunmasından da sorumlu olur.

Satıcı, bu ayıpların varlığını bilmese bile onlardan sorumludur.

b. Hayvan satışında

MADDE 219- Hayvan satışında satıcı, yazılı olarak üstlenmedikçe veya ağır kusuru olmadıkça ayıptan sorumlu olmaz.

2. Sorumsuzluk anlaşması

MADDE 220- Satıcı satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, ayıptan sorumluluğunu kaldıran veya sınırlayan her anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

3. Alıcının bildiği ayıplar

MADDE 221- Satıcı, satış sözleşmesinin kurulduğu sırada alıcı tarafından bilinen ayıplardan sorumlu değildir.

Satıcı, alıcının satılanı yeterince gözden geçirmekle görebileceği ayıplardan da, ancak böyle bir ayıbın bulunmadığını ayrıca üstlenmişse sorumlu olur.

4. Gözden geçirme ve satıcıya bildirme

a. Genel olarak

MADDE 222- Alıcı, devraldığı satılanın durumunu işlerin olağan akışına göre imkân bulunur bulunmaz gözden geçirmek ve satılanda satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp görürse, bunu uygun bir süre içinde ona bildirmek zorundadır.

Alıcı gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal ederse, satılanı kabul etmiş sayılır. Ancak, satılanda olağan bir gözden geçirmeyle ortaya çıkarılamayacak bir ayıp bulunması hâlinde bu hüküm uygulanmaz. Bu tür bir ayıbın bulunduğu sonradan anlaşılırsa, hemen satıcıya bildirilmelidir; bildirilmezse satılan bu ayıpla birlikte kabul edilmiş sayılır.

b. Hayvan satışında

MADDE 223- Hayvan satışında satıcının sorumlu olacağı süre yazılı olarak belirlenmemiş ve ayıp da hayvanın gebeliğine ilişkin değilse satıcı, ancak ayıbın devrin yapıldığı veya alıcının devralmada temerrüdünün gerçekleştiği günden başlayarak dokuz gün içinde kendisine bildirilmesi ve ayrıca, hayvanın bilirkişilerce gözden geçirilmesinin aynı süre içinde yetkili makamdan istenmesi hâlinde sorumlu olur.

5. Satıcının ağır kusurunun sonuçları

MADDE 224- Ağır kusurlu olan satıcı, satılandaki ayıbın kendisine süresinde bildirilmemiş olduğunu ileri sürerek sorumluluktan kısmen de olsa kurtulamaz.

Satıcılığı meslek edinmiş kişilerin bilmesi gereken ayıplar bakımından da aynı hüküm geçerlidir.

6. Satılanın başka yerden gönderilmesi

MADDE 225- Başka yerden gönderilen satılanın ayıplı olduğunu ileri süren alıcı, bulunduğu yerde satıcının temsilcisi yoksa, satılanın korunması için gerekli önlemleri geçici olarak almakla yükümlüdür. Alıcı, ayıplı olduğunu ileri sürdüğü satılanın korunması için gerekli önlemleri almaksızın onu satıcıya geri gönderemez.

Alıcı, satılanın durumunu gecikmeksizin usulüne göre tespit ettirmekle yükümlüdür. Bunu yaptırmazsa, ileri sürdüğü ayıbın, satılanın kendisine ulaştığı zamanda var olduğunu ispat yükü alıcıya düşer.

Satılanın kısa zamanda bozulma tehlikesi varsa, alıcı onu bulunduğu yerdeki mahkeme aracılığıyla sattırmaya yetkili, hattâ satıcının yararı gerektiriyorsa sattırmakla yükümlüdür. Alıcı, durumu satıcıya en kısa zamanda bildirmezse, bundan doğan zarardan sorumlu olur.

7. Alıcının seçimlik hakları

a. Genel olarak

MADDE 226- Satıcının satılanın ayıplarından sorumlu olduğu hâllerde alıcı, aşağıdaki seçimlik haklardan birini kullanabilir:

1. Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme,

2. Satılanı alıkoyup ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme,

3. Aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme,

4. İmkân varsa, satılanın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteme.

Alıcının genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır.

Satıcı, alıcıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararın tamamını gidererek seçimlik haklarını kullanmasını önleyebilir.

Alıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanması hâlinde, durum bunu haklı göstermiyorsa hâkim, satılanın onarılmasına veya satış bedelinin indirilmesine karar verebilir.

Satılanın değerindeki eksiklik satış bedeline çok yakın ise alıcı, ancak sözleşmeden dönme veya satılanın ayıpsız bir benzeriyle değiştirilmesini isteme haklarından birini kullanabilir.

b. Satılanın yok olması veya ağır biçimde zarara uğraması

MADDE 227- Alıcıya ayıplı olarak devredilmiş olan satılanın ayıptan, beklenmedik hâlden veya mücbir sebepten dolayı yok olması veya ağır biçimde zarara uğraması, alıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanmasını engellemez. Bu durumda alıcı, satılandan elinde ne kalmışsa onu geri vermekle yükümlüdür.

Satılan alıcıya yüklenebilen bir sebep yüzünden yok olmuşsa veya alıcı onu başkasına devretmişse ya da biçimini değiştirmişse alıcı, ancak değerindeki eksiklik karşılığının satış bedelinden indirilmesini isteyebilir.

8. Dönmenin sonuçları

a. Genel olarak

MADDE 228- Satış sözleşmesinden dönen alıcı, satılanı, ondan elde ettiği yararları ile birlikte satıcıya geri vermekle yükümlüdür. Buna karşılık alıcı da, satıcıdan aşağıdaki istemlerde bulunabilir:

1. Ödemiş olduğu satış bedelinin, faiziyle birlikte geri verilmesi,

2. Satılanın tamamen zaptında olduğu gibi, yargılama giderleri ile satılan için yapmış olduğu giderlerin ödenmesi,

3. Ayıplı maldan doğan doğrudan zararının giderilmesi.

Satıcı, kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alıcının diğer zararlarını da gidermekle yükümlüdür.

b. Birden çok mal satışında

MADDE 229- Birden çok mal veya birden çok parçadan oluşan bir mal, birlikte satılmış olup da bunlardan bazıları ayıplı çıkarsa, dönme hakkı bunlardan ancak ayıplı çıkanlar için kullanılabilir. Ancak, alıcıya veya satıcıya önemli bir zarar vermeksizin ayıplı parçanın diğerinden ayrılmasına imkân yoksa, dönme hakkının satılanın tamamını kapsaması zorunludur.

Satılanın aslı için satıştan dönülmesi, ayrı satış bedeli gösterilerek satılmış olsalar bile, eklentilerini de kapsar; fakat eklentiler için dönme, satılanın aslını kapsamaz.

9. Zamanaşımı

MADDE 230- Satıcı daha uzun bir süre için üstlenmiş olmadıkça, satılanın ayıbından doğan sorumluluğa ilişkin her türlü dava, satılandaki ayıp daha sonra ortaya çıksa bile, satılanın alıcıya devrinden başlayarak iki yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Alıcının satılanın kendisine devrinden başlayarak iki yıl içinde bildirdiği ayıptan doğan def'i hakkı, bu sürenin geçmiş olmasıyla ortadan kalkmaz.

Satıcı, satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamaz.

C. Alıcının borçları

I. Satış bedelinin ödenmesi ve satılanın devralınması

MADDE 231- Alıcı, satış sözleşmesinde kararlaştırılmış olduğu biçimde satış bedelini ödemek ve kendisine sunulan satılanı devralmakla yükümlüdür.

Aksine yerel âdet veya anlaşma yoksa, satılanın hemen devralınması gereklidir.

II. Satış bedelinin belirlenmesi

MADDE 232- Alıcı, satış bedelini belirtmeksizin, malı alacağını kesin olarak bildirmişse satış, ifa yeri ve zamanındaki ortalama piyasa fiyatı üzerinden yapılmış sayılır.

Satış bedeli, satılanın ağırlığına göre hesaplanıyorsa, darası indirilir.

Bazı ticarî malların satışında, daralı ağırlıktan miktar olarak ya da yüzde hesabıyla bir indirim yapılmasına veya bedelin, daralı ağırlık üzerinden belirlenmesine ilişkin ticarî teamüller saklıdır.

III. Satış bedelinin muacceliyeti ve faizi

MADDE 233- Aksine sözleşme yoksa, satılan alıcının zilyetliğine girince satış bedeli muaccel olur.

Faiz istenebileceği konusunda bir teamül varsa veya alıcı maldan ürün ya da diğer verimler elde etme imkânına sahip ise ya da belirli günün geçmesiyle temerrüdün gerçekleşmesi durumunda, ayrıca bir ihtara gerek olmaksızın satış bedeline faiz istenebilir.

IV. Alıcının temerrüdü

1. Satıcının dönme hakkı

MADDE 234- Satılanın, ancak satış bedeli ödendikten sonra veya ödenme anında devredilmesi gereken durumlarda alıcı temerrüde düşerse, satıcı herhangi bir işlem gerekmeksizin satıştan dönebilir.

Bu hakkını kullanmak isteyen satıcı, durumu gecikmeksizin alıcıya bildirmek zorundadır.

Satılanın zilyetliği satış bedeli ödenmeden alıcıya devredilmişse, alıcının temerrüdü sebebiyle satıcının dönme hakkını kullanarak satılanı geri alması, bu hakkın sözleşmede açıkça saklı tutulmasına bağlıdır.

2. Zararın hesaplanması ve giderimi

MADDE 235- Borcunu ifa etmeyen alıcı, satıcının bu yüzden uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.

Satıcı, satış bedelini ödemede temerrüde düşmüş olan alıcıdan, bu bedel ile satılanın başkasına dürüstlük kurallarına uygun olarak satışından elde ettiği bedel arasındaki farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini isteyebilir.

Satılan, borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan mallardan ise satıcı, böyle bir satışa gerek kalmaksızın, satış bedeli ile malın belirlenmiş ödeme günündeki fiyatı arasındaki farkı alıcıdan giderim olarak isteyebilir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM
Taşınmaz Satışı ve Satış İlişkisi Doğuran Haklar

A. Şekil

MADDE 236- Taşınmaz satışının geçerli olabilmesi için, sözleşmenin resmî şekilde düzenlenmesi şarttır.

Taşınmaz satışı vaadi, geri alım ve alım sözleşmeleri, resmî şekilde düzenlenmedikçe geçerli olmaz.

Önalım sözleşmesinin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.

B. Satış ilişkisi doğuran haklar

I. Süresi ve şerhi

MADDE 237- Önalım ve geri alım hakları en çok yirmibeş yıllık, alım hakkı ise en çok on yıllık süre için kararlaştırılabilir ve kanunlarda belirlenen süreyle tapu siciline şerh edilebilir.

II. Devredilmesi ve miras yoluyla geçmesi

MADDE 238- Aksine anlaşma olmadıkça, sözleşmeden doğan önalım, alım ve geri alım hakları devredilemez, ancak miras yoluyla geçer.

Bu hakların devredilebileceği sözleşmeyle kararlaştırılmışsa, devir işlemi hakkın kurulması için öngörülen şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.

III. Önalım hakkı

1. İleri sürülmesi

MADDE 239- Önalım hakkı, taşınmazın satışı ya da ekonomik bakımdan satışa eşdeğer her türlü işlemin yapılması hâllerinde kullanılabilir.

Taşınmazın, mirasın paylaşımında mirasçılardan birine özgülenmesi, cebrî artırma yoluyla satışı ve kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi ve bunlara benzer amaçlarla edinilmesi hâllerinde önalım hakkı kullanılamaz.

2. Koşulları ve hükümleri

MADDE 240- Satıcı veya alıcı, satış sözleşmesinin yapıldığını ve içeriğini önalım hakkı sahibine noter aracılığıyla bildirmek zorundadır.

Önalım hakkı kullanıldıktan sonra satış sözleşmesi ortadan kaldırılırsa ya da alıcının şahsından kaynaklanan sebeplerle onaylanmazsa, bu durum önalım hakkı sahibine karşı ileri sürülemez.

Önalım hakkını kuran sözleşmede aksi öngörülmemişse, önalım hakkı sahibi taşınmazı, satıcının üçüncü kişiyle kararlaştırdığı satışa ilişkin koşullarla kazanır.

Ekonomik bakımdan satışa eşdeğer işlemlerde de yukarıdaki hükümler uygulanır.

3. Kullanılması ve hükümleri

MADDE 241- Sözleşmeden doğan önalım hakkını kullanmak isteyen hak sahibi, bu hak şerhedilmiş ve taşınmazın mülkiyeti alıcı adına tescil edilmişse alıcıya; aksi takdirde satıcıya karşı, satışın veya ekonomik bakımdan satışa eşdeğer başka bir işlemin kendisine bildirildiği tarihten başlayarak üç ay ve her hâlde satışın yapılmasından başlayarak iki yıl içinde dava açmak zorundadır.

C. Taşınmaz satışı

I. Koşullu satış ve mülkiyetin saklı tutulması

MADDE 242- Bir taşınmazın koşula bağlı satışında, koşul gerçekleşmedikçe tapu siciline tescil yapılamaz.

Taşınmaz satışında mülkiyeti saklı tutma koşulu da tescil edilemez.

II. Sorumluluk

MADDE 243- Aksine sözleşme olmadıkça, satılan taşınmaz, satış sözleşmesinde yazılı yüzölçümü tutarını kapsamıyorsa satıcı, eksiği için alıcıya tazminat ödemekle yükümlüdür.

Satılan taşınmaz, resmî bir ölçüme dayanılarak tapu siciline yazılmış olan yüzölçümü tutarını içermiyorsa satıcı, özellikle üstlenmiş olmadıkça tazminat ile yükümlü değildir.

Bir yapının ayıplı olmasından doğan davalar, mülkiyetin geçmesinden başlayarak beş yılda zamanaşımına uğrar. Ancak, satıcı ağır kusurlu ise, beş yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamaz.

III. Yarar ve hasar

MADDE 244- Satılanın tescilden sonraki bir zamanda alıcı tarafından teslim alınması için sözleşmeyle bir süre belirlenmişse, onun yarar ve hasarı, alıcıya teslimle geçer. Bu hüküm, alıcının satılanı teslim almada temerrüde düşmesi durumunda da uygulanır.

Bu sözleşmenin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.

IV. Taşınır satışına ilişkin kuralların uygulanması

MADDE 245- Taşınır satışına ilişkin kurallar, kıyas yoluyla taşınmaz satışında da uygulanır.

DÖRDÜNCÜ AYIRIM
Bazı Satış Türleri

A. Örnek üzerine satış

I. Tanımı

MADDE 246- Örnek üzerine satış, tarafların sözleşmenin konusu olan malın alıcıya veya üçüncü bir kişiye bırakılan bir örneğe ya da tespit ettikleri bir mala uygun olması üzerinde anlaşmalarıyla yapılan satıştır.

II. İspat yükü

MADDE 247- Örnek üzerine satışta kendisine örnek verilen taraf, elindeki örneğin kendisine verilmiş örnek olduğunu ispat yükü altında olmayıp, örneğin biçimi değişmiş olsa bile, bu değişiklik gözden geçirmenin zorunlu bir sonucu ise, alıcının iddiası doğru sayılır. Ancak, karşı tarafın her hâlde bunun aksini ispat hakkı vardır.

Örnek, alıcının elindeyken bozulmuş veya yok olmuşsa, kusuru olmasa bile, satılanın örneğe uygun olmadığını ispat yükü alıcıya düşer.

B. Beğenme koşuluyla satış

I. Tanımı

MADDE 248- Beğenme koşuluyla satış, alıcının satılanı deneyerek veya gözden geçirerek beğenmesi koşuluyla yapılan satıştır.

II. Hükümleri

MADDE 249- Beğenme koşuluyla satışta alıcı, satılanı kabul etmekte veya hiçbir sebep göstermeksizin geri vermekte serbesttir.

Satılan, alıcının zilyetliğine geçmiş olsa bile, satılanın mülkiyeti, beğenme koşulunun gerçekleştiği ana kadar satıcıda kalır.

III. Deneme veya gözden geçirme

1. Satıcının yanında

MADDE 250- Deneme veya gözden geçirme satıcının yanında yapılmak gerekip de alıcı, satılanı sözleşme veya âdete göre gerekli süre içinde kabul edip etmediğini açıklamazsa, satıcı sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur.

Böyle bir süre belirlenmemişse, satıcı uygun bir süre geçtikten sonra, satılanı kabul edip etmediğini bildirmesi için alıcıya ihtarda bulunabilir; bu ihtara hemen cevap verilmezse satıcı, sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur.

2. Alıcının yanında

MADDE 251- Satılan, denenmeksizin veya gözden geçirilmeksizin alıcıya verilmişse, sözleşme veya âdete göre gereken süre içinde veya böyle bir süre yoksa, satıcının ihtarı üzerine alıcı, satılanı beğenmediğini hemen bildirmez veya onu geri vermezse, beğenme koşulu gerçekleşmiş olur.

Alıcının, herhangi bir çekince belirtmeksizin satış bedelinin tamamını veya bir kısmını ödemesiyle ya da satılanı deneme veya gözden geçirme amacını aşacak biçimde kullanmasıyla da beğenme koşulu gerçekleşmiş olur.

C. Kısmî ödemeli satışlar

I. Taksitle satış

1. Tanımı, şekli ve içeriği

MADDE 252- Taksitle satış, satıcının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır.

Taksitle satış sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.

Malın satıcının ticarî faaliyeti kapsamında satılması hâlinde, sözleşmede aşağıdaki hususlar belirtilir:

1. Tarafların adı ve yerleşim yeri,
2. Satışın konusu,
3. Satılanın peşin satış bedeli,
4. Taksitle ödeme sebebiyle belirtilecek ilâve bedel,
5. Toplam satış bedeli,
6. Alıcının nakden veya aynen üstlendiği diğer bütün edimler,
7. Peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı,
8. Alıcının yedi gün içinde sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkı,
9. Öngörülmüşse, mülkiyetin saklı tutulmasına veya satış bedeli alacağının devrine ilişkin anlaşma kayıtları,
10. Temerrüt veya vadenin ertelenmesi durumunda, yasal faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere ödenecek faiz,
11. Sözleşmenin kurulduğu yer ve tarih.

2. Yasal temsilcinin rızası

MADDE 253- Ayırt etme gücüne sahip bir küçük veya kısıtlı tarafından yapılmış olan taksitle satış sözleşmesinin geçerliliği, yasal temsilcinin yazılı rızasına bağlıdır. Bu durumda rızanın, en geç sözleşmenin kurulduğu anda verilmiş olması gerekir.

3. Sözleşmenin yürürlüğe girmesi ve geri alma açıklaması

MADDE 254- Taksitle satış sözleşmesi, alıcı bakımından, taraflarca imzalanmış sözleşmenin bir nüshasının eline geçmesinden yedi gün sonra yürürlüğe girer. Alıcı, bu süre içinde irade açıklamasını geri aldığını satıcıya yazılı olarak bildirebilir. Bu haktan önceden feragat edilemez. Geri alma bildiriminin sürenin son gününde postaya verilmiş olması, sonuç doğurması için yeterlidir.

Satıcı geri alma süresi içinde malı alıcıya devretmişse alıcı, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir; aksi takdirde sözleşme yürürlüğe girmiş olur.

Alıcının geri alma hakkını kullanması hâlinde, kendisinden cayma parası istenemez.

4. Tarafların hak ve borçları

a. Peşinatı ödeme borcu ve sözleşmenin süresi

MADDE 255- Alıcı, peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, satış bedelinin geri kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür.

Bakanlar Kurulu, satılanın türüne göre peşinat miktarı ile yasal ödeme sürelerini yarıya kadar indirebileceği gibi, iki katına kadar çıkartabilir.

Kanunda belirlenen asgarî peşinatı tamamen almaksızın, satılanı alıcıya devreden satıcı, peşinatın ödenmeyen kısmı üzerinde istem hakkını kaybeder.

Peşinattan vazgeçilmesi karşılığında, satış bedelinde yapılacak artırma hükümsüzdür.

b. Alıcının def'ileri

MADDE 256- Alıcı, satıcının taksitle satıştan doğan alacağı ile kendisinin satıcıdan olan alacağını takas etme hakkından önceden feragat edemez.

Alacağın devredilmesi durumunda alıcının, satış bedeli alacağına ilişkin def'ileri sınırlanamaz ve ortadan kaldırılamaz.

c. Satış bedelinin tamamen ödenmesi

MADDE 257- Taksit borcu kambiyo senedine bağlanmış olmadıkça, alıcı satış bedelinin kalan kısmını her zaman bir defada ödeyerek borcundan kurtulabilir. Bu durumda, peşin satış bedeline ilâve edilen bedelin ödenmemiş taksitlere isabet eden kısmı, yarısından az olmamak üzere ödeme süresinin kısaltılmasına uygun olarak indirilir.

5. Alıcının temerrüdü

a. Satıcının seçimlik hakkı

MADDE 258- Alıcı peşinatı ödemede temerrüde düşerse satıcı, sadece peşinatı isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir.

Alıcı taksitleri ödemede temerrüde düşerse satıcı, muaccel olmuş taksitlerin veya geri kalan satış bedelinin tamamının bir defada ödenmesini isteyebilir ya da sözleşmeden dönebilir. Satıcının geri kalan satış bedelinin tamamını isteyebilmesi veya sözleşmeden dönebilmesi, ancak bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına ve alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksidi veya en az dörtte birini oluşturan bir taksidi ya da en son taksidi ödemede temerrüde düşmüş olmasına bağlıdır. Ancak, satıcının dönme dolayısıyla isteyebileceği miktar, ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya daha fazla ise satıcı sözleşmeden dönemez.

Satıcı, satış bedelinin geri kalan kısmının tamamen ödenmesini isteme veya sözleşmeden dönme haklarını kullanmadan önce, alıcıya en az onbeş günlük bir süre tanımak zorundadır.

b. Sözleşmeden dönme

MADDE 259- Satıcı, alıcının taksitleri ödemekte temerrüde düşmesi sebebiyle satılanın alıcıya devrinden sonra sözleşmeden dönerse, her iki taraf aldığını geri vermekle yükümlüdür. Satıcı, ayrıca hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli ve satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin azalması hâlinde tazminat da isteyebilir. Ancak satıcı, sözleşme zamanında ifa edilmiş olsaydı elde edecek olduğundan fazlasını isteyemez.

Satıcı, alıcının peşinatı ödemekte temerrüde düşmesi yüzünden satılanın devrinden önce sözleşmeden dönerse, alıcıdan sadece ödenmeyen peşinat üzerinden, sözleşmeden döndüğü tarihe kadar işleyecek yasal faiz ile sözleşmenin kurulmasından sonra, satılanın uğramış olduğu değer kaybı sebebiyle tazminat isteyebilir. Ceza koşulu kararlaştırılmışsa, peşin satış bedelinin yüzde onunu aşamaz.

c. Hâkimin müdahalesi

MADDE 260- Hâkim, temerrüde düşen alıcının borçlarını ödeyeceği konusunda güvence vermesi ve satıcının da bu yeni düzenleme dolayısıyla herhangi bir zararının söz konusu olmaması koşuluyla, alıcıya ödeme kolaylıkları sağlayabilir ve satıcının satılanı geri almasını yasaklayabilir.

6. Yetkili mahkeme ve tahkim

MADDE 261- Yerleşim yeri Türkiye'de olan alıcı, tarafı olduğu taksitle satış sözleşmesinden doğacak uyuşmazlıklar konusunda, yerleşim yerindeki mahkemenin yetkisinden önceden feragat edemeyeceği gibi, tahkim sözleşmesi de yapamaz.

7. Uygulama alanı

MADDE 262- Taksitle satışa ilişkin hükümler, aynı ekonomik amaçla yapılan işlemlere de uygulanır.

Bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde satıcının, mülkiyeti saklı tutma kaydı ile birlikte veya bundan bağımsız olarak satış bedeli alacağını ödünç verene devretmesi veya satıcı ile ödünç verenin başka surette anlaşarak, alıcının satış bedelini daha sonra taksitler hâlinde ödemek üzere malın teslimini sağlamaları durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır. Ödünç sözleşmesinde, taksitle satış sözleşmelerine konulması zorunlu olan hususların yer alması şarttır. Ancak, bunlardan peşin satış bedeli ile toplam satış bedeli yerine, ödünç alınan miktar ile ödünç verene ödenecek toplam ödünç miktarı gösterilir.

Peşin satışla bağlantılı taksitle ödünç sözleşmelerinde, ödünç verene, yasal asgarî peşinatın ödenmiş ve peşin satış bedelinin ödünç sözleşmesinin yapılması sırasında herhangi bir ilâve yapılmaksızın tamamen karşılanmış olması hâlinde, taksitle satışa ilişkin hükümler uygulanmaz.

Alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticarî işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alınması durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümlerden sadece 258 inci maddenin ikinci fıkrası, 259 uncu maddenin birinci fıkrası ve 260 ıncı maddesi hükümleri uygulanır.

II. Ön ödemeli taksitle satış

1. Tanımı, şekli ve içeriği

MADDE 263- Ön ödemeli taksitle satış, alıcının taşınır bir malın satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı alıcıya devretmeyi üstlendikleri satıştır.

Ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz. Sözleşmede aşağıdaki hususlar belirtilir:

1. Tarafların adı ve yerleşim yeri,
2. Satışın konusu,
3. Toplam satış bedeli,
4. Taksitlerin sayısı, tutarı, vadesi ve sözleşmenin süresi,
5. Taksitleri kabule yetkili banka,
6. Alıcıya karşı üstlenilen faiz miktarı,
7. Alıcının yedi gün içinde sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkı,
8. Alıcının sözleşmeden cayma hakkı ve bu sebeple ödeyeceği cayma parası,
9. Sözleşmenin kurulduğu yer ve tarih.

2. Tarafların hak ve borçları

a. Ödemelerin güvenceye bağlanması

MADDE 264- Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde alıcı, ödemeleri sözleşmede belirtilen bir bankada kendi adına açılacak gelir getiren bir tasarruf veya yatırım hesabına yatırmakla yükümlüdür.

Banka, her iki tarafın çıkarlarını gözetmek zorundadır. Açılan hesaptan her iki tarafın rızasıyla ödeme yapılabilir. Bu rıza önceden verilemez.

Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde alıcı, satılanın devrine kadar 268 inci madde uyarınca sözleşmeden cayarsa satıcı, bu hesap üzerindeki bütün haklarını kaybeder.

b. Alıcının malın devrini isteme hakkı

MADDE 265- Alıcı satış bedelinin tamamını ödedikten sonra, her zaman malın kendisine devredilmesini isteyebilir. Ancak, satıcı malı başkasından sağlayarak devredecek ise alıcı, bunun için kendisine uygun bir süre tanımak zorundadır.

Satıcının malı alıcıya devredebilmesi için, taksitle satışa ilişkin koşullara uyulması gerekir.

Alıcı birden çok şey satın almış veya seçim hakkını saklı tutmuş ise, satılanın kısım kısım devredilmesini, ancak 255 inci maddede öngörülen asgarî peşinatı ödedikten sonra isteyebilir. Satılanın eşya topluluğu oluşturduğu hâllerde bu istemde bulunulamaz. Satış bedelinin tamamen ödenmemesi hâlinde, satıcıdan satılanı kısmen devretmesi, ancak geri kalan kısmın yüzde onunun kendisine güvence olarak bırakılması koşuluyla istenebilir.

c. Satış bedelinin ödenmesi

MADDE 266- Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde satış bedelinin, satılanın devri anında tamamen ödenmiş olması gerekir. Satılanın devredilmesini isteyen alıcı, hesabındaki bakiyeden, satış bedelinin en çok üçte birlik kısmını satıcı lehine serbest bırakabilir. Ancak, sözleşmenin kuruluşu sırasında buna ilişkin taahhütte bulunulamaz.

d. Satış bedelinin belirlenmesi

MADDE 267- Satıcının sözleşmenin kurulduğu sırada belirlenen toplam satış bedeline ek bir bedel isteme hakkını saklı tutan bütün kayıtlar geçersizdir.

Ödenecek toplam satış bedeli sözleşmede belirlenmiş olmakla birlikte, devredilecek eşya önceden belirlenmemiş ve satıcı tarafından bu eşyayı seçme hakkı alıcıya tanınmış ise satıcı, peşin satıştaki olağan bedelleri göz önünde tutmak suretiyle alıcının yapacağı seçime tam olarak uymakla yükümlüdür.

Buna aykırı anlaşmalar, ancak alıcının yararına olduğu ölçüde geçerlidir.

3. Sözleşmenin sona ermesi

a. Cayma hakkı

MADDE 268- Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde alıcı, malın devrine kadar her zaman sözleşmeden cayabilir.

Sözleşmeden cayma hâlinde alıcı tarafından ödenmesi öngörülen cayma parası, durumun özelliğine ve sözleşmenin kurulması ile cayma arasında geçen süreye bakılarak belirlenir. Ancak, bu miktar satıcının toplam alacağının yüzde ikisinden az ve yüzde beşinden fazla olamaz. Alıcı, yapmış olduğu ödemelerin cayma parasını aşan kısmının, getirileri ile birlikte kendisine geri verilmesini isteyebilir.

Alıcının ölmesi veya kazanç elde etmekten sürekli olarak yoksun kalması sebebiyle ön ödemeleri yapamayacak duruma düşmesi ya da sözleşmenin yerine olağan koşullarla yapılacak bir taksitle satış sözleşmesinin konulmasına ilişkin önerisinin satıcı tarafından kabul edilmemesi yüzünden sözleşmeden cayılmış olursa, cayma parası istenemez.

b. Sözleşmenin süresi

MADDE 269- Ön ödemeleri ifa borcu, beş yılın geçmesiyle sona erer.

Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde alıcı, sekiz yıl geçtiği hâlde satılanın devri isteminde bulunmazsa, satıcı kendisini uyararak üç aylık süre tanır. Alıcı bu süre içinde kayıtsız kalırsa satıcı, alıcıya sözleşmeden cayma hâlinde tanınan haklara sahip olur.

c. Alıcının temerrüdü

MADDE 270- Alıcı bir veya daha çok ön ödemede temerrüde düşerse satıcı, ancak vadesi gelmiş olan ödemeleri isteyebilir. Bununla birlikte, toplam alacağın en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen iki ön ödemenin veya toplam alacağın en az dörtte birini oluşturan bir tek ön ödemenin ya da sonuncu ön ödemenin vadesi gelmişse satıcı, ayrıca alıcıya tanıyacağı bir aylık ödeme süresinin geçmesinden sonra sözleşmeden dönme hakkına sahip olur.

Satıcı, ödeme süresi bir yıl veya daha az olan sözleşmeden dönerse, 259 uncu maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır. Süresi bir yılı aşan sözleşmelerde satıcı, ancak 268 inci maddenin ikinci fıkrasında öngörülen cayma parasını ve alıcıya ödenmesi gereken ortalama banka faizini aşan zararlarının giderilmesini isteyebilir.

Bir yıldan daha uzun süreli sözleşmelerde temerrüde düşmüş olan alıcının malın devrini istemesi hâlinde satıcı, yasal anapara faizi ile birlikte, devir isteminden sonra malın değerinde oluşacak eksilmelerin giderilmesini isteyebilir. Ceza koşulu öngörülmüşse miktarı, satış bedelinin yüzde onunu geçemez.

Satılanın devredilmiş olduğu hâllerde, dönme konusunda 259 uncu maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

4. Uygulama alanının sınırlanması

MADDE 271- Alıcının tacir sıfatıyla hareket etmesi veya malın bir ticarî işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alınması durumunda, 263 ilâ 270 inci maddeler uygulanmaz.

III. Ortak hükümler

MADDE 272- Taksitle satışa ilişkin hükümlerden yasal temsilcinin rızasına, alıcının sözleşmenin kurulmasından cayma hakkına ve def'ilerine, satıcının alacağının devrine, hâkim tarafından sağlanan ödeme kolaylıklarına ve yetkili mahkeme ile tahkime ilişkin olanlar, ön ödemeli taksitle satışa da uygulanır.

Satılanı devir süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan taksitle satışta alıcı, satılanın devrinden önce ödemeleri yapmakla yükümlü ise, ön ödemeli taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

D. Açık artırma yoluyla satış

I. Tanımı

MADDE 273- Açık artırma yoluyla satış; yeri, zamanı ve koşulları önceden belirlenerek, hazır olanlar arasından en yüksek bedeli öneren ile yapılan satıştır.

II. Kurulması

MADDE 274- Satıcı artırma koşullarında aksi yönde bir irade açıklamasında bulunmamışsa, herkesin katılabileceği isteğe bağlı açık artırmalarda satış sözleşmesi, artırmayı yönetenin en yüksek bedeli öneren kişiye ihale etmesiyle kurulmuş olur.

Cebrî artırma yoluyla satış, artırmayı yöneten memurun en yüksek bedeli öneren kişiye ihale etmesiyle kurulmuş olur.

III. Hükümleri

1. Artırmaya katılanın bağlandığı an

a. Genel olarak

MADDE 275- Artırmaya katılan kişi, satış için konulmuş olan koşullar çerçevesinde önerisiyle bağlıdır.

Aksine bir koşul yoksa, öneride bulunanın bağlılığı, kendisinden daha yüksek bir öneri yapılmasıyla sona erer veya daha yüksek öneri olup olmadığının sorulması üzerine böyle bir önerinin olmadığının anlaşılması hâlinde, önerisinin hemen kabul edilmemesiyle ortadan kalkar.

b. Taşınmazın açık artırma yoluyla satışında

MADDE 276- Taşınmazın açık artırma yoluyla satışında, ihalenin veya reddinin artırmadan hemen sonra yapılması gerekir.

Öneride bulunanın bağlılığının artırmadan sonra da devam edeceğini öngören koşul geçersizdir. Ancak, bu kural cebrî artırmalarda ve ihalenin bir kamu görevlisince onaylanması gerektiği durumlarda uygulanmaz.

2. Ödemenin peşin olması gereği

MADDE 277- Artırma koşullarında aksi kararlaştırılmamışsa, ihale bedelinin peşin ödenmesi gerekir.

İhale bedeli peşin olarak veya artırma koşulları uyarınca ödenmezse satıcı, satıştan hemen dönebilir.

3. Mülkiyetin geçmesi

MADDE 278- Artırmada taşınır bir mal alan kişi, onun mülkiyetini ihale anında kazanır. Artırmadan alınan taşınmazın mülkiyeti, ancak tapu siciline tescille alıcıya geçer.

Artırma görevlisi, satış tutanağında gösterilen taşınmazın alıcı adına tescilini hemen tapu idaresine bildirir.

Cebrî artırma sonucunda yapılan ihalelerde mülkiyetin geçmesine ilişkin özel hükümler saklıdır.

İsteğe bağlı özel artırmalarda mülkiyetin geçmesi genel hükümlere tâbidir.

4. Zapttan ve ayıptan sorumluluk

MADDE 279- Cebrî artırmalarda zapttan ve ayıptan sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanmaz.

Artırmadan mal alan kişi, o mala, tapu siciline veya satış koşullarına ya da kanuna göre belirli olan durumu, hakları ve yükleri ile birlikte malik olur.

İsteğe bağlı açık artırmalarda satıcı, satılanın zaptından ve ayıplarından sorumludur. Ancak, aldatma durumu dışında, artırma koşullarında açıkça belirtip duyurmak suretiyle bu sorumluluktan kurtulabilir.

IV. Artırmanın iptali

MADDE 280- Hukuka veya ahlâka aykırı yollara başvurularak ihalenin gerçekleştirilmesi sağlanmışsa her ilgili, iptal sebebini öğrendiği günden başlayarak on gün ve her hâlde ihale tarihini izleyen bir yıl içinde ihalenin iptalini mahkemeden isteyebilir.

Cebrî artırmalar hakkında özel hükümler saklıdır.

İKİNCİ BÖLÜM
Mal Değişim Sözleşmesi

A.Tanımı

MADDE 281- Mal değişim sözleşmesi, taraflardan birinin diğer tarafa bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini, diğer tarafın da karşı edim olarak başka bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini devretmeyi üstlendiği sözleşmedir.

B. Tâbi olduğu hükümler

MADDE 282- Satış sözleşmesine ilişkin hükümler, mal değişim sözleşmesine de uygulanır; buna göre taraflardan her biri, vermeyi üstlendiği şey bakımından satıcı, kendisine verilmesi üstlenilen şey bakımından alıcı durumundadır.

C. Zapttan ve ayıptan sorumluluk

MADDE 283- Satış sözleşmesinin zapttan ve ayıptan sorumluluğa ilişkin hükümleri uygun düştüğü ölçüde, mal değişim sözleşmesine de uygulanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Bağışlama Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 284- Bağışlama sözleşmesi, bağışlayanın sağlararası sonuç doğurmak üzere, malvarlığından bağışlanana karşılıksız olarak bir kazandırma yapmayı üstlendiği sözleşmedir.

Henüz edinilmemiş olan bir haktan feragat etmek veya bir mirası reddetmek, bağışlama değildir.

Ahlâkî bir ödevin yerine getirilmesi de bağışlama sayılmaz.

B. Bağışlama ehliyeti

I. Bağışlayan için

MADDE 285- Fiil ehliyetine sahip olan herkes, eşler arasındaki mal rejiminden veya miras hukukundan doğan sınırlamalar saklı kalmak üzere, bağışlama yapabilir.

Bağışlamayı izleyen bir yıl içinde başlatılmış bir yargılama sonucunda bağışlayanın, savurganlığı yüzünden kısıtlanmasına karar verilirse, o bağışlama mahkemece iptal edilebilir.

II. Bağışlanan için

MADDE 286- Fiil ehliyeti bulunmayan kişi ayırt etme gücüne sahipse, bağışlamayı kabul edebilir. Ancak, bağışlananın yasal temsilcisi bu kişinin bağışlamayı kabulünü yasaklar veya bağışlanılan şeyin geri verilmesini emrederse, bağışlama ortadan kalkar.

C. Kurulması

I. Bağışlama sözü verme

MADDE 287- Bağışlama sözü vermenin geçerliliği, bu sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır.

Bir taşınmazın veya taşınmaz üzerindeki aynî bir hakkın bağışlanması sözü vermenin geçerliliği, ancak resmî şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.

Şekle uyulmaması sebebiyle geçersiz olan bağışlama sözü verme, bağışlayan tarafından yerine getirildiğinde, elden bağışlama hükmündedir. Ancak, geçerliliği resmî şekle bağlanmış olan bağışlamalarda bu hüküm uygulanmaz.

II. Elden bağışlama

MADDE 288- Elden bağışlama, bağışlayanın bir taşınırını bağışlanana teslim etmesiyle kurulmuş olur.

III. Koşullu bağışlama

MADDE 289- Bağışlama, bir koşula bağlanarak yapılabilir.

Yerine getirilmesi bağışlayanın ölümüne bağlı olan bağışlamada, vasiyete ilişkin hükümler uygulanır.

IV. Yüklemeli bağışlama

MADDE 290- Bağışlayan bağışlamasına yüklemeler koyabilir.

Bağışlayan, sözleşme gereğince bağışlanan tarafından kabul edilmiş olan yüklemelerin yerine getirilmesini isteyebilir.

Kamu yararına olarak bağışlamaya konulmuş olan bir yüklemenin yerine getirilmesini isteme yetkisi, bağışlayanın ölümünden sonra, ilgili kamu kurumuna geçer.

Bağışlama konusunun değeri, yüklemenin yerine getirilmesi masraflarını karşılamaz ve aşan kısım kendisine ödenmezse bağışlanan, yüklemeyi yerine getirmekten kaçınabilir.

V. Bağışlayana dönme koşullu bağışlama

MADDE 291- Bağışlayan, bağışlananın kendisinden önce ölmesi durumunda, bağışlama konusunun kendisine dönmesi koşulunu koyabilir.

Bağışlama konusu, taşınmaza veya taşınmaz üzerindeki bir aynî hakka ilişkin ise, bağışlayana dönme koşulu tapu siciline şerh verilebilir.

VI. Bağışlama önerisinin geri alınması

MADDE 292- Bir kimse başkasına bağışlamayı önerdiği bir malı, başka mallarından fiilen ayırmış olsa bile, bağışlananın kabulüne kadar, bağışlama önerisini geri alabilir.

D. Bağışlayanın sorumluluğu

MADDE 293- Bağışlayan, bağışlamadan doğan zarardan bu zarara ağır kusuruyla sebep olmadıkça, bağışlanana karşı sorumlu değildir.

Bağışlayan, bağışlanılan şey veya alacak hakkında ayrıca garanti sözü vermişse, bununla sorumlu olur.

E. Bağışlamanın ortadan kalkması

I. Bağışlamanın geri alınması

MADDE 294- Bağışlayan, aşağıdaki durumlardan biri gerçekleşmişse, elden bağışlamayı veya yerine getirdiği bağışlama sözünü geri alabilir ve bağışlananın istem tarihindeki zenginleşmesi ölçüsünde, bağışlama konusunun geri verilmesini isteyebilir:

1. Bağışlanan, bağışlayana veya yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemişse,

2. Bağışlanan, bağışlayana veya onun ailesinden bir kimseye karşı kanundan doğan yükümlülüklerine önemli ölçüde aykırı davranmışsa,

3. Bağışlanan, yüklemeli bağışlamada haklı bir sebep olmaksızın yüklemeyi yerine getirmemişse.

II. Bağışlama sözü vermenin geri alınması ve ifadan kaçınma

MADDE 295- Bağışlama sözü veren, aşağıdaki durumlarda sözünü geri alabilir ve onu ifadan kaçınabilir:

1. Elden bağışlanılan bir malın geri verilmesini isteyebileceği sebeplerden biri varsa,

2. Malî durumu, sonradan sözün yerine getirilmesini kendisi için olağanüstü ağır kılacak ölçüde değişmişse,

3. Bağışlama sözü verdikten sonra, kendisi için yeni aile yükümlülükleri doğmuş veya bu yükümlülükleri önemli ölçüde ağırlaşmışsa.

Bağışlama sözü verenin borcunu ödeme güçsüzlüğü saptanır veya iflâsına karar verilirse, ifa yükümlülüğü ortadan kalkar.

III. Geri alma hakkının süresi ve mirasçılara geçmesi

MADDE 296- Bağışlayan, geri alma sebebini öğrendiği günden başlayarak bir yıl içinde bağışlamayı geri alabilir.

Bağışlayan bir yıllık süre dolmadan ölürse, geri alma hakkı mirasçılarına geçer ve mirasçıları bu sürenin sona ermesine kadar bu hakkı kullanabilirler.

Bağışlayan, sağlığında geri alma sebebini öğrenememişse, mirasçıları, ölümünden başlayarak bir yıl içinde bağışlamayı geri alma hakkını kullanabilirler.

Bağışlanan, bağışlayanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldürür veya onun geri alma hakkını kullanmasını engellerse, mirasçıları bağışlamayı geri alabilirler.

IV. Bağışlayanın ölümü

MADDE 297- Aksi kararlaştırılmamışsa, dönemsel edimleri içeren bağışlama, bağışlayanın ölümüyle sona erer.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Kira Sözleşmesi
BİRİNCİ AYIRIM
Genel Hükümler

A. Tanımı

MADDE 298- Kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.

B. Kira süresi

MADDE 299- Kira sözleşmesi, belirli ve belirli olmayan bir süre için yapılabilir.

Kararlaştırılan sürenin geçmesiyle herhangi bir bildirim olmaksızın sona erecek kira sözleşmesi belirli sürelidir; diğer kira sözleşmeleri belirli olmayan bir süre için yapılmış sayılır.

C. Kiraya verenin borçları

I. Teslim borcu

MADDE 300- Kiraya veren, kiralananı kararlaştırılan tarihte, sözleşmede amaçlanan kullanıma elverişli bir durumda teslim etmek ve sözleşme süresince bu durumda bulundurmakla yükümlüdür. Bu hüküm, konut ve çatılı işyeri kiralarında kiracı aleyhine değiştirilemez; diğer kira sözleşmelerinde ise, kiracı aleyhine genel işlem koşulları yoluyla bu hükme aykırı düzenleme yapılamaz.

II. Vergi ve benzeri yükümlülüklere katlanma borcu

MADDE 301- Kiralananla ilgili zorunlu sigorta, vergi ve benzeri yükümlülüklere, aksi kararlaştırılmamış veya kanunda öngörülmemiş ise, kiraya veren katlanır.

III. Yan giderlere katlanma borcu

MADDE 302- Kiraya veren, sözleşmede aksi öngörülmemişse, kiralananın kullanımıyla ilgili olmak üzere, kendisi veya üçüncü kişi tarafından yapılan yan giderlere katlanmakla yükümlüdür.

IV. Kiraya verenin kiralananın ayıplarından sorumluluğu

1. Kiralananın teslim anındaki ayıplarından sorumluluk

MADDE 303- Kiralananın önemli ayıplarla teslimi hâlinde kiracı, borçlunun temerrüdüne veya kiraya verenin kiralananın sonradan ayıplı duruma gelmesinden doğan sorumluluğuna ilişkin hükümlere başvurabilir.

Kiralananın önemli olmayan ayıplarla tesliminde ise kiracı, kiralananda sonradan ortaya çıkan ayıplardan dolayı kiraya verenin sorumluluğuna ilişkin hükümlere başvurabilir.

2. Kiralananın sonradan ayıplı hâle gelmesinden sorumluluk

a. Genel olarak

MADDE 304- Kiralanan sonradan ayıplı duruma gelirse kiracı, kiraya verenden ayıpların giderilmesini veya kira bedelinden ayıpla orantılı bir indirim yapılmasını ya da zararının giderilmesini isteyebilir. Ancak, zararın giderilmesi istemi diğer seçimlik hakların kullanılmasını önlemez.

Önemli ayıp durumunda kiracının sözleşmeyi fesih hakkı saklıdır.

b. Ayıbın giderilmesini isteme ve fesih

MADDE 305- Kiracı, kiraya verenden kiralanandaki ayıbın uygun bir sürede giderilmesini isteyebilir; bu sürede ayıp giderilmezse kiracı, ayıbı kiraya veren hesabına gidertebilir ve bundan doğan alacağını kira bedelinden indirebilir veya kiralananın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteyebilir.

Ayıbın, kiralananın öngörülen kullanıma elverişliliğini ortadan kaldırması ya da önemli ölçüde engellemesi ve verilen sürede giderilmemesi hâlinde kiracı, sözleşmeyi feshedebilir.

Kiraya veren, kiralanandaki ayıbı gidermek yerine, uygun bir süre içinde ayıpsız benzeriyle değiştirebilir.

Kiraya veren, kiracıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararın tamamını gidererek, onun seçimlik haklarını kullanmasını önleyebilir.

c. Kira bedelinin indirilmesi

MADDE 306- Kiracı, kiralananın kullanımını etkileyen ayıpların varlığı hâlinde, bu ayıpların kiraya veren tarafından öğrenilmesinden ayıbın giderilmesine kadar geçen süre için, kira bedelinden ayıpla orantılı bir indirim yapılmasını isteyebilir.

d. Zararın giderimi

MADDE 307- Kiraya veren, kusuru olmadığını ispat etmedikçe kiracı, kiraya verenden kiralananın ayıplı olmasından doğan zararların giderilmesini isteyebilir.

V. Üçüncü kişinin ileri sürdüğü haklar sebebiyle sorumluluk

1. Zapttan sorumluluk

MADDE 308- Bir üçüncü kişinin kiralananda kiracının hakkıyla bağdaşmayan bir hak ileri sürmesi durumunda kiraya veren, kiracının bildirimi üzerine davayı üstlenmek ve kiracının uğradığı her türlü zararı gidermekle yükümlüdür.

2. Üçüncü kişinin sözleşmenin kurulmasından sonra üstün hak sahibi olması

a. Kiralananın el değiştirmesi

MADDE 309- Sözleşmenin kurulmasından sonra kiralanan herhangi bir sebeple el değiştirirse, yeni malik kira sözleşmesinin tarafı olur.

Kamulaştırmaya ilişkin hükümler saklıdır.

b. Üçüncü kişinin sınırlı aynî hak sahibi olması

MADDE 310- Sözleşmenin kurulmasından sonra üçüncü bir kişi, kiralanan üzerinde kiracının hakkını etkileyen bir aynî hak sahibi olursa, kiralananın el değiştirmesiyle ilgili hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

c. Tapu siciline şerh

MADDE 311- Taşınmaz kiralarında, sözleşmeyle kiracının kiracılık hakkının tapu siciline şerhi kararlaştırılabilir.

D. Kiracının borçları

I. Kira bedelini ödeme borcu

1. Genel olarak

MADDE 312- Kiracı, kira bedelini ödemekle yükümlüdür.

2. İfa zamanı

MADDE 313- Kiracı, aksine sözleşme ve yerel âdet olmadıkça, kira bedelini ve gerekiyorsa yan giderleri, her ayın sonunda ve en geç kira süresinin bitiminde ödemekle yükümlüdür.

3. Kiracının temerrüdü

MADDE 314- Kiracı, kiralananın tesliminden sonra muaccel olan kira bedelini veya yan gideri ödeme borcunu ifa etmezse, kiraya veren kiracıya yazılı olarak bir süre verip, bu sürede de ifa etmeme durumunda, sözleşmeyi feshedeceğini bildirebilir.

Kiracıya verilecek süre en az on gün, konut ve çatılı işyeri kiralarında ise en az otuz gündür. Bu süre, kiracıya yazılı bildirimin yapıldığı tarihi izleyen günden itibaren işlemeye başlar.

II. Özenle kullanma ve komşulara saygı gösterme borcu

MADDE 315- Kiracı, kiralananı, sözleşmeye uygun olarak özenle kullanmak ve kiralananın bulunduğu taşınmazda oturan kişiler ile komşulara gerekli saygıyı göstermekle yükümlüdür.

Kiracının bu yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda kiraya veren, konut ve çatılı işyeri kirasında, en az otuz gün süre vererek, aykırılığın giderilmesi, aksi takdirde sözleşmeyi feshedeceği konusunda yazılı bir ihtarda bulunur. Diğer kira ilişkilerinde ise, kiraya veren, kiracıya önceden bir ihtarda bulunmaksızın, yazılı bir bildirimle sözleşmeyi hemen feshedebilir.

Konut ve çatılı işyeri kirasında, kiracının kiralanana kasten ağır bir zarar vermesi, kiracıya verilecek sürenin yararsız olacağının anlaşılması veya kiracının bu yükümlülüğe aykırı davranışının kiraya veren veya aynı taşınmazda oturan kişiler ile komşular bakımından çekilmez olması durumlarında kiraya veren, yazılı bir bildirimle sözleşmeyi hemen feshedebilir.

III. Temizlik ve bakım giderlerini ödeme borcu

MADDE 316- Kiracı, kiralananın olağan kullanımı için gerekli temizlik ve bakım giderlerini ödemekle yükümlüdür. Bu konuda yerel âdete de bakılır.

IV. Ayıpları kiraya verene bildirme borcu

MADDE 317- Kiracı, kendisinin gidermekle yükümlü olmadığı ayıpları kiraya verene gecikmeksizin bildirmekle yükümlüdür; aksi takdirde bundan doğan zarardan sorumludur.

V. Ayıpların giderilmesine ve kiralananın gösterilmesine katlanma borcu

MADDE 318- Kiracı, kiralananın ayıplarının giderilmesine ya da zararların önlenmesine yönelik çalışmalara katlanmakla yükümlüdür.

Kiracı, bakım, satış ya da sonraki kiralama için zorunlu olduğu ölçüde, kiraya verenin ve onun belirlediği üçüncü kişinin kiralananı gezip görmesine izin vermekle yükümlüdür.

Kiraya veren, çalışmaları ve kiralananın gezilip görüleceğini uygun bir süre önce kiracıya bildirmek ve bunların yapıldığı sırada kiracının yararlarını göz önünde tutmak zorundadır.

Kiracının kira bedelinin indirilmesine ve zararının giderilmesine ilişkin hakları saklıdır.

E. Özel durumlar

I. Kiralananda yenilik ve değişiklik yapılması

1. Kiraya veren tarafından

MADDE 319- Kiraya veren, kiralananda, kira sözleşmesinin feshini gerektirmeyen ve kiracıdan katlanması beklenebilecek olan yenilik ve değişiklikler yapabilir.

Bu yenilik ve değişikliklerin yapılması sırasında kiraya veren, kiracının menfaatlerini gözetmekle yükümlüdür. Kiracının, kira bedelinin indirilmesine ve zararının giderilmesine ilişkin hakları saklıdır.

2. Kiracı tarafından

MADDE 320- Kiracı, kiraya verenin yazılı rızasıyla kiralananda yenilik ve değişiklikler yapabilir.

Yenilik ve değişikliklere rıza gösteren kiraya veren, yazılı olarak kararlaştırılmış olmadıkça, kiralananın eski durumuyla geri verilmesini isteyemez.

Kiracı, aksine yazılı bir anlaşma yoksa, kiraya verenin rızasıyla yaptığı yenilik ve değişiklikler sonucu ortaya çıkan önemli değer artışının karşılığının ödenmesini kira sözleşmesi sona erdiğinde isteyebilir. Daha yüksek bir bedel ödenmesini öngören yazılı anlaşmalar saklıdır.

II. Alt kira ve kullanım hakkının devri

MADDE 321- Kiracı, kiraya verene zarar verecek bir değişikliğe yol açmamak koşuluyla, kiralananı tamamen veya kısmen başkasına kiraya verebileceği gibi, kullanım hakkını da başkasına devredebilir.

Kiracı, konut ve çatılı işyeri kiralarında, kiraya verenin yazılı rızası olmadıkça, kiralananı başkasına kiralayamayacağı gibi, kullanım hakkını da devredemez.

Alt kiracı, kiralananı kiracıya tanınandan başka biçimde kullandığı takdirde kiracı, kiraya verene karşı sorumlu olur. Bu durumda kiraya veren, kiracısına karşı sahip olduğu hakları alt kiracıya veya kullanım hakkını devralana karşı da kullanabilir.

III. Kira ilişkisinin devri

MADDE 322- Kiracı, kiraya verenin yazılı rızasını almadıkça, kira ilişkisini başkasına devredemez. Kiraya veren, işyeri kiralarında haklı sebep olmadıkça bu rızayı vermekten kaçınamaz.

Kiraya verenin yazılı rızasıyla kira ilişkisi kendisine devredilen kişi, kira sözleşmesinde kiracının yerine geçer ve devreden kiracı, kiraya verene karşı borçlarından kurtulur.

İşyeri kiralarında devreden kiracı, kira sözleşmesinin bitimine kadar ve en fazla iki yıl süreyle devralanla birlikte müteselsilen sorumlu olur.

IV. Kiralananın kullanılmaması

1. Genel olarak

MADDE 323- Kullanıma elverişli bulundurulduğu sürece kiralanan, kiracının kendisinden kaynaklanan bir sebeple kullanılmasa veya sınırlı olarak kullanılsa bile kiracı, kira bedelini ödemekle yükümlüdür. Bu durumda, kiraya verenin yapmaktan kurtulduğu giderler kira bedelinden indirilir.

2. Kiralananın sözleşmenin bitiminden önce geri verilmesi

MADDE 324- Kiracı, sözleşme süresine veya fesih dönemine uymaksızın kiralananı geri verdiği takdirde, kira sözleşmesinden doğan borçları, kiralananın benzer koşullarla kiraya verilebileceği makul bir süre için devam eder. Kiracının bu sürenin geçmesinden önce kiraya verenden kabul etmesi beklenebilecek, ödeme gücüne sahip ve kira ilişkisini devralmaya hazır yeni bir kiracı bulması hâlinde, kiracının kira sözleşmesinden doğan borçları sona erer.

Kiraya veren, yapmaktan kurtulduğu giderler ile kiralananı başka biçimde kullanmakla elde ettiği veya elde etmekten kasten kaçındığı yararları kira bedelinden indirmekle yükümlüdür.

V. Takastan feragat yasağı

MADDE 325- Kiracı ve kiraya veren, kira sözleşmesinden doğan alacaklarını takas etme hakkından önceden feragat edemezler.

F. Sözleşmenin sona ermesi

I. Sürenin geçmesi

MADDE 326- Açık veya örtülü biçimde bir süre belirlenmişse, kira sözleşmesi bu sürenin sonunda kendiliğinden sona erer.

Taraflar, bu durumda, açık bir anlaşma olmaksızın kira ilişkisini sürdürürlerse, kira sözleşmesi belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür.

II. Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde fesih bildirimi

1. Genel olarak

MADDE 327- Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde taraflardan her biri, daha uzun bir fesih bildirim süresi veya başka bir fesih dönemi kararlaştırılmış olmadıkça, yasal fesih dönemlerine ve fesih bildirim sürelerine uyarak sözleşmeyi feshedebilir. Fesih dönemlerinin hesabında, kira sözleşmesinin başlangıç tarihi esas alınır.

Sözleşmede veya kanunda belirtilen fesih dönemine veya bildirim süresine uyulmamışsa, bildirim bir sonraki fesih dönemi için geçerli olur.

2. Taşınmaz ve taşınır yapı kiralarında

MADDE 328- Taraflardan her biri, bir taşınmaza veya taşınır bir yapıya ilişkin kira sözleşmesini yerel âdette belirlenen kira döneminin sonu için veya böyle bir âdetin bulunmaması durumunda, altı aylık kira döneminin sonu için, üç aylık fesih bildirim süresine uyarak feshedebilir.

3. Taşınır kiralarında

MADDE 329- Taraflardan her biri, bir taşınıra ilişkin kira sözleşmesini üç gün önceden yapılacak fesih bildirim süresine uyarak her zaman feshedebilir.

Kiraya verenin meslekî faaliyeti gereği kiraya verdiği ve kiracının da özel kullanımına yarayan taşınır bir malın kiracısı, kira sözleşmesini, üç aylık kira dönemi sonu için en az bir ay önceden yapacağı bir fesih bildirimiyle sona erdirebilir. Bu durumda kiraya verenin, zararının giderilmesini isteme hakkı yoktur.

III. Olağanüstü fesih

1. Önemli sebepler

MADDE 330- Taraflardan her biri, kira ilişkisinin devamını kendisi için çekilmez hâle getiren önemli sebeplerin varlığı durumunda, sözleşmeyi yasal fesih bildirim süresine uyarak her zaman feshedebilir.

Hâkim, durum ve koşulları göz önünde tutarak, olağanüstü fesih bildiriminin parasal sonuçlarını karara bağlar.

2. Kiracının iflâsı

MADDE 331- Kiracı, kiralananın tesliminden sonra iflâs ederse kiraya veren, işleyecek kira bedelleri için güvence verilmesini isteyebilir.

Kiraya veren, güvence verilmesi için kiracı ve iflâs masasına yazılı olarak uygun bir süre verir. Bu süre içinde kendisine güvence verilmezse kiraya veren, sözleşmeyi her hangi bir fesih bildirim süresine uymaksızın hemen feshedebilir.

3. Kiracının ölümü

MADDE 332- Kiracının ölmesi durumunda mirasçıları, yasal fesih bildirim süresine uyarak en yakın fesih dönemi sonu için sözleşmeyi feshedebilirler.

G. Kiralananın geri verilmesi

I. Genel olarak

MADDE 333- Kiracı kiralananı ne durumda teslim almışsa, kira sözleşmesinin bitiminde o durumda geri vermekle yükümlüdür. Ancak, kiracı sözleşmeye uygun kullanma dolayısıyla kiralananda meydana gelen eskimelerden ve bozulmalardan sorumlu değildir.

Kiracının, sözleşmenin sona ermesi hâlinde, sözleşmeye aykırı kullanmadan doğacak zararları giderme dışında, başkaca bir tazminat ödeyeceğini önceden taahhüt etmesine ilişkin anlaşmalar geçersizdir.

II. Kiralananın gözden geçirilmesi ve kiracıya bildirme

MADDE 334- Kiraya veren, geri verme sırasında kiralananın durumunu gözden geçirmek ve kiracının sorumlu olduğu eksiklikleri ve ayıpları ona hemen yazılı olarak bildirmek zorundadır. Bu bildirim yapılmazsa, kiracı her türlü sorumluluktan kurtulur. Ancak, teslim alma sırasında olağan incelemeyle belirlenemeyecek olan eksikliklerin ve ayıpların varlığı hâlinde, kiracının sorumluluğu devam eder. Kiraya veren, bu tür eksiklikleri ve ayıpları belirlediğinde, kiracıya hemen yazılı olarak bildirmek zorundadır.

H. Kiraya verenin hapis hakkı

I. Konusu

MADDE 335- Taşınmaz kiralarında kiraya veren, işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan altı aylık kira bedelinin güvencesi olmak üzere, kiralananda bulunan ve kiralananın döşenmesine veya kullanılmasına yarayan taşınırlar üzerinde hapis hakkına sahiptir.

Kiraya verenin hapis hakkı, alt kiracının asıl kiracıya olan kira borcunu aşmamak üzere, alt kiracının kiralanana getirdiği aynı nitelikteki taşınırları da kapsar.

Hapis hakkı, kiracının haczedilemeyen malları üzerinde kullanılamaz.

II. Üçüncü kişilere ait olan eşya

MADDE 336- Üçüncü kişilerin, kiraya verenin kiracıya ait olmadığını bildiği veya bilmesi gerektiği eşya ile çalınmış, kaybolmuş veya başka bir biçimde malikinin elinden iradesi dışında çıkmış eşya üzerindeki hakları, kiraya verenin hapis hakkından önce gelir.

Kiraya veren, kiracı tarafından kiralanana getirilmiş olan taşınırların kiracının mülkiyetinde olmadığını kira sözleşmesi devam ederken öğrendiği hâlde, sözleşmeyi en yakın fesih döneminin sonu için feshetmezse, bu eşya üzerindeki hapis hakkını kaybeder.

III. Hakkın kullanılması

MADDE 337- Kiracı, taşınmak veya kiralananda bulunan taşınırları başka bir yere taşımak istediği takdirde, kiraya veren, alacağını güvence altına almasını sağlayacak miktardaki taşınırı, sulh hâkiminin veya icra müdürünün kararıyla alıkoyabilir.

Alıkoyma kararının konusu olan eşya, gizlice veya zorla götürülürse, götürülmelerinden başlayarak on gün içinde kolluk gücünün yardımıyla kiralanana geri getirilir.

İKİNCİ AYIRIM
Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları

A. Uygulama alanı

MADDE 338- Konut ve çatılı işyeri kiralarına ilişkin hükümler, bunlarla birlikte kullanımı kiracıya bırakılan eşya hakkında da uygulanır. Ancak bu hükümler, niteliği gereği geçici kullanıma özgülenmiş taşınmazların altı ay ve daha kısa süreyle kiralanmalarında uygulanmaz.

Kamu kurum ve kuruluşlarının, hangi usul ve esaslar içinde olursa olsun yaptıkları bütün kira sözleşmelerine de bu hükümler uygulanır.

B. Bağlantılı sözleşme

MADDE 339- Konut ve çatılı işyeri kiralarında sözleşmenin kurulması ya da sürdürülmesi, kiracının yararı olmaksızın, kiralananın kullanımıyla doğrudan ilişkisi olmayan bir borç altına girmesine bağlanmışsa, kirayla bağlantılı sözleşme geçersizdir.

C. Kullanma giderleri

MADDE 340- Kiracı, konut ve çatılı işyeri kiralarında, sözleşmede aksi öngörülmemişse veya aksine yerel âdet yoksa, ısıtma, aydınlatma ve su gibi kullanma giderlerine katlanmakla yükümlüdür.

Giderlere katlanan taraf, bu giderleri ispat edici belgelerin birer örneğini, istem üzerine diğer tarafa vermek zorundadır.

D. Kiracının güvence vermesi

MADDE 341- Konut ve çatılı işyeri kiralarında sözleşmeyle kiracıya güvence verme borcu getirilmişse, bu güvence üç aylık kira bedelini aşamaz.

Güvence olarak para veya kıymetli evrak verilmesi kararlaştırılmışsa kiracı, kiraya verenin onayı olmaksızın çekilmemek üzere, parayı vadeli bir tasarruf hesabına yatırır, kıymetli evrakı ise bir bankaya depo eder. Banka, güvenceleri ancak iki tarafın rızasıyla veya icra takibinin kesinleşmesiyle ya da kesinleşmiş mahkeme kararına dayanarak geri verebilir.

Kiraya veren, kira sözleşmesinin sona ermesini izleyen üç ay içinde kiracıya karşı kira sözleşmesiyle ilgili bir dava açtığını veya icra ya da iflâs yoluyla takibe giriştiğini bankaya yazılı olarak bildirmemişse banka, kiracının istemi üzerine güvenceyi geri vermekle yükümlüdür.

E. Kira bedeli

I. Genel olarak

MADDE 342- Kira sözleşmelerinde kira bedelinin belirlenmesi dışında, kiracı aleyhine değişiklik yapılamaz.

II. Belirlenmesi

MADDE 343- Tarafların yenilenen kira dönemlerinde uygulanacak kira bedeline ilişkin anlaşmaları, bir önceki kira yılında üretici fiyat endeksindeki artış oranını geçmemek koşuluyla geçerlidir. Bu kural, bir yıldan daha uzun süreli kira sözleşmelerinde de uygulanır.

Taraflarca bu konuda bir anlaşma yapılmamışsa, kira bedeli, bir önceki kira yılının üretici fiyat endeksindeki artış oranını geçmemek koşuluyla hâkim tarafından, kiralananın durumu göz önüne alınarak hakkaniyete göre belirlenir.

Taraflarca bu konuda bir anlaşma yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın, beş yıldan uzun süreli veya beş yıldan sonra yenilenen kira sözleşmelerinde ve bundan sonraki her beş yılın sonunda, yeni kira yılında uygulanacak kira bedeli, hâkim tarafından üretici fiyat endeksindeki artış oranı, kiralananın durumu ve emsal kira bedelleri göz önünde tutularak hakkaniyete uygun biçimde belirlenir. Her beş yıldan sonraki kira yılında bu biçimde belirlenen kira bedeli, önceki fıkralarda yer alan ilkelere göre değiştirilebilir.

Sözleşmede kira bedeli yabancı para olarak kararlaştırılmışsa, beş yıl geçmedikçe kira bedelinde değişiklik yapılamaz. Beş yıl geçtikten sonra kira bedelinin belirlenmesinde, yabancı paranın değerindeki değişiklikler de göz önünde tutularak üçüncü fıkra hükmü uygulanır.

III. Dava açma süresi ve kararın etkisi

MADDE 344- Kira bedelinin belirlenmesine ilişkin dava her zaman açılabilir.

Ancak, bu dava, dava dilekçesinin, yeni dönemin başlangıcından en geç otuz gün önceki bir tarihte kiracıya tebliğ edilmiş ya da kiraya veren tarafından bu süre içinde kira bedelinin artırılacağına ilişkin olarak kiracıya yazılı bildirimde bulunulmuş olması koşuluyla, izleyen yeni kira dönemi sonuna kadar açıldığı takdirde, mahkemece belirlenecek kira bedeli, bu yeni kira döneminin başlangıcından itibaren kiracıyı bağlar.

Sözleşmede yeni kira döneminde kira bedelinin artırılacağına ilişkin bir hüküm varsa, yeni kira döneminin sonuna kadar açılacak davada mahkemece belirlenecek kira bedeli de, bu yeni dönemin başlangıcından itibaren geçerli olur.

IV. Kiracı aleyhine düzenleme yasağı

MADDE 345- Kiracıya, kira bedeli ve yan giderler dışında başka bir ödeme yükümlülüğü getirilemez. Özellikle, kira bedelinin zamanında ödenmemesi hâlinde sözleşme cezası ödeneceğine veya sonraki kira bedellerinin muaccel olacağına ilişkin anlaşmalar geçersizdir.

F. Konut ve çatılı işyeri kiralarında sözleşmenin sona ermesi

I. Bildirim yoluyla

1. Genel olarak

MADDE 346- Konut ve çatılı işyeri kiralarında kiracı, belirli süreli sözleşmelerin süresinin bitiminden en az onbeş gün önce bildirimde bulunmadıkça, sözleşme aynı koşullarla bir yıl için uzatılmış sayılır. Kiraya veren, sözleşme süresinin bitimine dayanarak sözleşmeyi sona erdiremez. Ancak, onbeş yıllık uzama süresi sonunda kiraya veren, bu süreyi izleyen her uzama yılının bitiminden en az üç ay önce bildirimde bulunmak koşuluyla, herhangi bir sebep göstermeksizin sözleşmeye son verebilir.

Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde, kiracı her zaman, kiraya veren ise kiranın başlangıcından onbeş yıl geçtikten sonra, genel hükümlere göre fesih bildirimiyle sözleşmeyi sona erdirebilirler.

Genel hükümlere göre fesih hakkının kullanılabileceği durumlarda, kiraya veren veya kiracı sözleşmeyi sona erdirebilir.

2. Bildirimin geçerliliği

a. Şekil

MADDE 347- Konut ve çatılı işyeri kiralarında fesih bildiriminin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır.

b. Aile konutu

MADDE 348- Aile konutu olarak kullanılmak üzere kiralanan taşınmazlarda kiracı, eşinin açık rızası olmadıkça kira sözleşmesini feshedemez.

Bu rızanın alınması mümkün olmazsa veya eş haklı sebep olmaksızın rızasını vermekten kaçınırsa kiracı, hâkimden bu konuda bir karar vermesini isteyebilir.

Kiracı olmayan eşin, kiraya verene bildirimde bulunarak kira sözleşmesinin tarafı sıfatını kazanması hâlinde kiraya veren, fesih bildirimi ile fesih ihtarına bağlı bir ödeme süresini kiracıya ve eşine ayrı ayrı bildirmek zorundadır.

II. Dava yoluyla

1. Kiraya verenden kaynaklanan sebeplerle

a. Gereksinim, yeniden inşa ve imar

MADDE 349- Kiraya veren, kira sözleşmesini,

1. Kiralananı kendisi, eşi, altsoyu, üstsoyu veya kanun gereği bakmakla yükümlü olduğu diğer kişiler için konut ya da işyeri gereksinimi sebebiyle kullanma zorunluluğu varsa,

2. Kiralananın yeniden inşası veya imarı amacıyla esaslı onarımı, genişletilmesi ya da değiştirilmesi gerekli ve bu işler sırasında kiralananın kullanımı imkânsız ise,

belirli süreli sözleşmelerde sürenin sonunda, belirsiz süreli sözleşmelerde kiraya ilişkin genel hükümlere göre fesih dönemine ve fesih bildirimi için öngörülen sürelere uyularak belirlenecek tarihten başlayarak bir ay içinde açacağı dava ile sona erdirebilir.

b. Yeni malikin gereksinimi

MADDE 350- Kiralananı sonradan edinen kişi, onu kendisi, eşi, altsoyu, üstsoyu veya kanun gereği bakmakla yükümlü olduğu diğer kişiler için konut veya işyeri gereksinimi sebebiyle kullanma zorunluluğu varsa, edinme tarihinden başlayarak bir ay içinde durumu kiracıya yazılı olarak bildirmek koşuluyla, kira sözleşmesini altı ay sonra açacağı bir davayla sona erdirebilir.

Kiralananı sonradan edinen kişi, dilerse gereksinim sebebiyle sözleşmeyi sona erdirme hakkını, sözleşme süresinin bitiminden başlayarak bir ay içinde açacağı dava yoluyla da kullanabilir.

2. Kiracıdan kaynaklanan sebeplerle

MADDE 351- Kiracı, kiralananın teslim edilmesinden sonra, kiraya verene karşı, kiralananı belli bir tarihte boşaltmayı yazılı olarak üstlendiği hâlde boşaltmamışsa kiraya veren, kira sözleşmesini bu tarihten başlayarak bir ay içinde icraya başvurmak veya dava açmak suretiyle sona erdirebilir.

Kiracı, bir yıldan kısa süreli kira sözleşmelerinde kira süresi içinde; bir yıl ve daha uzun süreli kira sözleşmelerinde ise bir kira yılı veya bir kira yılını aşan süre içinde kira bedelini ödemediği için kendisine yazılı olarak iki haklı ihtarda bulunulmasına sebep olmuşsa kiraya veren, kira süresinin ve bir yıldan uzun süreli kiralarda ihtarların yapıldığı kira yılının bitiminden başlayarak bir ay içinde, dava yoluyla kira sözleşmesini sona erdirebilir.

Kiracının veya birlikte yaşadığı eşinin aynı ilçe veya belde belediye sınırları içinde oturmaya elverişli bir konutu bulunması durumunda kiraya veren, kira sözleşmesinin kurulması sırasında bunu bilmiyorsa, sözleşmenin bitiminden başlayarak bir ay içinde sözleşmeyi dava yoluyla sona erdirebilir.

3. Dava süresinin uzaması

MADDE 352- Kiraya veren, en geç davanın açılması için öngörülen sürede dava açacağını kiracıya yazılı olarak bildirmişse, dava açma süresi bir kira yılı için uzamış sayılır.

4. Dava sebeplerinin sınırlılığı

MADDE 353- Dava yoluyla kira sözleşmesinin sona erdirilmesine ilişkin hükümler, kiracı aleyhine değiştirilemez.

5. Yeniden kiralama yasağı

MADDE 354- Kiraya veren, gereksinim amacıyla kiralananın boşaltılmasını sağladığında, haklı sebep olmaksızın, kiralananı üç yıl geçmedikçe eski kiracısından başkasına kiralayamaz.

Yeniden inşa ve imar amacıyla boşaltılması sağlanan taşınmazlar, eski hâli ile, haklı sebep olmaksızın üç yıl geçmedikçe başkasına kiralanamaz. Eski kiracının, yeniden inşa ve imarı gerçekleştirilen taşınmazları, yeni durumu ve yeni kira bedeli ile kiralama konusunda öncelik hakkı vardır. Bu hakkın, kiraya verenin yapacağı yazılı bildirimi izleyen bir ay içinde kullanılması gerekir; bu öncelik hakkı sona erdirilmedikçe, taşınmaz üç yıl geçmeden başkasına kiralanamaz.

Kiraya veren, bu hükümlere aykırı davrandığı takdirde, eski kiracısına son kira yılında ödenmiş olan bir yıllık kira bedelinden az olmamak üzere tazminat ödemekle yükümlüdür.

6. Kiracının ölümünde sözleşmenin sürdürülmesi

MADDE 355- Ölen kiracının ortakları veya bu ortakların aynı meslek ve san'atı yürüten mirasçıları ve ölen kiracı ile birlikte aynı konutta oturanlar, sözleşmeye ve kanun hükümlerine uydukları sürece, taraf olarak kira sözleşmesini sürdürebilirler.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM
Ürün Kirası

A. Tanımı

MADDE 356- Ürün kirası kiraya verenin, kiracıya, ürün veren bir şeyin veya hakkın kullanılmasını ve ürünlerin devşirilmesini bedel karşılığında bırakmayı üstlendiği sözleşmedir.

Ürüne katılmalı kira, kira bedelinin devşirilecek ürünün belli bir oranı olarak kararlaştırıldığı ürün kirasıdır. Bu oran sözleşmeyle kararlaştırılmamışsa, yerel âdete göre belirlenir.

B. Genel hükümlerin uygulanması

MADDE 357- Bu ayırımda ürün kirasına ilişkin özel hüküm bulunmadıkça, kira sözleşmesine ilişkin genel hükümler uygulanır.

C. Tutanak düzenleme

MADDE 358- Kira sözleşmesi, araç ve gereçleri, hayvanları, devredilen eşyayı veya stoklanmış malları da içeriyorsa taraflar, bunların değerlerini birlikte takdir ederek iki nüsha düzenleyecekleri tutanağa geçirip imzalayarak, birbirlerine vermekle yükümlüdürler.

D. Kiraya verenin borçları

I. Teslim borcu

MADDE 359- Kiraya veren, birlikte kiralanmış taşınır şeyler varsa bunlar da içinde olmak üzere, kiralananı, sözleşmenin amacına uygun biçimde kullanılmaya ve işletilmeye elverişli bir durumda kiracıya teslim etmek ve sözleşme süresince bu durumda bulundurmakla yükümlüdür.

II. Esaslı onarımlar

MADDE 360- Kiraya veren, kira süresi içinde yapılması zorunlu olan esaslı onarımları, kiracı tarafından bildirilir bildirilmez, gideri kendisine ait olmak üzere yapmakla yükümlüdür.

E. Kiracının borçları

I. Kira bedelini ve yan giderleri ödeme borcu

1. Genel olarak

MADDE 361- Kiracı, sözleşmede aksine bir hüküm veya yerel âdet olmadıkça, kira bedelini ve yan giderleri her kira yılının ve en geç kira süresinin sonunda ödemekle yükümlüdür.

Kiracı, kiralananın tesliminden sonra vadesi gelmiş kira bedelini veya yan giderleri ödemezse kiraya veren, kiracıya yazılı olarak en az altmış günlük bir önel verip, bu önel içinde ödememesi durumunda sözleşmeyi feshedeceğini bildirebilir.

2. Olağanüstü durumlarda kira bedelinden indirim

MADDE 362- Tarımsal bir taşınmazın her zamanki verimi, olağanüstü felâket veya doğal olaylar yüzünden önemli ölçüde azalırsa kiracı, kira bedelinden orantılı bir miktarın indirilmesini isteyebilir.

Bu haktan başlangıçta feragat, ancak kira bedelinin belirlenmesi sırasında bu gibi durumların meydana gelmesi olasılığı göz önünde tutulmuş veya doğan zarar bir sigorta ile karşılanmış ise, geçerli olur.

II. Kiralananı kullanma ve işletme borcu

MADDE 363- Kiracı, kiralananı özgülendiği amaca uygun ve iyi bir biçimde işletmekle, özellikle ürün vermeye elverişli bir durumda bulundurmakla yükümlüdür.

Kiracı, kiraya verenin izni olmaksızın, kiralananın işletme usulünü, kira süresinin bitiminden sonra etkisi görülebilecek biçimde değiştiremez.

III. Bakım borcu

MADDE 364- Kiracı, kiralananın bakımını gereği gibi sağlamakla yükümlüdür.

Kiracı, yerel âdete uygun olarak küçük onarımları yapmak, bozulan veya kullanılmayla yok olan düşük değerli araç ve gereçlerin yerine yenilerini koymak zorundadır.

F. Alt kira ve kullanım hakkını devir yasağı

MADDE 365- Kiracı, kiraya verenin rızası olmaksızın kiralananı başkasına kiraya veremeyeceği gibi, kullanım ve işletme hakkını da başkasına devredemez. Ancak kiracı, kiralananda bulunan bazı yerleri, kiraya veren için zarar doğuracak bir değişikliği gerektirmemek koşuluyla kiraya verebilir.

Kiracının, başkasıyla yaptığı bu kira sözleşmelerine, alt kiraya ilişkin kurallar, kıyas yoluyla uygulanır.

G. Sözleşmenin sona ermesi

I. Sona erme sebepleri

1. Sürenin geçmesi

MADDE 366- Belirli süreli kira sözleşmesi, sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer.

Ancak, tarafların örtülü olarak sözleşmeyi sürdürmeleri hâlinde, aksi kararlaştırılmadıkça, kira sözleşmesi birer yıl için yenilenmiş sayılır.

Yenilenen kira sözleşmesi yasal bildirim süresine uyularak, her kira yılının sonu için feshedilebilir.

2. Fesih bildirimi

MADDE 367- Belirsiz süreli sözleşmede, fesih bildirim süresi sözleşme veya yerel âdetle belirlenmemişse, en az altı aylık bir bildirim süresine uyulmak koşuluyla, taraflardan her biri sözleşmeyi feshedebilir.

Aksine bir anlaşma yoksa, tarımsal taşınmazlara ilişkin ürün kiralarında yerel âdetçe uygulanan bahar veya güz mevsimleri için; diğer ürün kiralarında ise herhangi bir zaman için fesih bildirimi yapılabilir.

3. Olağanüstü fesih

a. Önemli sebepler

MADDE 368- Taraflardan biri, kira ilişkisinin devamını kendisi için çekilmez hâle getiren önemli sebeplerin varlığı durumunda, sözleşmeyi yasal fesih bildirim süresine uyarak her zaman feshedebilir.

Hâkim, durum ve koşulları göz önünde tutarak, olağanüstü fesih bildiriminin parasal sonuçlarını karara bağlar.

b. Kiracının iflâsı

MADDE 369- Kiracının iflâsı hâlinde sözleşme, iflâsın açıldığı anda, kendiliğinden sona erer. Ancak, kiraya veren, işlemekte olan kira ve tutanağa geçirilen eşya için yeterli güvence verildiği takdirde, sözleşmeyi kira yılının sonuna kadar sürdürmekle yükümlüdür.

c. Kiracının ölümü

MADDE 370- Kiracının ölümü hâlinde, onun mirasçıları ve kiraya veren, altı aylık yasal fesih bildirim sürelerine uymak koşuluyla, sözleşmeyi feshedebilirler.

II. Sona ermenin sonuçları

1. Geri verme

MADDE 371- Kira süresinin bitiminde kiracı, kiralananı, tutanağa geçirilmiş olan bütün eşyalarla birlikte ve bulundukları durumda geri vermekle yükümlüdür.

Kiracı, iyi işletilme durumunda kaçınılabilecek olan değer eksiklikleri için tazminat ödemekle yükümlüdür.

Kiracı, kiralanana göstermekle yükümlü olduğu özen çerçevesinde meydana gelen değer artışları için tazminat isteyemez.

2. Tutanağa geçirilmiş eşya

MADDE 372- Kiralanan teslim edilirken tutanağa geçirilmiş olan eşyalara değer biçilmişse kiracı, kira sözleşmesi sona erince, bunları özdeş tür ve değerde olmak üzere geri vermekle veya değer eksikliklerini gidermekle yükümlüdür.

Kiracı, kiraya verenin kusurunu ya da mücbir sebebin varlığını ispat ederek geri vermekten veya tazminat ödemekten kurtulabilir.

Kiracı, kendisinin yaptığı masraflardan veya emeğinden doğan değer artışı için tazminat isteyebilir.

3. Ürün ve yetişme giderleri

MADDE 373- Tarımsal bir taşınmazın kiracısı, kira sözleşmesinin sona erdiği anda henüz devşirilmemiş ürünler üzerinde bir hak ileri süremez.

Ancak kiracı, ürünün yetişmesi için yapmış olduğu tarım giderlerinin hâkim tarafından belirlenecek miktarını, kiraya verenden tazminat olarak isteyebilir ve bu tazminat işlemiş kiralardan indirilir.

4. Saman, gübre ve benzerleri

MADDE 374- Kiralananı geri veren kiracı, düzenli bir işletmenin gerektirdiği oranda, son yılın samanlarını, hayvan yataklarını, kuru ot ve gübrelerini kiralananda bırakmakla yükümlüdür.

Kiracı, almış olduğundan daha fazlasını bırakıyorsa, bıraktığı fazlalık için tazminat isteme hakkına sahiptir; aldığından daha az bırakıyorsa, eksikleri tamamlamak veya değer eksikliğini gidermekle yükümlüdür.

H. Hayvan kirası

I. Konusu

MADDE 375- Tarımsal bir taşınmazın kirasıyla bağlantılı olmayan geviş getirici hayvanların kirasında, aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa, kiralanan hayvanların kira süresi içindeki bütün ürünleri kiracının olur.

Kiracı, kiralanan hayvanları beslemek, onlara iyi bakmak ve kiraya verene para veya hayvanlardan elde ettiği ürünün belli bir payını ödemekle yükümlüdür.

II. Sorumluluk

MADDE 376- Aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa kiracı, kiralanan hayvanların uğradığı bir zarardan, bu zararın, korumada dikkat ve özen gösterildiği hâlde meydana gelmiş olduğunu ispat etmedikçe sorumludur.

Kiracı, kendi kusuruyla sebebiyet vermediği olağanüstü koruma giderleri için kiraya verenden tazminat isteyebilir.

Kiracı, önemli kazaları ya da hastalıkları gecikmeksizin kiraya verene bildirmekle yükümlüdür.

III. Fesih

MADDE 377- Aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa, belirsiz bir süre için yapılan sözleşmeyi, taraflardan her biri, dilediği zaman feshedebilir.

Ancak, fesih dürüstlük kurallarına aykırı ve uygun olmayan bir zamanda yapılamaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Ödünç Sözleşmeleri
BİRİNCİ AYIRIM
Kullanım Ödüncü

A. Tanımı

MADDE 378- Kullanım ödüncü sözleşmesi, ödünç verenin bir şeyin karşılıksız olarak kullanılmasını ödünç alana bırakmayı ve ödünç alanın da o şeyi kullandıktan sonra geri vermeyi üstlendiği sözleşmedir.

B. Hükümleri

I. Ödünç alanın kullanım hakkı

MADDE 379- Ödünç alan, ödünç konusunu ancak sözleşmede kararlaştırılan şekilde, sözleşmede hüküm yoksa niteliğine veya özgülendiği amaca göre kullanabilir.

Ödünç alan, ödünç konusunu başkasına kullandıramaz.

Ödünç alan, bu hükümlere aykırı davrandığı durumlarda, beklenmedik hâllerden doğan zararlardan da sorumludur. Ancak, bu hükümlere uymuş olsaydı bile zararın doğacağını ispat ederse sorumluluktan kurtulur.

II. Bakım ve koruma giderleri

MADDE 380- Ödünç alan, ödünç konusunun olağan bakım ve koruma giderlerini karşılamakla yükümlüdür.

Ödünç alan, ödünç verenin yararına yapmak zorunda kaldığı olağanüstü giderlerin ödenmesini isteyebilir.

III. Müteselsil sorumluluk

MADDE 381- Bir şeyi birlikte ödünç alanlar, ondan müteselsilen sorumlu olurlar.

C. Sona ermesi

I. Amacı belirlenmiş kullanmada

MADDE 382- Kullanma için belirli bir süre öngörülmemişse, ödünç alanın, ödünç konusunu sözleşme uyarınca kullanmış olmasıyla veya kullanabilecek kadar bir zaman geçmesiyle sözleşme sona erer.

Ödünç alan, ödünç konusunu sözleşmeye aykırı olarak kullanır, onu bozar veya kullanmak için başka bir kimseye verirse ya da önceden bilinmeyen bir durum yüzünden ödünç verenin ivedi gereksinimi ortaya çıkarsa, ödünç veren o şeyi daha önce geri isteyebilir.

II. Amacı belirlenmemiş kullanmada

MADDE 383- Ödünç konusu, kullanım süresi ve hangi amaçla kullanılacağı belirlenmeden verilmişse, ödünç veren onu dilediği zaman geri isteyebilir.

III. Ödünç alanın ölümü

MADDE 384- Kullanım ödüncü sözleşmesi, ödünç alanın ölmesiyle kendiliğinden sona erer.

İKİNCİ AYIRIM
Tüketim Ödüncü

A. Tanımı

MADDE 385- Tüketim ödüncü sözleşmesi, ödünç verenin, bir miktar parayı ya da tüketilebilen bir şeyi ödünç alana devretmeyi, ödünç alanın da aynı nitelik ve miktarda şeyi geri vermeyi üstlendiği sözleşmedir.

B. Hükümleri

I. Faiz

1. Genel olarak

MADDE 386- Ticarî olmayan tüketim ödüncü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmış olmadıkça faiz istenemez.

Ticarî tüketim ödüncü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir.

2. Faize ilişkin özel kurallar

MADDE 387- Tüketim ödüncü sözleşmesinde faiz oranı belirlenmemişse, kural olarak ödünç alma zamanında ve yerinde o tür ödünçlerde geçerli olan faiz oranı uygulanır.

Sözleşmede aksine bir hüküm yoksa, belirlenen faiz, yıllık olarak ödenir.

Faizin anaparaya eklenerek birlikte yeniden faiz yürütülmesi kararlaştırılamaz.

II. Zamanaşımı

MADDE 388- Ödünç alanın, ödünç konusunun teslimine ve ödünç verenin de bu şeyin teslim alınmasına ilişkin istemleri, diğer tarafın bu konuda temerrüde düşmesinden başlayarak altı ayın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

III. Ödünç alanın ödeme güçsüzlüğü

MADDE 389- Ödünç alan, ödünç sözleşmesinin kurulmasından sonra ödeme güçsüzlüğüne düşerse ödünç veren, ödünç konusunun tesliminden kaçınabilir.

Ödünç veren, ödünç alanın sözleşmenin kurulmasından önce ödeme güçsüzlüğüne düşmüş olduğunu daha sonra öğrenmişse, aynı hakka sahiptir.

C. Para yerine verilen şeyler

MADDE 390- Ödünç alana, sözleşmede kararlaştırılan para yerine, kıymetli evrak veya ticarî mallar verilirse, borcun tutarı, bunların teslim zamanı ve yerindeki borsa ya da piyasa değeri üzerinden hesaplanır; aksine yapılan sözleşme geçersizdir.

D. Geri verme zamanı

MADDE 391- Ödüncün geri verilmesi konusunda belirli bir gün ya da bildirim süresi veya borcun geri istendiği anda muaccel olacağı kararlaştırılmamışsa ödünç alan, ilk istemden başlayarak altı hafta geçmedikçe ödüncü geri vermekle yükümlü değildir.

ALTINCI BÖLÜM
Hizmet Sözleşmeleri

BİRİNCİ AYIRIM
Genel Hizmet Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 392- Hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle işgörmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.

İşçinin işverene bir hizmeti kısmî süreli olarak düzenli biçimde yerine getirmeyi üstlendiği sözleşmeler de hizmet sözleşmesidir.

Genel hizmet sözleşmesine ilişkin hükümler, kıyas yoluyla çıraklık sözleşmesine de uygulanır; özel kanun hükümleri saklıdır.

B. Kurulması

MADDE 393- Hizmet sözleşmesi, kanunda aksine bir hüküm olmadıkça özel bir şekle bağlı değildir.

Bir kimse, durumun gereklerine göre ancak ücret karşılığında yapılabilecek bir işi belli bir zaman için görür ve bu iş de işveren tarafından kabul edilirse, aralarında hizmet sözleşmesi kurulmuş sayılır.

Geçersizliği sonradan anlaşılan hizmet sözleşmesi, hizmet ilişkisi ortadan kaldırılıncaya kadar, geçerli bir hizmet sözleşmesinin bütün hüküm ve sonuçlarını doğurur.

C. İşçinin borçları

I. Bizzat çalışma borcu

MADDE 394- Sözleşmeden veya durumun gereğinden aksi anlaşılmadıkça, işçi yüklendiği işi bizzat yapmakla yükümlüdür.

II. Özen ve sadakat borcu

MADDE 395- İşçi, yüklendiği işi özenle yapmak ve işverenin haklı menfaatinin korunmasında sadakatle davranmak zorundadır.

İşçi, işverene ait makineleri, araç ve gereçleri, teknik sistemleri, tesisleri ve taşıtları usulüne uygun olarak kullanmak ve bunlarla birlikte işin görülmesi için kendisine teslim edilmiş olan malzemeye özen göstermekle yükümlüdür.

İşçi, hizmet ilişkisi devam ettiği sürece, sadakat borcuna aykırı olarak bir ücret karşılığında üçüncü kişiye hizmette bulunamaz ve özellikle kendi işvereni ile rekabete girişemez.

İşçi, iş gördüğü sırada öğrendiği, özellikle üretim ve iş sırları gibi bilgileri, hizmet ilişkisinin devamı süresince kendi yararına kullanamaz veya başkalarına açıklayamaz. İşverenin haklı menfaatinin korunması için gerekli olduğu ölçüde işçi, hizmet ilişkisinin sona ermesinden sonra da sır saklamakla yükümlüdür.

III. Teslim ve hesap verme borcu

MADDE 396- İşçi, üstlendiği işin görülmesi sırasında üçüncü kişiden işveren için aldığı şeyleri ve özellikle paraları derhâl ona teslim etmek ve bunlar hakkında hesap vermekle yükümlüdür.

İşçi, hizmetin ifasından dolayı elde ettiği şeyleri de derhâl işverene teslim etmekle yükümlüdür.

IV. Fazla çalışma borcu

MADDE 397- Fazla çalışma, ilgili kanunlarda belirlenen normal çalışma süresinin üzerinde ve işçinin rızasıyla yapılan çalışmadır. Ancak, normal süreden daha fazla çalışmayı gerektiren bir işin yerine getirilmesi zorunluluğu doğar, işçi bunu yapabilecek durumda bulunur ve aynı zamanda kaçınması da dürüstlük kurallarına aykırı olursa işçi, karşılığı verilmek koşuluyla, fazla çalışmayı yerine getirmekle yükümlüdür.

Özel kanunlardaki hükümler saklıdır.

V. Düzenlemelere ve talimata uyma borcu

MADDE 398- İşveren, işin görülmesi ve işçilerin işyerindeki davranışlarıyla ilgili genel düzenlemeler yapabilir ve onlara özel talimat verebilir. İşçiler, bunlara dürüstlük kurallarının gerektirdiği ölçüde uymak zorundadırlar.

VI. İşçinin sorumluluğu

MADDE 399- İşçi, işverene kusuruyla verdiği her türlü zarardan sorumludur.

Bu sorumluluğun belirlenmesinde; işin tehlikeli olup olmaması, uzmanlığı ve eğitimi gerektirip gerektirmemesi ile işçinin işveren tarafından bilinen veya bilinmesi gereken yetenek ve nitelikleri göz önünde tutulur.

D. İşverenin borçları

I. Ücret ödeme borcu

1. Ücret

a. Genel olarak

MADDE 400- İşveren, işçiye sözleşmede veya toplu iş sözleşmesinde belirlenen; sözleşmede hüküm bulunmayan hâllerde ise, alışılmış olan ücreti ödemekle yükümlüdür.

İşçi işverenle birlikte yaşıyorsa, aksine anlaşma veya yerel âdet olmadıkça barınma ve beslenme, ücretin bir bölümünü oluşturur.

b. Fazla çalışma ücreti

MADDE 401- İşveren, fazla çalışma için işçiye normal çalışma ücretini en az yüzde elli fazlasıyla ödemekle yükümlüdür.

İşveren, işçinin rızasıyla fazla çalışma ücreti yerine, uygun bir zamanda fazla çalışmayla orantılı olarak izin verebilir.

c. İşin sonucundan pay alma

MADDE 402- Sözleşmeyle işçiye ücretle birlikte üretilenden, cirodan veya kârdan belli bir pay verilmesi kararlaştırılmışsa, hesap dönemi sonunda bu pay, yasal hükümler veya genellikle kabul edilmiş ticarî esaslar göz önünde tutularak belirlenir.

İşçiye belli bir pay verilmesi kararlaştırılan hâllerde, payın hesaplanmasında uyuşulamazsa işveren, işçiye veya onun yerine, birlikte kararlaştırdıkları ya da hâkimin atadığı bilirkişiye bilgi vermek ve bilginin dayanağını oluşturan işletmeyle ilgili defter ve belgeleri incelemesine sunmak; kârdan bir pay verilmesi kararlaştırılmışsa, işveren işçiye, istemi üzerine ayrıca yıl sonu kâr zarar cetvelini vermek zorundadır.

d. Aracılık ücreti

MADDE 403- İşçiye belli işlerde aracılık yapması karşılığında işverence bir ücret ödeneceği kararlaştırılmışsa, aracılık yapılan işlemin üçüncü kişi ile geçerli olarak kurulmasıyla işçinin istem hakkı doğar.

Borçların kısım kısım ifa edileceği sözleşmeler ile sigorta sözleşmelerinde, her kısma ilişkin ücret isteminin bu kısma ilişkin borcun muaccel olmasıyla veya yerine getirilmesiyle doğacağı yazılı olarak kararlaştırılabilir.

İşçinin aracılığı suretiyle işveren ile üçüncü kişi arasında kurulan sözleşme, işveren tarafından kusuru olmaksızın ifa edilmezse veya üçüncü kişi borçlarını yerine getirmezse, ücret istemine yönelik hak sona erer. Sadece kısmî ifa hâlinde, ücretten orantılı olarak indirim yapılır.

Sözleşmeyle işçiye, kendisine ödenecek aracılık ücretinin hesabını tutma yükümlülüğü getirilmemişse, işveren işçiye ücretin muaccel olduğu her dönem için, bu ücrete tâbi işlemleri de içeren yazılı hesap vermekle yükümlüdür.

Hesabı gözden geçirme ihtiyacı ortaya çıkarsa işveren, işçiye veya onun yerine, birlikte kararlaştırdıkları ya da hâkimin atadığı bilirkişiye bilgi vermek ve bilginin dayanağını oluşturan işletmeyle ilgili defter ve belgeleri onun incelemesine sunmak zorundadır.

e. İkramiye

MADDE 404- İşveren, bayram, yılbaşı ve doğum günü gibi belirli günler dolayısıyla işçilerine özel ikramiye verebilir. Ancak, işçilerin bu ikramiyeyi istem hakları bu konuda anlaşma olması hâlinde doğar.

Hizmet sözleşmesi ikramiyenin verildiği dönemden önce sona ermişse, işçinin ikramiyeden çalıştığı süre ile orantılı bir bölümünü isteme hakkı, ancak bu konuda anlaşma olması hâlinde doğar.

2. Ücretin ödenmesi

a. Ödeme süresi

MADDE 405- Aksine âdet olmadıkça, işçiye ücreti her ayın sonunda ödenir. Ancak, hizmet sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesiyle daha kısa ödeme süreleri belirlenebilir.

Daha kısa bir ödeme süresi kararlaştırılmamışsa veya aksine âdet yoksa, aracılık ücreti her ayın sonunda ödenir. Ancak, işlemlerin yapılması altı aydan daha uzun bir süre gerektirdiği takdirde, aracılık ücreti asıl ücrete ek olarak kararlaştırılmışsa, yazılı anlaşmayla ödeme daha ileri bir tarihe bırakılabilir.

Asıl ücrete ek olarak üretilenden pay verilmesi öngörülen hâllerde, ürün payı belirlenir belirlenmez, cirodan veya kârdan pay verilmesi kararlaştırılan hâllerde ise payın, hesap dönemini izleyen en geç üç ay içinde belirlenerek ödenmesi şarttır.

İşveren, işçiye zorunlu ihtiyacının ortaya çıkması hâlinde ve hakkaniyet gereği ödeyebilecek durumda ise, hizmetiyle orantılı olarak avans vermekle yükümlüdür.

b. Ücretin korunması

MADDE 406- Ücret, sözleşmeyle aksi kararlaştırılmadıkça, işyerinde veya özel olarak açılan bir banka hesabına ödenir. Her ödeme döneminde, işçiye hesap pusulası verilir.

İşveren, işçiden olan alacağı ile ücret borcunu işçinin rızası olmadıkça takas edemez. Ancak, işçinin kasten sebebiyet verdiği bir zarardan doğan alacaklar, ücretin haczedilebilir kısmı kadar takas edilebilir.

Ücretin işveren lehine kullanılacağına ilişkin anlaşmalar geçersizdir.

3. İşgörme ediminin ifasının engellenmesi durumunda ücret

a. İşverenin temerrüdü durumunda

MADDE 407- İşveren, işgörme ediminin yerine getirilmesini kusuruyla engellerse veya edimi kabulde temerrüde düşerse, işçiye ücretini ödemekle yükümlü olup, işçiden bu edimini daha sonra yerine getirmesini isteyemez. Ancak, işçinin bu engelleme sebebiyle yapmaktan kurtulduğu giderler ile başka bir iş yaparak kazandığı veya kazanmaktan bilerek kaçındığı yararlar ücretinden indirilir.

b. İşçinin çalışmayı durdurması durumunda

MADDE 408- Uzun süreli bir hizmet ilişkisinde işçi, hastalık, askerlik veya kanundan doğan çalışma ve benzeri sebeplerle kusuru olmaksızın, iş gördüğü süreye oranla kısa bir süre için işgörme edimini ifa edemezse işveren, başka bir yolla karşılanmadığı takdirde, o süre için işçiye hakkaniyete uygun bir ücret ödemekle yükümlüdür.

4. Ücret alacağının haczi, devri ve rehnedilmesi

MADDE 409- İşçilerin ücretinin dörtte birinden fazlası haczedilemez, başkasına devredilemez ve rehnedilemez. Ancak, işçinin bakmakla yükümlü olduğu aile bireyleri için hâkim tarafından takdir edilecek miktar, bu orana dahil değildir. Nafaka alacaklılarının hakları saklıdır.

Gelecekteki ücret alacaklarının devredilmesi veya rehnedilmesi geçersizdir.

5. Parça başına veya götürü iş

a. İş verme

MADDE 410- İşçi, sözleşme gereğince yalnız bir işveren için sadece parça başına veya götürü iş yapmayı üstlenmişse işveren, ona yeterli iş vermekle yükümlüdür.

İşveren, kendi kusuru olmaksızın sözleşmede öngörülen parça başına veya götürü iş sağlayamayacak durumda bulunduğu veya işletme koşulları geçici olarak gerektirdiği takdirde işçiye, ücreti zaman esasına göre öder. Bu durumda, zamana göre ödenecek ücret, anlaşmada veya hizmet ya da toplu iş sözleşmesinde belirlenmemişse işveren, işçiye parça başına veya götürü olarak daha önce aldığı ortalama ücrete eşdeğer bir ücret ödemekle yükümlüdür.

Parça başına veya götürü ya da zamana göre iş sağlayamayan işveren, en azından işgörme edimini kabulde temerrüt hükümleri uyarınca zamana göre işgörmede ödeyeceği ücreti ödemekle yükümlüdür.

b. Birim ücreti

MADDE 411- İşçi, sözleşme gereğince parça başına veya götürü olarak çalışmayı üstlendiği takdirde işveren, her işin başlamasından önce ona ödenecek birim ücretini bildirmekle yükümlüdür.

Bu bildirimi yapmayan işveren, aynı veya benzer bir iş için belirlenmiş olan birim ücretini ödemekle yükümlüdür.

II. İş araç ve malzemeleri

MADDE 412- Aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa, işveren işçiye bu iş için gerekli araçları ve malzemeyi sağlamakla yükümlüdür.

İşçi işverenle anlaşarak kendi araç veya malzemesini işin görülmesine özgülerse, aksi anlaşmada kararlaştırılmadıkça veya yerel âdet bulunmadıkça işveren, bunun için işçiye uygun bir karşılık ödemekle yükümlüdür.

III. Giderler

1. Genel olarak

MADDE 413- İşveren, işin görülmesinin gerektirdiği her türlü harcama ile işçiyi işyeri dışında çalıştırdığı takdirde, geçimi için zorunlu olan harcamaları da ödemekle yükümlüdür.

Yazılı olarak yapılmış bir hizmet veya toplu iş sözleşmesinde, bizzat işçi tarafından karşılanması kararlaştırılan harcamaların, işçiye götürü biçimde günlük, haftalık veya aylık olarak ödenmesi öngörülebilir. Ancak bu ödeme, zorunlu harcamaları karşılayacak miktardan az olamaz.

Zorunlu harcamaların kısmen veya tamamen işçi tarafından bizzat karşılanmasına ilişkin anlaşmalar geçersizdir.

2. Taşıma araçları

MADDE 414- İşçi, işin görülmesi için işverenle anlaşarak işverenin veya kendisinin sağladığı bir taşıma aracı kullanıyorsa, taşıtın işletilmesi ve bakımı için gerekli olağan giderler, hizmet için kullanıldığı ölçüde işverence karşılanır.

İşçi işverenle anlaşarak, işin görülmesinde kendi motorlu aracını kullanıyorsa, işveren ayrıca bu araçla ilgili vergiyi, zorunlu malî sorumluluk sigortası primini ve aracın yıpranması karşılığında uygun bir tazminatı hizmet için kullanıldığı ölçüde işçiye ödemekle yükümlüdür.

İşçi işverenle anlaşarak, hizmetin görülmesinde kendisine ait diğer taşıma araçlarını ve hayvanlarını kullanıyorsa işveren, bunların kullanma ve bakımı için gerekli olan olağan giderleri hizmet için kullanıldığı ölçüde karşılamakla yükümlüdür.

3. Giderlerin ödenmesi

MADDE 415- İşçinin yapmış olduğu giderlerden doğan alacağı, daha kısa bir süre kararlaştırılmamışsa veya yerel âdet yoksa, her defasında ücretle birlikte ödenir.

İşçi, sözleşmeden doğan borçlarını yerine getirmek için düzenli olarak masraf yapıyorsa, kendisine en az ayda bir olmak üzere belirli aralıklarla uygun bir avans verilir.

IV. İşçinin kişiliğinin korunması

1. Genel olarak

MADDE 416- İşveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek, sağlığını gerektirdiği ölçüde gözetmek ve işyerinde ahlâka uygun bir düzenin gerçekleştirilmesini sağlamakla, özellikle kadın ve erkek işçilerin cinsel tacize uğramamaları ve cinsel tacize uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

İşveren, işçinin yaşamını, sağlığını ve bedensel bütünlüğünü korumak için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Buna göre işveren, hizmet ilişkisinin ve yapılan işin niteliği göz önünde tutulduğunda, hakkaniyet gereği kendisinden beklenen; deneyimlerin zorunlu kıldığı, teknik açıdan uygulanabilir ve işyerinin özelliklerine uygun olan önlemleri almakla yükümlüdür.

İşverenin yukarıdaki fıkra hükümlerine uymaması sonucunda işçinin ölmesi durumunda, desteğinden yoksun kalanların bu yüzden uğradıkları zararlara karşılık isteyecekleri tazminat, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tâbidir.

2. Ev düzeni içinde çalışmada

MADDE 417- İşçi işverenle birlikte ev düzeni içinde yaşıyorsa işveren, yeterli gıda ve uygun bir barınak sağlamakla yükümlüdür.

İşçi, kusuru olmaksızın hastalık veya kaza gibi sebeplerle işgörme edimini yerine getiremezse işveren, sosyal sigortalar yardımlarından yararlanamayan, bir yıla kadar çalışmış işçinin bakımını ve tedavisini, iki hafta süreyle sağlamak zorundadır. İşçinin bir yılı aşan her hizmet yılı için söz konusu süre, dört haftayı aşmamak üzere ikişer gün artırılır.

İşveren, işçinin gebeliğinde ve doğum yapması durumunda da aynı edimleri yerine getirmekle yükümlüdür.

3. Kişisel verilerin kullanılmasında

MADDE 418- İşveren, işçiye ait kişisel verileri, ancak işçinin işe yatkınlığıyla ilgili veya hizmet sözleşmesinin ifası için zorunlu olduğu ölçüde kullanabilir.

Özel kanun hükümleri saklıdır.

V. Ceza koşulu ve ibra

MADDE 419- Hizmet sözleşmelerine sadece işçi aleyhine konulan ceza koşulu geçersizdir.

İşçinin işverenden olan alacağına ilişkin ibra sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi şarttır.

Hizmet sözleşmesi devam ederken veya sona ermesinden başlayarak bir ay geçmeden işçi aleyhine yapılan ibra sözleşmeleri kesin olarak hükümsüzdür.

İşçinin haklarını yeterince korumadığı veya aşırı ölçüde sınırladığı açıkça belli olan ibra sözleşmelerinin, hizmet ilişkisinin sona erdiği tarihten başlayarak iki yıl içinde iptali istenebilir.

VI. Tatil ve izinler

1. Hafta tatili ve iş arama izni

MADDE 420- İşveren, işçiye her hafta, kural olarak pazar günü veya durum ve koşullar buna imkân vermezse, bir tam çalışma günü tatil vermekle yükümlüdür.

İşveren, belirsiz süreli hizmet sözleşmesinin feshi hâlinde, bildirim süresi içinde işçiye ücretinde bir kesinti olmaksızın, günde iki saat iş arama izni vermekle yükümlüdür.

İzin saatlerinin ve günlerinin belirlenmesinde, işyerinin ve işçinin haklı menfaatleri göz önünde tutulur.

2. Yıllık izin

a. Süresi

MADDE 421- İşveren, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yılda en az iki hafta ve onsekiz yaşından küçük işçiler ile elli yaşından büyük işçilere de en az üç hafta ücretli yıllık izin vermekle yükümlüdür.

b. İndirimi

MADDE 422- İşçi, bir hizmet yılı içinde kendi kusuruyla toplam bir aydan daha uzun bir süreyle hizmeti yerine getirmediği takdirde işveren, çalışılmayan her tam ay için, yıllık ücretli izin süresinden bir gün indirim yapabilir.

İşçi, bir hizmet yılı içinde kendi kusuru olmaksızın hastalık, kaza, yasal bir yükümlülüğün veya kamu görevinin yerine getirilmesi gibi kişiliğine bağlı sebeplerle en çok üç ay süreyle işgörme edimini yerine getiremediği takdirde, işveren yıllık ücretli izin süresinden indirim yapamaz.

İşveren, gebelik ve doğum yapma sebebiyle işgörme edimini en çok üç ay süreyle yerine getiremeyen kadın işçinin yıllık ücretli izin süresinden indirim yapamaz.

Hizmet veya toplu iş sözleşmeleriyle, işçinin aleyhine hüküm doğuracak şekilde, ikinci ve üçüncü fıkra hükümlerine aykırı düzenleme yapılamaz.

c. Kullanılması

MADDE 423- Yıllık ücretli izinler, kural olarak aralıksız biçimde verilir; ancak tarafların anlaşmasıyla ikiye bölünerek de kullanılabilir.

İşveren, yıllık ücretli izin tarihlerini, iş yerinin veya ev düzeninin menfaatleriyle bağdaştığı ölçüde, işçinin isteklerini göz önünde tutarak belirler.

d. Ücreti

MADDE 424- İşveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye, yıllık ücretli izin süresine ilişkin ücretini, ilgili işçinin izne başlamasından önce peşin olarak ödemek veya avans olarak vermekle yükümlüdür.

İşçi, hizmet ilişkisi devam ettiği sürece, işverenden alacağı para ve başka menfaatler karşılığında yıllık ücretli izin hakkından feragat edemez.

Hizmet sözleşmesinin herhangi bir sebeple sona ermesi hâlinde, işçinin hak kazanıp da kullanamadığı yıllık izin sürelerine ait ücreti, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödenir. Bu ücrete ilişkin zamanaşımı, hizmet sözleşmesinin sona erdiği tarihte işlemeye başlar.

Yıllık ücretli iznini kullanmakta olan işçinin bu süre içinde ücret karşılığı bir işte çalıştığı anlaşılırsa, izin süresi için kendisine ödenen ücret işveren tarafından geri alınabilir.

VII. Hizmet belgesi

MADDE 425- İşveren, işçinin isteği üzerine her zaman, işin türünü ve süresini içeren bir hizmet belgesi vermekle yükümlüdür.

İşçinin açıkça istemde bulunması hâlinde, hizmet belgesinde onun işgörmedeki becerisi ile tutum ve davranışları da belirtilir.

Hizmet belgesinin zamanında verilmemesinden veya belgede doğru olmayan bilgiler bulunmasından zarar gören işçi veya işçiyi işe alan yeni işveren, eski işverenden tazminat isteyebilir.

E. Sınaî ve fikrî mülkiyet hakkı

MADDE 426- Hizmet buluşları üzerinde işçinin ve işverenin hakları, bunların kazanılması ile diğer sınaî ve fikrî mülkiyet hakları konusunda özel kanun hükümleri uygulanır.

F. Hizmet ilişkisinin devri

I. İşyerinin tamamının veya bir bölümünün devri

MADDE 427- İşyerinin tamamı veya bir bölümü hukukî bir işlemle başkasına devredildiğinde, devir tarihinde işyerinde veya bir bölümünde mevcut olan hizmet sözleşmeleri, bütün hak ve borçları ile birlikte devralana geçer.

İşçinin hizmet süresine bağlı hakları bakımından, onun devreden işveren yanında işe başladığı tarih esas alınır.

Yukarıdaki hükümlere göre devir hâlinde, devirden önce doğmuş olan ve devir tarihinde ödenmesi gereken borçlardan, devreden ve devralan işveren müteselsilen sorumludurlar. Ancak, devreden işverenin bu yükümlülüklerden doğan sorumluluğu, devir tarihinden itibaren iki yıl ile sınırlıdır.

II. Sözleşmenin devri

MADDE 428- Hizmet sözleşmesi, ancak işçinin yazılı rızası alınmak suretiyle, sürekli olarak başka bir işverene devredilebilir.

Devir işlemiyle, devralan, bütün hak ve borçları ile birlikte, hizmet sözleşmesinin işveren tarafı olur. Bu durumda, işçinin, hizmet süresine bağlı hakları bakımından, devreden işveren yanında işe başladığı tarih esas alınır.

G. Sözleşmenin sona ermesi

I. Belirli süreli sözleşmede

MADDE 429- Belirli süreli hizmet sözleşmesi, aksi kararlaştırılmadıkça, fesih bildiriminde bulunulmasına gerek olmaksızın, sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer.

Belirli süreli sözleşme, süresinin bitiminden sonra örtülü olarak sürdürülüyorsa, belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür. Ancak, esaslı bir sebebin varlığı hâlinde, üst üste belirli süreli hizmet sözleşmesi kurulabilir.

Taraflardan her biri, on yıldan uzun süreli hizmet sözleşmesini on yıl geçtikten sonra, altı aylık fesih bildirim süresine uyarak feshedebilir. Fesih, ancak bu süreyi izleyen aybaşında hüküm ifade eder.

Sözleşmenin fesih bildirimiyle sona ereceği kararlaştırılmış ve iki taraf da fesih bildiriminde bulunmamışsa, sözleşme belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür.

II. Belirsiz süreli sözleşmede

1. Genel olarak fesih hakkı

MADDE 430- Taraflardan her birinin, belirsiz süreli sözleşmeyi fesih sürelerine uyarak feshetme hakkı vardır.

2. Fesih bildirim süresi

a. Genel olarak

MADDE 431- Belirsiz süreli hizmet sözleşmelerinin feshinden önce, durumun diğer tarafa bildirilmesi gerekir.

Hizmet sözleşmesi; bildirimin diğer tarafa ulaşmasından başlayarak, hizmet süresi bir yıla kadar sürmüş olan işçi için iki hafta sonra; bir yıldan beş yıla kadar sürmüş işçi için dört hafta ve beş yıldan fazla sürmüş işçi için altı hafta sonra sona erer.

Bu süreler kısaltılamaz; ancak sözleşmeyle artırılabilir.

İşveren, fesih bildirim süresine ait ücreti peşin vermek suretiyle hizmet sözleşmesini feshedebilir.

Fesih bildirim sürelerinin, her iki taraf için de aynı olması zorunludur; sözleşmede farklı süreler öngörülmüşse, her iki tarafa da en uzun olan fesih bildirim süresi uygulanır.

Hizmet sözleşmesinin askıya alındığı hâllerde fesih bildirim süreleri işlemez.

b. Deneme süresi içinde

MADDE 432- Taraflar, hizmet sözleşmesine iki ayı aşmamak koşuluyla deneme süresi koyabilirler. Deneme süresi konulmuşsa taraflar, bu süre içinde fesih süresine uymak zorunda olmaksızın, hizmet sözleşmesini tazminatsız feshedebilirler.

İşçinin çalıştığı günler için ücret ve diğer hakları saklıdır.

III. Feshe karşı koruma

MADDE 433- Hizmet sözleşmesinin fesih hakkının kötüye kullanılarak sona erdirildiği durumlarda işveren, işçiye fesih bildirim süresine ait ücretin üç katı tutarında tazminat ödemekle yükümlüdür.

IV. Derhâl fesih

1. Koşulları

a. Haklı sebepler

MADDE 434- Taraflardan her biri, haklı sebeplerle sözleşmeyi derhâl feshedebilir. Sözleşmeyi fesheden taraf, fesih sebebini yazılı olarak bildirmek zorundadır.

Sözleşmeyi fesheden taraftan, dürüstlük kurallarına göre hizmet ilişkisini sürdürmesi beklenemeyen bütün durum ve koşullar, haklı sebep sayılır.

b. İşverenin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi

MADDE 435- İşverenin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi hâlinde işçi, sözleşmeden doğan hakları uygun bir süre içinde işveren tarafından güvenceye bağlanmazsa, sözleşmeyi derhâl feshedebilir.

2. Sonuçları

a. Haklı sebeple fesihte

MADDE 436- Haklı fesih sebepleri, taraflardan birinin sözleşmeye uymamasından doğmuşsa o taraf, sebep olduğu zararı, hizmet ilişkisine dayanan bütün haklar göz önünde tutularak, tamamen gidermekle yükümlüdür.

Diğer durumlarda hâkim, bütün durum ve koşulları göz önünde tutarak haklı sebeple feshin maddî sonuçlarını serbestçe değerlendirir.

b. Haklı sebebe dayanmayan fesihte

MADDE 437- İşveren, haklı sebep olmaksızın hizmet sözleşmesini derhâl feshederse işçi, belirsiz süreli sözleşmelerde, fesih bildirim süresine; belirli süreli sözleşmelerde ise, sözleşme süresine uyulmaması durumunda, bu sürelere uyulmuş olsaydı kazanabileceği miktarı, tazminat olarak isteyebilir.

İşçinin hizmet sözleşmesinin sona ermesi yüzünden tasarruf ettiği miktar ile başka bir işten elde ettiği veya bilerek elde etmekten kaçındığı gelir, tazminattan indirilir.

Hâkim, bütün durum ve koşulları göz önünde tutarak, ayrıca miktarını serbestçe belirleyeceği bir tazminatın işçiye ödenmesine karar verebilir; ancak belirlenecek tazminat miktarı, işçinin altı aylık ücretinden fazla olamaz.

c. İşçinin haksız olarak işe başlamaması veya işi bırakması

MADDE 438- İşçi, haklı sebep olmaksızın işe başlamadığı veya aniden işi bıraktığı takdirde işveren, aylık ücretin dörtte birine eşit bir tazminat isteme hakkına sahiptir. İşverenin, ayrıca ek zararlarının giderilmesini isteme hakkı da vardır.

İşveren zarara uğramamışsa veya uğradığı zarar işçinin aylık ücretinin dörtte birinden az ise, hâkim tazminatı indirebilir.

Tazminat isteme hakkı takas yoluyla sona ermemişse işveren, işçinin işe başlamamasından veya işi bırakmasından başlayarak otuz gün içinde, dava veya takip yoluyla bu hakkını kullanmak zorundadır. Aksi takdirde, tazminat isteme hakkı düşer.

V. İşçinin veya işverenin ölümü

1. İşçinin ölümü

MADDE 439- Sözleşme, işçinin ölümüyle kendiliğinden sona erer. İşveren, işçinin sağ kalan eşine ve ergin olmayan çocuklarına, yoksa bakmakla yükümlü olduğu kişilere, ölüm gününden başlayarak bir aylık; hizmet ilişkisi beş yıldan uzun bir süre devam etmişse, iki aylık ücret tutarında bir ödeme yapmakla yükümlüdür.

2. İşverenin ölümü

MADDE 440- İşverenin ölümü hâlinde, yerini mirasçıları alır. Bu durumda işyerinin tamamının veya bir bölümünün devri ile gerçekleşen hizmet ilişkisinin devrine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır**.**

Hizmet sözleşmesi ağırlıklı olarak işverenin kişiliği dikkate alınmak suretiyle kurulmuşsa, onun ölümüyle kendiliğinden sona erer. Ancak, işçi sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zarar için, mirasçılardan hakkaniyete uygun bir tazminat isteminde bulunabilir.

VI. Sözleşmenin sona ermesinin sonuçları

1. Borçların muaccel olması

MADDE 441- Sözleşmenin sona ermesiyle, sözleşmeden doğan bütün borçlar muaccel olur.

Muacceliyet ânı, işçinin aracılığı suretiyle kurulan hukukî ilişkilerde üçüncü kişinin üstlendiği borç, hizmet sözleşmesinin sona ermesinden sonra tamamen veya kısmen ifa edilecekse altı aya; dönemsel edimler içeren ilişkilerde bir yıla; sigorta sözleşmelerinde veya ifası altı aydan uzun bir süreye yayılmış olan işlerde ise iki yıla kadar, yazılı bir anlaşmayla ertelenebilir.

Üretilenden pay verilmesi öngörülen hâllerde ürün payı belirlenir belirlenmez, cirodan veya kârdan pay verilmesi kararlaştırılan hâllerde ise pay, hesap dönemini izleyen en geç üç ay sonunda muaccel olur.

2. Geri verme yükümlülüğü

MADDE 442- Sözleşmenin sona ermesi durumunda, taraflardan her biri, diğerinden veya üçüncü bir kişiden diğerinin hesabına, hizmetle ilişkili olarak almış olduğu şeyleri geri vermekle yükümlüdür.

İşçi, özellikle motorlu taşıtları ve trafik izin belgelerini, alacaklarından fazla olduğu ölçüde ücret ve masraf avanslarını geri vermekle yükümlüdür.

Tarafların hapis hakları saklıdır.

VII. Rekabet yasağı

1. Koşulları

MADDE 443- Fiil ehliyetine sahip olan işçi, işverene karşı, sözleşmenin sona ermesinden sonra herhangi bir biçimde onunla rekabet etmekten, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmaktan, başka bir rakip işletmede çalışmaktan veya bunların dışında, rakip işletmeyle başka türden bir menfaat ilişkisine girişmekten kaçınmayı yazılı olarak üstlenebilir.

Rekabet yasağı, ancak hizmet ilişkisi işçiye müşteri çevresi veya üretim sırları ya da işverenin yaptığı işler hakkında bilgi edinme imkânı sağlıyorsa ve aynı zamanda bu bilgilerin kullanılması, işverenin önemli bir zararına sebep olacak nitelikteyse geçerlidir.

2. Sınırlandırılması

MADDE 444- Rekabet yasağı, işçinin ekonomik geleceğini hakkaniyete aykırı olarak tehlikeye düşürecek biçimde yer, zaman ve işlerin türü bakımından uygun olmayan sınırlamalar içeremez ve süresi, özel durum ve koşullar dışında iki yılı aşamaz.

Hâkim, aşırı nitelikteki rekabet yasağını, bütün durum ve koşulları serbestçe değerlendirmek ve işverenin üstlenmiş olabileceği karşı edimi de hakkaniyete uygun biçimde göz önünde tutmak suretiyle, kapsamı veya süresi bakımından sınırlayabilir.

3. Aykırı davranışların sonuçları

MADDE 445- Rekabet yasağına aykırı davranan işçi, bunun sonucu olarak işverenin uğradığı bütün zararları gidermekle yükümlüdür.

Yasağa aykırı davranış bir ceza koşuluna bağlanmışsa ve sözleşmede aksine bir hüküm de yoksa, işçi öngörülen miktarı ödeyerek rekabet yasağına ilişkin borcundan kurtulabilir; ancak, işçi bu miktarı aşan zararı gidermek zorundadır.

İşveren, ceza koşulu ve doğabilecek ek zararlarının ödenmesi dışında, sözleşmede yazılı olarak açıkça saklı tutması koşuluyla, kendisinin ihlâl veya tehdit edilen menfaatlerinin önemi ile işçinin davranışı haklı gösteriyorsa, yasağa aykırı davranışa son verilmesini de isteyebilir.

4. Sona ermesi

MADDE 446- Rekabet yasağı, işverenin bu yasağın sürdürülmesinde gerçek bir yararının olmadığı belirlenmişse sona erer.

Sözleşme, haklı bir sebep olmaksızın işveren tarafından veya işverene yüklenebilen bir nedenle işçi tarafından feshedilirse, rekabet yasağı sona erer.

H. Makbuz hükmünde sayılmama

MADDE 447- İşçinin hizmet sözleşmesinden doğan alacaklarını tahsil ettiğine ilişkin olarak işverene verdiği yazılı belge, bu alacakların türü ve miktarı açıkça belirtilmedikçe, makbuz hükmünde değildir.

İKİNCİ AYIRIM
Pazarlamacılık Sözleşmesi

A. Tanımı ve kurulması

I. Tanımı

MADDE 448- Pazarlamacılık sözleşmesi, pazarlamacının sürekli olarak, bir ticarî işletme sahibi işveren hesabına ve işletmesinin dışında, her türlü işlemin yapılmasına aracılık etmeyi veya yazılı anlaşma varsa, bu anlaşmada belirtilen işlemleri yapmayı, işletme sahibi işverenin de buna karşılık ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.

II. Kurulması

MADDE 449- Pazarlamacılık sözleşmesi, sözleşmenin süresini, sona ermesini, pazarlamacının yetkilerini, ücret ve masrafların nasıl ödeneceğini, taraflardan birinin yerleşim yeri yabancı ülkede ise uygulanacak hukukun ve yetkili mahkemenin hangisi olduğunu içerir.

Yukarıdaki fıkra uyarınca sözleşmede yer alması öngörülen hususlar taraflarca belirlenmemişse, kanun hükümleri ve alışılmış hizmet koşulları uygulanır.

B. Pazarlamacının yükümlülük ve yetkileri

I. Yükümlülükleri

MADDE 450- Pazarlamacı, talimata uymamasını zorunlu kılan haklı bir sebep olmadıkça, kendisine verilen talimata uygun olarak müşterileri ziyaret etmekle yükümlüdür; işverenin izni olmadıkça, kendisi veya üçüncü kişiler hesabına işlem yapamaz, aracılık edemez.

Pazarlamacı, işlem yapmaya yetkiliyse, talimatta öngörülen fiyatlara ve diğer işlem koşullarına uymak zorundadır; işveren razı olmadıkça, bunlarda değişiklik yapamaz.

Pazarlamacı, pazarlama faaliyetleri ile ilgili olarak düzenli biçimde ayrıntılı bilgi vermek, aldığı siparişleri işverene derhâl ulaştırmak ve müşteri çevresini ilgilendiren önemli olayları bildirmekle yükümlüdür.

II. Garanti

MADDE 451- Pazarlamacının, müşterilerin ödememelerinden veya diğer yükümlülüklerini ifa etmemelerinden sorumlu olacağına ya da alacağın tahsili için yapılacak masrafları tamamen veya kısmen karşılayacağına ilişkin anlaşmalar, kesin olarak hükümsüzdür.

Pazarlamacı, kendi müşteri çevresiyle işlem yapıyorsa, müşterilerin borçlarını ifa etmemesi durumunda, işverenin her bir işlemde uğrayacağı zararın dörtte birini geçmemek üzere karşılamayı, uygun bir ek komisyon kararlaştırılması koşuluyla yazılı olarak üstlenebilir.

Sigorta sözleşmelerinde aracılık yapan pazarlamacılar, bir primin tamamının veya bir kısmının ödenmemesi sebebiyle, bunun tahsili için dava veya icra takibi yoluna başvurulması durumunda, bu amaçla yapılacak masrafların en çok yarısını karşılayacaklarını, yazılı olarak üstlenebilirler.

III. Yetkileri

MADDE 452- Aksine yazılı anlaşma olmadıkça pazarlamacı, sadece işlemlere aracılık etmeye yetkilidir.

Pazarlamacı, işlem yapmaya yetkili kılınmışsa yetkisi, bu işlerin icrası için gereken bütün olağan hukukî işlem ve fiilleri kapsar; özel yetki verilmedikçe müşterilerden tahsilât yapamaz ve ödeme günlerini değiştiremez.

C. İşverenin özel yükümlülükleri

I. Faaliyet alanı

MADDE 453- Pazarlamacıya belirli bir pazarlama alanında veya belirli bir müşteri çevresinde faaliyette bulunma yetkisi verilmiş ve aksine yazılı anlaşma da yapılmamışsa işveren, başkalarına aynı alan veya çevrede faaliyette bulunma yetkisi veremez; ancak, kendisi üçüncü kişilerle işlem yapabilir.

Sözleşmenin pazarlama alanı veya müşteri çevresine ilişkin hükmünün değiştirilmesini gerektiren bir sebep varsa işveren, söz konusu hükmü, sözleşmede fesih bildirim süresi öngörülmüş olsa bile, bu süreye uymadan tek taraflı olarak değiştirebilir; ancak, bu durumda pazarlamacının tazminat ve hizmet sözleşmesini haklı sebeple sona erdirme hakkı saklıdır.

II. Ücret

1. Genel olarak

MADDE 454- İşveren, pazarlamacıya sadece belirli bir miktardan veya bu miktarla birlikte komisyondan oluşan bir ücret ödemekle yükümlüdür.

Ücretin tamamının veya önemli kısmının komisyondan oluşacağına ilişkin yazılı anlaşma, kararlaştırılan komisyonun, pazarlamacının faaliyetinin uygun karşılığını oluşturması koşuluyla geçerlidir.

Deneme süresi için ödenecek ücret, serbestçe kararlaştırılabilir. Ancak, deneme süresi iki ayı geçemez.

2. Komisyon

MADDE 455- Pazarlamacı, belirli bir pazarlama alanı veya belirli bir müşteri çevresinde faaliyette bulunma yetkisi sadece kendisine verilmişse, kendisinin veya işverenin bu alan veya çevrede yaptığı bütün işlerde kararlaştırılmış ya da alışılmış olan komisyonun ödenmesini isteyebilir.

Belirli bir pazarlama alanı veya belirli müşteri çevresinde faaliyette bulunma yetkisi pazarlamacıyla birlikte başkalarına da verilmişse pazarlamacıya, sadece kendisinin aracılık ettiği veya bizzat yaptığı işler için komisyon ödenir.

Komisyonun muaccel olması anında, yapılan işin değeri henüz kesin olarak belirlenemiyorsa komisyon, önce alışılmış olan en az değeri üzerinden, geri kalanı ise, en geç işin yerine getirilmesinde ödenir.

3. Pazarlama faaliyetinin engellenmesi

MADDE 456- Pazarlamacının pazarlama işlerini yürütmesi, kendi kusuru olmaksızın imkânsız hâle gelir ve sözleşme veya kanun gereği bu hâlde bile kendisine ücret ödenmesi gerekirse ücret, sabit ücrete ve komisyonun kaybı sebebiyle ödenebilecek uygun tazminata göre belirlenir. Ancak komisyon, ücretin beşte birinden az ise, komisyon kaybı sebebiyle tazminat ödenmeyeceği yazılı olarak kararlaştırılabilir.

Pazarlamacı, pazarlama işlerini kendi kusuru olmaksızın yürütme imkânını bulamamasına karşın ücretinin tamamını almışsa, işverenin istemi üzerine, kendisinin yapabileceği ve kendisinden beklenebilecek işleri onun işletmesinde yapmakla yükümlüdür.

III. Harcamalar

MADDE 457- Pazarlamacı, aynı zamanda birden fazla işveren hesabına faaliyette bulunuyorsa, aksi yazılı şekilde kararlaştırılmadıkça, her işveren, pazarlamacının harcamalarına eşit olarak katılmakla yükümlüdür.

Harcamaların tamamen veya kısmen sabit ücrete veya komisyona dahil edilmesine ilişkin anlaşmalar kesin olarak hükümsüzdür**.**

IV. Hapis hakkı

MADDE 458- Pazarlamacılık ilişkisinden doğan muaccel alacaklar ile işverenin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi durumunda, henüz muaccel olmayan alacakların güvence altına alınması için pazarlamacı, taşınırlar, kıymetli evrak ve tahsil yetkisine dayanarak müşterilerden almış olduğu paralar üzerinde hapis hakkına sahiptir.

Pazarlamacı, araç ve taşıma belgelerini, fiyat tarifelerini, müşterilerle ilgili kayıtlar ile diğer belgeleri alıkoyamaz.

D. Sona ermesi

I. Özel fesih süresi

MADDE 459- Komisyon, sabit ücretin en az beşte birini oluşturuyor ve önemli mevsimlik dalgalanmalardan etkileniyorsa işveren, bir önceki mevsimin sona ermesinden beri kendisiyle çalışmaya devam eden pazarlamacının sözleşmesini, yeni mevsim sırasında iki aylık fesih süresine uyarak feshedebilir.

Aynı koşullar altında pazarlamacı da, kendisini bir önceki mevsim sonuna kadar çalıştırmış ve bundan sonra da çalıştırmaya devam eden işverene karşı, bir sonraki mevsimin başlamasına kadar olan dönemde, iki aylık fesih süresine uyarak sözleşmeyi feshedebilir.

II. Özel sonuçlar

MADDE 460- Sözleşmenin sona ermesi hâlinde, pazarlamacının bizzat yaptığı veya yapılmasına aracılık ettiği bütün işlemler ile kabul ve yerine getirme zamanına bakılmaksızın, sözleşmenin sona ermesine kadar işverene iletilen bütün siparişler için komisyon ödenir.

Sözleşmenin sona ermesi hâlinde pazarlamacı, pazarlamacılık faaliyetinde bulunması için kendisine verilen örnek ve modelleri, fiyat tarifelerini, müşterilerle ilgili kayıtları ve diğer belgeleri işverene geri vermekle yükümlüdür. Ancak, pazarlamacının hapis hakkı saklıdır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM
Evde Hizmet Sözleşmesi

A.Tanımı ve çalışma koşulları

I. Tanımı

MADDE 461- Evde hizmet sözleşmesi, işverenin verdiği işi, işçinin kendi evinde veya belirleyeceği başka bir yerde, bizzat veya aile bireyleriyle birlikte bir ücret karşılığında görmeyi üstlendiği sözleşmedir.

II. Çalışma koşullarının bildirilmesi

MADDE 462- İşveren, işçiye her yeni iş verişinde genel çalışma koşulları dışında kalan ve o işe özgü özellikleri bildirir; gerekiyorsa işçi tarafından sağlanacak malzemeyi, bu malzemenin sağlanması için kendisine ne miktarda ödemede bulunacağını ve iş için ödeyeceği ücreti de işçiye yazılı olarak bildirir.

İşin verilmesinden önce malzeme için ödenecek bedel ve iş için ödenecek ücret yazıyla bildirilmemişse, bu işlerde uygulanan alışılmış bedel ve ücret ödenir.

III. İşçinin özel borçları

1. İşin yapılması

MADDE 463- İşçi, işe zamanında başlamak, işi kararlaştırılan zamanda bitirmek ve çalışmanın sonucunu işverene teslim etmekle yükümlüdür.

İş, işçinin kusuruyla ayıplı olarak görülmüşse işçi, giderilmesi mümkün olan ayıpları, masrafı kendisine ait olmak üzere gidermek zorundadır.

2. Malzeme ve iş araçları

MADDE 464- Malzeme ve iş araçları işveren tarafından sağlanmışsa, işçi bunları gereken özeni göstererek kullanmak, bundan dolayı hesap vermek, ayrıca kalan malzeme ile iş araçlarını da işverene teslim etmekle yükümlüdür.

İşçi işi görürken, kendisine teslim edilen malzemenin veya iş araçlarının bozuk olduğunu belirlerse, durumu hemen işverene bildirir ve işe devam etmeden önce, onun talimatını bekler.

İşçi, kendisine teslim edilen malzeme veya iş araçlarını kendi kusuruyla kullanılmaz hâle getirirse, işverene karşı onun kullanılmaz hâle geldiği gündeki rayiç bedeli kadar sorumludur.

IV. İşverenin özel borçları

1. Ürünün kabulü

MADDE 465- İşveren, işçinin üreterek teslim ettiği ürünü inceler; varsa bulduğu ayıpları teslimden başlayarak bir hafta içinde işçiye bildirir. Süresinde bildirim yapılmamışsa, ürün mevcut durumuyla kabul edilmiş sayılır.

2. Ücret

a. Ödenmesi

MADDE 466- Yapılan işin ücreti, işçi, işveren tarafından aralıksız olarak çalıştırıldığı takdirde, onbeş günde bir veya işçinin rızasıyla ayda bir; aralıklı olarak çalıştırıldığı takdirde, ürünün her tesliminde ödenir.

Her ücret ödenmesinde işçiye, bir hesap özeti verilir. Hesap özetinde, varsa kesintilerin miktarı ve sebebi de gösterilir.

b. Çalışmanın engellenmesi durumunda

MADDE 467- İşçiyi aralıksız biçimde çalıştıran işveren, ürünü kabulde temerrüde düştüğü veya işçinin kişiliğinden kaynaklanan sebeplerle ve kusuru olmaksızın çalışma engellendiği takdirde, hizmet ediminin engellenmesi durumundaki ücret ödenmesine ilişkin hükümler gereğince, ona ücretini ödemekle yükümlüdür. Diğer durumlarda işveren, bu hükümlere göre ücret ödemekle yükümlü değildir.

V. Sona ermesi

MADDE 468- İşçiye deneme amacıyla bir iş verilmişse, aksi kararlaştırılmadıkça, sözleşme deneme süresi için kurulmuş sayılır .

İşçi, işveren tarafından aralıksız olarak çalıştırıldığı takdirde, aksi kararlaştırılmadıkça, sözleşme belirsiz süreyle yapılmış sayılır; diğer durumlarda sözleşmenin belirli süreyle yapıldığı kabul edilir.

B. Genel hükümlerin uygulanması

MADDE 469- Pazarlamacılık sözleşmesine ve evde hizmet sözleşmesine ilişkin hüküm bulunmayan hâllerde, hizmet sözleşmesinin genel hükümleri uygulanır.

YEDİNCİ BÖLÜM
Eser Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 470- Eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, işsahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.

B. Hükümleri

I. Yüklenicinin borçları

1. Genel olarak

MADDE 471- Yüklenici, üstlendiği edimleri işsahibinin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle ifa etmek zorundadır.

Yüklenicinin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alandaki işleri üstlenen basiretli bir yüklenicinin göstermesi gereken meslekî ve teknik kurallara uygun davranışı esas alınır.

Yüklenici, meydana getirilecek eseri doğrudan doğruya kendisi yapmak veya kendi yönetimi altında yaptırmakla yükümlüdür. Ancak, eserin meydana getirilmesinde yüklenicinin kişisel özellikleri önem taşımıyorsa, işi başkasına da yaptırabilir.

Aksine âdet veya anlaşma olmadıkça yüklenici, eserin meydana getirilmesi için kullanılacak olan araç ve gereçleri kendisi sağlamak zorundadır.

2. Malzeme bakımından

MADDE 472- Malzeme yüklenici tarafından sağlanmışsa yüklenici, bu malzemenin ayıplı olması yüzünden işsahibine karşı, satıcı gibi sorumludur.

Malzeme işsahibi tarafından sağlanmışsa yüklenici, onları gereken özeni göstererek kullanmakla ve bundan dolayı hesap ve artanı geri vermekle yükümlüdür.

Eser meydana getirilirken, işsahibinin sağladığı malzemenin veya eserin yapılması için gösterdiği yerin ayıplı olduğu anlaşılır veya eserin gereği gibi ya da zamanında meydana getirilmesini tehlikeye düşürecek başka bir durum ortaya çıkarsa, yüklenici bu durumu hemen işsahibine bildirmek zorundadır; bildirmezse bundan doğacak sonuçlardan sorumlu olur.

3. İşe başlama ve yürütme

MADDE 473- Yüklenicinin işe zamanında başlamaması veya sözleşme hükümlerine aykırı olarak işi geciktirmesi ya da işsahibine yüklenemeyecek bir sebeple ortaya çıkan gecikme yüzünden bütün tahminlere göre yüklenicinin işi kararlaştırılan zamanda bitiremeyeceği açıkça anlaşılırsa, işsahibi teslim için belirlenen günü beklemek zorunda olmaksızın sözleşmeden dönebilir.

Meydana getirilmesi sırasında, eserin yüklenicinin kusuru yüzünden ayıplı veya sözleşmeye aykırı olarak meydana getirileceği açıkça görülüyorsa, işsahibi bunu önlemek üzere vereceği veya verdireceği uygun bir süre içinde yükleniciye, ayıbın veya aykırılığın giderilmesi; aksi takdirde hasar ve masrafları kendisine ait olmak üzere, onarımın veya işe devamın bir üçüncü kişiye verileceği konusunda ihtarda bulunabilir.

4. Ayıp sebebiyle sorumluluk

a. Ayıbın belirlenmesi

MADDE 474- İşsahibi, eserin tesliminden sonra, işlerin olağan akışına göre imkân bulur bulmaz eseri gözden geçirmek ve ayıpları varsa, bunu uygun bir süre içinde yükleniciye bildirmek zorundadır.

Taraflardan her biri, giderini karşılayarak, eserin bilirkişi tarafından gözden geçirilmesini ve sonucun bir raporla belirlenmesini isteyebilir.

b. İşsahibinin seçimlik hakları

MADDE 475- Eserdeki ayıp sebebiyle yüklenicinin sorumlu olduğu hâllerde işsahibi, aşağıdaki seçimlik haklardan birini kullanabilir:

1. Eser işsahibinin kullanamayacağı veya hakkaniyet gereği kabule zorlanamayacağı ölçüde ayıplı ya da sözleşme hükümlerine aynı ölçüde aykırı olursa sözleşmeden dönme,

2. Eseri alıkoyup ayıp oranında bedelden indirim isteme,

3. Aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde, bütün masrafları yükleniciye ait olmak üzere, eserin ücretsiz onarılmasını isteme.

İşsahibinin genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır.

Eser, işsahibinin taşınmazı üzerinde yapılmış olup, sökülüp kaldırılması aşırı zarar doğuracaksa işsahibi, sözleşmeden dönme hakkını kullanamaz.

c. İşsahibinin sorumluluğu

MADDE 476- Eserin ayıplı olması, yüklenicinin açıkça yaptığı ihtara karşın, işsahibinin verdiği talimattan doğmuş bulunur veya herhangi bir sebeple işsahibine yüklenebilecek olursa işsahibi, eserin ayıplı olmasından doğan haklarını kullanamaz.

d. Eserin kabulü

MADDE 477- Eserin açıkça veya örtülü olarak kabulünden sonra, yüklenici her türlü sorumluluktan kurtulur; ancak, onun tarafından kasten gizlenen ve usulüne göre gözden geçirme sırasında fark edilemeyecek olan ayıplar için sorumluluğu devam eder.

İşsahibi, gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal ederse, eseri kabul etmiş sayılır.

Eserdeki ayıp sonradan ortaya çıkarsa işsahibi, gecikmeksizin durumu yükleniciye bildirmek zorundadır; bildirmezse eseri kabul etmiş sayılır.

e. Zamanaşımı

MADDE 478- Yüklenici ayıplı bir eser meydana getirmişse, bu sebeple açılacak davalar, teslim tarihinden başlayarak, taşınmaz yapılar dışındaki eserlerde iki yılın; taşınmaz yapılarda ise beş yılın ve yüklenicinin ağır kusuru varsa, yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

II. İşsahibinin borçları

1. Bedelin muacceliyeti

MADDE 479- İşsahibinin bedel ödeme borcu, eserin teslimi anında muaccel olur.

Eserin parça parça teslim edilmesi kararlaştırılmış ve bedel parçalara göre belirlenmişse, her parçanın bedeli onun teslimi anında muaccel olur.

2. Bedel

a. Götürü bedel

MADDE 480- Bedel götürü olarak belirlenmişse yüklenici, eseri o bedelle meydana getirmekle yükümlüdür. Eser, öngörülenden fazla emek ve masrafı gerektirmiş olsa bile yüklenici, belirlenen bedelin artırılmasını isteyemez.

Ancak, başlangıçta öngörülemeyen veya öngörülebilip de taraflarca göz önünde tutulmayan durumlar, taraflarca belirlenen götürü bedel ile eserin yapılmasına engel olur veya son derece güçleştirirse yüklenici, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı veya karşı taraftan beklenemediği takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Dürüstlük kurallarının gerektirdiği durumlarda yüklenici, ancak fesih hakkını kullanabilir.

Eser, öngörülenden az emek ve masrafı gerektirmiş olsa bile işsahibi, belirlenen bedelin tamamını ödemekle yükümlüdür.

b. Değere göre bedel

MADDE 481- Eserin bedeli önceden belirlenmemiş veya yaklaşık olarak belirlenmişse bedel, yapıldığı yer ve zamanda eserin değerine ve yüklenicinin giderine bakılarak belirlenir.

C. Sözleşmenin sona ermesi

I. Yaklaşık bedelin aşılması

MADDE 482- Başlangıçta yaklaşık olarak belirlenen bedelin, işsahibinin kusuru olmaksızın aşırı ölçüde aşılacağı anlaşılırsa işsahibi, eser henüz tamamlanmadan veya tamamlandıktan sonra sözleşmeden dönebilir.

Eser, işsahibinin arsası üzerine yapılıyorsa işsahibi, bedelden uygun bir miktarın indirilmesini isteyebileceği gibi, eser henüz tamamlanmamışsa, yükleniciyi işe devamdan alıkoyarak, tamamlanan kısım için hakkaniyete uygun bir bedel ödemek suretiyle sözleşmeyi feshedebilir.

II. Eserin yok olması

MADDE 483- Eser teslimden önce beklenmedik olay sonucu yok olursa işsahibi, eseri teslim almada temerrüde düşmedikçe yüklenici, yaptığı işin ücretini ve giderlerinin ödenmesini isteyemez. Bu durumda malzemeye gelen hasar, onu sağlayana ait olur.

Eserin işsahibince verilen malzeme veya gösterilen arsanın ayıbı veya işsahibinin talimatına uygun yapılması yüzünden yok olması durumunda yüklenici, doğabilecek olumsuz sonuçları zamanında bildirmişse, yaptığı işin değerini ve bu değere girmeyen giderlerinin ödenmesini isteyebilir. İşsahibinin kusuru varsa, yüklenicinin ayrıca zararının giderilmesini de isteme hakkı vardır.

III. Tazminat karşılığı fesih

MADDE 484- İşsahibi, eserin tamamlanmasından önce yapılmış olan kısmın karşılığını ödemek ve yüklenicinin bütün zararlarını gidermek koşuluyla sözleşmeyi feshedebilir.

IV. İşsahibi yüzünden ifanın imkânsızlaşması

MADDE 485- Eserin tamamlanması, işsahibi ile ilgili beklenmedik olay dolayısıyla imkânsızlaşırsa yüklenici, yaptığı işin değerini ve bu değere girmeyen giderlerini isteyebilir.

İfa imkânsızlığının ortaya çıkmasında işsahibi kusurluysa, yüklenicinin ayrıca tazminat isteme hakkı vardır.

V. Yüklenicinin ölümü veya yeteneğini kaybetmesi

MADDE 486- Yüklenicinin kişisel özellikleri göz önünde tutularak yapılmış olan sözleşme, onun ölümü veya kusuru olmaksızın eseri tamamlama yeteneğini kaybetmesi durumunda kendiliğinden sona erer. Bu durumda işsahibi, eserin tamamlanan kısmından yararlanabilecek ise, onu kabul etmek ve karşılığını vermekle yükümlüdür.

SEKİZİNCİ BÖLÜM
Yayım Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 487- Yayım sözleşmesi, bir ilim veya edebiyat eseri sahibinin veya halefinin, o eseri yayımlanmak üzere yayımcıya bırakmayı, yayımcının da onu çoğaltarak yayımlamayı üstlendiği sözleşmedir.

B. Şekli

MADDE 488- Yayım sözleşmesinin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.

C. Hükümleri

I. Yayımlatma hakkının geçişi ve sorumluluk

MADDE 489- Yayım sözleşmesiyle eser sahibinin hakları, sözleşmenin ifasının gerektirdiği ölçüde ve süreyle yayımcıya geçer.

Yayımlatan, yayımcıya karşı, sözleşmenin kurulduğu anda eseri yayımlatma hakkının bulunmamasından sorumlu olduğu gibi, eser korunmakta ise, telif hakkının olmamasından da sorumludur.

Eserin tamamı veya bir bölümü yayımlanmak üzere başka bir yayımcıya bırakılmış ya da yayımlatanın bilgisi altında yayımlanmış ise yayımlatan, yayım sözleşmesinin yapılmasından önce, bunu karşı tarafa bildirmek zorundadır.

II. Yayımlatanın tasarruf hakkı

MADDE 490- Yayımlatan, sözleşmede kararlaştırılan süre sona ermedikçe veya süre belirlenmemişse kararlaştırılan baskı adedinin tükenmesi için alışılmış süre geçmedikçe, eserin tamamı veya bir bölümü üzerinde, yayımcının zararına olacak biçimde tasarrufta bulunamaz.

Gazete makaleleri ve bir dergide yer alan kısa yazılar, yayımlatan tarafından her zaman, başka yerde de yayımlatılabilir.

Yayımlatan, toplama bir eserin kendisine ait bölümlerini veya dergilerde çıkan uzun yazılarını, yayımın bitmesinden başlayarak üç ay geçmedikçe yeniden yayımlatamaz.

III. Basım sayısı ve baskı adedinin belirlenmesi

MADDE 491- Sözleşmede basım sayısı belirtilmemişse, yayımcının ancak bir basım yapma hakkı vardır.

Taraflar, sözleşmenin süresini veya baskı adedini kararlaştırmak zorundadırlar.

Sözleşmede yayımcıya belirli birkaç basım veya bütün yeni basımları yapma yetkisi verildiği hâllerde, yayımcı eserin baskı adedi tükenmiş iken yeni bir basım yapmayı ihmal ederse, yayımlatan yeni basım için yayımcıya uygun bir süre verir. Yayımcı, verilen süre içinde basımı gerçekleştirmezse; yayımlatan sözleşmeden cayabilir.

IV. Çoğaltma ve dağıtım

MADDE 492- Yayımcı, eseri hiçbir kısaltma, ekleme ve değişiklik yapmaksızın uygun biçimde çoğaltmakla yükümlüdür; ayrıca, satışın artırılması için gerekli tanıtım ve dağıtımı yapmak ve bu konuda her türlü önlemi almak zorundadır.

Satış fiyatını, eserin satılmasını güçleştirmemek koşuluyla yayımcı belirler.

V. Düzeltme ve iyileştirme

MADDE 493- Yayımcının menfaatlerini zedelememek ve onun sorumluluğunu artırmamak koşuluyla, eser sahibi eserde düzeltme ve iyileştirme, halefleri ise ancak güncelleştirme yapabilir. Bu düzeltme ve iyileştirme gerektirdiği hâlde sözleşmede öngörülmemiş giderler, yayımlatan tarafından karşılanır.

Yayımcı, eser sahibine eserini iyileştirme, haleflerine de güncelleştirme imkânı vermeden yeni bir basım yapamaz ve onu çoğaltamaz.

VI. Birarada basım ve ayrı ayrı yayım

MADDE 494- Bir eser sahibinin birden çok eserini ayrı ayrı yayımlama hakkı, yayımcıya bunların bir arada basılması yetkisini vermez.

Aynı şekilde, eser sahibinin bütün eserlerini veya bunlardan yalnız bir türünü birarada yayımlama hakkı, yayımcıya bunlar içinden her birinin ayrı ayrı basıp yayma hakkını vermez.

VII. Çeviri hakkı

MADDE 495- Çeviri hakkının yayımcıya geçebilmesi, bunun sözleşmede açıkça belirtilmiş olmasına bağlıdır.

VIII. Bedel isteme hakkı

1. Bedelin belirlenmesi

MADDE 496- Sözleşmede aksi kararlaştırılmış olmadıkça yayımlatan, bedel ödenmesini isteyebilir.

Bedel ödenmesi gereken hâllerde ödenecek miktar belli değilse bedel, hâkim tarafından belirlenir.

Yayımcının birden fazla basım yapma hakkı varsa, ilk basım için kararlaştırılan bedel ve diğer koşulların, sonraki basımlar için de uygulanacağı kabul edilmiş sayılır.

2. Bedelin ödenme zamanı, satış hesapları ve bedelsiz alma hakkı

MADDE 497- Bedel, eser bütün olarak yayımlanacaksa tamamının; cilt, fasikül, forma gibi bölümler hâlinde yayımlanacaksa, her bölümün basımından ve satışa hazır duruma getirilmesinden sonra ödenir.

Taraflar, bedeli satış miktarına bağlamışlarsa yayımcı, satış hesaplarını tutmak, çıkarmak ve teamüle uygun ispat edici belgeleri hazırlamakla yükümlüdür.

Aksi kararlaştırılmadıkça yayımlatanın, eserden, teamül uyarınca verilmesi gereken miktarda bedelsiz alma hakkı vardır.

D. Sona ermesi

I. Eserin yok olması

MADDE 498- Eser, yayımcıya teslimden sonra beklenmedik hâl sonucu yok olsa bile, yayımcı bedeli ödemekle yükümlüdür.

Eserin başka bir örneği kendisinde varsa, eser sahibinin bu örneği yayımcıya vermesi gerekir; başka bir örneği bulunmamakla birlikte, az bir çabayla yeniden meydana getirilebilecekse eser sahibi, eseri meydana getirerek teslim etmekle yükümlüdür. Eser sahibi her iki durumda da uygun bir karşılık isteyebilir.

II. Basılanın yok olması

MADDE 499- Eserin tamamlanmış olan baskı adedinin tamamı veya bir bölümü, satışa sunulmadan önce beklenmedik hâl sonucu yok olursa yayımcı, yayımlatana ayrıca bir bedel ödemeksizin yok olan miktarı, gideri kendisine ait olmak üzere yeniden basabilir.

Yayımcı, aşırı masraf gerektirmeksizin yok olanların yerine yenilerini koyabilecek ise, bunu yapmakla yükümlüdür.

III. Kişisel sebeplerle sona ermesi

MADDE 500- Eser sahibi eseri tamamlamadan önce ölür veya tamamlama yeteneğini yitirir ya da eseri tamamlaması kendi kusuru olmaksızın imkânsız duruma gelirse, sözleşme kendiliğinden sona erer. Ancak, sözleşmenin tamamı veya bir bölümünün yerine getirilmesi mümkün ve hakkaniyete uygun bulunursa hâkim, sözleşme ilişkisinin devam etmesine ve bunun için gereken değişikliklerin yapılmasına karar verebilir.

Yayımcı iflâs ederse yayımlatan, eseri başka bir yayımcıya verebilir; ancak, iflâs anında henüz muaccel olmamış borcun yerine getirileceği konusunda güvence gösterilmişse, yayımlatan eseri başka bir yayımcıya veremez.

E. Eserin yayımcının plânına göre meydana getirilmesi

MADDE 501- Bir veya birkaç kişi, yayımcının belirlediği plâna göre bir eser meydana getirmeyi üstlenirlerse, sadece sözleşmeyle kararlaştırılan ücrete hak kazanırlar.

Bu durumda, telif hakkı yayımcıya ait olur.

DOKUZUNCU BÖLÜM
Vekâlet İlişkileri
BİRİNCİ AYIRIM
Vekâlet Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 502- Vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir.

Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan işgörme sözleşmelerine de uygulanır.

Sözleşme veya teamül varsa vekil, ücrete hak kazanır.

B. Kurulması

MADDE 503- Kendisine bir işin görülmesi önerilen kişi, bu işi görme konusunda resmî sıfata sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi işleri kabul edeceğini duyurmuşsa, bu öneri onun tarafından hemen reddedilmedikçe, vekâlet sözleşmesi kurulmuş sayılır.

C. Hükümleri

I. Vekâletin kapsamı

MADDE 504- Vekâletin kapsamı, sözleşmede açıkça gösterilmemişse, görülecek işin niteliğine göre belirlenir.

Vekâlet, özellikle vekilin üstlendiği işin görülmesi için gerekli hukukî işlemlerin yapılması yetkisini de kapsar.

Vekil, özel olarak yetkili kılınmadıkça dava açamaz, sulh olamaz, hakeme başvuramaz, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, bağışlama yapamaz, kefil olamaz, taşınmazı devredemez ve bir hak ile sınırlandıramaz.

II. Vekilin borçları

1. Talimata uygun ifa

MADDE 505- Vekil, vekâlet verenin açık talimatına uymakla yükümlüdür. Ancak, vekâlet verenden izin alma imkânı bulunmadığında, durumu bilseydi onun da izin vereceği açık olan hâllerde, vekil talimattan ayrılabilir.

Bunun dışındaki durumlarda vekil, talimattan ayrılırsa, bundan doğan zararı karşılamadıkça işi görmüş olsa bile, vekâlet borcunu ifa etmiş olmaz.

2. Şahsen ifa, sadakat ve özen gösterme

a. Genel olarak

MADDE 506- Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür. Ancak vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir.

Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.

Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır.

b. İşin üçüncü kişiye gördürülmesi hâlinde

MADDE 507- Vekil, yetkisi dışına çıkarak işi başkasına gördürdüğünde, onun fiilinden kendisi yapmış gibi sorumludur.

Vekil başkasına vekâlet vermeye yetkili ise, sadece seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle yükümlüdür.

Vekâlet veren, her iki durumda da vekilin kendi yerine koyduğu kişiye karşı sahip olduğu hakları, doğrudan doğruya o kişiye karşı ileri sürebilir.

3. Hesap verme

MADDE 508- Vekil, vekâlet verenin istemi üzerine yürüttüğü işin hesabını vermek ve vekâletle ilişkili olarak aldıklarını vekâlet verene vermekle yükümlüdür.

Vekil, vekâlet verene tesliminde geciktiği paranın faizini de ödemekle yükümlüdür.

4. Edinilen hakların vekâlet verene geçişi

MADDE 509- Vekilin, kendi adına ve vekâlet veren hesabına gördüğü işlerden doğan üçüncü kişilerdeki alacağı, vekâlet verenin vekile karşı bütün borçlarını ifa ettiği anda, kendiliğinden vekâlet verene geçer.

Vekilin iflâsı hâlinde vekâlet veren, bu alacağın kendisine geçmiş olduğunu iflâs masasına karşı da ileri sürebilir.

Vekâlet veren, vekilin kendi adına ve vekâlet veren hesabına edinmiş olduğu taşınır eşyanın iflâs masasından ayrılarak kendisine verilmesini isteyebilir. Vekilin sahip olduğu hapis hakkından iflâs masası da yararlanır.

III. Vekâlet verenin borçları

MADDE 510- Vekâlet veren, vekâletin gereği gibi ifası için vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları faiziyle birlikte ödemek ve yüklendiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür.

Vekil, vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini vekâlet verenden isteyebilir. Ancak vekâlet veren, kusuru bulunmadığını ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir.

IV. Birlikte vekâlet verenlerin ve birlikte vekillerin sorumluluğu

MADDE 511- Bir kişiye birlikte vekâlet verenler, vekile karşı müteselsil olarak sorumludurlar.

Vekâleti birlikte üstlenenler, vekâletin ifasından müteselsil olarak sorumludurlar ve yetkilerini başkalarına devir hakları olmadıkça, vekâlet vereni, ancak birlikte yaptıkları fiil ve işlemleriyle borç altına sokabilirler.

D. Sona ermesi

I. Sebepleri

1. Tek taraflı sona erdirme

MADDE 512- Vekâlet veren ve vekil, her zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir. Ancak, uygun olmayan zamanda sözleşmeyi sona erdiren taraf, diğerinin bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.

2. Ölüm, ehliyetin kaybedilmesi ve iflâs

MADDE 513- Sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşme, vekilin veya vekâlet verenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflâsı ile kendiliğinden sona ermiş olur. Bu hüküm, taraflardan birinin tüzel kişi olması durumunda, bu tüzel kişiliğin sona ermesinde de uygulanır.

Vekâletin sona ermesi vekâlet verenin menfaatlerini tehlikeye düşürüyorsa, vekâlet veren veya mirasçısı ya da temsilcisi, işleri kendi başına görebilecek duruma gelinceye kadar, vekil veya mirasçısı ya da temsilcisi, vekâleti ifaya devam etmekle yükümlüdür.

II. Hükümleri

MADDE 514- Vekilin sözleşmenin sona erdiğini öğrenmeden önce yaptığı işlerden, vekâlet veren ya da mirasçıları sözleşme devam ediyormuş gibi sorumludur.

İKİNCİ AYIRIM
Kredi Mektubu ve Kredi Emri

A. Kredi mektubu

MADDE 515- Kredi mektubu, mektup gönderenin gönderilene bir üst sınır belirleyerek veya belirlemeksizin, kredi mektubundan yararlanacak belirli kişiye istemde bulunacağı miktarda para ve benzeri şeyleri verme konusundaki vekâletini içeren belgedir. Kredi mektubu, vekâlet sözleşmesi ve havale hükümlerine tâbidir.

Üst sınır belirlenmeksizin verilmiş olan kredi mektubunda mektuptan yararlanacak kişi, bu mektupla ilgili olanlar arasındaki ilişkiye açıkça uygun olmayan fazla bir istemde bulunursa mektup gönderilen, durumu gönderene bildirmek ve cevap alıncaya kadar ödemeyi ertelemek zorundadır.

Kredi mektubuyla verilen vekâlet, ancak gönderilen tarafından belirli bir miktar için kabul edildiği takdirde geçerli olur.

B. Kredi emri

I. Tanımı ve şekli

MADDE 516- Bir kimse kendi adına ve hesabına kredi emri verenin sorumluluğu altında bir üçüncü kişiye kredi açmak veya krediyi yenilemek için emir almış ve kabul etmişse, kredi emri verilen vekâletini aşmadıkça emri veren, kredi borcundan kefil gibi sorumlu olur. Ancak, kredi emri yazılı olmadıkça emri veren sorumlu olmaz.

II. Kredi emrinden yararlananın ehliyetsizliği

MADDE 517- Kredi emrini veren, kredi emrinden yararlananın ehliyetsizliğini ileri sürerek kredi emri verilene karşı sorumluluktan kurtulamaz.

III. Kredi emri verilenin önel vermesi

MADDE 518- Kredi emri verilen, kredi emrinden yararlanana kendiliğinden önel verir veya kendisine talimat verildiği hâlde kredi emrinden yararlanana başvurmayı ihmal ederse, kredi emri veren sorumluluktan kurtulur.

IV. Taraflar arasındaki ilişki

MADDE 519- Kredi emri veren ile kredi emrinden yararlanan arasındaki ilişkiye, kefil ile asıl borçlu arasındaki ilişkiyi düzenleyen hükümler uygulanır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM
Simsarlık Sözleşmesi

A. Tanımı ve şekli

MADDE 520- Simsarlık sözleşmesi, simsarın taraflar arasında bir sözleşme kurulması imkânının hazırlanmasını veya kurulmasına aracılık etmeyi üstlendiği ve bu sözleşmenin kurulması hâlinde ücrete hak kazandığı sözleşmedir.

Simsarlık sözleşmesine, kural olarak vekâlete ilişkin hükümler uygulanır.

Taşınmazlar konusundaki simsarlık sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.

B. Ücret

I. Hak etme zamanı

MADDE 521- Simsar, ancak yaptığı faaliyet sonucunda sözleşme kurulursa ücrete hak kazanır.

Simsarın faaliyeti sonucunda kurulan sözleşme geciktirici koşula bağlanmışsa ücret, koşulun gerçekleşmesi hâlinde ödenir.

Simsarlık sözleşmesinde simsarın yapacağı giderlerin kendisine ödeneceği kararlaştırılmışsa, simsarın faaliyeti sözleşmenin kurulmasıyla sonuçlanmamış olsa bile giderleri ödenir.

II. Ücretin belirlenmesi

MADDE 522- Ücret, belirlenmemişse tarifeye, tarife yoksa alışılmış usule göre ödenir.

III. Simsarın haklarını kaybetmesi

MADDE 523- Simsar, üstlendiği borcuna aykırı davranarak diğer tarafın menfaatine hareket eder veya dürüstlük kurallarına aykırı olarak diğer taraftan ücret sözü alırsa, ücrete ve yaptığı giderlere ilişkin haklarını kaybeder.

IV. Evlenme simsarlığı

MADDE 524- Evlenme simsarlığından doğan ücret dava edilemez.

V. Ücretten indirim

MADDE 525- Sözleşmede aşırı bir ücret kararlaştırılmışsa, borçlunun istemi üzerine, bu ücret hâkim tarafından hakkaniyete uygun olarak indirilebilir.

ONUNCU BÖLÜM
Vekâletsiz İşgörme

A. İşgörenin hak ve borçları

I. İşin görülmesi

MADDE 526- Vekâleti olmaksızın başkasının hesabına işgören, o işi sahibinin menfaatine ve varsayılan iradesine uygun olarak görmekle yükümlüdür.

II. Sorumluluk

MADDE 527- Vekâletsiz işgören, her türlü özensizliğinden sorumludur. Ancak, işgören bu işi, işsahibinin karşılaştığı zararı veya zarar tehlikesini gidermek üzere yapmışsa, sorumluluğu daha hafif olarak değerlendirilir.

İşgören, işsahibinin açıkça veya örtülü olarak yasaklamış olmasına karşın bu işi yapmışsa ve işsahibinin yasaklaması da hukuka veya ahlâka aykırı değilse, beklenmedik hâlden de sorumlu olur. Ancak, işgören o işi yapmamış olsaydı bile, bu zararın beklenmedik hâl sonucunda gerçekleşeceğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur.

III. İşgörenin ehliyetsizliği

MADDE 528- İşgören, sözleşme ehliyetinden yoksunsa, yaptığı işlemden ancak zenginleştiği ölçüde veya iyiniyetli olmaksızın elinden çıkardığı zenginleşme miktarıyla sorumlu olur.

Haksız fiillerden doğan daha kapsamlı sorumluluk saklıdır.

B. İşsahibinin hak ve borçları

I. İşin işsahibinin menfaatine yapılması hâlinde

MADDE 529- İşsahibi, işin kendi menfaatine yapılması hâlinde, işgörenin, durumun gereğine göre zorunlu ve yararlı bulunan bütün masrafları faiziyle ödemek ve gördüğü iş dolayısıyla üstlendiği edimleri ifa etmek ve hâkimin takdir edeceği zararı gidermekle yükümlüdür. Bu hüküm, umulan sonuç gerçekleşmemiş olsa bile, işi yaparken gereken özeni göstermiş olan işgören hakkında da uygulanır.

İşgören, yapmış olduğu giderleri alamadığı takdirde, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre ayırıp alma hakkına sahiptir.

II. İşin işgörenin menfaatine yapılması hâlinde

MADDE 530- İşsahibi, kendi menfaatine yapılmamış olsa bile, işgörmeden doğan faydaları edinme hakkına sahiptir; ancak zenginleştiği ölçüde, işgörenin masraflarını ödemek ve giriştiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür.

III. Onama

MADDE 531- İşsahibi yapılan işi onamışsa, vekâlet hükümleri uygulanır.

ONBİRİNCİ BÖLÜM
Komisyon Sözleşmesi

A. Alım veya satım komisyonculuğu

I.Tanımı

MADDE 532- Alım veya satım komisyonculuğu, komisyoncunun ücret karşılığında, kendi adına ve vekâlet verenin hesabına kıymetli evrak ve taşınırların alım veya satımını üstlendiği sözleşmedir.

Bu bölümdeki hükümler saklı kalmak üzere, komisyon sözleşmelerine vekâlet hükümleri uygulanır.

II. Komisyoncunun borçları

1. Bildirme ve sigortalama borcu

MADDE 533- Komisyoncu, yaptığı iş hakkında vekâlet vereni bilgilendirmek ve özellikle talimatının yerine getirildiğini kendisine hemen bildirmekle yükümlüdür.

Vekâlet verenin talimatı olmadıkça komisyoncu, sözleşmenin konusunu oluşturan şeyleri sigorta ettirmekle yükümlü değildir.

2. Özen borcu

MADDE 534- Satılmak üzere kendisine gönderilen eşya açıkça ayıplı ise komisyoncu, vekâlet verenin taşıyıcıya karşı haklarının korunması için gerekeni yapmak, zararı tespit ettirmek, olabildiğince eşyayı koruma altına almak ve durumdan vekâlet vereni hemen bilgilendirmekle yükümlüdür; aksi takdirde, özensizliğinden doğan zarardan sorumlu olur.

Satılmak üzere gönderilen eşya kısa sürede bozulabilecek nitelikte ise komisyoncu, vekâlet vereni hemen bilgilendirmek koşuluyla eşyayı satmakla yükümlüdür.

3. Vekâlet verenin belirlediği bedel

MADDE 535- Vekâlet verenin belirlediği bedelin altında mal satan komisyoncu, malı satmasaydı vekâlet verenin daha fazla zarar göreceğini ve durumun yeniden talimat almaya elverişli bulunmadığını ispat etmedikçe, belirlenen bedel ile satış bedeli arasındaki farkı gidermekle yükümlüdür. Bunun dışında komisyoncu, kusuru varsa, talimatına aykırı davranmasından dolayı vekâlet verenin uğradığı diğer zararlardan da sorumludur.

Vekâlet verenin belirlediği bedelin altında mal alan veya üstünde satan komisyoncu, bu işlemlerden doğan farkı alıkoyamaz.

4. Veresiye satma ve teslim almadan ödeme

MADDE 536- Komisyoncu, vekâlet verenin izni olmaksızın malı veresiye satar veya malı teslim almadan bedelini öderse, bundan doğan zarara katlanmak zorundadır. Ancak, vekâlet veren yasaklamadıkça, malı satış yerindeki ticarî teamüle göre veresiye de satabilir.

5. Komisyoncunun garantisi

MADDE 537- Yetkisi olmaksızın veresiye mal satması dışında, komisyoncu işlemde bulunduğu borçluların ödememelerinden ve diğer borçlarını ifa etmemelerinden sorumlu olmaz. Ancak, komisyoncu açıkça garanti vermişse veya bulunduğu yerdeki ticarî teamül gerektiriyorsa sorumlu olur.

Garanti veren komisyoncunun bundan dolayı ayrıca ücret isteme hakkı vardır.

III. Komisyoncunun hakları

1. Ödediği paralar ve yaptığı giderler

MADDE 538- Komisyoncu, vekâlet verenin yararı için yaptığı bütün giderleri ve ödediği paraları faiziyle birlikte isteyebilir.

Komisyoncu, ardiye ve taşıma bedellerini vekâlet verenin hesabına geçirebilirse de, kendi çalışanlarının ücretlerini geçiremez.

2. Komisyon ücreti

a. İsteme hakkı

MADDE 539- Komisyoncu, ücretinin ödenmesini kendisine verilen işi yapınca isteyebileceği gibi, işin yapılmaması vekâlet verene yükletilebilen bir sebepten kaynaklanması hâlinde de isteyebilir.

Komisyoncu, başka sebeplerle işin yapılamaması durumunda, ancak emeğinin yerel âdete göre belirlenecek karşılığını isteyebilir.

b. Kaybedilmesi

MADDE 540- Komisyoncu, vekâlet verene karşı dürüstlük kurallarına aykırı davranır, özellikle ona satın aldığından fazla veya sattığından eksik bir bedel bildirirse, ücret alma hakkını kaybeder.

Bedelin gerçekleşen bedelden farklı gösterilmesi durumunda vekâlet veren, komisyoncuyu gerçekleşen bedel üzerinden satılanın alıcısı veya satıcısı sayma hakkına sahiptir.

3. Hapis hakkı

MADDE 541- Komisyoncunun, sattığı malın bedeli ve satın aldığı mal üzerinde hapis hakkı vardır.

4. Malın açık artırmayla satılması

MADDE 542- Komisyoncuya verilen malın satılamaması veya satış emrinden cayılması durumunda vekâlet veren, malı geri almakta ya da o malla ilgili başka işlem yapmakta aşırı ölçüde gecikirse komisyoncu, malı bulunduğu yer mahkemesinden karar alarak açık artırmayla sattırabilir. Ancak, mal borsada kayıtlıysa veya piyasa fiyatı varsa ya da yapılacak masrafa oranla değeri azsa, hâkim satışın başka bir yolla yapılmasına da karar verebilir.

Malın bulunduğu yerde vekâlet veren ya da temsilcisi hazır bulunmazsa, satış kararı vekâlet veren dinlenmeksizin de verilebilir.

Malın hızla değer kaybetmesi hâli dışında, artırmanın yer ve zamanının mahkemece vekâlet verene bildirilmesi zorunludur.

5. Komisyoncunun kendisiyle işlem yapması

a. Bedel ve ücret

MADDE 543- Borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan kambiyo senetleri veya diğer kıymetli evrakı ya da ticarî malları satmaya veya satın almaya yetkili kılınan komisyoncu, vekâlet veren tarafından aksine talimat verilmemişse, satın alacağı mal yerine kendi mallarını satabilir veya satacağı malı kendisi için satın alabilir. Bu hâllerde, komisyoncunun kendisiyle işlem yaptığı andaki değerler esas alınır; komisyoncunun, komisyon işlerinde alışılagelmiş olan ücret ve giderlerini bu hâllerde bile isteme hakkı vardır.

Komisyoncu bu tür bir işlemin yapıldığını aynı gün vekâlet verene bildirmek zorundadır.

Diğer hâllerde satış hükümleri uygulanır.

b. İşlemi kendisiyle yapmış sayılma

MADDE 544- Komisyoncu, kendisinin doğrudan doğruya alıcı veya satıcı olabildiği durumlarda, sözleşmenin diğer tarafını göstermeksizin vekâletin yerine getirildiğini vekâlet verene bildirirse, işlemi kendisiyle yapmış sayılır.

c. İşlemi kendisiyle yapma hakkının düşmesi

MADDE 545- Vekâlet verenin vekâleti geri aldığı haberi komisyoncuya ulaştığı anda, komisyoncunun işlemi kendisiyle yapma hakkı düşer. Ancak, bu haber kendisine ulaşmadan önce komisyoncu, işlemin yapıldığı bildirimini göndermişse, bu hüküm uygulanmaz.

B. Diğer komisyon işleri

MADDE 546- Malzemesi işsahibi tarafından verilmek üzere imal edilecek taşınırlar hakkındaki komisyon işleri, eşya mislî şeylerden olmasa da, alım ve satım komisyonculuğu hükmündedir.

Alım ve satım komisyonculuğu sayılmayan işleri, ücret karşılığında kendi adına ve vekâlet verenin hesabına üstlenen alım ve satım komisyoncusu ile komisyon işlerini kendisine meslek edinmeyip arada bir üstlenen tacir hakkında da bu bölüm hükümleri uygulanır.

Taşıma işleri komisyonculuğu hakkındaki özel hükümler saklıdır.

ONİKİNCİ BÖLÜM
Ticarî Temsilciler, Ticarî Vekiller ve Diğer Tacir Yardımcıları

A. Ticarî temsilci

I. Tanımı ve yetki verilmesi

MADDE 547- Ticarî temsilci, işletme sahibinin, ticarî işletmeyi yönetmek ve işletmeye ilişkin işlemlerde ticaret unvanı altında, ticarî temsil yetkisi ile kendisini temsil etmek üzere, açıkça ya da örtülü olarak yetki verdiği kişidir.

İşletme sahibi, ticarî temsilcilik yetkisi verildiğini ticaret siciline tescil ettirmek zorundadır; ancak ticarî işletme sahibinin ticarî temsilcinin fiillerinden sorumluluğu, tescilin yapılmış olmasına bağlı değildir.

II. Temsil yetkisinin kapsamı

MADDE 548- Ticarî temsilci, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı, işletme sahibi adına kambiyo taahhüdünde bulunmaya ve onun adına işletmenin amacına giren her türlü işlemleri yapmaya yetkili sayılır.

Ticarî temsilci, açıkça yetkili kılınmadıkça, taşınmazları devredemez veya bir hak ile sınırlandıramaz.

III. Temsil yetkisinin sınırlandırılması

MADDE 549- Temsil yetkisi, bir şubenin işleriyle sınırlandırılabilir.

Temsil yetkisi, birden çok kişinin birlikte imza atmaları koşuluyla da sınırlandırılabilir. Bu durumda, diğerlerinin katılımı olmaksızın temsilcilerden birinin imza atmış olması, işletme sahibini bağlamaz.

Temsil yetkisine ilişkin yukarıdaki sınırlamalar, tescil edilmedikçe, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm doğurmaz.

Temsil yetkisine ilişkin diğer sınırlamalar, tescil edilmiş olsalar bile, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.

IV. Temsil yetkisinin sona ermesi

MADDE 550- Temsil yetkisinin verildiği ticaret siciline tescil edilmemiş olsa bile, sona erdiği tescil edilir.

Temsil yetkisinin sona erdiği ticaret siciline tescil ve ilân edilmediği sürece, bu yetki iyiniyetli üçüncü kişiler için geçerliliğini korur.

B. Ticarî vekil

MADDE 551- Ticarî vekil, bir ticarî işletme sahibinin, kendisine ticarî temsilcilik yetkisi vermeksizin, işletmesini yönetmek veya işletmesinin bazı işlerini yürütmek için yetkilendirdiği kişidir.

Bu yetki, işletmenin alışılmış bütün işlemlerini kapsar. Ancak, ticarî vekil açıkça yetkili kılınmadıkça, ödünç olarak para veya benzerlerini alamaz, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, dava açamaz ve açılmış davayı takip edemez.

C. Diğer tacir yardımcıları

MADDE 552- Toptan, yarı toptan veya perakende satışlarla uğraşan ticarî işletmelerin görevli veya hizmetlileri, o ticarî işletme içinde, müşterilerin kolaylıkla görebilecekleri bir yerde ve kolayca okuyabilecekleri bir biçimde, yazıyla aksine duyuru yapılmış olmadıkça, aşağıdaki işlemler için yetkilidirler:

1. Ticarî işletmenin alışılmış bütün satış işlemlerini yapmak,
2. Yetkili oldukları işlemler hakkında faturaları imzalamak,

3. Ticarî işletmenin alışılmış işlemlerinden doğan borçların ifa edilmesine veya bunların hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesine ilişkin ihtar veya diğer açıklamaları işletme sahibi adına yapmak; bu nitelikteki ihtar veya diğer açıklamaları, özellikle alışılmış işlem dolayısıyla teslim edilmiş mallara ilişkin ayıp bildirimlerini ticarî işletme adına kabul etmek.

Toptan, yarı toptan veya perakende satışlarla uğraşan ticarî işletmelerin görevli veya hizmetlileri, kendilerine yazıyla yetki verilmiş olmadıkça, işletme dışında ve kasa görevlileri atanmışsa, işletme içinde satış bedellerini isteyip alamazlar. Bu kişiler, satış bedellerini almaya yetkili bulundukları hâllerde, faturaları kapatmaya veya makbuz vermeye de yetkilidirler.

D. Rekabet yasağı

MADDE 553- Bir işletmenin bütün işlerini yöneten veya işletme sahibinin hizmetinde bulunan ticarî temsilciler, ticarî vekiller veya diğer tacir yardımcıları, işletme sahibinin izni olmaksızın, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak, kendilerinin ya da bir üçüncü kişinin hesabına işletmenin yaptığı türden bir iş yapamayacakları gibi, kendi hesaplarına bu tür işlemleri üçüncü kişilere de yaptıramazlar.

Buna aykırı davranırlarsa işletme sahibi, aralarındaki hukukî ilişkiden doğan hakları saklı kalmak kaydıyla, uğradığı zararın giderilmesini isteyebileceği gibi, bunun yerine, ticarî temsilcinin, ticarî vekilin veya diğer tacir yardımcısının kendi hesabına yaptığı veya üçüncü kişilere yaptırdığı işlerin kendi hesabına yapılmış sayılmasını ve bu işler dolayısıyla aldıkları ücretin verilmesini veya aynı işlerden doğan alacağın devredilmesini isteyebilir.

E. Ticarî temsilcilerin, ticarî vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının yetkilerinin sona ermesi

MADDE 554- İşletme sahibi, ticarî temsilcilerin, ticarî vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının yetkilerini, aralarındaki hizmet, vekâlet, ortaklık ve benzeri sözleşmelerden doğan hakları saklı kalmak koşuluyla, her zaman geri alabilir.

İşletme sahibinin fiil ehliyetini kaybetmesi veya ölümü, ticarî temsilcilerin, ticarî vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının yetkisini sona erdirmez.

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Havale

A. Tanımı

MADDE 555- Havale, havale edenin, kendi hesabına para, kıymetli evrak ya da diğer bir mislî eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukukî işlemdir.

B. Hükümleri

I. Havale eden ile havale alıcısı arasındaki ilişki

MADDE 556- Havale, havale edenin havale alıcısına olan borcunun ifası amacıyla yapılıyorsa, bu borç ancak havale ödeyicisinin borcu ifa etmesiyle sona erer.

Havaleyi kabul etmiş olan havale alıcısı, havale ödeyicisine başvurarak havalede belirlenen süre içinde alacağını elde edememişse, bu alacağı, havale edene karşı yeniden ileri sürebilir.

Alacaklı olan havale alıcısı, havaleyi kabul etmek istemezse, durumu borçlu olan havale edene gecikmeksizin bildirmek zorundadır; bildirmezse bundan doğan zararı gidermekle yükümlü olur.

II. Havale ödeyicisinin borcu

MADDE 557- Havale ödeyicisi, çekince belirtmeksizin havaleyi kabul ettiğini havale alıcısına bildirirse, ifa ile yükümlü olur ve ona karşı, ancak aralarındaki ilişkiden veya havalenin içeriğinden doğan savunmaları ileri sürebilir; havale eden ile kendi arasındaki ilişkiden doğan savunmaları ileri süremez.

Havale ödeyicisi, havale edene borçlu ise, borcu havale alıcısına ifa etmesi, havale edene yapacağı ifaya oranla daha fazla yük getirmiyorsa, borcu havale alıcısına ifa etmekle yükümlüdür. Bu durumda, havale eden ile aralarında aksi kararlaştırılmamışsa havale ödeyicisinin, ifadan önce havaleyi kabul ettiğini havale alıcısına açıklamasına gerek yoktur.

III. İfa edilmeme durumunda bildirim

MADDE 558- Havale ödeyicisi, havale alıcısının istemesine karşın ifadan kaçınır veya havale konusunu ifa etmeyeceğini önceden açıklarsa havale alıcısı, durumu gecikmeksizin havale edene bildirmekle yükümlüdür; bildirmezse, bu yüzden havale edenin uğrayacağı zarardan sorumlu olur.

C. Geri alma

MADDE 559- Havale eden, havale alıcısına verdiği yetkiyi her zaman geri alabilir. Ancak, havale alıcısının yararına, özellikle onun alacağını elde etmesi amacıyla verdiği yetkiyi geri alamaz.

Havale ödeyicisi, havale alıcısına havaleyi kabul ettiğini açıklamadığı sürece havale eden, ona verdiği yetkiyi geri alabilir.

Havale edenin iflâsı hâlinde, henüz kabul edilmemiş olan havale kendiliğinden sona erer.

D. Kıymetli evrak konusunda havale

MADDE 560- Kıymetli evraka bağlanmış alacağın, hâmile ödenmesi amacıyla yapılan yazılı havaleler hakkında, bu bölüm hükümleri uygulanır. Bu durumda havale ödeyicisi karşısında her hâmil, havale alıcısı sayılır. Buna karşılık, havale eden ile havale alıcısı arasındaki ilişkiye özgü haklar, sadece alacağı devreden ile devralan arasında doğmuş olur.

Çekler ve poliçe benzeri havaleler hakkındaki özel hükümler saklıdır.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Saklama Sözleşmeleri

A. Genel saklama sözleşmesi

I. Tanımı

MADDE 561- Saklama sözleşmesi, saklayanın, saklatanın kendisine bıraktığı bir taşınırı güvenli bir yerde koruma altına almayı üstlendiği sözleşmedir.

Açıkça öngörüldüğü veya durum ve koşullar gerektirdiği takdirde, saklayan ücret isteyebilir.

II. Saklatanın borçları

MADDE 562- Saklatan, sözleşmenin ifasının zorunlu kıldığı bütün masrafları ödemekle yükümlüdür.

Saklatan, kendi kusurundan ileri gelmediğini ispat etmedikçe, saklayanın saklamadan doğan zararlarını gidermekle yükümlüdür.

III. Saklayanın borçları

1. Kullanım yasağı

MADDE 563- Saklayan, saklatanın izni olmadıkça saklananı kullanamaz.

Bu yasağa aykırı davranırsa, saklatana uygun bir kullanım bedeli ödemekle yükümlü olduğu gibi, kullanmamış olsaydı bile bu zararın doğacağını ispat etmedikçe, beklenmedik hâlden doğacak zararlardan da sorumlu olur.

2. Geri verme

a.Genel olarak

MADDE 564- Saklama sözleşmesinde bir süre belirlenmiş olsa bile saklayan, saklatanın her zaman ileri sürebileceği istemi üzerine, saklananı bütün çoğalmalarıyla birlikte geri vermekle yükümlüdür. Ancak saklatan, saklayanın belirlenen süreyi dikkate alarak yapmış olduğu masrafları ödemekle yükümlüdür.

b. Özel durumlar

MADDE 565- Saklayan, belirlenmiş olan sürenin sona ermesinden önce saklananı geri veremez. Ancak saklayan, öngörülemeyen durumlar dolayısıyla sözleşmenin devamı saklanan için tehlikeli veya kendisi için zararlı olursa, belirlenen sürenin sona ermesinden önce de geri verebilir.

Süre belirlenmemişse, saklayan saklananı her zaman geri verebilir.

Birden çok kişi bir şeyi saklanmak üzere verirse, sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça veya hepsinin rızası olmadıkça, saklayan saklananı onlardan birine geri vermekle sorumluluktan kurtulamaz.

c. Geri verme yeri

MADDE 566- Saklanan, masrafları ve hasarı saklatana ait olmak üzere, korunması gereken yerde geri verilir.

3. Saklayanların sorumluluğu

MADDE 567- Bir şeyi birlikte saklamak üzere alanlar, müteselsilen sorumlu olurlar.

4. Üçüncü kişilerin iddiaları

MADDE 568- Bir üçüncü kişi, saklanan üzerinde aynî hak iddiasında bulunsa bile, saklanan haczedilmedikçe veya saklayana karşı istihkak davası açılmadıkça saklayan, onu saklatana geri vermekle yükümlüdür.

Haciz konulması veya istihkak davası açılması hâlinde saklayan, durumu hemen saklatana bildirmek zorundadır.

IV. Güvenilirkişiye bırakma

MADDE 569- Birden çok kişi, haklarını korumak üzere, hukukî durumu çekişmeli veya belirsiz olan şeyi, bir güvenilirkişiye bırakırlarsa, bu kişi, saklatanların tamamının rızası veya hâkimin kararı olmadıkça, onu hiçbirine geri veremez.

B. Mislî şeylerin saklanması

MADDE 570- Saklayanın kendisine bırakılan parayı aynen geri vermek zorunda olmaksızın mislen geri vermesi açıkça veya örtülü olarak kararlaştırılmışsa, o paranın yararı ve hasarı kendisine ait olur.

Paranın mühürsüz ve açık olarak bırakılmış olması, örtülü anlaşma sayılır.

Saklayan, saklatan tarafından kendisine açıkça yetki verilmedikçe, saklanan diğer mislî eşya veya kıymetli evrak üzerinde tasarrufta bulunamaz.

C. Ardiyeciye bırakma

I. Senet çıkarma

MADDE 571- Saklamak üzere ticarî mal kabul ettiğini açıkça kamuya bildiren ardiyeci, saklatılan malı temsil eden senet çıkarmaya izin verilmesini, yetkili makamdan isteyebilir.

II. Ardiyecinin saklama borcu

MADDE 572- Ardiyeci, kendisine bırakılan malları bir komisyoncu gibi özenle saklamak ve mallarda ayrıca önlem alınmasını gerektiren bir değişiklik olursa, durumu imkân ölçüsünde saklatana bildirmekle yükümlüdür.

Ardiyeci, saklatana, malların durumunu incelemesi ve örnek alması için, alışılmış iş zamanlarında; gerekli koruma önlemlerini alabilmesi için de her zaman izin vermek zorundadır.

III. Bırakılan şeylerin karışması

MADDE 573- Ardiyeci açıkça yetkili kılınmadıkça, aynı tür ve nitelikteki mislî şeyleri birbirine karıştıramaz.

Yetkiye dayanılarak karıştırılan bu gibi şeyler üzerinde, saklatanlardan her biri, hakkıyla orantılı bir pay isteyebilir.

Bu durumda ardiyeci, saklatanların birlikte hazır bulunmasına gerek olmaksızın saklatanlardan her birinin payını ayırabilir.

IV. Ardiyecinin hakları

MADDE 574- Ardiyeci, kararlaştırılmış veya alışılmış olan ardiye ücretini ve saklamadan doğmayan bakım, taşıma ve gümrük gibi bütün giderlerini isteyebilir.

Bu giderler hemen; ardiye ücreti ise her üç ayda bir ve her hâlde malların tümünün veya bir bölümünün geri alınması sırasında ödenir.

Ardiyeci, mallara zilyet bulunduğu veya eşyayı temsil eden herhangi bir senet vasıtasıyla onlar üzerinde tasarruf etme yetkisine sahip olduğu sürece, alacakları için bu mallar üzerinde hapis hakkına sahiptir.

V. Malların geri verilmesi

MADDE 575- Ardiyeci, ticarî malları, genel saklama sözleşmesinde olduğu gibi geri vermekle yükümlüdür. Ancak, saklayanın sözleşmede öngöremeyeceği sebeplerle, süresinden önce geri verme yetkisi bulunduğu durumlarda bile ardiyeci, kararlaştırılmış olan sürenin sonuna kadar malları korumak zorundadır.

D. Konaklama yeri, garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenlere bırakma

I. Konaklama yeri işletenlerin sorumluluğu

1. Koşulları ve kapsamı

MADDE 576- Otel, motel, pansiyon, tatil köyü gibi yerleri işletenler, konaklayanların getirdikleri eşyanın yok olması, zarara uğraması veya çalınmasından sorumludurlar. Ancak işletenler, zararın bizzat konaklayana veya onu ziyarete gelen ya da beraberinde veya hizmetinde bulunan kimseye yükletilebilecek kusurdan, mücbir sebepten ya da eşyanın niteliğinden doğduğunu ispat etmekle, bu sorumluluktan kurtulurlar.

Bu sorumluluk, işletenlere veya çalışanlarına bir kusur yüklenmedikçe, konaklayanlardan her biri için, günlük konaklama ücretinin üç katını aşamaz.

2. Kıymetli eşya

MADDE 577- Kıymetli eşya veya oldukça önemli miktarda para veya kıymetli evrak, işletene saklanması için bırakılmamışsa, işleten ancak kendisinin veya çalışanlarının kusuru hâlinde sorumlu olur.

İşleten, bunları saklamak üzere almış veya almaktan kaçınmışsa, eşyanın tam değerinden sorumludur.

Konaklayanın kendi yanında saklaması gereken eşya ile para ve benzeri şeyler hakkında, onun diğer eşyasına ilişkin sorumluluk kuralı uygulanır.

3. Sorumluluğun kalkması

MADDE 578- Konaklayan zararını öğrenir öğrenmez işletene bildirmezse, istem hakkını kaybeder.

İşleten böyle bir sorumluluk üstlenmediğini veya sorumluluğu bu kanunda gösterilmemiş olan bir koşula bağladığını, herhangi bir yolla ilân etse bile, sorumluluktan kurtulamaz.

II. Garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenlerin sorumluluğu

MADDE 579- Garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenler, kendilerine bırakılan veya çalışanlarınca kabul edilen hayvan, at arabası, bunlara ait koşum ve benzeri eşya ile motorlu taşıt ve eklentilerinin yok olmasından, zarara uğramasından veya çalınmasından sorumludurlar. Ancak işletenler, zararın saklatan veya ziyaretçisi ya da beraberinde veya hizmetinde bulunan kimseye yükletilebilecek kusurdan, mücbir sebepten ya da eşyanın niteliğinden doğduğunu ispat etmekle, bu sorumluktan kurtulurlar.

Ancak, garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenlerin sorumluluğu, kendilerine veya çalışanlarına bir kusur yüklenmedikçe, saklananların her biri için alınan günlük saklama ücretinin on katını aşamaz.

İşleten böyle bir sorumluluk üstlenmediğini veya sorumluluğu bu Kanunda gösterilmemiş olan bir koşula bağladığını, herhangi bir yolla ilân etse bile, sorumluluktan kurtulamaz.

III. Hapis hakkı

MADDE 580- İşletenler, kendilerine bırakılan veya konaklama yerlerine, garaj, otopark ve benzeri yerlere konulan eşya veya hayvanlar üzerinde, ücretlerini veya saklama giderlerinden doğan alacaklarını güvenceye almak için hapis hakkına sahiptirler.

Kiraya verenin hapis hakkına ilişkin hükümler, kıyas yoluyla burada da uygulanır.

ONBEŞİNCİ BÖLÜM
Kefalet Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 581- Kefalet sözleşmesi, kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir.

B. Koşulları

I. Asıl borç

MADDE 582- Kefalet sözleşmesi, mevcut ve geçerli bir borç için yapılabilir. Ancak, gelecekte doğacak veya koşula bağlı bir borç için de, bu borç doğduğunda veya koşul gerçekleştiğinde hüküm ifade etmek üzere kefalet sözleşmesi kurulabilir.

Yanılma veya ehliyetsizlik sebebiyle borçlunun sorumlu olmadığı bir borç için kişisel güvence veren kişi, yükümlülük altına girdiği sırada, sözleşmeyi sakatlayan eksikliği biliyorsa, kefalet konusunda uygulanabilecek ilke ve koşullara göre sorumlu olur. Aynı kural, borçlu yönünden zamanaşımına uğramış bir borca kefil olan kişi hakkında da uygulanır.

Kanundan aksi anlaşılmadıkça kefil, bu bölümde kendisine tanınan haklardan önceden feragat edemez.

II. Şekil

MADDE 583- Kefalet sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça ve kefilin sorumlu olacağı azamî miktar ile kefalet tarihi belirtilmedikçe geçerli olmaz. Kefilin, sorumlu olduğu azamî miktarı, kefalet tarihini ve müteselsil kefil olması durumunda, bu sıfatla veya bu anlama gelen herhangi bir ifadeyle yükümlülük altına girdiğini kefalet sözleşmesinde kendi el yazısıyla belirtmesi şarttır.

Kendi adına kefil olma konusunda özel yetki verilmesi ve diğer tarafa veya bir üçüncü kişiye kefil olma vaadinde bulunulması da aynı şekil koşullarına bağlıdır. Taraflar, yazılı şekle uyarak kefilin sorumluluğunu borcun belirli bir miktarıyla sınırlandırmayı kararlaştırabilirler.

Kefalet sözleşmesinde sonradan yapılan ve kefilin sorumluluğunu artıran değişiklikler, kefalet için öngörülen şekle uyulmadıkça hüküm doğurmaz.

III. Eşin rızası

MADDE 584- Eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir; bu rızanın sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması şarttır.

Kefalet sözleşmesinde sonradan yapılan ve kefilin sorumlu olacağı miktarın artmasına veya âdi kefaletin müteselsil kefalete dönüşmesine ya da kefil yararına olan güvencelerin önemli ölçüde azalmasına sebep olmayan değişiklikler için de eşin rızası gerekmez.

C. İçeriği

I. Türlerine göre

1. Âdi kefalet

MADDE 585- Âdi kefalette alacaklı, borçluya başvurmadıkça, kefili takip edemez; ancak, aşağıdaki hâllerde doğrudan doğruya kefile başvurabilir:

1. Borçlu aleyhine yapılan takibin sonucunda kesin aciz belgesi alınması,
2. Borçlu aleyhine Türkiye'de takibatın imkânsız hâle gelmesi veya önemli ölçüde güçleşmesi,
3. Borçlunun iflâsına karar verilmesi,
4. Borçluya konkordato mehli verilmiş olması.

Alacak, kefaletten önce veya kefalet sırasında rehinle de güvence altına alınmışsa, âdi kefalette kefil, alacağın öncelikle rehin konusundan alınmasını isteyebilir. Ancak, borçlunun iflâsına veya kendisine konkordato mehli verilmesine karar verilmişse, bu hüküm uygulanmaz.

Sadece açığın kapatılması için kefil olunmuşsa, borçlu aleyhine yapılan takibin kesin aciz belgesi alınmasıyla sonuçlanması veya borçlu aleyhine Türkiye'de takibatın imkânsız hâle gelmesi ya da konkordatonun kesinleşmesi durumlarında, doğrudan doğruya kefile başvurulabilir. Sözleşmede, bu durumlarda alacaklının, önce asıl borçluya başvurmak zorunda olduğu kararlaştırılabilir.

2. Müteselsil kefalet

MADDE 586- Kefil, müteselsil kefil sıfatıyla veya bu anlama gelen herhangi bir ifadeyle yükümlülük altına girmeyi kabul etmişse alacaklı, borçluyu takip etmeden veya taşınmaz rehnini paraya çevirmeden kefili takip edebilir. Ancak, bunun için borçlunun açıkça ödeme güçsüzlüğü içinde olması veya borçlunun ifada gecikmesi ve ihtarın sonuçsuz kalması gerekir.

Alacak, teslime bağlı taşınır rehni veya alacak rehni ile güvenceye alınmışsa, rehnin paraya çevrilmesinden önce kefile başvurulamaz. Ancak, alacağın rehnin paraya çevrilmesi yoluyla tamamen karşılanamayacağının önceden hâkim tarafından belirlenmesi veya borçlunun iflâs etmesi ya da konkordato mehli verilmesi hâllerinde, rehnin paraya çevrilmesinden önce de kefile başvurulabilir.

3. Birlikte kefalet

MADDE 587- Birden çok kişi, aynı borca birlikte kefil oldukları takdirde, her biri kendi payı için âdi kefil gibi, diğerlerinin payı için de kefile kefil gibi sorumlu olur.

Borçluyla birlikte veya kendi aralarında müteselsil kefil olarak yükümlülük altına giren kefillerden her biri, borcun tamamından sorumlu olur. Ancak, bir kefil, kendisiyle birlikte daha önce veya aynı zamanda müteselsilen yükümlü bulunan ve Türkiye'de takip edilebilen bütün kefillere karşı takibe girişilmiş olmadıkça, kendi payını ödemesi veya payı için aynî güvence sağlaması koşuluyla, payından fazlasını ödemekten kaçınabilir. Aksine anlaşmalar saklı kalmak kaydıyla, borcu ödeyen kefil, kendi paylarını daha önce ödememiş olmaları ölçüsünde, diğer kefillere karşı rücu hakkına sahiptir. Bu hak, borçluya rücudan önce de kullanılabilir.

Alacaklı, kefilin aynı alacak için başka kişilerin de kefil olduğunu veya olacağını varsayarak kefalet ettiğini biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, bu varsayımın sonradan gerçekleşmemesi veya kefillerden birinin alacaklı tarafından kefalet borcundan kurtarılması ya da kefaletinin hükümsüz olduğuna karar verilmesi durumunda kefil, kefalet borcundan kurtulur.

Birbirlerinden bağımsız olarak aynı borç için kefil olanlardan her biri, kefalet borcunun tamamından sorumlu olur. Ancak, borcu ödeyen kefil aksine anlaşma olmadıkça, diğerlerine toplam kefalet miktarındaki payı oranında rücu hakkına sahiptir.

4. Kefile kefil ve rücua kefil

MADDE 588- Alacaklıya, kefilin borcu için güvence veren kefile kefil, kefil ile birlikte, âdi kefil gibi sorumludur.

Rücua kefil, kefilin borçludan rücu alacağı için güvence veren kefildir.

II. Ortak hükümler

1. Kefil ile alacaklı arasındaki ilişki

a. Sorumluluğun kapsamı

MADDE 589- Kefil, her durumda kefalet sözleşmesinde belirtilen azamî miktara kadar sorumludur.

Aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa kefil, belirtilen azamî miktarla sınırlı olmak üzere, aşağıdakilerden sorumludur:

1. Asıl borç ile borçlunun kusur veya temerrüdünün yasal sonuçları,

2. Alacaklının, kefile, onun borcu ödeyerek yapılmalarını önleyebileceği uygun bir zaman önce bildirmesi koşuluyla, borçluya karşı yönelttiği takip ve davaların masrafları ile gerektiğinde rehinlerin kefile tesliminin ve rehin haklarının devrinin sebep olduğu masraflar,

3. İşlemiş bir yıllık ve işlemekte olan yıla ait akdî faizler ile gerektiğinde tahvil karşılığında ödünç verilen anaparanın işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan yıla ait faizleri.

Sözleşmede açıkça kararlaştırılmamışsa kefil, borçlunun sadece kefalet sözleşmesinin kurulmasından sonraki borçlarından sorumludur.

Kefilin, asıl borç ilişkisinin hükümsüz hâle gelmesinin sebep olduğu zarardan ve ceza koşulundan sorumlu olacağına ilişkin anlaşmalar kesin olarak hükümsüzdür.

b. Kefilin takibi

MADDE 590- Borçlunun iflâsı sebebiyle asıl borç daha önce muaccel olsa bile, belirlenen vadeden önce kefile karşı takibat yapılamaz.

Bütün kefalet türlerinde kefil, aynî güvence karşılığında hâkimden, mevcut rehinler paraya çevrilinceye ve borçlu aleyhine yapılan takip sonucunda kesin aciz belgesi alınıncaya veya konkordato kararına kadar kendisine karşı yöneltilen takibin durdurulmasına karar verilmesini isteyebilir.

Asıl borcun muaccel olması, alacaklı veya borçlunun önceden süre içeren bildirimde bulunmasına bağlıysa, kefalet borcu için bu süre, bildirimin kefile yapıldığı tarihte işlemeye başlar.

Yerleşim yeri yabancı bir ülkede olan borçlunun borcunu ödemesi, döviz işlemleri veya havale ile ilgili yasaklar gibi sebeplerle, o yabancı ülkenin yasal düzenlemeleri gereği imkânsız hâle gelmiş veya sınırlandırılmışsa, yerleşim yeri Türkiye'de olan kefil, takibe bu sebeple itiraz edebilir.

c. Def'iler

MADDE 591- Kefil, asıl borçluya veya mirasçılarına ait olan ve asıl borçlunun ödeme güçsüzlüğünden doğmayan bütün def'ileri alacaklıya karşı ileri sürme hakkına sahip olduğu gibi, bunları ileri sürmek zorundadır. Yanılma veya sözleşme yapma ehliyetsizliği ya da zamanaşımına uğramış bir borç sebebiyle borçlunun yükümlü olmadığı bir borca bilerek kefalet hâli bu hükmün dışındadır.

Asıl borçlu kendisine ait olan bir def'iden vazgeçmiş olsa bile kefil, yine de bu def'i alacaklıya karşı ileri sürebilir.

Kefil, asıl borçluya ait def'ilerin varlığını bilmeksizin ödemede bulunursa, rücu hakkına sahip olur. Buna karşılık asıl borçlu, kefilin bu def'ileri bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ederse kefil, bunlar ileri sürülmüş olsaydı ödemeden kurtulacağı ölçüde rücu hakkını kaybeder.

Kumar veya bahisten doğan bir borca kefalette kefil, borcun bu niteliğini bilmiş olsa bile, asıl borçlunun sahip olduğu def'ileri ileri sürebilir.

d. Özen gösterme, rehin ve borç senetlerinin teslimi

MADDE 592- Alacaklı, kefalet sırasında var olan veya daha sonra asıl borçludan alacağın özel güvencesi olmak üzere elde ettiği rehin haklarını, güvenceyi ve rüçhan haklarını kefilin zararına olarak azaltırsa, zararın daha az olduğu alacaklı tarafından ispat edilmedikçe, kefilin sorumluluğu da buna uygun düşen bir miktarda azalır. Kefilin fazladan ödediği miktarın geri verilmesini isteme hakkı saklıdır.

Çalışanlara kefalet hâlinde alacaklı, çalışanlar üzerinde yükümlü olduğu gözetimi ihmal eder veya kendisinden beklenebilen özeni göstermezse ve borç da bu sebeple doğmuş ya da bu özeni göstermesi hâlinde ulaşamayacağı ölçüde artmış olursa, bu borcu veya borcun artan kısmını kefilden isteyemez.

Alacaklı, borcu ödeyen kefile haklarını kullanmasına yarayabilecek borç senetlerini teslim etmek ve gerekli bilgileri vermekle yükümlüdür. Alacaklı, kefalet sırasında var olan veya asıl borçlu tarafından alacak için sonradan sağlanan rehinleri ve diğer güvenceleri de kefile teslim etmek veya bunların devri için gerekli işlemleri yapmak zorundadır. Alacaklının, diğer alacakları sebebiyle sahip olduğu rehin ve hapis hakları, kefilin haklarından sıraca önce geldikleri ölçüde saklıdır.

Alacaklı, haklı bir sebep olmaksızın yükümlülüklerini yerine getirmez, ağır kusuruyla mevcut belgeleri veya rehinleri ya da sorumlu olduğu diğer güvenceleri elinden çıkarırsa, kefil borcundan kurtulur. Bu durumda kefil, ödediğinin geri verilmesini ve varsa ek zararının giderilmesini isteyebilir.

e. Ödemenin kabulünü isteme

MADDE 593- Borçlunun iflâsı sebebiyle olsa bile, borç muaccel olduğu takdirde kefil, alacaklıdan yapacağı ödemeyi kabul etmesini her zaman isteyebilir. Bir borca birden çok kişinin kefil olması durumunda alacaklı, kefillerden biri tarafından yapılacak kısmî ödemeyi, bunu öneren kefile düşen paydan az olmamak koşuluyla, kabul etmek zorundadır.

Alacaklı haklı bir sebep olmaksızın ödemeyi kabul etmekten kaçınırsa, kefil borcundan kurtulur; birlikte müteselsil kefalette ise, kefillerin sorumluluğu kendilerine düşen pay miktarınca azalır.

Alacaklının rızası varsa kefil, asıl borcu muaccel olmasından önce de ödeyebilir. Ancak, bu durumda kefil, asıl borçluya karşı rücu hakkını borcun muaccel olmasından önce kullanamaz.

f. Bildirim, iflâsta ve konkordatoda kayıt

MADDE 594- Asıl borçlu, anaparanın veya yarım yıllık döneme ait faizin ödenmesinde ya da yıldan yıla yapılması öngörülen anapara ödemelerinde altı ay gecikirse, alacaklının durumu kefile bildirmesi gerekir. İstek hâlinde alacaklı, her zaman asıl borcun durumu hakkında kefile bilgi vermek zorundadır.

Asıl borçlunun iflâsına karar verilmiş veya borçlu konkordato istemişse alacaklı, alacağını kaydettirmek ve haklarının korunması için gerekeni yapmak zorundadır. Alacaklının, borçlunun iflâs ettiğini veya borçluya konkordato mehli verildiğini öğrendiği anda, durumu kefile bildirmesi gerekir.

Alacaklı, yukarıdaki fıkralarda öngörülen gereklerden birini yerine getirmezse, bundan dolayı kefilin uğradığı zarar miktarınca ona karşı haklarını kaybeder.

2. Kefil ile borçlu arasındaki ilişki

a. Güvence verilmesini ve borçtan kurtarılmasını isteme hakkı

MADDE 595- Kefil, aşağıdaki durumlarda asıl borçludan güvence verilmesini ve borç muaccel olmuşsa, borçtan kurtarılmasını isteyebilir.

1. Asıl borçlu, kefile karşı üstlendiği yükümlülüklere, özellikle belli bir süre içinde kendisini borçtan kurtarma vaadine aykırı davranmışsa,

2. Asıl borçlu temerrüde düşmüşse veya yerleşim yerini diğer bir ülkeye nakletmesi yüzünden takibat önemli ölçüde güçleşmişse,

3. Asıl borçlunun malî durumunun kötüleşmesi, güvencelerin değer kaybetmesi veya borçlunun kusuru sonucunda kefil için mevcut tehlike, kefaletin yapıldığı tarihe göre önemli ölçüde artmışsa.

b. Kefilin rücu hakkı

MADDE 596- Kefil, alacaklıya ifada bulunduğu ölçüde, onun haklarına halef olur. Kefil, bu hakları asıl borç muaccel olunca kullanabilir.

Kefil, aksi kararlaştırılmamışsa, rehin hakları ile aynı alacak için sağlanmış diğer güvencelerden sadece kefalet anında var olan veya bizzat asıl borçlu tarafından, sonradan özellikle bu alacak için verilmiş bulunanlara halef olur. Alacaklıya kısmen ifada bulunan kefil, rehin hakkının sadece bunu karşılayan kısmına halef olur. Alacaklının rehin konusu üzerinde geriye kalan alacak hakkı, kefilin rehin hakkından ön sırada gelir.

Kefil ile asıl borçlu arasındaki hukukî ilişkiden doğan istem ve def'iler saklıdır.

Bir alacağın güvencesini oluşturan rehin paraya çevrildiği veya borç rehin veren malik tarafından ödendiği takdirde malik, kefile karşı rücu hakkını, ancak kefil ile kendisi arasında böyle bir anlaşma varsa ya da rehin sonradan bir üçüncü kişi tarafından verilmişse kullanabilir.

Kefilin rücu hakkına ilişkin zamanaşımı, kefilin alacaklıya ifada bulunduğu anda işlemeye başlar.

Kefil, dava hakkı vermeyen veya yanılma ya da ehliyetsizlik sebebiyle asıl borçluyu bağlamayan bir borç için ödemede bulunduğu takdirde, asıl borçluya karşı rücu hakkına sahip değildir. Ancak, kefil zamanaşımına uğramış bir asıl borçtan sorumlu olmayı borçlunun vekili sıfatıyla üstlenmişse asıl borçlu, ona karşı vekâlet sözleşmesi hükümleri uyarınca sorumlu olur.

c. Kefilin bildirim yükü

MADDE 597- Borcu tamamen veya kısmen ödeyen kefil, durumu borçluya bildirmek zorundadır.

Kefil, bu bildirimde bulunmazsa ve ödemeyi bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen borçlu da alacaklıya ifada bulunursa, rücu hakkını kaybeder.

Kefilin, alacaklıya karşı sebepsiz zenginleşmeden doğan dava hakkı saklıdır.

D. Sona ermesi

I. Kanun gereğince

MADDE 598- Hangi sebeple olursa olsun, asıl borç sona erince, kefil de borcundan kurtulur.

Borçlu ve kefil sıfatı aynı kişide birleşmiş olursa, alacaklı için kefaletten doğan özel yararlar saklı kalır.

Bir gerçek kişi tarafından verilmiş olan her türlü kefalet, buna ilişkin sözleşmenin kurulmasından başlayarak on yılın geçmesiyle kendiliğinden ortadan kalkar.

Kefalet, on yıldan fazla bir süre için verilmiş olsa bile, uzatılmış veya yeni bir kefalet verilmiş olmadıkça kefil, ancak on yıllık süre doluncaya kadar takip edilebilir.

Kefalet süresi, en erken kefaletin sona ermesinden bir yıl önce yapılmak kaydıyla, kefilin kefalet sözleşmesinin şekline uygun yazılı açıklamasıyla, azamî on yıllık yeni bir dönem için uzatılabilir.

II. Kefaletten dönme

MADDE 599- Gelecekte doğacak bir borca kefalette, borçlunun borcun doğumundan önceki malî durumu, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulmuşsa veya malî durumunun, kefalet sırasında kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü olduğu ortaya çıkmışsa, kefil alacaklıya yazılı bir bildirimde bulunarak, borç doğmadığı sürece her zaman kefalet sözleşmesinden dönebilir.

Kefil, alacaklının kefalete güvenmesi sebebiyle uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.

III. Süreli kefalette

MADDE 600- Süreli kefalette kefil, sürenin sonunda borcundan kurtulur.

IV. Süreli olmayan kefalette

MADDE 601- Süreli olmayan kefalette kefil, asıl borç muaccel olunca, âdi kefalette her zaman, müteselsil kefalette kanunun öngördüğü hâllerde, alacaklıdan, bir ay içinde borçluya karşı dava ve takip haklarını kullanmasını, varsa rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe geçmesini ve ara vermeden takibe devam etmesini isteyebilir.

Borç, alacaklının borçluya yapacağı bildirim sonucunda muaccel olacaksa kefil, kefalet sözleşmesinin kurulduğu tarihten bir yıl sonra alacaklıdan, bu bildirimi yapmasını ve borç bu suretle muaccel olunca, yukarıdaki fıkra hükümleri uyarınca takip ve dava haklarını kullanmasını isteyebilir.

Alacaklı, kefilin bu istemlerini yerine getirmezse, kefil borcundan kurtulur.

V. Çalışanlara kefalette

MADDE 602- Çalışanlara süreli olmayan kefalette kefil, her üç yılda bir, ertesi yılın sonunda geçerli olmak üzere sözleşmeyi feshettiğini bildirebilir.

E. Uygulama alanı

MADDE 603- Kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin hükümler, gerçek kişilerce, kişisel güvence verilmesine ilişkin olarak başka ad altında yapılan diğer sözleşmelere de uygulanır.

ONALTINCI BÖLÜM
Kumar ve Bahis

A. Alacağın dava ve takip edilememesi

MADDE 604- Kumar ve bahisten doğan alacak hakkında dava açılamaz ve takip yapılamaz.

Kumar veya bahis için bilerek verilen avanslar ve ödünç paralar ile kumar ve bahis niteliğinde oldukları takdirde, borsada işlem gören malların, yabancı paraların ve kıymetli evrakın fiyat farkı esası üzerine yapılan vadeli satışlar hakkında da aynı hüküm uygulanır.

B. Borç senedi verme ve isteyerek ödeme

MADDE 605- Kumar oynayan veya bahse giren kişi tarafından imzalanmış âdi borç veya kambiyo senedi üçüncü bir kişiye devredilmiş olsa bile, hiçbir kimse bunlara dayanarak dava açamaz ve takip yapamaz. Kıymetli evrakın iyiniyetli üçüncü kişilere sağladığı haklar saklıdır.

Kumar ve bahis borcu için isteyerek yapılan ödemeler geri alınamaz. Ancak, kumar veya bahsin usulüne göre yürütülmesi beklenmedik olayla veya diğer tarafın fiiliyle engellenmişse ya da diğer taraf kumar veya bahse hile karıştırmışsa, isteyerek yapılan ödeme geri alınabilir.

C. Piyango ve diğer şans oyunları

MADDE 606- Düzenlenmesine kanun veya yetkili makamlarca izin verilmiş olmadıkça, piyango ve diğer şans oyunlarından doğan alacaklar hakkında dava açılamaz ve takip yapılamaz.

İzin verilmemiş olan durumlarda, piyango ve diğer şans oyunları için de kumara ilişkin hükümler uygulanır.

Yabancı ülkelerde kendi kurallarına uygun olarak düzenlenen piyango ve diğer şans oyunları, Türkiye'de yetkili makamlarca bunlara ait biletlerin satılmasına izin verilmiş olmadıkça, yasal korumadan yararlanamazlar.

ONYEDİNCİ BÖLÜM
Ömür Boyu Gelir ve Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmeleri
BİRİNCİ AYIRIM
Ömür Boyu Gelir Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 607- Ömür boyu gelir sözleşmesi, gelir borçlusunun gelir alacaklısına, içlerinden birinin veya üçüncü bir kişinin ömrü boyunca belirli dönemsel edimlerde bulunmayı üstlendiği sözleşmedir.

Sözleşme, aksine açık bir hüküm yoksa, gelir alacaklısının ömrü boyunca yapılmış sayılır.

Gelir borçlusunun veya üçüncü bir kişinin ömrüyle sınırlı olarak bağlanmış olan gelir, aksi kararlaştırılmamışsa gelir alacaklısının mirasçılarına geçer.

B. Şekli

MADDE 608- Ömür boyu gelir sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.

C. Gelir alacaklısının hakları

I. Hakkın kullanılması

MADDE 609- Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa ömür boyu gelir, her altı ayda bir ve peşin olarak ödenir.

Gelirin süresi ömrüne bağlanmış olan kişi, peşin ödeme öngörülen dönemin sona ermesinden önce ölse bile, o döneme ait gelirin tamamı gelir borçlusu tarafından borçlanılmış sayılır.

Gelir borçlusu iflâs ederse, gelir alacaklısı, gelir borçlusunun yükümlü olduğu dönemsel gelirin elde edilebilmesi için ilgili sosyal güvenlik kurumunca ödenmesi gereken anaparaya denk düşen bir parayı iflâs masasına kaydettirme hakkını elde eder.

II. Devredilebilmesi

MADDE 610- Sözleşmeyle aksi kararlaştırılmamışsa gelir alacaklısı, haklarını başkasına devredebilir.

İKİNCİ AYIRIM
Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 611- Ölünceye kadar bakma sözleşmesi, bakım borçlusunun bakım alacaklısını ölünceye kadar bakıp gözetmeyi, bakım alacaklısının da bir malvarlığını veya bazı malvarlığı değerlerini ona devretme borcunu üstlendiği sözleşmedir.

Bakım borçlusu, bakım alacaklısı tarafından mirasçı atanmışsa, ölünceye kadar bakma sözleşmesine miras sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanır.

B. Şekli

MADDE 612- Ölünceye kadar bakma sözleşmesi, mirasçı atanmasını içermese bile, miras sözleşmesi şeklinde yapılmadıkça geçerli olmaz.

Sözleşme, Devletçe tanınmış bir bakım kurumu tarafından yetkili makamların belirlediği koşullara uyularak yapılmışsa, geçerliliği için yazılı şekil yeterlidir.

C. Güvencesi

MADDE 613- Bakım borçlusuna bir taşınmazını devretmiş olan bakım alacaklısı, haklarını güvence altına almak üzere, bu taşınmaz üzerinde satıcı gibi yasal ipotek hakkına sahiptir.

D. Konusu

MADDE 614- Bakım alacaklısı, sözleşmenin kurulmasıyla bakım borçlusunun aile topluluğuna katılmış olur. Bakım borçlusu, almış olduğu malların değerine ve bakım alacaklısının daha önce sahip olduğu sosyal durumuna göre hakkaniyetin gerektirdiği edimleri, bakım alacaklısına ifa etmekle yükümlüdür.

Bakım borçlusu, bakım alacaklısına özellikle uygun gıda ve konut sağlamak, hastalığında gerekli özenle bakmak ve onu tedavi ettirmek zorundadır.

Kabul ettikleri kişilere ölünceye kadar bakma amacıyla kurulmuş olan kurumların bakım borcunun kapsamı ve ifası, kendilerince hazırlanarak yetkili makamların onayından geçen genel düzenlemelerle belirlenir. Bu düzenlemeler, sözleşmenin içeriğinden sayılır.

E. İptali ve tenkisi

MADDE 615- Bakım alacaklısı, ölünceye kadar bakma sözleşmesi yüzünden kanuna göre nafaka yükümlüsü olduğu kişilere karşı yükümlülüğünü yerine getirme imkânını kaybediyorsa, bundan yoksun kalanlar sözleşmenin iptalini isteyebilirler.

Hâkim, sözleşmenin iptali yerine, bakım borçlusunun ifa edeceği edimlerden mahsup edilmek üzere, bakım alacaklısının nafaka yükümlüsü olduğu kişilere nafaka ödemesine karar verebilir.

Mirasçıların tenkis ve alacaklıların iptal davası açma hakları saklıdır.

F. Sona ermesi

I. Önel verilerek fesih

MADDE 616- Tarafların edimleri arasında önemli ölçüde oransızlık bulunur ve fazla alan taraf kendisine bağışta bulunulma amacı güdüldüğünü ispat edemezse diğer taraf, altı ay önce bildirimde bulunmak koşuluyla, sözleşmeyi her zaman feshedebilir. Bu oransızlığın tespitinde, ilgili sosyal güvenlik kurumunca, bakım borçlusuna verilenin değerine denk düşen anapara değeri ile bağlanacak irat arasındaki fark esas alınır.

Sözleşmenin sona erdirilmesi anına kadar geçen sürede ifa edilmiş edimler, anapara ve faiziyle birlikte değerlendirilerek, denkleştirme sonucunda alacaklı çıkan tarafa geri verilir.

II. Önel verilmeksizin fesih

MADDE 617- Sözleşmeden doğan borçlara aykırı davranılması sebebiyle sözleşmenin devamı çekilmez hâle gelir veya başkaca önemli sebepler sözleşmenin devamını imkânsız hâle getirir ya da aşırı ölçüde güçleştirirse, taraflardan her biri sözleşmeyi önel vermeksizin feshedebilir. Sözleşme bu sebeplerden birine dayanılarak feshedildiği takdirde kusurlu taraf, aldığı şeyi geri verir ve kusursuz tarafa, bu yüzden uğradığı zarara karşılık uygun bir tazminat ödemekle yükümlü olur.

Hâkim, sözleşmenin önel verilmeksizin feshini yerinde bulabileceği gibi, taraflardan birinin istemiyle veya kendiliğinden, aile topluluğu içinde yaşamalarına son vererek, bakım alacaklısına ömür boyu gelir bağlayabilir.

III. Bakım borçlusunun ölümü

MADDE 618- Bakım borçlusu ölürse bakım alacaklısı, bir yıl içinde sözleşmenin feshini isteyebilir. Bu durumda bakım alacaklısı, bakım borçlusunun iflâsı hâlinde, iflâs masasından isteyebileceği miktara eşit bir paranın kendisine ödenmesini, bakım borçlusunun mirasçılarından isteyebilir.

G. Devredilemezlik, iflâs ve haciz hâlinde istem

MADDE 619- Bakım alacaklısı, hakkını başkasına devredemez.

Bakım borçlusunun iflâsı hâlinde bakım alacaklısı, borçlunun ödemekle yükümlü olduğu dönemsel gelirin elde edilebilmesi için ilgili sosyal güvenlik kurumunca ödenmesi gereken anapara değerine eşit bir parayı, iflâs masasına alacak kaydettirme hakkını elde eder.

Bakım alacaklısı, bu alacağını karşılamak üzere, üçüncü kişilerce borçluya karşı yürütülmekte olan hacze katılabilir.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM
Âdi Ortaklık Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 620- Âdi ortaklık sözleşmesi, iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir.

Bir ortaklık, kanunla düzenlenmiş ortaklıkların ayırt edici niteliklerini taşımıyorsa, bu bölüm hükümlerine tâbi âdi ortaklık sayılır.

B. Ortaklar arasındaki ilişki

I. Katılım payı

MADDE 621- Her ortak, para, alacak veya başka bir mal ya da emek olarak, ortaklığa bir katılım payı koymakla yükümlüdür.

Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa katılım payları, ortaklığın amacının gerektirdiği önem ve nitelikte ve birbirine eşit olmak zorundadır.

Bir ortağın katılım payı, bir şeyin kullandırılmasından oluşuyorsa kira sözleşmesindeki; bir şeyin mülkiyetinden oluşuyorsa satış sözleşmesindeki hasara, ayıptan ve zapttan sorumluluğa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

II. Kazanç ve zarar

1. Kazancın paylaşılması

MADDE 622- Ortaklar, niteliği gereği ortaklığa ait olan bütün kazançları aralarında paylaşmakla yükümlüdürler.

2. Kazanç ve zarara katılma

MADDE 623- Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, her ortağın kazanç ve zarardaki payı, katılım payının değerine ve niteliğine bakılmaksızın eşittir.

Sözleşmede ortakların kazanç veya zarara katılım paylarından biri belirlenmişse bu belirleme, diğerindeki payı da ifade eder.

Bir ortağın zarara katılmaksızın yalnız kazanca katılacağına ilişkin anlaşma, ancak katılma payı olarak yalnızca emeğini koymuş olan ortak için geçerlidir.

III. Ortaklığın kararları

MADDE 624- Ortaklığın kararları, bütün ortakların oybirliğiyle alınır.

Sözleşmede kararların oy çokluğuyla alınacağı belirtilmişse çoğunluk, ortak sayısına göre belirlenir.

IV. Ortaklığın yönetimi

MADDE 625- Yönetim, sözleşme veya kararla yalnızca bir veya birden çok ortağa ya da üçüncü bir kişiye bırakılmış olmadıkça, bütün ortaklar ortaklığı yönetme hakkına sahiptir.

Ortaklık, ortakların tümü veya birkaçı tarafından yönetilmekte ise, bunlardan her biri, diğerleri katılmaksızın işlem yapabilir; ancak ortaklığı yönetmeye yetkili olan her ortak, tamamlanmasından önce işleme itiraz etmek suretiyle, bu işlemin yapılmasını engelleyebilir.

Ortaklığa genel yetkili bir temsilci atanması ve ortaklığın olağan dışı işlerinin yürütülmesi için, bütün ortakların oybirliği gereklidir. Ancak, gecikmesinde sakınca olan hâllerde, bu konuda yönetici ortaklardan her biri yetkilidir.

V. Ortaklar arasındaki sorumluluk

1. Rekabet yasağı

MADDE 626- Ortaklar, kendilerinin veya üçüncü kişilerin menfaatine olarak, ortaklığın amacını engelleyici veya zarar verici işleri yapamazlar.

2. Ortakların yaptıkları giderler ve işler

MADDE 627- Ortaklardan birinin ortaklık işleri için yaptığı giderlerden veya üstlendiği borçlardan dolayı diğer ortaklar, ona karşı sorumlu olurlar; bu ortağın, yönetim işleri yüzünden doğrudan doğruya uğradığı zararlar ile ortaklığın yönetiminden kaynaklanan tehlikeler sonucunda doğan zararları, diğer ortaklar gidermekle yükümlüdürler.

Ortaklığa avans olarak para veren ortak, verdiği günden başlamak üzere faiz isteyebilir.

Yükümlü olmadığı hâlde ortaklık işleri için emek sarfetmiş olan bir ortak, hakkaniyetin gerektirdiği bir karşılık ödenmesini isteyebilir.

3. Özen borcu

MADDE 628- Her ortak, ortaklık işlerinde kendi işlerinde olduğu ölçüde çaba ve özen göstermekle yükümlüdür.

Her ortak, diğerlerine karşı, kendi kusuruyla verdiği zararları, başka işlerde ortaklığa sağladığı menfaatlerle mahsup ettirme hakkı olmaksızın gidermekle yükümlüdür.

Ortaklık işlerini ücret karşılığı yürüten ortak, vekâlet hükümlerine göre sorumlu olur.

VI. Yönetim yetkisinin kaldırılması ve sınırlanması

MADDE 629- Ortaklık sözleşmesiyle ortaklardan birine verilen yönetim yetkisi, haklı bir sebep olmaksızın, diğer ortaklarca kaldırılamaz ve sınırlanamaz.

Ortaklık sözleşmesinde yetkinin kaldırılamayacağına ilişkin bir hüküm bulunsa bile, haklı bir sebep varsa, diğer ortaklardan her biri yönetim yetkisini kaldırabilir.

Haklı sebepler, özellikle yönetici ortağın görevini aşırı ölçüde ihmal etmesi veya iyi yönetim için gerekli olan yeteneği kaybetmesi durumlarında vardır.

VII. Yönetici ortaklar ile diğer ortaklar arasındaki ilişki

1. Genel olarak

MADDE 630- Kanunun bu bölümünde veya ortaklık sözleşmesinde aksine hüküm bulunmadıkça, yönetici ortaklar ile diğer ortaklar arasındaki ilişkiler, vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlere tâbidir.

Ortaklığı yönetme yetkisi bulunmayan bir ortağın, ortaklığın işlerini görmesi veya bu yetkiye sahip ortağın yetkisini aşması hâllerinde, vekâletsiz işgörmeye ilişkin hükümler uygulanır.

Yönetici ortaklar, yılda en az bir defa hesap vermek ve kazanç paylarını ortaklara ödemekle yükümlüdürler. Hesap döneminin uzatılmasına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür. Ortaklığı yönetenin ortaklardan birisi olmaması durumunda da aynı kural uygulanır.

2. Ortaklık işlerini inceleme

MADDE 631- Yönetim yetkisi olmasa bile, her ortağın, ortaklığın işleyişi hakkında bilgi alma, defter ve kayıtlarını inceleme, bunlardan örnek alma ve malî durumu hakkında özet çıkarma hakkı vardır.

Aksine sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.

VIII. Ortaklar arasındaki ve ortaklık yapısındaki değişiklikler

1. Yeni ortak alımı ve alt katılım

MADDE 632- Ortaklığa, yeni bir ortak alınması, bütün ortakların rızasına bağlıdır.

Ortaklardan biri tek taraflı olarak bir üçüncü kişiyi ortaklıktaki payına ortak eder veya payını ona devrederse, bu üçüncü kişi ortak sıfatını kazanamaz.

2. Ortaklıktan çıkma ve çıkarılma

a. Genel olarak

MADDE 633- Bir ortağın fesih bildiriminde bulunması, kısıtlanması, iflâsı, tasfiyedeki payının cebrî icra yoluyla paraya çevrilmesi veya ölmesi hâlinde, sözleşmede ortaklığın diğer ortaklarla devam edeceğine ilişkin bir hüküm varsa, bu durumlardan biri gerçekleştiğinde, o ortak veya temsilcisi ya da ölen ortağın mirasçısı ortaklıktan çıkabilir veya diğer ortaklar tarafından yazılı olarak yapılacak bir bildirimle ortaklıktan çıkarılabilir.

b. Ortaklık payının tasfiyesi

MADDE 634- Bir ortağın ortaklıktan çıkması veya çıkarılması durumunda payı, diğer ortaklara payları oranında kendiliğinden geçer.

Diğer ortaklar, ortaklıktan çıkan veya çıkarılan ortağa, kullanımını ortaklığa bıraktığı eşyayı geri vermekle yükümlü oldukları gibi, kendisini ortaklığın muaccel borçlarından doğan müteselsil sorumluluktan kurtararak, ortak sıfatının sona erdiği tarihte ortaklık tasfiye edilmiş olsaydı ödenmesi gereken tasfiye payını ödemekle yükümlüdürler. Ortaklığın henüz muaccel olmayan borçları için diğer ortaklar, çıkan veya çıkarılan ortağı borçtan kurtarmak yerine kendisine bir güvence verebilirler.

Çıkan veya çıkarılan ortağın tasfiye payı, ortaklık sıfatının sona erdiği tarih itibarıyla, malî işlerde uzman bir kişiye hesaplattırılır. Tarafların uzman kişi üzerinde anlaşamamaları durumunda bu kişi, hâkim tarafından atanır.

c. Malvarlığının yetersizliği

MADDE 635- Ortaklık sıfatının sona erdiği tarihte, ortaklığın malvarlığı, borçlarını karşılamaya yetmezse, çıkan veya çıkarılan ortak, payına düşen borç tutarını, zarara katılmaya ilişkin düzenlemeler çerçevesinde diğer ortaklara ödemekle yükümlüdür.

d. Tamamlanmamış işler

MADDE 636- Çıkan veya çıkarılan ortak, ortak olduğu dönemde henüz sonuçlanmamış işlerden doğan kâra veya zarara katılır.

Ortaklık sıfatı sona eren kişi, o hesap yılı sonu itibarıyla, tamamlanmış olan işler sebebiyle varsa ortaklıktan kendisine düşecek kâr payını; devam eden işler hakkında da gerekli bilgiyi isteyebilir.

C. Ortakların üçüncü kişilerle ilişkisi

I. Temsil

MADDE 637- Kendi adına ve ortaklık hesabına bir üçüncü kişi ile işlemde bulunan ortak, bu kişiye karşı bizzat kendisi alacaklı ve borçlu olur.

Ortaklardan biri, ortaklık veya bütün ortaklar adına bir üçüncü kişi ile işlem yaparsa, diğer ortaklar ancak temsile ilişkin hükümler uyarınca, bu kişinin alacaklısı veya borçlusu olurlar.

Kendisine yönetim görevi verilen ortağın, ortaklığı veya bütün ortakları üçüncü kişilere karşı temsil etme yetkisi var sayılır. Ancak, temsil yetkisine sahip yönetici ortağın yapacağı önemli tasarruf işlemlerine ilişkin yetkinin, bütün ortakların oybirliğiyle verilmiş olması ve yetki belgesinde bu hususun açıkça belirtilmiş olması şarttır.

II. Temsilin sonuçları

MADDE 638- Ortaklık için edinilen veya ortaklığa devredilen şeyler, alacaklar ve aynî haklar, ortaklık sözleşmesi çerçevesinde elbirliği hâlinde bütün ortaklara ait olur.

Ortaklık sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadıkça, bir ortağın alacaklıları, haklarını ancak o ortağın tasfiyedeki payı üzerinde kullanabilirler.

Ortaklar, birlikte veya bir temsilci aracılığı ile, bir üçüncü kişiye karşı, ortaklık ilişkisi çerçevesinde üstlendikleri borçlardan, aksi kararlaştırılmamışsa müteselsilen sorumlu olurlar.

D. Ortaklığın sona ermesi

I. Sona erme sebepleri

1. Genel olarak

MADDE 639- Ortaklık aşağıdaki durumlarda sona erer:

1. Ortaklık sözleşmesinde öngörülen amacın gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsız duruma gelmesiyle,

2. Sözleşmede ortaklığın mirasçılarla sürdürülmesi konusunda bir hüküm yoksa, ortaklardan birinin ölmesiyle,

3. Sözleşmede ortaklığın devam edeceğine ilişkin bir hüküm yoksa, bir ortağın kısıtlanması, iflâsı veya tasfiyedeki payının cebrî icra yoluyla paraya çevrilmesiyle,

4. Bütün ortakların oybirliğiyle karar vermesiyle,

5. Ortaklık için kararlaştırılmış olan sürenin bitmesiyle,

6. Ortaklık sözleşmesinde feshi bildirme hakkı saklı tutulmuş veya ortaklık belirsiz bir süre için ya da ortaklardan birinin ömrü boyunca kurulmuşsa, bir ortağın fesih bildiriminde bulunmasıyla,

7. Haklı sebeplerin bulunması hâlinde, her zaman başkaca koşul aranmaksızın, fesih istemi üzerine mahkeme kararıyla.

2. Belirsiz süreli ortaklık

MADDE 640- Ortaklık, belirsiz süre için veya ortaklardan birinin ömrü boyunca sürmek üzere kurulmuşsa, ortaklardan her biri, altı ay önceden fesih bildiriminde bulunabilir.

Fesih bildirimi, dürüstlük kurallarına aykırı olarak ve özellikle uygun olmayan bir zamanda yapılamaz. Fesih bildirimi, ancak hesap yılı sonunda hüküm ifade eder.

Sözleşmede öngörülmüş olan sürenin bitiminden sonra ortaklık, ortakların örtülü iradesiyle sürdürülürse, belirsiz süreli ortaklığa dönüşür.

II. Sona ermenin ortaklığın yönetimine etkisi

MADDE 641- Ortaklık, fesih bildiriminden başka bir yolla sona ererse, bir ortağın ortaklık işlerini yönetme konusundaki yetkisi, sona ermeyi öğrendiği veya durumun gerektirdiği özeni gösterseydi öğrenebileceği zamana kadar, kendisi hakkında devam eder.

Ortaklık, ortaklardan birinin ölümüyle sona ererse, ölen ortağın mirasçısı, durumu hemen diğer ortaklara bildirmekle yükümlüdür. Mirasçı gerekli önlemler alınıncaya kadar, ölen ortağın daha önce yürütmekte olduğu işlere, dürüstlük kuralları çerçevesinde devam eder. Diğer ortaklar da, geçici olarak, ortaklık işlerini aynı şekilde yürütmeye devam ederler.

III. Tasfiye

1. Katılım payı için yapılacak işlem

MADDE 642- Katılım payı olarak bir şeyin mülkiyetini koyan ortak, ortaklığın sona ermesi üzerine yapılacak tasfiye sonucunda, o şeyi olduğu gibi geri alamayıp, koyduğu katılım payına ne değer biçilmişse, o değeri isteyebilir.

Bu değer belirlenmemişse, geri alma, o şeyin katılım payı olarak konduğu zamandaki değeri üzerinden yapılır.

2. Kazanç ve zararın paylaşımı

MADDE 643- Ortaklığın borçları ödendikten ve ortaklardan her birinin ortaklığa verdiği avanslar ile ortaklık için yaptığı giderler ve koymuş olduğu katılım payı geri verildikten sonra bir şey artarsa, bu kazanç, ortaklar arasında paylaşılır.

Ortaklığın, borçlar, giderler ve avanslar ödendikten sonra kalan varlığı, ortakların koydukları katılım paylarının geri verilmesine yetmezse, zarar ortaklar arasında paylaşılır.

3.Tasfiye usulü

MADDE 644- Ortaklığın sona ermesi hâlinde tasfiye, yönetici olmayan ortaklar da dahil olmak üzere, bütün ortakların elbirliğiyle yapılır. Ancak, ortaklık sözleşmesinde, ortaklardan biri tarafından kendi adına ve ortaklık hesabına belirli bazı işlemlerin yapılması öngörülmüşse, bu ortak, ortaklığın sona ermesinden sonra da o işlemleri tek başına yapmak ve diğerlerine hesap vermekle yükümlüdür.

Ortaklar, tasfiye işlerini yürütmek üzere tasfiye görevlisi atayabilirler. Bu konuda anlaşamamaları hâlinde, ortaklardan her biri, tasfiye görevlisinin hâkim tarafından atanması isteminde bulunabilir.

Tasfiye görevlisine ödenecek ücret, sözleşmede buna ilişkin bir hüküm veya ortaklarca oybirliğiyle verilmiş bir karar yoksa, tasfiyenin gerektirdiği emek ile ortaklık malvarlığının geliri göz önünde tutularak hâkim tarafından belirlenir ve ortaklık malvarlığından, buna imkân bulunamazsa, ortaklardan müteselsilen karşılanır.

Tasfiye usulüne veya tasfiye sonucunda her bir ortağa dağıtılacak paya ilişkin olarak doğabilecek uyuşmazlıklar, ilgililerin istemi üzerine hâkim tarafından çözüme bağlanır.

IV. Üçüncü kişilere karşı sorumluluk

MADDE 645- Ortaklığın sona ermesi, üçüncü kişilere karşı olan yükümlülükleri değiştirmez.

Türk Medenî Kanunu ile ilişkisi

MADDE 646- Bu Kanun, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Beşinci Kitabı olup, onun tamamlayıcısıdır.

Yürürlükten kaldırılan Kanun

MADDE 647- 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 648- Bu Kanun yayımı tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 649- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bak. ve Başb. Yrd.
C. Çiçek	*H. Yazıcı*	*N. Ekren*
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
M. Aydın	*M. Başesgioğlu*	*K. Tüzmen*
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
N. Çubukçu	*M. Şimşek*	*M. S. Yazıcıoğlu*
Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
M. A. Şahin	*M. V. Gönül*	*B. Atalay*
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı	Millî Eğitim Bakanı
A. Babacan	*K. Unakıtan*	*H. Çelik*
Bayındırlık ve İskân Bakanı	Sağlık Bakanı	Ulaştırma Bakanı
F. N. Özak	*R. Akdağ*	*B. Yıldırım*
Tarım ve Köyişleri Bakanı	Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı	Sanayi ve Ticaret Bakanı
M. M. Eker	*F. Çelik*	*M. Z. Çağlayan*
En. ve Tab. Kay. Bakanı	Kültür ve Turizm Bakanı	Çevre ve Orman Bakanı
M. H. Güler	*E. Günay*	*V. Eroğlu*

ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

TÜRK BORÇLAR KANUNU TASARISI

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Borç İlişkisinin Kaynakları

BİRİNCİ AYIRIM
Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri

A. Sözleşmenin kurulması

I. İrade açıklaması

1. Genel olarak

MADDE 1- Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur.

İrade açıklaması, açık veya örtülü olabilir.

2. İkinci derecedeki noktalar

MADDE 2- Taraflar sözleşmenin esaslı noktalarında uyuşmuşlarsa, ikinci derecedeki noktalar üzerinde durulmamış olsa bile, sözleşme kurulmuş sayılır.

İkinci derecedeki noktalarda uyuşulamazsa hâkim, uyuşmazlığı işin özelliğine bakarak karara bağlar.

Sözleşmelerin şekline ilişkin hükümler saklıdır.

II. Öneri ve kabul

1. Süreli öneri

MADDE 3- Kabul için süre belirleyerek bir sözleşme yapılmasını öneren, bu sürenin sona ermesine kadar önerisiyle bağlıdır.

Kabul bu süre içinde kendisine ulaşmazsa; öneren, önerisiyle bağlılıktan kurtulur.

2. Süresiz öneri

a. Hazır olanlar arasında

MADDE 4- Kabul için süre belirlenmeksizin hazır olan bir kişiye yapılan öneri hemen kabul edilmezse; öneren, önerisiyle bağlılıktan kurtulur.

Telefon, bilgisayar gibi iletişim sağlayabilen araçlarla doğrudan iletişim sırasında yapılan öneri, hazır olanlar arasında yapılmış sayılır.

b. Hazır olmayanlar arasında

MADDE 5- Kabul için süre belirlenmeksizin hazır olmayan bir kişiye yapılan öneri, zamanında ve usulüne uygun olarak gönderilmiş bir yanıtın ulaşmasının beklenebileceği ana kadar, önereni bağlar.

Öneren, önerisini zamanında ulaşmış sayabilir.

Zamanında gönderilen kabul, önerene geç ulaşır ve öneren onunla bağlı olmak istemezse, durumu hemen kabul edene bildirmek zorundadır.

3. Örtülü kabul

MADDE 6- Öneren, kanun veya işin özelliği ya da durumun gereği açık bir kabulü beklemek zorunda değilse, öneri uygun bir sürede reddedilmediği takdirde, sözleşme kurulmuş sayılır.

4. Ismarlanmayan şeyin gönderilmesi

MADDE 7- Ismarlanmamış bir şeyin gönderilmesi öneri sayılmaz. Bu şeyi alan kişi, onu geri göndermek veya saklamakla yükümlü değildir.

Ismarlanmamış bir şeyin yanlışlıkla gönderildiği açıkça anlaşılırsa, onu alan kişi, uygun bir sürede gönderene haber vermek zorundadır.

5. Bağlayıcı olmayan öneri ve herkese açık öneri

MADDE 8- Öneren, önerisi ile bağlı olmama hakkının saklı olduğunu açıkça belirtirse veya işin özelliğinden ya da durumun gereğinden bağlanma niyetinde olmadığı anlaşılırsa, önerisi kendisini bağlamaz.

Fiyatını göstererek mal sergilenmesi veya tarife, fiyat listesi ya da benzerlerinin gönderilmesi, aksi açıkça ve kolaylıkla anlaşılmadıkça öneri sayılır.

6. İlân yoluyla ödül sözü verme

MADDE 9- Bir sonucun gerçekleşmesi karşılığında ödül vereceğini ilân yoluyla duyuran kimse, sözünü yerine getirmekle yükümlüdür.

Ödül sözü veren, sonucun gerçekleşmesinden önce sözünden cayarsa veya sonucun gerçekleşmesini engellerse, dürüstlük kurallarına uygun olarak yapılan giderleri ödemekle yükümlüdür. Ancak, bir ya da birden çok kişiye ödenecek giderlerin toplamı, ödülün değerini aşamaz.

Ödül sözü veren, giderlerinin ödenmesini isteyenlerin beklenen sonucu gerçekleştiremeyeceklerini ispat ederse, giderleri ödeme yükümlülüğünden kurtulur.

7. Önerinin ve kabulün geri alınması

MADDE 10- Geri alma açıklaması, diğer tarafa öneriden önce veya aynı anda ulaşmış ya da daha sonra ulaşmakla birlikte diğer tarafça öneriden önce öğrenilmiş olursa, öneri yapılmamış sayılır.

Bu kural, kabulün geri alınmasında da uygulanır.

III. Hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmenin hüküm anı

MADDE 11- Hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmeler, kabulün gönderildiği andan başlayarak hüküm doğurur.

Açık bir kabulün gerekli olmadığı durumlarda, sözleşme önerinin ulaşma anından başlayarak hüküm doğurur.

B. Sözleşmelerin şekli

I. Genel kural

MADDE 12- Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir.

Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.

II. Yazılı şekil

1. Yasal şekil

a. Kapsamı

MADDE 13- Kanunda yazılı şekilde yapılması öngörülen bir sözleşmenin değiştirilmesinde de yazılı şekle uyulması zorunludur. Ancak, sözleşme metniyle çelişmeyen tamamlayıcı yan hükümler bu kuralın dışındadır.

Bu kural, yazılı şekil dışındaki geçerlilik şekilleri hakkında da uygulanır.

b. Unsurları

MADDE 14- Yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunludur.

Kanunda aksi öngörülmedikçe, imzalı bir mektup, asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf, teyit edilmiş olmaları kaydıyla faks veya buna benzer iletişim araçları ya da güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen metinler de yazılı şekil yerine geçer.

c. İmza

MADDE 15- İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukukî sonuçlarını doğurur.

İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve âdetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır.

Açığa atılan imzanın üzerine sonradan yazılan metnin, imza atanın iradesine uygun olduğu kabul edilir. Durumun özelliği aksini göstermedikçe, yazılan metnin anlaşmaya aykırı olduğunu ispat yükü, açığa imza atana düşer.

d. İmza yerine geçen işaretler

MADDE 16- İmza atamayanlar, imza yerine usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler.

Kambiyo senetlerine ilişkin hükümler saklıdır.

2. İradî şekil

MADDE 17- Kanunda şekle bağlanmamış bir sözleşmenin taraflarca belirli bir şekilde yapılması kararlaştırılmışsa, belirlenen şekilde yapılmayan sözleşme tarafları bağlamaz.

Herhangi bir belirleme olmaksızın yazılı şekil kararlaştırılmışsa, yasal yazılı şekle ilişkin hükümler uygulanır.

C. Borç tanıması

MADDE 18- Borcun sebebini içermemiş olsa bile borç tanıması geçerlidir.

D. Sözleşmelerin yorumu, muvazaalı işlemler

MADDE 19- Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır.

Borçlu, yazılı bir borç tanımasına güvenerek alacağı kazanmış olan üçüncü kişiye karşı, bu işlemin muvazaalı olduğu savunmasında bulunamaz.

E. Genel işlem koşulları

I. Genel olarak

MADDE 20- Genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir. Bu koşulların, sözleşme metninde veya ekinde yer alması, kapsamı, yazı türü ve şekli, nitelendirmede önem taşımaz.

Aynı amaçla düzenlenen sözleşmelerin metinlerinin özdeş olmaması, bu sözleşmelerin içerdiği hükümlerin, genel işlem koşulu sayılmasını engellemez.

Genel işlem koşulları içeren sözleşmeye veya ayrı bir sözleşmeye konulan bu koşulların her birinin tartışılarak kabul edildiğine ilişkin kayıtlar, tek başına, onları genel işlem koşulu olmaktan çıkarmaz.

Genel işlem koşullarıyla ilgili hükümler, sundukları hizmetleri kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi ve kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de, niteliklerine bakılmaksızın uygulanır.

II. Kapsamı

1. Yazılmamış sayılma

MADDE 21- Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlıdır. Aksi takdirde, genel işlem koşulları yazılmamış sayılır.

Sözleşmenin niteliğine ve işin özelliğine yabancı olan genel işlem koşulları da yazılmamış sayılır.

2. Yazılmamış sayılmanın sözleşmeye etkisi

MADDE 22- Sözleşmenin yazılmamış sayılan genel işlem koşulları dışındaki hükümleri geçerliliğini korur. Bu durumda düzenleyen, yazılmamış sayılan koşullar olmasaydı diğer hükümlerle sözleşmeyi yapmayacak olduğunu ileri süremez.

III. Yorumlanması

MADDE 23- Genel işlem koşullarında yer alan bir hüküm, açık ve anlaşılır değilse veya birden çok anlama geliyorsa, düzenleyenin aleyhine ve karşı tarafın lehine yorumlanır.

IV. Değiştirme yasağı

MADDE 24- Genel işlem koşullarının bulunduğu bir sözleşmede veya ayrı bir sözleşmede yer alan ve düzenleyene tek yanlı olarak karşı taraf aleyhine genel işlem koşulları içeren sözleşmenin bir hükmünü değiştirme ya da yeni düzenleme getirme yetkisi içeren kayıtlar yazılmamış sayılır.

V. İçerik denetimi

MADDE 25- Genel işlem koşullarına, dürüstlük kurallarına aykırı olarak, karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hükümler konulamaz.

F. Sözleşmenin içeriği

I. Sözleşme özgürlüğü

MADDE 26- Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler.

II. Kesin hükümsüzlük

MADDE 27- Kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.

Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur.

III. Aşırı yararlanma

MADDE 28- Bir sözleşmede karşılıklı edimler arasında açık bir oransızlık varsa, bu oransızlık, zarar görenin zor durumda kalmasından veya düşüncesizliğinden ya da deneyimsizliğinden yararlanılmak suretiyle gerçekleştirildiği takdirde, zarar gören, durumun özelliğine göre ya sözleşme ile bağlı olmadığını diğer tarafa bildirerek ediminin geri verilmesini ya da sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteyebilir.

Zarar gören bu hakkını, düşüncesizlik veya deneyimsizliğini öğrendiği; zor durumda kalmada ise, bu durumun ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde sözleşmenin kurulduğu tarihten başlayarak beş yıl içinde kullanabilir.

IV. Önsözleşme

MADDE 29- Bir sözleşmenin ileride kurulmasına ilişkin sözleşmeler geçerlidir.

Kanunlarda öngörülen ayrık durumlar dışında, önsözleşmenin geçerliliği, ileride kurulacak sözleşmenin şekline bağlıdır.

G. İrade bozuklukları

I. Yanılma

1. Yanılmanın hükümleri

MADDE 30- Sözleşme kurulurken esaslı yanılmaya düşen taraf, sözleşme ile bağlı olmaz.

2. Yanılma hâlleri

a. Açıklamada yanılma

MADDE 31- Özellikle aşağıda sayılan yanılma hâlleri esaslıdır:

1. Yanılan, kurulmasını istediği sözleşmeden başka bir sözleşme için iradesini açıklamışsa.

2. Yanılan, istediğinden başka bir konu için iradesini açıklamışsa.

3. Yanılan, sözleşme yapma iradesini, gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkasına açıklamışsa.

4. Yanılan, sözleşmeyi yaparken belirli nitelikleri olan bir kişiyi dikkate almasına karşın başka bir kişi için iradesini açıklamışsa.

5. Yanılan, gerçekte üstlenmek istediğinden önemli ölçüde fazla bir edim için veya gerçekte istediğinden önemli ölçüde az bir karşı edim için iradesini açıklamışsa.

Basit hesap yanlışlıkları sözleşmenin geçerliliğini etkilemez; bunların düzeltilmesi ile yetinilir.

b. Saikte yanılma

MADDE 32- Saikte yanılma, esaslı yanılma sayılmaz. Ancak yanılanın, karşı tarafça bilinebilir biçimde yanıldığı saiki sözleşmenin temeli sayması ve bunun da iş ilişkilerinde geçerli dürüstlük kurallarına uygun olması hâlinde, yanılma esaslı sayılır.

c. İletmede yanılma

MADDE 33- Sözleşmenin kurulmasına yönelik iradenin haberci veya çevirmen gibi bir aracı ya da bir araç tarafından yanlış iletilmiş olması hâlinde de yanılma hükümleri uygulanır.

3. Yanılmada dürüstlük kuralları

MADDE 34- Yanılan, yanıldığını dürüstlük kurallarına aykırı olarak ileri süremez.

Özellikle diğer tarafın, sözleşmenin yanılanın kasdettiği anlamda kurulmasına razı olduğunu bildirmesi durumunda, sözleşme bu anlamda kurulmuş sayılır.

4. Yanılmada kusur

MADDE 35- Yanılan, yanılmasında kusurlu ise, sözleşmenin hükümsüzlüğünden doğan zararı gidermekle yükümlüdür. Ancak, diğer taraf yanılmayı biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, tazminat istenemez.

Hâkim, hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda, ifadan beklenen yararı aşmamak kaydıyla, daha fazla tazminata hükmedebilir.

II. Aldatma

MADDE 36- Taraflardan biri, diğerinin aldatması sonucu bir sözleşme yapmışsa, yanılması esaslı olmasa bile, sözleşmeyle bağlı değildir.

Üçüncü bir kişinin aldatması sonucu bir sözleşme yapan taraf, sözleşmenin yapıldığı sırada karşı tarafın aldatmayı bilmesi veya bilecek durumda olması hâlinde, sözleşmeyle bağlı değildir.

III. Korkutma

1. Hükmü

MADDE 37- Taraflardan biri, diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu bir sözleşme yapmışsa, sözleşmeyle bağlı değildir.

Korkutan bir üçüncü kişi olup da diğer taraf korkutmayı bilmiyorsa veya bilecek durumda değilse, sözleşmeyle bağlı kalmak istemeyen korkutulan, hakkaniyet gerektiriyorsa, diğer tarafa tazminat ödemekle yükümlüdür.

2. Koşulları

MADDE 38- Korkutulan, içinde bulunduğu durum bakımından kendisinin veya yakınlarından birinin kişilik haklarına ya da malvarlığına yönelik ağır ve yakın bir zarar tehlikesinin doğduğuna inanmakta haklı ise, korkutma gerçekleşmiş sayılır.

Bir hakkın veya kanundan doğan bir yetkinin kullanılacağı korkutmasıyla sözleşme yapıldığında, bu hakkı veya yetkiyi kullanacağını açıklayanın, diğer tarafın zor durumda kalmasından aşırı bir menfaat sağlamış olması hâlinde, korkutmanın varlığı kabul edilir.

IV. İrade bozukluğunun giderilmesi

MADDE 39- Yanılma veya aldatma sebebiyle ya da korkutulma sonucunda sözleşme yapan taraf, yanılma veya aldatmayı öğrendiği ya da korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı andan başlayarak bir yıl içinde sözleşme ile bağlı olmadığını bildirmez veya verdiği şeyi geri istemezse, sözleşmeyi onamış sayılır.

Aldatma veya korkutmadan dolayı bağlayıcılığı olmayan bir sözleşmenin onanmış sayılması, tazminat hakkını ortadan kaldırmaz.

H. Temsil

I. Yetkili temsil

1. Genel olarak

a. Temsilin hükmü

MADDE 40- Yetkili bir temsilci tarafından bir başkası adına ve hesabına yapılan hukukî işlemin sonuçları, doğrudan doğruya temsil olunanı bağlar.

Temsilci, hukukî işlemi yaparken bu sıfatını bildirmezse, hukukî işlemin sonuçları kendisine ait olur. Ancak, karşı taraf bir temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarıyor veya çıkarması gerekiyor ya da hukukî işlemi temsilci veya temsil olunandan biri ile yapması farksız ise, hukukî işlemin sonuçları doğrudan doğruya temsil olunana ait olur.

Diğer durumlarda alacağın devri veya borcun üstlenilmesine ilişkin hükümler uygulanır.

b. Temsil yetkisinin kapsamı

MADDE 41- Temsil yetkisinin kapsamı; yetki kamu hukukundan doğmuşsa bu konudaki hükümlere, hukukî bir işlemden doğmuşsa o işleme göre belirlenir.

Temsil yetkisi üçüncü kişilere bildirilmişse, yetkinin varlığının ve kapsamının belirlenmesinde bildirim esas alınır.

2. Hukukî işlemden doğan yetki

a. Yetkinin sınırlanması ve geri alınması

MADDE 42- Temsil olunan, hukukî bir işlemden doğan temsil yetkisini her zaman sınırlayabilir veya geri alabilir. Ancak, taraflar arasındaki hizmet, vekâlet veya ortaklık sözleşmeleri gibi hukukî ilişkilerden doğabilecek haklar saklıdır.

Temsil olunan, bu hakkından önceden feragat edemez.

Temsil olunan verdiği yetkiyi üçüncü kişilere açıkça veya dolaylı biçimde bildirmişse, bu yetkiyi tamamen veya kısmen geri aldığını onlara bildirmediği takdirde, yetkinin geri alındığını iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremez.

b. Ölüm, ehliyetsizlik ve diğer durumlar

MADDE 43- Hukukî işlemden doğan temsil yetkisi, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça veya işin özelliğinden anlaşılmadıkça, temsil olunanın veya temsilcinin ölümü, gaipliğine karar verilmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflâs etmesi durumlarında sona erer.

Bu hüküm, bir tüzel kişiliğin sona ermesi durumunda da uygulanır.

Tarafların karşılıklı kişisel hakları saklıdır.

c. Yetki belgesinin geri verilmesi

MADDE 44- Temsilciye yetki belgesi verilmişse, yetkinin sona ermesi durumunda temsilci, bu belgeyi temsil olunana geri vermekle veya hâkimin belirleyeceği yere bırakmakla yükümlüdür.

Temsil olunan veya halefleri, temsilcinin belgeyi geri vermesi için gerekeni yapmazlarsa, bundan dolayı iyiniyetli üçüncü kişilerin zararını gidermekle yükümlüdürler.

d. Yetkinin sona erdiğinin ileri sürülememesi

MADDE 45- Temsilci, yetkisinin sona ermiş olduğunu bilmediği sürece, temsil olunan veya halefleri, temsilcinin yapmış olduğu hukukî işlemlerin sonuçlarıyla bağlıdırlar.

Bu kural, üçüncü kişilerin yetkinin sona ermiş olduğunu bildikleri durumlarda uygulanmaz.

II. Yetkisiz temsil

1. Onama hâlinde

MADDE 46- Bir kimse yetkisi olmadığı hâlde temsilci olarak bir hukukî işlem yaparsa, bu işlem ancak onadığı takdirde temsil olunanı bağlar.

Yetkisiz temsilcinin kendisiyle işlem yaptığı diğer taraf, temsil olunandan, uygun bir süre içinde bu hukukî işlemi onayıp onamayacağını bildirmesini isteyebilir. Bu süre içinde işlemin onanmaması durumunda, diğer taraf bu işlemle bağlı olmaktan kurtulur.

2. Onamama hâlinde

MADDE 47- Temsil olunanın açık veya örtülü olarak hukukî işlemi onamaması hâlinde, bu işlemin geçersiz olmasından doğan zararın giderilmesi, yetkisiz temsilciden istenebilir. Ancak, yetkisiz temsilci, işlemin yapıldığı sırada karşı tarafın, kendisinin yetkisiz olduğunu bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ederse, kendisinden zararın giderilmesi istenemez.

Hakkaniyet gerektiriyorsa, kusurlu yetkisiz temsilciden diğer zararların giderilmesi de istenebilir.

Sebepsiz zenginleşmeden doğan haklar saklıdır.

III. Saklı hükümler

MADDE 48- Ortaklık temsilcileri ile organlarının ve ticarî vekillerin yetkisine ilişkin hükümler saklıdır.

İKİNCİ AYIRIM

Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri

A. Sorumluluk

I. Genel olarak

MADDE 49- Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlâka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

II. Zararın ve kusurun ispatı

MADDE 50- Zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat yükü altındadır.

Uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler.

III. Tazminat

1. Belirlenmesi

MADDE 51- Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler.

Tazminatın irat biçiminde ödenmesine hükmedilirse, borçlu güvence göstermekle yükümlüdür.

2. İndirilmesi

MADDE 52- Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir.

Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir.

IV. Özel durumlar

1. Ölüm ve bedensel zarar

a. Ölüm

MADDE 53- Ölüm hâlinde uğranılan zararlar özellikle şunlardır:

1. Cenaze giderleri.

2. Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar.

3. Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar.

b. Bedensel zarar

MADDE 54- Bedensel zararlar özellikle şunlardır:

1. Tedavi giderleri.

2. Kazanç kaybı.

3. Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar.

4. Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar.

c. Belirlenmesi

MADDE 55- Destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlar, bu Kanun hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanır. Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemeler, bu tür zararların belirlenmesinde gözetilemez; zarar veya tazminattan indirilemez. Hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile artırılamaz veya azaltılamaz.

Bu Kanun hükümleri, her türlü idarî eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da uygulanır.

d. Manevî tazminat

MADDE 56- Hâkim, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevî tazminat olarak ödenmesine karar verebilir.

Ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevî tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir.

2. Haksız rekabet

MADDE 57- Gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilânların yapılması ya da dürüstlük kurallarına aykırı diğer davranışlarda bulunulması yüzünden müşterileri azalan veya onları kaybetme tehlikesiyle karşılaşan kişi, bu davranışlara son verilmesini ve kusurun varlığı hâlinde zararının giderilmesini isteyebilir.

Ticarî işlere ait haksız rekabet hakkında Türk Ticaret Kanunu hükümleri saklıdır.

3. Kişilik hakkının zedelenmesi

MADDE 58- Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevî zarara karşılık manevî tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir.

Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.

4. Ayırt etme gücünün geçici kaybı

MADDE 59- Ayırt etme gücünü geçici olarak kaybeden kişi, bu sırada verdiği zararları gidermekle yükümlüdür. Ancak, ayırt etme gücünü kaybetmede kusuru olmadığını ispat ederse, sorumluluktan kurtulur.

V. Sorumluluk sebeplerinin çokluğu

1. Sebeplerin yarışması

MADDE 60- Bir kişinin sorumluluğu, birden çok sebebe dayandırılabiliyorsa hâkim, zarar gören aksini istemiş olmadıkça veya kanunda aksi öngörülmedikçe, zarar görene en iyi giderim imkânı sağlayan sorumluluk sebebine göre karar verir.

2. Müteselsil sorumluluk

a. Dış ilişkide

MADDE 61- Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır.

b. İç ilişkide

MADDE 62- Tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur.

Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip ve zarar görenin haklarına halef olur.

VI. Hukuka aykırılığı kaldıran hâller

1. Genel olarak

MADDE 63- Kanunun verdiği yetkiye dayanan ve bu yetkinin sınırları içinde kalan bir fiil, zarara yol açsa bile, hukuka aykırı sayılmaz.

Zarar görenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar, zarar verenin davranışının haklı savunma niteliği taşıması, yetkili kamu makamlarının müdahalesinin zamanında sağlanamayacak olması durumunda kişinin hakkını kendi gücüyle koruması veya zorunluluk hâllerinde de fiil, hukuka aykırı sayılmaz.

2. Sorumluluk

MADDE 64- Haklı savunmada bulunan, saldıranın şahsına veya mallarına verdiği zarardan sorumlu tutulamaz.

Kendisini veya başkasını açık ya da yakın bir zarar tehlikesinden korumak için diğer bir kişinin mallarına zarar verenin, bu zararı giderim yükümlülüğünü hâkim hakkaniyete göre belirler.

Hakkını kendi gücüyle koruma durumunda kalan kişi, durum ve koşullara göre o sırada kolluk gücünün yardımını zamanında sağlayamayacak ise ve hakkının kayba uğramasını ya da kullanılmasının önemli ölçüde zorlaşmasını önleyecek başka bir yol da yoksa, verdiği zarardan sorumlu tutulamaz.

B. Kusursuz sorumluluk

I. Hakkaniyet sorumluluğu

MADDE 65- Hakkaniyet gerektiriyorsa; hâkim, ayırt etme gücü bulunmayan kişinin verdiği zararın, tamamen veya kısmen giderilmesine karar verir.

II. Özen sorumluluğu

1. Adam çalıştıranın sorumluluğu

MADDE 66- Adam çalıştıran, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür.

Adam çalıştıran, çalışanını seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse, sorumlu olmaz.

Bir işletmede adam çalıştıran, işletmenin çalışma düzeninin zararın doğmasını önlemeye elverişli olduğunu ispat etmedikçe, o işletmenin faaliyetleri dolayısıyla sebep olunan zararı gidermekle yükümlüdür.

Adam çalıştıran, ödediği tazminat için, zarar veren çalışana, ancak onun bizzat sorumlu olduğu ölçüde rücu hakkına sahiptir.

2. Hayvan bulunduranın sorumluluğu

a. Giderim yükümlülüğü

MADDE 67- Bir hayvanın bakımını ve yönetimini sürekli veya geçici olarak üstlenen kişi, hayvanın verdiği zararı gidermekle yükümlüdür.

Hayvan bulunduran, bu zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse sorumlu olmaz.

Hayvan, bir başkası veya bir başkasına ait hayvan tarafından ürkütülmüş olursa, hayvanı bulunduranın, bu kişilere rücu hakkı saklıdır.

b. Alıkoyma hakkı

MADDE 68- Bir kişinin hayvanı, başkasının taşınmazı üzerinde bir zarar verdiği takdirde, taşınmazın zilyedi, o hayvanı yakalayabilir, zararı giderilinceye kadar alıkoyabilir; hattâ durum ve koşullar haklı gösteriyorsa hayvanı diğer yollarla etkisiz hâle getirebilir.

Bu durumda, taşınmazın zilyedi derhâl hayvan sahibine bilgi vermek ve sahibini bilmiyorsa, onun bulunması için gerekli girişimleri yapmak zorundadır.

3. Yapı malikinin sorumluluğu

a. Giderim yükümlülüğü

MADDE 69- Bir binanın veya diğer yapı eserlerinin maliki, bunların yapımındaki bozukluklardan veya bakımındaki eksikliklerden doğan zararı gidermekle yükümlüdür.

İntifa ve oturma hakkı sahipleri de, binanın bakımındaki eksikliklerden doğan zararlardan, malikle birlikte müteselsilen sorumludurlar.

Sorumluların, bu sebeplerle kendilerine karşı sorumlu olan diğer kişilere rücu hakkı saklıdır.

b. Zarar tehlikesini önleme

MADDE 70- Bir başkasına ait bina veya diğer yapı eserlerinden zarar görme tehlikesiyle karşılaşan kişi, bu tehlikenin giderilmesi için gerekli önlemlerin alınmasını hak sahiplerinden isteyebilir.

Kişilerin ve malların korunması hakkındaki kamu hukuku kuralları saklıdır.

III. Tehlike sorumluluğu ve denkleştirme

MADDE 71- Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur.

Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir. Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arzeden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arzeden işletme sayılır.

Belirli bir tehlike hâli için öngörülen özel sorumluluk hükümleri saklıdır.

Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin bu tür faaliyetine hukuk düzenince izin verilmiş olsa bile, zarar görenler, bu işletmenin faaliyetinin sebep olduğu zararlarının uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilirler.

C. Zamanaşımı

I. Kural

MADDE 72- Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır.

Haksız fiil dolayısıyla zarar gören bakımından bir borç doğmuşsa zarar gören, haksız fiilden doğan tazminat istemi zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcu ifadan kaçınabilir.

II. Rücu isteminde

MADDE 73- Rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

Tazminatın ödenmesi kendisinden istenilen kişi, durumu birlikte sorumlu olduğu kişilere bildirmek zorundadır. Aksi takdirde zamanaşımı, bu bildirimin dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlar.

D. Yargılama

I. Ceza hukuku ile ilişkisinde

MADDE 74- Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir.

Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz.

II.Tazminat hükmünün değiştirilmesi

MADDE 75- Bedensel zararın kapsamı, karar verme sırasında tam olarak belirlenemiyorsa hâkim, kararın kesinleşmesinden başlayarak iki yıl içinde, tazminat hükmünü değiştirme yetkisini saklı tutabilir.

III. Geçici ödemeler

MADDE 76- Zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunduğu ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde hâkim, istem üzerine davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir.

Davalının yaptığı geçici ödemeler, hükmedilen tazminata mahsup edilir; tazminata hükmedilmezse hâkim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri

A. Koşulları

I. Genel olarak

MADDE 77- Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.

Bu yükümlülük, özellikle zenginleşmenin geçerli olmayan veya gerçekleşmemiş ya da sona ermiş bir sebebe dayanması durumunda doğmuş olur.

II. Borçlanılmamış edimin ifası

MADDE 78- Borçlanmadığı edimi kendi isteğiyle yerine getiren kimse, bunu ancak, kendisini borçlu sanarak yerine getirdiğini ispat ederse geri isteyebilir.

Zamanaşımına uğramış bir borcun ifasından veya ahlâkî bir ödevin yerine getirilmiş olmasından kaynaklanan zenginleşmeler geri istenemez.

Borç olmadığı hâlde ödenmiş olan edimin geri istenmesine ilişkin diğer kanun hükümleri saklıdır.

B. Geri vermenin kapsamı

I. Zenginleşenin yükümlülüğü

MADDE 79- Sebepsiz zenginleşen, zenginleşmenin geri istenmesi sırasında elinden çıkmış olduğunu ispat ettiği kısmın dışında kalanı geri vermekle yükümlüdür.

Zenginleşen, zenginleşmeyi iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmışsa veya elden çıkarırken ileride geri vermek zorunda kalabileceğini hesaba katması gerekiyorsa, zenginleşmenin tamamını geri vermekle yükümlüdür.

II. Giderleri isteme hakkı

MADDE 80- Zenginleşen iyiniyetli ise, yaptığı zorunlu ve yararlı giderleri, geri verme isteminde bulunandan isteyebilir.

Zenginleşen iyiniyetli değilse, zorunlu giderlerinin ve yararlı giderlerinden sadece geri verme zamanında mevcut olan değer artışının ödenmesini isteyebilir.

Zenginleşen, iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın, diğer giderlerinin ödenmesini isteyemez. Ancak, kendisine karşılık önerilmezse, o şey ile birleştirdiği ve zararsızca ayrılması mümkün bulunan eklemeleri geri vermeden önce ayırıp alabilir.

C. Geri istenememe

MADDE 81- Hukuka veya ahlâka aykırı bir sonucun gerçekleşmesi amacıyla verilen şey geri istenemez. Ancak, açılan davada hâkim, bu şeyin Devlete mal edilmesine karar verebilir.

D. Zamanaşımı

MADDE 82- Sebepsiz zenginleşmeden doğan istem hakkı, hak sahibinin geri isteme hakkı olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde zenginleşmenin gerçekleştiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

Zenginleşme, zenginleşenin bir alacak hakkı kazanması suretiyle gerçekleşmişse diğer taraf, istem hakkı zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcunu ifadan kaçınabilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Borç İlişkisinin Hükümleri

BİRİNCİ AYIRIM
Borçların İfası

A. Genel olarak

I. Şahsen ifa zorunluluğunun olmaması

MADDE 83- Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir.

II. İfanın konusu

1. Kısmen ifa

MADDE 84- Borcun tamamı belli ve muaccel ise, alacaklı kısmen ifayı reddedebilir.

Alacaklı kısmen ifayı kabul ederse borçlu, borcun kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınamaz.

2. Bölünemeyen borç

MADDE 85- Bölünemeyen bir borcun birden çok alacaklısı varsa, alacaklılardan her biri, borcun alacaklıların tamamına ifasını isteyebilir. Borçlu, edimini alacaklıların hepsine birden ifa etmek zorundadır.

Bölünemeyen borcun birden çok borçlusu varsa, borçlulardan her biri borcun tamamını ifa etmekle yükümlüdür.

Durumun gereğinden aksi anlaşılmadıkça, ifada bulunan borçlu, alacaklıya halef olur ve diğer borçlulardan payları oranında alacağını isteyebilir.

3. Çeşit borcu

MADDE 86- Çeşit borçlarında hukukî ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça, edimin seçimi borçluya aittir. Ancak borçlunun seçeceği edim, ortalama nitelikten daha düşük olamaz.

4. Seçimlik borç

MADDE 87- Seçimlik borçlarda, hukukî ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça, edimlerden birinin seçimi borçluya aittir.

5. Faiz

MADDE 88- Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz.

B. İfa yeri

MADDE 89- Borcun ifa yeri, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenir. Aksine bir anlaşma yoksa, aşağıdaki hükümler uygulanır;

1. Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde,

2. Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde,

3. Bunların dışındaki bütün borçlar, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde,

ifa edilir.

Alacaklının yerleşim yerinde ifası gereken bir borcun doğumundan sonra alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi sebebiyle ifa önemli ölçüde güçleşmişse borç, alacaklının önceki yerleşim yerinde ifa edilebilir.

C. İfa zamanı

I. Süreye bağlanmamış borç

MADDE 90- İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur.

II. Süreye bağlı borç

1. Aya ilişkin sürelerde vade

MADDE 91- Borcun ifası için bir ayın başlangıcı veya sonu belirlenmişse, bundan ayın birinci ve sonuncu günü; ayın ortası belirlenmişse, bundan da ayın onbeşinci günü anlaşılır.

Borcun ifası için gün belirtilmeksizin sadece ay belirlenmişse, bundan o ayın son günü anlaşılır.

2. Diğer sürelerde vade

MADDE 92- Bir borcun veya taraflardan birine düşen herhangi bir yükümlülüğün sözleşmenin kurulmasından başlayarak belli bir sürenin sonunda ifası gerekiyorsa, ifa zamanı aşağıdaki biçimde belirlenir:

1. Gün olarak belirlenmiş süre, sözleşmenin kurulduğu gün sayılmaksızın, bu sürenin son günü dolmuş olur. Sekiz veya onbeş gün olarak belirlenmiş süre ise, bir veya iki haftayı değil, tam sekiz veya onbeş günü ifade eder.

2. Hafta olarak belirlenmiş süre, son haftanın sözleşmenin kurulduğu güne ismen uyan gününde dolmuş olur.

3. Ay olarak veya yıl, yarıyıl ve yılın dörtte biri gibi birden çok ayı içeren bir zaman olarak belirlenmiş süre, sözleşmenin kurulduğu gün ayın kaçıncı günü ise, son ayın bunu karşılayan gününde dolmuş olur. Son ayda bunu karşılayan gün yoksa süre, bu ayın son günü dolmuş sayılır.

4. Yarım aydan onbeş günlük süre anlaşılır. Bir veya birden çok ay ve yarım ay olarak belirlenmiş sürenin dolduğu gün, son aya onbeş gün eklenerek belirlenir.

Bu kurallar, sürenin sözleşmenin kurulmasından başka bir andan işlemeye başladığı durumlarda da uygulanır.

Borçlu, belirli bir süre içinde yerine getirilmesi gereken bir borcu, bu sürenin dolmasından önce ifa etmekle yükümlüdür.

3. Tatil günleri

MADDE 93- İfa zamanı veya sürenin son günü, kanunlarda tatil olarak kabul edilen bir güne rastlarsa, kendiliğinden bu günü izleyen ve tatil olmayan ilk güne geçer.

Aksine anlaşma geçerlidir.

III. İş saatlerinde ifa

MADDE 94- Borç, alışılmış iş saatlerinde ifa ve kabul edilir.

IV. Sürenin uzatılması

MADDE 95- Süre uzatılmış ise yeni süre, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, önceki sürenin sona ermesini izleyen birinci günden başlar.

V. Erken ifa

MADDE 96- Sözleşmenin hükümlerinden veya özelliğinden ya da durumun gereğinden tarafların aksini kastettikleri anlaşılmadıkça borçlu, edimini sürenin sona ermesinden önce ifa edebilir. Ancak, kanun veya sözleşme ya da âdet gereği olmadıkça borçlu, erken ifada bulunması sebebiyle indirim yapamaz.

VI. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde

1. İfada sıra

MADDE 97- Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin ifası isteminde bulunan tarafın, sözleşmenin koşullarına ve özelliklerine göre daha sonra ifa etme hakkı olmadıkça, kendi borcunu ifa etmiş ya da ifasını önermiş olması gerekir.

2. İfa güçsüzlüğü

MADDE 98- Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmede, taraflardan birinin borcunu ifada güçsüzlüğe düşmesi ve özellikle iflâs etmesi ya da hakkındaki haciz işleminin sonuçsuz kalması sebebiyle diğer tarafın hakkı tehlikeye düşerse bu taraf, karşı edimin ifası güvence altına alınıncaya kadar kendi ediminin ifasından kaçınabilir.

Hakkı tehlikeye düşen taraf, ayrıca uygun bir sürede istediği güvence verilmezse sözleşmeden dönebilir.

D. Ödeme

I. Ülke parası ile

MADDE 99- Konusu para olan borç Ülke parasıyla ödenir.

Ülke parası dışında başka bir para birimiyle ödeme yapılması kararlaştırılmışsa, sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmadıkça borç, ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parasıyla da ödenebilir.

Ülke parası dışında başka bir para birimiyle belirlenmiş ve sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifade de bulunmadıkça, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine alacaklı, bu alacağının aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parası ile ödenmesini isteyebilir.

II. Mahsup

1. Kısmen ödemede

MADDE 100- Borçlu, faiz veya giderleri ödemede gecikmemiş ise, kısmen yaptığı ödemeyi ana borçtan düşme hakkına sahiptir. Aksine anlaşma yapılamaz.

Alacaklı, alacağın bir kısmı için kefalet, rehin veya başka bir güvence almış ise, borçlu kısmen yaptığı ödemeyi, güvence altına alınan veya güvencesi daha iyi olan kısma mahsup etme hakkına sahip değildir.

2. Birden çok borçta

a. Borçlu ve alacaklının bildirimine göre

MADDE 101- Birden çok borcu bulunan borçlu, ödeme gününde bu borçlardan hangisini ödemek istediğini alacaklıya bildirebilir.

Borçlu bildirimde bulunmazsa, yapılan ödeme, kendisi tarafından derhâl itiraz edilmiş olmadıkça, alacaklının makbuzda gösterdiği borç için yapılmış sayılır.

b. Kanuna göre

MADDE 102- Kanunen geçerli bir açıklama yapılmadığı veya makbuzda bir açıklık bulunmadığı durumda ödeme, muaccel borç için yapılmış sayılır. Birden çok borç muaccel ise ödemenin, borçluya karşı ilk olarak takip edilen borç için yapılmış olduğu kabul edilir. Takip yapılmamış ise ödeme, vadesi ilk önce gelmiş olan borç için yapılmış olur.

Birden çok borcun vadesi aynı zamanda gelmişse, mahsup orantılı olarak; borçlardan hiçbirinin vadesi gelmemişse ödeme, güvencesi en az olan borç için yapılmış sayılır.

III. Makbuz ve senetlerin geri verilmesi

1. Borçlunun hakkı

MADDE 103- Borcu ödeyen borçlu, bir makbuz ve borcun tamamı ödenmişse, buna ilişkin borç senedinin geri verilmesini veya iptalini isteyebilir.

Borcun tamamı ödenmemiş veya borç senedi alacaklıya başkaca haklar da vermekte ise borçlu, ancak makbuz verilmesini ve ödemenin borç senedine işlenmesini isteyebilir.

2. Hükümleri

MADDE 104- Faiz veya kira bedeli gibi dönemsel edimlerden biri için, alacaklı tarafından çekince belirtilmeksizin makbuz verilmişse, önceki dönemlere ait edimler de ifa edilmiş sayılır.

Alacaklı anaparanın tamamı için makbuz vermişse, faizlerini de almış olduğu kabul edilir.

Borç senedi borçluya geri verilmişse, borç sona ermiş sayılır.

3. Senedin geri verilememesi

MADDE 105- Alacaklı, borç senedini kaybettiğini iddia ederse, borçlunun istemi üzerine, borcu ödeme sırasında, kendisine borç senedinin iptalini ve borcun sona ermiş olduğunu gösteren resmen düzenlenmiş veya usulüne göre onaylanmış bir belge vermek zorundadır.

Kıymetli evrakın iptaline ilişkin hükümler saklıdır.

E. Alacaklının temerrüdü

I. Koşulları

MADDE 106- Yapma veya verme edimi gereği gibi kendisine önerilen alacaklı, haklı bir sebep olmaksızın onu kabulden veya borçlunun borcunu ifa edebilmesi için kendisi tarafından yapılması gereken hazırlık fiillerini yapmaktan kaçınırsa, temerrüde düşmüş olur.

Alacaklı, müteselsil borçlulardan birine karşı temerrüde düşerse, diğerlerine karşı da temerrüde düşmüş olur.

II. Hükümleri

1. Bir şeyin teslimine ilişkin edimlerde

a. Tevdi hakkı

MADDE 107- Alacaklının temerrüde düşmesi durumunda borçlu, hasar ve giderleri alacaklıya ait olmak üzere, teslim edeceği şeyi tevdi ederek borcundan kurtulabilir.

Tevdi yerini, ifa yerindeki hâkim belirler. Bununla birlikte ticarî mallar, hâkim kararı olmadan da bir ardiyeye tevdi edilebilir.

b. Satma hakkı

MADDE 108- Sözleşmenin konusu olan şeyin niteliği veya işin özelliği tevdi edilmesine uygun düşmez veya teslim edilecek şey bozulabilir ya da bakımı, korunması veya tevdi edilmesi önemli bir

gideri gerektirir ise, borçlu, alacaklıya önceden ihtarda bulunması koşuluyla, hâkimin izniyle onu açık artırma yoluyla sattırıp bedelini tevdi edebilir.

Teslim edilecek şey, borsada kayıtlıysa veya piyasa fiyatı varsa ya da yapılacak gidere oranla değeri az ise, satışın açık artırma yoluyla yapılması zorunlu olmadığı gibi, hâkim, önceden ihtarda bulunma koşulunu aramaksızın satışa izin verebilir.

c. Tevdi konusunu geri alma

MADDE 109- Alacaklı, tevdi edilen şeyi kabul ettiğini açıklamış veya tevdi bir rehnin ortadan kaldırılması sonucunu doğurmuş olmadıkça borçlu, tevdi edilen şeyi geri alabilir.

Tevdi edilen şey geri alındığı anda alacak, bütün yan haklarıyla birlikte varlığını sürdürür.

2. Diğer edimlerde

MADDE 110- Borcun konusu bir şeyin teslimini gerektirmiyorsa, alacaklının temerrüdü hâlinde borçlu, borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlere göre sözleşmeden dönebilir.

F. Diğer ifa engelleri

MADDE 111- Borçlunun kusuru olmaksızın, alacağın kime ait olduğunda veya alacaklının kimliğinde duraksama sebebiyle ya da alacaklıdan kaynaklanan diğer kişisel bir sebeple borç, alacaklıya veya temsilcisine ifa edilemezse borçlu, alacaklının temerrüdünde olduğu gibi, tevdi ya da sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir.

İKİNCİ AYIRIM

Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları

A. Borcun ifa edilmemesi

I. Giderim borcu

1. Genel olarak

MADDE 112- Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.

2. Yapma ve yapmama borçlarında

MADDE 113- Yapma borcu, borçlu tarafından ifa edilmediği takdirde alacaklı, masrafı borçluya ait olmak üzere edimin kendisi veya başkası tarafından ifasına izin verilmesini isteyebilir; her türlü giderim isteme hakkı saklıdır.

Yapmama borcuna aykırı davranan borçlu, bu aykırı davranışının doğurduğu zararı gidermekle yükümlüdür.

Alacaklı, ayrıca borca aykırı durumun ortadan kaldırılmasını veya bu konuda masrafı borçluya ait olmak üzere kendisinin yetkili kılınmasını isteyebilir.

II. Sorumluluğun ve giderim borcunun kapsamı

1. Genel olarak

MADDE 114- Borçlu, genel olarak her türlü kusurdan sorumludur. Borçlunun sorumluluğunun kapsamı, işin özel niteliğine göre belirlenir. İş özellikle borçlu için bir yarar sağlamıyorsa, sorumluluk daha hafif olarak değerlendirilir.

Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler, kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hâllerine de uygulanır.

2. Sorumsuzluk anlaşması

MADDE 115- Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

Borçlunun alacaklı ile hizmet sözleşmesinden kaynaklanan herhangi bir borç sebebiyle sorumlu olmayacağına ilişkin olarak önceden yaptığı her türlü anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya san'at, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

3. Yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk

MADDE 116- Borçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılarına kanuna uygun surette bırakmış olsa bile, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlüdür.

Yardımcı kişilerin fiilinden doğan sorumluluk, önceden yapılan bir anlaşmayla tamamen veya kısmen kaldırılabilir.

Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya san'at, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

B. Borçlunun temerrüdü

I. Koşulları

MADDE 117- Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.

Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyi niyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şarttır.

II. Hükümleri

1. Genel olarak

a. Gecikme tazminatı

MADDE 118- Temerrüde düşen borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat etmedikçe, borcun geç ifasından dolayı alacaklının uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.

b. Beklenmedik hâlden sorumluluk

MADDE 119- Temerrüde düşen borçlu, beklenmedik hâl sebebiyle doğacak zarardan sorumludur.

Borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını veya borcunu zamanında ifa etmiş olsaydı bile beklenmedik hâlin ifa konusu şeye zarar vereceğini ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir.

2. Temerrüt faizi

a. Genel olarak

MADDE 120- Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz.

Akdî faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdî faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdî faiz oranı geçerli olur.

b. Faizlerde, iratlarda ve bağışlamada temerrüt faizi

MADDE 121- Faiz veya irat borcunu ya da bağışladığı bir miktar parayı ödemekte temerrüde düşen borçlu, icra takibine girişildiği veya dava açıldığı günden başlayarak, temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür.

Buna aykırı olarak yapılan anlaşmalar, ceza koşulu hükümlerine tâbi olur.

Temerrüt faizine, ayrıca temerrüt faizi yürütülemez.

3. Aşkın zarar

MADDE 122- Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür.

Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder.

4. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde

a. Süre verilmesi

MADDE 123- Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde diğeri, borcun ifa edilmesi için uygun bir süre verebilir veya uygun bir süre verilmesini hâkimden isteyebilir.

b. Süre verilmesini gerektirmeyen durumlar

MADDE 124- Aşağıdaki durumlarda süre verilmesine gerek yoktur:

1. Borçlunun içinde bulunduğu durumdan veya tutumundan süre verilmesinin etkisiz olacağı anlaşılıyorsa.

2. Borçlunun temerrüdü sonucunda borcun ifası alacaklı için yararsız kalmışsa.

3. Borcun ifasının, belirli bir zamanda veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği sözleşmeden anlaşılıyorsa.

c. Seçimlik haklar

MADDE 125- Temerrüde düşen borçlu, verilen süre içinde, borcunu ifa etmemişse veya süre verilmesini gerektirmeyen bir durum söz konusu ise alacaklı, her zaman borcun ifasını ve gecikme sebebiyle tazminat isteme hakkına sahiptir.

Alacaklı, ayrıca borcun ifasından ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirerek, borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir.

Sözleşmeden dönme hâlinde taraflar, karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce ifa ettikleri edimleri geri isteyebilirler. Bu durumda borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat edemezse alacaklı, sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir.

d. Sürekli edimli sözleşmelerde

MADDE 126- İfasına başlanmış sürekli edimli sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü hâlinde alacaklı, ifa ve gecikme tazminatı isteyebileceği gibi, sözleşmeyi feshederek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Borç İlişkilerinin Üçüncü Kişilere Etkisi

A. Alacaklıya halef olma

MADDE 127- Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi, aşağıdaki hâllerde ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur:

1. Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir aynî hakkı bulunduğu takdirde.

2. Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde.

Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır.

B. Üçüncü kişinin fiilini üstlenme

MADDE 128- Üçüncü bir kişinin fiilini başkasına karşı üstlenen, bu fiilin gerçekleşmemesinden doğan zararı gidermekle yükümlüdür.

Belirli bir süre için yapılan üstlenmede, sürenin bitimine kadar üstlenene edimini ifa etmesi için yazılı olarak başvurulmaması hâlinde, üstlenenin sorumluluğunun sona ereceği kararlaştırılabilir.

C. Üçüncü kişi yararına sözleşme

I. Genel olarak

MADDE 129- Kendi adına sözleşme yapan kişi, sözleşmeye üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurmuşsa, edimin üçüncü kişiye ifa edilmesini isteyebilir.

Üçüncü kişi veya üçüncü kişiye halef olanlar da, tarafların amacına veya örf ve âdete uygun düştüğü takdirde edimin ifasını isteyebilirler. Bu durumda, üçüncü kişi veya ona halef olanlar bu hakkı kullanmak istediklerini borçluya bildirdikten sonra, alacaklı borçluyu ibra edemeyeceği gibi, borcun nitelik ve kapsamını da değiştiremez.

II. Sorumluluk sigortalarında

MADDE 130- Başkasını çalıştıran kişi, çalıştırdığı kişiye karşı hukukî sorumluluğunu güvence altına almak üzere sigorta yaptırmışsa, sigortadan doğan haklar doğrudan doğruya çalışana ait olur.

Ancak, çalışana ödenecek sigorta tazminatı, genel hükümlere göre ödenecek tazminattan indirilir.

Diğer hukukî sorumluluk sigortalarına ilişkin kanun hükümleri saklıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Zamanaşımı

BİRİNCİ AYIRIM

Sona Erme Hâlleri

A. Asıl borca bağlı hak ve borçların sona ermesi

MADDE 131- Asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur.

İşlemiş faizin ve ceza koşulunun ifasını isteme hakkı sözleşmeyle veya ifa anına kadar yapılacak bir bildirimle saklı tutulmuş ise ya da durum ve koşullardan saklı tutulduğu anlaşılmaktaysa, bu faizler ve ceza koşulu istenebilir.

Taşınmaz rehnine, kıymetli evraka ve konkordatoya ilişkin özel hükümler saklıdır.

B. İbra

MADDE 132- Borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekle bağlı tutulmuş olsa bile borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilir.

C. Yenileme

I. Genel olarak

MADDE 133- Yeni bir borçla mevcut bir borcun sona erdirilmesi, ancak tarafların bu yöndeki açık iradesi ile olur.

Özellikle mevcut borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması veya yeni bir alacak senedi ya da yeni bir kefalet senedi düzenlenmesi, tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmaz.

II. Cari hesaplarda

MADDE 134- Çeşitli kalemlerin bir cari hesaba sadece kaydedilmiş olması, borcun yenilenmiş olduğu anlamına gelmez.

Ancak, hesabın kesilmiş ve hesap sonucu diğer tarafça kabul edilmiş olması durumunda, borç yenilenmiş olur.

Kalemlerden birinin güvencesi varsa, aksi kararlaştırılmadıkça, hesap kesilip sonucun kabul edilmiş olması, güvenceyi sona erdirmez.

D. Birleşme

MADDE 135- Alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesiyle borç sona erer. Ancak, üçüncü kişilerin alacak üzerinde önceden mevcut olan hakları birleşmeden etkilenmez.

Birleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkarsa, borç varlığını sürdürür.

Taşınmaz rehni ve kıymetli evraka ilişkin özel hükümler saklıdır.

E. İfa imkânsızlığı

I. Genel olarak

MADDE 136- Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erer.

Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybeder. Kanun veya sözleşmeyle borcun ifasından önce doğan hasarın alacaklıya yükletilmiş olduğu durumlar, bu hükmün dışındadır.

Borçlu ifanın imkânsızlaştığını alacaklıya gecikmeksizin bildirmez ve zararın artmaması için gerekli önlemleri almazsa, bundan doğan zararları gidermekle yükümlüdür.

II. Kısmî ifa imkânsızlığı

MADDE 137- Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle kısmen imkânsızlaşırsa borçlu, borcunun sadece imkânsızlaşan kısmından kurtulur. Ancak, bu kısmî ifa imkânsızlığı önceden öngörülseydi taraflarca böyle bir sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, borcun tamamı sona erer.

Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, bir tarafın borcu kısmen imkânsızlaşır ve alacaklı kısmî ifaya razı olursa, karşı edim de o oranda ifa edilir. Alacaklının böyle bir ifaya razı olmaması veya karşı edimin bölünemeyen nitelikte olması durumunda, tam imkânsızlık hükümleri uygulanır.

III. Aşırı ifa güçlüğü

MADDE 138- Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni

koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır.

F. Takas

I. Koşulları

1. Genel olarak

MADDE 139- İki kişi, karşılıklı olarak bir miktar para veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise her biri alacağını borcuyla takas edebilir.

Alacaklardan biri çekişmeli olsa bile takas ileri sürülebilir.

Zamanaşımına uğramış bir alacağın takası, ancak takas edilebileceği anda henüz zamanaşımına uğramamış olması koşuluyla ileri sürülebilir.

2. Kefalet hâlinde

MADDE 140- Asıl borçlunun takası ileri sürme hakkı bulundukça, kefili de alacaklıya ifada bulunmaktan kaçınabilir.

3. Üçüncü kişi yararına sözleşme hâlinde

MADDE 141- Üçüncü kişi yararına borçlanan kişi, bu borcu ile sözleşmenin diğer tarafından olan alacağını takas edemez.

4. Borçlunun iflâsı hâlinde

MADDE 142- Borçlunun iflâsı hâlinde alacaklılar, muaccel olmasalar bile, alacaklarını, müflise olan borçları ile takas edebilirler.

II. Hükümleri

MADDE 143- Takas, ancak borçlunun takas iradesini alacaklıya bildirmesiyle gerçekleşir. Bu durumda her iki borç, takas edilebilecekleri anda daha az olan borç tutarınca sona erer.

Cari hesapla ilgili ticarete ilişkin özel teamüller saklıdır.

III. Alacaklının rızasıyla takas edilebilir alacaklar

MADDE 144- Aşağıdaki alacaklar takas haklarının doğumundan sonra, ancak alacaklıların rızasıyla takas edilebilir:

1. Tevdi edilmiş eşyanın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar.

2. Haksız olarak alınmış veya aldatma sonucunda alıkonulmuş eşyanın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar.

3. Nafaka ve işçi ücreti gibi, borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup, özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacaklar.

IV. Takastan feragat

MADDE 145- Borçlu, takas hakkından önceden de feragat edebilir.

İKİNCİ AYIRIM
Zamanaşımı

A. Süreler

I. On yıllık zamanaşımı

MADDE 146- Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tâbidir.

II. Beş yıllık zamanaşımı

MADDE 147- Aşağıdaki alacaklar için beş yıllık zamanaşımı uygulanır:

1. Kira bedelleri, anapara faizleri ve ücret gibi diğer dönemsel edimler.

2. Otel, motel, pansiyon ve tatil köyü gibi yerlerdeki konaklama bedelleri ile lokanta ve benzeri yerlerdeki yeme içme bedelleri.

3. Küçük sanat işlerinden ve küçük çapta perakende satışlardan doğan alacaklar.

4. Bir ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki; bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar.

5. Vekâlet, komisyon ve acentalık sözleşmelerinden, ticarî simsarlık ücreti alacağı dışında, simsarlık sözleşmesinden doğan alacaklar.

6. Yüklenicinin yükümlülüklerini ağır kusuruyla hiç ya da gereği gibi ifa etmemesi dışında, eser sözleşmesinden doğan alacaklar.

III. Sürelerin kesinliği

MADDE 148- Bu ayırımda belirlenen zamanaşımı süreleri, sözleşmeyle değiştirilemez.

IV. Zamanaşımının başlangıcı

1. Genel olarak

MADDE 149- Zamanaşımı, alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar.

Alacağın muaccel olmasının bir bildirime bağlı olduğu hâllerde, zamanaşımı bu bildirimin yapılabileceği günden işlemeye başlar.

2. Dönemsel edimlerde

MADDE 150- Ömür boyunca gelir ve benzeri dönemsel edimlerde, alacağın tamamı için zamanaşımı, ifa edilmemiş ilk dönemsel edimin muaccel olduğu günde işlemeye başlar.

Alacağın tamamı zamanaşımına uğramışsa, ifa edilmemiş dönemsel edimler de zamanaşımına uğramış olur.

V. Sürelerin hesaplanması

MADDE 151- Süreler hesaplanırken zamanaşımının başladığı gün sayılmaz ve zamanaşımı ancak sürenin son günü de hak kullanılmaksızın geçince gerçekleşmiş olur.

Zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasında da, borçların ifasındaki sürelerin hesaplanmasına ilişkin hükümler uygulanır.

B. Bağlı alacaklarda zamanaşımı

MADDE 152- Asıl alacak zamanaşımına uğrayınca, ona bağlı faiz ve diğer alacaklar da zamanaşımına uğramış olur.

C. Zamanaşımının durması

MADDE 153- Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı işlemeye başlamaz, başlamışsa durur:

1. Velâyet süresince, çocukların ana ve babalarından olan alacakları için.

2. Vesayet süresince, vesayet altında bulunanların vasiden veya vesayet işlemleri sebebiyle Devletten olan alacakları için.

3. Evlilik devam ettiği sürece, eşlerin diğerinden olan alacakları için.

4. Hizmet ilişkisi süresince, ev hizmetlilerinin onları çalıştıranlardan olan alacakları için.

5. Borçlu, alacak üzerinde intifa hakkına sahip olduğu sürece.

6. Alacağı, Türk mahkemelerinde ileri sürme imkânının bulunmadığı sürece.

7. Alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesinde, birleşmenin ileride geçmişe etkili olarak ortadan kalkması durumunda, bu durumun ortaya çıkmasına kadar geçecek sürece.

Zamanaşımını durduran sebeplerin ortadan kalktığı günün bitiminde zamanaşımı işlemeye başlar veya durmadan önce başlamış olan işlemesini sürdürür.

D. Zamanaşımının kesilmesi

I. Sebepleri

MADDE 154- Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı kesilir:

1. Borçlu borcu ikrar etmişse, özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa ya da rehin vermiş veya kefil göstermişse.

2. Alacaklı, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa, icra takibinde bulunmuşsa ya da iflâs masasına başvurmuşsa.

II. Birlikte borçlulara etkisi

MADDE 155- Zamanaşımı müteselsil borçlulardan veya bölünemeyen borcun borçlularından birine karşı kesilince, diğerlerine karşı da kesilmiş olur.

Zamanaşımı asıl borçluya karşı kesilince, kefile karşı da kesilmiş olur.

Zamanaşımı kefile karşı kesilince, asıl borçluya karşı kesilmiş olmaz.

III. Yeni sürenin başlaması

1. Borcun ikrar edilmesi veya karara bağlanması hâlinde

MADDE 156- Zamanaşımının kesilmesiyle, yeni bir süre işlemeye başlar.

Borç bir senetle ikrar edilmiş veya bir mahkeme ya da hakem kararına bağlanmış ise, yeni süre her zaman on yıldır.

2. Alacaklının fiili hâlinde

MADDE 157- Bir dava veya def'i yoluyla kesilmiş olan zamanaşımı, dava süresince tarafların yargılamaya ilişkin her işleminden veya hâkimin her kararından sonra yeniden işlemeye başlar.

Zamanaşımı, icra takibiyle kesilmişse, alacağın takibine ilişkin her işlemden sonra yeniden işlemeye başlar.

Zamanaşımı, iflâs masasına başvurma sebebiyle kesilmişse, iflâsa ilişkin hükümlere göre alacağın yeniden istenmesi imkânının doğumundan itibaren yeniden işlemeye başlar.

E. Davanın reddinde ek süre

MADDE 158- Dava veya def'i; mahkemenin yetkili veya görevli olmaması ya da düzeltilebilecek bir yanlışlık yapılması yahut vaktinden önce açılmış olması nedeniyle reddedilmiş olup da o arada zamanaşımı veya hak düşürücü süre dolmuşsa, alacaklı altmış günlük ek süre içinde haklarını kullanabilir.

F. Taşınır rehni ile güvenceye bağlanmış alacakta

MADDE 159- Alacağın bir taşınır rehniyle güvenceye bağlanmış olması, bu alacak için zamanaşımının işlemesine engel olmaz; bununla birlikte alacaklının, hakkını rehinden alma yetkisi devam eder.

G. Zamanaşımından feragat

MADDE 160- Zamanaşımından önceden feragat edilemez.

Müteselsil borçlulardan birinin feragat etmiş olması, diğerlerine karşı ileri sürülemez.

Bölünemez bir borcun borçlularından birinin feragat etmiş olması durumunda da aynı hüküm uygulanır.

Asıl borçlunun feragati de kefile karşı ileri sürülemez.

H. İleri sürülmesi

MADDE 161- Zamanaşımı ileri sürülmedikçe, hâkim bunu kendiliğinden göz önüne alamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Borç İlişkilerinde Özel Durumlar

BİRİNCİ AYIRIM
Teselsül

A. Müteselsil borçluluk

I. Doğuşu

MADDE 162- Birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse, müteselsil borçluluk doğar.

Böyle bir bildirim yoksa, müteselsil borçluluk ancak kanunda öngörülen hâllerde doğar.

II. Dış ilişki

1. Hükümleri

a. Borçluların sorumluluğu

MADDE 163- Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını, dilerse borçluların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir.

Borçluların sorumluluğu, borcun tamamı ödeninceye kadar devam eder.

b. Borçluların savunmaları

MADDE 164- Müteselsil borçlulardan biri, alacaklıya karşı, ancak onunla kendi arasındaki kişisel ilişkilerden veya müteselsil borcun sebep ya da konusundan doğan def'i ve itirazları ileri sürebilir.

Müteselsil borçlulardan biri ortak def'i ve itirazları ileri sürmezse, diğerlerine karşı sorumlu olur.

c. Borçluların bireysel davranışı

MADDE 165- Kanun veya sözleşme ile aksi belirlenmedikçe, borçlulardan biri kendi davranışıyla diğer borçluların durumunu ağırlaştıramaz.

2. Borcun sona ermesi

MADDE 166- Borçlulardan biri, ifa veya takasla borcun tamamını veya bir kısmını sona erdirmişse, bu oranda diğer borçluları da borçtan kurtarmış olur.

Borçlulardan biri, alacaklıya ifada bulunmaksızın borçtan kurtulmuşsa, diğer borçlular bundan, ancak durumun veya borcun niteliğinin elverdiği ölçüde yararlanabilirler.

Alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi, diğer borçluları da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtarır.

III. İç ilişki

1. Paylaşım

MADDE 167- Aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukukî ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, borçlulardan her biri, alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumludurlar.

Kendisine düşen paydan fazla ifada bulunan borçlunun, ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan isteme hakkı vardır. Bu durumda borçlu, her bir borçluya ancak payı oranında rücu edebilir.

Borçlulardan birinden alınamayan miktarı, diğer borçlular eşit olarak üstlenmekle yükümlüdürler.

2. Alacaklıya halef olma

MADDE 168- Diğerlerine rücu hakkına sahip olan borçlulardan her biri, ifa ettiği miktar oranında alacaklının haklarına halef olur.

Alacaklı diğerlerinin zararına olarak borçlulardan birinin durumunu iyileştirirse, bunun sonuçlarına katlanır.

B. Müteselsil alacaklılık

MADDE 169- Müteselsil alacaklılık, borçlunun, alacaklılardan her birine borcun tamamını isteme hakkını tanıdığı veya kanunun belirlediği durumlarda doğar.

Borçlu, alacaklılardan birine yaptığı ifayla, bütün alacaklılara karşı borcundan kurtulmuş olur.

Alacaklılardan birinin icraya veya mahkemeye başvurmuş olduğu kendisine bildirilmedikçe, borçlu onlardan dilediği birine ifada bulunabilir.

Aksi kararlaştırılmadıkça veya alacaklılar arasındaki hukukî ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, alacaklılardan her birinin edim üzerindeki hakları eşittir.

Kendisine düşen paydan fazlasını elde eden alacaklı, bu fazlalığı payını alamamış olan diğer alacaklılara ödemekle yükümlüdür.

İKİNCİ AYIRIM

Koşullar

A. Geciktirici koşul

I. Genel olarak

MADDE 170- Bir sözleşmenin hüküm ifade etmesi, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bırakılmışsa, sözleşme geciktirici koşula bağlanmış olur.

Aksi kararlaştırılmamışsa, geciktirici koşula bağlı sözleşme, ancak koşulun gerçekleştiği andan başlayarak hüküm ifade eder.

II. Koşulun askıda olduğu sıradaki durum

MADDE 171- Koşul gerçekleşinceye kadar borçlu, borcun gereği gibi ifasını engelleyecek her türlü davranıştan kaçınmakla yükümlüdür.

Koşula bağlı hakkı tehlikeye düşürülen alacaklı, alacağı koşula bağlı olmayan alacaklıların haklarını korumak üzere başvurabilecekleri önlemleri alabilir.

Koşulun gerçekleşmesinden önce yapılan tasarruflar, koşulun hükümlerini zedelediği oranda geçersiz olur.

III. Koşul gerçekleşinceye kadar elde edilen yararlar

MADDE 172- Borcun konusunu oluşturan şey, koşulun gerçekleşmesinden önce kendisine verilen alacaklı, koşul gerçekleşirse, koşulun gerçekleşmesine kadar elde ettiği yararların sahibi olur.

Koşul gerçekleşmezse alacaklı, elde ettiği yararları geri vermekle yükümlüdür.

B. Bozucu koşul

MADDE 173- Sona ermesi önceden gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bırakılan sözleşme, bozucu koşula bağlanmış olur.

Bozucu koşula bağlanmış sözleşmenin hükümleri, koşulun gerçekleştiği anda ortadan kalkar.

Aksi kararlaştırılmadıkça veya işin niteliğinden anlaşılmadıkça sona erme, geçmişe etkili olmaz.

C. Ortak hükümler

I. Koşulun gerçekleşmesi

MADDE 174- Koşul, taraflardan birinin bizzat yerine getirmesi gerekli bir davranış değilse, o tarafın ölümü hâlinde mirasçısı onun yerine geçebilir.

II. Dürüstlük kurallarına aykırı engelleme

MADDE 175- Taraflardan biri, koşulun gerçekleşmesine dürüstlük kurallarına aykırı olarak engel olursa, koşul gerçekleşmiş sayılır.

Taraflardan biri, koşulun gerçekleşmesini dürüstlük kurallarına aykırı biçimde sağlarsa, koşul gerçekleşmemiş sayılır.

III. Yasak koşullar

MADDE 176- Bir koşul, hukuka veya ahlâka aykırı bir yapma veya yapmama fiilini sağlamak amacıyla konulmuşsa, bu koşula bağlı hukukî işlem kesin olarak hükümsüzdür.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Bağlanma Parası, Cayma Parası ve Ceza Koşulu

A. Bağlanma parası

MADDE 177- Sözleşme yapılırken bir kimsenin vermiş olduğu bir miktar para, cayma parası olarak değil sözleşmenin yapıldığına kanıt olarak verilmiş sayılır.

Aksine sözleşme veya yerel âdet olmadıkça, bağlanma parası esas alacaktan düşülür.

B. Cayma parası

MADDE 178- Cayma parası kararlaştırılmışsa, taraflardan her biri sözleşmeden caymaya yetkili sayılır; bu durumda parayı vermiş olan cayarsa verdiğini bırakır; almış olan cayarsa aldığının iki katını geri verir.

C. Ceza koşulu

I. Alacaklının hakları

1. Cezanın sözleşmenin ifası ile ilişkisi

MADDE 179- Bir sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumu için bir ceza kararlaştırılmışsa, aksi sözleşmeden anlaşılmadıkça alacaklı, ya borcun ya da cezanın ifasını isteyebilir.

Ceza, borcun belirlenen zaman veya yerde ifa edilmemesi durumu için kararlaştırılmışsa alacaklı, hakkından açıkça feragat etmiş veya ifayı çekincesiz olarak kabul etmiş olmadıkça, asıl borçla birlikte cezanın ifasını da isteyebilir.

Borçlunun, kararlaştırılan cezayı ifa ederek sözleşmeyi, dönme veya fesih suretiyle sona erdirmeye yetkili olduğunu ispat etme hakkı saklıdır.

2. Ceza ile zarar arasındaki ilişki

MADDE 180- Alacaklı hiçbir zarara uğramamış olsa bile, kararlaştırılan cezanın ifası gerekir.

Alacaklının uğradığı zarar kararlaştırılan ceza tutarını aşıyorsa alacaklı, borçlunun kusuru bulunduğunu ispat etmedikçe aşan miktarı isteyemez.

3. Kısmî ifanın yanması

MADDE 181- Ceza koşuluna ilişkin hükümler, dönme durumunda ifa edilmiş olan kısmın alacaklıya kalacağını öngören sözleşmelere de uygulanır.

Taksitle satışa ilişkin hükümler saklıdır.

II. Cezanın miktarı, geçersizliği ve indirilmesi

MADDE 182- Taraflar, cezanın miktarını serbestçe belirleyebilirler.

Asıl borç herhangi bir sebeple geçersiz ise veya aksi kararlaştırılmadıkça sonradan borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir sebeple imkânsız hâle gelmişse, cezanın ifası istenemez. Ceza koşulunun geçersiz olması veya borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir sebeple sonradan imkânsız hâle gelmesi, asıl borcun geçerliliğini etkilemez.

Hâkim, aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri

BİRİNCİ AYIRIM
Alacağın Devri

A. Koşulları

I. İradî devir

1. Genel olarak

MADDE 183- Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.

Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanımasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez.

2. Şekli

MADDE 184- Alacağın devrinin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.

Alacağın devri sözü verme, şekle bağlı değildir.

II. Yasal veya yargısal devir ve etkisi

MADDE 185- Alacağın devri kanun veya mahkeme kararı gereğince gerçekleşmişse, bu devir özel bir şekle ve önceki alacaklının rızasını açıklamasına gerek olmaksızın, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir.

B. Devrin hükümleri

I. Borçlunun durumu

1. İyiniyetle yapılan ifa

MADDE 186– Borçlu, alacağın devredildiği devreden veya devralan tarafından kendisine bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyiniyetle ifada bulunarak borcundan kurtulur.

2. İfadan kaçınma ve tevdi

MADDE 187- Kime ait olduğu çekişmeli bulunan bir alacağın borçlusu, ifadan kaçınabilir ve alacağın konusunu hâkim tarafından belirlenen yere tevdi etmekle borçtan kurtulur.

Borçlu, alacağın çekişmeli olduğunu bildiği hâlde ifada bulunursa, bundan doğacak sonuçlardan sorumlu olur.

Dava konusu olan çekişme mahkemece henüz sonuca bağlanmamış ve borç da muaccel ise, taraflardan her biri borçluyu, edimi tevdi etmeye zorlayabilir.

3. Borçluya ait savunmalar

MADDE 188- Borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir.

Borçlu, devri öğrendiği anda muaccel olmayan alacağını, devredilen alacaktan önce veya onunla aynı anda muaccel olması koşuluyla borcu ile takas edebilir.

II. Öncelik hakları ve bağlı hakların geçişi

MADDE 189- Alacağın devri ile devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer.

Asıl alacakla birlikte işlemiş faizler de devredilmiş sayılır.

III. Senet ve belgelerin teslimi ve bilgi verilmesi

MADDE 190- Devreden, devralana alacak senedi ile elinde bulunan ispatla ilgili diğer belgeleri teslim etmek ve alacağını ileri sürebilmesi için gerekli bilgileri vermekle yükümlüdür.

IV. Garanti

1. Genel olarak

MADDE 191- Alacak, bir edim karşılığında devredilmişse devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur.

Alacak bir edim karşılığı olmaksızın devredilmiş ya da kanun gereğince başkasına geçmişse, devreden veya önceki alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu değildir.

2. İfaya yönelik devir

MADDE 192- Alacaklı, alacağını borcu ifaya yönelik olarak devretmekle birlikte borca mahsup edilecek miktarı belirlememişse devralan, ancak borçludan aldığı veya gereken özeni gösterseydi alabilecek olduğu miktarı, kendi alacağına mahsup etmek zorundadır.

3. Sorumluluğun kapsamı

MADDE 193- Devralan garanti ile yükümlü olan devredenden aşağıdaki istemlerde bulunabilir:

1. İfa ettiği karşı edimin faizi ile birlikte geri verilmesini.

2. Devrin sebep olduğu giderleri.

3. Borçluya karşı devraldığı alacağı elde etmek için yaptığı ve sonuçsuz girişimlerin yol açtığı giderleri.

4. Devreden kusursuzluğunu ispat etmedikçe uğradığı diğer zararlarını.

C. Özel hükümlerin saklılığı

MADDE 194- Bazı hakların devrine özgü olarak kanunla konulmuş bulunan hükümler saklıdır.

İKİNCİ AYIRIM

Borcun Üstlenilmesi

A. İç üstlenme sözleşmesi

MADDE 195- Borçlu ile iç üstlenme sözleşmesi yapan kişi, borcu bizzat ifa ederek veya alacaklının rızasıyla borcu üstlenerek, borçluyu borcundan kurtarma yükümlülüğü altına girmiş olur.

Borçlu, iç üstlenme sözleşmesinden doğan borçlarını ifa etmedikçe, diğer taraftan yükümlülüğünü yerine getirmesini isteyemez.

Borçlu, borcundan kurtarılmamışsa, diğer taraftan güvence isteyebilir.

B. Dış üstlenme sözleşmesi

I. Öneri ve kabul

MADDE 196- Borçlunun yerine yenisinin geçmesi ve borcundan kurtarılması, borcu üstlenen ile alacaklı arasında yapılacak sözleşmeyle olur.

İç üstlenme sözleşmesinin, üstlenen veya onun izni ile borçlu tarafından alacaklıya bildirilmesi, dış üstlenme sözleşmesinin yapılmasına ilişkin öneri anlamına gelir.

Alacaklının kabulü açık veya örtülü olabilir. Alacaklı, çekince ileri sürmeksizin üstlenenin ifasını kabul eder veya onun borçlu sıfatı ile yaptığı diğer herhangi bir işleme rıza gösterirse, borcun üstlenilmesini kabul etmiş sayılır.

II. Önerinin bağlayıcılığı

MADDE 197- Borcun üstlenilmesine ilişkin öneri alacaklı tarafından her zaman kabul edilebilir. Ancak, üstlenen veya önceki borçlu, kabul için bir süre koyabilir. Alacaklı bu sürenin bitimine kadar susarsa, öneri reddedilmiş sayılır.

Önerinin alacaklı tarafından kabul edilmesinden önce yeni bir iç üstlenme sözleşmesi yapılır ve bu ikinci üstlenmeye ilişkin olarak alacaklıya öneride bulunulursa, ilk öneride bulunan, önerisi ile bağlı olmaktan kurtulur.

C. Borçlunun değişmesinin sonuçları

I. Bağlı hak ve borçlar

MADDE 198- Borçlu değişmiş olsa bile, alacaklının borçlunun kişiliğine özgü olanlar dışındaki bağlı hakları saklı kalır.

Bununla birlikte borcun güvencesi olarak rehin veren üçüncü kişinin ve kefilin sorumlulukları, ancak onların borcun üstlenilmesine yazılı olarak rıza göstermeleri hâlinde devam eder.

II. Savunmalar

MADDE 199- Üstlenilen borca ilişkin savunmaları ileri sürme hakkı, yeni borçluya geçer.

Dış üstlenme sözleşmesinden aksi anlaşılmadıkça yeni borçlu, alacaklıya karşı önceki borçlunun ileri sürebileceği kişisel savunmalarda bulunamaz.

Yeni borçlu, iç üstlenme sözleşmesinden kaynaklanan savunmaları alacaklıya karşı ileri süremez.

D. Sözleşmenin hükümsüzlüğü

MADDE 200- Dış üstlenme sözleşmesi hükümsüz hâle gelirse, iyiniyetli üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak üzere, eski borç bütün bağlı borçlarıyla birlikte varlığını sürdürür.

Bundan başka, borcu üstlenen üstlenme sözleşmesinin hükümsüz hâle gelmesinde ve alacaklının zarara uğramasında kendisine bir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe alacaklı, önceden sağlanmış güvenceyi yitirmesi yüzünden veya başka herhangi bir sebeple uğradığı zararın giderilmesini üstlenenden isteyebilir.

E. Borca katılma

MADDE 201- Borca katılma, mevcut bir borca borçlunun yanında yer almak üzere, katılan ile alacaklı arasında yapılan ve katılanın, borçlu ile birlikte borçtan sorumlu olması sonucunu doğuran bir sözleşmedir.

Borca katılan ile borçlu, alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olurlar.

F. Malvarlığının veya işletmenin devralınması

MADDE 202- Bir malvarlığını veya bir işletmeyi aktif ve pasifleri ile birlikte devralan, bunu alacaklılara bildirdiği veya ticarî işletmeler için Ticaret Sicili Gazetesinde, diğerleri için Türkiye genelinde dağıtımı yapılan gazetelerden birinde yayımlanacak ilânla duyurduğu tarihten başlayarak, onlara karşı malvarlığındaki veya işletmedeki borçlardan sorumlu olur.

Bununla birlikte, iki yıl süreyle önceki borçlu da devralanla birlikte müteselsil borçlu olarak sorumlu kalır. Bu süre, muaccel borçlar için, bildirme veya duyuru tarihinden; daha sonra muaccel olacak borçlar için ise, muacceliyet tarihinden işlemeye başlar.

Borçların bu yoldan üstlenilmesinin sonuçları, dış üstlenme sözleşmesinden doğan sonuçlarla özdeştir.

Bildirme veya ilânla duyurma yükümlülüğü devralan tarafından yerine getirilmedikçe, ikinci fıkrada öngörülen iki yıllık süre işlemeye başlamaz.

G. İşletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi

MADDE 203- Bir işletme, başka bir işletme ile aktif ve pasiflerin karşılıklı olarak devralınması ya da birinin diğerine katılması yoluyla birleştirilirse, her iki işletmenin alacaklıları, bir malvarlığının devralınmasından doğan haklara sahip olup, bütün alacaklarını yeni işletmeden alabilirler.

Bir tek kişiye ait olup da, kollektif veya komandit ortaklık hâline dönüştürülen bir işletmenin borçları hakkında da aynı hüküm uygulanır.

H. Özel hükümlerin saklılığı

MADDE 204- Mirasın paylaşılması ve rehinli taşınmazların devri konusundaki borcun üstlenilmesine ilişkin özel hükümler saklıdır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Sözleşmenin Devri ve Sözleşmeye Katılma

A. Sözleşmenin devri

MADDE 205- Sözleşmenin devri, sözleşmeyi devralan ile devreden ve sözleşmede kalan taraf arasında yapılan ve devredenin bu sözleşmeden doğan taraf olma sıfatı ile birlikte bütün hak ve borçlarını devralana geçiren bir anlaşmadır.

Sözleşmeyi devralan ile devreden arasında yapılan ve sözleşmede kalan diğer tarafça önceden verilen izne dayanan veya sonradan onaylanan anlaşma da, sözleşmenin devri hükümlerine tâbidir.

Sözleşmenin devrinin geçerliliği, devredilen sözleşmenin şekline bağlıdır.

Kanundan doğan halefiyet hâlleri ile diğer özel hükümler saklıdır.

B. Sözleşmeye katılma

MADDE 206- Sözleşmeye katılma, mevcut bir sözleşmeye taraflardan birinin yanında yer almak üzere, katılan ile bu sözleşmenin tarafları arasında yapılan ve katılanın, yanında yer aldığı tarafla birlikte, onun hak ve borçlarına sahip olması sonucunu doğuran bir anlaşmadır.

Anlaşmada aksi kararlaştırılmamışsa, sözleşmeye katılan ile yanında yer aldığı taraf, sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen alacaklı ve borçlu olurlar.

Sözleşmeye katılmanın geçerliliği, katılma konusu sözleşmenin şekline bağlıdır.

İKİNCİ KISIM

Özel Borç İlişkileri

BİRİNCİ BÖLÜM

Satış Sözleşmesi

BİRİNCİ AYIRIM

Genel Hükümler

A. Tanımı ve hükümleri

MADDE 207- Satış sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşmedir.

Sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça veya aksine bir âdet bulunmadıkça, satıcı ve alıcı borçlarını aynı anda ifa etmekle yükümlüdürler.

Durum ve koşullara göre belirlenmesi mümkün olan bedel, kararlaştırılmış bedel hükmündedir.

B. Yarar ve hasar

MADDE 208- Kanundan, durumun gereğinden veya sözleşmede öngörülen özel koşullardan doğan ayrık hâller dışında, satılanın yarar ve hasarı; taşınır satışlarında zilyetliğin devri, taşınmaz satışlarında ise tescil anına kadar satıcıya aittir.

Taşınır satışlarında, alıcının satılanın zilyetliğini devralmada temerrüde düşmesi durumunda zilyetliğin devri gerçekleşmişçesine satılanın yarar ve hasarı alıcıya geçer.

Satıcı alıcının isteği üzerine satılanı ifa yerinden başka bir yere gönderirse, yarar ve hasar, satılanın taşıyıcıya teslim edildiği anda alıcıya geçer.

İKİNCİ AYIRIM

Taşınır Satışı

A. Konusu

MADDE 209- Taşınır satışı, Türk Medenî Kanunu uyarınca taşınmaz sayılanlar dışında kalan ve diğer kanunlarda taşınır olarak belirtilen şeylerin satışıdır.

Ürünler, bir yapının yıkıntıları ve taş ocağından çıkarılacak taşlar gibi, taşınmazdan ayrıldıktan sonra mülkiyeti devredilecek bütünleyici parçaların satılması da taşınır satışıdır.

B. Satıcının borçları

I. Zilyetliğin devri

1. Kural

MADDE 210- Satıcı, satılanın mülkiyetini geçirmek amacıyla, zilyetliğini alıcıya devretmekle yükümlüdür.

2. Devir ve taşıma giderleri

MADDE 211- Aksine sözleşme veya âdet yoksa, ölçme ve tartma gibi devir giderleri satıcıya, satılanı devralmak üzere yapılan giderler ve satılanın ifa yerinden başka yere taşınması gerektiğinde, taşıma giderleri alıcıya aittir.

Gidersiz devir kararlaştırılmışsa, satıcı taşıma giderlerini üstlenmiş sayılır.

Liman ve gümrük giderleri olmaksızın devir kararlaştırılmışsa satıcı, dış satım, transit ve dış alım vergilerini üstlenmiş sayılır; ancak satılanın alıcı tarafından devralındığı sırada ödenmiş olan tüketim vergilerini üstlenmiş sayılmaz.

3. Satıcının temerrüdü

a. Kural ve ayrık durum

MADDE 212- Satıcının temerrüdü hâlinde, borçlunun temerrüdüne ilişkin genel hükümler uygulanır.

Zilyetliğin devri için belirli bir süre konulmuş olan ticarî satışlarda, satıcı temerrüde düşerse alıcının, devir isteminden vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararının giderilmesini istediği kabul edilir.

Alıcı, satılanın devredilmesini isteme niyetinde ise, belirlenen sürenin bitiminde bunu satıcıya hemen bildirmek zorundadır.

b. Giderim borcu ve kapsamı

MADDE 213- Borcunu ifa etmeyen satıcı, alıcının bu yüzden uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.

Satıcı borcunu ifa etmezse alıcı, satış bedeli ile kendisine devredilmeyen satılanın yerine, bir başkasını satın almak için dürüstlük kurallarına uygun olarak ödediği bedel arasındaki farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini isteyebilir.

Satılan, borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan mallardan ise alıcı, onun yerine bir başkasını satın alma zorunda olmaksızın, satış bedeli ile belirlenmiş ifa günündeki piyasa fiyatı arasındaki farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini isteyebilir.

II. Zapttan sorumluluk

1. Konusu

MADDE 214- Satış sözleşmesinin kurulduğu sırada var olan bir hak dolayısıyla, satılanın tamamı veya bir kısmı bir üçüncü kişi tarafından alıcının elinden alınırsa satıcı, bundan dolayı alıcıya karşı sorumlu olur.

Alıcı, elinden alınma tehlikesini sözleşmenin kurulduğu sırada biliyor idiyse satıcı, ayrıca üstlenmiş olmadıkça bundan dolayı sorumlu olmaz.

Satıcı, üçüncü kişinin hakkını gizlemişse, sorumluluğunu kaldırma veya sınırlama konusunda yapılmış olan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

2. Yargılama usulü

a. Davanın bildirimi

MADDE 215- Satılanın elinden alınması tehlikesi ile karşılaşan alıcı, kendisine karşı açılan davayı satıcıya bildirdiği zaman satıcı, durumun gereğine göre ve yargılama usulü uyarınca ya alıcının yanında davaya katılmak ya da alıcı yerine geçerek üçüncü kişiye karşı davayı takip etmek ve savunmak zorundadır.

Bildirme, davaya katılmaya ve savunmaya elverişli bir zamanda yapılmışsa, alıcının aleyhinde verilen hüküm, onun ağır kusuru yüzünden verildiği ispat edilmedikçe, satıcı için de sonuç doğurur.

Dava, kendisine yüklenilemeyen sebeplerden dolayı satıcıya bildirilmemişse satıcı, zamanında bildirilmiş olsaydı daha elverişli bir hüküm elde edilebileceğini ispatladığı ölçüde sorumluluktan kurtulur.

b. Mahkeme kararı olmaksızın satılanı verme

MADDE 216- Satıcının zapttan sorumluluğu aşağıdaki hâllerde devam eder:

1. Alıcı, bir mahkeme kararı beklemeksizin üçüncü kişinin hakkını dürüstlük kurallarına uygun olarak tanımış ve satılanı ona vermişse.

2. Alıcı, üçüncü kişinin kendisine karşı dava açmasını beklemeden, satıcıyı satılan üzerindeki hak iddiasına ilişkin uyuşmazlığı dava yoluyla çözümlemesi, aksi takdirde tahkim yoluna başvuracağı konusunda gecikmeksizin uyarmış ve bundan sonuç alamadığı için tahkim yoluna başvurmuşsa.

Satıcının sorumluluğu, alıcının satılanı üçüncü kişiye vermekle yükümlü olduğunu ispat etmesi durumunda da devam eder.

3. Alıcının hakları

a. Tam zapt hâlinde

MADDE 217- Satılanın tamamı alıcının elinden alınmışsa, satış sözleşmesi kendiliğinden sona ermiş sayılır ve alıcı satıcıdan aşağıdaki istemlerde bulunabilir:

1. Satılandan elde ettiği veya elde etmeyi ihmal eylediği ürünlerin değeri indirilerek, ödemiş olduğu satış bedelinin faizi ile birlikte geri verilmesini.

2. Satılanı elinden alan üçüncü kişiden isteyemeyeceği giderleri.

3. Davayı satıcıya bildirmekle kaçınılabilecek olanlar dışında kalan bütün yargılama giderleri ile yargılama dışındaki giderleri.

4. Satılanın tamamen elinden alınması yüzünden doğrudan doğruya uğradığı diğer zararları.

Satıcı, kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alıcının satılanın elinden alınması yüzünden uğramış olduğu diğer zararları da gidermekle yükümlüdür.

b. Kısmî zapt hâlinde

MADDE 218- Satılanın bir kısmı elinden alınmış veya satılan sınırlı aynî bir hakla yüklenmişse alıcı, sadece bu yüzden uğradığı zararın giderilmesini isteyebilir.

Ancak alıcının, satılandaki bu durumu bilseydi onu satın almayacağı durum ve koşullardan anlaşılıyorsa, alıcı hâkimden sözleşmenin sona ermesine karar vermesini isteyebilir. Bu durumda alıcı, satılanın elinde kalmış olan kısmını o zamana kadar elde etmiş olduğu yararlarla birlikte, satıcıya geri vermekle yükümlüdür.

III. Ayıptan sorumluluk

1. Konusu

a. Genel olarak

MADDE 219- Satıcı, alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılanda bulunmaması sebebiyle sorumlu olduğu gibi, nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan, kullanım amacı bakımından değerini ve alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan maddî, hukukî ya da ekonomik ayıpların bulunmasından da sorumlu olur.

Satıcı, bu ayıpların varlığını bilmese bile onlardan sorumludur.

b. Hayvan satışında

MADDE 220- Hayvan satışında satıcı, yazılı olarak üstlenmedikçe veya ağır kusuru olmadıkça ayıptan sorumlu olmaz.

2. Sorumsuzluk anlaşması

MADDE 221- Satıcı satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, ayıptan sorumluluğunu kaldıran veya sınırlayan her anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

3. Alıcının bildiği ayıplar

MADDE 222- Satıcı, satış sözleşmesinin kurulduğu sırada alıcı tarafından bilinen ayıplardan sorumlu değildir.

Satıcı, alıcının satılanı yeterince gözden geçirmekle görebileceği ayıplardan da, ancak böyle bir ayıbın bulunmadığını ayrıca üstlenmişse sorumlu olur.

4. Gözden geçirme ve satıcıya bildirme

a. Genel olarak

MADDE 223- Alıcı, devraldığı satılanın durumunu işlerin olağan akışına göre imkân bulunur bulunmaz gözden geçirmek ve satılanda satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp görürse, bunu uygun bir süre içinde ona bildirmek zorundadır.

Alıcı gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal ederse, satılanı kabul etmiş sayılır. Ancak, satılanda olağan bir gözden geçirmeyle ortaya çıkarılamayacak bir ayıp bulunması hâlinde, bu hüküm uygulanmaz. Bu tür bir ayıbın bulunduğu sonradan anlaşılırsa, hemen satıcıya bildirilmelidir; bildirilmezse satılan bu ayıpla birlikte kabul edilmiş sayılır.

b. Hayvan satışında

MADDE 224- Hayvan satışında satıcının sorumlu olacağı süre yazılı olarak belirlenmemiş ve ayıp da hayvanın gebeliğine ilişkin değilse satıcı, ancak ayıbın devrin yapıldığı veya alıcının dev-

ralmada temerrüdünün gerçekleştiği günden başlayarak dokuz gün içinde kendisine bildirilmesi ve ayrıca, hayvanın bilirkişilerce gözden geçirilmesinin aynı süre içinde yetkili makamdan istenmesi hâlinde sorumlu olur.

5. Satıcının ağır kusurunun sonuçları

MADDE 225- Ağır kusurlu olan satıcı, satılandaki ayıbın kendisine süresinde bildirilmemiş olduğunu ileri sürerek sorumluluktan kısmen de olsa kurtulamaz.

Satıcılığı meslek edinmiş kişilerin bilmesi gereken ayıplar bakımından da aynı hüküm geçerlidir.

6. Satılanın başka yerden gönderilmesi

MADDE 226- Başka yerden gönderilen satılanın ayıplı olduğunu ileri süren alıcı, bulunduğu yerde satıcının temsilcisi yoksa, satılanın korunması için gerekli önlemleri geçici olarak almakla yükümlüdür. Alıcı, ayıplı olduğunu ileri sürdüğü satılanın korunması için gerekli önlemleri almaksızın onu satıcıya geri gönderemez.

Alıcı, satılanın durumunu gecikmeksizin usulüne göre tespit ettirmekle yükümlüdür. Bunu yaptırmazsa, ileri sürdüğü ayıbın, satılanın kendisine ulaştığı zamanda var olduğunu ispat yükü alıcıya düşer.

Satılanın kısa zamanda bozulma tehlikesi varsa, alıcı onu bulunduğu yerdeki mahkeme aracılığıyla sattırmaya yetkili, hattâ satıcının yararı gerektiriyorsa sattırmakla yükümlüdür. Alıcı, durumu satıcıya en kısa zamanda bildirmezse, bundan doğan zarardan sorumlu olur.

7. Alıcının seçimlik hakları

a. Genel olarak

MADDE 227- Satıcının satılanın ayıplarından sorumlu olduğu hâllerde alıcı, aşağıdaki seçimlik haklardan birini kullanabilir:

1. Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme.

2. Satılanı alıkoyup ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme.

3. Aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme.

4. İmkân varsa, satılanın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteme.

Alıcının genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır.

Satıcı, alıcıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararın tamamını gidererek seçimlik haklarını kullanmasını önleyebilir.

Alıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanması hâlinde, durum bunu haklı göstermiyorsa hâkim, satılanın onarılmasına veya satış bedelinin indirilmesine karar verebilir.

Satılanın değerindeki eksiklik satış bedeline çok yakın ise alıcı, ancak sözleşmeden dönme veya satılanın ayıpsız bir benzeriyle değiştirilmesini isteme haklarından birini kullanabilir.

b. Satılanın yok olması veya ağır biçimde zarara uğraması

MADDE 228- Alıcıya ayıplı olarak devredilmiş olan satılanın ayıptan, beklenmedik hâlden veya mücbir sebepten dolayı yok olması veya ağır biçimde zarara uğraması, alıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanmasını engellemez. Bu durumda alıcı, satılandan elinde ne kalmışsa onu geri vermekle yükümlüdür.

Satılan alıcıya yüklenebilen bir sebep yüzünden yok olmuşsa veya alıcı onu başkasına devretmişse ya da biçimini değiştirmişse alıcı, ancak değerindeki eksiklik karşılığının satış bedelinden indirilmesini isteyebilir.

8. Dönmenin sonuçları

a. Genel olarak

MADDE 229- Satış sözleşmesinden dönen alıcı, satılanı, ondan elde ettiği yararları ile birlikte satıcıya geri vermekle yükümlüdür. Buna karşılık alıcı da, satıcıdan aşağıdaki istemlerde bulunabilir:

1. Ödemiş olduğu satış bedelinin, faiziyle birlikte geri verilmesi.

2. Satılanın tamamen zaptında olduğu gibi, yargılama giderleri ile satılan için yapmış olduğu giderlerin ödenmesi.

3. Ayıplı maldan doğan doğrudan zararının giderilmesi.

Satıcı, kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alıcının diğer zararlarını da gidermekle yükümlüdür.

b. Birden çok mal satışında

MADDE 230- Birden çok mal veya birden çok parçadan oluşan bir mal, birlikte satılmış olup da bunlardan bazıları ayıplı çıkarsa, dönme hakkı bunlardan ancak ayıplı çıkanlar için kullanılabilir. Ancak, alıcıya veya satıcıya önemli bir zarar vermeksizin ayıplı parçanın diğerinden ayrılmasına imkân yoksa, dönme hakkının satılanın tamamını kapsaması zorunludur.

Satılanın aslı için satıştan dönülmesi, ayrı satış bedeli gösterilerek satılmış olsalar bile, eklentilerini de kapsar; fakat eklentiler için dönme, satılanın aslını kapsamaz.

9. Zamanaşımı

MADDE 231- Satıcı daha uzun bir süre için üstlenmiş olmadıkça, satılanın ayıbından doğan sorumluluğa ilişkin her türlü dava, satılandaki ayıp daha sonra ortaya çıksa bile, satılanın alıcıya devrinden başlayarak iki yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Alıcının satılanın kendisine devrinden başlayarak iki yıl içinde bildirdiği ayıptan doğan def'i hakkı, bu sürenin geçmiş olmasıyla ortadan kalkmaz.

Satıcı, satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamaz.

C. Alıcının borçları

I. Satış bedelinin ödenmesi ve satılanın devralınması

MADDE 232- Alıcı, satış sözleşmesinde kararlaştırılmış olduğu biçimde satış bedelini ödemek ve kendisine sunulan satılanı devralmakla yükümlüdür.

Aksine yerel âdet veya anlaşma yoksa, satılanın hemen devralınması gereklidir.

II. Satış bedelinin belirlenmesi

MADDE 233- Alıcı, satış bedelini belirtmeksizin, malı alacağını kesin olarak bildirmişse satış, ifa yeri ve zamanındaki ortalama piyasa fiyatı üzerinden yapılmış sayılır.

Satış bedeli, satılanın ağırlığına göre hesaplanıyorsa, darası indirilir.

Bazı ticarî malların satışında, daralı ağırlıktan miktar olarak ya da yüzde hesabıyla bir indirim yapılmasına veya bedelin, daralı ağırlık üzerinden belirlenmesine ilişkin ticarî teamüller saklıdır.

III. Satış bedelinin muacceliyeti ve faizi

MADDE 234- Aksine sözleşme yoksa, satılan alıcının zilyetliğine girince satış bedeli muaccel olur.

Faiz istenebileceği konusunda bir teamül varsa veya alıcı maldan ürün ya da diğer verimler elde etme imkânına sahip ise ya da belirli günün geçmesiyle temerrüdün gerçekleşmesi durumunda, ayrıca bir ihtara gerek olmaksızın satış bedeline faiz istenebilir.

IV. Alıcının temerrüdü

1. Satıcının dönme hakkı

MADDE 235- Satılanın, ancak satış bedeli ödendikten sonra veya ödenme anında devredilmesi gereken durumlarda alıcı temerrüde düşerse satıcı, herhangi bir işlem gerekmeksizin satıştan dönebilir.

Bu hakkını kullanmak isteyen satıcı, durumu gecikmeksizin alıcıya bildirmek zorundadır.

Satılanın zilyetliği satış bedeli ödenmeden alıcıya devredilmişse, alıcının temerrüdü sebebiyle satıcının dönme hakkını kullanarak satılanı geri alması, bu hakkın sözleşmede açıkça saklı tutulmasına bağlıdır.

2. Zararın hesaplanması ve giderimi

MADDE 236- Borcunu ifa etmeyen alıcı, satıcının bu yüzden uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.

Satıcı, satış bedelini ödemede temerrüde düşmüş olan alıcıdan, bu bedel ile satılanın başkasına dürüstlük kurallarına uygun olarak satışından elde ettiği bedel arasındaki farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini isteyebilir.

Satılan, borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan mallardan ise satıcı, böyle bir satışa gerek kalmaksızın alıcıdan, satış bedeli ile malın belirlenmiş ödeme günündeki fiyatı arasındaki farka göre hesaplanacak zararın giderilmesini isteyebilir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Taşınmaz Satışı ve Satış İlişkisi Doğuran Haklar

A. Şekil

MADDE 237- Taşınmaz satışının geçerli olabilmesi için, sözleşmenin resmî şekilde düzenlenmesi şarttır.

Taşınmaz satışı vaadi, geri alım ve alım sözleşmeleri, resmî şekilde düzenlenmedikçe geçerli olmaz.

Önalım sözleşmesinin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.

B. Satış ilişkisi doğuran haklar

I. Süresi ve şerhi

MADDE 238- Önalım, geri alım ve alım hakları en çok on yıllık süre için kararlaştırılabilir ve kanunlarda belirlenen süreyle tapu siciline şerh edilebilir.

II. Devredilmesi ve miras yoluyla geçmesi

MADDE 239- Aksine anlaşma olmadıkça, sözleşmeden doğan önalım, alım ve geri alım hakları devredilemez, ancak miras yoluyla geçer.

Bu hakların devredilebileceği sözleşmeyle kararlaştırılmışsa, devir işlemi hakkın kurulması için öngörülen şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.

III. Önalım hakkı

1. İleri sürülmesi

MADDE 240- Önalım hakkı, taşınmazın satışı ya da ekonomik bakımdan satışa eşdeğer her türlü işlemin yapılması hâllerinde kullanılabilir.

Taşınmazın, mirasın paylaşımında mirasçılardan birine özgülenmesi, cebrî artırma yoluyla satışı ve kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi ve bunlara benzer amaçlarla edinilmesi hâllerinde önalım hakkı kullanılamaz.

2. Koşulları ve hükümleri

MADDE 241- Satıcı veya alıcı, satış sözleşmesinin yapıldığını ve içeriğini önalım hakkı sahibine noter aracılığıyla bildirmek zorundadır.

Önalım hakkı kullanıldıktan sonra satış sözleşmesi ortadan kaldırılırsa ya da alıcının şahsından kaynaklanan sebeplerle onaylanmazsa, bu durum önalım hakkı sahibine karşı ileri sürülemez.

Önalım hakkını kuran sözleşmede aksi öngörülmemişse, önalım hakkı sahibi taşınmazı, satıcının üçüncü kişiyle kararlaştırdığı satışa ilişkin koşullarla kazanır.

Ekonomik bakımdan satışa eşdeğer işlemlerde de yukarıdaki hükümler uygulanır.

3. Kullanılması ve hükümleri

MADDE 242- Sözleşmeden doğan önalım hakkını kullanmak isteyen hak sahibi, bu hak şerhedilmiş ve taşınmazın mülkiyeti alıcı adına tescil edilmişse alıcıya; aksi takdirde satıcıya karşı, satışın veya ekonomik bakımdan satışa eşdeğer başka bir işlemin kendisine bildirildiği tarihten başlayarak üç ay ve her hâlde satışın yapılmasından başlayarak iki yıl içinde dava açmak zorundadır.

C. Taşınmaz satışı

I. Koşullu satış ve mülkiyetin saklı tutulması

MADDE 243- Bir taşınmazın koşula bağlı satışında, koşul gerçekleşmedikçe tapu siciline tescil yapılamaz.

Taşınmaz satışında mülkiyeti saklı tutma koşulu da tescil edilemez.

II. Sorumluluk

MADDE 244- Aksine sözleşme olmadıkça, satılan taşınmaz, satış sözleşmesinde yazılı yüzölçümü tutarını kapsamıyorsa satıcı, eksiği için alıcıya tazminat ödemekle yükümlüdür.

Satılan taşınmaz, resmî bir ölçüme dayanılarak tapu siciline yazılmış olan yüzölçümü tutarını içermiyorsa satıcı, özellikle üstlenmiş olmadıkça tazminat ile yükümlü değildir.

Bir yapının ayıplı olmasından doğan davalar, mülkiyetin geçmesinden başlayarak beş yılın ve satıcının ağır kusuru varsa yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

III. Yarar ve hasar

MADDE 245- Satılanın tescilden sonraki bir zamanda alıcı tarafından teslim alınması için sözleşmeyle bir süre belirlenmişse, onun yarar ve hasarı, alıcıya teslimle geçer. Bu hüküm, alıcının satılanı teslim almada temerrüde düşmesi durumunda da uygulanır.

Bu sözleşmenin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.

IV. Taşınır satışına ilişkin kuralların uygulanması

MADDE 246- Taşınır satışına ilişkin kurallar, kıyas yoluyla taşınmaz satışında da uygulanır.

DÖRDÜNCÜ AYIRIM

Bazı Satış Türleri

A. Örnek üzerine satış

I. Tanımı

MADDE 247- Örnek üzerine satış, tarafların sözleşmenin konusu olan malın alıcıya veya üçüncü bir kişiye bırakılan bir örneğe ya da tespit ettikleri bir mala uygun olması üzerinde anlaşmalarıyla yapılan satıştır.

II. İspat yükü

MADDE 248- Örnek üzerine satışta kendisine örnek verilen taraf, elindeki örneğin kendisine verilmiş örnek olduğunu ispat yükü altında olmayıp, örneğin biçimi değişmiş olsa bile, bu değişiklik

gözden geçirmenin zorunlu bir sonucu ise, alıcının iddiası doğru sayılır. Ancak, karşı tarafın her hâlde bunun aksini ispat hakkı vardır.

Örnek, alıcının elindeyken bozulmuş veya yok olmuşsa, kusuru olmasa bile, satılanın örneğe uygun olmadığını ispat yükü alıcıya düşer.

B. Beğenme koşuluyla satış

I. Tanımı

MADDE 249- Beğenme koşuluyla satış, alıcının satılanı deneyerek veya gözden geçirerek beğenmesi koşuluyla yapılan satıştır.

II. Hükümleri

MADDE 250- Beğenme koşuluyla satışta alıcı, satılanı kabul etmekte veya hiçbir sebep göstermeksizin geri vermekte serbesttir.

Satılan, alıcının zilyetliğine geçmiş olsa bile, satılanın mülkiyeti, beğenme koşulunun gerçekleştiği ana kadar satıcıda kalır.

III. Deneme veya gözden geçirme

1. Satıcının yanında

MADDE 251- Deneme veya gözden geçirme satıcının yanında yapılmak gerekip de alıcı, satılanı sözleşme veya âdete göre gerekli süre içinde kabul edip etmediğini açıklamazsa, satıcı sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur.

Böyle bir süre belirlenmemişse, satıcı uygun bir süre geçtikten sonra, satılanı kabul edip etmediğini bildirmesi için alıcıya ihtarda bulunabilir; bu ihtara hemen cevap verilmezse satıcı, sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur.

2. Alıcının yanında

MADDE 252- Satılan, denenmeksizin veya gözden geçirilmeksizin alıcıya verilmişse, sözleşme veya âdete göre gereken süre içinde veya böyle bir süre yoksa, satıcının ihtarı üzerine alıcı, satılanı beğenmediğini hemen bildirmez veya onu geri vermezse, beğenme koşulu gerçekleşmiş olur.

Alıcının, herhangi bir çekince belirtmeksizin satış bedelinin tamamını veya bir kısmını ödemesiyle ya da satılanı deneme veya gözden geçirme amacını aşacak biçimde kullanmasıyla da beğenme koşulu gerçekleşmiş olur.

C. Kısmî ödemeli satışlar

I. Taksitle satış

1. Tanımı, şekli ve içeriği

MADDE 253- Taksitle satış, satıcının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır.

Taksitle satış sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.

Malın satıcının ticarî faaliyeti kapsamında satılması hâlinde, sözleşmede aşağıdaki hususlar belirtilir:

1. Tarafların adı ve yerleşim yeri.

2. Satışın konusu.

3. Satılanın peşin satış bedeli.

4. Taksitle ödeme sebebiyle belirtilecek ilâve bedel.

5. Toplam satış bedeli.

6. Alıcının nakden veya aynen üstlendiği diğer bütün edimler.

7. Peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı.

8. Alıcının yedi gün içinde sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkı.

9. Öngörülmüşse, mülkiyetin saklı tutulmasına veya satış bedeli alacağının devrine ilişkin anlaşma kayıtları.

10. Temerrüt veya vadenin ertelenmesi durumunda, yasal faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere ödenecek faiz.

11. Sözleşmenin kurulduğu yer ve tarih.

2. Yasal temsilcinin rızası

MADDE 254- Ayırt etme gücüne sahip bir küçük veya kısıtlı tarafından yapılmış olan taksitle satış sözleşmesinin geçerliliği, yasal temsilcinin yazılı rızasına bağlıdır. Bu durumda rızanın, en geç sözleşmenin kurulduğu anda verilmiş olması gerekir.

3. Sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması ve geri alma açıklaması

MADDE 255- Taksitle satış sözleşmesi, alıcı bakımından, taraflarca imzalanmış sözleşmenin bir nüshasının eline geçmesinden yedi gün sonra hüküm ve sonuçlarını doğurur. Alıcı, bu süre içinde irade açıklamasını geri aldığını satıcıya yazılı olarak bildirebilir. Bu haktan önceden feragat edilemez. Geri alma bildiriminin sürenin son gününde postaya verilmiş olması, sonuç doğurması için yeterlidir.

Satıcı geri alma süresi içinde malı alıcıya devretmişse alıcı, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir; aksi takdirde sözleşme hüküm ve sonuçlarını doğurmuş olur.

Alıcının geri alma hakkını kullanması hâlinde, kendisinden cayma parası istenemez.

4. Tarafların hak ve borçları

a. Peşinatı ödeme borcu ve sözleşmenin süresi

MADDE 256- Alıcı, peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, satış bedelinin geri kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür.

Bakanlar Kurulu, satılanın türüne göre peşinat miktarı ile yasal ödeme sürelerini yarıya kadar indirebileceği gibi, iki katına kadar çıkartabilir.

Kanunda belirlenen asgarî peşinatı tamamen almaksızın, satılanı alıcıya devreden satıcı, peşinatın ödenmeyen kısmı üzerinde istem hakkını kaybeder.

Peşinattan vazgeçilmesi karşılığında, satış bedelinde yapılacak artırma hükümsüzdür.

b. Alıcının def'ileri

MADDE 257- Alıcı, satıcının taksitle satıştan doğan alacağı ile kendisinin satıcıdan olan alacağını takas etme hakkından önceden feragat edemez.

Alacağın devredilmesi durumunda alıcının, satış bedeli alacağına ilişkin def'ileri sınırlanamaz ve ortadan kaldırılamaz.

c. Satış bedelinin tamamen ödenmesi

MADDE 258- Taksit borcu kambiyo senedine bağlanmış olmadıkça, alıcı satış bedelinin kalan kısmını her zaman bir defada ödeyerek borcundan kurtulabilir. Bu durumda, peşin satış bedeline ilâve edilen bedelin ödenmemiş taksitlere isabet eden kısmı, yarısından az olmamak üzere ödeme süresinin kısaltılmasına uygun olarak indirilir.

5. Alıcının temerrüdü

a. Satıcının seçimlik hakkı

MADDE 259- Alıcı peşinatı ödemede temerrüde düşerse satıcı, sadece peşinatı isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir.

Alıcı taksitleri ödemede temerrüde düşerse satıcı, muaccel olmuş taksitlerin veya geri kalan satış bedelinin tamamının bir defada ödenmesini isteyebilir ya da sözleşmeden dönebilir. Satıcının geri kalan satış bedelinin tamamını isteyebilmesi veya sözleşmeden dönebilmesi, ancak bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına ve alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksidi veya en az dörtte birini oluşturan bir taksidi ya da en son taksidi ödemede temerrüde düşmüş olmasına bağlıdır. Ancak, satıcının dönme dolayısıyla isteyebileceği miktar, ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya daha fazla ise satıcı sözleşmeden dönemez.

Satıcı, satış bedelinin geri kalan kısmının tamamen ödenmesini isteme veya sözleşmeden dönme haklarını kullanmadan önce, alıcıya en az onbeş günlük bir süre tanımak zorundadır.

b. Sözleşmeden dönme

MADDE 260- Satıcı, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sebebiyle satılanın alıcıya devrinden sonra sözleşmeden dönerse, her iki taraf aldığını geri vermekle yükümlüdür. Satıcı, ayrıca hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli ve satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin azalması hâlinde tazminat da isteyebilir. Ancak satıcı, sözleşme zamanında ifa edilmiş olsaydı elde edecek olduğundan fazlasını isteyemez.

Satıcı, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi yüzünden satılanın devrinden önce sözleşmeden dönerse, alıcıdan sadece ödenmeyen peşinat üzerinden, sözleşmeden döndüğü tarihe kadar işleyecek yasal faiz ile sözleşmenin kurulmasından sonra, satılanın uğramış olduğu değer kaybı sebebiyle tazminat isteyebilir. Ceza koşulu kararlaştırılmışsa, peşin satış bedelinin yüzde onunu aşamaz.

c. Hâkimin müdahalesi

MADDE 261- Hâkim, temerrüde düşen alıcının borçlarını ödeyeceği konusunda güvence vermesi ve satıcının da bu yeni düzenleme dolayısıyla herhangi bir zararının söz konusu olmaması koşuluyla, alıcıya ödeme kolaylıkları sağlayabilir ve satıcının satılanı geri almasını yasaklayabilir.

6. Yetkili mahkeme ve tahkim

MADDE 262- Yerleşim yeri Türkiye'de olan alıcı, tarafı olduğu taksitle satış sözleşmesinden doğacak uyuşmazlıklar konusunda, yerleşim yerindeki mahkemenin yetkisinden önceden feragat edemeyeceği gibi, tahkim sözleşmesi de yapamaz.

7. Uygulama alanı

MADDE 263- Taksitle satışa ilişkin hükümler, aynı ekonomik amaçla yapılan işlemlere de uygulanır.

Bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde satıcının, mülkiyeti saklı tutma kaydı ile birlikte veya bundan bağımsız olarak satış bedeli alacağını ödünç verene devretmesi veya satıcı ile ödünç verenin başka surette anlaşarak, alıcının satış bedelini daha sonra taksitler hâlinde ödemek üzere malın teslimini sağlamaları durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır. Ödünç sözleşmesinde, taksitle satış sözleşmelerine konulması zorunlu olan hususların yer alması şarttır. Ancak, bunlardan peşin satış bedeli ile toplam satış bedeli yerine, ödünç alınan miktar ile ödünç verene ödenecek toplam ödünç miktarı gösterilir.

Peşin satışla bağlantılı taksitle ödünç sözleşmelerinde, ödünç verene, yasal asgarî peşinatın ödenmiş ve peşin satış bedelinin ödünç sözleşmesinin yapılması sırasında herhangi bir ilâve yapılmaksızın tamamen karşılanmış olması hâlinde, taksitle satışa ilişkin hükümler uygulanmaz.

Alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticarî işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alınması durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümlerden sadece 259 uncu maddenin ikinci fıkrası, 260 ıncı maddenin birinci fıkrası ve 261 inci maddesi hükümleri uygulanır.

II. Ön ödemeli taksitle satış

1. Tanımı, şekli ve içeriği

MADDE 264- Ön ödemeli taksitle satış, alıcının taşınır bir malın satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı alıcıya devretmeyi üstlendikleri satıştır.

Ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz. Sözleşmede aşağıdaki hususlar belirtilir:

1. Tarafların adı ve yerleşim yeri.

2. Satışın konusu.

3. Toplam satış bedeli.

4. Taksitlerin sayısı, tutarı, vadesi ve sözleşmenin süresi.

5. Taksitleri kabule yetkili banka.

6. Alıcıya karşı üstlenilen faiz miktarı.

7. Alıcının yedi gün içinde sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkı.

8. Alıcının sözleşmeden cayma hakkı ve bu sebeple ödeyeceği cayma parası.

9. Sözleşmenin kurulduğu yer ve tarih.

2. Tarafların hak ve borçları

a. Ödemelerin güvenceye bağlanması

MADDE 265- Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde alıcı, ödemeleri sözleşmede belirtilen bir bankada kendi adına açılacak gelir getiren bir tasarruf veya yatırım hesabına yatırmakla yükümlüdür.

Banka, her iki tarafın çıkarlarını gözetmek zorundadır. Açılan hesaptan her iki tarafın rızasıyla ödeme yapılabilir. Bu rıza önceden verilemez.

Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde alıcı, satılanın devrine kadar 269 uncu madde uyarınca sözleşmeden cayarsa satıcı, bu hesap üzerindeki bütün haklarını kaybeder.

b. Alıcının malın devrini isteme hakkı

MADDE 266- Alıcı satış bedelinin tamamını ödedikten sonra, her zaman malın kendisine devredilmesini isteyebilir. Ancak, satıcı malı başkasından sağlayarak devredecek ise alıcı, bunun için kendisine uygun bir süre tanımak zorundadır.

Satıcının malı alıcıya devredebilmesi için, taksitle satışa ilişkin koşullara uyulması gerekir.

Alıcı birden çok şey satın almış veya seçim hakkını saklı tutmuş ise, satılanın kısım kısım devredilmesini, ancak 256 ncı maddede öngörülen asgarî peşinatı ödedikten sonra isteyebilir. Satılanın eşya topluluğu oluşturduğu hâllerde bu istemde bulunulamaz. Satış bedelinin tamamen ödenmemesi hâlinde, satıcıdan satılanı kısmen devretmesi, ancak geri kalan kısmın yüzde onunun kendisine güvence olarak bırakılması koşuluyla istenebilir.

c. Satış bedelinin ödenmesi

MADDE 267- Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde satış bedelinin, satılanın devri anında tamamen ödenmiş olması gerekir. Satılanın devredilmesini isteyen alıcı,

hesabındaki bakiyeden, satış bedelinin en çok üçte birlik kısmını satıcı lehine serbest bırakabilir. Ancak, sözleşmenin kuruluşu sırasında buna ilişkin taahhütte bulunulamaz.

d. Satış bedelinin belirlenmesi

MADDE 268- Satıcının sözleşmenin kurulduğu sırada belirlenen toplam satış bedeline ek bir bedel isteme hakkını saklı tutan bütün kayıtlar geçersizdir.

Ödenecek toplam satış bedeli sözleşmede belirlenmiş olmakla birlikte, devredilecek eşya önceden belirlenmemiş ve satıcı tarafından bu eşyayı seçme hakkı alıcıya tanınmış ise satıcı, peşin satıştaki olağan bedelleri göz önünde tutmak suretiyle alıcının yapacağı seçime tam olarak uymakla yükümlüdür.

Buna aykırı anlaşmalar, ancak alıcının yararına olduğu ölçüde geçerlidir.

3. Sözleşmenin sona ermesi

a. Cayma hakkı

MADDE 269- Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde alıcı, malın devrine kadar her zaman sözleşmeden cayabilir.

Sözleşmeden cayma hâlinde alıcı tarafından ödenmesi öngörülen cayma parası, durumun özelliğine ve sözleşmenin kurulması ile cayma arasında geçen süreye bakılarak belirlenir. Ancak, bu miktar satıcının toplam alacağının yüzde ikisinden az ve yüzde beşinden fazla olamaz. Alıcı, yapmış olduğu ödemelerin cayma parasını aşan kısmının, getirileri ile birlikte kendisine geri verilmesini isteyebilir.

Alıcının ölmesi veya kazanç elde etmekten sürekli olarak yoksun kalması sebebiyle ön ödemeleri yapamayacak duruma düşmesi ya da sözleşmenin yerine olağan koşullarla yapılacak bir taksitle satış sözleşmesinin konulmasına ilişkin önerisinin satıcı tarafından kabul edilmemesi yüzünden sözleşmeden cayılmış olursa, cayma parası istenemez.

b. Sözleşmenin süresi

MADDE 270- Ön ödemeleri ifa borcu, beş yılın geçmesiyle sona erer.

Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde alıcı, sekiz yıl geçtiği hâlde satılanın devri isteminde bulunmazsa, satıcı kendisini uyararak üç aylık süre tanır. Alıcı bu süre içinde kayıtsız kalırsa satıcı, alıcıya sözleşmeden cayma hâlinde tanınan haklara sahip olur.

c. Alıcının temerrüdü

MADDE 271- Alıcı bir veya daha çok ön ödemede temerrüde düşerse satıcı, ancak vadesi gelmiş olan ödemeleri isteyebilir. Bununla birlikte, toplam alacağın en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen iki ön ödemenin veya toplam alacağın en az dörtte birini oluşturan bir tek ön ödemenin ya da sonuncu ön ödemenin vadesi gelmişse satıcı, ayrıca alıcıya tanıyacağı bir aylık ödeme süresinin geçmesinden sonra sözleşmeden dönme hakkına sahip olur.

Satıcı, ödeme süresi bir yıl veya daha az olan sözleşmeden dönerse, 260 ıncı maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır. Süresi bir yılı aşan sözleşmelerde satıcı, ancak 269 uncu maddenin ikinci fıkrasında öngörülen cayma parasını ve alıcıya ödenmesi gereken ortalama banka mevduat faizini aşan zararlarının giderilmesini isteyebilir.

Bir yıldan daha uzun süreli sözleşmelerde temerrüde düşmüş olan alıcının malın devrini istemesi hâlinde satıcı, yasal anapara faizi ile birlikte, devir isteminden sonra malın değerinde oluşacak eksilmelerin giderilmesini isteyebilir. Ceza koşulu öngörülmüşse miktarı, satış bedelinin yüzde onunu geçemez.

Satılanın devredilmiş olduğu hâllerde, dönme konusunda 260 ıncı maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

4. Uygulama alanının sınırlanması

MADDE 272- Alıcının tacir sıfatıyla hareket etmesi veya malın bir ticarî işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alınması durumunda, 264 ilâ 271 inci maddeler uygulanmaz.

III. Ortak hükümler

MADDE 273- Taksitle satışa ilişkin hükümlerden yasal temsilcinin rızasına, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasına ve geri alma açıklamasına, alıcının def'ilerine, satıcının alacağının devrine, hâkim tarafından sağlanan ödeme kolaylıklarına ve yetkili mahkeme ile tahkime ilişkin olanlar, ön ödemeli taksitle satışa da uygulanır.

Satılanı devir süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan taksitle satışta alıcı, satılanın devrinden önce ödemeleri yapmakla yükümlü ise, ön ödemeli taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

D. Açık artırma yoluyla satış

I. Tanımı

MADDE 274- Açık artırma yoluyla satış; yeri, zamanı ve koşulları önceden belirlenerek, hazır olanlar arasından en yüksek bedeli öneren ile yapılan satıştır.

II. Kurulması

MADDE 275- Satıcı artırma koşullarında aksi yönde bir irade açıklamasında bulunmamışsa, herkesin katılabileceği isteğe bağlı açık artırmalarda satış sözleşmesi, artırmayı yönetenin en yüksek bedeli öneren kişiye ihale etmesiyle kurulmuş olur.

Cebrî artırma yoluyla satış, artırmayı yöneten memurun en yüksek bedeli öneren kişiye ihale etmesiyle kurulmuş olur.

III. Hükümleri

1. Artırmaya katılanın bağlandığı an

a. Genel olarak

MADDE 276- Artırmaya katılan kişi, satış için konulmuş olan koşullar çerçevesinde önerisiyle bağlıdır.

Aksine bir koşul yoksa, öneride bulunanın bağlılığı, kendisinden daha yüksek bir öneri yapılmasıyla sona erer veya daha yüksek öneri olup olmadığının sorulması üzerine böyle bir önerinin olmadığının anlaşılması hâlinde, önerisinin hemen kabul edilmemesiyle ortadan kalkar.

b. Taşınmazın açık artırma yoluyla satışında

MADDE 277- Taşınmazın açık artırma yoluyla satışında, ihalenin veya reddinin artırmadan hemen sonra yapılması gerekir.

Öneride bulunanın bağlılığının artırmadan sonra da devam edeceğini öngören koşul geçersizdir. Ancak, bu kural cebrî artırmalarda ve ihalenin bir kamu görevlisince onaylanması gerektiği durumlarda uygulanmaz.

2. Ödemenin peşin olması gereği

MADDE 278- Artırma koşullarında aksi kararlaştırılmamışsa, ihale bedelinin peşin ödenmesi gerekir.

İhale bedeli peşin olarak veya artırma koşulları uyarınca ödenmezse satıcı, satıştan hemen dönebilir.

3. Mülkiyetin geçmesi

MADDE 279- Artırmada taşınır bir mal alan kişi, onun mülkiyetini ihale anında kazanır. Artırmadan alınan taşınmazın mülkiyeti, ancak tapu siciline tescille alıcıya geçer.

Artırma görevlisi, satış tutanağında gösterilen taşınmazın alıcı adına tescilini hemen tapu idaresine bildirir.

Cebrî artırma sonucunda yapılan ihalelerde mülkiyetin geçmesine ilişkin özel hükümler saklıdır.

İsteğe bağlı özel artırmalarda mülkiyetin geçmesi genel hükümlere tâbidir.

4. Zapttan ve ayıptan sorumluluk

MADDE 280- Cebrî artırmalarda zapttan ve ayıptan sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanmaz.

Artırmadan mal alan kişi, o mala, tapu siciline veya satış koşullarına ya da kanuna göre belirli olan durumu, hakları ve yükleri ile birlikte malik olur.

İsteğe bağlı açık artırmalarda satıcı, satılanın zaptından ve ayıplarından sorumludur. Ancak, aldatma durumu dışında, artırma koşullarında açıkça belirtip duyurmak suretiyle bu sorumluluktan kurtulabilir.

IV. Artırmanın iptali

MADDE 281- Hukuka veya ahlâka aykırı yollara başvurularak ihalenin gerçekleştirilmesi sağlanmışsa her ilgili, iptal sebebini öğrendiği günden başlayarak on gün ve her hâlde ihale tarihini izleyen bir yıl içinde ihalenin iptalini mahkemeden isteyebilir.

Cebrî artırmalar hakkında özel hükümler saklıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

Mal Değişim Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 282- Mal değişim sözleşmesi, taraflardan birinin diğer tarafa bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini, diğer tarafın da karşı edim olarak başka bir veya birden çok şeyin zilyetlik ve mülkiyetini devretmeyi üstlendiği sözleşmedir.

B. Tâbi olduğu hükümler

MADDE 283- Satış sözleşmesine ilişkin hükümler, mal değişim sözleşmesine de uygulanır; buna göre taraflardan her biri, vermeyi üstlendiği şey bakımından satıcı, kendisine verilmesi üstlenilen şey bakımından alıcı durumundadır.

C. Zapttan ve ayıptan sorumluluk

MADDE 284- Satış sözleşmesinin zapttan ve ayıptan sorumluluğa ilişkin hükümleri uygun düştüğü ölçüde, mal değişim sözleşmesine de uygulanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bağışlama Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 285- Bağışlama sözleşmesi, bağışlayanın sağlararası sonuç doğurmak üzere, malvarlığından bağışlanana karşılıksız olarak bir kazandırma yapmayı üstlendiği sözleşmedir.

Henüz edinilmemiş olan bir haktan feragat etmek veya bir mirası reddetmek, bağışlama değildir.

Ahlâkî bir ödevin yerine getirilmesi de bağışlama sayılmaz.

B. Bağışlama ehliyeti

I. Bağışlayan için

MADDE 286- Fiil ehliyetine sahip olan herkes, eşler arasındaki mal rejiminden veya miras hukukundan doğan sınırlamalar saklı kalmak üzere, bağışlama yapabilir.

Bağışlamayı izleyen bir yıl içinde başlatılmış bir yargılama sonucunda bağışlayanın, savurganlığı yüzünden kısıtlanmasına karar verilirse, o bağışlama mahkemece iptal edilebilir.

II. Bağışlanan için

MADDE 287- Fiil ehliyeti bulunmayan kişi ayırt etme gücüne sahipse, bağışlamayı kabul edebilir. Ancak, bağışlananın yasal temsilcisi bu kişinin bağışlamayı kabulünü yasaklar veya bağışlanılan şeyin geri verilmesini emrederse, bağışlama ortadan kalkar.

C. Kurulması

I. Bağışlama sözü verme

MADDE 288- Bağışlama sözü vermenin geçerliliği, bu sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır.

Bir taşınmazın veya taşınmaz üzerindeki aynî bir hakkın bağışlanması sözü vermenin geçerliliği, ancak resmî şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.

Şekle uyulmaması sebebiyle geçersiz olan bağışlama sözü verme, bağışlayan tarafından yerine getirildiğinde, elden bağışlama hükmündedir. Ancak, geçerliliği resmî şekle bağlanmış olan bağışlamalarda bu hüküm uygulanmaz.

II. Elden bağışlama

MADDE 289- Elden bağışlama, bağışlayanın bir taşınırını bağışlanana teslim etmesiyle kurulmuş olur.

III. Koşullu bağışlama

MADDE 290- Bağışlama, bir koşula bağlanarak yapılabilir.

Yerine getirilmesi bağışlayanın ölümüne bağlı olan bağışlamada, vasiyete ilişkin hükümler uygulanır.

IV. Yüklemeli bağışlama

MADDE 291- Bağışlayan bağışlamasına yüklemeler koyabilir.

Bağışlayan, sözleşme gereğince bağışlanan tarafından kabul edilmiş olan yüklemelerin yerine getirilmesini isteyebilir.

Kamu yararına olarak bağışlamaya konulmuş olan bir yüklemenin yerine getirilmesini isteme yetkisi, bağışlayanın ölümünden sonra, ilgili kamu kurumuna geçer.

Bağışlama konusunun değeri, yüklemenin yerine getirilmesi masraflarını karşılamaz ve aşan kısım kendisine ödenmezse bağışlanan, yüklemeyi yerine getirmekten kaçınabilir.

V. Bağışlayana dönme koşullu bağışlama

MADDE 292- Bağışlayan, bağışlananın kendisinden önce ölmesi durumunda, bağışlama konusunun kendisine dönmesi koşulunu koyabilir.

Bağışlama konusu, taşınmaza veya taşınmaz üzerindeki bir aynî hakka ilişkin ise, bağışlayana dönme koşulu tapu siciline şerh verilebilir.

VI. Bağışlama önerisinin geri alınması

MADDE 293- Bir kimse başkasına bağışlamayı önerdiği bir malı, başka mallarından fiilen ayırmış olsa bile, bağışlananın kabulüne kadar, bağışlama önerisini geri alabilir.

D. Bağışlayanın sorumluluğu

MADDE 294- Bağışlayan, bağışlamadan doğan zarardan bu zarara ağır kusuruyla sebep olmadıkça, bağışlanana karşı sorumlu değildir.

Bağışlayan, bağışlanılan şey veya alacak hakkında ayrıca garanti sözü vermişse, bununla sorumlu olur.

E. Bağışlamanın ortadan kalkması

I. Bağışlamanın geri alınması

MADDE 295- Bağışlayan, aşağıdaki durumlardan biri gerçekleşmişse, elden bağışlamayı veya yerine getirdiği bağışlama sözünü geri alabilir ve bağışlananın istem tarihindeki zenginleşmesi ölçüsünde, bağışlama konusunun geri verilmesini isteyebilir:

1. Bağışlanan, bağışlayana veya yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemişse.

2. Bağışlanan, bağışlayana veya onun ailesinden bir kimseye karşı kanundan doğan yükümlülüklerine önemli ölçüde aykırı davranmışsa.

3. Bağışlanan, yüklemeli bağışlamada haklı bir sebep olmaksızın yüklemeyi yerine getirmemişse.

II. Bağışlama sözü vermenin geri alınması ve ifadan kaçınma

MADDE 296- Bağışlama sözü veren, aşağıdaki durumlarda sözünü geri alabilir ve onu ifadan kaçınabilir:

1. Elden bağışlanılan bir malın geri verilmesini isteyebileceği sebeplerden biri varsa.

2. Malî durumu, sonradan sözün yerine getirilmesini kendisi için olağanüstü ağır kılacak ölçüde değişmişse.

3. Bağışlama sözü verdikten sonra, kendisi için yeni aile yükümlülükleri doğmuş veya bu yükümlülükleri önemli ölçüde ağırlaşmışsa.

Bağışlama sözü verenin borcunu ödeme güçsüzlüğü belirlenir veya iflâsına karar verilirse, ifa yükümlülüğü ortadan kalkar.

III. Geri alma hakkının süresi ve mirasçılara geçmesi

MADDE 297- Bağışlayan, geri alma sebebini öğrendiği günden başlayarak bir yıl içinde bağışlamayı geri alabilir.

Bağışlayan bir yıllık süre dolmadan ölürse, geri alma hakkı mirasçılarına geçer ve mirasçıları bu sürenin sona ermesine kadar bu hakkı kullanabilirler.

Bağışlayan, sağlığında geri alma sebebini öğrenememişse, mirasçıları, ölümünden başlayarak bir yıl içinde bağışlamayı geri alma hakkını kullanabilirler.

Bağışlanan, bağışlayanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldürür veya onun geri alma hakkını kullanmasını engellerse, mirasçıları bağışlamayı geri alabilirler.

IV. Bağışlayanın ölümü

MADDE 298- Aksi kararlaştırılmamışsa, dönemsel edimleri içeren bağışlama, bağışlayanın ölümüyle sona erer.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Kira Sözleşmesi

BİRİNCİ AYIRIM
Genel Hükümler

A. Tanımı

MADDE 299- Kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.

B. Kira süresi

MADDE 300- Kira sözleşmesi, belirli ve belirli olmayan bir süre için yapılabilir.

Kararlaştırılan sürenin geçmesiyle herhangi bir bildirim olmaksızın sona erecek kira sözleşmesi belirli sürelidir; diğer kira sözleşmeleri belirli olmayan bir süre için yapılmış sayılır.

C. Kiraya verenin borçları

I. Teslim borcu

MADDE 301- Kiraya veren, kiralananı kararlaştırılan tarihte, sözleşmede amaçlanan kullanıma elverişli bir durumda teslim etmek ve sözleşme süresince bu durumda bulundurmakla yükümlüdür. Bu hüküm, konut ve çatılı işyeri kiralarında kiracı aleyhine değiştirilemez; diğer kira sözleşmelerinde ise, kiracı aleyhine genel işlem koşulları yoluyla bu hükme aykırı düzenleme yapılamaz.

II. Vergi ve benzeri yükümlülüklere katlanma borcu

MADDE 302- Kiralananla ilgili zorunlu sigorta, vergi ve benzeri yükümlülüklere, aksi kararlaştırılmamış veya kanunda öngörülmemiş ise, kiraya veren katlanır.

III. Yan giderlere katlanma borcu

MADDE 303- Kiraya veren, kiralananın kullanımıyla ilgili olmak üzere, kendisi veya üçüncü kişi tarafından yapılan yan giderlere katlanmakla yükümlüdür.

IV. Kiraya verenin kiralananın ayıplarından sorumluluğu

1. Kiralananın teslim anındaki ayıplarından sorumluluk

MADDE 304- Kiralananın önemli ayıplarla teslimi hâlinde kiracı, borçlunun temerrüdüne veya kiraya verenin kiralananın sonradan ayıplı duruma gelmesinden doğan sorumluluğuna ilişkin hükümlere başvurabilir.

Kiralananın önemli olmayan ayıplarla tesliminde ise kiracı, kiralananda sonradan ortaya çıkan ayıplardan dolayı kiraya verenin sorumluluğuna ilişkin hükümlere başvurabilir.

2. Kiralananın sonradan ayıplı hâle gelmesinden sorumluluk

a. Genel olarak

MADDE 305- Kiralanan sonradan ayıplı duruma gelirse kiracı, kiraya verenden ayıpların giderilmesini veya kira bedelinden ayıpla orantılı bir indirim yapılmasını ya da zararının giderilmesini isteyebilir. Ancak, zararın giderilmesi istemi diğer seçimlik hakların kullanılmasını önlemez.

Önemli ayıp durumunda kiracının sözleşmeyi fesih hakkı saklıdır.

b. Ayıbın giderilmesini isteme ve fesih

MADDE 306- Kiracı, kiraya verenden kiralanandaki ayıbın uygun bir sürede giderilmesini isteyebilir; bu sürede ayıp giderilmezse kiracı, ayıbı kiraya veren hesabına gidertebilir ve bundan doğan alacağını kira bedelinden indirebilir veya kiralananın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteyebilir.

Ayıbın, kiralananın öngörülen kullanıma elverişliliğini ortadan kaldırması ya da önemli ölçüde engellemesi ve verilen sürede giderilmemesi hâlinde kiracı, sözleşmeyi feshedebilir.

Kiraya veren, kiralanandaki ayıbı gidermek yerine, uygun bir süre içinde ayıpsız benzeriyle değiştirebilir.

Kiraya veren, kiracıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararın tamamını gidererek, onun seçimlik haklarını kullanmasını önleyebilir.

c. Kira bedelinin indirilmesi

MADDE 307- Kiracı, kiralananın kullanımını etkileyen ayıpların varlığı hâlinde, bu ayıpların kiraya veren tarafından öğrenilmesinden ayıbın giderilmesine kadar geçen süre için, kira bedelinden ayıpla orantılı bir indirim yapılmasını isteyebilir.

d. Zararın giderimi

MADDE 308- Kiraya veren, kusuru olmadığını ispat etmedikçe, kiralananın ayıplı olmasından doğan zararları kiracıya ödemekle yükümlüdür.

V. Üçüncü kişinin ileri sürdüğü haklar sebebiyle sorumluluk

1. Zapttan sorumluluk

MADDE 309- Bir üçüncü kişinin kiralananda kiracının hakkıyla bağdaşmayan bir hak ileri sürmesi durumunda kiraya veren, kiracının bildirimi üzerine davayı üstlenmek ve kiracının uğradığı her türlü zararı gidermekle yükümlüdür.

2. Üçüncü kişinin sözleşmenin kurulmasından sonra üstün hak sahibi olması

a. Kiralananın el değiştirmesi

MADDE 310- Sözleşmenin kurulmasından sonra kiralanan herhangi bir sebeple el değiştirirse, yeni malik kira sözleşmesinin tarafı olur.

Kamulaştırmaya ilişkin hükümler saklıdır.

b. Üçüncü kişinin sınırlı aynî hak sahibi olması

MADDE 311- Sözleşmenin kurulmasından sonra üçüncü bir kişi, kiralanan üzerinde kiracının hakkını etkileyen bir aynî hak sahibi olursa, kiralananın el değiştirmesiyle ilgili hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

c. Tapu siciline şerh

MADDE 312- Taşınmaz kiralarında, sözleşmeyle kiracının kiracılık hakkının tapu siciline şerhi kararlaştırılabilir.

D. Kiracının borçları

I. Kira bedelini ödeme borcu

1. Genel olarak

MADDE 313- Kiracı, kira bedelini ödemekle yükümlüdür.

2. İfa zamanı

MADDE 314- Kiracı, aksine sözleşme ve yerel âdet olmadıkça, kira bedelini ve gerekiyorsa yan giderleri, her ayın sonunda ve en geç kira süresinin bitiminde ödemekle yükümlüdür.

3. Kiracının temerrüdü

MADDE 315- Kiracı, kiralananın tesliminden sonra muaccel olan kira bedelini veya yan gideri ödeme borcunu ifa etmezse, kiraya veren kiracıya yazılı olarak bir süre verip, bu sürede de ifa etmeme durumunda, sözleşmeyi feshedeceğini bildirebilir.

Kiracıya verilecek süre en az on gün, konut ve çatılı işyeri kiralarında ise en az otuz gündür. Bu süre, kiracıya yazılı bildirimin yapıldığı tarihi izleyen günden itibaren işlemeye başlar.

II. Özenle kullanma ve komşulara saygı gösterme borcu

MADDE 316- Kiracı, kiralananı, sözleşmeye uygun olarak özenle kullanmak ve kiralananın bulunduğu taşınmazda oturan kişiler ile komşulara gerekli saygıyı göstermekle yükümlüdür.

Kiracının bu yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda kiraya veren, konut ve çatılı işyeri kirasında, en az otuz gün süre vererek, aykırılığın giderilmesi, aksi takdirde sözleşmeyi feshedeceği konusunda yazılı bir ihtarda bulunur. Diğer kira ilişkilerinde ise, kiraya veren, kiracıya önceden bir ihtarda bulunmaksızın, yazılı bir bildirimle sözleşmeyi hemen feshedebilir.

Konut ve çatılı işyeri kirasında, kiracının kiralanana kasten ağır bir zarar vermesi, kiracıya verilecek sürenin yararsız olacağının anlaşılması veya kiracının bu yükümlülüğe aykırı davranışının kiraya veren veya aynı taşınmazda oturan kişiler ile komşular bakımından çekilmez olması durumlarında kiraya veren, yazılı bir bildirimle sözleşmeyi hemen feshedebilir.

III. Temizlik ve bakım giderlerini ödeme borcu

MADDE 317- Kiracı, kiralananın olağan kullanımı için gerekli temizlik ve bakım giderlerini ödemekle yükümlüdür. Bu konuda yerel âdete de bakılır.

IV. Ayıpları kiraya verene bildirme borcu

MADDE 318- Kiracı, kendisinin gidermekle yükümlü olmadığı ayıpları kiraya verene gecikmeksizin bildirmekle yükümlüdür; aksi takdirde bundan doğan zarardan sorumludur.

V. Ayıpların giderilmesine ve kiralananın gösterilmesine katlanma borcu

MADDE 319- Kiracı, kiralananın ayıplarının giderilmesine ya da zararların önlenmesine yönelik çalışmalara katlanmakla yükümlüdür.

Kiracı, bakım, satış ya da sonraki kiralama için zorunlu olduğu ölçüde, kiraya verenin ve onun belirlediği üçüncü kişinin kiralananı gezip görmesine izin vermekle yükümlüdür.

Kiraya veren, çalışmaları ve kiralananın gezilip görüleceğini uygun bir süre önce kiracıya bildirmek ve bunların yapıldığı sırada kiracının yararlarını göz önünde tutmak zorundadır.

Kiracının kira bedelinin indirilmesine ve zararının giderilmesine ilişkin hakları saklıdır.

E. Özel durumlar

I. Kiralananda yenilik ve değişiklik yapılması

1. Kiraya veren tarafından

MADDE 320- Kiraya veren, kiralananda, kira sözleşmesinin feshini gerektirmeyen ve kiracıdan katlanması beklenebilecek olan yenilik ve değişiklikler yapabilir.

Bu yenilik ve değişikliklerin yapılması sırasında kiraya veren, kiracının menfaatlerini gözetmekle yükümlüdür. Kiracının, kira bedelinin indirilmesine ve zararının giderilmesine ilişkin hakları saklıdır.

2. Kiracı tarafından

MADDE 321- Kiracı, kiraya verenin yazılı rızasıyla kiralananda yenilik ve değişiklikler yapabilir.

Yenilik ve değişikliklere rıza gösteren kiraya veren, yazılı olarak kararlaştırılmış olmadıkça, kiralananın eski durumuyla geri verilmesini isteyemez.

Kiracı, aksine yazılı bir anlaşma yoksa, kiraya verenin rızasıyla yaptığı yenilik ve değişiklikler sebebiyle kiralananda ortaya çıkan değer artışının karşılığını isteyemez.

II. Alt kira ve kullanım hakkının devri

MADDE 322- Kiracı, kiraya verene zarar verecek bir değişikliğe yol açmamak koşuluyla, kiralananı tamamen veya kısmen başkasına kiraya verebileceği gibi, kullanım hakkını da başkasına devredebilir.

Kiracı, konut ve çatılı işyeri kiralarında, kiraya verenin yazılı rızası olmadıkça, kiralananı başkasına kiralayamayacağı gibi, kullanım hakkını da devredemez.

Alt kiracı, kiralananı kiracıya tanınandan başka biçimde kullandığı takdirde kiracı, kiraya verene karşı sorumlu olur. Bu durumda kiraya veren, kiracısına karşı sahip olduğu hakları alt kiracıya veya kullanım hakkını devralana karşı da kullanabilir.

III. Kira ilişkisinin devri

MADDE 323- Kiracı, kiraya verenin yazılı rızasını almadıkça, kira ilişkisini başkasına devredemez. Kiraya veren, işyeri kiralarında haklı sebep olmadıkça bu rızayı vermekten kaçınamaz.

Kiraya verenin yazılı rızasıyla kira ilişkisi kendisine devredilen kişi, kira sözleşmesinde kiracının yerine geçer ve devreden kiracı, kiraya verene karşı borçlarından kurtulur.

İşyeri kiralarında devreden kiracı, kira sözleşmesinin bitimine kadar ve en fazla iki yıl süreyle devralanla birlikte müteselsilen sorumlu olur.

IV. Kiralananın kullanılmaması

1. Genel olarak

MADDE 324- Kullanıma elverişli bulundurulduğu sürece kiralanan, kiracının kendisinden kaynaklanan bir sebeple kullanılmasa veya sınırlı olarak kullanılsa bile kiracı, kira bedelini ödemekle yükümlüdür. Bu durumda, kiraya verenin yapmaktan kurtulduğu giderler kira bedelinden indirilir.

2. Kiralananın sözleşmenin bitiminden önce geri verilmesi

MADDE 325- Kiracı, sözleşme süresine veya fesih dönemine uymaksızın kiralananı geri verdiği takdirde, kira sözleşmesinden doğan borçları, kiralananın benzer koşullarla kiraya verilebileceği makul bir süre için devam eder. Kiracının bu sürenin geçmesinden önce kiraya verenden kabul etmesi beklenebilecek, ödeme gücüne sahip ve kira ilişkisini devralmaya hazır yeni bir kiracı bulması hâlinde, kiracının kira sözleşmesinden doğan borçları sona erer.

Kiraya veren, yapmaktan kurtulduğu giderler ile kiralananı başka biçimde kullanmakla elde ettiği veya elde etmekten kasten kaçındığı yararları kira bedelinden indirmekle yükümlüdür.

V. Takastan feragat yasağı

MADDE 326- Kiracı ve kiraya veren, kira sözleşmesinden doğan alacaklarını takas etme hakkından önceden feragat edemezler.

F. Sözleşmenin sona ermesi

I. Sürenin geçmesi

MADDE 327- Açık veya örtülü biçimde bir süre belirlenmişse, kira sözleşmesi bu sürenin sonunda kendiliğinden sona erer.

Taraflar, bu durumda, açık bir anlaşma olmaksızın kira ilişkisini sürdürürlerse, kira sözleşmesi belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür.

II. Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde fesih bildirimi

1. Genel olarak

MADDE 328- Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde taraflardan her biri, daha uzun bir fesih bildirim süresi veya başka bir fesih dönemi kararlaştırılmış olmadıkça, yasal fesih dönemlerine ve fesih bildirim sürelerine uyarak sözleşmeyi feshedebilir. Fesih dönemlerinin hesabında, kira sözleşmesinin başlangıç tarihi esas alınır.

Sözleşmede veya kanunda belirtilen fesih dönemine veya bildirim süresine uyulmamışsa, bildirim bir sonraki fesih dönemi için geçerli olur.

2. Taşınmaz ve taşınır yapı kiralarında

MADDE 329- Taraflardan her biri, bir taşınmaza veya taşınır bir yapıya ilişkin kira sözleşmesini yerel âdette belirlenen kira döneminin sonu için veya böyle bir âdetin bulunmaması durumunda, altı aylık kira döneminin sonu için, üç aylık fesih bildirim süresine uyarak feshedebilir.

3. Taşınır kiralarında

MADDE 330- Taraflardan her biri, bir taşınıra ilişkin kira sözleşmesini üç gün önceden yapılacak fesih bildirim süresine uyarak her zaman feshedebilir.

Kiraya verenin meslekî faaliyeti gereği kiraya verdiği ve kiracının da özel kullanımına yarayan taşınır bir malın kiracısı, kira sözleşmesini, üç aylık kira dönemi sonu için en az bir ay önceden yapacağı bir fesih bildirimiyle sona erdirebilir. Bu durumda kiraya verenin, zararının giderilmesini isteme hakkı yoktur.

III. Olağanüstü fesih

1. Önemli sebepler

MADDE 331- Taraflardan her biri, kira ilişkisinin devamını kendisi için çekilmez hâle getiren önemli sebeplerin varlığı durumunda, sözleşmeyi yasal fesih bildirim süresine uyarak her zaman feshedebilir.

Hâkim, durum ve koşulları göz önünde tutarak, olağanüstü fesih bildiriminin parasal sonuçlarını karara bağlar.

2. Kiracının iflâsı

MADDE 332- Kiracı, kiralananın tesliminden sonra iflâs ederse kiraya veren, işleyecek kira bedelleri için güvence verilmesini isteyebilir.

Kiraya veren, güvence verilmesi için kiracı ve iflâs masasına yazılı olarak uygun bir süre verir. Bu süre içinde kendisine güvence verilmezse kiraya veren, sözleşmeyi herhangi bir fesih bildirim süresine uymaksızın hemen feshedebilir.

3. Kiracının ölümü

MADDE 333- Kiracının ölmesi durumunda mirasçıları, yasal fesih bildirim süresine uyarak en yakın fesih dönemi sonu için sözleşmeyi feshedebilirler.

G. Kiralananın geri verilmesi

I. Genel olarak

MADDE 334- Kiracı kiralananı ne durumda teslim almışsa, kira sözleşmesinin bitiminde o durumda geri vermekle yükümlüdür. Ancak, kiracı sözleşmeye uygun kullanma dolayısıyla kiralananda meydana gelen eskimelerden ve bozulmalardan sorumlu değildir.

Kiracının, sözleşmenin sona ermesi hâlinde, sözleşmeye aykırı kullanmadan doğacak zararları giderme dışında, başkaca bir tazminat ödeyeceğini önceden taahhüt etmesine ilişkin anlaşmalar geçersizdir.

II. Kiralananın gözden geçirilmesi ve kiracıya bildirme

MADDE 335- Kiraya veren, geri verme sırasında kiralananın durumunu gözden geçirmek ve kiracının sorumlu olduğu eksiklikleri ve ayıpları ona hemen yazılı olarak bildirmek zorundadır. Bu bildirim yapılmazsa, kiracı her türlü sorumluluktan kurtulur. Ancak, teslim alma sırasında olağan incelemeyle belirlenemeyecek olan eksikliklerin ve ayıpların varlığı hâlinde, kiracının sorumluluğu devam eder. Kiraya veren, bu tür eksiklikleri ve ayıpları belirlediğinde, kiracıya hemen yazılı olarak bildirmek zorundadır.

H. Kiraya verenin hapis hakkı

I. Konusu

MADDE 336- Taşınmaz kiralarında kiraya veren, işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan altı aylık kira bedelinin güvencesi olmak üzere, kiralananda bulunan ve kiralananın döşenmesine veya kullanılmasına yarayan taşınırlar üzerinde hapis hakkına sahiptir.

Kiraya verenin hapis hakkı, alt kiracının asıl kiracıya olan kira borcunu aşmamak üzere, alt kiracının kiralanana getirdiği aynı nitelikteki taşınırları da kapsar.

Hapis hakkı, kiracının haczedilemeyen malları üzerinde kullanılamaz.

II. Üçüncü kişilere ait olan eşya

MADDE 337- Üçüncü kişilerin, kiraya verenin kiracıya ait olmadığını bildiği veya bilmesi gerektiği eşya ile çalınmış, kaybolmuş veya başka bir biçimde malikinin elinden iradesi dışında çıkmış eşya üzerindeki hakları, kiraya verenin hapis hakkından önce gelir.

Kiraya veren, kiracı tarafından kiralanana getirilmiş olan taşınırların kiracının mülkiyetinde olmadığını kira sözleşmesi devam ederken öğrendiği hâlde, sözleşmeyi en yakın fesih döneminin sonu için feshetmezse, bu eşya üzerindeki hapis hakkını kaybeder.

III. Hakkın kullanılması

MADDE 338- Kiracı, taşınmak veya kiralananda bulunan taşınırları başka bir yere taşımak istediği takdirde, kiraya veren, alacağını güvence altına almasını sağlayacak miktardaki taşınırı, sulh hâkiminin veya icra müdürünün kararıyla alıkoyabilir.

Alıkoyma kararının konusu olan eşya, gizlice veya zorla götürülürse, götürülmelerinden başlayarak on gün içinde kolluk gücünün yardımıyla kiralanana geri getirilir.

İKİNCİ AYIRIM

Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları

A. Uygulama alanı

MADDE 339- Konut ve çatılı işyeri kiralarına ilişkin hükümler, bunlarla birlikte kullanımı kiracıya bırakılan eşya hakkında da uygulanır. Ancak bu hükümler, niteliği gereği geçici kullanıma özgülenmiş taşınmazların altı ay ve daha kısa süreyle kiralanmalarında uygulanmaz.

Kamu kurum ve kuruluşlarının, hangi usul ve esaslar içinde olursa olsun yaptıkları bütün kira sözleşmelerine de bu hükümler uygulanır.

B. Bağlantılı sözleşme

MADDE 340- Konut ve çatılı işyeri kiralarında sözleşmenin kurulması ya da sürdürülmesi, kiracının yararı olmaksızın, kiralananın kullanımıyla doğrudan ilişkisi olmayan bir borç altına girmesine bağlanmışsa, kirayla bağlantılı sözleşme geçersizdir.

C. Kullanma giderleri

MADDE 341- Kiracı, konut ve çatılı işyeri kiralarında, sözleşmede aksi öngörülmemişse veya aksine yerel âdet yoksa, ısıtma, aydınlatma ve su gibi kullanma giderlerine katlanmakla yükümlüdür.

Giderlere katlanan taraf, bu giderleri ispat edici belgelerin birer örneğini, istem üzerine diğer tarafa vermek zorundadır.

D. Kiracının güvence vermesi

MADDE 342- Konut ve çatılı işyeri kiralarında sözleşmeyle kiracıya güvence verme borcu getirilmişse, bu güvence üç aylık kira bedelini aşamaz.

Güvence olarak para veya kıymetli evrak verilmesi kararlaştırılmışsa kiracı, kiraya verenin onayı olmaksızın çekilmemek üzere, parayı vadeli bir tasarruf hesabına yatırır, kıymetli evrakı ise bir bankaya depo eder. Banka, güvenceleri ancak iki tarafın rızasıyla veya icra takibinin kesinleşmesiyle ya da kesinleşmiş mahkeme kararına dayanarak geri verebilir.

Kiraya veren, kira sözleşmesinin sona ermesini izleyen üç ay içinde kiracıya karşı kira sözleşmesiyle ilgili bir dava açtığını veya icra ya da iflâs yoluyla takibe giriştiğini bankaya yazılı olarak bildirmemişse banka, kiracının istemi üzerine güvenceyi geri vermekle yükümlüdür.

E. Kira bedeli

I. Genel olarak

MADDE 343- Kira sözleşmelerinde kira bedelinin belirlenmesi dışında, kiracı aleyhine değişiklik yapılamaz.

II. Belirlenmesi

MADDE 344 - Tarafların yenilenen kira dönemlerinde uygulanacak kira bedeline ilişkin anlaşmaları, bir önceki kira yılında üretici fiyat endeksindeki artış oranını geçmemek koşuluyla geçerlidir. Bu kural, bir yıldan daha uzun süreli kira sözleşmelerinde de uygulanır.

Taraflarca bu konuda bir anlaşma yapılmamışsa, kira bedeli, bir önceki kira yılının üretici fiyat endeksindeki artış oranını geçmemek koşuluyla hâkim tarafından, kiralananın durumu göz önüne alınarak hakkaniyete göre belirlenir.

Taraflarca bu konuda bir anlaşma yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın, beş yıldan uzun süreli veya beş yıldan sonra yenilenen kira sözleşmelerinde ve bundan sonraki her beş yılın sonunda, yeni kira yılında uygulanacak kira bedeli, hâkim tarafından üretici fiyat endeksindeki artış oranı, kiralananın durumu ve emsal kira bedelleri göz önünde tutularak hakkaniyete uygun biçimde belirlenir. Her beş yıldan sonraki kira yılında bu biçimde belirlenen kira bedeli, önceki fıkralarda yer alan ilkelere göre değiştirilebilir.

Sözleşmede kira bedeli yabancı para olarak kararlaştırılmışsa, beş yıl geçmedikçe kira bedelinde değişiklik yapılamaz. Ancak, bu Kanunun, aşırı ifa güçlüğü başlıklı 138 inci maddesi hükmü saklıdır. Beş yıl geçtikten sonra kira bedelinin belirlenmesinde, yabancı paranın değerindeki değişiklikler de göz önünde tutularak üçüncü fıkra hükmü uygulanır.

III. Dava açma süresi ve kararın etkisi

MADDE 345- Kira bedelinin belirlenmesine ilişkin dava her zaman açılabilir.

Ancak, bu dava, yeni dönemin başlangıcından en geç otuz gün önceki bir tarihte açıldığı ya da kiraya veren tarafından bu süre içinde kira bedelinin artırılacağına ilişkin olarak kiracıya yazılı bildirimde bulunulmuş olması koşuluyla, izleyen yeni kira dönemi sonuna kadar açıldığı takdirde, mahkemece belirlenecek kira bedeli, bu yeni kira döneminin başlangıcından itibaren kiracıyı bağlar.

Sözleşmede yeni kira döneminde kira bedelinin artırılacağına ilişkin bir hüküm varsa, yeni kira döneminin sonuna kadar açılacak davada mahkemece belirlenecek kira bedeli de, bu yeni dönemin başlangıcından itibaren geçerli olur.

IV. Kiracı aleyhine düzenleme yasağı

MADDE 346- Kiracıya, kira bedeli ve yan giderler dışında başka bir ödeme yükümlülüğü getirilemez. Özellikle, kira bedelinin zamanında ödenmemesi hâlinde ceza koşulu ödeneceğine veya sonraki kira bedellerinin muaccel olacağına ilişkin anlaşmalar geçersizdir.

F. Konut ve çatılı işyeri kiralarında sözleşmenin sona ermesi

I. Bildirim yoluyla

1. Genel olarak

MADDE 347- Konut ve çatılı işyeri kiralarında kiracı, belirli süreli sözleşmelerin süresinin bitiminden en az onbeş gün önce bildirimde bulunmadıkça, sözleşme aynı koşullarla bir yıl için uzatılmış sayılır. Kiraya veren, sözleşme süresinin bitimine dayanarak sözleşmeyi sona erdiremez. Ancak, on yıllık uzama süresi sonunda kiraya veren, bu süreyi izleyen her uzama yılının bitiminden en az üç ay önce bildirimde bulunmak koşuluyla, herhangi bir sebep göstermeksizin sözleşmeye son verebilir.

Belirsiz süreli kira sözleşmelerinde, kiracı her zaman, kiraya veren ise kiranın başlangıcından on yıl geçtikten sonra, genel hükümlere göre fesih bildirimiyle sözleşmeyi sona erdirebilirler.

Genel hükümlere göre fesih hakkının kullanılabileceği durumlarda, kiraya veren veya kiracı sözleşmeyi sona erdirebilir.

2. Bildirimin geçerliliği

a. Şekil

MADDE 348- Konut ve çatılı işyeri kiralarında fesih bildiriminin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır.

b. Aile konutu

MADDE 349- Aile konutu olarak kullanılmak üzere kiralanan taşınmazlarda kiracı, eşinin açık rızası olmadıkça kira sözleşmesini feshedemez.

Bu rızanın alınması mümkün olmazsa veya eş haklı sebep olmaksızın rızasını vermekten kaçınırsa kiracı, hâkimden bu konuda bir karar vermesini isteyebilir.

Kiracı olmayan eşin, kiraya verene bildirimde bulunarak kira sözleşmesinin tarafı sıfatını kazanması hâlinde kiraya veren, fesih bildirimi ile fesih ihtarına bağlı bir ödeme süresini kiracıya ve eşine ayrı ayrı bildirmek zorundadır.

II. Dava yoluyla

1. Kiraya verenden kaynaklanan sebeplerle

a. Gereksinim, yeniden inşa ve imar

MADDE 350- Kiraya veren, kira sözleşmesini;

1. Kiralananı kendisi, eşi, altsoyu, üstsoyu veya kanun gereği bakmakla yükümlü olduğu diğer kişiler için konut ya da işyeri gereksinimi sebebiyle kullanma zorunluluğu varsa,

2. Kiralananın yeniden inşası veya imarı amacıyla esaslı onarımı, genişletilmesi ya da değiştirilmesi gerekli ve bu işler sırasında kiralananın kullanımı imkânsız ise,

belirli süreli sözleşmelerde sürenin sonunda, belirsiz süreli sözleşmelerde kiraya ilişkin genel hükümlere göre fesih dönemine ve fesih bildirimi için öngörülen sürelere uyularak belirlenecek tarihten başlayarak bir ay içinde açacağı dava ile sona erdirebilir.

b. Yeni malikin gereksinimi

MADDE 351- Kiralananı sonradan edinen kişi, onu kendisi, eşi, altsoyu, üstsoyu veya kanun gereği bakmakla yükümlü olduğu diğer kişiler için konut veya işyeri gereksinimi sebebiyle kullanma zorunluluğu varsa, edinme tarihinden başlayarak bir ay içinde durumu kiracıya yazılı olarak bildirmek koşuluyla, kira sözleşmesini altı ay sonra açacağı bir davayla sona erdirebilir.

Kiralananı sonradan edinen kişi, dilerse gereksinim sebebiyle sözleşmeyi sona erdirme hakkını, sözleşme süresinin bitiminden başlayarak bir ay içinde açacağı dava yoluyla da kullanabilir.

2. Kiracıdan kaynaklanan sebeplerle

MADDE 352- Kiracı, kiralananın teslim edilmesinden sonra, kiraya verene karşı, kiralananı belli bir tarihte boşaltmayı yazılı olarak üstlendiği hâlde boşaltmamışsa kiraya veren, kira sözleşmesini bu tarihten başlayarak bir ay içinde icraya başvurmak veya dava açmak suretiyle sona erdirebilir.

Kiracı, bir yıldan kısa süreli kira sözleşmelerinde kira süresi içinde; bir yıl ve daha uzun süreli kira sözleşmelerinde ise bir kira yılı veya bir kira yılını aşan süre içinde kira bedelini ödemediği için kendisine yazılı olarak iki haklı ihtarda bulunulmasına sebep olmuşsa kiraya veren, kira süresinin ve bir yıldan uzun süreli kiralarda ihtarların yapıldığı kira yılının bitiminden başlayarak bir ay içinde, dava yoluyla kira sözleşmesini sona erdirebilir.

Kiracının veya birlikte yaşadığı eşinin aynı ilçe veya belde belediye sınırları içinde oturmaya elverişli bir konutu bulunması durumunda kiraya veren, kira sözleşmesinin kurulması sırasında bunu bilmiyorsa, sözleşmenin bitiminden başlayarak bir ay içinde sözleşmeyi dava yoluyla sona erdirebilir.

3. Dava süresinin uzaması

MADDE 353- Kiraya veren, en geç davanın açılması için öngörülen sürede dava açacağını kiracıya yazılı olarak bildirmişse, dava açma süresi bir kira yılı için uzamış sayılır.

4. Dava sebeplerinin sınırlılığı

MADDE 354- Dava yoluyla kira sözleşmesinin sona erdirilmesine ilişkin hükümler, kiracı aleyhine değiştirilemez.

5. Yeniden kiralama yasağı

MADDE 355- Kiraya veren, gereksinim amacıyla kiralananın boşaltılmasını sağladığında, haklı sebep olmaksızın, kiralananı üç yıl geçmedikçe eski kiracısından başkasına kiralayamaz.

Yeniden inşa ve imar amacıyla boşaltılması sağlanan taşınmazlar, eski hâli ile, haklı sebep olmaksızın üç yıl geçmedikçe başkasına kiralanamaz. Eski kiracının, yeniden inşa ve imarı gerçekleştirilen taşınmazları, yeni durumu ve yeni kira bedeli ile kiralama konusunda öncelik hakkı vardır. Bu hakkın, kiraya verenin yapacağı yazılı bildirimi izleyen bir ay içinde kullanılması gerekir; bu öncelik hakkı sona erdirilmedikçe, taşınmaz üç yıl geçmeden başkasına kiralanamaz.

Kiraya veren, bu hükümlere aykırı davrandığı takdirde, eski kiracısına son kira yılında ödenmiş olan bir yıllık kira bedelinden az olmamak üzere tazminat ödemekle yükümlüdür.

6. Kiracının ölümünde sözleşmenin sürdürülmesi

MADDE 356- Ölen kiracının ortakları veya bu ortakların aynı meslek ve san'atı yürüten mirasçıları ve ölen kiracı ile birlikte aynı konutta oturanlar, sözleşmeye ve kanun hükümlerine uydukları sürece, taraf olarak kira sözleşmesini sürdürebilirler.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM
Ürün Kirası

A. Tanımı

MADDE 357- Ürün kirası kiraya verenin, kiracıya, ürün veren bir şeyin veya hakkın kullanılmasını ve ürünlerin devşirilmesini bedel karşılığında bırakmayı üstlendiği sözleşmedir.

Ürüne katılmalı kira, kira bedelinin devşirilecek ürünün belli bir oranı olarak kararlaştırıldığı ürün kirasıdır. Bu oran sözleşmeyle kararlaştırılmamışsa, yerel âdete göre belirlenir.

B. Genel hükümlerin uygulanması

MADDE 358- Bu ayırımda ürün kirasına ilişkin özel hüküm bulunmadıkça, kira sözleşmesine ilişkin genel hükümler uygulanır.

C. Tutanak düzenleme

MADDE 359- Kira sözleşmesi, araç ve gereçleri, hayvanları, devredilen eşyayı veya stoklanmış malları da içeriyorsa taraflar, bunların değerlerini birlikte takdir ederek iki nüsha düzenleyecekleri tutanağa geçirip imzalayarak, birbirlerine vermekle yükümlüdürler.

D. Kiraya verenin borçları

I. Teslim borcu

MADDE 360- Kiraya veren, birlikte kiralanmış taşınır şeyler varsa bunlar da içinde olmak üzere, kiralananı, sözleşmenin amacına uygun biçimde kullanılmaya ve işletilmeye elverişli bir durumda kiracıya teslim etmek ve sözleşme süresince bu durumda bulundurmakla yükümlüdür.

II. Esaslı onarımlar

MADDE 361- Kiraya veren, kira süresi içinde yapılması zorunlu olan esaslı onarımları, kiracı tarafından bildirilir bildirilmez, gideri kendisine ait olmak üzere yapmakla yükümlüdür.

E. Kiracının borçları

I. Kira bedelini ve yan giderleri ödeme borcu

1. Genel olarak

MADDE 362- Kiracı, sözleşmede aksine bir hüküm veya yerel âdet olmadıkça, kira bedelini ve yan giderleri her kira yılının ve en geç kira süresinin sonunda ödemekle yükümlüdür.

Kiracı, kiralananın tesliminden sonra vadesi gelmiş kira bedelini veya yan giderleri ödemezse kiraya veren, kiracıya yazılı olarak en az altmış günlük bir önel verip, bu önel içinde ödememesi durumunda sözleşmeyi feshedeceğini bildirebilir.

2. Olağanüstü durumlarda kira bedelinden indirim

MADDE 363- Tarımsal bir taşınmazın her zamanki verimi, olağanüstü felâket veya doğal olaylar yüzünden önemli ölçüde azalırsa kiracı, kira bedelinden orantılı bir miktarın indirilmesini isteyebilir.

Bu haktan başlangıçta feragat, ancak kira bedelinin belirlenmesi sırasında bu gibi durumların meydana gelmesi olasılığı göz önünde tutulmuş veya doğan zarar bir sigorta ile karşılanmış ise, geçerli olur.

II. Kiralananı kullanma ve işletme borcu

MADDE 364- Kiracı, kiralananı özgülendiği amaca uygun ve iyi bir biçimde işletmekle, özellikle ürün vermeye elverişli bir durumda bulundurmakla yükümlüdür.

Kiracı, kiraya verenin izni olmaksızın, kiralananın işletme usulünü, kira süresinin bitiminden sonra etkisi görülebilecek biçimde değiştiremez.

III. Bakım borcu

MADDE 365- Kiracı, kiralananın bakımını gereği gibi sağlamakla yükümlüdür.

Kiracı, yerel âdete uygun olarak küçük onarımları yapmak, bozulan veya kullanılmayla yok olan düşük değerli araç ve gereçlerin yerine yenilerini koymak zorundadır.

F. Alt kira ve kullanım hakkını devir yasağı

MADDE 366- Kiracı, kiraya verenin rızası olmaksızın kiralananı başkasına kiraya veremeyeceği gibi, kullanım ve işletme hakkını da başkasına devredemez. Ancak kiracı, kiralananda bulunan bazı yerleri, kiraya veren için zarar doğuracak bir değişikliği gerektirmemek koşuluyla kiraya verebilir.

Kiracının, başkasıyla yaptığı bu kira sözleşmelerine, alt kiraya ilişkin kurallar, kıyas yoluyla uygulanır.

G. Sözleşmenin sona ermesi

I. Sona erme sebepleri

1. Sürenin geçmesi

MADDE 367- Belirli süreli kira sözleşmesi, sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer.

Ancak, tarafların örtülü olarak sözleşmeyi sürdürmeleri hâlinde, aksi kararlaştırılmadıkça, kira sözleşmesi birer yıl için yenilenmiş sayılır.

Yenilenen kira sözleşmesi yasal bildirim süresine uyularak, her kira yılının sonu için feshedilebilir.

2. Fesih bildirimi

MADDE 368- Belirsiz süreli sözleşmede, fesih bildirim süresi sözleşme veya yerel âdetle belirlenmemişse, en az altı aylık bir bildirim süresine uyulmak koşuluyla, taraflardan her biri sözleşmeyi feshedebilir.

Aksine bir anlaşma yoksa, tarımsal taşınmazlara ilişkin ürün kiralarında yerel âdetçe uygulanan bahar veya güz mevsimleri için; diğer ürün kiralarında ise herhangi bir zaman için fesih bildirimi yapılabilir.

3. Olağanüstü fesih

a. Önemli sebepler

MADDE 369- Taraflardan biri, kira ilişkisinin devamını kendisi için çekilmez hâle getiren önemli sebeplerin varlığı durumunda, sözleşmeyi yasal fesih bildirim süresine uyarak her zaman feshedebilir.

Hâkim, durum ve koşulları göz önünde tutarak, olağanüstü fesih bildiriminin parasal sonuçlarını karara bağlar.

b. Kiracının iflâsı

MADDE 370- Kiracının iflâsı hâlinde sözleşme, iflâsın açıldığı anda, kendiliğinden sona erer. Ancak, kiraya veren, işlemekte olan kira ve tutanağa geçirilen eşya için yeterli güvence verildiği takdirde, sözleşmeyi kira yılının sonuna kadar sürdürmekle yükümlüdür.

c. Kiracının ölümü

MADDE 371- Kiracının ölümü hâlinde, onun mirasçıları ve kiraya veren, altı aylık yasal fesih bildirim sürelerine uymak koşuluyla, sözleşmeyi feshedebilirler.

II. Sona ermenin sonuçları

1. Geri verme

MADDE 372- Kira süresinin bitiminde kiracı, kiralananı, tutanağa geçirilmiş olan bütün eşyalarla birlikte ve bulundukları durumda geri vermekle yükümlüdür.

Kiracı, iyi işletilme durumunda kaçınılabilecek olan değer eksiklikleri için tazminat ödemekle yükümlüdür.

Kiracı, kiralanana göstermekle yükümlü olduğu özen çerçevesinde meydana gelen değer artışları için tazminat isteyemez.

2. Tutanağa geçirilmiş eşya

MADDE 373- Kiralanan teslim edilirken tutanağa geçirilmiş olan eşyalara değer biçilmişse kiracı, kira sözleşmesi sona erince, bunları özdeş tür ve değerde olmak üzere geri vermekle veya değer eksikliklerini gidermekle yükümlüdür.

Kiracı, kiraya verenin kusurunu ya da mücbir sebebin varlığını ispat ederek geri vermekten veya tazminat ödemekten kurtulabilir.

Kiracı, kendisinin yaptığı masraflardan veya emeğinden doğan değer artışı için tazminat isteyebilir.

3. Ürün ve yetişme giderleri

MADDE 374- Tarımsal bir taşınmazın kiracısı, kira sözleşmesinin sona erdiği anda henüz devşirilmemiş ürünler üzerinde bir hak ileri süremez.

Ancak kiracı, ürünün yetişmesi için yapmış olduğu tarım giderlerinin hâkim tarafından belirlenecek miktarını, kiraya verenden tazminat olarak isteyebilir ve bu tazminat işlemiş kiralardan indirilir.

4. Saman, gübre ve benzerleri

MADDE 375- Kiralananı geri veren kiracı, düzenli bir işletmenin gerektirdiği oranda, son yılın samanlarını, hayvan yataklarını, kuru ot ve gübrelerini kiralananda bırakmakla yükümlüdür.

Kiracı, almış olduğundan daha fazlasını bırakıyorsa, bıraktığı fazlalık için tazminat isteme hakkına sahiptir; aldığından daha az bırakıyorsa, eksikleri tamamlamak veya değer eksikliğini gidermekle yükümlüdür.

H. Hayvan kirası

I. Konusu

MADDE 376- Tarımsal bir taşınmazın kirasıyla bağlantılı olmayan geviş getirici hayvanların kirasında, aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa, kiralanan hayvanların kira süresi içindeki bütün ürünleri kiracının olur.

Kiracı, kiralanan hayvanları beslemek, onlara iyi bakmak ve kiraya verene para veya hayvanlardan elde ettiği ürünün belli bir payını ödemekle yükümlüdür.

II. Sorumluluk

MADDE 377- Aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa kiracı, kiralanan hayvanların uğradığı bir zarardan, bu zararın, korumada dikkat ve özen gösterildiği hâlde meydana gelmiş olduğunu ispat etmedikçe sorumludur.

Kiracı, kendi kusuruyla sebebiyet vermediği olağanüstü koruma giderleri için kiraya verenden tazminat isteyebilir.

Kiracı, önemli kazaları ya da hastalıkları gecikmeksizin kiraya verene bildirmekle yükümlüdür.

III. Fesih

MADDE 378- Aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa, belirsiz bir süre için yapılan sözleşmeyi, taraflardan her biri, dilediği zaman feshedebilir.

Ancak, fesih dürüstlük kurallarına aykırı ve uygun olmayan bir zamanda yapılamaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Ödünç Sözleşmeleri

BİRİNCİ AYIRIM
Kullanım Ödüncü

A. Tanımı

MADDE 379- Kullanım ödüncü sözleşmesi, ödünç verenin bir şeyin karşılıksız olarak kullanılmasını ödünç alana bırakmayı ve ödünç alanın da o şeyi kullandıktan sonra geri vermeyi üstlendiği sözleşmedir.

B. Hükümleri

I. Ödünç alanın kullanım hakkı

MADDE 380- Ödünç alan, ödünç konusunu ancak sözleşmede kararlaştırılan şekilde, sözleşmede hüküm yoksa niteliğine veya özgülendiği amaca göre kullanabilir.

Ödünç alan, ödünç konusunu başkasına kullandıramaz.

Ödünç alan, bu hükümlere aykırı davrandığı durumlarda, beklenmedik hâllerden doğan zararlardan da sorumludur. Ancak, bu hükümlere uymuş olsaydı bile zararın doğacağını ispat ederse sorumluluktan kurtulur.

II. Bakım ve koruma giderleri

MADDE 381- Ödünç alan, ödünç konusunun olağan bakım ve koruma giderlerini karşılamakla yükümlüdür.

Ödünç alan, ödünç verenin yararına yapmak zorunda kaldığı olağanüstü giderlerin ödenmesini isteyebilir.

III. Müteselsil sorumluluk

MADDE 382- Bir şeyi birlikte ödünç alanlar, ondan müteselsilen sorumlu olurlar.

C. Sona ermesi

I. Amacı belirlenmiş kullanmada

MADDE 383- Kullanma için belirli bir süre öngörülmemişse, ödünç alanın, ödünç konusunu sözleşme uyarınca kullanmış olmasıyla veya kullanabilecek kadar bir zaman geçmesiyle sözleşme sona erer.

Ödünç alan, ödünç konusunu sözleşmeye aykırı olarak kullanır, onu bozar veya kullanmak için başka bir kimseye verirse ya da önceden bilinmeyen bir durum yüzünden ödünç verenin ivedi gereksinimi ortaya çıkarsa, ödünç veren o şeyi daha önce geri isteyebilir.

II. Amacı belirlenmemiş kullanmada

MADDE 384- Ödünç konusu, kullanım süresi ve hangi amaçla kullanılacağı belirlenmeden verilmişse, ödünç veren onu dilediği zaman geri isteyebilir.

III. Ödünç alanın ölümü

MADDE 385- Kullanım ödüncü sözleşmesi, ödünç alanın ölmesiyle kendiliğinden sona erer.

İKİNCİ AYIRIM
Tüketim Ödüncü

A. Tanımı

MADDE 386- Tüketim ödüncü sözleşmesi, ödünç verenin, bir miktar parayı ya da tüketilebilen bir şeyi ödünç alana devretmeyi, ödünç alanın da aynı nitelik ve miktarda şeyi geri vermeyi üstlendiği sözleşmedir.

B. Hükümleri

I. Faiz

1. Genel olarak

MADDE 387- Ticarî olmayan tüketim ödüncü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmış olmadıkça faiz istenemez.

Ticarî tüketim ödüncü sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir.

2. Faize ilişkin özel kurallar

MADDE 388- Tüketim ödüncü sözleşmesinde faiz oranı belirlenmemişse, kural olarak ödünç alma zamanında ve yerinde o tür ödünçlerde geçerli olan faiz oranı uygulanır.

Sözleşmede aksine bir hüküm yoksa, belirlenen faiz, yıllık olarak ödenir.

Faizin anaparaya eklenerek birlikte yeniden faiz yürütülmesi kararlaştırılamaz.

II. Zamanaşımı

MADDE 389- Ödünç alanın, ödünç konusunun teslimine ve ödünç verenin de bu şeyin teslim alınmasına ilişkin istemleri, diğer tarafın bu konuda temerrüde düşmesinden başlayarak altı ayın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

III. Ödünç alanın ödeme güçsüzlüğü

MADDE 390- Ödünç alan, ödünç sözleşmesinin kurulmasından sonra ödeme güçsüzlüğüne düşerse ödünç veren, ödünç konusunun tesliminden kaçınabilir.

Ödünç veren, ödünç alanın sözleşmenin kurulmasından önce ödeme güçsüzlüğüne düşmüş olduğunu daha sonra öğrenmişse, aynı hakka sahiptir.

C. Para yerine verilen şeyler

MADDE 391- Ödünç alana, sözleşmede kararlaştırılan para yerine, kıymetli evrak veya ticarî mallar verilirse, borcun tutarı, bunların teslim zamanı ve yerindeki borsa ya da piyasa değeri üzerinden hesaplanır; aksine yapılan sözleşme geçersizdir.

D. Geri verme zamanı

MADDE 392- Ödüncün geri verilmesi konusunda belirli bir gün ya da bildirim süresi veya borcun geri istendiği anda muaccel olacağı kararlaştırılmamışsa ödünç alan, ilk istemden başlayarak altı hafta geçmedikçe ödüncü geri vermekle yükümlü değildir.

ALTINCI BÖLÜM
Hizmet Sözleşmeleri

BİRİNCİ AYIRIM
Genel Hizmet Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 393- Hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle işgörmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.

İşçinin işverene bir hizmeti kısmî süreli olarak düzenli biçimde yerine getirmeyi üstlendiği sözleşmeler de hizmet sözleşmesidir.

Genel hizmet sözleşmesine ilişkin hükümler, kıyas yoluyla çıraklık sözleşmesine de uygulanır; özel kanun hükümleri saklıdır.

B. Kurulması

MADDE 394- Hizmet sözleşmesi, kanunda aksine bir hüküm olmadıkça özel bir şekle bağlı değildir.

Bir kimse, durumun gereklerine göre ancak ücret karşılığında yapılabilecek bir işi belli bir zaman için görür ve bu iş de işveren tarafından kabul edilirse, aralarında hizmet sözleşmesi kurulmuş sayılır.

Geçersizliği sonradan anlaşılan hizmet sözleşmesi, hizmet ilişkisi ortadan kaldırılıncaya kadar, geçerli bir hizmet sözleşmesinin bütün hüküm ve sonuçlarını doğurur.

C. İşçinin borçları

I. Bizzat çalışma borcu

MADDE 395- Sözleşmeden veya durumun gereğinden aksi anlaşılmadıkça, işçi yüklendiği işi bizzat yapmakla yükümlüdür.

II. Özen ve sadakat borcu

MADDE 396- İşçi, yüklendiği işi özenle yapmak ve işverenin haklı menfaatinin korunmasında sadakatle davranmak zorundadır.

İşçi, işverene ait makineleri, araç ve gereçleri, teknik sistemleri, tesisleri ve taşıtları usulüne uygun olarak kullanmak ve bunlarla birlikte işin görülmesi için kendisine teslim edilmiş olan malzemeye özen göstermekle yükümlüdür.

İşçi, hizmet ilişkisi devam ettiği sürece, sadakat borcuna aykırı olarak bir ücret karşılığında üçüncü kişiye hizmette bulunamaz ve özellikle kendi işvereni ile rekabete girişemez.

İşçi, iş gördüğü sırada öğrendiği, özellikle üretim ve iş sırları gibi bilgileri, hizmet ilişkisinin devamı süresince kendi yararına kullanamaz veya başkalarına açıklayamaz. İşverenin haklı menfaatinin korunması için gerekli olduğu ölçüde işçi, hizmet ilişkisinin sona ermesinden sonra da sır saklamakla yükümlüdür.

III. Teslim ve hesap verme borcu

MADDE 397- İşçi, üstlendiği işin görülmesi sırasında üçüncü kişiden işveren için aldığı şeyleri ve özellikle paraları derhâl ona teslim etmek ve bunlar hakkında hesap vermekle yükümlüdür.

İşçi, hizmetin ifasından dolayı elde ettiği şeyleri de derhâl işverene teslim etmekle yükümlüdür.

IV. Fazla çalışma borcu

MADDE 398- Fazla çalışma, ilgili kanunlarda belirlenen normal çalışma süresinin üzerinde ve işçinin rızasıyla yapılan çalışmadır. Ancak, normal süreden daha fazla çalışmayı gerektiren bir işin yerine getirilmesi zorunluluğu doğar, işçi bunu yapabilecek durumda bulunur ve aynı zamanda kaçınması da dürüstlük kurallarına aykırı olursa işçi, karşılığı verilmek koşuluyla, fazla çalışmayı yerine getirmekle yükümlüdür.

Özel kanunlardaki hükümler saklıdır.

V. Düzenlemelere ve talimata uyma borcu

MADDE 399- İşveren, işin görülmesi ve işçilerin işyerindeki davranışlarıyla ilgili genel düzenlemeler yapabilir ve onlara özel talimat verebilir. İşçiler, bunlara dürüstlük kurallarının gerektirdiği ölçüde uymak zorundadırlar.

VI. İşçinin sorumluluğu

MADDE 400- İşçi, işverene kusuruyla verdiği her türlü zarardan sorumludur.

Bu sorumluluğun belirlenmesinde; işin tehlikeli olup olmaması, uzmanlığı ve eğitimi gerektirip gerektirmemesi ile işçinin işveren tarafından bilinen veya bilinmesi gereken yetenek ve nitelikleri göz önünde tutulur.

D. İşverenin borçları

I. Ücret ödeme borcu

1. Ücret

a. Genel olarak

MADDE 401- İşveren, işçiye sözleşmede veya toplu iş sözleşmesinde belirlenen; sözleşmede hüküm bulunmayan hâllerde ise, asgarî ücretten az olmamak üzere emsal ücreti ödemekle yükümlüdür.

b. Fazla çalışma ücreti

MADDE 402- İşveren, fazla çalışma için işçiye normal çalışma ücretini en az yüzde elli fazlasıyla ödemekle yükümlüdür.

İşveren, işçinin rızasıyla fazla çalışma ücreti yerine, uygun bir zamanda fazla çalışmayla orantılı olarak izin verebilir.

c. İşin sonucundan pay alma

MADDE 403- Sözleşmeyle işçiye ücretle birlikte üretilenden, cirodan veya kârdan belli bir pay verilmesi kararlaştırılmışsa, hesap dönemi sonunda bu pay, yasal hükümler veya genellikle kabul edilmiş ticarî esaslar göz önünde tutularak belirlenir.

İşçiye belli bir pay verilmesi kararlaştırılan hâllerde, payın hesaplanmasında uyuşulamazsa işveren, işçiye veya onun yerine, birlikte kararlaştırdıkları ya da hâkimin atadığı bilirkişiye bilgi vermek ve bilginin dayanağını oluşturan işletmeyle ilgili defter ve belgeleri incelemesine sunmak; kârdan bir pay verilmesi kararlaştırılmışsa, işveren işçiye, istemi üzerine ayrıca yıl sonu kâr zarar cetvelini vermek zorundadır.

d. Aracılık ücreti

MADDE 404- İşçiye belli işlerde aracılık yapması karşılığında işverence bir ücret ödeneceği kararlaştırılmışsa, aracılık yapılan işlemin üçüncü kişi ile geçerli olarak kurulmasıyla işçinin istem hakkı doğar.

Borçların kısım kısım ifa edileceği sözleşmeler ile sigorta sözleşmelerinde, her kısma ilişkin ücret isteminin bu kısma ilişkin borcun muaccel olmasıyla veya yerine getirilmesiyle doğacağı yazılı olarak kararlaştırılabilir.

İşçinin aracılığı suretiyle işveren ile üçüncü kişi arasında kurulan sözleşme, işveren tarafından kusuru olmaksızın ifa edilmezse veya üçüncü kişi borçlarını yerine getirmezse, ücret istemine yönelik hak sona erer. Sadece kısmî ifa hâlinde, ücretten orantılı olarak indirim yapılır.

Sözleşmeyle işçiye, kendisine ödenecek aracılık ücretinin hesabını tutma yükümlülüğü getirilmemişse, işveren işçiye ücretin muaccel olduğu her dönem için, bu ücrete tâbi işlemleri de içeren yazılı hesap vermekle yükümlüdür.

Hesabı gözden geçirme ihtiyacı ortaya çıkarsa işveren, işçiye veya onun yerine, birlikte kararlaştırdıkları ya da hâkimin atadığı bilirkişiye bilgi vermek ve bilginin dayanağını oluşturan işletmeyle ilgili defter ve belgeleri onun incelemesine sunmak zorundadır.

e. İkramiye

MADDE 405- İşveren, bayram, yılbaşı ve doğum günü gibi belirli günler dolayısıyla işçilerine özel ikramiye verebilir. Ancak, işçilerin ikramiyeyi istem hakları bu konuda anlaşmanın veya çalışma şartının ya da işverenin tek taraflı taahhüdünün varlığı hâlinde doğar.

Hizmet sözleşmesi ikramiyenin verildiği dönemden önce sona ermişse, ikramiyenin çalıştığı süreye yansıyan bölümü ödenir.

2. Ücretin ödenmesi

a. Ödeme süresi

MADDE 406- Aksine âdet olmadıkça, işçiye ücreti her ayın sonunda ödenir. Ancak, hizmet sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesiyle daha kısa ödeme süreleri belirlenebilir.

Daha kısa bir ödeme süresi kararlaştırılmamışsa veya aksine âdet yoksa, aracılık ücreti her ayın sonunda ödenir. Ancak, işlemlerin yapılması altı aydan daha uzun bir süre gerektirdiği takdirde, aracılık ücreti asıl ücrete ek olarak kararlaştırılmışsa, yazılı anlaşmayla ödeme daha ileri bir tarihe bırakılabilir.

Asıl ücrete ek olarak üretilenden pay verilmesi öngörülen hâllerde, ürün payı belirlenir belirlenmez, cirodan veya kârdan pay verilmesi kararlaştırılan hâllerde ise payın, hesap dönemini izleyen en geç üç ay içinde belirlenerek ödenmesi şarttır.

İşveren, işçiye zorunlu ihtiyacının ortaya çıkması hâlinde ve hakkaniyet gereği ödeyebilecek durumda ise, hizmetiyle orantılı olarak avans vermekle yükümlüdür.

b. Ücretin korunması

MADDE 407- Ücret, özel olarak açılan bir banka hesabına ödenir. Her ödeme döneminde, işçiye hesap pusulası verilir.

İşveren, işçiden olan alacağı ile ücret borcunu işçinin rızası olmadıkça takas edemez. Ancak, işçinin kasten sebebiyet verdiği yargı kararıyla sabit bir zarardan doğan alacaklar, ücretin haczedilebilir kısmı kadar takas edilebilir.

Ücretin işveren lehine kullanılacağına ilişkin anlaşmalar geçersizdir.

3. İşgörme ediminin ifasının engellenmesi hâlinde ücret

a. İşverenin temerrüdü hâlinde

MADDE 408- İşveren, işgörme ediminin yerine getirilmesini kusuruyla engellerse veya edimi kabulde temerrüde düşerse, işçiye ücretini ödemekle yükümlü olup, işçiden bu edimini daha sonra yerine getirmesini isteyemez. Ancak, işçinin bu engelleme sebebiyle yapmaktan kurtulduğu giderler ile başka bir iş yaparak kazandığı veya kazanmaktan bilerek kaçındığı yararlar ücretinden indirilir.

b. İşçinin çalışmayı durdurması hâlinde

MADDE 409- Uzun süreli bir hizmet ilişkisinde işçi, hastalık, askerlik veya kanundan doğan çalışma ve benzeri sebeplerle kusuru olmaksızın, iş gördüğü süreye oranla kısa bir süre için işgörme edimini ifa edemezse işveren, başka bir yolla karşılanmadığı takdirde, o süre için işçiye hakkaniyete uygun bir ücret ödemekle yükümlüdür.

4. Ücret alacağının haczi, devri ve rehnedilmesi

MADDE 410- İşçilerin ücretinin dörtte birinden fazlası haczedilemez, başkasına devredilemez ve rehnedilemez. Ancak, işçinin bakmakla yükümlü olduğu aile bireyleri için hâkim tarafından takdir edilecek miktar, bu orana dâhil değildir. Nafaka alacaklılarının hakları saklıdır.

Gelecekteki ücret alacaklarının devredilmesi veya rehnedilmesi geçersizdir.

5. Parça başına veya götürü iş

a. İş verme

MADDE 411- İşçi, sözleşme gereğince yalnız bir işveren için sadece parça başına veya götürü iş yapmayı üstlenmişse işveren, ona yeterli iş vermekle yükümlüdür.

İşveren, kendi kusuru olmaksızın sözleşmede öngörülen parça başına veya götürü iş sağlayamayacak durumda bulunduğu veya işletme koşulları geçici olarak gerektirdiği takdirde işçiye, ücreti zaman esasına göre öder. Bu durumda, zamana göre ödenecek ücret, anlaşmada veya hizmet ya da toplu iş sözleşmesinde belirlenmemişse işveren, işçiye parça başına veya götürü olarak daha önce aldığı ortalama ücrete eşdeğer bir ücret ödemekle yükümlüdür.

Parça başına veya götürü ya da zamana göre iş sağlayamayan işveren, en azından işgörme edimini kabulde temerrüt hükümleri uyarınca zamana göre işgörmede ödeyeceği ücreti ödemekle yükümlüdür.

b. Birim ücreti

MADDE 412- İşçi, sözleşme gereğince parça başına veya götürü olarak çalışmayı üstlendiği takdirde işveren, her işin başlamasından önce ona ödenecek birim ücretini bildirmekle yükümlüdür.

Bu bildirimi yapmayan işveren, aynı veya benzer bir iş için belirlenmiş olan birim ücretini ödemekle yükümlüdür.

II. İş araç ve malzemeleri

MADDE 413- Aksine anlaşma veya yerel âdet yoksa, işveren işçiye bu iş için gerekli araçları ve malzemeyi sağlamakla yükümlüdür.

İşçi işverenle anlaşarak kendi araç veya malzemesini işin görülmesine özgülerse, aksi anlaşmada kararlaştırılmadıkça veya yerel âdet bulunmadıkça işveren, bunun için işçiye uygun bir karşılık ödemekle yükümlüdür.

III. Giderler

1. Genel olarak

MADDE 414- İşveren, işin görülmesinin gerektirdiği her türlü harcama ile işçiyi işyeri dışında çalıştırdığı takdirde, geçimi için zorunlu olan harcamaları da ödemekle yükümlüdür.

Yazılı olarak yapılmış bir hizmet veya toplu iş sözleşmesinde, bizzat işçi tarafından karşılanması kararlaştırılan harcamaların, işçiye götürü biçimde günlük, haftalık veya aylık olarak ödenmesi öngörülebilir. Ancak bu ödeme, zorunlu harcamaları karşılayacak miktardan az olamaz.

Zorunlu harcamaların kısmen veya tamamen işçi tarafından bizzat karşılanmasına ilişkin anlaşmalar geçersizdir.

2. Taşıma araçları

MADDE 415- İşçi, işin görülmesi için işverenle anlaşarak işverenin veya kendisinin sağladığı bir taşıma aracı kullanıyorsa, taşıtın işletilmesi ve bakımı için gerekli olağan giderler, hizmet için kullanıldığı ölçüde işverence karşılanır.

İşçi işverenle anlaşarak, işin görülmesinde kendi motorlu aracını kullanıyorsa, işveren ayrıca bu araçla ilgili vergiyi, zorunlu malî sorumluluk sigortası primini ve aracın yıpranması karşılığında uygun bir tazminatı hizmet için kullanıldığı ölçüde işçiye ödemekle yükümlüdür.

İşçi işverenle anlaşarak, hizmetin görülmesinde kendisine ait diğer taşıma araçlarını ve hayvanlarını kullanıyorsa işveren, bunların kullanma ve bakımı için gerekli olan olağan giderleri hizmet için kullanıldığı ölçüde karşılamakla yükümlüdür.

3. Giderlerin ödenmesi

MADDE 416- İşçinin yapmış olduğu giderlerden doğan alacağı, daha kısa bir süre kararlaştırılmamışsa veya yerel âdet yoksa, her defasında ücretle birlikte ödenir.

İşçi, sözleşmeden doğan borçlarını yerine getirmek için düzenli olarak masraf yapıyorsa, kendisine en az ayda bir olmak üzere belirli aralıklarla uygun bir avans verilir.

IV. İşçinin kişiliğinin korunması

1. Genel olarak

MADDE 417- İşveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak; işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür.

İşverenin yukarıdaki hükümler dâhil, kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlâline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tâbidir.

2. Ev düzeni içinde çalışmada

MADDE 418- İşçi işverenle birlikte ev düzeni içinde yaşıyorsa işveren, yeterli gıda ve uygun bir barınak sağlamakla yükümlüdür.

İşçi, kusuru olmaksızın hastalık veya kaza gibi sebeplerle işgörme edimini yerine getiremezse işveren, sosyal sigortalar yardımlarından yararlanamayan, bir yıla kadar çalışmış işçinin bakımını ve tedavisini, iki hafta süreyle sağlamak zorundadır. İşçinin bir yılı aşan her hizmet yılı için söz konusu süre, dört haftayı aşmamak üzere ikişer gün artırılır.

İşveren, işçinin gebeliğinde ve doğum yapması durumunda da aynı edimleri yerine getirmekle yükümlüdür.

3. Kişisel verilerin kullanılmasında

MADDE 419- İşveren, işçiye ait kişisel verileri, ancak işçinin işe yatkınlığıyla ilgili veya hizmet sözleşmesinin ifası için zorunlu olduğu ölçüde kullanabilir.

Özel kanun hükümleri saklıdır.

V. Ceza koşulu ve ibra

MADDE 420- Hizmet sözleşmelerine sadece işçi aleyhine konulan ceza koşulu geçersizdir.

İşçinin işverenden alacağına ilişkin ibra sözleşmesinin yazılı olması, ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması, ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi, ödemenin hak tutarına nazaran noksansız ve banka aracılığıyla yapılması şarttır. Bu unsurları taşımayan ibra sözleşmeleri veya ibraname kesin olarak hükümsüzdür.

Hakkın gerçek tutarda ödendiğini ihtiva etmeyen ibra sözleşmeleri veya ibra beyanını muhtevi diğer ödeme belgeleri, içerdikleri miktarla sınırlı olarak makbuz hükmündedir. Bu hâlde dahi, ödemelerin banka aracılığıyla yapılmış olması zorunludur.

İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri, destekten yoksun kalanlar ile işçinin diğer yakınlarının isteyebilecekleri dâhil, hizmet sözleşmesinden doğan bütün tazminat alacaklarına da uygulanır.

VI. Tatil ve izinler

1. Hafta tatili ve iş arama izni

MADDE 421- İşveren, işçiye her hafta, kural olarak pazar günü veya durum ve koşullar buna imkân vermezse, bir tam çalışma günü tatil vermekle yükümlüdür.

İşveren, belirsiz süreli hizmet sözleşmesinin feshi hâlinde, bildirim süresi içinde işçiye ücretinde bir kesinti olmaksızın, günde iki saat iş arama izni vermekle yükümlüdür.

İzin saatlerinin ve günlerinin belirlenmesinde, işyerinin ve işçinin haklı menfaatleri göz önünde tutulur.

2. Yıllık izin

a. Süresi

MADDE 422- İşveren, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yılda en az iki hafta ve onsekiz yaşından küçük işçiler ile elli yaşından büyük işçilere de en az üç hafta ücretli yıllık izin vermekle yükümlüdür.

b. İndirimi

MADDE 423- İşçi, bir hizmet yılı içinde kendi kusuruyla toplam bir aydan daha uzun bir süreyle hizmeti yerine getirmediği takdirde işveren, çalışılmayan her tam ay için, yıllık ücretli izin süresinden bir gün indirim yapabilir.

İşçi, bir hizmet yılı içinde kendi kusuru olmaksızın hastalık, kaza, yasal bir yükümlülüğün veya kamu görevinin yerine getirilmesi gibi kişiliğine bağlı sebeplerle en çok üç ay süreyle işgörme edimini yerine getiremediği takdirde, işveren yıllık ücretli izin süresinden indirim yapamaz.

İşveren, gebelik ve doğum yapma sebebiyle işgörme edimini en çok üç ay süreyle yerine getiremeyen kadın işçinin yıllık ücretli izin süresinden indirim yapamaz.

Hizmet veya toplu iş sözleşmeleriyle, işçinin aleyhine hüküm doğuracak şekilde, ikinci ve üçüncü fıkra hükümlerine aykırı düzenleme yapılamaz.

c. Kullanılması

MADDE 424- Yıllık ücretli izinler, kural olarak aralıksız biçimde verilir; ancak tarafların anlaşmasıyla ikiye bölünerek de kullanılabilir.

İşveren, yıllık ücretli izin tarihlerini, işyerinin veya ev düzeninin menfaatleriyle bağdaştığı ölçüde, işçinin isteklerini göz önünde tutarak belirler.

d. Ücreti

MADDE 425- İşveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye, yıllık ücretli izin süresine ilişkin ücretini, ilgili işçinin izne başlamasından önce peşin olarak ödemek veya avans olarak vermekle yükümlüdür.

İşçi, hizmet ilişkisi devam ettiği sürece, işverenden alacağı para ve başka menfaatler karşılığında yıllık ücretli izin hakkından feragat edemez.

Hizmet sözleşmesinin herhangi bir sebeple sona ermesi hâlinde, işçinin hak kazanıp da kullanamadığı yıllık izin sürelerine ait ücreti, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödenir. Bu ücrete ilişkin zamanaşımı, hizmet sözleşmesinin sona erdiği tarihte işlemeye başlar.

VII. Hizmet belgesi

MADDE 426- İşveren, işçinin isteği üzerine her zaman, işin türünü ve süresini içeren bir hizmet belgesi vermekle yükümlüdür.

İşçinin açıkça istemde bulunması hâlinde, hizmet belgesinde onun işgörmedeki becerisi ile tutum ve davranışları da belirtilir.

Hizmet belgesinin zamanında verilmemesinden veya belgede doğru olmayan bilgiler bulunmasından zarar gören işçi veya işçiyi işe alan yeni işveren, eski işverenden tazminat isteyebilir.

E. Sınaî ve fikrî mülkiyet hakkı

MADDE 427- Hizmet buluşları üzerinde işçinin ve işverenin hakları, bunların kazanılması ile diğer sınaî ve fikrî mülkiyet hakları konusunda özel kanun hükümleri uygulanır.

F. Hizmet ilişkisinin devri

I. İşyerinin tamamının veya bir bölümünün devri

MADDE 428- İşyerinin tamamı veya bir bölümü hukukî bir işlemle başkasına devredildiğinde, devir tarihinde işyerinde veya bir bölümünde mevcut olan hizmet sözleşmeleri, bütün hak ve borçları ile birlikte devralana geçer.

İşçinin hizmet süresine bağlı hakları bakımından, onun devreden işveren yanında işe başladığı tarih esas alınır.

Yukarıdaki hükümlere göre devir hâlinde, devirden önce doğmuş olan ve devir tarihinde ödenmesi gereken borçlardan, devreden ve devralan işveren müteselsilen sorumludurlar. Ancak, devreden işverenin bu yükümlülüklerden doğan sorumluluğu, devir tarihinden itibaren iki yıl ile sınırlıdır.

II. Sözleşmenin devri

MADDE 429- Hizmet sözleşmesi, ancak işçinin yazılı rızası alınmak suretiyle, sürekli olarak başka bir işverene devredilebilir.

Devir işlemiyle, devralan, bütün hak ve borçları ile birlikte, hizmet sözleşmesinin işveren tarafı olur. Bu durumda, işçinin, hizmet süresine bağlı hakları bakımından, devreden işveren yanında işe başladığı tarih esas alınır.

G. Sözleşmenin sona ermesi

I. Belirli süreli sözleşmede

MADDE 430- Belirli süreli hizmet sözleşmesi, aksi kararlaştırılmadıkça, fesih bildiriminde bulunulmasına gerek olmaksızın, sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer.

Belirli süreli sözleşme, süresinin bitiminden sonra örtülü olarak sürdürülüyorsa, belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür. Ancak, esaslı bir sebebin varlığı hâlinde, üst üste belirli süreli hizmet sözleşmesi kurulabilir.

Taraflardan her biri, on yıldan uzun süreli hizmet sözleşmesini on yıl geçtikten sonra, altı aylık fesih bildirim süresine uyarak feshedebilir. Fesih, ancak bu süreyi izleyen aybaşında hüküm ifade eder.

Sözleşmenin fesih bildirimiyle sona ereceği kararlaştırılmış ve iki taraf da fesih bildiriminde bulunmamışsa, sözleşme belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür.

II. Belirsiz süreli sözleşmede

1. Genel olarak fesih hakkı

MADDE 431- Taraflardan her birinin, belirsiz süreli sözleşmeyi fesih sürelerine uyarak feshetme hakkı vardır.

2. Fesih bildirim süresi

a. Genel olarak

MADDE 432- Belirsiz süreli hizmet sözleşmelerinin feshinden önce, durumun diğer tarafa bildirilmesi gerekir.

Hizmet sözleşmesi; bildirimin diğer tarafa ulaşmasından başlayarak, hizmet süresi bir yıla kadar sürmüş olan işçi için iki hafta sonra; bir yıldan beş yıla kadar sürmüş işçi için dört hafta ve beş yıldan fazla sürmüş işçi için altı hafta sonra sona erer.

Bu süreler kısaltılamaz; ancak sözleşmeyle artırılabilir.

İşveren, fesih bildirim süresine ait ücreti peşin vermek suretiyle hizmet sözleşmesini feshedebilir.

Fesih bildirim sürelerinin, her iki taraf için de aynı olması zorunludur; sözleşmede farklı süreler öngörülmüşse, her iki tarafa da en uzun olan fesih bildirim süresi uygulanır.

Hizmet sözleşmesinin askıya alındığı hâllerde fesih bildirim süreleri işlemez.

b. Deneme süresi içinde

MADDE 433- Taraflar, hizmet sözleşmesine iki ayı aşmamak koşuluyla deneme süresi koyabilirler. Deneme süresi konulmuşsa taraflar, bu süre içinde fesih süresine uymak zorunda olmaksızın, hizmet sözleşmesini tazminatsız feshedebilirler.

İşçinin çalıştığı günler için ücret ve diğer hakları saklıdır.

III. Feshe karşı koruma

MADDE 434- Hizmet sözleşmesinin fesih hakkının kötüye kullanılarak sona erdirildiği durumlarda işveren, işçiye fesih bildirim süresine ait ücretin üç katı tutarında tazminat ödemekle yükümlüdür.

IV. Derhâl fesih

1. Koşulları

a. Haklı sebepler

MADDE 435- Taraflardan her biri, haklı sebeplerle sözleşmeyi derhâl feshedebilir. Sözleşmeyi fesheden taraf, fesih sebebini yazılı olarak bildirmek zorundadır.

Sözleşmeyi fesheden taraftan, dürüstlük kurallarına göre hizmet ilişkisini sürdürmesi beklenemeyen bütün durum ve koşullar, haklı sebep sayılır.

b. İşverenin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi

MADDE 436- İşverenin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi hâlinde işçi, sözleşmeden doğan hakları uygun bir süre içinde işveren tarafından güvenceye bağlanmazsa, sözleşmeyi derhâl feshedebilir.

2. Sonuçları

a. Haklı sebeple fesihte

MADDE 437- Haklı fesih sebepleri, taraflardan birinin sözleşmeye uymamasından doğmuşsa o taraf, sebep olduğu zararı, hizmet ilişkisine dayanan bütün haklar göz önünde tutularak, tamamen gidermekle yükümlüdür.

Diğer durumlarda hâkim, bütün durum ve koşulları göz önünde tutarak haklı sebeple feshin maddî sonuçlarını serbestçe değerlendirir.

b. Haklı sebebe dayanmayan fesihte

MADDE 438- İşveren, haklı sebep olmaksızın hizmet sözleşmesini derhâl feshederse işçi, belirsiz süreli sözleşmelerde, fesih bildirim süresine; belirli süreli sözleşmelerde ise, sözleşme süresine uyulmaması durumunda, bu sürelere uyulmuş olsaydı kazanabileceği miktarı, tazminat olarak isteyebilir.

Belirli süreli hizmet sözleşmesinde işçinin hizmet sözleşmesinin sona ermesi yüzünden tasarruf ettiği miktar ile başka bir işten elde ettiği veya bilerek elde etmekten kaçındığı gelir, tazminattan indirilir.

Hâkim, bütün durum ve koşulları göz önünde tutarak, ayrıca miktarını serbestçe belirleyeceği bir tazminatın işçiye ödenmesine karar verebilir; ancak belirlenecek tazminat miktarı, işçinin altı aylık ücretinden fazla olamaz.

c. İşçinin haksız olarak işe başlamaması veya işi bırakması

MADDE 439- İşçi, haklı sebep olmaksızın işe başlamadığı veya aniden işi bıraktığı takdirde işveren, aylık ücretin dörtte birine eşit bir tazminat isteme hakkına sahiptir. İşverenin, ayrıca ek zararlarının giderilmesini isteme hakkı da vardır.

İşveren zarara uğramamışsa veya uğradığı zarar işçinin aylık ücretinin dörtte birinden az ise, hâkim tazminatı indirebilir.

Tazminat isteme hakkı takas yoluyla sona ermemişse işveren, işçinin işe başlamamasından veya işi bırakmasından başlayarak otuz gün içinde, dava veya takip yoluyla bu hakkını kullanmak zorundadır. Aksi takdirde, tazminat isteme hakkı düşer.

V. İşçinin veya işverenin ölümü

1. İşçinin ölümü

MADDE 440- Sözleşme, işçinin ölümüyle kendiliğinden sona erer. İşveren, işçinin sağ kalan eşine ve ergin olmayan çocuklarına, yoksa bakmakla yükümlü olduğu kişilere, ölüm gününden başlayarak bir aylık; hizmet ilişkisi beş yıldan uzun bir süre devam etmişse, iki aylık ücret tutarında bir ödeme yapmakla yükümlüdür.

2. İşverenin ölümü

MADDE 441- İşverenin ölümü hâlinde, yerini mirasçıları alır. Bu durumda işyerinin tamamının veya bir bölümünün devri ile gerçekleşen hizmet ilişkisinin devrine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

Hizmet sözleşmesi ağırlıklı olarak işverenin kişiliği dikkate alınmak suretiyle kurulmuşsa, onun ölümüyle kendiliğinden sona erer. Ancak, işçi sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zarar için, mirasçılardan hakkaniyete uygun bir tazminat isteminde bulunabilir.

VI. Sözleşmenin sona ermesinin sonuçları

1. Borçların muaccel olması

MADDE 442- Sözleşmenin sona ermesiyle, sözleşmeden doğan bütün borçlar muaccel olur.

Muacceliyet ânı, işçinin aracılığı suretiyle kurulan hukukî ilişkilerde üçüncü kişinin üstlendiği borç, hizmet sözleşmesinin sona ermesinden sonra tamamen veya kısmen ifa edilecekse altı aya; dönemsel edimler içeren ilişkilerde bir yıla; sigorta sözleşmelerinde veya ifası altı aydan uzun bir süreye yayılmış olan işlerde ise iki yıla kadar, yazılı bir anlaşmayla ertelenebilir.

Üretilenden pay verilmesi öngörülen hâllerde ürün payı belirlenir belirlenmez, cirodan veya kârdan pay verilmesi kararlaştırılan hâllerde ise pay, hesap dönemini izleyen en geç üç ay sonunda muaccel olur.

2. Geri verme yükümlülüğü

MADDE 443- Sözleşmenin sona ermesi durumunda, taraflardan her biri, diğerinden veya üçüncü bir kişiden diğerinin hesabına, hizmetle ilişkili olarak almış olduğu şeyleri geri vermekle yükümlüdür.

İşçi, özellikle motorlu taşıtları ve trafik izin belgelerini, alacaklarından fazla olduğu ölçüde ücret ve masraf avanslarını geri vermekle yükümlüdür.

Tarafların hapis hakları saklıdır.

VII. Rekabet yasağı

1. Koşulları

MADDE 444- Fiil ehliyetine sahip olan işçi, işverene karşı, sözleşmenin sona ermesinden sonra herhangi bir biçimde onunla rekabet etmekten, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmaktan, başka bir rakip işletmede çalışmaktan veya bunların dışında, rakip işletmeyle başka türden bir menfaat ilişkisine girişmekten kaçınmayı yazılı olarak üstlenebilir.

Rekabet yasağı kaydı, ancak hizmet ilişkisi işçiye müşteri çevresi veya üretim sırları ya da işverenin yaptığı işler hakkında bilgi edinme imkânı sağlıyorsa ve aynı zamanda bu bilgilerin kullanılması, işverenin önemli bir zararına sebep olacak nitelikteyse geçerlidir.

2. Sınırlandırılması

MADDE 445- Rekabet yasağı, işçinin ekonomik geleceğini hakkaniyete aykırı olarak tehlikeye düşürecek biçimde yer, zaman ve işlerin türü bakımından uygun olmayan sınırlamalar içeremez ve süresi, özel durum ve koşullar dışında iki yılı aşamaz.

Hâkim, aşırı nitelikteki rekabet yasağını, bütün durum ve koşulları serbestçe değerlendirmek ve işverenin üstlenmiş olabileceği karşı edimi de hakkaniyete uygun biçimde göz önünde tutmak suretiyle, kapsamı veya süresi bakımından sınırlayabilir.

3. Aykırı davranışların sonuçları

MADDE 446- Rekabet yasağına aykırı davranan işçi, bunun sonucu olarak işverenin uğradığı bütün zararları gidermekle yükümlüdür.

Yasağa aykırı davranış bir ceza koşuluna bağlanmışsa ve sözleşmede aksine bir hüküm de yoksa, işçi öngörülen miktarı ödeyerek rekabet yasağına ilişkin borcundan kurtulabilir; ancak, işçi bu miktarı aşan zararı gidermek zorundadır.

İşveren, ceza koşulu ve doğabilecek ek zararlarının ödenmesi dışında, sözleşmede yazılı olarak açıkça saklı tutması koşuluyla, kendisinin ihlâl veya tehdit edilen menfaatlerinin önemi ile işçinin davranışı haklı gösteriyorsa, yasağa aykırı davranışa son verilmesini de isteyebilir.

4. Sona ermesi

MADDE 447- Rekabet yasağı, işverenin bu yasağın sürdürülmesinde gerçek bir yararının olmadığı belirlenmişse sona erer.

Sözleşme, haklı bir sebep olmaksızın işveren tarafından veya işverene yüklenebilen bir nedenle işçi tarafından feshedilirse, rekabet yasağı sona erer.

İKİNCİ AYIRIM

Pazarlamacılık Sözleşmesi

A. Tanımı ve kurulması

I. Tanımı

MADDE 448- Pazarlamacılık sözleşmesi, pazarlamacının sürekli olarak, bir ticarî işletme sahibi işveren hesabına ve işletmesinin dışında, her türlü işlemin yapılmasına aracılık etmeyi veya yazılı anlaşma varsa, bu anlaşmada belirtilen işlemleri yapmayı, işletme sahibi işverenin de buna karşılık ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.

II. Kurulması

MADDE 449- Pazarlamacılık sözleşmesi, sözleşmenin süresini, sona ermesini, pazarlamacının yetkilerini, ücret ve masrafların nasıl ödeneceğini, taraflardan birinin yerleşim yeri yabancı ülkede ise uygulanacak hukukun ve yetkili mahkemenin hangisi olduğunu içerir.

Yukarıdaki fıkra uyarınca sözleşmede yer alması öngörülen hususlar taraflarca belirlenmemişse, kanun hükümleri ve alışılmış hizmet koşulları uygulanır.

B. Pazarlamacının yükümlülük ve yetkileri

I. Yükümlülükleri

MADDE 450- Pazarlamacı, talimata uymamasını zorunlu kılan haklı bir sebep olmadıkça, kendisine verilen talimata uygun olarak müşterileri ziyaret etmekle yükümlüdür; işverenin izni olmadıkça, kendisi veya üçüncü kişiler hesabına işlem yapamaz, aracılık edemez.

Pazarlamacı, işlem yapmaya yetkiliyse, talimatta öngörülen fiyatlara ve diğer işlem koşullarına uymak zorundadır; işveren razı olmadıkça, bunlarda değişiklik yapamaz.

Pazarlamacı, pazarlama faaliyetleri ile ilgili olarak düzenli biçimde ayrıntılı bilgi vermek, aldığı siparişleri işverene derhâl ulaştırmak ve müşteri çevresini ilgilendiren önemli olayları bildirmekle yükümlüdür.

II. Garanti

MADDE 451- Pazarlamacının, müşterilerin ödememelerinden veya diğer yükümlülüklerini ifa etmemelerinden sorumlu olacağına ya da alacağın tahsili için yapılacak masrafları tamamen veya kısmen karşılayacağına ilişkin anlaşmalar, kesin olarak hükümsüzdür.

Pazarlamacı, kendi müşteri çevresiyle işlem yapıyorsa, müşterilerin borçlarını ifa etmemesi durumunda, işverenin her bir işlemde uğrayacağı zararın dörtte birini geçmemek üzere karşılamayı, uygun bir ek komisyon kararlaştırılması koşuluyla yazılı olarak üstlenebilir.

Sigorta sözleşmelerinde aracılık yapan pazarlamacılar, bir primin tamamının veya bir kısmının ödenmemesi sebebiyle, bunun tahsili için dava veya icra takibi yoluna başvurulması durumunda, bu amaçla yapılacak masrafların en çok yarısını karşılayacaklarını, yazılı olarak üstlenebilirler.

III. Yetkileri

MADDE 452- Aksine yazılı anlaşma olmadıkça pazarlamacı, sadece işlemlere aracılık etmeye yetkilidir.

Pazarlamacı, işlem yapmaya yetkili kılınmışsa yetkisi, bu işlerin icrası için gereken bütün olağan hukukî işlem ve fiilleri kapsar; özel yetki verilmedikçe müşterilerden tahsilât yapamaz ve ödeme günlerini değiştiremez.

C. İşverenin özel yükümlülükleri

I. Faaliyet alanı

MADDE 453- Pazarlamacıya belirli bir pazarlama alanında veya belirli bir müşteri çevresinde faaliyette bulunma yetkisi verilmiş ve aksine yazılı anlaşma da yapılmamışsa işveren, başkalarına aynı alan veya çevrede faaliyette bulunma yetkisi veremez; ancak, kendisi üçüncü kişilerle işlem yapabilir.

Sözleşmenin pazarlama alanı veya müşteri çevresine ilişkin hükmünün değiştirilmesini gerektiren bir sebep varsa işveren, söz konusu hükmü, sözleşmede fesih bildirim süresi öngörülmüş olsa bile, bu süreye uymadan tek taraflı olarak değiştirebilir; ancak, bu durumda pazarlamacının tazminat ve hizmet sözleşmesini haklı sebeple sona erdirme hakkı saklıdır.

II. Ücret

1. Genel olarak

MADDE 454- İşveren, pazarlamacıya sadece belirli bir miktardan veya bu miktarla birlikte komisyondan oluşan bir ücret ödemekle yükümlüdür.

Ücretin tamamının veya önemli kısmının komisyondan oluşacağına ilişkin yazılı anlaşma, kararlaştırılan komisyonun, pazarlamacının faaliyetinin uygun karşılığını oluşturması koşuluyla geçerlidir.

Deneme süresi için ödenecek ücret, serbestçe kararlaştırılabilir. Ancak, deneme süresi iki ayı geçemez.

2. Komisyon

MADDE 455- Pazarlamacı, belirli bir pazarlama alanı veya belirli bir müşteri çevresinde faaliyette bulunma yetkisi sadece kendisine verilmişse, kendisinin veya işverenin bu alan veya çevrede yaptığı bütün işlerde kararlaştırılmış ya da alışılmış olan komisyonun ödenmesini isteyebilir.

Belirli bir pazarlama alanı veya belirli müşteri çevresinde faaliyette bulunma yetkisi pazarlamacıyla birlikte başkalarına da verilmişse pazarlamacıya, sadece kendisinin aracılık ettiği veya bizzat yaptığı işler için komisyon ödenir.

Komisyonun muaccel olması anında, yapılan işin değeri henüz kesin olarak belirlenemiyorsa komisyon, önce alışılmış olan en az değeri üzerinden, geri kalanı ise, en geç işin yerine getirilmesinde ödenir.

3. Pazarlama faaliyetinin engellenmesi

MADDE 456- Pazarlamacının pazarlama işlerini yürütmesi, kendi kusuru olmaksızın imkânsız hâle gelir ve sözleşme veya kanun gereği bu hâlde bile kendisine ücret ödenmesi gerekirse ücret, sabit ücrete ve komisyonun kaybı sebebiyle ödenebilecek uygun tazminata göre belirlenir. Ancak komisyon, ücretin beşte birinden az ise, komisyon kaybı sebebiyle tazminat ödenmeyeceği yazılı olarak kararlaştırılabilir.

Pazarlamacı, pazarlama işlerini kendi kusuru olmaksızın yürütme imkânını bulamamasına karşın ücretinin tamamını almışsa, işverenin istemi üzerine, kendisinin yapabileceği ve kendisinden beklenebilecek işleri onun işletmesinde yapmakla yükümlüdür.

III. Harcamalar

MADDE 457- Pazarlamacı, aynı zamanda birden fazla işveren hesabına faaliyette bulunuyorsa, aksi yazılı şekilde kararlaştırılmadıkça, her işveren, pazarlamacının harcamalarına eşit olarak katılmakla yükümlüdür.

Harcamaların tamamen veya kısmen sabit ücrete veya komisyona dâhil edilmesine ilişkin anlaşmalar kesin olarak hükümsüzdür.

IV. Hapis hakkı

MADDE 458- Pazarlamacılık ilişkisinden doğan muaccel alacaklar ile işverenin ödeme güçsüzlüğüne düşmesi durumunda, henüz muaccel olmayan alacakların güvence altına alınması için pazarlamacı, taşınırlar, kıymetli evrak ve tahsil yetkisine dayanarak müşterilerden almış olduğu paralar üzerinde hapis hakkına sahiptir.

Pazarlamacı, araç ve taşıma belgelerini, fiyat tarifelerini, müşterilerle ilgili kayıtlar ile diğer belgeleri alıkoyamaz.

D. Sona ermesi

I. Özel fesih süresi

MADDE 459- Komisyon, sabit ücretin en az beşte birini oluşturuyor ve önemli mevsimlik dalgalanmalardan etkileniyorsa işveren, bir önceki mevsimin sona ermesinden beri kendisiyle çalışmaya devam eden pazarlamacının sözleşmesini, yeni mevsim sırasında iki aylık fesih süresine uyarak feshedebilir.

Aynı koşullar altında pazarlamacı da, kendisini bir önceki mevsim sonuna kadar çalıştırmış ve bundan sonra da çalıştırmaya devam eden işverene karşı, bir sonraki mevsimin başlamasına kadar olan dönemde, iki aylık fesih süresine uyarak sözleşmeyi feshedebilir.

II. Özel sonuçlar

MADDE 460- Sözleşmenin sona ermesi hâlinde, pazarlamacının bizzat yaptığı veya yapılmasına aracılık ettiği bütün işlemler ile kabul ve yerine getirme zamanına bakılmaksızın, sözleşmenin sona ermesine kadar işverene iletilen bütün siparişler için komisyon ödenir.

Sözleşmenin sona ermesi hâlinde pazarlamacı, pazarlamacılık faaliyetinde bulunması için kendisine verilen örnek ve modelleri, fiyat tarifelerini, müşterilerle ilgili kayıtları ve diğer belgeleri işverene geri vermekle yükümlüdür. Ancak, pazarlamacının hapis hakkı saklıdır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Evde Hizmet Sözleşmesi

A.Tanımı ve çalışma koşulları

I. Tanımı

MADDE 461- Evde hizmet sözleşmesi, işverenin verdiği işi, işçinin kendi evinde veya belirleyeceği başka bir yerde, bizzat veya aile bireyleriyle birlikte bir ücret karşılığında görmeyi üstlendiği sözleşmedir.

II. Çalışma koşullarının bildirilmesi

MADDE 462- İşveren, işçiye her yeni iş verişinde genel çalışma koşulları dışında kalan ve o işe özgü özellikleri bildirir; gerekiyorsa işçi tarafından sağlanacak malzemeyi, bu malzemenin sağlanması için kendisine ne miktarda ödemede bulunacağını ve iş için ödeyeceği ücreti de işçiye yazılı olarak bildirir.

İşin verilmesinden önce malzeme için ödenecek bedel ve iş için ödenecek ücret yazıyla bildirilmemişse, bu işlerde uygulanan alışılmış bedel ve ücret ödenir.

III. İşçinin özel borçları

1. İşin yapılması

MADDE 463- İşçi, işe zamanında başlamak, işi kararlaştırılan zamanda bitirmek ve çalışmanın sonucunu işverene teslim etmekle yükümlüdür.

İş, işçinin kusuruyla ayıplı olarak görülmüşse işçi, giderilmesi mümkün olan ayıpları, masrafı kendisine ait olmak üzere gidermek zorundadır.

2. Malzeme ve iş araçları

MADDE 464- Malzeme ve iş araçları işveren tarafından sağlanmışsa, işçi bunları gereken özeni göstererek kullanmak, bundan dolayı hesap vermek, ayrıca kalan malzeme ile iş araçlarını da işverene teslim etmekle yükümlüdür.

İşçi işi görürken, kendisine teslim edilen malzemenin veya iş araçlarının bozuk olduğunu belirlerse, durumu hemen işverene bildirir ve işe devam etmeden önce, onun talimatını bekler.

İşçi, kendisine teslim edilen malzeme veya iş araçlarını kendi kusuruyla kullanılmaz hâle getirirse, işverene karşı onun kullanılmaz hâle geldiği gündeki rayiç bedeli kadar sorumludur.

IV. İşverenin özel borçları

1. Ürünün kabulü

MADDE 465- İşveren, işçinin üreterek teslim ettiği ürünü inceler; varsa bulduğu ayıpları teslimden başlayarak bir hafta içinde işçiye bildirir. Süresinde bildirim yapılmamışsa, ürün mevcut durumuyla kabul edilmiş sayılır.

2. Ücret

a. Ödenmesi

MADDE 466- Yapılan işin ücreti, işçi, işveren tarafından aralıksız olarak çalıştırıldığı takdirde, onbeş günde bir veya işçinin rızasıyla ayda bir; aralıklı olarak çalıştırıldığı takdirde, ürünün her tesliminde ödenir.

Her ücret ödenmesinde işçiye, bir hesap özeti verilir. Hesap özetinde, varsa kesintilerin miktarı ve sebebi de gösterilir.

b. Çalışmanın engellenmesi hâlinde

MADDE 467- İşçiyi aralıksız biçimde çalıştıran işveren, ürünü kabulde temerrüde düştüğü veya işçinin kişiliğinden kaynaklanan sebeplerle ve kusuru olmaksızın çalışma engellendiği takdirde, hizmet ediminin engellenmesi durumundaki ücret ödenmesine ilişkin hükümler gereğince, ona ücretini ödemekle yükümlüdür. Diğer durumlarda işveren, bu hükümlere göre ücret ödemekle yükümlü değildir.

V. Sona ermesi

MADDE 468- İşçiye deneme amacıyla bir iş verilmişse, aksi kararlaştırılmadıkça, sözleşme deneme süresi için kurulmuş sayılır.

İşçi, işveren tarafından aralıksız olarak çalıştırıldığı takdirde, aksi kararlaştırılmadıkça, sözleşme belirsiz süreyle yapılmış sayılır; diğer durumlarda sözleşmenin belirli süreyle yapıldığı kabul edilir.

B. Genel hükümlerin uygulanması

MADDE 469- Pazarlamacılık sözleşmesine ve evde hizmet sözleşmesine ilişkin hüküm bulunmayan hâllerde, hizmet sözleşmesinin genel hükümleri uygulanır.

YEDİNCİ BÖLÜM
Eser Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 470- Eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, işsahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.

B. Hükümleri

I. Yüklenicinin borçları

1. Genel olarak

MADDE 471- Yüklenici, üstlendiği edimleri işsahibinin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle ifa etmek zorundadır.

Yüklenicinin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alandaki işleri üstlenen basiretli bir yüklenicinin göstermesi gereken meslekî ve teknik kurallara uygun davranışı esas alınır.

Yüklenici, meydana getirilecek eseri doğrudan doğruya kendisi yapmak veya kendi yönetimi altında yaptırmakla yükümlüdür. Ancak, eserin meydana getirilmesinde yüklenicinin kişisel özellikleri önem taşımıyorsa, işi başkasına da yaptırabilir.

Aksine âdet veya anlaşma olmadıkça yüklenici, eserin meydana getirilmesi için kullanılacak olan araç ve gereçleri kendisi sağlamak zorundadır.

2. Malzeme bakımından

MADDE 472- Malzeme yüklenici tarafından sağlanmışsa yüklenici, bu malzemenin ayıplı olması yüzünden işsahibine karşı, satıcı gibi sorumludur.

Malzeme işsahibi tarafından sağlanmışsa yüklenici, onları gereken özeni göstererek kullanmakla ve bundan dolayı hesap ve artanı geri vermekle yükümlüdür.

Eser meydana getirilirken, işsahibinin sağladığı malzemenin veya eserin yapılması için gösterdiği yerin ayıplı olduğu anlaşılır veya eserin gereği gibi ya da zamanında meydana getirilmesini tehlikeye düşürecek başka bir durum ortaya çıkarsa, yüklenici bu durumu hemen işsahibine bildirmek zorundadır; bildirmezse bundan doğacak sonuçlardan sorumlu olur.

3. İşe başlama ve yürütme

MADDE 473- Yüklenicinin işe zamanında başlamaması veya sözleşme hükümlerine aykırı olarak işi geciktirmesi ya da işsahibine yüklenemeyecek bir sebeple ortaya çıkan gecikme yüzünden bütün tahminlere göre yüklenicinin işi kararlaştırılan zamanda bitiremeyeceği açıkça anlaşılırsa, işsahibi teslim için belirlenen günü beklemek zorunda olmaksızın sözleşmeden dönebilir.

Meydana getirilmesi sırasında, eserin yüklenicinin kusuru yüzünden ayıplı veya sözleşmeye aykırı olarak meydana getirileceği açıkça görülüyorsa, işsahibi bunu önlemek üzere vereceği veya verdireceği uygun bir süre içinde yükleniciye, ayıbın veya aykırılığın giderilmesi; aksi takdirde hasar ve masrafları kendisine ait olmak üzere, onarımın veya işe devamın bir üçüncü kişiye verileceği konusunda ihtarda bulunabilir.

4. Ayıp sebebiyle sorumluluk

a. Ayıbın belirlenmesi

MADDE 474- İşsahibi, eserin tesliminden sonra, işlerin olağan akışına göre imkân bulur bulmaz eseri gözden geçirmek ve ayıpları varsa, bunu uygun bir süre içinde yükleniciye bildirmek zorundadır.

Taraflardan her biri, giderini karşılayarak, eserin bilirkişi tarafından gözden geçirilmesini ve sonucun bir raporla belirlenmesini isteyebilir.

b. İşsahibinin seçimlik hakları

MADDE 475- Eserdeki ayıp sebebiyle yüklenicinin sorumlu olduğu hâllerde işsahibi, aşağıdaki seçimlik haklardan birini kullanabilir:

1. Eser işsahibinin kullanamayacağı veya hakkaniyet gereği kabule zorlanamayacağı ölçüde ayıplı ya da sözleşme hükümlerine aynı ölçüde aykırı olursa sözleşmeden dönme.

2. Eseri alıkoyup ayıp oranında bedelden indirim isteme.

3. Aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde, bütün masrafları yükleniciye ait olmak üzere, eserin ücretsiz onarılmasını isteme.

İşsahibinin genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır.

Eser, işsahibinin taşınmazı üzerinde yapılmış olup, sökülüp kaldırılması aşırı zarar doğuracaksa işsahibi, sözleşmeden dönme hakkını kullanamaz.

c. İşsahibinin sorumluluğu

MADDE 476- Eserin ayıplı olması, yüklenicinin açıkça yaptığı ihtara karşın, işsahibinin verdiği talimattan doğmuş bulunur veya herhangi bir sebeple işsahibine yüklenebilecek olursa işsahibi, eserin ayıplı olmasından doğan haklarını kullanamaz.

d. Eserin kabulü

MADDE 477- Eserin açıkça veya örtülü olarak kabulünden sonra, yüklenici her türlü sorumluluktan kurtulur; ancak, onun tarafından kasten gizlenen ve usulüne göre gözden geçirme sırasında fark edilemeyecek olan ayıplar için sorumluluğu devam eder.

İşsahibi, gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal ederse, eseri kabul etmiş sayılır.

Eserdeki ayıp sonradan ortaya çıkarsa işsahibi, gecikmeksizin durumu yükleniciye bildirmek zorundadır; bildirmezse eseri kabul etmiş sayılır.

e. Zamanaşımı

MADDE 478- Yüklenici ayıplı bir eser meydana getirmişse, bu sebeple açılacak davalar, teslim tarihinden başlayarak, taşınmaz yapılar dışındaki eserlerde iki yılın; taşınmaz yapılarda ise beş yılın ve yüklenicinin ağır kusuru varsa, ayıplı eserin niteliğine bakılmaksızın yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

II. İşsahibinin borçları

1. Bedelin muacceliyeti

MADDE 479- İşsahibinin bedel ödeme borcu, eserin teslimi anında muaccel olur.

Eserin parça parça teslim edilmesi kararlaştırılmış ve bedel parçalara göre belirlenmişse, her parçanın bedeli onun teslimi anında muaccel olur.

2. Bedel

a. Götürü bedel

MADDE 480- Bedel götürü olarak belirlenmişse yüklenici, eseri o bedelle meydana getirmekle yükümlüdür. Eser, öngörülenden fazla emek ve masrafı gerektirmiş olsa bile yüklenici, belirlenen bedelin artırılmasını isteyemez.

Ancak, başlangıçta öngörülemeyen veya öngörülebilip de taraflarca göz önünde tutulmayan durumlar, taraflarca belirlenen götürü bedel ile eserin yapılmasına engel olur veya son derece güçleştirirse yüklenici, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı veya karşı taraftan beklenemediği takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Dürüstlük kurallarının gerektirdiği durumlarda yüklenici, ancak fesih hakkını kullanabilir.

Eser, öngörülenden az emek ve masrafı gerektirmiş olsa bile işsahibi, belirlenen bedelin tamamını ödemekle yükümlüdür.

b. Değere göre bedel

MADDE 481- Eserin bedeli önceden belirlenmemiş veya yaklaşık olarak belirlenmişse bedel, yapıldığı yer ve zamanda eserin değerine ve yüklenicinin giderine bakılarak belirlenir.

C. Sözleşmenin sona ermesi

I. Yaklaşık bedelin aşılması

MADDE 482- Başlangıçta yaklaşık olarak belirlenen bedelin, işsahibinin kusuru olmaksızın aşırı ölçüde aşılacağı anlaşılırsa işsahibi, eser henüz tamamlanmadan veya tamamlandıktan sonra sözleşmeden dönebilir.

Eser, işsahibinin arsası üzerine yapılıyorsa işsahibi, bedelden uygun bir miktarın indirilmesini isteyebileceği gibi, eser henüz tamamlanmamışsa, yükleniciyi işe devamdan alıkoyarak, tamamlanan kısım için hakkaniyete uygun bir bedel ödemek suretiyle sözleşmeyi feshedebilir.

II. Eserin yok olması

MADDE 483- Eser teslimden önce beklenmedik olay sonucu yok olursa işsahibi, eseri teslim almada temerrüde düşmedikçe yüklenici, yaptığı işin ücretini ve giderlerinin ödenmesini isteyemez. Bu durumda malzemeye gelen hasar, onu sağlayana ait olur.

Eserin işsahibince verilen malzeme veya gösterilen arsanın ayıbı veya işsahibinin talimatına uygun yapılması yüzünden yok olması durumunda yüklenici, doğabilecek olumsuz sonuçları zamanında bildirmişse, yaptığı işin değerini ve bu değere girmeyen giderlerinin ödenmesini isteyebilir. İşsahibinin kusuru varsa, yüklenicinin ayrıca zararının giderilmesini de isteme hakkı vardır.

III. Tazminat karşılığı fesih

MADDE 484- İşsahibi, eserin tamamlanmasından önce yapılmış olan kısmın karşılığını ödemek ve yüklenicinin bütün zararlarını gidermek koşuluyla sözleşmeyi feshedebilir.

IV. İşsahibi yüzünden ifanın imkânsızlaşması

MADDE 485- Eserin tamamlanması, işsahibi ile ilgili beklenmedik olay dolayısıyla imkânsızlaşırsa yüklenici, yaptığı işin değerini ve bu değere girmeyen giderlerini isteyebilir.

İfa imkânsızlığının ortaya çıkmasında işsahibi kusurluysa, yüklenicinin ayrıca tazminat isteme hakkı vardır.

V. Yüklenicinin ölümü veya yeteneğini kaybetmesi

MADDE 486- Yüklenicinin kişisel özellikleri göz önünde tutularak yapılmış olan sözleşme, onun ölümü veya kusuru olmaksızın eseri tamamlama yeteneğini kaybetmesi durumunda kendiliğinden sona erer. Bu durumda işsahibi, eserin tamamlanan kısmından yararlanabilecek ise, onu kabul etmek ve karşılığını vermekle yükümlüdür.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Yayım Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 487- Yayım sözleşmesi, bir fikir ve sanat eseri sahibinin veya halefinin, o eseri yayımlanmak üzere yayımcıya bırakmayı, yayımcının da onu çoğaltarak yayımlamayı üstlendiği sözleşmedir.

B. Şekli

MADDE 488- Yayım sözleşmesinin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır.

C. Hükümleri

I. Yayımlatma hakkının geçişi ve sorumluluk

MADDE 489- Yayım sözleşmesiyle eser sahibinin hakları, sözleşmenin ifasının gerektirdiği ölçüde ve süreyle yayımcıya geçer.

Yayımlatan, yayımcıya karşı, sözleşmenin kurulduğu anda eseri yayımlatma hakkının bulunmamasından sorumlu olduğu gibi, eser korunmakta ise, telif hakkının olmamasından da sorumludur.

Eserin tamamı veya bir bölümü yayımlanmak üzere başka bir yayımcıya bırakılmış ya da yayımlatanın bilgisi altında yayımlanmış ise yayımlatan, yayım sözleşmesinin yapılmasından önce, bunu karşı tarafa bildirmek zorundadır.

II. Yayımlatanın tasarruf hakkı

MADDE 490- Yayımlatan, sözleşmede kararlaştırılan süre sona ermedikçe veya süre belirlenmemişse kararlaştırılan baskı adedinin tükenmesi için alışılmış süre geçmedikçe, eserin tamamı veya bir bölümü üzerinde, yayımcının zararına olacak biçimde tasarrufta bulunamaz.

Süreli yayınlarda yer alan kısa yazılar, yayımlatan tarafından her zaman, başka yerde de yayımlatılabilir.

Yayımlatan, toplama bir eserin kendisine ait bölümlerini veya dergilerde çıkan uzun yazılarını, yayımın bitmesinden başlayarak üç ay geçmedikçe yeniden yayımlatamaz.

III. Basım sayısı ve baskı adedinin belirlenmesi

MADDE 491- Sözleşmede basım sayısı belirtilmemişse, yayımcının ancak bir basım yapma hakkı vardır.

Taraflar, sözleşmenin süresini veya baskı adedini kararlaştırmak zorundadırlar.

Sözleşmede yayımcıya belirli birkaç basım veya bütün yeni basımları yapma yetkisi verildiği hâllerde, yayımcı eserin baskı adedi tükenmiş iken yeni bir basım yapmayı ihmal ederse, yayımlatan yeni basım için yayımcıya uygun bir süre verir. Yayımcı, verilen süre içinde basımı gerçekleştirmezse; yayımlatan sözleşmeden cayabilir.

IV. Çoğaltma ve dağıtım

MADDE 492- Yayımcı, eseri hiçbir kısaltma, ekleme ve değişiklik yapmaksızın uygun biçimde çoğaltmakla yükümlüdür; ayrıca, satışın artırılması için gerekli tanıtım ve dağıtımı yapmak ve bu konuda her türlü önlemi almak zorundadır.

Satış fiyatını, eserin satılmasını güçleştirmemek koşuluyla yayımcı belirler.

V. Düzeltme ve iyileştirme

MADDE 493- Yayımcının menfaatlerini zedelememek ve onun sorumluluğunu artırmamak koşuluyla, eser sahibi eserde düzeltme ve iyileştirme, halefleri ise ancak güncelleştirme yapabilir. Bu düzeltme ve iyileştirme gerektirdiği hâlde sözleşmede öngörülmemiş giderler, yayımlatan tarafından karşılanır.

Yayımcı, eser sahibine eserini iyileştirme, haleflerine de güncelleştirme imkânı vermeden yeni bir basım yapamaz ve onu çoğaltamaz.

VI. Birarada basım ve ayrı ayrı yayım

MADDE 494- Bir eser sahibinin birden çok eserini ayrı ayrı yayımlama hakkı, yayımcıya bunların bir arada basılması yetkisini vermez.

Aynı şekilde, eser sahibinin bütün eserlerini veya bunlardan yalnız bir türünü birarada yayımlama hakkı, yayımcıya bunlar içinden her birinin ayrı ayrı basıp yayma hakkını vermez.

VII. Çeviri hakkı

MADDE 495- Çeviri hakkının yayımcıya geçebilmesi, bunun sözleşmede açıkça belirtilmiş olmasına bağlıdır.

VIII. Bedel isteme hakkı

1. Bedelin belirlenmesi

MADDE 496- Sözleşmede aksi kararlaştırılmış olmadıkça yayımlatan, bedel ödenmesini isteyebilir.

Bedel ödenmesi gereken hâllerde ödenecek miktar belli değilse bedel, hâkim tarafından belirlenir.

Yayımcının birden fazla basım yapma hakkı varsa, ilk basım için kararlaştırılan bedel ve diğer koşulların, sonraki basımlar için de uygulanacağı kabul edilmiş sayılır.

2. Bedelin ödenme zamanı, satış hesapları ve bedelsiz alma hakkı

MADDE 497- Bedel, eser bütün olarak yayımlanacaksa tamamının; cilt, fasikül, forma gibi bölümler hâlinde yayımlanacaksa, her bölümün basımından ve satışa hazır duruma getirilmesinden sonra ödenir.

Taraflar, bedeli satış miktarına bağlamışlarsa yayımcı, satış hesaplarını tutmak, çıkarmak ve teamüle uygun ispat edici belgeleri hazırlamakla yükümlüdür.

Aksi kararlaştırılmadıkça yayımlatanın, eserden, teamül uyarınca verilmesi gereken miktarda bedelsiz alma hakkı vardır.

D. Sona ermesi

I. Eserin yok olması

MADDE 498- Eser, yayımcıya teslimden sonra beklenmedik hâl sonucu yok olsa bile, yayımcı bedeli ödemekle yükümlüdür.

Eserin başka bir örneği kendisinde varsa, eser sahibinin bu örneği yayımcıya vermesi gerekir; başka bir örneği bulunmamakla birlikte, az bir çabayla yeniden meydana getirilebilecekse eser sahibi, eseri meydana getirerek teslim etmekle yükümlüdür. Eser sahibi her iki durumda da uygun bir karşılık isteyebilir.

II. Basılanın yok olması

MADDE 499- Eserin tamamlanmış olan baskı adedinin tamamı veya bir bölümü, satışa sunulmadan önce beklenmedik hâl sonucu yok olursa yayımcı, yayımlatana ayrıca bir bedel ödemeksizin yok olan miktarı, gideri kendisine ait olmak üzere yeniden basabilir.

Yayımcı, aşırı masraf gerektirmeksizin yok olanların yerine yenilerini koyabilecek ise, bunu yapmakla yükümlüdür.

III. Kişisel sebeplerle sona ermesi

MADDE 500- Eser sahibi eseri tamamlamadan önce ölür veya tamamlama yeteneğini yitirir ya da eseri tamamlaması kendi kusuru olmaksızın imkânsız duruma gelirse, sözleşme kendiliğinden sona erer. Ancak, sözleşmenin tamamı veya bir bölümünün yerine getirilmesi mümkün ve hakkaniyete uygun bulunursa hâkim, sözleşme ilişkisinin devam etmesine ve bunun için gereken değişikliklerin yapılmasına karar verebilir.

Yayımcı iflâs ederse yayımlatan, eseri başka bir yayımcıya verebilir; ancak, iflâs anında henüz muaccel olmamış borcun yerine getirileceği konusunda güvence gösterilmişse, yayımlatan eseri başka bir yayımcıya veremez.

E. Sipariş üzerine yayım sözleşmesi

MADDE 501- Bir veya birkaç kişi, yayımcının belirlediği plâna göre bir eser meydana getirmeyi üstlenirlerse, sadece sözleşmeyle kararlaştırılan ücrete hak kazanırlar.

Bu durumda, sözleşme konusu malî haklar yayımcıya ait olur.

DOKUZUNCU BÖLÜM
Vekâlet İlişkileri

BİRİNCİ AYIRIM
Vekâlet Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 502- Vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir.

Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan işgörme sözleşmelerine de uygulanır.

Sözleşme veya teamül varsa vekil, ücrete hak kazanır.

B. Kurulması

MADDE 503- Kendisine bir işin görülmesi önerilen kişi, bu işi görme konusunda resmî sıfata sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi işleri kabul edeceğini duyurmuşsa, bu öneri onun tarafından hemen reddedilmedikçe, vekâlet sözleşmesi kurulmuş sayılır.

C. Hükümleri

I. Vekâletin kapsamı

MADDE 504- Vekâletin kapsamı, sözleşmede açıkça gösterilmemişse, görülecek işin niteliğine göre belirlenir.

Vekâlet, özellikle vekilin üstlendiği işin görülmesi için gerekli hukukî işlemlerin yapılması yetkisini de kapsar.

Vekil, özel olarak yetkili kılınmadıkça dava açamaz, sulh olamaz, hakeme başvuramaz, iflâs, iflâsın ertelenmesi ve konkordato talep edemez, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, bağışlama yapamaz, kefil olamaz, taşınmazı devredemez ve bir hak ile sınırlandıramaz.

II. Vekilin borçları

1. Talimata uygun ifa

MADDE 505- Vekil, vekâlet verenin açık talimatına uymakla yükümlüdür. Ancak, vekâlet verenden izin alma imkânı bulunmadığında, durumu bilseydi onun da izin vereceği açık olan hâllerde, vekil talimattan ayrılabilir.

Bunun dışındaki durumlarda vekil, talimattan ayrılırsa, bundan doğan zararı karşılamadıkça işi görmüş olsa bile, vekâlet borcunu ifa etmiş olmaz.

2. Şahsen ifa, sadakat ve özen gösterme

a. Genel olarak

MADDE 506- Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür. Ancak vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir.

Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.

Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır.

b. İşin üçüncü kişiye gördürülmesi hâlinde

MADDE 507- Vekil, yetkisi dışına çıkarak işi başkasına gördürdüğünde, onun fiilinden kendisi yapmış gibi sorumludur.

Vekil başkasına vekâlet vermeye yetkili ise, sadece seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle yükümlüdür.

Vekâlet veren, her iki durumda da vekilin kendi yerine koyduğu kişiye karşı sahip olduğu hakları, doğrudan doğruya o kişiye karşı ileri sürebilir.

3. Hesap verme

MADDE 508- Vekil, vekâlet verenin istemi üzerine yürüttüğü işin hesabını vermek ve vekâletle ilişkili olarak aldıklarını vekâlet verene vermekle yükümlüdür.

Vekil, vekâlet verene tesliminde geciktiği paranın faizini de ödemekle yükümlüdür.

4. Edinilen hakların vekâlet verene geçişi

MADDE 509- Vekilin, kendi adına ve vekâlet veren hesabına gördüğü işlerden doğan üçüncü kişilerdeki alacağı, vekâlet verenin vekile karşı bütün borçlarını ifa ettiği anda, kendiliğinden vekâlet verene geçer.

Vekilin iflâsı hâlinde vekâlet veren, bu alacağın kendisine geçmiş olduğunu iflâs masasına karşı da ileri sürebilir.

Vekâlet veren, vekilin kendi adına ve vekâlet veren hesabına edinmiş olduğu taşınır eşyanın iflâs masasından ayrılarak kendisine verilmesini isteyebilir. Vekilin sahip olduğu hapis hakkından iflâs masası da yararlanır.

III. Vekâlet verenin borçları

MADDE 510- Vekâlet veren, vekâletin gereği gibi ifası için vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları faiziyle birlikte ödemek ve yüklendiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür.

Vekil, vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini vekâlet verenden isteyebilir. Ancak vekâlet veren, kusuru bulunmadığını ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir.

IV. Birlikte vekâlet verenlerin ve birlikte vekillerin sorumluluğu

MADDE 511- Bir kişiye birlikte vekâlet verenler, vekile karşı müteselsil olarak sorumludurlar.

Vekâleti birlikte üstlenenler, vekâletin ifasından müteselsil olarak sorumludurlar ve yetkilerini başkalarına devir hakları olmadıkça, vekâlet vereni, ancak birlikte yaptıkları fiil ve işlemleriyle borç altına sokabilirler.

D. Sona ermesi

I. Sebepleri

1. Tek taraflı sona erdirme

MADDE 512- Vekâlet veren ve vekil, her zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir. Ancak, uygun olmayan zamanda sözleşmeyi sona erdiren taraf, diğerinin bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.

2. Ölüm, ehliyetin kaybedilmesi ve iflâs

MADDE 513- Sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşme, vekilin veya vekâlet verenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflâsı ile kendiliğinden sona ermiş olur. Bu hüküm, taraflardan birinin tüzel kişi olması durumunda, bu tüzel kişiliğin sona ermesinde de uygulanır.

Vekâletin sona ermesi vekâlet verenin menfaatlerini tehlikeye düşürüyorsa, vekâlet veren veya mirasçısı ya da temsilcisi, işleri kendi başına görebilecek duruma gelinceye kadar, vekil veya mirasçısı ya da temsilcisi, vekâleti ifaya devam etmekle yükümlüdür.

II. Hükümleri

MADDE 514- Vekilin sözleşmenin sona erdiğini öğrenmeden önce yaptığı işlerden, vekâlet veren ya da mirasçıları sözleşme devam ediyormuş gibi sorumludur.

İKİNCİ AYIRIM

Kredi Mektubu ve Kredi Emri

A. Kredi mektubu

MADDE 515- Kredi mektubu, mektup gönderenin gönderilene bir üst sınır belirleyerek veya belirlemeksizin, kredi mektubundan yararlanacak belirli kişiye istemde bulunacağı miktarda para ve benzeri şeyleri verme konusundaki vekâletini içeren belgedir. Kredi mektubu, vekâlet sözleşmesi ve havale hükümlerine tâbidir.

Üst sınır belirlenmeksizin verilmiş olan kredi mektubunda mektuptan yararlanacak kişi, bu mektupla ilgili olanlar arasındaki ilişkiye açıkça uygun olmayan fazla bir istemde bulunursa mektup gönderilen, durumu gönderene bildirmek ve cevap alıncaya kadar ödemeyi ertelemek zorundadır.

Kredi mektubuyla verilen vekâlet, ancak gönderilen tarafından belirli bir miktar için kabul edildiği takdirde geçerli olur.

B. Kredi emri

I. Tanımı ve şekli

MADDE 516- Bir kimse kendi adına ve hesabına kredi emri verenin sorumluluğu altında bir üçüncü kişiye kredi açmak veya krediyi yenilemek için emir almış ve kabul etmişse, kredi emri verilen vekâletini aşmadıkça emri veren, kredi borcundan kefil gibi sorumlu olur. Ancak, kredi emri yazılı olmadıkça emri veren sorumlu olmaz.

II. Kredi emrinden yararlananın ehliyetsizliği

MADDE 517- Kredi emrini veren, kredi emrinden yararlananın ehliyetsizliğini ileri sürerek kredi emri verilene karşı sorumluluktan kurtulamaz.

III. Kredi emri verilenin önel vermesi

MADDE 518- Kredi emri verilen, kredi emrinden yararlanana kendiliğinden önel verir veya kendisine talimat verildiği hâlde kredi emrinden yararlanana başvurmayı ihmal ederse, kredi emri veren sorumluluktan kurtulur.

IV. Taraflar arasındaki ilişki

MADDE 519- Kredi emri veren ile kredi emrinden yararlanan arasındaki ilişkiye, kefil ile asıl borçlu arasındaki ilişkiyi düzenleyen hükümler uygulanır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

Simsarlık Sözleşmesi

A. Tanımı ve şekli

MADDE 520- Simsarlık sözleşmesi, simsarın taraflar arasında bir sözleşme kurulması imkânının hazırlanmasını veya kurulmasına aracılık etmeyi üstlendiği ve bu sözleşmenin kurulması hâlinde ücrete hak kazandığı sözleşmedir.

Simsarlık sözleşmesine, kural olarak vekâlete ilişkin hükümler uygulanır.

Taşınmazlar konusundaki simsarlık sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.

B. Ücret

I. Hak etme zamanı

MADDE 521- Simsar, ancak yaptığı faaliyet sonucunda sözleşme kurulursa ücrete hak kazanır.

Simsarın faaliyeti sonucunda kurulan sözleşme geciktirici koşula bağlanmışsa ücret, koşulun gerçekleşmesi hâlinde ödenir.

Simsarlık sözleşmesinde simsarın yapacağı giderlerin kendisine ödeneceği kararlaştırılmışsa, simsarın faaliyeti sözleşmenin kurulmasıyla sonuçlanmamış olsa bile giderleri ödenir.

II. Ücretin belirlenmesi

MADDE 522- Ücret, belirlenmemişse tarifeye, tarife yoksa teamüle göre ödenir.

III. Simsarın haklarını kaybetmesi

MADDE 523- Simsar, üstlendiği borcuna aykırı davranarak diğer tarafın menfaatine hareket eder veya dürüstlük kurallarına aykırı olarak diğer taraftan ücret sözü alırsa, ücrete ve yaptığı giderlere ilişkin haklarını kaybeder.

IV. Evlenme simsarlığı

MADDE 524- Evlenme simsarlığından doğan ücret hakkında dava açılamaz ve takip yapılamaz.

V. Ücretten indirim

MADDE 525- Sözleşmede aşırı bir ücret kararlaştırılmışsa, borçlunun istemi üzerine, bu ücret hâkim tarafından hakkaniyete uygun olarak indirilebilir.

ONUNCU BÖLÜM
Vekâletsiz İşgörme

A. İşgörenin hak ve borçları

I. İşin görülmesi

MADDE 526- Vekâleti olmaksızın başkasının hesabına işgören, o işi sahibinin menfaatine ve varsayılan iradesine uygun olarak görmekle yükümlüdür.

II. Sorumluluk

MADDE 527- Vekâletsiz işgören, her türlü ihmalinden sorumludur. Ancak, işgören bu işi, işsahibinin karşılaştığı zararı veya zarar tehlikesini gidermek üzere yapmışsa, sorumluluğu daha hafif olarak değerlendirilir.

İşgören, işsahibinin açıkça veya örtülü olarak yasaklamış olmasına karşın bu işi yapmışsa ve işsahibinin yasaklaması da hukuka veya ahlâka aykırı değilse, beklenmedik hâlden de sorumlu olur. Ancak, işgören o işi yapmamış olsaydı bile, bu zararın beklenmedik hâl sonucunda gerçekleşeceğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur.

III. İşgörenin ehliyetsizliği

MADDE 528- İşgören, sözleşme ehliyetinden yoksunsa, yaptığı işlemden ancak zenginleştiği ölçüde veya iyi niyetli olmaksızın elinden çıkardığı zenginleşme miktarıyla sorumlu olur.

Haksız fiillerden doğan daha kapsamlı sorumluluk saklıdır.

B. İşsahibinin hak ve borçları

I. İşin işsahibinin menfaatine yapılması hâlinde

MADDE 529- İşsahibi, işin kendi menfaatine yapılması hâlinde, işgörenin, durumun gereğine göre zorunlu ve yararlı bulunan bütün masrafları faiziyle ödemek ve gördüğü iş dolayısıyla üstlendiği

edimleri ifa etmek ve hâkimin takdir edeceği zararı gidermekle yükümlüdür. Bu hüküm, umulan sonuç gerçekleşmemiş olsa bile, işi yaparken gereken özeni göstermiş olan işgören hakkında da uygulanır.

İşgören, yapmış olduğu giderleri alamadığı takdirde, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre ayırıp alma hakkına sahiptir.

II. İşin işgörenin menfaatine yapılması hâlinde

MADDE 530- İşsahibi, kendi menfaatine yapılmamış olsa bile, işgörmeden doğan faydaları edinme hakkına sahiptir; ancak zenginleştiği ölçüde, işgörenin masraflarını ödemek ve giriştiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür.

III. İşin işsahibi tarafından uygun bulunması hâlinde

MADDE 531- İşsahibi yapılan işi uygun bulmuşsa, vekâlet hükümleri uygulanır.

ONBİRİNCİ BÖLÜM
Komisyon Sözleşmesi

A. Alım veya satım komisyonculuğu

I. Tanımı

MADDE 532- Alım veya satım komisyonculuğu, komisyoncunun ücret karşılığında, kendi adına ve vekâlet verenin hesabına kıymetli evrak ve taşınırların alım veya satımını üstlendiği sözleşmedir.

Bu bölümdeki hükümler saklı kalmak üzere, komisyon sözleşmelerine vekâlet hükümleri uygulanır.

II. Komisyoncunun borçları

1. Bildirme ve sigortalama borcu

MADDE 533- Komisyoncu, yaptığı iş hakkında vekâlet vereni bilgilendirmek ve özellikle talimatının yerine getirildiğini kendisine hemen bildirmekle yükümlüdür.

Vekâlet verenin talimatı olmadıkça komisyoncu, sözleşmenin konusunu oluşturan şeyleri sigorta ettirmekle yükümlü değildir.

2. Özen borcu

MADDE 534- Satılmak üzere kendisine gönderilen eşya açıkça ayıplı ise komisyoncu, vekâlet verenin taşıyıcıya karşı haklarının korunması için gerekeni yapmak, zararı tespit ettirmek, olabildiğince eşyayı koruma altına almak ve durumdan vekâlet vereni hemen bilgilendirmekle yükümlüdür; aksi takdirde, her türlü ihmalinden doğan zarardan sorumlu olur.

Satılmak üzere gönderilen eşya kısa sürede bozulabilecek nitelikte ise komisyoncu, vekâlet vereni hemen bilgilendirmek koşuluyla eşyayı satmakla yükümlüdür.

3. Vekâlet verenin belirlediği bedel

MADDE 535- Vekâlet verenin belirlediği bedelin altında mal satan komisyoncu, malı satmasaydı vekâlet verenin daha fazla zarar göreceğini ve durumun yeniden talimat almaya elverişli bulunmadığını ispat etmedikçe, belirlenen bedel ile satış bedeli arasındaki farkı gidermekle yükümlüdür. Bunun dışında komisyoncu, kusuru varsa, talimatına aykırı davranmasından dolayı vekâlet verenin uğradığı diğer zararlardan da sorumludur.

Vekâlet verenin belirlediği bedelin altında mal alan veya üstünde satan komisyoncu, bu işlemlerden doğan farkı alıkoyamaz.

4. Veresiye satma ve teslim almadan ödeme

MADDE 536- Komisyoncu, vekâlet verenin izni olmaksızın malı veresiye satar veya malı teslim almadan bedelini öderse, bundan doğan zarara katlanmak zorundadır. Ancak, vekâlet veren yasaklamadıkça, malı satış yerindeki ticarî teamüle göre veresiye de satabilir.

5. Komisyoncunun garantisi

MADDE 537- Yetkisi olmaksızın veresiye mal satması dışında, komisyoncu işlemde bulunduğu borçluların ödememelerinden ve diğer borçlarını ifa etmemelerinden sorumlu olmaz. Ancak, komisyoncu açıkça garanti vermişse veya bulunduğu yerdeki ticarî teamül gerektiriyorsa sorumlu olur.

Garanti veren komisyoncunun bundan dolayı ayrıca ücret isteme hakkı vardır.

III. Komisyoncunun hakları

1. Ödediği paralar ve yaptığı giderler

MADDE 538- Komisyoncu, vekâlet verenin yararı için yaptığı bütün giderleri ve ödediği paraları faiziyle birlikte isteyebilir.

Komisyoncu, ardiye ve taşıma bedellerini vekâlet verenin hesabına geçirebilirse de, kendi çalışanlarının ücretlerini geçiremez.

2. Komisyon ücreti

a. İsteme hakkı

MADDE 539- Komisyoncu, ücretinin ödenmesini kendisine verilen işi yapınca isteyebileceği gibi, işin yapılmaması vekâlet verene yükletilebilen bir sebepten kaynaklanması hâlinde de isteyebilir.

Komisyoncu, başka sebeplerle işin yapılamaması durumunda, ancak emeğinin yerel âdete göre belirlenecek karşılığını isteyebilir.

b. Kaybedilmesi

MADDE 540- Komisyoncu, vekâlet verene karşı dürüstlük kurallarına aykırı davranır, özellikle ona satın aldığından fazla veya sattığından eksik bir bedel bildirirse, ücret alma hakkını kaybeder.

Bedelin gerçekleşen bedelden farklı gösterilmesi durumunda vekâlet veren, komisyoncuyu gerçekleşen bedel üzerinden satılanın alıcısı veya satıcısı sayma hakkına sahiptir.

3. Hapis hakkı

MADDE 541- Komisyoncunun, sattığı malın bedeli ve satın aldığı mal üzerinde hapis hakkı vardır.

4. Malın açık artırmayla satılması

MADDE 542- Komisyoncuya verilen malın satılamaması veya satış emrinden cayılması durumunda vekâlet veren, malı geri almakta ya da o malla ilgili başka işlem yapmakta aşırı ölçüde gecikirse komisyoncu, malı bulunduğu yer mahkemesinden karar alarak açık artırmayla sattırabilir. Ancak, mal borsada kayıtlıysa veya piyasa fiyatı varsa ya da yapılacak masrafa oranla değeri azsa, hâkim satışın başka bir yolla yapılmasına da karar verebilir.

Malın bulunduğu yerde vekâlet veren ya da temsilcisi hazır bulunmazsa, satış kararı vekâlet veren dinlenmeksizin de verilebilir.

Malın hızla değer kaybetmesi hâli dışında, artırmanın yer ve zamanının mahkemece vekâlet verene bildirilmesi zorunludur.

5. Komisyoncunun kendisiyle işlem yapması

a. Bedel ve ücret

MADDE 543- Borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan kambiyo senetleri veya diğer kıymetli evrakı ya da ticarî malları satmaya veya satın almaya yetkili kılınan komisyoncu, vekâlet veren tarafından aksine talimat verilmemişse, satın alacağı mal yerine kendi mallarını satabilir veya satacağı malı kendisi için satın alabilir. Bu hâllerde, komisyoncunun kendisiyle işlem yaptığı andaki de-

ğerler esas alınır; komisyoncunun, komisyon işlerinde alışılmış olan ücret ve giderlerini, bu hâllerde bile isteme hakkı vardır.

Komisyoncu, bu tür bir işlemin yapıldığını aynı gün vekâlet verene bildirmek zorundadır.

Diğer hâllerde satış hükümleri uygulanır.

b. İşlemi kendisiyle yapmış sayılma

MADDE 544- Komisyoncu, kendisinin doğrudan doğruya alıcı veya satıcı olabildiği durumlarda, sözleşmenin diğer tarafını göstermeksizin vekâletin yerine getirildiğini vekâlet verene bildirirse, işlemi kendisiyle yapmış sayılır.

c. İşlemi kendisiyle yapma hakkının düşmesi

MADDE 545- Vekâlet verenin vekâleti geri aldığı haberi komisyoncuya ulaştığı anda, komisyoncunun işlemi kendisiyle yapma hakkı düşer. Ancak, bu haber kendisine ulaşmadan önce komisyoncu, işlemin yapıldığı bildirimini göndermişse, bu hüküm uygulanmaz.

B. Diğer komisyon işleri

MADDE 546- Malzemesi işsahibi tarafından verilmek üzere imal edilecek taşınırlar hakkındaki komisyon işleri, eşya mislî şeylerden olmasa da, alım ve satım komisyonculuğu hükmündedir.

Alım ve satım komisyonculuğu sayılmayan işleri, ücret karşılığında kendi adına ve vekâlet verenin hesabına üstlenen alım ve satım komisyoncusu ile komisyon işlerini kendisine meslek edinmeyip arada bir üstlenen tacir hakkında da bu bölüm hükümleri uygulanır.

Taşıma işleri komisyonculuğu hakkındaki özel hükümler saklıdır.

ONİKİNCİ BÖLÜM

Ticarî Temsilciler, Ticarî Vekiller ve Diğer Tacir Yardımcıları

A. Ticarî temsilci

I. Tanımı ve yetki verilmesi

MADDE 547- Ticarî temsilci, işletme sahibinin, ticarî işletmeyi yönetmek ve işletmeye ilişkin işlemlerde ticaret unvanı altında, ticarî temsil yetkisi ile kendisini temsil etmek üzere, açıkça ya da örtülü olarak yetki verdiği kişidir.

İşletme sahibi, ticarî temsilcilik yetkisi verildiğini ticaret siciline tescil ettirmek zorundadır; ancak ticarî işletme sahibinin ticarî temsilcinin fiillerinden sorumluluğu, tescilin yapılmış olmasına bağlı değildir.

II. Temsil yetkisinin kapsamı

MADDE 548- Ticarî temsilci, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı, işletme sahibi adına kambiyo taahhüdünde bulunmaya ve onun adına işletmenin amacına giren her türlü işlemleri yapmaya yetkili sayılır.

Ticarî temsilci, açıkça yetkili kılınmadıkça, taşınmazları devredemez veya bir hak ile sınırlandıramaz.

III. Temsil yetkisinin sınırlandırılması

MADDE 549- Temsil yetkisi, bir şubenin işleriyle sınırlandırılabilir.

Temsil yetkisi, birden çok kişinin birlikte imza atmaları koşuluyla da sınırlandırılabilir. Bu durumda, diğerlerinin katılımı olmaksızın temsilcilerden birinin imza atmış olması, işletme sahibini bağlamaz.

Temsil yetkisine ilişkin yukarıdaki sınırlamalar, ticaret siciline tescil edilmedikçe, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm doğurmaz.

Temsil yetkisine ilişkin diğer sınırlamalar, tescil edilmiş olsalar bile, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.

IV. Temsil yetkisinin sona ermesi

MADDE 550- Temsil yetkisinin verildiği ticaret siciline tescil edilmemiş olsa bile, sona erdiği tescil edilir.

Temsil yetkisinin sona erdiği ticaret siciline tescil ve ilân edilmediği sürece, bu yetki iyiniyetli üçüncü kişiler için geçerliliğini korur.

B. Ticarî vekil

MADDE 551- Ticarî vekil, bir ticarî işletme sahibinin, kendisine ticarî temsilcilik yetkisi vermeksizin, işletmesini yönetmek veya işletmesinin bazı işlerini yürütmek için yetkilendirdiği kişidir.

Bu yetki, işletmenin alışılmış bütün işlemlerini kapsar. Ancak, ticarî vekil açıkça yetkili kılınmadıkça, ödünç olarak para veya benzerlerini alamaz, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, dava açamaz ve açılmış davayı takip edemez.

C. Diğer tacir yardımcıları

MADDE 552- Toptan, yarı toptan veya perakende satışlarla uğraşan ticarî işletmelerin görevli veya hizmetlileri, o ticarî işletme içinde, müşterilerin kolaylıkla görebilecekleri bir yerde ve kolayca okuyabilecekleri bir biçimde, yazıyla aksine duyuru yapılmış olmadıkça, aşağıdaki işlemler için yetkilidirler:

1. Ticarî işletmenin alışılmış bütün satış işlemlerini yapmak.

2. Yetkili oldukları işlemler hakkında faturaları imzalamak.

3. Ticarî işletmenin alışılmış işlemlerinden doğan borçların ifa edilmesine veya bunların hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesine ilişkin ihtar veya diğer açıklamaları işletme sahibi adına yapmak; bu nitelikteki ihtar veya diğer açıklamaları, özellikle alışılmış işlem dolayısıyla teslim edilmiş mallara ilişkin ayıp bildirimlerini ticarî işletme adına kabul etmek.

Toptan, yarı toptan veya perakende satışlarla uğraşan ticarî işletmelerin görevli veya hizmetlileri, kendilerine yazıyla yetki verilmiş olmadıkça, işletme dışında ve kasa görevlileri atanmışsa, işletme içinde satış bedellerini isteyip alamazlar. Bu kişiler, satış bedellerini almaya yetkili bulundukları hâllerde, faturaları kapatmaya veya makbuz vermeye de yetkilidirler.

D. Rekabet yasağı

MADDE 553- Bir işletmenin bütün işlerini yöneten veya işletme sahibinin hizmetinde bulunan ticarî temsilciler, ticarî vekiller veya diğer tacir yardımcıları, işletme sahibinin izni olmaksızın, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak, kendilerinin ya da bir üçüncü kişinin hesabına işletmenin yaptığı türden bir iş yapamayacakları gibi, kendi hesaplarına bu tür işlemleri üçüncü kişilere de yaptıramazlar.

Buna aykırı davranırlarsa işletme sahibi, aralarındaki hukukî ilişkiden doğan hakları saklı kalmak kaydıyla, uğradığı zararın giderilmesini isteyebileceği gibi, bunun yerine, ticarî temsilcinin, ticarî vekilin veya diğer tacir yardımcısının kendi hesabına yaptığı veya üçüncü kişilere yaptırdığı işlerin kendi hesabına yapılmış sayılmasını ve bu işler dolayısıyla aldıkları ücretin verilmesini veya aynı işlerden doğan alacağın devredilmesini isteyebilir.

E. Ticarî temsilcilerin, ticarî vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının yetkilerinin sona ermesi

MADDE 554- İşletme sahibi, ticarî temsilcilerin, ticarî vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının yetkilerini, aralarındaki hizmet, vekâlet, ortaklık ve benzeri sözleşmelerden doğan hakları saklı kalmak koşuluyla, her zaman geri alabilir.

İşletme sahibinin fiil ehliyetini kaybetmesi veya ölümü, ticarî temsilcilerin, ticarî vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının yetkisini sona erdirmez.

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Havale

A. Tanımı

MADDE 555- Havale, havale edenin, kendi hesabına, para, kıymetli evrak ya da diğer bir mislî eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukukî işlemdir.

B. Hükümleri

I. Havale eden ile havale alıcısı arasındaki ilişki

MADDE 556- Havale, havale edenin havale alıcısına olan borcunun ifası amacıyla yapılıyorsa, bu borç ancak havale ödeyicisinin borcu ifa etmesiyle sona erer.

Havaleyi kabul etmiş olan havale alıcısı, havale ödeyicisine başvurarak havalede belirlenen süre içinde alacağını elde edememişse, bu alacağı, havale edene karşı yeniden ileri sürebilir.

Alacaklı olan havale alıcısı, havaleyi kabul etmek istemezse, durumu borçlu olan havale edene gecikmeksizin bildirmek zorundadır; bildirmezse bundan doğan zararı gidermekle yükümlü olur.

II. Havale ödeyicisinin borcu

MADDE 557- Havale ödeyicisi, çekince belirtmeksizin havaleyi kabul ettiğini havale alıcısına bildirirse, ifa ile yükümlü olur ve ona karşı, ancak aralarındaki ilişkiden veya havalenin içeriğinden doğan savunmaları ileri sürebilir; havale eden ile kendi arasındaki ilişkiden doğan savunmaları ileri süremez.

Havale ödeyicisi, havale edene borçlu ise, borcu havale alıcısına ifa etmesi, havale edene yapacağı ifaya oranla daha fazla yük getirmiyorsa, borcu havale alıcısına ifa etmekle yükümlüdür. Bu durumda, havale eden ile aralarında aksi kararlaştırılmamışsa havale ödeyicisinin, ifadan önce havaleyi kabul ettiğini havale alıcısına açıklamasına gerek yoktur.

III. İfa edilmeme hâlinde bildirim

MADDE 558- Havale ödeyicisi, havale alıcısının istemesine karşın ifadan kaçınır veya havale konusunu ifa etmeyeceğini önceden açıklarsa havale alıcısı, durumu gecikmeksizin havale edene bildirmekle yükümlüdür; bildirmezse, bu yüzden havale edenin uğrayacağı zarardan sorumlu olur.

C. Geri alma

MADDE 559- Havale eden, havale alıcısına verdiği yetkiyi her zaman geri alabilir. Ancak, havale alıcısının yararına, özellikle onun alacağını elde etmesi amacıyla verdiği yetkiyi geri alamaz.

Havale ödeyicisi, havale alıcısına havaleyi kabul ettiğini açıklamadığı sürece havale eden, ona verdiği yetkiyi geri alabilir.

Havale edenin iflâsı hâlinde, henüz kabul edilmemiş olan havale kendiliğinden sona erer.

D. Kıymetli evrak konusunda havale

MADDE 560- Kıymetli evraka bağlanmış alacağın, hâmile ödenmesi amacıyla yapılan yazılı havaleler hakkında, bu bölüm hükümleri uygulanır. Bu durumda havale ödeyicisi karşısında her hâmil, havale alıcısı sayılır. Buna karşılık, havale eden ile havale alıcısı arasındaki ilişkiye özgü haklar, sadece alacağı devreden ile devralan arasında doğmuş olur.

Çekler ve poliçe benzeri havaleler hakkındaki özel hükümler saklıdır.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Saklama Sözleşmeleri

A. Genel saklama sözleşmesi

I. Tanımı

MADDE 561- Saklama sözleşmesi, saklayanın, saklatanın kendisine bıraktığı bir taşınırı güvenli bir yerde koruma altına almayı üstlendiği sözleşmedir.

Açıkça öngörüldüğü veya durum ve koşullar gerektirdiği takdirde, saklayan ücret isteyebilir.

II. Saklatanın borçları

MADDE 562- Saklatan, sözleşmenin ifasının zorunlu kıldığı bütün masrafları ödemekle yükümlüdür.

Saklatan, kendi kusurundan ileri gelmediğini ispat etmedikçe, saklayanın saklamadan doğan zararlarını gidermekle yükümlüdür.

III. Saklayanın borçları

1. Kullanım yasağı

MADDE 563- Saklayan, saklatanın izni olmadıkça saklananı kullanamaz.

Bu yasağa aykırı davranırsa, saklatana uygun bir kullanım bedeli ödemekle yükümlü olduğu gibi, kullanmamış olsaydı bile bu zararın doğacağını ispat etmedikçe, beklenmedik hâlden doğacak zararlardan da sorumlu olur.

2. Geri verme

a. Genel olarak

MADDE 564- Saklama sözleşmesinde bir süre belirlenmiş olsa bile saklayan, saklatanın her zaman ileri sürebileceği istemi üzerine, saklananı bütün çoğalmalarıyla birlikte geri vermekle yükümlüdür. Ancak saklatan, saklayanın belirlenen süreyi dikkate alarak yapmış olduğu masrafları ödemekle yükümlüdür.

b. Özel durumlar

MADDE 565- Saklayan, belirlenmiş olan sürenin sona ermesinden önce saklananı geri veremez. Ancak saklayan, öngörülemeyen durumlar dolayısıyla sözleşmenin devamı saklanan için tehlikeli veya kendisi için zararlı olursa, belirlenen sürenin sona ermesinden önce de geri verebilir.

Süre belirlenmemişse, saklayan saklananı her zaman geri verebilir.

Birden çok kişi bir şeyi saklanmak üzere verirse, sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça veya hepsinin rızası olmadıkça, saklayan saklananı onlardan birine geri vermekle sorumluluktan kurtulamaz.

c. Geri verme yeri

MADDE 566- Saklanan, masrafları ve hasarı saklatana ait olmak üzere, korunması gereken yerde geri verilir.

3. Saklayanların sorumluluğu

MADDE 567- Bir şeyi birlikte saklamak üzere alanlar, müteselsilen sorumlu olurlar.

4. Üçüncü kişilerin iddiaları

MADDE 568- Bir üçüncü kişi, saklanan üzerinde aynî hak iddiasında bulunsa bile, saklanan haczedilmedikçe veya saklayana karşı istihkak davası açılmadıkça saklayan, onu saklatana geri vermekle yükümlüdür.

Haciz konulması veya istihkak davası açılması hâlinde saklayan, durumu hemen saklatana bildirmek zorundadır.

IV. Güvenilirkişiye bırakma

MADDE 569- Birden çok kişi, haklarını korumak üzere, hukukî durumu çekişmeli veya belirsiz olan şeyi, bir güvenilirkişiye bırakırlarsa, bu kişi, saklatanların tamamının rızası veya hâkimin kararı olmadıkça, onu hiçbirine geri veremez.

B. Mislî şeylerin saklanması

MADDE 570- Saklayanın kendisine bırakılan parayı aynen geri vermek zorunda olmaksızın mislen geri vermesi açıkça veya örtülü olarak kararlaştırılmışsa, o paranın yararı ve hasarı kendisine ait olur.

Paranın mühürsüz ve açık olarak bırakılmış olması, örtülü anlaşma sayılır.

Saklayan, saklatan tarafından kendisine açıkça yetki verilmedikçe, saklanan diğer mislî eşya veya kıymetli evrak üzerinde tasarrufta bulunamaz.

C. Ardiyeciye bırakma

I. Senet çıkarma

MADDE 571- Saklamak üzere ticarî mal kabul ettiğini açıkça kamuya bildiren ardiyeci, saklatılan malı temsil eden senet çıkarmaya izin verilmesini, yetkili makamdan isteyebilir.

II. Ardiyecinin saklama borcu

MADDE 572- Ardiyeci, kendisine bırakılan malları bir komisyoncu gibi özenle saklamak ve mallarda ayrıca önlem alınmasını gerektiren bir değişiklik olursa, durumu imkân ölçüsünde saklatana bildirmekle yükümlüdür.

Ardiyeci, saklatana, malların durumunu incelemesi ve örnek alması için, alışılmış iş zamanlarında; gerekli koruma önlemlerini alabilmesi için de her zaman izin vermek zorundadır.

III. Bırakılan şeylerin karışması

MADDE 573- Ardiyeci açıkça yetkili kılınmadıkça, aynı tür ve nitelikteki mislî şeyleri birbirine karıştıramaz.

Yetkiye dayanılarak karıştırılan bu gibi şeyler üzerinde, saklatanlardan her biri, hakkıyla orantılı bir pay isteyebilir.

Bu durumda ardiyeci, saklatanların birlikte hazır bulunmasına gerek olmaksızın saklatanlardan her birinin payını ayırabilir.

IV. Ardiyecinin hakları

MADDE 574- Ardiyeci, kararlaştırılmış veya alışılmış olan ardiye ücretini ve saklamadan doğmayan bakım, taşıma ve gümrük gibi bütün giderlerini isteyebilir.

Bu giderler hemen; ardiye ücreti ise her üç ayda bir ve her hâlde malların tümünün veya bir bölümünün geri alınması sırasında ödenir.

Ardiyeci, mallara zilyet bulunduğu veya eşyayı temsil eden herhangi bir senet vasıtasıyla onlar üzerinde tasarruf etme yetkisine sahip olduğu sürece, alacakları için bu mallar üzerinde hapis hakkına sahiptir.

V. Malların geri verilmesi

MADDE 575- Ardiyeci, ticarî malları, genel saklama sözleşmesinde olduğu gibi geri vermekle yükümlüdür. Ancak, saklayanın sözleşmede öngöremeyeceği sebeplerle, süresinden önce geri verme yetkisi bulunduğu durumlarda bile ardiyeci, kararlaştırılmış olan sürenin sonuna kadar malları korumak zorundadır.

D. Konaklama yeri, garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenlere bırakma

I. Konaklama yeri işletenlerin sorumluluğu

1. Koşulları ve kapsamı

MADDE 576- Otel, motel, pansiyon, tatil köyü gibi yerleri işletenler, konaklayanların getirdikleri eşyanın yok olması, zarara uğraması veya çalınmasından sorumludurlar. Ancak işletenler, zararın bizzat konaklayana veya onu ziyarete gelen ya da beraberinde veya hizmetinde bulunan kimseye yükletilebilecek kusurdan, mücbir sebepten ya da eşyanın niteliğinden doğduğunu ispat etmekle, bu sorumluluktan kurtulurlar.

Bu sorumluluk, işletenlere veya çalışanlarına bir kusur yüklenmedikçe, konaklayanlardan her biri için, günlük konaklama ücretinin üç katını aşamaz.

2. Kıymetli eşya

MADDE 577- Kıymetli eşya veya oldukça önemli miktarda para veya kıymetli evrak, işletene saklanması için bırakılmamışsa, işleten ancak kendisinin veya çalışanlarının kusuru hâlinde sorumlu olur.

İşleten, bunları saklamak üzere almış veya almaktan kaçınmışsa, eşyanın tam değerinden sorumludur.

Konaklayanın kendi yanında saklaması gereken eşya ile para ve benzeri şeyler hakkında, onun diğer eşyasına ilişkin sorumluluk kuralı uygulanır.

3. Sorumluluğun kalkması

MADDE 578- Konaklayan zararını öğrenir öğrenmez işletene bildirmezse, istem hakkını kaybeder.

İşleten böyle bir sorumluluk üstlenmediğini veya sorumluluğu bu Kanunda gösterilmemiş olan bir koşula bağladığını, herhangi bir yolla ilân etse bile, sorumluluktan kurtulamaz.

II. Garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenlerin sorumluluğu

MADDE 579- Garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenler, kendilerine bırakılan veya çalışanlarınca kabul edilen hayvan, at arabası, bunlara ait koşum ve benzeri eşya ile motorlu taşıt ve eklentilerinin yok olmasından, zarara uğramasından veya çalınmasından sorumludurlar. Ancak işletenler, zararın saklatan veya ziyaretçisi ya da beraberinde veya hizmetinde bulunan kimseye yükletilebilecek kusurdan, mücbir sebepten ya da eşyanın niteliğinden doğduğunu ispat etmekle, bu sorumluktan kurtulurlar.

Ancak, garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenlerin sorumluluğu, kendilerine veya çalışanlarına bir kusur yüklenmedikçe, saklananların her biri için alınan günlük saklama ücretinin on katını aşamaz.

İşleten böyle bir sorumluluk üstlenmediğini veya sorumluluğu bu Kanunda gösterilmemiş olan bir koşula bağladığını, herhangi bir yolla ilân etse bile, sorumluluktan kurtulamaz.

III. Hapis hakkı

MADDE 580- İşletenler, kendilerine bırakılan veya konaklama yerlerine, garaj, otopark ve benzeri yerlere konulan eşya veya hayvanlar üzerinde, ücretlerini veya saklama giderlerinden doğan alacaklarını güvenceye almak için hapis hakkına sahiptirler.

Kiraya verenin hapis hakkına ilişkin hükümler, kıyas yoluyla burada da uygulanır.

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

Kefalet Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 581- Kefalet sözleşmesi, kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir.

B. Koşulları

I. Asıl borç

MADDE 582- Kefalet sözleşmesi, mevcut ve geçerli bir borç için yapılabilir. Ancak, gelecekte doğacak veya koşula bağlı bir borç için de, bu borç doğduğunda veya koşul gerçekleştiğinde hüküm ifade etmek üzere kefalet sözleşmesi kurulabilir.

Yanılma veya ehliyetsizlik sebebiyle borçlunun sorumlu olmadığı bir borç için kişisel güvence veren kişi, yükümlülük altına girdiği sırada, sözleşmeyi sakatlayan eksikliği biliyorsa, kefaletle ilgili kanun hükümlerine göre sorumlu olur. Aynı kural, borçlu yönünden zamanaşımına uğramış bir borca kefil olan kişi hakkında da uygulanır.

Kanundan aksi anlaşılmadıkça kefil, bu bölümde kendisine tanınan haklardan önceden feragat edemez.

II. Şekil

MADDE 583- Kefalet sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça ve kefilin sorumlu olacağı azamî miktar ile kefalet tarihi belirtilmedikçe geçerli olmaz. Kefilin, sorumlu olduğu azamî miktarı, kefalet tarihini ve müteselsil kefil olması durumunda, bu sıfatla veya bu anlama gelen herhangi bir ifadeyle yükümlülük altına girdiğini kefalet sözleşmesinde kendi el yazısıyla belirtmesi şarttır.

Kendi adına kefil olma konusunda özel yetki verilmesi ve diğer tarafa veya bir üçüncü kişiye kefil olma vaadinde bulunulması da aynı şekil koşullarına bağlıdır. Taraflar, yazılı şekle uyarak kefilin sorumluluğunu borcun belirli bir miktarıyla sınırlandırmayı kararlaştırabilirler.

Kefalet sözleşmesinde sonradan yapılan ve kefilin sorumluluğunu artıran değişiklikler, kefalet için öngörülen şekle uyulmadıkça hüküm doğurmaz.

III. Eşin rızası

MADDE 584- Eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir; bu rızanın sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması şarttır.

Kefalet sözleşmesinde sonradan yapılan ve kefilin sorumlu olacağı miktarın artmasına veya âdi kefaletin müteselsil kefalete dönüşmesine ya da kefil yararına olan güvencelerin önemli ölçüde azalmasına sebep olmayan değişiklikler için eşin rızası gerekmez.

C. İçeriği

I. Türlerine göre

1. Âdi kefalet

MADDE 585- Âdi kefalette alacaklı, borçluya başvurmadıkça, kefili takip edemez; ancak, aşağıdaki hâllerde doğrudan doğruya kefile başvurabilir:

1. Borçlu aleyhine yapılan takibin sonucunda kesin aciz belgesi alınması.

2. Borçlu aleyhine Türkiye'de takibatın imkânsız hâle gelmesi veya önemli ölçüde güçleşmesi.

3. Borçlunun iflâsına karar verilmesi.

4. Borçluya konkordato mehli verilmiş olması.

Alacak, kefaletten önce veya kefalet sırasında rehinle de güvence altına alınmışsa, âdi kefalette kefil, alacağın öncelikle rehin konusundan alınmasını isteyebilir. Ancak, borçlunun iflâsına veya kendisine konkordato mehli verilmesine karar verilmişse, bu hüküm uygulanmaz.

Sadece açığın kapatılması için kefil olunmuşsa, borçlu aleyhine yapılan takibin kesin aciz belgesi alınmasıyla sonuçlanması veya borçlu aleyhine Türkiye'de takibatın imkânsız hâle gelmesi ya

da konkordatonun kesinleşmesi durumlarında, doğrudan doğruya kefile başvurulabilir. Sözleşmede, bu durumlarda alacaklının, önce asıl borçluya başvurmak zorunda olduğu kararlaştırılabilir.

2. Müteselsil kefalet

MADDE 586- Kefil, müteselsil kefil sıfatıyla veya bu anlama gelen herhangi bir ifadeyle yükümlülük altına girmeyi kabul etmişse alacaklı, borçluyu takip etmeden veya taşınmaz rehnini paraya çevirmeden kefili takip edebilir. Ancak, bunun için borçlunun, ifada gecikmesi ve ihtarın sonuçsuz kalması veya açıkça ödeme güçsüzlüğü içinde olması gerekir.

Alacak, teslime bağlı taşınır rehni veya alacak rehni ile güvenceye alınmışsa, rehnin paraya çevrilmesinden önce kefile başvurulamaz. Ancak, alacağın rehnin paraya çevrilmesi yoluyla tamamen karşılanamayacağının önceden hâkim tarafından belirlenmesi veya borçlunun iflâs etmesi ya da konkordato mehli verilmesi hâllerinde, rehnin paraya çevrilmesinden önce de kefile başvurulabilir.

3. Birlikte kefalet

MADDE 587- Birden çok kişi, aynı borca birlikte kefil oldukları takdirde, her biri kendi payı için âdi kefil gibi, diğerlerinin payı için de kefile kefil gibi sorumlu olur.

Borçluyla birlikte veya kendi aralarında müteselsil kefil olarak yükümlülük altına giren kefillerden her biri, borcun tamamından sorumlu olur. Ancak, bir kefil, kendisiyle birlikte daha önce veya aynı zamanda müteselsilen yükümlü bulunan ve Türkiye'de takip edilebilen bütün kefillere karşı takibe girişilmiş olmadıkça, kendi payından fazlasını ödemekten kaçınabilir. Bir kefil, bu hakkı, diğer kefillerin kendi paylarını ödemiş veya aynî güvence sağlamış olmaları durumunda da kullanabilir. Aksine anlaşmalar saklı kalmak kaydıyla, borcu ödeyen kefil, kendi paylarını daha önce ödememiş olmaları ölçüsünde, diğer kefillere karşı rücu hakkına sahiptir. Bu hak, borçluya rücudan önce de kullanılabilir.

Alacaklı, kefilin aynı alacak için başka kişilerin de kefil olduğunu veya olacağını varsayarak kefalet ettiğini biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, bu varsayımın sonradan gerçekleşmemesi veya kefillerden birinin alacaklı tarafından kefalet borcundan kurtarılması ya da kefaletinin hükümsüz olduğuna karar verilmesi durumunda kefil, kefalet borcundan kurtulur.

Birbirlerinden bağımsız olarak aynı borç için kefil olanlardan her biri, kefalet borcunun tamamından sorumlu olur. Ancak, borcu ödeyen kefil aksine anlaşma olmadıkça, diğerlerine toplam kefalet miktarındaki payı oranında rücu hakkına sahiptir.

4. Kefile kefil ve rücua kefil

MADDE 588- Alacaklıya, kefilin borcu için güvence veren kefile kefil, kefil ile birlikte, âdi kefil gibi sorumludur.

Rücua kefil, kefilin borçludan rücu alacağı için güvence veren kefildir.

II. Ortak hükümler

1. Kefil ile alacaklı arasındaki ilişki

a. Sorumluluğun kapsamı

MADDE 589- Kefil, her durumda kefalet sözleşmesinde belirtilen azamî miktara kadar sorumludur.

Aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa kefil, belirtilen azamî miktarla sınırlı olmak üzere, aşağıdakilerden sorumludur:

1. Asıl borç ile borçlunun kusur veya temerrüdünün yasal sonuçları.

2. Alacaklının, kefile, onun borcu ödeyerek yapılmalarını önleyebileceği uygun bir zaman önce bildirmesi koşuluyla, borçluya karşı yönelttiği takip ve davaların masrafları ile gerektiğinde rehinlerin kefile tesliminin ve rehin haklarının devrinin sebep olduğu masraflar.

3. İşlemiş bir yıllık ve işlemekte olan yıla ait akdî faizler ile gerektiğinde tahvil karşılığında ödünç verilen anaparanın işlemiş bir yıllık ve işlemekte olan yıla ait faizleri.

Sözleşmede açıkça kararlaştırılmamışsa kefil, borçlunun sadece kefalet sözleşmesinin kurulmasından sonraki borçlarından sorumludur.

Kefilin, asıl borç ilişkisinin hükümsüz hâle gelmesinin sebep olduğu zarardan ve ceza koşulundan sorumlu olacağına ilişkin anlaşmalar kesin olarak hükümsüzdür.

b. Kefilin takibi

MADDE 590- Borçlunun iflâsı sebebiyle asıl borç daha önce muaccel olsa bile, belirlenen vadeden önce kefile karşı takibat yapılamaz.

Bütün kefalet türlerinde kefil, aynî güvence karşılığında hâkimden, mevcut rehinler paraya çevrilinceye ve borçlu aleyhine yapılan takip sonucunda kesin aciz belgesi alınıncaya veya konkordato kararına kadar kendisine karşı yöneltilen takibin durdurulmasına karar verilmesini isteyebilir.

Asıl borcun muaccel olması, alacaklı veya borçlunun önceden süre içeren bildirimde bulunmasına bağlıysa, kefalet borcu için bu süre, bildirimin kefile yapıldığı tarihte işlemeye başlar.

Yerleşim yeri yabancı bir ülkede olan borçlunun borcunu ödemesi, döviz işlemleri veya havale ile ilgili yasaklar gibi sebeplerle, o yabancı ülkenin yasal düzenlemeleri gereği imkânsız hâle gelmiş veya sınırlandırılmışsa, yerleşim yeri Türkiye'de olan kefil, takibe bu sebeple itiraz edebilir.

c. Def'iler

MADDE 591- Kefil, asıl borçluya veya mirasçılarına ait olan ve asıl borçlunun ödeme güçsüzlüğünden doğmayan bütün def'ileri alacaklıya karşı ileri sürme hakkına sahip olduğu gibi, bunları ileri sürmek zorundadır. Yanılma veya sözleşme yapma ehliyetsizliği ya da zamanaşımına uğramış bir borç sebebiyle borçlunun yükümlü olmadığı bir borca bilerek kefalet hâli bu hükmün dışındadır.

Asıl borçlu kendisine ait olan bir def'iden vazgeçmiş olsa bile kefil, yine de bu def'i, alacaklıya karşı ileri sürebilir.

Kefil, asıl borçluya ait def'ilerin varlığını bilmeksizin ödemede bulunursa, rücu hakkına sahip olur. Buna karşılık asıl borçlu, kefilin bu def'ileri bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ederse kefil, bunlar ileri sürülmüş olsaydı ödemeden kurtulacağı ölçüde rücu hakkını kaybeder.

Kumar veya bahisten doğan bir borca kefalette kefil, borcun bu niteliğini bilmiş olsa bile, asıl borçlunun sahip olduğu def'ileri ileri sürebilir.

d. Özen gösterme, rehin ve borç senetlerinin teslimi

MADDE 592- Alacaklı, kefalet sırasında var olan veya daha sonra asıl borçludan alacağın özel güvencesi olmak üzere elde ettiği rehin haklarını, güvenceyi ve rüçhan haklarını kefilin zararına olarak azaltırsa, zararın daha az olduğu alacaklı tarafından ispat edilmedikçe, kefilin sorumluluğu da buna uygun düşen bir miktarda azalır. Kefilin fazladan ödediği miktarın geri verilmesini isteme hakkı saklıdır.

Çalışanlara kefalet hâlinde alacaklı, çalışanlar üzerinde yükümlü olduğu gözetimi ihmal eder veya kendisinden beklenebilen özeni göstermezse ve borç da bu sebeple doğmuş ya da bu özeni göstermesi hâlinde ulaşamayacağı ölçüde artmış olursa, bu borcu veya borcun artan kısmını kefilden isteyemez.

Alacaklı, borcu ödeyen kefile haklarını kullanmasına yarayabilecek borç senetlerini teslim etmek ve gerekli bilgileri vermekle yükümlüdür. Alacaklı, kefalet sırasında var olan veya asıl borçlu tarafından alacak için sonradan sağlanan rehinleri ve diğer güvenceleri de kefile teslim etmek veya bunların devri için gerekli işlemleri yapmak zorundadır. Alacaklının, diğer alacakları sebebiyle sahip olduğu rehin ve hapis hakları, kefilin haklarından sıraca önce geldikleri ölçüde saklıdır.

Alacaklı, haklı bir sebep olmaksızın yükümlülüklerini yerine getirmez, ağır kusuruyla mevcut belgeleri veya rehinleri ya da sorumlu olduğu diğer güvenceleri elinden çıkarırsa, kefil borcundan kurtulur. Bu durumda kefil, ödediğinin geri verilmesini ve varsa ek zararının giderilmesini isteyebilir.

e. Ödemenin kabulünü isteme

MADDE 593- Borçlunun iflâsı sebebiyle olsa bile, borç muaccel olduğu takdirde kefil, alacaklıdan yapacağı ödemeyi kabul etmesini her zaman isteyebilir. Bir borca birden çok kişinin kefil olması durumunda alacaklı, kefillerden biri tarafından yapılacak kısmî ödemeyi, bunu öneren kefile düşen paydan az olmamak koşuluyla, kabul etmek zorundadır.

Alacaklı haklı bir sebep olmaksızın ödemeyi kabul etmekten kaçınırsa, kefil borcundan kurtulur; birlikte müteselsil kefalette ise, kefillerin sorumluluğu kendilerine düşen pay miktarınca azalır.

Alacaklının rızası varsa kefil, asıl borcu muaccel olmasından önce de ödeyebilir. Ancak, bu durumda kefil, asıl borçluya karşı rücu hakkını borcun muaccel olmasından önce kullanamaz.

f. Bildirim, iflâsta ve konkordatoda kayıt

MADDE 594- Asıl borçlu, anaparanın veya yarım yıllık döneme ait faizin ödenmesinde ya da yıldan yıla yapılması öngörülen anapara ödemelerinde altı ay gecikirse, alacaklının durumu kefile bildirmesi gerekir. İstek hâlinde alacaklı, her zaman asıl borcun kapsamı hakkında kefile bilgi vermek zorundadır.

Asıl borçlunun iflâsına karar verilmiş veya borçlu konkordato istemişse alacaklı, alacağını kaydettirmek ve haklarının korunması için gerekeni yapmak zorundadır. Alacaklının, borçlunun iflâs ettiğini veya borçluya konkordato mehli verildiğini öğrendiği anda, durumu kefile bildirmesi gerekir.

Alacaklı, yukarıdaki fıkralarda öngörülen gereklerden birini yerine getirmezse, bundan dolayı kefilin uğradığı zarar miktarınca ona karşı haklarını kaybeder.

2. Kefil ile borçlu arasındaki ilişki

a. Güvence verilmesini ve borçtan kurtarılmasını isteme hakkı

MADDE 595- Kefil, aşağıdaki durumlarda asıl borçludan güvence verilmesini ve borç muaccel olmuşsa, borçtan kurtarılmasını isteyebilir:

1. Asıl borçlu, kefile karşı üstlendiği yükümlülüklere, özellikle belli bir süre içinde kendisini borçtan kurtarma vaadine aykırı davranmışsa.

2. Asıl borçlu temerrüde düşmüşse veya yerleşim yerini diğer bir ülkeye nakletmesi yüzünden takibat önemli ölçüde güçleşmişse.

3. Asıl borçlunun malî durumunun kötüleşmesi, güvencelerin değer kaybetmesi veya borçlunun kusuru sonucunda kefil için mevcut tehlike, kefaletin yapıldığı tarihe göre önemli ölçüde artmışsa.

b. Kefilin rücu hakkı

MADDE 596- Kefil, alacaklıya ifada bulunduğu ölçüde, onun haklarına halef olur. Kefil, bu hakları asıl borç muaccel olunca kullanabilir.

Kefil, aksi kararlaştırılmamışsa, rehin hakları ile aynı alacak için sağlanmış diğer güvencelerden sadece kefalet anında var olan veya bizzat asıl borçlu tarafından, sonradan özellikle bu alacak için verilmiş bulunanlara halef olur. Alacaklıya kısmen ifada bulunan kefil, rehin hakkının sadece bunu karşılayan kısmına halef olur. Alacaklının rehin konusu üzerinde geriye kalan alacak hakkı, kefilin rehin hakkından ön sırada gelir.

Kefil ile asıl borçlu arasındaki hukukî ilişkiden doğan istem ve def'iler saklıdır.

Bir alacağın güvencesini oluşturan rehin paraya çevrildiği veya borç rehin veren malik tarafından ödendiği takdirde malik, kefile karşı rücu hakkını, ancak kefil ile kendisi arasında böyle bir anlaşma varsa ya da rehin sonradan bir üçüncü kişi tarafından verilmişse kullanabilir.

Kefilin rücu hakkına ilişkin zamanaşımı, kefilin alacaklıya ifada bulunduğu anda işlemeye başlar.

Kefil, dava hakkı vermeyen veya yanılma ya da ehliyetsizlik sebebiyle asıl borçluyu bağlamayan bir borç için ödemede bulunduğu takdirde, asıl borçluya karşı rücu hakkına sahip değildir. Ancak, kefil zamanaşımına uğramış bir asıl borçtan sorumlu olmayı borçlunun vekili sıfatıyla üstlenmişse asıl borçlu, ona karşı vekâlet sözleşmesi hükümleri uyarınca sorumlu olur.

c. Kefilin bildirim yükü

MADDE 597- Borcu tamamen veya kısmen ödeyen kefil, durumu borçluya bildirmek zorundadır.

Kefil, bu bildirimde bulunmazsa ve ödemeyi bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen borçlu da alacaklıya ifada bulunursa, rücu hakkını kaybeder.

Kefilin, alacaklıya karşı sebepsiz zenginleşmeden doğan dava hakkı saklıdır.

D. Sona ermesi

I. Kanun gereğince

MADDE 598- Hangi sebeple olursa olsun, asıl borç sona erince, kefil de borcundan kurtulur.

Borçlu ve kefil sıfatı aynı kişide birleşmiş olursa, alacaklı için kefaletten doğan özel yararlar saklı kalır.

Bir gerçek kişi tarafından verilmiş olan her türlü kefalet, buna ilişkin sözleşmenin kurulmasından başlayarak on yılın geçmesiyle kendiliğinden ortadan kalkar.

Kefalet, on yıldan fazla bir süre için verilmiş olsa bile, uzatılmış veya yeni bir kefalet verilmiş olmadıkça kefil, ancak on yıllık süre doluncaya kadar takip edilebilir.

Kefalet süresi, en erken kefaletin sona ermesinden bir yıl önce yapılmak kaydıyla, kefilin kefalet sözleşmesinin şekline uygun yazılı açıklamasıyla, azamî on yıllık yeni bir dönem için uzatılabilir.

II. Kefaletten dönme

MADDE 599- Gelecekte doğacak bir borca kefalette, borçlunun borcun doğumundan önceki malî durumu, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulmuşsa veya malî durumunun, kefalet sırasında kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü olduğu ortaya çıkmışsa, kefil alacaklıya yazılı bir bildirimde bulunarak, borç doğmadığı sürece her zaman kefalet sözleşmesinden dönebilir.

Kefil, alacaklının kefalete güvenmesi sebebiyle uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.

III. Süreli kefalette

MADDE 600- Süreli kefalette kefil, sürenin sonunda borcundan kurtulur.

IV. Süreli olmayan kefalette

MADDE 601- Süreli olmayan kefalette kefil, asıl borç muaccel olunca, âdi kefalette her zaman ve müteselsil kefalette ise, kanunun öngördüğü hâllerde, alacaklıdan, bir ay içinde borçluya karşı dava ve takip haklarını kullanmasını, varsa rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe geçmesini ve ara vermeden takibe devam etmesini isteyebilir.

Borç, alacaklının borçluya yapacağı bildirim sonucunda muaccel olacaksa kefil, kefalet sözleşmesinin kurulduğu tarihten bir yıl sonra alacaklıdan, bu bildirimi yapmasını ve borç bu suretle muaccel olunca, yukarıdaki fıkra hükümleri uyarınca takip ve dava haklarını kullanmasını isteyebilir.

Alacaklı, kefilin bu istemlerini yerine getirmezse, kefil borcundan kurtulur.

V. Çalışanlara kefalette

MADDE 602- Çalışanlara süreli olmayan kefalette kefil, her üç yılda bir, ertesi yılın sonunda geçerli olmak üzere sözleşmeyi feshettiğini bildirebilir.

E. Uygulama alanı

MADDE 603- Kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin hükümler, gerçek kişilerce, kişisel güvence verilmesine ilişkin olarak başka ad altında yapılan diğer sözleşmelere de uygulanır.

ONALTINCI BÖLÜM

Kumar ve Bahis

A. Alacağın dava ve takip edilememesi

MADDE 604- Kumar ve bahisten doğan alacak hakkında dava açılamaz ve takip yapılamaz.

Kumar veya bahis için bilerek verilen avanslar ve ödünç paralar ile kumar ve bahis niteliğinde oldukları takdirde, borsada işlem gören malların, yabancı paraların ve kıymetli evrakın fiyat farkı esası üzerine yapılan vadeli satışlar hakkında da aynı hüküm uygulanır.

B. Borç senedi verme ve isteyerek ödeme

MADDE 605- Kumar oynayan veya bahse giren kişi tarafından imzalanmış âdi borç veya kambiyo senedi üçüncü bir kişiye devredilmiş olsa bile, hiçbir kimse bunlara dayanarak dava açamaz ve takip yapamaz. Kıymetli evrakın iyiniyetli üçüncü kişilere sağladığı haklar saklıdır.

Kumar ve bahis borcu için isteyerek yapılan ödemeler geri alınamaz. Ancak, kumar veya bahsin usulüne göre yürütülmesi beklenmedik olayla veya diğer tarafın fiiliyle engellenmişse ya da diğer taraf kumar veya bahse hile karıştırmışsa, isteyerek yapılan ödeme geri alınabilir.

C. Piyango ve diğer şans oyunları

MADDE 606- Düzenlenmesine kanun veya yetkili makamlarca izin verilmiş olmadıkça, piyango ve diğer şans oyunlarından doğan alacaklar hakkında dava açılamaz ve takip yapılamaz.

İzin verilmemiş olan durumlarda, piyango ve diğer şans oyunları için de kumara ilişkin hükümler uygulanır.

Yabancı ülkelerde kendi kurallarına uygun olarak düzenlenen piyango ve diğer şans oyunları, Türkiye'de yetkili makamlarca bunlara ait biletlerin satılmasına izin verilmiş olmadıkça, yasal korumadan yararlanamazlar.

ONYEDİNCİ BÖLÜM

Ömür Boyu Gelir ve Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmeleri

BİRİNCİ AYIRIM

Ömür Boyu Gelir Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 607- Ömür boyu gelir sözleşmesi, gelir borçlusunun gelir alacaklısına, içlerinden birinin veya üçüncü bir kişinin ömrü boyunca belirli dönemsel edimlerde bulunmayı üstlendiği sözleşmedir.

Sözleşme, aksine açık bir hüküm yoksa, gelir alacaklısının ömrü boyunca yapılmış sayılır.

Gelir borçlusunun veya üçüncü bir kişinin ömrüyle sınırlı olarak bağlanmış olan gelir, aksi kararlaştırılmamışsa gelir alacaklısının mirasçılarına geçer.

B. Şekli

MADDE 608- Ömür boyu gelir sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz.

C. Gelir alacaklısının hakları

I. Hakkın kullanılması

MADDE 609- Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa ömür boyu gelir, her altı ayda bir ve peşin olarak ödenir.

Gelirin süresi ömrüne bağlanmış olan kişi, peşin ödeme öngörülen dönemin sona ermesinden önce ölse bile, o döneme ait gelirin tamamı gelir borçlusu tarafından borçlanılmış sayılır.

Gelir borçlusu iflâs ederse, gelir alacaklısı, gelir borçlusunun yükümlü olduğu dönemsel gelirin elde edilebilmesi için ilgili sosyal güvenlik kurumunca ödenmesi gereken anaparaya denk düşen bir parayı iflâs masasına kaydettirme hakkını elde eder.

II. Devredilebilmesi

MADDE 610- Sözleşmeyle aksi kararlaştırılmamışsa gelir alacaklısı, haklarını başkasına devredebilir.

İKİNCİ AYIRIM

Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 611- Ölünceye kadar bakma sözleşmesi, bakım borçlusunun bakım alacaklısını ölünceye kadar bakıp gözetmeyi, bakım alacaklısının da bir malvarlığını veya bazı malvarlığı değerlerini ona devretme borcunu üstlendiği sözleşmedir.

Bakım borçlusu, bakım alacaklısı tarafından mirasçı atanmışsa, ölünceye kadar bakma sözleşmesine miras sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanır.

B. Şekli

MADDE 612- Ölünceye kadar bakma sözleşmesi, mirasçı atanmasını içermese bile, miras sözleşmesi şeklinde yapılmadıkça geçerli olmaz.

Sözleşme, Devletçe tanınmış bir bakım kurumu tarafından yetkili makamların belirlediği koşullara uyularak yapılmışsa, geçerliliği için yazılı şekil yeterlidir.

C. Güvencesi

MADDE 613- Bakım borçlusuna bir taşınmazını devretmiş olan bakım alacaklısı, haklarını güvence altına almak üzere, bu taşınmaz üzerinde satıcı gibi yasal ipotek hakkına sahiptir.

D. Konusu

MADDE 614- Bakım alacaklısı, sözleşmenin kurulmasıyla bakım borçlusunun aile topluluğuna katılmış olur. Bakım borçlusu, almış olduğu malların değerine ve bakım alacaklısının daha önce sahip olduğu sosyal durumuna göre hakkaniyetin gerektirdiği edimleri, bakım alacaklısına ifa etmekle yükümlüdür.

Bakım borçlusu, bakım alacaklısına özellikle uygun gıda ve konut sağlamak, hastalığında gerekli özenle bakmak ve onu tedavi ettirmek zorundadır.

Kabul ettikleri kişilere ölünceye kadar bakma amacıyla kurulmuş olan kurumların bakım borcunun kapsamı ve ifası, kendilerince hazırlanarak yetkili makamların onayından geçen genel düzenlemelerle belirlenir. Bu düzenlemeler, sözleşmenin içeriğinden sayılır.

E. İptali ve tenkisi

MADDE 615- Bakım alacaklısı, ölünceye kadar bakma sözleşmesi yüzünden kanuna göre nafaka yükümlüsü olduğu kişilere karşı yükümlülüğünü yerine getirme imkânını kaybediyorsa, bundan yoksun kalanlar sözleşmenin iptalini isteyebilirler.

Hâkim, sözleşmenin iptali yerine, bakım borçlusunun ifa edeceği edimlerden mahsup edilmek üzere, bakım alacaklısının nafaka yükümlüsü olduğu kişilere nafaka ödemesine karar verebilir.

Mirasçıların tenkis ve alacaklıların iptal davası açma hakları saklıdır.

F. Sona ermesi

I. Önel verilerek fesih

MADDE 616- Tarafların edimleri arasında önemli ölçüde oransızlık bulunur ve fazla alan taraf kendisine bağışta bulunulma amacı güdüldüğünü ispat edemezse diğer taraf, altı ay önce bildirimde bulunmak koşuluyla, sözleşmeyi her zaman feshedebilir. Bu oransızlığın tespitinde, ilgili sosyal güvenlik kurumunca, bakım borçlusuna verilenin değerine denk düşen anapara değeri ile bağlanacak irat arasındaki fark esas alınır.

Sözleşmenin sona erdirilmesi anına kadar geçen sürede ifa edilmiş edimler, anapara ve faiziyle birlikte değerlendirilerek, denkleştirme sonucunda alacaklı çıkan tarafa geri verilir.

II. Önel verilmeksizin fesih

MADDE 617- Sözleşmeden doğan borçlara aykırı davranılması sebebiyle sözleşmenin devamı çekilmez hâle gelir veya başkaca önemli sebepler sözleşmenin devamını imkânsız hâle getirir ya da aşırı ölçüde güçleştirirse, taraflardan her biri sözleşmeyi önel vermeksizin feshedebilir. Sözleşme bu sebeplerden birine dayanılarak feshedildiği takdirde kusurlu taraf, aldığı şeyi geri verir ve kusursuz tarafa, bu yüzden uğradığı zarara karşılık uygun bir tazminat ödemekle yükümlü olur.

Hâkim, sözleşmenin önel verilmeksizin feshini yerinde bulabileceği gibi, taraflardan birinin istemiyle veya kendiliğinden, aile topluluğu içinde yaşamalarına son vererek, bakım alacaklısına ömür boyu gelir bağlayabilir.

III. Bakım borçlusunun ölümü

MADDE 618- Bakım borçlusu ölürse bakım alacaklısı, bir yıl içinde sözleşmenin feshini isteyebilir. Bu durumda bakım alacaklısı, bakım borçlusunun iflâsı hâlinde, iflâs masasından isteyebileceği miktara eşit bir paranın kendisine ödenmesini, bakım borçlusunun mirasçılarından isteyebilir.

G. Devredilemezlik, iflâs ve haciz hâlinde istem

MADDE 619- Bakım alacaklısı, hakkını başkasına devredemez.

Bakım borçlusunun iflâsı hâlinde bakım alacaklısı, borçlunun ödemekle yükümlü olduğu dönemsel gelirin elde edilebilmesi için ilgili sosyal güvenlik kurumunca ödenmesi gereken anapara değerine eşit bir parayı, iflâs masasına alacak kaydettirme hakkını elde eder.

Bakım alacaklısı, bu alacağını karşılamak üzere, üçüncü kişilerce borçluya karşı yürütülmekte olan hacze katılabilir.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM
Âdi Ortaklık Sözleşmesi

A. Tanımı

MADDE 620- Âdi ortaklık sözleşmesi, iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir.

Bir ortaklık, kanunla düzenlenmiş ortaklıkların ayırt edici niteliklerini taşımıyorsa, bu bölüm hükümlerine tâbi âdi ortaklık sayılır.

B. Ortaklar arasındaki ilişki

I. Katılım payı

MADDE 621- Her ortak, para, alacak veya başka bir mal ya da emek olarak, ortaklığa bir katılım payı koymakla yükümlüdür.

Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa katılım payları, ortaklığın amacının gerektirdiği önem ve nitelikte ve birbirine eşit olmak zorundadır.

Bir ortağın katılım payı, bir şeyin kullandırılmasından oluşuyorsa kira sözleşmesindeki; bir şeyin mülkiyetinden oluşuyorsa satış sözleşmesindeki hasara, ayıptan ve zapttan sorumluluğa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

II. Kazanç ve zarar

1. Kazancın paylaşılması

MADDE 622- Ortaklar, niteliği gereği ortaklığa ait olan bütün kazançları aralarında paylaşmakla yükümlüdürler.

2. Kazanç ve zarara katılma

MADDE 623- Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, her ortağın kazanç ve zarardaki payı, katılım payının değerine ve niteliğine bakılmaksızın eşittir.

Sözleşmede ortakların kazanç veya zarara katılım paylarından biri belirlenmişse bu belirleme, diğerindeki payı da ifade eder.

Bir ortağın zarara katılmaksızın yalnız kazanca katılacağına ilişkin anlaşma, ancak katılma payı olarak yalnızca emeğini koymuş olan ortak için geçerlidir.

III. Ortaklığın kararları

MADDE 624- Ortaklığın kararları, bütün ortakların oybirliğiyle alınır.

Sözleşmede kararların oy çokluğuyla alınacağı belirtilmişse çoğunluk, ortak sayısına göre belirlenir.

IV. Ortaklığın yönetimi

MADDE 625- Yönetim, sözleşme veya kararla yalnızca bir veya birden çok ortağa ya da üçüncü bir kişiye bırakılmış olmadıkça, bütün ortaklar ortaklığı yönetme hakkına sahiptir.

Ortaklık, ortakların tümü veya birkaçı tarafından yönetilmekte ise, bunlardan her biri, diğerleri katılmaksızın işlem yapabilir; ancak ortaklığı yönetmeye yetkili olan her ortak, tamamlanmasından önce işleme itiraz etmek suretiyle, bu işlemin yapılmasını engelleyebilir.

Ortaklığa genel yetkili bir temsilci atanması ve ortaklığın olağan dışı işlerinin yürütülmesi için, bütün ortakların oybirliği gereklidir. Ancak, gecikmesinde sakınca olan hâllerde, bu konuda yönetici ortaklardan her biri yetkilidir.

V. Ortaklar arasındaki sorumluluk

1. Rekabet yasağı

MADDE 626- Ortaklar, kendilerinin veya üçüncü kişilerin menfaatine olarak, ortaklığın amacını engelleyici veya zarar verici işleri yapamazlar.

2. Ortakların yaptıkları giderler ve işler

MADDE 627- Ortaklardan birinin ortaklık işleri için yaptığı giderlerden veya üstlendiği borçlardan dolayı diğer ortaklar, ona karşı sorumlu olurlar; bu ortağın, yönetim işleri yüzünden doğrudan doğruya uğradığı zararlar ile ortaklığın yönetiminden kaynaklanan tehlikeler sonucunda doğan zararları, diğer ortaklar gidermekle yükümlüdürler.

Ortaklığa avans olarak para veren ortak, verdiği günden başlamak üzere faiz isteyebilir.

Yükümlü olmadığı hâlde ortaklık işleri için emek sarfetmiş olan bir ortak, hakkaniyetin gerektirdiği bir karşılık ödenmesini isteyebilir.

3. Özen borcu

MADDE 628- Her ortak, ortaklık işlerinde kendi işlerinde olduğu ölçüde çaba ve özen göstermekle yükümlüdür.

Her ortak, diğerlerine karşı, kendi kusuruyla verdiği zararları, başka işlerde ortaklığa sağladığı menfaatlerle mahsup ettirme hakkı olmaksızın gidermekle yükümlüdür.

Ortaklık işlerini ücret karşılığı yürüten ortak, vekâlet hükümlerine göre sorumlu olur.

VI. Yönetim yetkisinin kaldırılması ve sınırlanması

MADDE 629- Ortaklık sözleşmesiyle ortaklardan birine verilen yönetim yetkisi, haklı bir sebep olmaksızın, diğer ortaklarca kaldırılamaz ve sınırlanamaz.

Ortaklık sözleşmesinde yetkinin kaldırılamayacağına ilişkin bir hüküm bulunsa bile, haklı bir sebep varsa, diğer ortaklardan her biri yönetim yetkisini kaldırabilir.

Haklı sebepler, özellikle yönetici ortağın görevini aşırı ölçüde ihmal etmesi veya iyi yönetim için gerekli olan yeteneği kaybetmesi durumlarında vardır.

VII. Yönetici ortaklar ile diğer ortaklar arasındaki ilişki

1. Genel olarak

MADDE 630- Kanunun bu bölümünde veya ortaklık sözleşmesinde aksine hüküm bulunmadıkça, yönetici ortaklar ile diğer ortaklar arasındaki ilişkiler, vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlere tâbidir.

Ortaklığı yönetme yetkisi bulunmayan bir ortağın, ortaklığın işlerini görmesi veya bu yetkiye sahip ortağın yetkisini aşması hâllerinde, vekâletsiz işgörmeye ilişkin hükümler uygulanır.

Yönetici ortaklar, yılda en az bir defa hesap vermek ve kazanç paylarını ortaklara ödemekle yükümlüdürler. Hesap döneminin uzatılmasına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür. Ortaklığı yönetenin ortaklardan birisi olmaması durumunda da aynı kural uygulanır.

2. Ortaklık işlerini inceleme

MADDE 631- Yönetim yetkisi olmasa bile, her ortağın, ortaklığın işleyişi hakkında bilgi alma, defter ve kayıtlarını inceleme, bunlardan örnek alma ve malî durumu hakkında özet çıkarma hakkı vardır.

Aksine sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.

VIII. Ortaklar arasındaki ve ortaklık yapısındaki değişiklikler

1. Yeni ortak alımı ve alt katılım

MADDE 632- Ortaklığa, yeni bir ortak alınması, bütün ortakların rızasına bağlıdır.

Ortaklardan biri tek taraflı olarak bir üçüncü kişiyi ortaklıktaki payına ortak eder veya payını ona devrederse, bu üçüncü kişi ortak sıfatını kazanamaz.

2. Ortaklıktan çıkma ve çıkarılma

a. Genel olarak

MADDE 633- Bir ortağın fesih bildiriminde bulunması, kısıtlanması, iflâsı, tasfiyedeki payının cebrî icra yoluyla paraya çevrilmesi veya ölmesi hâlinde, sözleşmede ortaklığın diğer ortaklarla devam edeceğine ilişkin bir hüküm varsa, bu durumlardan biri gerçekleştiğinde, o ortak veya temsilcisi ya da ölen ortağın mirasçısı ortaklıktan çıkabilir veya diğer ortaklar tarafından yazılı olarak yapılacak bir bildirimle ortaklıktan çıkarılabilir.

b. Ortaklık payının tasfiyesi

MADDE 634- Bir ortağın ortaklıktan çıkması veya çıkarılması durumunda payı, diğer ortaklara payları oranında kendiliğinden geçer.

Diğer ortaklar, ortaklıktan çıkan veya çıkarılan ortağa, kullanımını ortaklığa bıraktığı eşyayı geri vermekle yükümlü oldukları gibi, kendisini ortaklığın muaccel borçlarından doğan müteselsil sorumluluktan kurtararak, ortak sıfatının sona erdiği tarihte ortaklık tasfiye edilmiş olsaydı ödenmesi gereken tasfiye payını ödemekle yükümlüdürler. Ortaklığın henüz muaccel olmayan borçları için diğer ortaklar, çıkan veya çıkarılan ortağı borçtan kurtarmak yerine, kendisine bir güvence verebilirler.

Çıkan veya çıkarılan ortağın tasfiye payı, ortaklık sıfatının sona erdiği tarih itibarıyla, malî işlerde uzman bir kişiye hesaplattırılır. Tarafların uzman kişi üzerinde anlaşamamaları durumunda bu kişi, hâkim tarafından atanır.

c. Malvarlığının yetersizliği

MADDE 635- Ortaklık sıfatının sona erdiği tarihte, ortaklığın malvarlığı, borçlarını karşılamaya yetmezse, çıkan veya çıkarılan ortak, payına düşen borç tutarını, zarara katılmaya ilişkin düzenlemeler çerçevesinde diğer ortaklara ödemekle yükümlüdür.

d. Tamamlanmamış işler

MADDE 636- Çıkan veya çıkarılan ortak, ortak olduğu dönemde henüz sonuçlanmamış işlerden doğan kâra veya zarara katılır.

Ortaklık sıfatı sona eren kişi, o hesap yılı sonu itibarıyla, tamamlanmış olan işler sebebiyle varsa ortaklıktan kendisine düşecek kâr payını; devam eden işler hakkında da gerekli bilgiyi isteyebilir.

C. Ortakların üçüncü kişilerle ilişkisi

I. Temsil

MADDE 637- Kendi adına ve ortaklık hesabına bir üçüncü kişi ile işlemde bulunan ortak, bu kişiye karşı bizzat kendisi alacaklı ve borçlu olur.

Ortaklardan biri, ortaklık veya bütün ortaklar adına bir üçüncü kişi ile işlem yaparsa, diğer ortaklar ancak temsile ilişkin hükümler uyarınca, bu kişinin alacaklısı veya borçlusu olurlar.

Kendisine yönetim görevi verilen ortağın, ortaklığı veya bütün ortakları üçüncü kişilere karşı temsil etme yetkisi var sayılır. Ancak, temsil yetkisine sahip yönetici ortağın yapacağı önemli tasarruf işlemlerine ilişkin yetkinin, bütün ortakların oybirliğiyle verilmiş olması ve yetki belgesinde bu hususun açıkça belirtilmiş olması şarttır.

II. Temsilin sonuçları

MADDE 638- Ortaklık için edinilen veya ortaklığa devredilen şeyler, alacaklar ve aynî haklar, ortaklık sözleşmesi çerçevesinde elbirliği hâlinde bütün ortaklara ait olur.

Ortaklık sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadıkça, bir ortağın alacaklıları, haklarını ancak o ortağın tasfiyedeki payı üzerinde kullanabilirler.

Ortaklar, birlikte veya bir temsilci aracılığı ile, bir üçüncü kişiye karşı, ortaklık ilişkisi çerçevesinde üstlendikleri borçlardan, aksi kararlaştırılmamışsa müteselsilen sorumlu olurlar.

D. Ortaklığın sona ermesi

I. Sona erme sebepleri

1. Genel olarak

MADDE 639- Ortaklık, aşağıdaki durumlarda sona erer:

1. Ortaklık sözleşmesinde öngörülen amacın gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsız duruma gelmesiyle.

2. Sözleşmede ortaklığın mirasçılarla sürdürülmesi konusunda bir hüküm yoksa, ortaklardan birinin ölmesiyle.

3. Sözleşmede ortaklığın devam edeceğine ilişkin bir hüküm yoksa, bir ortağın kısıtlanması, iflâsı veya tasfiyedeki payının cebrî icra yoluyla paraya çevrilmesiyle.

4. Bütün ortakların oybirliğiyle karar vermesiyle.

5. Ortaklık için kararlaştırılmış olan sürenin bitmesiyle.

6. Ortaklık sözleşmesinde feshi bildirme hakkı saklı tutulmuş veya ortaklık belirsiz bir süre için ya da ortaklardan birinin ömrü boyunca kurulmuşsa, bir ortağın fesih bildiriminde bulunmasıyla.

7. Haklı sebeplerin bulunması hâlinde, her zaman başkaca koşul aranmaksızın, fesih istemi üzerine mahkeme kararıyla.

2. Belirsiz süreli ortaklık

MADDE 640- Ortaklık, belirsiz süre için veya ortaklardan birinin ömrü boyunca sürmek üzere kurulmuşsa, ortaklardan her biri, altı ay önceden fesih bildiriminde bulunabilir.

Fesih bildirimi, dürüstlük kurallarına aykırı olarak ve özellikle uygun olmayan bir zamanda yapılamaz. Fesih bildirimi, ancak hesap yılı sonunda hüküm ifade eder.

Sözleşmede öngörülmüş olan sürenin bitiminden sonra ortaklık, ortakların örtülü iradesiyle sürdürülürse, belirsiz süreli ortaklığa dönüşür.

II. Sona ermenin ortaklığın yönetimine etkisi

MADDE 641- Ortaklık, fesih bildiriminden başka bir yolla sona ererse, bir ortağın ortaklık işlerini yönetme konusundaki yetkisi, sona ermeyi öğrendiği veya durumun gerektirdiği özeni gösterseydi öğrenebileceği zamana kadar, kendisi hakkında devam eder.

Ortaklık, ortaklardan birinin ölümüyle sona ererse, ölen ortağın mirasçısı, durumu hemen diğer ortaklara bildirmekle yükümlüdür. Mirasçı, gerekli önlemler alınıncaya kadar, ölen ortağın daha önce yürütmekte olduğu işlere, dürüstlük kuralları çerçevesinde devam eder. Diğer ortaklar da, geçici olarak, ortaklık işlerini aynı şekilde yürütmeye devam ederler.

III. Tasfiye

1. Katılım payı için yapılacak işlem

MADDE 642- Katılım payı olarak bir şeyin mülkiyetini koyan ortak, ortaklığın sona ermesi üzerine yapılacak tasfiye sonucunda, o şeyi olduğu gibi geri alamaz; ancak koyduğu katılım payına ne değer biçilmişse, o değeri isteyebilir.

Bu değer belirlenmemişse, geri alma, o şeyin katılım payı olarak konduğu zamandaki değeri üzerinden yapılır.

2. Kazanç ve zararın paylaşımı

MADDE 643- Ortaklığın borçları ödendikten ve ortaklardan her birinin ortaklığa verdiği avanslar ile ortaklık için yaptığı giderler ve koymuş olduğu katılım payı geri verildikten sonra bir şey artarsa, bu kazanç, ortaklar arasında paylaşılır.

Ortaklığın, borçlar, giderler ve avanslar ödendikten sonra kalan varlığı, ortakların koydukları katılım paylarının geri verilmesine yetmezse, zarar ortaklar arasında paylaşılır.

3.Tasfiye usulü

MADDE 644- Ortaklığın sona ermesi hâlinde tasfiye, yönetici olmayan ortaklar da dâhil olmak üzere, bütün ortakların elbirliğiyle yapılır. Ancak, ortaklık sözleşmesinde, ortaklardan biri tarafından kendi adına ve ortaklık hesabına belirli bazı işlemlerin yapılması öngörülmüşse, bu ortak, ortaklığın sona ermesinden sonra da o işlemleri tek başına yapmak ve diğerlerine hesap vermekle yükümlüdür.

Ortaklar, tasfiye işlerini yürütmek üzere tasfiye görevlisi atayabilirler. Bu konuda anlaşamamaları hâlinde, ortaklardan her biri, tasfiye görevlisinin hâkim tarafından atanması isteminde bulunabilir.

Tasfiye görevlisine ödenecek ücret, sözleşmede buna ilişkin bir hüküm veya ortaklarca oybirliğiyle verilmiş bir karar yoksa, tasfiyenin gerektirdiği emek ile ortaklık malvarlığının geliri göz önünde tutularak hâkim tarafından belirlenir ve ortaklık malvarlığından, buna imkân bulunamazsa, ortaklardan müteselsilen karşılanır.

Tasfiye usulüne veya tasfiye sonucunda her bir ortağa dağıtılacak paya ilişkin olarak doğabilecek uyuşmazlıklar, ilgililerin istemi üzerine hâkim tarafından çözüme bağlanır.

IV. Üçüncü kişilere karşı sorumluluk

MADDE 645- Ortaklığın sona ermesi, üçüncü kişilere karşı olan yükümlülükleri değiştirmez.

Türk Medenî Kanunu ile ilişkisi

MADDE 646- Bu Kanun, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Beşinci Kitabı olup, onun tamamlayıcısıdır.

Yürürlükten kaldırılan Kanun

MADDE 647- 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 648- Bu Kanun yayımı tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 649- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.